

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

HÂŞİMÎ'NİN MİHR Ü VEFÂ MESNEVİSİNİN TENKİTLİ
METNİ VE İNCELEMESİ

DOKTORA TEZİ

DANI MAN
Prof. Dr. Ali YILDIRIM

HAZIRLAYAN
Salih UÇAK

Elazı - 2015

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

HÂŞİMÎ'NİN MİHR Ü VEFÂ MESNEVİSİNİN TENKİTLİ METNİ VE
İNCELEMESİ

DOKTORA TEZİ

DANIŞMAN
Prof. Dr. Ali YILDIRIM

HAZIRLAYAN
Salih UÇAK

Jürimiz,tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonunda bu yüksek lisans / doktora tezini oy birliği / oy çokluğu ile başarılı saymıştır.

Jüri Üyeleri:

1. Prof. Dr.

2.

3.

4.

5.

F. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun tarih vesayılı kararıyla bu tezin kabulü onaylanmıştır.

Prof. Dr. Zahir KIZMAZ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ÖZET

Doktora Tezi

Hâşimî'nin Mihr ü Vefâ Mesnevisi'nin Tenkitli Metni ve İncelemesi

Salih UÇAK

Fırat Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

2015; Sayfa: X + 655

İslam medeniyetinin ortak kültür mirası içinde mimari, musiki ve edebiyata ait ürünler, hemen her kesime hitap eder. Mimar, musikişinas ve şair; Osmanlı'nın günlük hayatı içinde sanatı yoğurmuş estetisyenlerdir. Klasik edebiyat ürünleri, geleneğin bir parçası olarak yazıldıkları dönemin ve önceki birikimlerin birer aynasıdır. Her bir ürün, aynı zamanda onu ortaya koyan sanatçıdan izler taşır.

Mihr ü Vefâ, Hâşimî'nin ikili aşk kahramanları üzerine bina ettiği bir mesnevidir. Kökeni Fars edebiyatıdır. Tema, aşktır. Evrensel bir konu olarak aşk, mesnevide yeniden yorumlanır. Âşık, maşuk ve rakip üçlemesi mesneviyi romantik bir hakikate taşır. Şahıs kadrosu, vak'a halkaları ve mekân unsurlarıyla oldukça hacimli bir eser olan mesnevi, 6532 beyittir.

Eserde, tematik aksiyonu sağlayan ülkü değerlerle karşıt değerler kişiler üzerinden sembolleştirilmiştir. Hemen her karakter bir değere karşılık gelmektedir. Kurgusu sağlam olan eser, dönemin önemli mesnevilerinden biridir.

16. yüzyılda kaleme alınan eserin biri yurtiçinde diğeri yurtdışında olmak üzere iki nüshası tespit edilmiştir. Çalışmada iki nüshanın karşılaştırmalı metni ve incelemesi yapılmıştır. İnceleme kısmı, modern roman tekniğine uygun olarak yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Hâşimî, Mesnevi, Mihr ü Vefâ, Aşk

ABSTRACT

Doctorate Thessis

Comparative Text and Analysis on Haşimi's Mihr ü Vefâ Mathnawi

Salih UÇAK

University of Fırat

The Institute of Social Science

Turkish Language and Literature Science Section

2015, Pages: X + 655

The products that are related to architecture, music, and literature, which are in the common cultural heritage of Islamic civilization, appeals to almost every sector. Architect, musician and poet; those estheticians kneaded art in everyday life of Ottoman. As part of the tradition, classic literature products are a reflection of the time that they were written. Each product is marked by the artists who produced it.

Mihr u Vefâ is a mathnawi that is structured on dual love heroes by Hâşimî. Its origin is Persian literature. Theme is love. As a universal subject love, is reinterpreted in the mathnawi. Love, beloved, and rival trilogy takes mathnawi to a romantic fact. Quite voluminous mathnawi total 6532 couplets.

Ideal values and opposite values are symbolized on individuals in this vestige. Almost every character corresponds to a value. This vestige, which has a strong fiction, is one of the important mathnawis of the period. Two of this vestige, which was written on 16th century, has been found as one of them is in country and one another is in abroad. In this research, Comparative study and analysis of the text of the two copies are performed. Study section is made in accordance with the modern novel techniques.

Key Words: Hâşimî, Mathnawi, Mihr ü Vefâ, Love

İÇİNDEKİLER

ÖZET	II
ABSTRACT	III
İÇİNDEKİLER	IV
ÖN SÖZ	VII
KISALTMALAR	IX
TRANSKRİPSİYON ALFABESİ	X
GİRİŞ	1
I. HÂİMÎ'N HAYATI, SANATI VE ESERLER	1
I.1. Hayatı.....	1
I.2. Sanatı	3
I.3. Eserleri	7
II. MİHR Ü VEFÂ MESNEVİLERİ	10
II.1. Kökeni	10
II.2. Türk Edebiyatındaki Mihr ü Vefâ Mesnevileri	10
II.2.1. Ümmîî'si'nin Mihr ü Vefâ Mesnevisi	11
II.2.2. Gelibolulu Mustafa Âlî'nin Mihr ü Vefâ Mesnevisi	12
II.2.3. Mahmud'un Mihr ü Vefâ Mesnevisi	14
II.2.4. Kaynaklarda Adı Geçen Diğer Mihr ü Vefâ Mesnevileri	15
II.2.5. Mensur Mihr ü Vefâ Mesnevileri	15
BİRİNCİ BÖLÜM	
1. MİHR Ü VEFÂ MESNEVİSİNİN İNCELENMESİ	17
1.1. Hâimî'nin Mihr ü Vefâ Mesnevisi	17
1.1.1. Mesnevinin Nüshaları.....	17
1.1.1.1. Erzurum Seyfettin Özege Nüshası	17
1.1.1.2. Avusturya Gotha Nüshası	18
1.1.2. Nüsha Özellikleri.....	19
1.1.3. Mesnevinin Telif Sebebi.....	20
1.1.4. Mesnevinin Vezni.....	21
1.1.5. Mesnevinin Beyit Sayısı	22
1.1.6. Mesnevinin Bölümleri	22
1.1.7. Mesnevinin Özeti.....	23

1.2. Mesnevinin Anlatmaya Ba lı Bir Tür Olarak ncelenmesi.....	26
1.2.1. Mesnevi-Romans-Roman Üzerine	26
1.2.2. Vak'a	32
1.2.2.1. Mesnevinin Vak'a Çerçevesinde Birimlere Ayrılması	32
1.2.3. Mesnevinin çerik Düzlemi	79
1.2.3.1. Mesnevinin Dramatik Aksiyonu	80
1.2.4. ahıs Kadrosu	84
1.2.4.1. ahıs Kadrosunun Tanıtımı	85
1.2.4.2. Anlatıcının Karakterleri Tanıtması	86
1.2.4.3. Kahramanların Karakter Tavsifleri	87
1.2.4.4. Karakterlerin Kendilerini Tanıtması	89
1.2.4.5. Kahramanlar Arası li kiler ve Vak'anın Olu umu	90
1.2.4.6. ahıs Kadrosunun levsel Analizi	91
1.2.4.6.1. Ba kahraman.....	91
1.2.4.6.2. Norm Karakterler	93
1.2.4.6.3 Kart Karakterler	94
1.2.4.6.4 Fon Karakterler	95
1.2.5. Mekân	96
1.2.5.1. Somut Mekânlar	98
1.2.5.2. Soyut Mekânlar	100
1.2.5.3. Mekân Tasvirleri	102
1.2.5.4. Mekânın Simgesel De eri.....	104
1.2.6. Zaman	105
1.2.6.1. Olay Zamanı (Vak'anın Kendi Zamanı)	106
1.2.6.2. Anlatma Zamanı ve Telif Zamanı.....	109
1.2.6.3. Anlatı Zamanı	110
1.2.7. Bakı Açısı ve Anlatıcı	112
1.2.7.1. Dil ve Üslup	115
1.3. Anlatım Teknikleri	121
1.3.1. Anlatma-Gösterme Teknikleri	121
1.3.2. Tasvir Tekni i	122
1.3.3. Özetleme Tekni i	125
1.3.4. Geriye Dönü Tekni i	126

1.3.5. Montaj Tekni i	128
1.3.6. Leitmotiv Tekni i	129
1.3.7. Diyalog Tekni i	130
1.3.8.  Çözümleme Tekni i	132
1.3.9. Bilin Akımı Tekni i	132
1.3.9.1.  Monolog Tekni i	133
K NC BÖLÜM	
2. MET N KURULU U LE LG L AIKLAMALAR	135
2.1. Mihr ü Vefâ Mesnevisinin Tenkitli Metni	137
SONUÇ	646
KAYNAKA	649
ÖZGEM	655

ÖN SÖZ

Her edebî eser, bağlı olduğu geleneğin bir parçasıdır ve organik olarak da o döneme bağlıdır. Eser, öz ve biçim bakımından geleneğin kurallarına bağlı olsa da ifade ve yorum bakımından yenidir. Sanatçının dehası ile dönem şartları esere nihai kimlik kazandırır. Sanatçının bireysel tecrübesi, hayal ufku, kurgulama tekniği eserin genel yapısını doğrudan etkiler. Bu bakımdan sanatçının içinde yaşadığı kültürel ortam, geçmiş yaşantılar, estetik mesafe algısı, dönemin edebî anlayışları önem kazanır. Eserin oluşumu bütün bu unsurlara bağlıdır.

Hâşimî, Mihr ü Vefâ mesnevisini gelenek içinde yine geleneğe uygun ancak kendine özgü bir yorumla vücuda getirmiştir. Klasik edebiyatın ortak kültüründen faydalanan sanatçı, bu kültürün estetik değerlerini eserine taşımıştır.

Bir eseri “okumak” demek, onu anlamak olduğuna göre yaptığımız çalışma da klasik edebiyatımızın bir mesnevisi olan Mihr ü Vefâ’yı anlama çabası olarak görülmelidir. Sanatçının eserde düğüm veya çözüm için oluşturduğu her ilmik, kullandığı hemen her orijinal çağrışım, telmih ve tasvir üzerinde durulmaya çalışılmıştır. Sanatçının eseri ele alış tarzı, şahsi ve sübjektif yaklaşımı çalışmamızın farklı bölümlerinde gösterilmiştir.

Hâşimî, 16. yüzyılda yaşamış klasik sanatçılarımızdan biridir. Divanı ve mesnevisi olan şairde Nevâî’nin etkisi oldukça fazladır. Klasik edebiyatın mazmun, mefhum ve hayal dünyasını kullanan şairin en belirgin özelliklerinden biri, cinas ve iktibasları bir üslup özelliği olarak kullanmasıdır.

Bu çalışmada Hâşimî’nin Mihr ü Vefâ mesnevisini çeşitli yönleriyle irdeledik. Çalışmamız, tenkitli metin ve inceleme kısımlarından oluşmaktadır. Mesnevinin iki nüshasını karşılaştırarak sağlam bir metin oluşturmaya gayret ettik. Hata ve kusurlardan arındırılmış kâmil bir metne ulaşma hedefiyle nüshalar karşılaştırılmıştır. Metindeki farklılıklar ve iktibaslar dipnotlarla metnin altında gösterilmiştir. Giriş bölümünde şairin hayatı, sanatı ve eserleri üzerine derli toplu bilgiler verilmiştir. Mesnevinin kökeni ve Türk edebiyatındaki diğer Mihr ü Vefâ mesnevileri kısaca tanıtılmıştır.

VIII

Mesnevinin inceleme bölümü, roman tekniğine uygun bir bakış açısıyla ele alınmıştır. Anlatılarda dikkate alınan metot, mesneviye uygulanmıştır. Vak'a, şahıs kadrosu, mekân, zaman ve üslup unsurları bu bağlamda tahlil edilmiştir. Tahkiyeli eserlerin ortak özelliklerine bağlı olarak mesnevi-romans ve roman konusunda verilen bilgiler, incelemenin mukaddimesi sayılabilir. İncelemede vak'a bölümleri "B", vak'a halkaları "H" ile gösterilmiştir.

Eserin içeriğine bakıldığında hemen her dönemin temel konusu olan aşk, bu mesnevinin de temasını teşkil etmektedir. Mihr ile Vefâ'nın efsanevi aşkı duygusal bir akışla işlenmektedir. Zorlu engellere rağmen sonu vuslatla biten bir kıssadır. Hâşimî, eseri kaleme alırken içerik kadar dil ve üsluba da dikkat eder. Mesnevi, süslü olmayan ancak sanatsal yönü de ihmal edilmeyen bir eserdir.

Türk edebiyatında bilinen Mihr ü Vefâ mesnevileri arasında hacmi ve ifade şekliyle dikkat çeken eserin tanıtılması ve bilinmesi, hak ettiği değeri kazanması önemlidir. Aynı adı taşıyan diğer mesneviler daha çok masalsı özellikleriyle bilinmektedir ve Hâşimî'nin eserine göre kısa ve özetlenmiş birer hikâye görünümündedirler. Eser ile ilgili daha önce tek nüshası üzerinde bir transkripsiyon çalışması mevcuttur. Oluşturduğumuz tenkitli metin ve incelemenin edebiyat dünyasına katkı sağlayacağını ümit ediyoruz.

Çalışmamızın gerek tenkitli metin bölümünde gerekse inceleme kısmında gözden kaçan, fark edilmeyen hata ve kusurların olması muhtemeldir. Bu hata ve kusurlara müsamaha ile bakılmasını ve bunların telafisini ümit ederiz.

Çalışmanın her aşamasında bana büyük bir sabırla yardımcı olan, yol gösteren, rehberlik eden değerli hocam Prof. Dr. Ali Yıldırım'a teşekkürlerimi sunarım. Çalışmanın tamamlanmasında katkısı olan değerli hocalarım Prof. Dr. Şener Demirel, Prof. Dr. Ramazan Korkmaz ve Yard. Doç. Dr. Sevim Birici'ye şükranlarımı sunarım.

KISALTMALAR

- A** : Mihr ü Vefâ Avusturya Gotha Ms. Orient T215 1b-211a
- E** : Mihr ü Vefâ Erzurum Seyfettin Özege 369
- AKM** : Atatürk Kültür Merkezi
- DİB** : Diyanet İşleri Başkanlığı
- KTB** : Kültür ve Turizm Bakanlığı
- KB** : Kültür Bakanlığı
- MEB** : Milli Eğitim Bakanlığı
- TDK** : Türk Dil Kurumu
- TDV** : Türkiye Diyanet Vakfı
- TTK** : Türk Tarih Kurumu
- İA** : İslam Ansiklopedisi
- B** : Bölüm
- H** : Halka
- Çev.** : Çeviren
- C.** : Cilt
- S.** : Sayı
- b.** : Baskı
- s.** : Sayfa

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

ا (ā)	a, ā	ص	ş
ا (ā)	a, e, ı, i, u, ü	ض	z, d
ب	b, p	ط	t
پ	p	ظ	z
ت	t	ع	c
ث	ş	غ	g
ج	c, ç	ف	f
چ	ç	ق	k
ح	h	ك	k, g, (ñ)
خ	h	ك	ñ
د	d	ل	l
ذ	z, d	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	و	v, u, ū, ü, o, ö
ژ	j	ه	h, a, e
س	s	لا	la, lā
ش	ş	ی	y, ı, i, ī
		ء	ʾ

GİRİŞ

I. HÂŞİMÎ'NİN HAYATI, SANATI VE ESERLERİ

I.1. Hayatı

Hâşimî'nin doğum tarihi bilinmemektedir. Bursalı olduğu, Haşimoğulları soyundan geldiği ve seyyid olduğu söylenmektedir. Müderrislik yaptığı, beyân, maanî ve kelâm sahasında kendini yetiştirmiş hünerli söz ustası bir şair olduğu bilinmektedir. Kaynakların verdiği bilgilere göre Bayramiye tarikatına mensup olan Hâşimî, I. Sultan Ahmed'in veziri ve damadı olan Nasuh Paşa'ya yakın olmuş, ona gazel ve kasideler sunmuştur. Bir dönem kadılık yaptığı da bilinmektedir.¹

Hâşimî, önce Bursalı şairler arasında yer edinmiş daha sonra onların aracılığıyla saray çevresine girmiştir. Tanınmasında “seyyid” olmasının rolü vardır. Osmanlı'da seyyidlere özel bir önem verildiği bilinmektedir. Seyyidler için kurulan “Nekâbet” müessesesi, onların korunup kollanması anlamında dikkat çekicidir. Divanında kadılık, nasb ve tayinlerine düşürdüğü tarihlere bakılırsa saraya yakın olduğu anlaşılmaktadır (Karaca, 1995: 8-11).

Hâşimî, Mihr u Vefâ mesnevisinin son bölümünde ve mesneviye başlamadan önceki bölümde kendi hayatı hakkında bilgiler vermektedir. Bu bölüm, bir bakıma otobiyografidir. Buradaki bilgilere göre Emir Sultan'la akrabadır. Amcazade olduğunu beyan etmektedir:

Çü 'ammuzāde olduñ ol Emîre / Ki muhtāc olamaz ceş ü vezire (6436)

¹ Hâşimî hakkında bilgi veren kaynakların sınırlılığı kadar kaynakların verdiği bilgiler de sınırlıdır. Hayatı ile ilgili bilgilerin derlendiği kaynaklardan bazıları şunlardır: Tezkiretü'ş- Şu'ara, Kınalızade Hasan Çelebi(Haz. İbrahim Kutluk), TTK, Ankara,1989; Şakayık-ı Nu'maniyye ve Zeyilleri, Şeyhi Mehmet Efendi(Haz. Abdulkadir Özcan), İstanbul, 1989; Esraf, Faik Reşat, İstanbul, 1311; Sicill-i Osmanî, Mehmet Süreyya, İstanbul, 1308; Tezkire-i Rıza, Seyyid Rıza (Haz. Ahmed Cevdet), İstanbul 1316; Divan-ı Hâşimî, Karaca, Erciyes Üniv. Sos. Bil. Enst. Basılmamış YL Tezi, Kayseri, 1995.

Şair, asıl isminin Cafer olduğunu ve mahlas olarak “Hâşimî” mahlasını seçtiğini ve babasının Seyyid Hasan, dedesinin Nûrullah, atasının Seyyid Mustafâ olduğunu ve peygamber soyundan geldiğini söylemektedir:

Ki maḥlaş Hâşimî ism ‘oldı Ca‘fer / Peder Seyyid Ḥasandur ey bürāzer (6438)

Ḥasan atası Nûrullahdur bil / Aña sādāt encüm ol mâhdur bil (6439)

Anuñ atası Seyyid Muştafâdur / Resülün neslidür şâh-ı cihândur (6440)

Hâşimî, soy silsilesini uzun uzun anlatarak Hz. Peygamber’e kadar dayandırmaktadır. Atalarının kiminin Mekke, kiminin Kudüs kökenli olduğunu da yine kendisi dile getirmektedir:

Kimi Mekkidürür kimisi Kudsî / Riyâzât ile olmış nefsi kudsî (6451)

Sanat, edebiyat ve ilimle meşgul olan Hâşimî; söze, ilme ve şiire önem verilmediğini, toplum nezdinde liyakata önem verilmediğini, bilenle bilmeyenin ayırt edilmediğini sitemle anlatmaktadır:

Velî gördüm zamānuñ ḥālî sözden / Şafâ kesb itmeyüp dūr itdi gözden (1118)

Ki yok hergiz ekâbir içre kadri / Alur nâ-ehl olanlar cāy-ı şadrı (1119)

Sözün yok kadri söz yok katlarında / Yüzi var söz hemân yok katlarında (1120)

Hâşimî, şeyhi İbni Kasım’ın hizmetine girdiğini, ondan fıkıh öğrendiğini ve onun lütfuna mazhar olduğunu, yardımcılığını yaptığını, hatta sayesinde müderrislik yaptığını anlatmaktadır:

Varup ol şeyḫ-i ‘âlim hizmetine / Ahâlî uğramışdur hizmetine (1132)

Çü oldı tâlibeyne ‘ilm-i kâsım / Olupdur iştiḥârı ibni Kâsım (1135)

Mülâzım virdi âḫir hizmetinden / Müderris daḫi oldum devletinden (1138)

Doğum tarihi bilinmeyen Hâşimî'nin ölüm tarihi hakkında tezkirelerde farklı tarihler mevcuttur. *Rızâ Tezkiresi* “bin yirmi iki” M.1613-1614 olarak verir. Kesbî Çelebi, “Hâşimî geçti server-i şu‘âra” mısra ile tarih düşmüştür ki bu H.1036/1037, M. 1627 tarihine denk gelmektedir. *Osmanlı Müellifleri*’nde ve *Mecelletü’n-Nisâb*’da H.1036/1037 M. 1627 tarihi referans olarak kullanılmıştır. Belîğ, *Güldeste*’sinde şairin ölüm tarihini H.1011/1012, M. 1603 olarak tayin eder. Şairin kasidelerinde yaşlılıktan şikâyet etmesi onun uzun bir ömür sürdüğünü de göstermektedir. *Sicill-i Osmanî*’de de ölüm tarihi olarak H.1036/1037, M.1627 tarihi verilmiştir² (Ece,1996: 3).

I.2. Sanatı

Hâşimî, 16. yüzyıl divan şiirinin dikkat çeken sanatçılarından biridir. Ondand bahseden kaynakların üzerinde ittifakla durduğu hususlardan biri, şairin tarih düşürme sanatındaki başarısıdır. Divanında 127 tarih manzumesinin yer alması bunu doğrular niteliktedir. Yine divanında 700’den fazla tarih mısraı bulunmaktadır (Ece,1996: 4).

Tarih düşürme sanatı dışındaki başarısı, muammalarında gösterdiği ustalığıdır. Şair, bu sahada oldukça başarılıdır. Bazen kendi muammalarını şerh etmiştir. Tezkireciler “fenn-i muammada” büyük incelikler gösterdiğini naklederler. Divanında Sultan Ahmed Camî için yazdığı kasidenin bir beytinde başka şairlerin de tarih düşürdüklerini ancak hiçbirinin kendisi kadar başarılı olmadığını, böyle güzel ve sanatlı söyleyemediğini ifade etmektedir:

Bil ki almazlar hesâba hiç birin bu var iken

Sâde ebyât ile çok gerçi dilâ hüsn-i edâ (Dîvân 51/5)

Hâşimî'nin incelediğimiz Mihr ü Vefâ mesnevisinden yola çıkarak onun sanatı ve edebî özellikleri hakkında daha nitelikli bilgilere ulaşabilmekteyiz. Onun söze önem

² Kaynaklarda ölümü ile ilgili verilen tarihlerde ciddi sorunlar bulunmaktadır. Mihr ü Vefâ mesnevisinin bitiriliş tarihi ile sanatçının ölüm tarihi olarak kaynaklarda verilen bilgiler arasında tutarsızlıklar mevcuttur. Kayıtlardaki tarihlerin bu tutarsızlığı o dönemde yaşamış olan başka bir sanatçıyla karışmış olabilir.

verdiğini, Türkçe deyimleri kullanmada ve iktibasları metne katmada başarılı olduğunu görürüz. Geride bir san, bir nam bırakmak istediğini, günde ikiyüz beyit kaleme aldığını şöyle anlatmaktadır:

Nice fâzıl olup şi'r ile meşhūr / Kalupdur adları şi'r ile mezkūr (1151)

Ki bir günde iki yüz beyt der-ḥāl / İdersin yoḡdur aña kıyl ile ḳāl (1154)

Klasik şiir geleneğimizde şairin gerek anlam, gerekse anlatımda estetik açıdan farklı, değişik olan mazmunu bulup kullanması önemlidir (Mengi, 2010: 24). Hâşimî, sanatsal ifadede kimsenin kullanmadığı mazmunları bulup kullanma ve bu konuda “el değmemiş” olanları bulma noktasında fikrini şöyle beyan etmektedir:

Gerekdür kim ola bık-r-i resîde / El urmamış remîde āramîde (18)

Eserinin klasikleşip daima “taze” kalmasını, sürekli okunmasını bir temenni, bir dua klişesiyle dile getiren Hâşimî, dil ve üslûp konusundaki hassasiyetini de belli etmektedir:

Oḡundukça bülend-āvāze ile / Dil ü cān maḡzın andan tāze eyle (27)

Hâşimî, söze, ifadeye önem verir. Sözün insana verilmiş bir armağan olduğunu düşünür. Telmih yoluyla Yakub’un gözünü açanın aslında söz olduğunu söylemektedir. Böylelikle söze kutsallık atfetmiş olur:

Ki insān ‘ālemine tuḡfedür söz / Açarsan söz yüzinden açā kör göz (638)

Hâşimî, Nevâî’nin tesirinde kaldığını, ondan etkilendiğini, onun büyük bir üstad olduğunu söyler. Ona göre Nevâî, sözün sancaktarı, şiirin öncüsü, kelim meydanının kahramanıdır:

Huşūşā ehl-i nazm içre o server / Dime server di mîr-i heft-kişver (689)

Odur dāniş-ver-i sulṡān-ı āfāḳ / Diken evvel sūḡhān sözine sancaḳ (690)

Hâşimî, Nevâî'yi şiir ülkesinin Mehdi'si olarak görmektedir. Nevâî'nin klasik şiirde açtığı çığır, hamse sahibi oluşu ve şiire katkısı ile sadece Hâşimî'yi değil kendisinden sonra gelen pek çok şairi etkilediği muhakkaktır. Ona göre şiir sahasının “sâhib-kırân”ı Nevâî'dir. Has hayallerin öncüsü, üstadların üstadıdır:

Ki milk-i nazma Mehdî-i zamân ol / Dağı söz milkine şâhib-kırân ol (718)

Basit söyleyiş gibi görünen ancak estetik açıdan oldukça başarılı olduğunu gördüğümüz beyitleri de vardır. Bunlar, sehl-i mümteni olarak kabul edilebilir:

Qadîmdür senüñle âşinâlık / Gözün aydın ki hâşıl rüşenâlık (759)

Vefâ Şâh dir ki ey cümle ulular / Ulu olan uluları ulular (6002)

Hâşimî, eserinde sıkça âyet ve hadislerle yer verir. Bu onun hem alana hâkimiyetini hem de klasik şiirin kaynaklarına olan vukufiyetini ortaya koyması bakımından önemlidir. Şair, iktibas yoluyla bunları ustalıkla kullanmaktadır:

Celâliyet-şehâb-ı encüm-i dîn / “Ce‘alnâhâ rücûmen li’ş-şeyâtin” (239)

Şariḥ itdürmeyüp imâ vü remzen / Diyüp “maḥfi” buyurdun “küñtü kenzen” (346)

Edebiyatta anlatılan ifadeyi güçlendirmek, taşı gediğine koymak, sözü kısa, öz ve etkili söylemek için sanatçıların sıkça başvurduğu ifade unsurlardan biri de atasözü ve deyim kullanımıdır. Hâşimî'nin mesnevîde buna sıkça başvurduğunu görmekteyiz:

Çü zulmet ğüli kim kaçd eyledi iş / Gicenüñ dîvi saydırmaz güne diş (3284)

Olur mı örtile bir açığ ile / Güneş mestür olur mı balçığ ile (5611)

Ayağı ölçisi k'alındı şahuñ / Tama atıldı bil başmağı māhuñ (3546)

Meşeldür el benüm dāmen senüñçün / Ne iderseñ şevāb ola senüñçün (3671)

Hevāyī ‘aşk memlū iç ü taşuñ / Gözün üzre nedür dirler mi kaşuñ (3907)
İşin bilmez kamu tül-ı emeldür / Bulut nādāna yük olmağ meşeldür (4109)
Vefā gördi güzel lîkin hayāsuz / Meşeldür didi bal olmaz belāsuz (4730)

Hâşimî, çağdaşı Bâkî gibi büyük sanatçılarla elbette karşılaştıramaz. Ancak şiirde üslup kaygısıyla kullandığı “cinas”larda hakikaten hem ifade hem de anlam bakımından oldukça başarılı olduğunu söylemek lazımdır. Türk edebiyatının en önemli yönlerinden biri olan cinas kullanımını, onun şiirinde apayrı bir renk olarak karşımıza çıkmaktadır. Mesnevide onlarca örneği bulunan bu beyitlerden birkaçı şunlardır:

Girü her kaşır içi olmuş kemerler / Bunu yapmaz muğarrerdür kem erler (3479)
‘Arağ-rîz oldığın gördi gül-âbı / Döküp saçdı güli birle gül âbı (3555)
Çıkarıdı şeh kodı pişinde dînâr / Sağın dime aña dînâre di nâr (3706)
Didi vü irdi girü şöhetine / Bile tâ meclisi ne şöhetine ne (4203)
Severseñ cāriyeñ vir ‘amā destür / Beni hâş eyleyüp vaşluma dest ur (4560)

Şair, mesnevide özellikle şahısları tanıtırken gözleme önem vermiş portre çizer gibi çok başarılı tasvirler yapmıştır:

İki bāzūsı iki sîmden med / Kad-i bālāsınuñ üstinde mümted (1498)
İki keffî şan kef-i terāzū / Gerekdir dest-būsa zūr-ı bāzū (1507)
Boyı şimşād u yārūñ serv-i āzād / Cihānı bende yazmış kendü āzād (1528)

Hâşimî, harflerin sembolik değerleriyle kurgular yapan diğer klasik sanatçılar gibi mesnevide bu kullanıma sıkça yer verir. Arap harflerinin sembolik ifadelerini, klişe söylenişlerini kendi tarzında, kendi üslup özelliklerine göre kullanır. Özellikle teşbih aracı olarak kullanmayı tercih eder. Mihr’in kaşlarını “nun” ve “ra” harflerine benzeterek tasvir etmesi hem geleneğin hem de kendi ifade tarzının bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır:

Şanasın iki nūndur nūr u nāra / Yañağı üzre düşmişdür kenāra (1429)

Veyā şan iki rādur nāz gūne / Veyāḥūd iki nūndandur nūmūne (1431)

Hâşimî, devrinde söze kıymet verilmediğini söyler ve söz ehli olmayanların işgal ettiği makamın haksızlığına tepki gösterir. Hak etmediği halde desteği olanların geldiği makam ile kimsesi olmadığı için bir yere gelemeyen gerçek söz sahiplerinin mağdur olduğunu sitemkâr bir üslupla eleştirmektedir:

Ki yok hergiz ekābir içre kıdri / Alur nā-ehl olanlar cāy-ı şadı (1119)

Kimūñ arkası var ise anuñ şadr / Kimūñ maḳdūrı var ise anuñ kıadr (1122)

Hâşimî, sözün-kelamın- insana verilmiş bir armağan olduğuna inanır. Hz. İbrahim'in ateşe atılması olayına telmihte bulunurken ateşin selamete dönüşmesinde "söz"ün tesirinden bahseder:

Ki insān 'ālemine tuḥfedür söz / Açarsan söz yüzinden açā kör göz (638)

İder söz birle Ḥaḳ nārı gülistān / Selāmet emri birle bāḡ u bostān (652)

Sanatla uğraşmayı "iğne ile kuyu kazma"ya benzeten şair, derin manaların ortaya çıkması için ciddi bir çalışmanın yapılması gerektiğini vurgular.

Hemānā iḡne birle kūh u kıāfi / Kıazup nice ki açılsa şikāfi (663)

I.3. Eserleri

Divan

Hâşimî'nin şiir sanatındaki maharetini gösteren divanının altı nüshası bulunmaktadır. Bu nüshalardan beşi İstanbul'da biri Erzurum'da bulunmaktadır. İstanbul nüshalarından ikisi İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde, T.3038 ve T.256 numaralarıyla diğerleri Süleymaniye'de 1025/13 ve Nuruosmaniye'de 4959 ve 4967

numaralarıyla kayıtlıdır. Eser üzerinde iki yüksek lisans çalışması yapılmıştır (Bulan, 1993; Karaca, 1995).

Divanında 10 kaside, 3 terhib-i bend, 1 müseddes, 4 tesdis, 1 tahmis, 2 müstezad, 1 mesnevi, 3 rübai, 130 kıt'a, 320 matla beyiti, 42 muamma vardır. Divanların İstanbul nüshalarında gazel bölümü bulunmamakla beraber incelenmeyen Erzurum nüshasında gazellerin de olduğu tespit edilmiştir (Ece, 1996, 6).

Divanın ilk beyti:

Muhammed-i 'Arabî pâdişâh-ı her dü serâ

Anınçün oldu bu dünyâ vü 'âlem-i ukbâ

Son beyit:

Gurre-i mâh-ı muharrem sîneler çâk itmege

Nâ-gehân bir kanlu hançer eyledi peydâ yine

Mihr ü Vefâ

Mesnevi geleneğimiz içinde Yusuf u Züleyha veya Leyla vü Mecnun mesnevileri, çok sıkça işlendikleri ve rağbet gördükleri için hem herkes tarafından bilinen hem de çokça yazılan anlatılar olmuşlardır. İnceleme konumuz olan Hâşimî'nin Mihr ü Vefâ mesnevisi diğer mesnevilere göre daha az bilinmektedir. Ancak mesnevi, hacim itibariyle oldukça uzundur. Avusturya/Gotha ve Erzurum nüshalarının tenkitli metni toplam 6532 beyittir. Mesnevi, aruzun "Mef 'ilün/ Mef 'ilün/ Fe'ülün" kalıbıyla yazılmıştır. İlk beyti her iki nüshada aynıdır:

Bi'smi'llâhi'r-raḥmani'r-raḥîm

Ve'l-ḥamdü li'llâhi zi'l cûdi'l-kerîm

Mesnevinin son beyti Erzurum ve Avusturya nüshalarında farklıdır. Erzurum nüshasında:

Bi'hamdi'llāh tamām oldı risāle

Bu tārīḥ oldı kudretten havāle (6528)

Avusturya nüshasında ise;

Ġabīdür evvel āhirī elemdür

'Arab olsun veyā mülk-i 'acemdür şeklindedir (6532).

Mesnevinin birkaç yerinde mahlasını söyleyen Hâşimî, eserin kendisine ait olduğunu, şüpheye yer bırakmayacak şekilde defaaten ifade etmiştir:

Ĥamiyyet virmegile it himāyet / Ġarībūn Hâşimiye kııl 'ināyet (39)

Şifā-baḥş eyle ḥaste Hâşimiye / Güneh bendiyle beste Hâşimiye (505)

Saḫın ey Hâşimī uyma hevāya / Hevāya meyl iden irmez Ĥudāya (2828)

Ki maḥlaş Hâşimī ism 'oldı Ca 'fer / Peder Seyyid Ḥasandur ey bürāzer (6438)

Mihr ü Vefâ mesnevisi, dönemin dil özellikleri, edebî anlayışı, İslam medeniyetinin tesir alanları bakımında dikkat çekicidir. Şair, özellikle âyet ve hadis iktibaslarıyla divan şiirinin kaynaklarına inmiş, bunları başarılı bir şekilde mesneviye taşımayı bilmiştir. Sanatsal dil ifadeleri içinde cinasa ayrı önem verilmiştir. Mesnevi'nin bitiriliş tarihi H.948, M. 1541/1542'dir. Tarih düşülen beyit, aynı zamanda Erzurum nüshasının son beytidir:

Bi'hamdi'llāh tamām oldı risāle

Bu tārīḥ oldı kudretten havāle (6528)

Eserin Erzurum nüshası üzerinde bir yüksek lisans çalışması bulunmaktadır (Ece, 1996). Bu çalışmada Ece, tek nüsha üzerinde transkripsiyon çalışması yapmış ve giriş bölümünde tahkiye bakımından eserle ilgili açıklamalarda bulunmuştur.

II. MİHR Ü VEFÂ MESNEVİLERİ

II.1. Kökeni

Mihr ü Vefâ mesnevisi Türk edebiyatında en az söz edilen mesnevilerdendir. Hakkında verilmiş olan bilgilerin bir kısmı yanlış diğer kısmı ise birbirinin tekrarı mahiyetindedir.

Mihr ü Vefâ mesnevisinin ilk örnekleri İran Edebiyatı'nda görülmektedir. "Sâlim" mahlasını kullanan Abdulfet Bey'in oğlu Muhammed Bey'in "Manzume-i Mihr u Vefâ" isimli bir mesnevisi vardır.

IX. asır şairi Arşî-yi Dehlevî'nin ve kardeşi Mir Muhammed Mü'min-i Arş'ın Mihr ü Vefâ manzumeleri vardır. Mir Muhammed'in Mihr ü Vefâ'sının bir nüshası Paris Milli Kütüphane Supp. 1100 numarada kayıtlıdır. Blochet, bu Mihr ü Vefâ'yı Tahmasb'a isnad eder. Mir Muhammed'in ve Tahmasb'ın her ikisinin de adında "Arşî" kelimesinin bulunması Blochet'i yanıltmıştır. Arşî, "Mihr ü Vefâ"sını hezec bahrinde yazmıştır. Nizamî'nin Hüsrev ü Şirin mesnevisine nazire olarak yazılmış bu mesnevi 2200 beyittir. Şair Mihr ü Vefâ konusunun ilk olarak kendisi tarafından yazıldığını iddia etmektedir.

Devletşah, Tezkiresinde Reşîdî-i Semerkandî'nin Mihr ü Vefâ'sından dolayı "o destanda hakikaten sözün hakkını vermiştir" deniliyor (Ece, 1996: 8).

Şu'ûrî Kâşânî'nin Farsça kaleme aldığı Mihr ü Vefâ mesnevisinin 1432 beyit olduğu kayıtlarda mevcuttur.

II.2. Türk Edebiyatındaki Mihr ü Vefâ Mesnevileri

Hümâyunnâme, *Tercüme-i Kabusnâme*, *İskendernâme* gibi Türk edebiyatında Mihr ü Vefâ kurgusunun da hikâye olarak işlenmiş muhtelif şekillerini tespit etmekteyiz. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesinde 2832 numaradaki "Hikâye-i Mihr ile Vefâ" isimli eser "Râviyân-ı ahbâr u nâkilân-ı âsâr muhaddisân-ı rûzigâr öyle nakl-ı rivayet..." şeklinde başlamaktadır. 36 yapraklı bu eser nesihle yazılmıştır ve üzerinde hiç bir tarih yoktur. Aynı şekilde Ankara Milli Kütüphane Adnan Ötüken 1582 M Yz. A 1598/3'te kayıtlı "Mihr ile Vefâ isimli eserin başı yok ve 169^b ile 203^b yaprakları

arasındadır. Bu da Mihr ü Vefâ 'nın halk hikâyesi şeklinde işlenmiş bir varyantıdır. Eser, "Hazâ kitab-ı Mihr ile Vefâ okundukda dimağa gelir zevkile safâ âhiretde şefâat eyliye ol Muhammed..." şeklinde başlıyor. Adnan Ötüken yazmaları T.816.21 2360'da kayıtlı Mustafa Âli'ye ait "Münşâdü'k-İnşâ olması ihtimali olan" eser içerisinde "Mihr ü Vefâ kaydı sonradan konmuş 22 yaprak, 2 sütun, 19 satırdan ibaret siyakat hattı ile yazılmış bir bölüm vardır (Ece,1996:8).

İstanbul Üniversitesi İslam Araştırmaları Kütüphanesinde yazarı bilinmeyen bir "Mihr ü Vefâ" daha vardır. "Manzûme-i Kürdi Mihr ü Vefâ" ismiyle 4190 numarada kayıtlı bu eserin dili Arapça ve mütercimi Kadir Fettâhi Kâdı'dır. 1966 Tebriz kayıtlı ve taşbasması bir eserdir.

Şarkiyat Enstitüsü 1779 numarada "Mihr ü Vefâ isimli H. 1325 M. 1907/1908 Tebriz tarihli bir başka eser daha vardır ki bu da Kadir Fettâhi Kadı tarafından tercüme edilmiştir. Dili Farsçadır.

Fuat Köprülü de H. 760 tarihinde yazılmış müellifi meçhul bir Mihr ü Vefâ mesnevisinin özel kütüphanesinde bulunduğunu belirtir.

Çalışmanın bu kısmında nüshaları ele geçen Türkçe Mihr ü Vefâ'ları tespit etmeye, tanımaya ve tanıtmaya çalıştık.

II.2.1.Ümmî İsa'nın Mihr ü Vefâ Mesnevisi

Ümmî İsa'ya ait 706 beyittik kısa bir Mihr ü Vefâ mesnevisi vardır. Bu mesnevinin birkaç nüshası tespit edilmiştir. Bir nüsha İzmir Milli Kütüphane 26/668 numarada, diğer iki nüsha Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi Seyfettin Özege Kitaplığı 282 ve 283 numarada kayıtlıdır. Ayrıca Marbur Staatsbibliothek Ms. Or. Oct. 2682 numarada kayıtlı nüshası tespit edilenler arasındadır (Pala,1989:349). Seyfettin Özege'deki iki nüshanın tertip düzeni birbirinden oldukça farklı ve anladığımız kadarıyla müstensihî eseri orijinalinden oldukça uzaklaştırmış görünmektedir. 282 numarada kayıtlı olan nüshasının baş tarafı eksiktir.

İlk beyit:

*“İki kardaş bir araya geldiler
Birbirine Vefâ halin sordılar”*

Son beyit:

*“Her işde ol irgürsün hakka
Cümle fânîdür zîrâ oldur bekâ”*

şeklindedir. Eserin son kısmında da beyit mısraların yanlış tertip edilmesi neticesinde sonraki beytin mısraı önceki beytin yanına geldiğinde kafiyesiz görünen ve diğerinden hayli farklı olan beyitlerle bitmektedir. 283 Numarada kayıtlı olan Mihr ü Vefâ ise na‘t-ı şerifle başlar. Diğer nüshaya göre biraz daha düzenli görünmektedir. Eserin bazı kısımlarının eksik olduğunu tespit etmekteyiz. Eserin ilk kısımları olan münacat, naat ve sebep-i telif gibi kısımları yoktur. Ele geçen yazma toplam 516 beyittir. Eser aruzun fâilâtün fâilâtün fâilün kalıbıyla yazılmıştır. Ancak vezin oldukça sorunludur.

Eserin konusu Mihr ile Vefâ arasındaki aşktır. Eser, halk hikâyesi motifleriyle yazılmıştır. Mihr ile Vefâ'nın aşkları için çektikleri çileler, Mihr'in dillere destan güzelliği, Vefâ'nın aşka sadakati ile zorlu mücadelelerden sonra kavuşmaları konu edinir. Eserde sembolik herhangi bir yön bulunmamaktadır. Eser, Eski Anadolu Türkçesinin özelliklerini taşımaktadır.

Ana karakterler Mihr ile Vefâ'dır. Bu iki karakterle beraber; padişâh, dâye, cadu, bağbân, seyis gibi fon karakterler de vardır. Olay örgüsü basit bir sistematiikle kurulmuştur. Ana olay etrafında şekillenen bir anlatı vardır.

II.2.2. Gelibolulu Mustafa Âlî'nin Mihr ü Vefâ Mesnevisi

Gelibolulu Mustafa Âlî, *Künhü'l-Ahbâr*'ında Mihr ü Vefâ mesnevisine ait olduğunu kaydettiği bazı beyitlere yer verir (İsen, 1979:175). Mesnevi H. 972, M. 1564/1565 tarihinde yazılmıştır ve nazmı iyi değildir.

Bâkî devrinin şairlerinden olan Gelibolulu Âlî'ye ait Mihr ü Vefâ mesnevisinin herhangi bir nüshası henüz ele geçmemiştir. Eser yaklaşık 7000 beyittir (Aksoyak,2003: 45–71).

Şairin dört divanından 100 gazeli seçerek hazırladığı Sade-i Sad-Güher mukaddimesine;

“Mihr u Mâh ile Tuhfetü’l-uşşâk

Evvelâ oldı şöhre-i âfâk

Anın ardınca nazm Mihr ü Vefâ

Burc-ı te’lîfe saldı nûr u ziyâ”

beyitleriyle başlar ve Kınalızâde’ye gönderdiği varakada "Mihr ü Vefâ nâm kitabımız vardır ki yedi bin beyittir. Bu ebyât Mihr’i gören âşık dilinden ol kitabımızdadır:

Nüh ‘âlem mihri sen ey nûr-ı mutlak

Ki dilün olmamış zerrâta mülhak

Perî dirdüm velî perrân degülsen

Melek dirdim velî pinhân degülsen

diyor. Şair *Nasîhatü’s-Selâtin*'de de bu eserinden bahseder. Milli Kütüphane’de bulunan ve Gelibolulu Mustafâ Âlî’ye ait olan eser oldukça eksiktir. İsmail Hakkı Aksoyak’ın incelediği eserin 298 beyti ele geçebilmiştir.

Pek çok kaynakta atıf yapılmasına rağmen eserin tamamı ne yazık ki henüz bulunamamıştır. Yaptığımız çalışmalarda Gelibolulu Mustafâ Âlî’ye ait Mihr ve Vefâ mesnevisin Avusturya Dükalık Kütüphanesi Gotha Koleksiyonu Türkçe Yazmaları pt.11/Seetzen: Kah.608 arşiv numarasıyla kayıtlı olduğu görülmesine rağmen kütüphaneye yaptığımız yazışmalarda bu eserin mevcut olmadığı bilgisi verilmiştir.

Milli Kütüphane’de yer alan eksik eserin ilk ve son beyitleri şöyledir:

İlk beyit:

“Ne ham-der-ham ne pîç-â pîç olurdu

Hilâl ü hâle vü tûmâr-ı muhkem”

Son beyit:

*“Birini terk idem ol nev-cevânı
Velî ansuz ne mümkin zindegânî”*

Eserin ilk kısmında miraç, medh-i çehâr-yâr, münacat, Şehzade Selim için övgü ve sebab-i telifin ilk kısımları vardır. Eser aruzun “mefâilün mefâilün feûlün” kalıbıyla yazılmıştır (Aksoyak,2003: 45–71).

II.2.3 Mahmud’un Mihr ü Vefâ Mesnevisi

Mahmud adına İstanbul Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi’nde 145/32 demirbaş numarasıyla kayıtlı olan Mihr ü Vefâ, harekeli nesihle yazılmıştır. Eser 24 varaktır. İki sütun olarak yazılan mesnevinin satır sayısı 15’tir. Ancak yaptığımız araştırma ve incelenme sonucu, bu eserin Ümmî İsa’ya ait farklı bir nüsha olduğunu tespit ettik. İçinde Ümmî İsa adı açıkça geçen eser ve Seyfettin Özege’de kayıtlı olan nüsha ile aynıdır. Eserin sonlarına doğru şair adını açıkça söylemektedir:

*“Ümmi İsa’ya nicedür bu kıl u kâl
Dile Hakdan kim bulasın irtisâl”*

Yaptığımız karşılaştırmada Ümmî İsa’nın Seyfettin Özege Kitaplığı’nda kayıtlı olan Mihr ü Vefâ mesnevisi 700 beyit olup diğer son kısımlarının tam olduğu tespit edilmiştir. Eser aruzun “fâilâtün fâilâtün fâilün” kalıbıyla yazılmıştır. Eserin ilk ve son beyitleri şöyledir:

Baş:

*“İşit imdi aşk-sözinden bir haber
İdeyin bir dâsitân-ı mu’teber”*

Son:

“Uykundan uyanu geldi aşk ile

Salavâtun nûrını yüzde bile” şeklindedir. Milli Kütüphane, yazmalar.gov.tr. ve Kültür Bakanlığı kayıtlarına “Mahmud” adıyla kayıtlı olan bu aslında Ümmi İsa’nın Mihr ü Vefâ eserinin sadece farklı bir nüshası olduğunu düşünüyoruz.

II.2.4. Kaynaklarda Adı Geçen Diğer Mihr ü Vefâ Mesnevileri

Kaynaklarda bahsedilmesine rağmen şimdiye kadar yazma koleksiyonlarda veya kütüphanelerde kayıtlı olmayan bazı Mihr ü Vefâ mesnevilerinden bahsedilmektedir.

Piriştineli Mustafa Eminî (Ö. 1569)’ye ait olan Mihr ü Vefâ mesnevisi henüz ele geçmemiştir.

Edebiyat tarihlerinde şair Harimî’nin yaklaşık sekiz bin beyitlik Mihr ü Vefâ mesnevisinden bahsedilmektedir. Ancak eser henüz bulunamamıştır. Yine Mustafa Çelebi’ye ait olduğu söylenen Mihr u Vefâ mesnevisi de ele geçmemiştir (Şentürk, Kartal,2005:320–321).

Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu’nda bulunan ve 06 Mil Yz 8394/4 arşiv numarasıyla kayıtlı olan başka bir Mihr u Vefâ mesnevisi daha vardır. Diğer eserlerle beraber aynı kayıta bulunan mesnevi, yazmanın 80a/104b varakları arasında mevcut olup nesihle yazılmıştır. Eserin satır sayısı 17’dir. Eserin kime ait olduğu bilinmemektedir.

Mustafa bin Ahmedü’ d-Defterî’ye ait olduğu söylenen ancak ele geçmemiş olan bir Mihr ü Vefâ mesnevisi bulunduğu kaynaklarda zikredilmektedir.

II.2.5 Mensur Mihr ü Vefâ Mesnevileri

Milli Kütüphane yazmaları 06 Mil Yz A 1852 numarada kayıtlı olan Mihr ü Vefâ mesnevisi, 240x165 iç 170x110 mm ebatları, 19 satır ve 45 varaktan oluşan ve nesihle yazılmış bir eserdir. Kapakları ebru kaplı mukavva cilttir. H. 1240, M. 1824-1825 tarihinde istinsah edilmiştir. Ketebe kaydında eserin Çadırcı Mustafa Efendi tarafından istinsah edildiği anlaşılmaktadır. Ancak eserin yazarı belli değildir.

Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe yazmalarında H.1162 numara ile kayıtlı olan diğeri bir Mihr ü Vefâ mesnevisi daha vardır. Mesnevi, 17 satır ve 36 varaktan ibaret olup nesihle yazılmıştır. İnce aharlı kâğıt kullanılan eserin ebadı 225x160 mm'dir. Bir aşk hikâyesi olan mesnevide tasavvufî hava hissedilse de beşeri aşkın hâkim olduğu görülür (Kavruk,1998: 133).

BİRİNCİ BÖLÜM

1. MİHR Ü VEFÂ MESNEVİSİNİN İNCELENMESİ

1.1. Hâşimî'nin Mihr ü Vefâ Mesnevisi

1.1.1. Mesnevinin Nüshaları

1.1.1.1. Erzurum Seyfettin Özege Nüshası³

Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi Seyfettin Özege Kitaplığı, Agâh Sırrı Levend Yazmaları'nda 369 arşiv numarasıyla kayıtlıdır. Eser, 259 varak, 235x155 mm, 13 satır ve 2 sütun olarak yazılmıştır. Harekeli, nesih yazıyla kaleme alınan eser, cetveller ve bölüm başlıkları yaldızlı, sütun araları ve yazı çevreleri cetvellidir. Sarı Avrupa kâğıt kullanılan mesnevide ilk ve son sayfaları filigranlıdır. Eser, kurt yeniğinden dolayı zarar görmüştür. Ancak yazılar okunaklıdır. Kapağı, gömme şemseli, şirazeli, köşebendli, vişne rengi mukavva kaplı deriden bir cilttir. Ketebe kaydı olmasına rağmen, eser tamir gördüğünden net değildir. 1a sayfasında “Muhammed bin Mustafa” kaydı ile “Agâh Sırrı Levend” kaşesi bulunmaktadır. 1a, 1b ve diğer bazı sayfalarda muhtelif mühürler mevcuttur. 1b mihrabiyelidir. “Divan-ı Mihr ü Vefâ Telif-i Hâşimî” kaydı bu mihrabiye içerisinde yaldızlı olarak yazılmıştır.

Eserin 222a ile 231b varakları farklı bir kalem ve yazı ile yazılmıştır. İmla ve yazı karakterinin değişimi, müstensihin bu kısımda değişmiş olabileceğini göstermektedir. 258a'da 6499. beytin ikinci mısraı, Kanunî'nin tahta çıkışına tarih düşürülmüş ve yaldızlı olarak yazılmıştır. 83b'de cetvelle belirlenen sütun boş bırakılmıştır.

Eserin ilk beyti:

Bi'smi'l-lâhi'r-raḥmani'r-raḥîm

Ve'l-hamdü li'llâhi zi'l cûdi'l-kerîm 1b /1

³ Mesnevinin karşılaştırmalı metninde “E” olarak belirtilmiştir.

Son beyti:

“Bu târîh oldı kudretden havâle

Bihamdi’llâh tamâm oldı risâle” 259b /6511 şeklindedir.

Son beytin ikinci mısraı mesnevinin bitiş tarihine düşürülmüştür. Buna göre H.948, M.1541/1542’ye denk gelmektedir. Kitabın istinsah tarihi ve müstensihi bilinmemektedir.

1.1.1.2. Avusturya Gotha Nüshası⁴

Avusturya Gotha Koleksiyonu’nda Ms. Orient T215 numarayla kayıtlıdır. Eser 211 varak, 17 satır ve sütun hâlinde yazılmıştır. Harekeli ve nesih yazısı ile yazılan eserin tamamı 6494 beyit ve kısa bir nesir parçasından oluşmaktadır. Başlık sayısı, Erzurum nüshasına göre oldukça fazla ve daha uzundur. Sütun araları ve yazı çevreleri çetvellidir. Kapağı mukavva deridir. Ketebe kaydı ile ilgili herhangi bir bilgi mevcut değildir. Ancak eserin son kapak sayfasının iç yüzünde Latin alfabesiyle “Kahire 1805 No.608 U.J. Seetzen” kaydı bulunmaktadır. Mesnevinin istinsah tarihi ve müstensihi hakkında herhangi bir kayıt bulunmaz.

Eserin ilk beyti:

Bi’smi’l-lâhi’r-raḥmani’r-raḥîm

Ve’l-hamd üli’llâhi zi’l cûdi’l-kerîm 1b /1

Son beyti:

“Ġabîdür evvel âḥirî elemdür

‘Arab olsun veyâ mülk-i ‘acemdür 211a/6494.

⁴ Mesnevinin karşılaştırmalı metninde “A” olarak belirtilmiştir.

1.1.2. Nüsha Özellikleri

Mihr ü Vefâ mesnevisinin E nüshası ile A nüshası arasında dikkat çeken ilk fark başlıklandırmadaki tercihtir. E nüshasında başlıklar kısa ve öz verilirken A nüshasında her başlık detaylıdır. A nüshasında olup E nüshasında olmayan başlık sayısı doksan iken, E nüshasında olup A nüshasında olmayan başlık sayısı sadece onaltıdır. Diğer önemli bir özellik her iki nüshada ortak olmayan beyitlerin varlığıdır. Kafiye, imlâ ve vezin açısından bakıldığında E nüshasının daha az hatalı olduğu görülmektedir. Metin kurulurken vezin, anlam bağlatısı ve geleneksel söylem dikkate alınmıştır. Eksikleri ve hataları yönünden iki nüshanın karşılaştırılmasında şu özelliklere ulaşılmaktadır:

Ne yire kim ruḥından Pertev ü fer / Düşer boynı üstine cümle şanemler (419)

Beyitte “pertev-i fer” kelimesi E nüshasında sadece “pertev” olarak verilmiştir. Hem vezin hem de kafiye açısından A nüshası doğru olduğundan metinde buna benzer hatalar düzeltilerek verilmiştir.

Semâyı ‘arz ider bu şeb çü ol şâh / Diyüp gün yire girdi zerd olup âh (512)

Yukarıdaki beyitte A nüshasında “şeb” kelimesi kullanılırken E nüshasında karşılığı Türkçe olan “gice” kelimesi tercih edilmiştir. Buna bağlı olarak vezin gereği “çü” kelimesi beyitten çıkarılmıştır.

Başlık sayısında olduğu gibi başlıklandırmada da farklılıklar gözükmemektedir. A nüshası daha teferruatlı iken E nüshası kısa kullanımları tercih etmiştir. Başlıklandırmayı bir örnekle göstermek gerekirse dört halifenin anlatıldığı bölümde A nüshasında kullanılan başlık: (16a) “Der *Şıfat-ı Menâkıb-ı Çâr-Yâr-ı Güzîn Ridvanu’llâhi Te‘alâ ‘Aleyhim Ecma‘în*” iken E nüshasında (20a) “*Şıfat-ı Vaşf-ı Yâr-ı Evvel*”dir.

Terkiplerin her iki nüshada hem “ ” / “y” hem de harekeyle gösterildiği tespit edilebilir. Bu bağlamda imlâda henüz bir birlik sağlanmadığı anlaşılmaktadır.

1.1.3. Mesnevinin Telif Sebebi

Hâşimî'nin mesneviye başlaması ilginç bir sebebe dayanır. Eserin içinde Nevâî için kaleme aldığı bölümde, kendisinin üstadı, şeyhi olarak onu tanıtır. Nevâî'den esinlenerek eserini yazmaya başladığını dile getirir. Bu esinlenme daha çok halk edebiyatı âşıklarında gördüğümüz rüyada “bade içme” geleneğini hatırlatmaktadır. Divan şiirinde çok alışık olmadığımız bu durum Mihr u Vefâ mesnevisinin yazılma serüvenin bir parçası olarak karşımıza çıkmaktadır. İlgili beyitlere baktığımızda Nevaî'nin kendisine gazeli bırakıp mesnevi sahasına geçmeyi telkin ettiğini görmekteyiz:

Bu hâl ile geçerken rûz u eyyâm / Nevayî'den irişdi bir ulu cām (6425)

Dime cām añā oldur baħr-ı pür-mevc / İçen bilmez ħazîz ile nedür evc (6426)

Didi elfâzı ƣo ir ma'nevîye / Ğazel tarzın biraƣ ir mesnevîye (6427)

Egerçi cümle nazm içre hümāmam / Velî ş'ir içre bu şeyħ ü imāmam (728)

Hâşimî, geçmişe ait bir kıssanın geleceğe aktarılmasında rol alır. Ancak bunu yaparken var olan diğer eserler arasında kendi eserinin farkını ortaya koymak istediğini dile getirir:

İden bu levħa-ı ser-nāme-i derd / Ferîd-i dehr iken itdi bunı ferd (1180)

Didi aħvāli māzîden hikāyet / Ki müstaģbelde zıkr olup rivāyet (1181)

Hâşimî, adının şiirle anılmasını ve bu sahada baki olmak istediğini daha önceki devirlerde yaşayan faziletli ve marifetli şairleri örnek göstererek ifade eder. Geriye bir ad bırakmak ve meşhur olmak her kalem erbabı gibi Hâşimî'nin de hayalidir:

Nice fāzıl olup şî'r ile meşhūr / Ķalupdur adları şî'r ile mezkūr (1151)

Bunuñ birle muşırr-ı ma'rifet ol / Olmayup bulurlar menzilet bol (1152)

Hâşimî, eserini yazarken günde iki yüz beyit yazdığını ve bununla halk içinde meşhur olduğunu söyler. Bu onun övücüdür. Çalışkan ve üretken bir şair olduğunu, bir anlamda hamse sahibi üstadı Nevâî'nin yolunda gittiğini beyan etmiş olur:

Ki bir günde iki yüz beyt der-ḥāl / İdersin yokdur aña kıyl ile ḳāl (1154)

Degüldür bu sözün yārāna mestür / Ki olmuşdur ehāli içre meşhūr (1155)

İnanmazsa eger ehl-i seḳāmet / “Biḥamdi’llāh” ki vardur istiḳāmet (1156)

1.1.4 Mesnevinin Vezni

Hâşimî, Mihr ü Vefâ mesnevisini aruzun kısa kalıplarından olan hezec bahrinin “mefâilün mefâilün feülün” kalıbıyla yazmıştır. Mesnevilerde çoğunlukla remel bahri ile hezec bahri tercih edilmektedir. Hâşimî, eserinin tamamını bu vezinle yazmıştır. Eserde vasl ve imalelere sıkça rastlanmaktadır. Ciddi bir aruz kusuru olarak kabul edilen zihafa mesnevinin sadece bir beytinde görülmektedir. Arapça kökenli “bâḳî” ve “sâḳî” kelimelerinin son hecesi vezin gereği açık okunmalıdır:

*Bu taḥt u baḥt saña **bâḳî** olsun*

*Bu bezme zühre mehveş **sâḳî** olsun* (5353)

Mesnevinin 1507 ve 1351. beyitlerinde ilk mısralarda vezin kusuru bulunmaktadır. Bu beyitler dışında ciddi bir vezin kusuruna rastlanmamaktadır.

İki keffî şan keff-i terāzū

Gerekdür dest-būsa zūr-ı bāzū (1507)

Bunı çün didi cem‘ itdi evbāş

Nedīm ü muṭrib ü ‘ayyāş u ḳallāş (1351)

Mesnevi, diğer klasik eserlerde olduğu gibi besmele ile başlamaktadır. Bu yüzden ilk beyit vezne uymamaktadır:

Bi’smi’l-lāḳi’r-raḳmani’r-raḳīm

Ve’l-hamd üli’llāhi zi’l cūdi’l-kerīm

1.1.5. Mesnevinin Beyit Sayısı

Mihr ü Vefâ mesnevisinin beyit sayısı iki nüshada farklılık arz etmektedir. Tenkitli metne göre mesnevinin tamamı 6532 beyittir. Erzurum nüshası 6511 beyit iken Avusturya Gotha nüshası 6494 beyit ve küçük mensur bir bölümden oluşmaktadır. Her iki nüshada farklı beyitler mevcuttur.

1.1.6. Mesnevinin Bölümleri

Mihr ü Vefâ mesnevisi 44 beyitlik bir dibaceyle başlamaktadır. Akabinde “*İbtidâ’-ı Tevhîd-i Kırdgâr ve İhtidâ’-i Taqdîr-i Perverdigâr ve Vaşf-ı Nebâtât u Şâbite ve Vech-i İcâd-ı Mevcûdât-ı Leyl ü Nehâr*”(45-173) başlıklı bir tevhid gelmektedir. Münacaat kısmı yaklaşık iki yüz beyittir.

Naat bölümü “*Der Şıfat-ı Evşâf-ı Hilye-i Kemâlât u Cemâl-i lika’-ı Seyyidü’l Mürselîn ve Hüve Sulţâni’l Kevneyni’s-Şakâleyn*” (378-481) başlığıyla verilmektedir. Bu bölümde Hz. Peygamber’den bahsedilmekte, miraç ve kamer olayı üzerinde özellikle durulmaktadır.

Dört halife övgüsü, “*Der-Şıfat-ı Menâkıb-ı Çâr-Yâr-ı Güzîn Ridvanu’llâhi Te’alâ ‘Aleyhim Ecma’în*” (482-502) genel başlığı ile verilmektedir. Ancak her halife için ayrı başlıklar kullanılmaktadır. Hz. Hasan ve Hüseyin’in övgüsü de bu bölümdedir. Kerbela çölü övgüsünden sonra kısa bir dua bölümü bulunmaktadır(503-507).

Miraciye bölümü, “*Şıfat-ı Evşâf-ı ‘Urûcü’l Nebiyyi’l-‘Arabiyye Aleyhi’s-şalatü Ve’s-selâm*”(508-632) başlığı altında anlatılmaktadır. Hz. Peygamber’in yolculuğu ve Burak geniş bir perspektifle anlatılmaktadır.

Kelâm, Kemâlât ve İnsan’a dair söyleyeceklerini, “*Der Vaşf-ı Şıfat-ı Evşâf-ı Kemâlât-ı İnsân ve Zuhûr-ı Tecelliyât-ı Raḥmân*” (633-679) başlığıyla vermektedir. Üstadı, rehberi, şeyhi olarak tanıttığı Nevâî’yi “*Der - Şıfat-ı Medḥ-i Evşâf-ı Nevâî Raḥmetu’llâhi ‘Aleyh*”(689- 780) başlığı anlatmaktadır. Nevâî’nin başarısı, bahsettiği şairler, eserleri detaylı bir biçimde dile getirilmektedir.

Devrin padişahı Kanunî’yi “*Der - Şıfat-ı Evşâf-ı Pâdişâh-ı İslâm ve’l-Müslimîn Halleda’llâhu Memleket bil-‘İzzi ve’n-Naşri ve’l-Fetḥi’l-Mübîn*”(781-1060) başlığı

altında anlatmaktadır. Özellikle Rodos, Engürüs ve deniz savaşlarını mest olmuş bir dille anlattığına şahit olmaktayız. Ona ve oğullarına dua etmekte, talihlerinin açık olmasını dilemektedir.

Tabiat tasvirinin yapıldığı ve yorumlandığı bölümü *“Der Şıfat-ı Şitâ vü Serdhây ve Kuvvethâ-yı Sermâ-yı Bisyârî”*(1061-1118) başlığıyla vermektedir. Padişah ve ailesine dua ettiği bölümden sonra asıl konuya yani Mihr ü Vefâ mesnevisine başlamaktadır.

Mesnevi *“Der-Şıfat-ı Hikâyet-i Mihr-i Dil-ber Be-Vefâ Şâh ve Der-Miyân-ı Her Vâkı‘ahâ-yı Vahiyhâ”*(1180-6393) başlığı ile verilmektedir. Asıl hikâyenin anlatıldığı bu bölüm toplam 5213 beyittir. Hikâyeden sonra “Hâtıme-i kitâb” ve Nevâî’nin irşadı bölümleri bulunmaktadır. Daha sonra kendi hayatını anlattığı bölüm gelmektedir. Bu bölümlerde etkilendiği şair olan Nevâî ve Emir Sultan’a olan akrabalığını açıklar. Kanuni’nin tahta çıkışı ve ona duadan sonra kitabı bitirir. *“Târîh-i Tamâm-ı Kitâb-ı Mihr ü Vefâ Hân”* başlığı altında tamamlanış beytini verir.

Bi’hamdi’llâh tamâm oldı risâle / Bu târîh oldı kudretden havâle (6528)

1.1.7. Mesnevinin Özeti

Taymûs, Yunan ülkesinin cesur ve adil hükümdarıdır. Ölüm döşeğindeyken ekâbiri toplar ve vasiyetini açılar. Vasiyetinde üç oğluna birer küp bırakır. Küplerin sırrını âkil vezir açıklar. Buna göre şahlık büyük oğul Safâ’ya devletin ticari işleri Afâ’ya düşer. Küçük oğul Vefâ’nın payına altın ve mücevher dolu küp düşer. Dostlarıyla kısa sürede küpteki altın ve mücevheri harcayan Vefâ, yalnız kalır. Yarenleri onu terk eder, utandığı için ağabeylerine de gidemeyen Vefâ ülkeyi terketmeye karar verir. Bu kararı uygulamaya geçirirken remil sanatında bir hayli usta olan mahir bir Remmal’e fal baktırır. Remmal ona yol gösterir. Bu yol, kahramanın bütün geleceğini etkileyecek olan olayların başlangıcıdır. Çünkü bu yol onu Mihr’e/aşka götürecektir.

Vefâ, Remmal'in sözüne uyarak yoluna devam eder. Sonra Mihr ile karşılaşır. Mihr, ona babası Şah-ı Haver'in Tatarlarla yaptığı çetin savaştan sonra denize açıldıklarını, denizde çıkan bir fırtınadan sonra adaya sığındıklarını, bu hengâmede babasının kaybolduğunu, Hızır'ın kendisine yol gösterdiğini, Hızır'ın onları getirdiği yerde Süleyman hazinelerinin olduğunu uzun uzun anlatır. Mihr, Hızır'ın telkiniyle kendisini beklediğini nakleder. Vefâ da, kendi hikâyesini Mihr'e nakleder ve vuslat gerçekleşir. Neşeli ve mutlu günler başlar. Mihr'in dayesi onlara ava çıkmalarını salık verir. Hazırlıklar yapılır ve iki sevgili ava çıkar. Karşılarna çıkan bir ahuyu dört gün boyunca kovalarlar. Dördüncü günün sonunda Mihr ahuyu yaralar. Ahu yaralı olarak kaçır. Mihr'in oku ahunun vücudunda kalmıştır. Onlardan habersiz ava çıkan Şah-ı Mağrib aynı ahuya ok atar ve onu yakalar. Onu yakaladığında zaten yaralı olduğunu görür. Ok işlemeli ve eşsiz denebilecek kadar güzeldir. Oka hayran olan Şah, ok üzerindeki kan izlerini okutur. Kan, "Mihr" okunacak şekilde oka yayılmıştır. Şah-ı Mağrib, görmediği Mihr'e tutulur.

Şah-ı Mağrib'in çektiği aşk acısı dayanılmaz hale gelince sahireden yardım talep eder. Sahire, tebdil-i kıyafetle Mihr ile Vefâ'nın meclisine girmeyi başarır. Bir gece herkesi sarhoş ettikten sonra buradaki birçok kişiyi öldürür. Vefâ'nın boğazını keser, Mihr'i yarı baygın halde Şah-ı Mağrib'in sarayına ulaştırır. Mihr, kendine geldiğinde sarayda olduğunu görür. Ona Vefâ'nın öldüğü söylenir. Ancak gaybdan gelen bir ses Vefâ'nın yaşadığını söyler. Bunun üzerine Mihr, Şah-ı Mağrib'den Vefâ'nın yasını tutmak için bir yıl süre ister. Şah, bunu makul görür. Mihr, siyahlara bürünür ve matem tutar. Böylece zaman kazanmış olur.

Bu sırada uzun zamandır kardeşlerinden haber alamayan ağabeyleri Vefâ'yı aramaya çıkarlar. Onlara Remmal yol gösterir. Afâ ve yanındakiler Vefâ'yı boğazlanmış olarak görürler. Afâ, şah damarının kesilmediğini ve kardeşinin hâlâ yaşadığını görünce hemen tedavi başlar. Vefâ, iyileşip kendine geldiğinde yaşananların farkına varır. Afâ'nın bütün ısrarlarına rağmen onunla dönmez. Mihr'e kavuşmak için yeniden yollara düşer. Bu ilk ayrılıktır. Vefâ bir şehir'e gelir. Şehirde hancı Pîr'le tanışır. Neden şehirde herkesin siyah giydiğini sorar. Herkesin Mihr'in yası için siyah giydiğini

öğrenir ve işin sırrına vakıf olur. Pîr ve saray bahçıvanı Abdülkadir'in yardımıyla saraydaki Mihr ile haberleşir. Plan yapar ve bir gece Mihr'i saraydan alarak kaçarlar. Sabaha kadar at koşturan iki sevgili ulu bir ağacın altında uyumak üzere mola verirler. Oraya yakın olan bir Zengi kalesi vardır. Kale askerleri gezerken uykudaki Mihr ile Vefâ'ya rastlarlar. Askerler Mihr'i tutsak edip Zengi reisine götürürler.

Zengi, Mihr'i görür görmez âşık olur. Ona kavuşmayı arzular. Mihr, ondan iki günlük mühlet ister. Bu sırada Vefâ uyanmış ve başına gelenleri fark etmiştir. Öte yandan Şah-ı Mağrib, Mihr'in olmadığını görünce çılgına dönmüş, sahreyi çağırtmış, ancak sahire Mihr'i bulup getiremeyince Şah tarafından katledilmiştir. Vefâ, Zengi kalesine satıcı kılığıyla girer. Mihr'le haberleşen Vefâ, bir gece yarısı Mihr'le kaleden kaçarlar.

Sığındıkları şehirde bir kadın onları misafir eder. Şehrin sefih tüccarı Bezzaz Mihr'in methini duyar ve ona sahip olmak ister. Zen (sahire) vasıtasıyla Mihr'i tuzağa düşürür. Vefâ, tuzağı geç de olsa farkeder ve gece kaçma planı yapar. Mihr iki atla gece sokakta bekleyecektir. O sıra uyuklayan Vefâ'nın atlarından birini çalan Düzd(hırsız) atlanır ve yola çıkar. Mihr atının Vefâ olduğunu düşünür ve diğer ata binerek takip etmeye başlar. Sabahın ilk ışıklarına kadar süren bu takip nihayet sonlanır. Durduklarında onun Vefâ olmadığını, Düzd olduğunu anlar ancak iş işten geçmiştir. O sırada Mihr'in peçesi açılır. Mihr'in yüzünü gören Düzd ona âşık olur. Konumu gereği talebi olmaz. Mihr de onu affeder ve her biri kendi yoluna gider.

Yaşananların bir kader olduğuna inanan Mihr, geri dönmez. Nasibinde Vefâ varsa mutlaka gelip onu bulacağını düşünerek yeni bir yola çıkar. Şehr-i Mağrib denilen bir yere gelir. Şehrin sultanı yeni ölmüştür. Ve geleneklerine göre şehrin kapısından ilk giren kişi sultan olacaktır. Mihr, buraya sultan olur. Gerçeklerin ortaya çıkması için Mihr şehrin girişine bir çeşme yaptırır. Çeşmeye kendi resmini astırır. Resmi görüp bayılanların huzuruna çıkarılmasını emreder. Bütün bu yaşananlardan sonra Vefâ, Mihr'e karşı mesafeli olması gerektiğini düşünür. Tereddütleri ve "acabaları" vardır. Mihr'in yaptırdığı çeşmeye gelip onu gören ve bayılan Şah-ı Mağrib, Zengi, Bezzaz ve Düzd huzura çıkarılır. Mihr, yüzünü gizler. Herkesin huzurunda bayılma nedenleri ve

başlarında geçenlerin anlatılması istenir. Detaylarıyla yaşadıklarını anlatan âşıklar, Mihr'i aklamış olurlar. İffetini koruduğunu anlayan Vefâ, Mihr'e kavuşur. Tahta Vefâ geçer. Düğün hazırlıkları başlar. Mihr, âşıklarını bağışlayarak onlara çeşitli hediyeler sunar. Düğüne Vefâ'nın kardeşleri ve diğer bütün ekâbir davet edilir. Şah-ı Mağrib sağdıç olur. Düğünden sonra Hızır'ın gösterdiği Süleyman hazineleri taşınır. Vuslat gerçekleşir.

1.2. Mesnevinin Anlatmaya Bağlı Bir Tür Olarak İncelenmesi

1.2.1. Mesnevi-Romans-Roman Üzerine

Mesnevi beyitleri kendi arasında kafiyeli olan bir nazım şeklidir. Nazım birimi beyittir. Mesnevinin kolay kafiyelenişi, uzun aşk konularını, öğretici, dinî ve ahlâkî konuları işlemeye müsait bir nazım şekli olmasını sağlamıştır. Mesnevilerde başta kaside şeklinde tevhîd, münâcât, Hz. Peygamber ve halifeler için söylenmiş na'ler, kitabın adına yazıldığı kişi adına övgüler bulunur. Sonra “*sebeb-i nazm-ı kitâb*” başlığı altında eserin yazılış sebebi anlatılır. Mesnevide anlam birimleri belirli başlıklarla birbirinden ayrılır (İpekten, 2004: 60).

Mesnevi, nazım biçiminin en önemli özelliği şaire, istediği konuyu işlerken kendisini kısıtlama altında hissetmeden dilediği şekilde, zihninde ve hayal dünyasında ne varsa ortaya koymasına imkân vermektedir (Saraç, 2007: 79-81).

Mesneviler, divan edebiyatı nazım kurallarına göre beyitler halinde yazılan bir türdür. Olaylar masal kurgusuna yakın bir anlatıma sahiptir. İnsan ve dış dünya, masalsı bir atmosfer içinde sunulur. Kişiler olağanüstü özellik ve davranışlara sahiptirler ve genellikle simgesel değer taşırlar (Çetin, 2003: 63).

Diğer nazım şekillerinin yanı sıra mesnevilerin beyitteki kafiye bulma kolaylığı açısından “herhangi bir tesir olmaksızın birçok edebiyatta kendiliğinden mevcut” olduğu gibi Türk Edebiyatında da daha önceden de var olduğu “Divanu Lügâti't-Türk'teki bazı manzum parçaların bu kafiyede olması mesnevi kafiyesinin İslam'dan önce de Türkler arasında mevcut olduğu” söylenebilir (Okuyucu, 2006: 175).

Her beytinin mısraları kendi aralarında kafiyeli, aruz bahirlerinin kısa şekillerinden biri ile yazılmış bir nazım şekli (Ateş, 1997: 127) olan mesnevi hacimli konuları işlemeye elverişlidir. Mesnevi, kelime olarak “Arapça s n y kökünden ‘ikişer ikişer’ manasına gelen “masna” kelimesinin bir nispet şekli gibi görüldüğüne göre kök ve şekil bakımından Arapçadır; fakat Arap dilinde asla kullanılmış değildir” (Ateş, 1997: 127).

Ünver, mesnevileri yazılış amaçlarına göre 1.Okuyucuya bilgi vermek, onu eğitmek amacı güden mesnevîler, 2. Okuyucunun kahramanlık duygusuna hitap eden, konusunu menkıbelerden ya da tarihten alan mesneviler, 3. Sanat yönü ön plânda olan, okuyucunun edebî zevkine hitap eden, ana çizgisi aşk ve macera olan mesneviler, 4. Şairlerin gördükleri, yaşadıkları olayları anlatan, toplum hayatından kesitler veren; kişileri meslekleri, düğünleri, belli yöreleri tasvir eden mesneviler (Ünver, 1986:438-447) olmak üzere dört gruba ayırıp her grup için bazı mesnevi isimleri tespit etmiştir.

Cem Dilçin mesnevi tasnifini; 1. Aşk konulu Mesneviler, 2. Dini ve Tasavvufi Mesneviler, 3. Ahlaki ve Öğretici Mesneviler, 4. Savaş ve Kahramanlık konulu Mesneviler, 5. Bir şehri ve güzellerini anlatan mesneviler, 6. Mizahi mesneviler olmak üzere altı farklı mesnevi şeklinde yapmıştır (Dilçin, 1997:178–197).

Mesnevilerin tasniflendirilmesi yazılmış olan mesnevilerin varlığı ileldir. Divan edebiyatındaki mesneviler, şekil olarak İran edebiyatındaki mesnevilerle bir paralellik arz etmektedir. Konu seçiminde de Divan şairleri önceleri İran Edebiyatında işlenmiş konuları yeniden yazma şekliyle Türkçeye aktarmışlardır. Mesnevi türü hem şekil hem de konu itibarıyla işlene işlene artık Fars edebiyatı ile boy ölçüşebilecek seviyeye gelmiştir (İçli, 2009: 40).

Mesnevi konuları, Klasik Türk edebiyatının kendini bulduğu XV. ve XVI. yüzyıllardan sonra daha çok özgünleşerek gelişmiştir. Türk Edebiyatına has bir konu olan “şehrengizler” Türklerin mesnevi nazım şekline kazandırmış olduğu “Mesnevide Türk edebiyatına has bir mevzu”dur(Ateş, 1997: 132). Yine mesnevi nazım şeklinde diğer edebiyatlarda sıkça kullanılmayan konuların Türk edebiyatında kullanıldığı

görülmektedir. Bunların başında bilhassa mevlid ve dini mevzular gelmektedir” (Ateş, 1997: 132).

Mesnevi, anlatma esasına bağlı bir eserdir ve itibaridir. Bu nedenle “hakikat” değişikliklere uğrar ve edebî eserin dünyasına girer. Bu yüzden eserdeki olay artık itibaridir, yani hayali bir âleme aittir. Bu âlem içinde yer alan kişiler ve mekânlar da itibaridir (Aktaş, 2000: 14).

Mesnevilerde temel olay, masallar ve halk öykülerinde olduğu gibi, iki cinsin birbirine ilgi duymasına engel olmak isteyen gücün veya güçlerin mücadelesine dayanır. Bu mücadelenin başlarında var olan denge, birinci ve ikinci dereceden kişiler aleyhine bozulur. Bu kişiler bir müddet acı çekerler. Bu arada ayrı kollar halinde gelişen ve asıl olayla ilgisizmiş gibi görülen öykücükler bir süre sonra asıl olaya bağlanır. Öykünün sonuna doğru olaylar toparlanır; kişiler ise kurulan yeni dengede yerlerini alırlar (Gündüz, 2009: 766).

Doğu edebiyatlarında mesnevi nazım türü hüküm sürerken Batı’da aynı dönemde “romans”lar vardır. Epik özellikleriyle destanı ve kahramanlık mesnevilerini hatırlatan romanslar, tek bir olay üzerine bina edilen anlatılardır.

Mesneviler; epik, tarihsel anlatı, risale, kişisel anlatı ve romans biçimlerinde içeriklerine göre sınıflanan çeşitli anlatı türlerinde kullanılmıştır (Holbrook, 1998: 23). Bu anlatı türlerinin özünde, bazı romanlarda olduğu gibi içsel yaşantı üzerine yoğunlaşma hedeflenmese bile, problem olarak insan yer almaktadır.

Romans, hiçbir zaman yaşanmamış ve yaşanması muhtemel olmayan şeyleri yüksek ve sanatkârane bir dille anlatır. Roman gerçekçidir, romans ise şairane ve destansıdır (Waren, Wellek, 2005: 191).

Romanslarda yapı ayrılık-tehlike-birleşme olmak üzere üçe ayrılır. Konusu aşk olan romanslarda sevgiliye bağlılık ve sonuna kadar sürdürülen sadakat en önemli erdemdir. Bu eserlerde aşk en büyük erdem olarak kabul edilir (Moran, 2007: 28-30).

Bu bağlamda Mihr ü Vefâ mesenevisine baktığımızda hikâyedeki serüven hemen hemen romansla aynı özellikleri taşır. Mihr ile Vefâ’nın ayrılıkları, yaşanan tehlikeli kavuşma maceraları ile sonunda vuslata ermeleri romanslardaki yapı

üçlemesiyle uyuşmaktadır. Vefâ'nın bütün tehlikeye rağmen canı pahasına aşkından vazgeçmeyişi, "aşkın erdem olarak en geçerli akçe" olduğunu ispatlamaktadır. Vefâ, korkuya kapılmadan aşka giden yolda sonuna dek gidecek güce sahip bir kişiliktir.

Romanslar şiirsel ve epik karakterlidir. Yüce ve derin anlamlar içerir. Ruhun ve toplumun derinliklerini romanslarda takip etme olasılığı vardır (Wellek, Waren, 2005: 191). Batılı sanatçılar, romana varıncaya kadar özellikle hayatın trajik boyutunu önemsemiş, tiyatro ve romanslarda epik karakter yaratmada birbiriyle yarışmışlardır. Batı mitolojisinden beslenen romansların dili ve üslubu bu bağlamda seçkindir.

Mesnevi-romans ve roman sürecine bakıldığında türler arası geçişkenliği görmek mümkündür. Mesnevi ve romanslarda daha çok varolan karşısında bireyin kader çizgisine yönelik anlatımlar mevcuttur. Bu anlatımlarda tanrısal öz, epik karakterlerle gösterilmeye çalışılmıştır. Hâlbuki romanda, içerik daha çok bir baş kaldırıdır. İnsanın doğaya ve yazgıya karşı kendini yeniden konumladığı bir türdür. Lukacs'ın roman tanımı bu bağlamda ilginçtir. Lukacs; romanı, Tanrı'nın terk ettiği bir dünyanın epiği olarak tanımlamaktadır (Lukacs, 2007: 94).

Mihr ü Vefâ mesnevisinde yazgı, yaratıcı ve onun hükmü, gücü daima hissettirilmektedir. Kahramanların en zor zamanında yetişen Hızır, tanrısal olanın anlatı içeriğiyle nasıl bir denge ile verildiğini de hatırlatmaktadır. İlk romanslarda özellikle klasisizm etkisinde yazılan anlatılarda da benzer bir içerik görmek mümkündür. Din ve erdem, mesnevi ve romanslarda öncelenen bir değer iken romanlarda bu sadece motiftir.

Romans (epik), kendi içinden tanımlanmış bir hayatın bütünselliğine biçim verir; roman ise hayatın gizlenmiş bütünselliğini açığa çıkarıp inşa etmeye çalışır(Lukacs, 2007: 68). Romanın bir süreç olarak doğası, yalnızca içerik söz konusu olduğunda tamamlanmışlığı dışlar. Roman bir biçim olarak, oluş ve varlık arasında inişli çıkışlı ama yine de sağlam bir denge kurar; oluşun bir ideası olarak "hâl"e dönüşür (Lukacs, 2007: 80).

Romanslarda, var olan hayatın insan için ifade ettiği konum öne çıkarken romanlarda hayata karışan insanın dramı öncelenir. Dolayısıyla romanslarda hayatla

mücadele halinde olan birey varken romanda hayatı yaşamaya çalışan küçük insanın trajedisi vardır.

Roman içsellik serüvenini anlatır; romanın içeriği kendini bulmak için yola çıkan, serüvenlerle kendini sınavı kanıtlamak ve kendini kanıtlayarak özü bulmanın ruhsal öyküsüdür (Lukacs,2007: 95). Roman, tamamen ferdi, esrar dolu bir dünyanın imajıdır (Stevick, 1988: 28).

Stevic ve Lukacs'ın roman tanımları doğrultusunda Mihr ü Vefâ mesnevisine baktığımızda kendi benliğini ve aşkı arayan Vefâ'nın serüvenini görürüz. Tanıdığı, bulduğu ve ayrılmak zorunda kaldığı aşka kavuşmak için sürekli mücadele eden bir aşğın hasreti sonlandırma çabası vardır.

Roman, modern zamanların anlatım türüdür. Bir tür olarak roman, destana masala ve şiire borçludur. Epiğin gölgesinden sıyrılması kolay olmamıştır. Roman türünün en önemli özelliği "kurmaca" olmasıdır. Romanın gayesi hayatı anlatmak değil, hayatı yeniden yorumlamaktır (Tekin, 2001:7-9). Roman, gerçek dünyanın çeşitli yönlerini ödünç alarak kendi anlatı dünyasını *kurmaktır* (Eco, 2009: 87).

Mesnevi, romans veya romanda entrik unsurun gerçek hayattan farklı yorumlanması meselesinde hem edebî tecrübenin hem de anlatı türünün gösterdiği gelişim sürecinin iyi takip edilmesi gerekir. Sanatçının başarısı, kurgulama gücü ile edebî tecrübesine bağlıdır.

Roman, gerçek dünyanın kendisini değil, ona en yakın kopyasını verir. İnsanda gerçeklik izlenimini uyandıran hayat kesitleri sunar. Roman, destan ve mesnevinin ürettiği ideal tipler yerine daha çok günlük hayatta yaşayan, olumlu olumsuz özelliklere sahip güçlü ve zayıf yönleriyle bir bütün olan daha canlı, içimizden biri olan tiplere yer verir. Yani ideal tipler yerine reel tipleri anlatır (Çetin, 2003: 81)

Tanımlar ve yaklaşımlar dikkate alındığında bir anlatı türü olarak mesnevi, romans ve romanın ilk örneği, ilk prototipi olarak görülebilir. Hayatı anlamaya ve anlatmaya yarayan anlatı türlerinde ortak payda kurmacadır. Sanatçının ödünçlediği öykü, yaşanan dünya ile idealize edilen dünyanın yeniden ve farklılaştırılarak anlatılmasıdır. Vak'a unsurunun varlığı, mekânı, kişi ve zamanı zorunlu kılar. Bu

bağlamda meseneviden romansa, romanstan romana geçiş daha çok anlatıcının mesafesi ve bakış açısı ile alakalıdır. Elbette devir-eser- zihniyet meselesi göz önünde tutulması gereken bir konudur. Ancak temelde anlatı sorunu olarak irdelediğimizde türlerin geçişkenliği anlatıcının vak'aya hangi mesafeden baktığıyla alakalıdır. Analtıcının donanımı, önceki örnekler, gelenek ve anlayış türün yapısını, içeriğini doğrudan etkilemektedir.

Roman türünden önce hem Doğu'da hem Batı'da anlatı ihtiyacını karşılamak üzere gerçekçi özellikler taşımayan, hayal, abartı ve tasarlama ürünü masal, fabl, destan, halk hikâyesi gibi ürünler vardı. Dolayısıyla roman birdenbire ortaya çıkmamıştır. Denebilir ki roman bu geleneksel anlatı türlerinin daha değişik bir türevidir sadece (Çetin, 2003: 17).

Romanlardaki kaotik yapıda anlatıcı kimliğini gizlediği ölçüde başarılı kabul edilir. Romans ve mesnevilerde ise anlatıcı çoğunlukla taraftır. Bu yönüyle “tanrının terketmediği bir dünya kurgusu” içinde anlatıyı estetize etmeye çalışır.

Romans ve mesnevilerdeki “epik” yapı, bu anlatıları masalın fantastik kurgusuna da yaklaştırır. Mesnevi türünün bir adım ötesi masal olduğuna göre bu zincirin doğal süreç içindeki gelişimi daha doğru okunabilir. Bu yönüyle bir anlatı olarak kabul ettiğimiz mesnevi, roman tekniği açısından incelenebilir. Muhakkak ki farklı, birebir uymayan tarafları olacaktır. Özellikle mesnevinin şiirsel kimliği ile romanın nesir dilinin, üslup bakımından çok farklı olduğunu kabul etmek gerekir.

Geleneği modernize etme yerine, modern zamanın araçlarıyla geleneğe bakma çabası daha makul olabilir. Bu yönüyle mesneviyi roman tekniğiyle incelemek, eser inceleme metodları içinde kendine yer bulan pek çok çabadan biri olarak görülmektedir. Olaya bağlı bir metin olarak mesnevi, roman unsurlarını barındırmakta ve bize roman tekniğiyle mesneviyi incelemeye imkân tanımaktadır.

1.2.2. Vak'a

Vak'a, herhangi bir alaka ile bir arada bulunan veya birbirleriyle ilgilenmek mecburiyetinde kalan fertlerden en az ikisinin karşılıklı münasebetlerinin tezahürüdür (Aktaş, 2003: 46). Karşılıklı ilişki, olayın akışındaki sebep sonuç ilişkisinden doğar. Bu da bir sırayı gerektirir. "Olayların zaman sırasına göre düzenlenerek anlatılması, olay arasındaki neden sonuç ilişkisidir" (Forster, 1982: 128).

Vak'anın oluşması, şahıs kadrosu, mekân ve zamanın varlığı ile mümkündür. Söz konusu unsurlardan müteşekkil olan vak'a, bunlardan oluşan bir terkiptir. Şahıs kadrosunun yaşam süreceği "mekân" ve olayın akışını devam ettiren "zaman" bu terkinin ayrılmaz unsurlarıdır (İçli, 2009: 82).

Olay, iki unsur arasındaki ilişki veya etkileşimdir. Bu ilişki ve etkileşim, roman kahramanının kendisiyle veya kendisi dışındaki varlıklar arasındadır. Durağan değil, hareketlidir. Olay, olup biteni aktarmaktır. Klasik anlatılarda olay unsuru önceliklidir. Bu eserlerde başat öge, olaydır. Diğer ögeler olay unsuruna yardımcı ve araç konumdadır. Olaylar, oluş sırasına göre takdim edilir. Olayın sunuşu, ya sebeplerden sonuca, ya da sonuçlardan sebebe şeklindedir (Çetin, 2003:233-234).

1.2.2.1. Mesnevinin Vak'a Çerçevesinde Birimlere Ayrılması

Vak'a, kendisini oluşturan küçük vak'a parçalarının birleşmesinden oluşur. Vak'a parçaları bölüm etrafında birleşebileceği gibi, daha alt seviyede metin halkası ve mana birlikleri çevresinde de bir araya gelebilir. Her vak'adaki bölüm, metin halkası ya da mana birliği, yalnız başına ele alındığında daha küçük boyutlu birer vak'a özelliği taşıyabilirler (İçli, 2009: 82).

Vak'a birimleri; kişiler, şeyler, durumlar ve olgular arasındaki ilişki ağlarından oluşur. İlişkiler ağı, ya olumlu bir biçimde seyreden olaylar biçiminde ya da "çatışma"ya dayalı olarak gelişebilir. Anlatıda yer alan olayların düzenlenmesidir bir bakıma. Olayı birimlere ayırmak, anlatıyı anlamlandırmak, bağlantılar kurmak için gereklidir (Çetin, 2003: 234)

Mihr ü Vefâ mesnevisi, belli bölümlere ayrılmıştır. Anlatıcının kendince yaptığı başlıklandırma bu bağlamda önemlidir. Ancak olayı birimlere ve anlam halkalarına ayırarak bakmak metnin bütünselliği açısından gereklidir. İncelememizde bölüm ve halkalar tespit ederek vak'ayı anlamaya ve anlatmaya çalıştık.

Bölüm 1: Vefâ'ya Dair

B1 H1 (Vefâ'nın Kaderi/Aşk Yolculuğu)

- Yunan ülkesi padişahı

Mesnevinin başında, kahramanın/Vefâ'nın babası hakkında bilgi verilir. Onun gücü, zenginliği ve adaleti gözler önüne serilir. Taymus, Hz. Ömer örneğinde olduğu gibi kurt ile kuzunun beraber yaşadığı Yunan ülkenin padişahı olarak tanıtılır:

Var idi anda bir şâh-ı cihân-bağış / Kamer-tâc u melek-bağış u felek-rağış (1189)

Dime yok milki çok Yünâni şanma / Aña var haddile pâyâni şanma (1190)

Çapusu halkı üçyüzbiñ eridi Gören düşmânlaruñ kalbi eridi (1193)

Varidi on sekiz biñ kıddi şimşâd / Birinüñ bendesi biñ serv-i azâd (1194)

Şu resme eylerdi 'adl u dâdı / Ki tolmışdı zamâna 'ıyş u şâdı (1211)

Zamânında cihân emn u emândur / Şanasın şîr u âhû tev'emândur (1212)

Çün aşlan gibi tahtın eyledi yurt / İraçdan baçar oldı koyuna kırt (1214)

- Vefâ'nın kardeşleri ve Vefâ'nın tanıtılması

Taymus'un tanıtılmasından sonra oğulları Vefâ ve kardeşlerinin tanıtılmasına geçilir. Ancak anlatıcı taraftır. Babasının tercihinin küçük oğul Vefâ olduğunu söyler. Bu bir anlamda Vefâ'nın kaderini tayinle alakalıdır. İleride yaşanacakların küçük bir ipucu niteliğini taşır:

Varidi câmi' olmuş üç 'ıyâli / Kemâl ile cemâl ile celâli (1221)

Egerçi ol üçü key mu'teberdür / Nihâyetde biri şâhib-hünerdür (1222)

Büyük şeh-zâdenüñ adı Şafâdur / Dağı ortancanuñ 'Afâdur (1223)

Vefâ Şâh oldı gencinüñ adı / Atasınuñ hem olidi murâdı (1224)

- Vefâ'nın tanıtılması

Anlatıcı, doğrudan tanıtımlar yaparak kişi tasvirine başlamaktadır Kahramanın kim ve nasıl olacağını, hangi özelliklere sahip olduğunu okuyucuya hissettirmektedir. Birim Vefâ'nın portre tasviriyle başlamaktadır:

Beyâz-ı cebhesi ser-nâme-i hüsn / Ki yazmış kaşlarına hâme-i hüsn

Ƙara çeşmini görmüş hüsn şâhı / Ƙara yaslu saçlu saçı geymiş siyâhı

Ğubâra saçı haţtı ki celîdür / Güneş gibi 'ayân gün gicelidür

İki ruhsârı bir tâze gülistân / Zekân çâhın yaratmış bülbül-i cân

İki çeşmi şan iki Türk-i ser-mest / Verüp elden düşüp ayağa bî-dest

İki ruhsâridur iki tabağ gül / Lebi nüş olmaduğ şan bir kadeh mül

Elif-bîni kaşidur nûn el-ân / Dişinûñ şîni beñlerle 'aceb şân

Dehen açılmaduğ bir dâne gonca / Medâr olmuş yoğ iken nâz u ğunca (1230-1237)

Vefâ'nın detaylı anlatımına karşın kardeşleri ile ilgili bir ayrıntı verilmez. Vefâ, geleneksel anlayışa uygun olarak "en güzel şekilde" yaratılmıştır. Kahramanın portresi, anlatının ruhuna uygun olmalıdır. Zira anlatılan vak'anın özelliklerine uygun çizilemeyen karakter veya tipler anlatıcının zaafı olarak görülmektedir.

- Vefâ'nın babasının hastalanması

Her birey iyi veya kötü talihi hesaba katar (Eliade,1994: 127). Taymus'un hastalığı ve ölüm döşegindeki vasiyeti, olayın ilk düğümünü oluşturur. Zira ülkenin hangi şehzadeye bırakılacağı, kendisinden sonra kimin tahta çıkacağı ve en önemlisi kahramanın yazgısı buna bağlıdır. Taymus, bir bakıma kader çizgisinde bir kırılma yaratacak küçük bir oyun oynar. Bu oyun, şehzadelerin hayat serüvenini etkileyecek bir düğüme sahiptir:

Meger bir şubh kim bu dehr-i pür-ğahr / Ƙadehdür diyü şundı kâse-i zehr

Nice Dârâları derden çıkardı / Nice serverleri serden çıkardı

‘Aceb bî-mihrdür bu çarh-ı şer-keş /Olur gâh âbdâr u şâh-ı âteş
 Kazâdan nâgehâni şâh-ı ‘âlem / Görür kim hatırı pür-derd ü pür-ğam
 Hücûm itmiş seķâmet gevdesine / Ne gevde ķalmış u ansuz ne sîne
 Görür kim başınıñ artup şudâ‘ı / Diler cânı ide cisme vidâ‘ı
 Gelince gitme fikrin dilde ânî / İdüp evlâdını cem‘ itdi ânî
 Ölüm ceysi aķın şalmış eline / Aña zor ile idüp ğazb u kine (1255-1262)

- Padişah’ın ölümü ve vasiyetin aydınlığa kavuşması

Padişah ölüm döşeğindeyken ekâbir toplanır ve padişaha vasiyetinin ne olduğunu, kimin tahta uygun olacağını sorarlar. Padişah, her şehzade için bir küp bıraktığını ve vasiyetinin bu küplere göre yorumlanması gerektiğini belirtir:

Birin ta‘yîn idüñ şeh-zâdelerden/ Başına başka ol âzâdelerden
 Ne hâşıl soñra olmaķdan hacâlet / O mâbeyne düşe nâgeh ‘adâvet
 Didi sulţân ki itdüm ben anı fikr / Degül lâzım ki her fikr olına zıkr
 Revân olduğı vaķtin tende cânum / Olısar âşikâre her nihânum
 Kıodum üç küp hazînemde nihâni / Görür siz öldüğümde soñra ani
 Cesâmetde biri ğâlib birine / Üçin taķsîm idüñ yirlü yirine
 Büyük a‘lâya vü ednâ şaĝîre / Oluñ ‘adl üzre meyl itmeñ kebîre
 Bilirsüz çünki “el-ķasâmmü fi‘n-nâr” / İdüñ ‘ârı ki “en-nâru ve lâ ‘âr”
 Ne sırrile size remz eyledüm ben / Mübeyyen olıcaķ ola mu‘ayyen
 Bunı didi vü aķdı ķanlı yaşı / Ki la‘l oldu sarâyuñ içi taşı (1271-1280)

Taymus, son nefesini vermeden önce küçük oğlu Vefâ’yı çağırır ve ona bu dünyada adaletle hükmetmesini, mala mülke meyilli olmaması gerektiğini söyler ve şu nasihatta bulunur:

Olup ‘âdil idesin ‘adl u dâdı / Cihâni taldursun ‘ıyş u şâdî (1301)
 Cihânda olmağil meyyâl mâla / Eger îşâl ide ħadd-i kemâle (1302)
 Daħi genç olana kıyma cüvânsın / Çü pîr oldun zâ‘if ü nâ-tüvânsın (1305)

Padişahın ölümünden sonra mahzene bırakılan küplerin yanına gidilir. Büyük, orta ve küçük küplerde farklı malzemeler vardır. İşin sırrı burada gizlenmiştir. Büyük küp temiz toprak, orta küp kemik, küçük küp altın ile doludur:

*Turur ortada üç hum-ı mu‘azzam / Velîkin birbirinden farkı var hem
O küp kim cümleden hacmi uludur / Derûnı hâk-ı pāk ile töludur
Ol örtildi açıldı humm-i vusṭā / İçi ‘azm ile memlû lîk ‘uzmā
Üçüncü küp şağır illā ki maḥzûn / İçi memlû anuñ ser-cümle altun
Ayağ düz basmayup hayrân olurlar / Egüp baş cümle ser-gerdân olurlar
Bu sırruñ ırmeyüp keyfiyyetine / Nedür tâ kemm ü keyfiyyeti ne (1326-1331)*

Küp, bir semboldür aslında. Fromm’a göre semboller kişiye veya belirli toplumlara özgüdür. Rastlantısal semboller, çok dar bir çerçeveye seslenmektedirler ve onu yalnızca sembollerin anlamını bilenler anlayabilir (Fromm, 1992: 31). Küp sembolü bu bağlamda dar bir çerçeveye hitap etmektedir. Zira sadece vezirin açıklayabileceği bir semboldür. Vasiyetin netleşmesi ve bu küplerin ne anlama geldiğini padişahın filozof veziri tarafından açıklanır:

*Vezîr eydür ki dinleñ hasb-i hâli / Ki tâ fehîm idesiz bu kîl ü ḳālî
Dimiş sırrile sultân remzi zâhir / Ki ol remz oldu baña şimdi bâhir
Ol ulu küp ki toprak tölmişdi / Büyük şeh-zâdeyiçün olmuşdi
İkinci oğhyiçün humm-i vusṭā / Ol ortada ol üçden ola i‘tâ
Ne kim var üstühân ider işâret / Behâyim birle ğilmâna işâret
Üçüncü küp ki pürdür cümleten zer / Felekde her biri rahşende aḥter
Vefâya anı lâyıḳ gördi düstür / Tamâm idüp kamuya virdi destür
Üçin üç şâha kısmet kıldı ḳâzî / Naşîbine olur her biri râzî
Büyük şeh-zâde çün yirde şehen-şâh / Olup alçaḳ baş egdi çarḥ-ı gümrâh
Getürmişdi şu deñlü ‘adl ile dâd / Ki gitmişdi cihândan dâd u feryâd
Çün ol ortancısı şeh-zâdelerden / Ḳulı ‘âlem özi âzâdelerden*

Ṭavar u ḥayl ile arturdı dārāt / O şükre rûz u şeb iderdi ṭā‘āt
Nazar eyle Vefānuñ kısmetine / Filorī birle gör kim kısmeti ne
Budur derd ehl-i dünyā cismine cān / Olur kāfir ḳatında dīn u ĩmān
Hemān-dem ‘ıyşıçün şaldı bisāṭı / Ḳamu rindāneyidi inbisāṭı (1334-1348)

- Vefâ’ya yolun görünmesi/kader yolculuğu

Vefâ, dostlarla gününü gün edip, işret meclislerde hazırı tüketince ortada kalır. İyi günün dostları onu terketmiş ve yalnız bırakmışlardır. Kimsenin yüzüne bakacak durumu kalmadığından ülkeyi terketmeye karar verir. İlk çıkıştan sonra kahraman bir dizi imtihana tabi tutulacaktır:

Bunı çün didi cem‘ itdi evbāş / Nedīm ü muṭrib ü ‘ayyāş u ḳallāş
Binā itdi nice ḳaşr u revāḳı / Cihānı ṭıtdı ṭāḳ u ṭumṭurāḳı
Eline alduğınca çengi çengi / Ki içmiş olsa cām-ı lāle-rengi
İderdi ol ḳadar in‘ām u iḥsān / Ki yüzbiñde birin şerḥ itmez insān
Gice gündüz iderdi ‘ıyş u ‘işret / Dün ü gün ḥāliyidi zevḳ u soḫbet
Çü bu ḥāl üzre geçdi nice yıl şād / Avucda ḳaldı altun yirine bād
Telef oldu dükendi sīm ile zer / Bedenden zāyil oldu ḳuvvet ü fer
Ḳanı pāyı izine yüz sürenler / Ḳamusı iz şapıtdılar ser-ā-ser (1357-1358)

- Kader yolculuğunda Remmal’ın rolü

Vefâ, hata yaptığına pişmandır ancak atasözündeki gerçek gün yüzüne çıkmış ve “son pişmanlığın bir faydası” olmamıştır. Vefâ, iç muhabesini yapar ve kaderin bir cilvesi olarak ülkeyi terketmenin bir gereklilik olduğuna karar verir.

Kahramanın yola çıkması, bireyselleşme sürecinin başlangıcı anlamına gelir. Epik anlatılarda kahramanın olgunlaşması için ilk yapacağı şey, bulunduğu çevreden ayarılmasıdır. Kahraman, çıktığı yolda ruhi olgunluğa kavuşmadan dönemez. Bir bakıma “ayrılma-olgunlaşma-dönüş” döngüsünün ilk basamağı başlamaktadır. Bu yolculuk, masallardaki “uzaklaşma” motifi ile de açıklanabilir.

Yolculuk, içinde kavuşma iştiyakını taşıyan çetin bir süreçtir. Yol, belalarla ve zahmetli engellerle doludur. Vuslat, kahramanın ödülüdür. Kahraman ödüle ulaşmak için bazı zorlukları, keskin değişimleri tecrübe etmek zorundadır (Özkan, 2009: 1756).

Remmal, kahramanın içsel çağrısını yönlendiren, kahramanın erginleşme sürecine olumlu katkılar sunan bir güçtür.

Vefâ, yola çıkar ve bilmediği bir şehrin kapısına gelir. Gezerken orada fal bakmakta olan bir Remmal'a rastlar. Remmal, işinde oldukça başarılıdır. Yazgısını, geleceğini görmek için ondan yardım diler. Remmal falına bakar ve şehir içine girmemesini oradan geçerek karşısına çıkacak mağaraya gitmesini salık verir. Remmal, kahramanın ayrılma sürecine bir yönlendirici olarak katılmaktadır. Burada masallardaki "yasağı çiğneme" motifinin izleri vardır.

Bu aslında kahramanın olgunlaşması için çıkılan yoldaki ilk eşik, ilk basamaktır. Kahraman, kaderinin ona rehber ve yardımcı olan kişileştirmeleriyle birlikte mecarasında aşırı güç bölgesinin girişindeki "eşik muhafızı"na gelinceye dek ilerlediği noktadır (Campbell, 2010: 94). Remmal, ilk rehber, ilk yönlendiricidir:

Peşimân oldı ol demde işine / Peşimân olmağū ol dem işi ne

Bulınmaz soñ peşimânlıkda aşşı / Ki 'aql erbâbı böyle didi naşşı

Tefekkür itmese âdem öniñde / Müfîd olmaz peşimânlık soñında (1361-1363)

Didi ben ne'yleyem âvâre düşdüm / Umarken çâre-i bî-çâre düşdüm

Ne yüz birle varam ihvânuma ben / Geçersem varayım biñ cân u serden

Baña lâzım olan şimdi seferdür / Egerçi kim sefer 'ayn-ı saqardur (1364-1366)

Gezerken gördi bir Remmâl-i mâhir / Gelüp cem' olmuş aña halk vâfir

Nice mazlûm olanlar dâd bulmuş / Nice biñ biñ gürisne zâd bulmuş (1374-1375)

Vefâ dir muţlâka bu 'âmı hâş it / Muqayyed gönlimi gamdan halâş it

Baña bir reml idüp ahvâlimi gör / Benüm müstağbel ile hâlümü gör (1389-1390)

Bölüm 2: Mihr'e Dair

B2 H1(Mihr'in İmtihanı)

- Mihr'le ilk karşılaşma

Mihr, Hızır'ın telkiniyle Vefâ'yı beklemektedir. Vefâ, Mihr'i görür görmez âşık olur. Bu ilk karşılaşmada Mihr'in güzelliği Vefâ'nın gözüyle verilir. Mihr, nitelikleri, güzelliği ve özlemleriyle kahramana eş olmaya uygun biridir. Kadın, kahraman için yaşam kaynağıdır. Kadın/aşk, kahramanı kendi hapisanesinden kurtaran yazgının imgesidir:

*Ne meh kim âfitâb-ı çarh-ı a'lâ / Kâtında zerre belki daği ednâ
Saçıdur başda şan serdâr-ı devrân / Muṭarrâ ṭurresidür 'anber-efşân
O şâhuñ her kılı bir bende bendi / Veyâḥūd şanki mecnûnlar kemendi
Kaçan kim kııl üstine düzine / Cihân bir kııl kadar gelmez gözine (1410-1413)*

- Mihr'in tanıtılması

Anlatılarda kahramanların genel özelliklerinin anlatıcı tarafından anlatılması bir üslup özelliğidir. Mihr, klasik edebiyattaki ideal maşuk olarak tanıtılır. Boyu, saçı, yanağı, gözü, kaş, kirpiği, sinesi, ayrı ayrı ve detaylı biçimde tasvir edilir. Bu tasvir, hem mübalağalı hem de sanat değeri oldukça yüksek olan bir tasvirdir:

*Cebîni levh-i Ḳûr'ân-ı mu'azzam / Cemâli devr-i şî'riyle mükerrerem
Getürmiş bürka'ını ol dil-efrûz / Yüzi aḳalını açuḳdur şeb u rûz
Çekilmiş şanki râh-ı keh-keşândur / Kevâkibanda bî-nâm u nişândur
Ki zîrâ cebhe-i bî-ḥâldur bu / Yazılmış noḳtasuz ḥoş ḥâldur bu
Yüzünüñ mâhı üzre alını ḥurşîd / Cemâlin görse ḥayrân ola nâhîd (1422-1426)*

Mihr'in kaşları önce tak'a sonra teşbih yoluyla en çok kullanılan harf sembolizmindeki gibi "ra" ya ve "nun"a benzetilmektedir:

İki ebrū-yı miskin şan iki tāk / Anun her biri bī-çift olmadı tāk
Şanasın iki nūndur nūr u nāra / Yañağı üzre düşmişdür kenāra
Eger kāfir göre bu nūr u nārı / Daħi añmaaya hergīz nūr u nārı
Veyā şan iki rādur nāz gūne / Veyāhūd iki nūndandır nūmūne (1428-1431)

Mihr'in gözleri, kirpikleri ve yanakları ayrı bir güzellikte ve her biri bir mazmun olarak karşımıza çıkmaktadır. Anlatıcı, aslında ilerideki vak'a halklarına da zemin hazırlamaktadır. Böyle bir güzelliğe sahip olan maşukun âşık için başa bela olduğunu da vurgulamak istemektedir:

Qara çeşmi ki pür-şūr u şegābdur / Şanasın düzd-i 'ayyarı 'arabdur
Gözü şan manzar oldu tāk kaşı / Gice gündüz şeb u rüz oldu nāşī (1433-1434)
Şaf-ı müjgān kim iki tarafdur / Dil ü cān ol sihāmiçün hedefdür
Veyāhūd iki şaf kāfir sipehdür / Ki imān ile dīn andan tebehdür (1446-1447)
İki 'arız şanasın kiş-i bahreyn / Düşüp bīni çü berzaħ oldu mābeyn
Ya bīni kaş ile tīr u kemāndur / Halāş-ı cān u dil vehm ü gümāndur (1455-1456)
İki ruhsārdur āb-ı leṭāfet / Bulur sükker lebi andan halāvet (1462)

Klasik şiirde sevgilinin güzellik unsurları anlatılırken ağız ve dudaklara özeldir bir ihtimam gösterilir. Ağız, sırları ifşa eden bir uzuv iken, dudaklar âşıklara hayat bağışlayan ve telmih yoluyla Hz. İsa'nın can bağışlayan nefesine teşbih edilir. Mesnevîde anlatıcı Mihr'i tanıtırken de bu geleneğin dışına çıkmaz:

Dehānı bir tılısm-ı sihr mānend / Velī sihr-i helāldür ey Hudāvend
Ki olmuş cān ile peyvend idüp bir / Kimūn cānı ola ifşā ide sır (1469-1470)
Lebi ser-çeşme-i ervāh-ı 'uşşāk / Hayāt andan bulur 'uşşāk-ı müştāk
Hayāt ābı olupdur anda cūşān / Taṭanlar şīreveş olur hurūşān
Leb-i la'li olur sırr-ı Mesīhā / İder ağızı añā tā'lim-i ihyā (1482-1484)

Sevgilinin el ve pazuları ayrı bir güzelliكتedir. Onlar genellikle Hz. Musa'nın “yed-i beyza”sına benzetilmektedir:

İki bāzūsi iki sīmden med / Kad-i bālāsınūñ üstinde mümted (1498)
Yed-i beyzā olupdur şan o sâ'id / Olup devrān o bāzūya müsā'id
Ki ḥasm ilzāmına olmağda māhīr / Olur i'cāz-ı Mūsā anda zāhīr
İre 'āşık eli çün dest-i yāre / Gören teşbīh ider zerrīn-sivāre (1501-1503)

Mihr'in sinesi, saf ve temiz bir beyazlıkla ifade edilir. Beli, “hiç”likle vasfedilerek varlıkla yokluk arasında, neredeyse hiç yokmuş kadar ince olarak tasvir edilmektedir:

Gören der sīnesin levh-i muşaffā / Beyāziyyetde şan levn-i müneḳḳā
Leṭāfet içre güyā āb-ı şāfi / Ki lems-i derd-i 'aşka ola şāfi (1518-1519)
Miyānın hiçden itmiş Ḥaḳ icād / Yoğ iken kudretinden itmiş irād (1524)

Sevgilinin boyu, serviye ve biraz da mübalağa ile tuba ağacına teşbih edilmiştir. Öyleki “bālā”sı daima âşıklara “belā”dır:

Boyu şimşādu yārūñ serv-i āzād / Cihānı bende yazmış kendü āzād
Veyāḥūd oldurur şimşād u bālā / Ki luṭf-ı meddidür Tübīden a'lā
Ne ḳāmetdür ki bālāsı belādur / Ya yire gökden inmiş şan ḳazādur (1528-1530)

Bir güzellik abidesi olarak Mihr, âşık olunacak “ideal maşuk”tur. Vefâ da Mihr'i görür görmez ona tutulur, akli başından gider. Mihre aşkını ilan eder:

Çü gördi 'aklı maḥv oldu Vefānuñ / Yirüdür didi Mihr anda vefānuñ (1553)
Başın Mihr aldı zānūya Vefānuñ / Eyitdi yiridür mihr ü vefānuñ
Yüzini urdı yüzine didi ḥānum / Eyitdi çün leb-ā-leb oldu cānum
Lebüm ağzunda zülfüm gerdenūñde / Cem 'ī yoğ u varum hep yanūñda

Fidâ olsun cemâluñ cismine cân / Helâl olsun içerse la'lüñe kan

Vefâya irdi bir büy-ı revân-bahş / Revân-bahş olmaya mı ol ki cân bahş (1596-1599)

- Mihr'in saray hayatı

Vefâ, Mihr'e açılıp aşkını ilan ettikten sonra onun kim olduğu, neslinin kime dayandığını, bir anlamda “ins mi cin mi” olduğunu merak eder. Zira bir peri kadar güzel olan Mihr'in sıradan olmadığı aşikârdır:

Ne şehsin kim dü 'âlem saña bende / Benüm gibi hezârân ser-figende

Periyiseñ niçün gözde 'ayânsın / 'Ayân şüretde ma'nide nihânsın

Ne yirdensin kimüñ neslîdür asluñ / Ne nev'edür bilinsün cins ü faşluñ (1608-1610)

Mihr, Vefâ'ya kendini anlatmaya başlar. Babasının Şah-ı Haver olduğunu, zengin ve asaletli bir padişah olduğunu anlatır. Mihr, babasının Tatarlarla yaptığı savaştan sonra açıldıkları denizde kaybolduğunu, kendisi ve dayesinin Hızır'ın yardımıyla kurtulduklarını anlatacaktır. Anlatıcı, olayın bu halkasında “geriye dönüş tekniği” ile teferruata girip Şah-ı Haver'in Tatarlarla savaşını, denize açılmalarını ve çıkan fırtınada kayboluşunu uzun uzun anlatacaktır:

Şehâ bil atamı sultân-ı hâver/ Bir idi 'adliyile âb u âzer

Öñinde günde biñ biñ tapıcı / Nücüm-ı âsumândan çok kapıcı

Ziyâde mecmû' olmışdı hazîne / Sürür idi kamu kalb-i hazîne (1612-1614)

- Tatarlarla savaş ve Mihr'in babası Şah-ı Haver'in kaybolması

Tatarlarla savaş oldukça çetindir. Tatar ordusu oldukça kalabalıktır. Girdiği her yeri yakıp yıkmaktadır. Şah-ı Haver, ordusuna birlik içinde düşmana karşı cesaretle

savaşmalarını emreder. Savaş meydanında karşılaşan iki ordunun görüntüsü, iki denizin birbirine karışmasına teşbih edilmiştir:

Bil ey şeh geldi bî-ḥad ceş-i Tātār / Nücūm u ḳum ḥisābindan da bisyār
Yürüyüp irdiği iḳlîmi yıḳdı / Ne yıḳmaḳ od bıraḡup cümle yaḳdı (1619-1620)
Didi ey erlige şîr-i jeyānlar / Peleng-i ma‘reke bebr-i beyānlar
Bu dem ‘ālemde merd-i ḥāş olan siz / Ki rezmüñ bezmine raḳḳāş olan siz
Gönül bir olmaḡa tedbîr idüñ siz / ‘Adūya ted diyüp el bir idüñ siz (1660-1662)
Çü ṭurdu şāh cūş u heybetiyle / Daḡi ṭāḳ u ṭurunb u şavletiyle
Çü meydān yirine geldi şehen-şāh / Didi gökden melek “naşrun mine‘llāh”
Çalarlar ol dem ṭabl u kūsi / Bile yanımca hem şurnā-yı Rūsi
Yüzeyüz oldu çün kim iki deryā / Şan oldu ḡarḳ heft iḳlîm-i nüh yā (1685-1689)

- Mihr ve Daye’sinin Hızır’ın yardımıyla kurtulması

Savaş, sonrası Mihr ve beraberindekiler yedi gemiyle denize açılır. Denizde fırtına çıkar ve her bir gemi bir yana savrulur. Gemilerin tamamı kullanılmaz hâldedir. Çaresizce ne olacağını bekleyen Mihr’in yardımına Hızır yetişir. Roman ile romans ve mesnevi arasındaki en önemli fark belki de bu olağanüstü epikliklerdir. Romanda olay kendi akışı içinde ve daha yaşanabilir bir tablo ile anlatılırken mesnevi ve romanslarda “ilahî güç” devreye girer. Mihr ü Vefâ mesnevisinde “Hızır, Remmal ve Sahire” bu olağanüstü gücün temsilcileri olarak vak’a zincirinde yer alırlar. Bu kişiler, Jung’un yaşlı bilge arketipini hatırlatmaktadır. Kahramanın ihtiyaç duyduğu zamanlarda ortaya çıkan bu tipler, onlara nefes aldirmakta ve vak’a zincirine yeni bir boyut getirmektedirler:

Ol ortalıḳda artup cūş-ı tūfān / Birin her bir kenāre itdi perrān
Cüdā oldu yedi keştîsi Mihrüñ / Yedi seyyāresi gibi sipihrüñ
Yedisin yir idüp ḳatun önine / Bilinmez kim nedür ard u öñi ne (2192-2194)
Didiler bu yire cāy-ı maḡāfet / Maḡāfet āḡirin fehm eyle āfet

Helāk oldı nihāyetsüz sefine / Sefîne birle bi-pāyān defîne
Halāş olmağ degül perriye āsān / Eger 'ifrit ola olur her āsān (2225-2227)
Meger Hāğdan ire "avn u 'ināyet / Kıla hem evliyā luğ u himāyet
İşitdi Mihr o dem kıldı namāzı / Müsāvī gördi nāz ile niyāzı
Görür bir kimseden olmadı çāre / Yüz urdı ol cenāb-ı Kirdgāra
Didi ey çāresüzler çāresāzı / Kāmu me'mūr saña terk ü tāzī (2228-2232)

Mihr, biçare kalıp dua edince kimsesizler kimsesi Allah ona Hızır'ı gönderir. Hızır, Mihr'e kendisinin Hak tarafından gönderildiğini ve Hakk'ın kendisine lütuf ve ihsan bulunduğunu anlatır. Hızır, Hakk'ın adını anınca önlerinde yedi kapı açılır. İçine girdikleri yer Süleyman'ın hazineleridir. Öyle bir yerdir ki burası(mağara) Hızır rehber olmazsa içinden çıkılması imkânsızdır:

Mihr didi ki kimsin ey cihān-gīr / Ki nūr-ı cebhen olmuş āsumān-gīr
Benem ādem adum Hızır oldı Mihr / Ki Hāğ halk itdi sen hūri per-çihr
Saña Hāğ itdi çok çok dürlü ihsān / Aña hergiz bulunmaz hadd u pāyān
Kāmunuñ bend ile bāğı tılısmı / Ki miftāh idi ol kufla Hāğ ismi
Dilin çün depredi virdi açıldı / Açıldı 'āleme rahmet saçıldı
İçine girdi geçdi yidi kapu / Demürden dögmeyidi cümle yapu
Yedinciyi geçüp gördi bir eyvān / Velikin vüs'atı beş mīl-i meydān
Gümiş altun direkler bi-nihāyet / Yoğidi keşretine hadd u gāyet (2256-2260)
Eger Hızır olmasa reh-ber orada / Çıkmaz fikr ile kalıp orada
Görürler keşreti māl ol kadar çok / Ki aña hiç hadd u hiç 'add yok (2265-2266)

- Hızır'ın Mihr'e Vefâ'yı muştulaması

Hızır, hazinenin bir lütuf olduğunu söyledikten sonra ona asıl müjdenin Vefâ olduğunu söyler. Hak Teâla'nın onun bahtını açık ettiğini ve kendisiyle mutlu olacağı kişinin Yunan şahımın oğlu Vefâ olduğunu ikrar eder:

Ḳamunuñ gösterüp Hızr oldu reh-ber / Fesāni ögredüp oldu haberver
Didi daḡı bunı bil Haḡ Te‘ālā / Ḳamudan baḡtuñı itmişdür a‘lā
Velīkin çift idüp virdi Vefāya / Anuñla iresin zevḡ u şafāya
Ki Yūnān şāhı oḡlı şeh-zāde / İde Haḡ devlet ü ‘ömrin ziyāde (2287-2290)

B2 H2 (Tanışma ve Aşk’ın Başlaması)

- Vefâ’nın kendini tanıtması

Mihr’in tanıtılması ve kendi başından geçenleri teferruatıyla anlatmasından sonra kendisine müjdelenen Vefâ’dan kendini tanıtmasını, hâinden haber vermesini ister. Vefâ, başından geçenlerin dert ile elem olduğunu, babasının ölümünden ve kardeşlerinden haber verir:

Taḡammül itdi irsün tā Vefā şāh / Vefāsuz işi anuñ nāle vü āh
Şeh-i Mihr itdi çün aḡvālını ‘arz / Vefā dir ḡulluḡıñdur cānuma farz
Dönüp Mihr eydür ey yār-ı Vefādār/ Olalum ḡāl u āḡıfdan ḡaberdār (2302-2304)
 ...

Benüm ḡışşam ḡamu derd u belādur / Başından ayaḡa cevr ü cefādur
Velī çün emr-i mīr-i muḡteremdür / Kulaḡ ur gör ne derd ile elemdür
Bil ey meh şāhidi Yūnānda atam / Çü fevt oldu yir ü gök itdi mātēm
Gidüp ol devha-i bāḡ-ı ḡelālī / Ḳodı yirinde üç ‘ālī nihālī
Müsinn olan bürāzer oldu sultān / Daḡı ortancamuz düstūr-ı devrān
Olara beylük oldu vü baña māl / Velī zabḡında itdüm ḡāyet ihmāl
Sehel vaḡt içre ḡıtdi māl ile genc / Baña ḡaldı hemān dem derd ile renc
Ḳicābumdan ḡoyup dār u diyārı / Gidüp terk eyledüm hep kār bārı (2309-2316)

- Aşk ve eğlence ile geçen günler

İki âşık, birbirini tanımış aşk ve eğlence dolu günler başlamıştır. Vuslatla beraber işret meclislerinde güne gün katmaktadırlar. Mesnevilerde anlatılan işret

meclisleri, genellikle yeni bir tanışmaya veya olayın seyrini değiştirmeye yöneliktir. Anlatıcının gayesi, entrikayı çok boyutlu bir forma ulaştırmaktır:

Olup hâzır kamu serv-i sehîler / Güneş tal'atlu mâh-i hargehîler

Kamusı hûb u âfetdür zemâna / Kamu kıddi kıyâmetdür cihâna

Kimi çengîdür anuñ kimi rakqâs / 'Avâm aîma kamu hem-dem-i hâş (2339-2341)

Senüñ 'aşkuñla nûş itdim bu câmı / Şafâ vü zevk ile sür şubh u şâmı

Didi vü çekdi bir câm-ı revân-bahş / Ki ola bir cür'ası 'İsâya cân-bahş

Bunı gördi Vefâ turdı kodı baş/Didüm 'ömrüm saña olsun uzun yaş (2360-2362)

- Mihr ile Vefâ'nın ava çıkması

Mesnevilerde olay örgüsünün bir parçası olarak eğlence ortamları, meclisler veya av merasimleri, bazen bütün olayların hazırlayıcısı bazen de olayların bir halkası olarak kurgulanırlar. Bunlar daha sonra yeni hadiselerle sebep olurlar (Öztürk, 2014: 247). Av, âşıkların hünerlerini gösterdikleri bir mekândır. Bu mekân, bir sınama ve liyakat meydanıdır. Kahramanın zorlu yolunda aşılması gereken engellerden biri de budur. Av merasimi, iki aşığın ayrılmalarına zemin hazırlayan bir imtihandır.

Aşk dolu günler sürerken Mihr'in dayesi âşıklara ava çıkmalarını salık verir. Av, dönem itibariyle bir gelenektir. Vefâ, Mihr'in de ava çıkmayı arzulaması üzerine hazırlıklar yapılır ve iki sevgili ava çıkarlar:

Nola şayd u şikâra eyleyüp 'azm / Temâşâya kılasız niyyet ü cezm

Tamâmet vaqtidür kim geşt ü naḥçîr / İdüp tâ bend idesiz bebr ile şîr

Vefâ dir emri derse hük-m-i şâhuñ / Kevâkib içre 'âlî-kadr-i mâhuñ (2508-2510)

Ne kim emr eyleseñ fermân senüñdür / Ki zîrâ bu ten içre cân senüñdür

Vefâ gördi ki kaç' olmaz tekellüf / Dir anı şayd lâzım bî-tevaḥḥuf

Çü vâcib oldı gitmek şaydgâha / Tenebbüh farz hüccâb u sipâha

Bugünden şaydgâhı bend idüñ siz / Ki yarın kaydı âsân idelim biz

Sehergeh kim şikâr-endâz-ı hâver/ Çü kaçd-ı şaydiçün sürdi tekâver (2513-2517)

Mihr, bir ahuya denk gelir. Onu avlamak ister. Ancak ahu Mihr'i farkederek kaçır. İki sevgili ahuyu takip etmeye başlarlar. Bu takip tam dört gün sürer. Dördüncü günün sonunda Mihr ahuyu yaralar. Ancak ok öldürücü bir yere isabet etmeyince ahu yaralı olarak kaçıp kurtulur:

Meger şayd içre gördi Mihr-i meh-rū / Ğazāl-i çarḥ m̄ānendi bir āhū
Ğazālūñ gördi çün āsāyişini / Sūkūnet ḥāletinden cünbişini (2554-2555)
Muḥassal gözleyüp kim izlediler / Kim özler ğayb-erenler gizlediler
Çü dördinci gün oldu kaçdı Mihr / Biñ oldu ḥışm u berķāsā olup çihr
Hemān-dem el urup t̄iz kemāne / Şarāb-ı şevķiyle mest ü şebāne
Atup çok t̄iri urdı āhūya cüst / Ne cüst itmek ki düşdi t̄irden süst
Ol oḡdan çün yoĝidi ölmek anda / Ğazā t̄irine yir yoḡ āsumānda (2583-2487)
O zaḥm t̄irden miskīn ğazāle / Geçüp deşt u dere eyledi nāle (2588)

- Mihr'in Hüznü

Av bitmiş, iki âşık dönüş için evin yolunu tutmuştur. Ancak Mihr, ahuyu avlayamadığı için üzgündür. Vefâ'nın bütün çabalarına rağmen ağzını bıçak açmaz. Olan bitenin bir tesadüf olmadığına inanan Mihr, büsbütün mahzundur. Geyik avı, doğu kültüründe daima efsanevi bir yapıya sahiptir. Âşıkların ayrılıklarına sebep olacak olan bu av, bir anlamda bu fantastik kurguya uzak bir telmihtir. Eski Türk efsanelerinde de yer alan bir totem/ongun olarak ceylan/geyik motifi, daha çok don/kılık değişimi özelliği ile karşımıza çıkmaktadır. Abdal Musa anlatısında don değişimi özelliğiyle kutsanan geyik, insanı peşinden sürükleyen, tuzaklara düşüren bir varlıktır. Filmlere de konu olan "Ala Geyik" efsanesinde olduğu gibi onu avlayanın iflahı olmaz:

Bu yaña ol iki rūḥ-ı muşavver / İki āyīne t̄ābende mazḥar
Şikārı çün yitürdiler aradan / Ğoyup ol fikri döndi oradan
Vefā bülbül gibi çuş eyleridi / Açıl gül diyü Mihre söyleridi
Ğatı maḥzūnidi gönli vü cānı / Yire çalmaḡ dilerdi āsumānı (2686-2688)
Öñinden kim ol āhū-yı kaçırduḡ / Hemāna şādı murĝını uçırduḡ (2721)

Bölüm 3: Ayrılık/Rakiplerin Ortaya Çıkması

B3 H1(Şah-1 Mağrib ve Mihr)

Mihr ile Vefâ, avı tamamlamış ve hüzünlü bir hâl ile dönmüşlerdir. Bu sırada o civarda bulunan Şah-1 Mağrib her şeyden habersiz meyilli olduğu av merasimlerinden birini hazırlamış ve ava çıkmıştır. Vak'a zincirindeki bu tesadüf, âşıkların ayrılıklarına ve uzunca sürecek olan bir çatışma-kaçma-kovalama serüvenine sebep olacaktır. Kahramanın olgunlaşması için ayrılık ilk basamaktır. Âşıkların ayrı düşmesi, sınavların ilkidir.

- Şah-1 Mağrib'in tanıtılması

Şah-1 Mağrib, bezmede Cemşid'e; rezmede Rüstem'e benzer. Avlanma merakı olan Şah, her fırsat bulduğunda av merasimi düzenlemekte ve dostlarıyla ava çıkmaktadır. Şah, entrik unsurun yeni bir halkasını teşkil edecek olan olayların merkezindeki kişilerden biridir:

Meger ol milkde var idi bir şâh / Ne şeh kim ceş-i encüm iher şan mâh (2593)

Ne şeh kim bezme Cemdür rezme Rüstem / 'Alemveş zir-i desti halk-ı 'âlem

Şahâvetden eger dem ursa ol şâh / Öñinde ħarmen-i Ħâtem ola kâh (2596-2597)

Şamu meyyâlidi şayd u şikâra / Gice gündüz nihân u âşikâre

Şazâdan nâgeh ol şâh-ı cihân-gîr / K'elinde bebr u aşlan şayd u naĥçîr (2605-2606)

- Şah-1 Mağrib'in av merasimi/yaralı ceylanı yakalaması

Şah-1 Mağrib avlanırken Mihr'in yaraladığı ahuya denk gelir. Ancak yaralı olduğundan haberi yoktur. Ok atar ve ahuyu vurur. Ahunun yanına vardığında onun önceden yaralandığını görür. Onu yaralayan ok hâlâ vücudundadır. Oku görür görmez bir tuhaflık sezinleyen Şah, okun kime ait olduğunu merak eder. Okun üzerindeki kan dağılıp okunabilecek bir hat, yazı hâlini almıştır. Yazı, "Mihr" olarak okunur. Şah, ismi duyar duymaz ah ile vah'a başlar.

Ok, çerçevesi dar olan bir semboldür. Herkesin okuyup anlayacağı değil, ehlinin okuyup anlayacağı bir semboldür. Sembol, muhatabı için anlamlıdır. Şah, “Mihr” ismini duyar duymaz kendinden geçer. Bu olay, önceden belli olanla yüzleşmesi anlamına gelmektedir:

Bağınca şāh oğa talbıdı cānı / Görür var bir kemān-ebur̄ nişānı

Revān dir kandedür kanı göreyim / Tevaqquf eylemeñ anı göreyim

Virüñ fırtmañ o şāhin per-oķı yā / Çü dest-āmūzdur gelsün oķı yā

Eline virdiler çün gördi anı / Oķ üzre kan görüp kaynadı kanı

Ne oķ Mūsiden irmiş şan ‘aşādur / ‘Adū Fir‘avnına Hāğdan belādur (2618-2622)

...

Ķaderden şan kazā haṭṭı yazılmış / Ķazādan anda ism-i Mihr yazılmış

Çü mihr ismi tokundı sem‘-i şāha / Yumup göz bağladı ol dem iş āha (2625-2626)

- Mihr’i görmeden ona âşık olması

Şah, Mihr’i görmeden ona âşık olur. Öyleki kendini paralayıp taht ve dergāhı bırakmıştır. Devlet işlerinden el çekmiş, yanında bulunanları usandırmıştır. Aslında Şah’ın bu hali anlaşılır bir durumdur. Zira aşkla tanışan “insanın kimliğiyle koşullanmış tutkuları, kişinin varoluşsal gereksinimlerinin bir yanıtıdır. Masum ve insanidir” (Fromm: 1993: 25). Ekâbir bir araya gelip çare ararlar. Aranan çare “Sahire”dir:

Ķılup dilden muḥabbet cānına kār / Ki oldı fikr-i sevdādan dil-efgār

Görür yārān helāk olur şchin-şāh / Ķalur düşmenlere bu taht u dergāh

Dime ḥüsn ile anından uşanur / Lebi cevrende cānından uşanur

Gelüp bir yire biñ tedbīr iderler / Başa iş varmağa elbir iderler

İrişdi fikr-i şālīḥ aña āḥir / Ki ifsād ehli var bir zāl-i sāḥir (2630-2634)

- Şah-ı Mağrib'in Sahire'den yardım istemesi

Sahire, olağanüstü gücü sembolize etmektedir. İnsanı aşan durumlarda çare olarak başvurulan bir güçtür. Kimliği itibariyle Remmal'a benzese de tematik güç bakımından "kötülüğün" sembolüdür. Buradaki vak'a halkasında Şah, Sahire'den derdine derman bulmasını talep etmektedir. Şah'ı dinleyip meramını anlayan Sahire, sihrin gücü ile Mihr ile Vefâ hakkında bilgi verir. Mihr'in ay yüzlü bir periye benzediğini Vefâ'nın da onun sevgilisi olduğunu anlatır:

Çü kıldı derd-i şâhi cümle mefhûm / Didi sihrüm ide dermânı ma'lûm

Cihân ı zerre zerre gezdi ânî / Aradı cû-be-cû mülk-i cihânı

Kenâr itdi miyânda kaçd-ı şâhı / İdüp ifrâz-ı mihr pâdişâhı

Bilür ol dem cü maşşûdını hânun / Bulur şan cânını cümle cihânun

Didi şādî le gûş it ey şehin-şâh / Göz açup müjde vir baña ol âgâh (2648-2652)

...

Ki duhter şâh-ı hâverdür adı Mihr / Ne mihr-i hâveri Mihr-i perî-çihr

Yüzi âyinedür çün mâh-ı tâbân / Ki jeng olmuş aña zülf-i perîşân

Beyâz u sürh 'ârızdur cihân-tâb / Şafâ virür şanasın şuda meh-tâb (2653-2655)

Velî bir yârı var anuñ Vefâ Şâh / Yüzi rahşân anuñ şan pertev-i mâh

Ne meh teşbîh iden kim âftâba / Yumağu ayağın gün âftâba

Şeh-i Taymûs oğhdur Vefâ Şâh / Şeb ü rûz iki kıldur mihr ile mâh (2668-2670)

B3 H2 (Sahire'nin Sihri ve Ayrılık)

- Sahire'nin tebdil-i kıyafetle âşıklara misafir olması

Sahire, Şah'ın dileğini yerine getirmek için yaşlı kadın kılığında Mihr ile Vefâ'ya misafir olur. Onun kim olduğunu ve niyetini bilmedikleri için içeri alırlar. Sahire, kahramanı yanıltmak için hileye başvurmuş olur. Sahire, büyü ve efsunlarıyla herkesi uyutur:

Revâ mıdur benüm gibi ğarîbe / Murâdum mîvesinden bî-naşîbe

Yağın olmuş iken eylersiz urup dūr / Zâ'îfe gösterürsüz kuvvet ü zūr

Diyüp ol hadde girye itdi ol dūn / Şanasın resmidür şeytān-ı mel'ūn
Terahhūm eyleyüp şeh virdi destūr / Ne bilsün kim neler var anda mestūr (2765-
 2769)

Urup başı oturdı yire ol dūn / Ayağa bindi ol dem sihr ü efsūn
Żarūrī ğālib oldu cümleye nevm / Hemān-dem gözlerine leyl olur yevm
Şarāb-ı sihr kıldı bunları mest / Ki bilmez tende cānın nist yā hest
Görür cādū ki taḥşīl oldu ḥāşıl / Murādı vuşlatına oldu vāşıl
Diler āḥir ki ḳatle ide āġāz / Vefā vū Mihrī evvel kıldı ifrāz (2775-2779)

- Vefā'yı öldürmeye azmetmesi

Sahire, herkesi büyüledikten sonra hançerini çıkarır ve Vefā'yı boğazlar. Böylece kurduğu tuzak işlemiş ve amacına ulaşmıştır. Kahramanın “benlikten arınması” için sınanması gerekir (Campbell, 2010: 113). Ölüm, ölüme eşdeğer ayrılık ve aşk acısı kahramanın olgunlaşması sürecinde gerekli bazı olgulardır:

Eline aldı ol dem ḥançer-i tīz / Ki merrīḥ-i felek mānendi-i ḥūn-rīz (2780)
Vefānun başın almağa o bed-nām / Başar aḳdam idüp ġāyetde iḳdām
Ḳoyun gibi boğazladı Vefāyı / Ḳuḥuz ḳurd añlasaydı gör cefāyı (2795-2796)

- Mihr'i kaçıırıp Şah-ı Mağrib'e götürmesi

Sahire, Vefā'yı boğazladıktan sonra Mihr'i bağlar ve bir küp içine koyarak Şah'a götürür. Bu, Mihr ile Vefā için yeni olayların başlangıcıdır.

Ayrılık, kahramanın mitolojik yolculuğu için bir çağrıdır. Bu çağrıya uyan kahraman, kendisini kuşatan mekândan bilinmeyen yazgıya doğru hareket eder. Vefā için yolculuk, bir bakıma kendini tamamlayacak diğer yarımını bulma metaforudur. Mihr'in kaçırılması hem kendisi hem de Vefā için böyle bir çağrıdır:

Gice irdi 'acūz-ı dehr-i şehḥār / Çü Mihrī bend idüp zulmetde refār
İdüp şaldı ḥum-ı gerdūna anı / Düşürdi dāma şeh-bāz-ı cihānı (2831-2832)

Getürdi taşra gūyā eyleyüp mihr / Hum-ı gerdūn içinden bir melek-çih̄r (2837)

İrişdi müjde kıldı çünki şāha / Dir ey şeh muhlîş oldu çeyş-i āha (2845)

B3 H3 (Şah-ı Mağrib'in Sarayı'nda Bir Esire: Mihr)

- Şah-ı Mağrib'in Kavuşma isteği ve Mihr'in matemi

Mihr, sihrin etkisi geçince kendine gelir. Etrafına bakınır ve işlerin ters gittiğini anlar. Mihr bu hâli kamer devrindeki fitneye yorar:

Çün bend-i sihr açıldı fehm idüp Mihr / Göz açup çevre baqdı ol melek-çih̄r

Gözi Mihrüñ çü nūş-ı h̄'aba kıandı / Kamer devrinde şan fitne uyandı (2875-2876)

...

Çü uyhudan uyandı oldu nāzır / Başîret kuvvetiyle oldu bāşır

Ne gördi gördi bir kaşr-ı müreffa' / 'Uluvvi çarh-ı heftümden de erfa'

Kemāl-i ziyet ile içi tezyin / Bilā teşbih şahn-ı cennet-āyîn

Qurulmuş bir yaña bir taht zerden / Anuñ üsti girü pür biñ güherden

O taht üzre turur bir şāhı vālā / 'Uluvvin bil felekden daħi a'lā

Koyup başına tāt gör cüvānı / Ki hükmi altına almış cihānı (2879-2884)

Daye, Şah'ın aşkını ve vuslat arzusunu Mihr'e iletir. Bunun havadan sudan bir aşk olmadığını, gerçek bir aşk olduğunu söyler. Şah, bir bakıma Vefâ'nın dolayımlayıcısıdır. Onun aşkına rakip olması, arzulanan nesne olarak Mihr'e âşık olması ikili entrikanın dolambaçlı yollara ayrılmasına neden olur:

Düşe tura bilüp şāhuñ sözini / Düzüp koşdı hemān Dāye özini

Yüz üzre yürüyüp Mihre selāmı / Virüp yüz biñ idüp hem ihtirāmı (2898-2899)

Saña 'āşık olupdur cān u dilden / Degüldür şanma 'aşkı āb u gilden (2907)

Bu arada Vefâ'nın ölüm haberi dilden dile dolaşmaktadır. Mihr, bu haberi alır almaz yıkılır. Uzunca süre kendine gelemez. Âşıkın ortadan kaldırılması maşuk için

kabul edilebilecek bir durum değildir. Zira Hızır'ın müjdelediği bir âşıkın ölümle imtihanı şaşırtıcıdır:

Vefānuñ mevtini çün eyledi gūş / Gören dir cān çıkmāğa ider cūş

Yüz üstine düşüp ānī yıkıldı / Ki bir kes qalmayup āña yaqıldı (2909-2910)

Gözin açup ki görmedi Vefāyı / Qulağa koymaz illā derd ü vāyı

Nice kez anda 'aqlı geldi gitdi / O hālet yitdi kim cānına yitdi (2915-2916)

Bir süre sonra “ölenle ölmeyeceğini, kederde her ne var ise olacağı” Mihr'e anlatılsa da o bunu kabul etmez. Verilen nasihatler fayda vermez. Acıya dayanma, sabır ve sebat için umudun olması gerekir. Umut, Mihr'i edilgen bir bekleyişten kurtaracak yegâne duygudur. Kurtarıcının ortaya çıkması için de umut gereklidir. İnsan ruhu, daima dinamik bir yapıda olduğundan yaşama arzusu ağır basar. Mihr'in aşıkına kavuşması için umut etmesi, inanması ve Yaratıcı'ya sığınması lazımdır. Bu bağlamda Mihr, hemen boyun eğmez, söylenenleri kabul etmez. İradesi, inancı ve “müjdecî”nin/Hızır'ın konumuna uygun olarak sabrı seçecektir:

İdilmiş olmamak key nā-maḥaldür / Ölen ardınca ölmüş yok meşeldür

Girü dönmez atılsa oq muḳarrer / Ne deñlü cehd idilürse mükerrer (2919-2920)

Qazā birle qaderden emr-i taḳdīr / Olur ba'zına 'ibret ba'zına tīr (2922)

Naşīḥat ehl-i 'aşqa olmaz ey yār / Ne deñlü taşa yağmur eyleye kār (2928)

- Hızır'ın Mihr'e Vefâ'nın yaşadığını müjdelemesi

Mihr, rüyasında Hızır'ı görür. Hızır, Vefâ'nın ölmediğini, yaşadığını eğer bir yıl kadar sabrederse ona kavuşacağını müjdeler. Bu sabrın bir imtihan olduğunu ancak “Allah'ın sabredenlerle beraber olduğunu” söyler. Hızır, doğaüstü yardımcı simgeler. Kahramanların macerayı sorunsuz tamamlayabilmeleri ve dönüşümlerini gerçekleştirebilmeleri için tılsımlı güçlere ihtiyaçları vardır. Doğu kültürü, insana doğaüstü güçlerin gerektiğinde yardıma koşacağını telkin eder. Hızır, ilahi gücün temsilidir. Zorda, darda kalanın dostu ve kurtarıcısıdır.

Evren, tanrısal bir yaratıdır ve tanrının elinden çıkan bu dünya kutsallıkla maceraya devam eder (Eliade, 1991: 95). O hâlde denebilir ki Tanrı'nın yeryüzündeki temsilcileri -Hızır, İlyas, melekler vd- her an insanla içiçedir. Hızır, daima hazır bir güç ve güvencedir:

İrişdi Mihre eydür ey dil-ārām / Vefāsuz nice eyler bu dil ārām

Didi şabr eyleyen dildür şanı dil / Dil ü cāndan olan iñler mi bî-dil

Didi derdüñ Vefāyise ol āgāh / Diridür oldı dermān bil Vefā şāh

Vefāsız bir yıla dek fūrkatüñ var / Cefādan günde biñ biñ hırkatüñ var

Çü yıl başı ola irer murāduñ / Vefāyile añılır yaḥşi aduñ

Didi “ve’sbir li ḥükmi rabbik” ey Mihr / Seni şabr ile Haḫ itdi perî-çihir (2939-2944)

Benüm dir ğayb olana Hızır-ı ḥāzır / Kamu aḫvāl ile aḫvāle nāzır

Ki bî-fūrkat Vefāyı saña vāşıl / İden ḫaşd olup maḫşüdi ḫāşıl (2948-49)

Rüyasını dayesiyle paylaşan Mihr, Şah'ın vuslat isteğine karşı, kendisine süre vermesini ister. Bir yıl Vefâ'nın yasını tutmak istediğini iletir. Eğer bu isteği gerçekleşirse bir yıl sonra padişahın teklifine razı olacağını bildirir. Mihr, Hızır'dan müjdeyi aldıktan sonra zaman kazanmaya çalışır. Mühlet isteğinin arkasında bu gerçek yatar. Mihr, iradi olarak böyle bir çareye başvurur. Bunun dışında mantıklı bir çıkış yolu da bulunmamaktadır. Zemine ve zamana uyan isteğin makul karşılanma ihtimali vardır:

Vefānuñ bir yıla dek yasın idem / Özimi dirgürem yaḥūd sin idem

Bir iderse zemīn ile zamānı / N'idem cānānsuz cānu cihānı

Ḫabül ola perestārem murādum / Benümde şāha ola i'timādum (2958-2960)

Eger şabr ide şāh şāl-i tamāmet / Murādınca o saĝ u biz selāmet

Ve ger güc eylerse şāh-ı ‘ālem / Güc ile idemez gökçeklik ādem

Ḫıyaram bilmiş olsun şāha cāndan / Çıkar şāh daḫi mülk-i ḫānmāndan (2970-2972)

Mihr'in yas isteği Şah'a iletilir. Şah, fermanın Mihr'e ait olduğunu, her ne derse kabul edeceğini söyler. Böylece Mihr'in isteği yerine gelir. Ölmediğini bildiği Vefâ'yı beklemeye başlar. Bu bekleyiş, içinde kesin umudu taşıyan etkin bir bekleyiştir:

İder sendeñ taleb bir yıl emānı / Diye biñ kerre la'line em anı

Bu yirde rāye uymazsañ bil anı / Mihre olur kazā-yı āsumānı

Ki zirā 'aşıq-ı bî-ihtiyārı / Añar dil-dārın eyler ihtiyārı

Didi şeh kim kulıyam şah oldur / Sipihri-i hüsn içinde mäh oldur

Ne ki emr eylese fermān anuñdur / Ki zirā bu ten içre cān anuñdur (2982-2986)

- Vefâ'nın ağabeyi Afâ tarafından bulunup tedavi edilmesi

Vefâ'nın ağabeyleri uzun zamandır ondan haber alamamaktadır. Merak edip aramaya çıkarlar. Amaçları onu bulup hasrete son vermektir. Gerçekte onun ne halde olduğunu bilmezler.

Ayrı olma duygusu, bütün huzursuzlukların kaynağıdır. Kardeş sevgisi, "içten bağlılık"tır (Fromm, 1985: 18). Eşitler arası sevgi olarak tanımlanan kardeşlik, kendiliğinden çıkar ortaya. Nedensizdir. İnsan, sosyal bir varlıktır. Ailesinden ve çevresinden kolay kolay kopamaz:

O vaqt kim Vefā-yı pür-kiyāset / Gönülden fūrkatı idüp firāset

Çü gitdi çok zamān gördiler ihvān / Kamu elbir idüp ser-cümle yārān

Diyüp ne hāl ile kālî şafānuñ / Çeker mi şiddetin cevr ü cefānuñ (3047-3049)

Şeh olan hasret ile dir ki hāşıl / Şalup fūrkat olayım aña vāşıl (3052)

Ortanca kardeş Afâ, Vefâ ile ilgili olumsuz sözlerin dilden dile dolaştığını duyunca, padişah olan ağabeyine başvurup Vefâ'yı bulmak için yanına kuvvet vermesini ve gece gündüz dolaşıp onu bulmak istediğini iletir. Kahraman, mecareya

devam edebilmek için zaman zaman yardıma ihtiyaç duyar. Dış destek ve dayanışma onun yola devam etmesini sağlar:

Bu güftârı çün ortancı işitdi / Kenâra kaçd idüp ‘azm-ı iş itdi
Şahâ baş urup eydür ey bürâzer / Ayağun çek dil olmasın pür-âzer
Şehin-şehsin otur tahtuında var ol / Esâs-ı çarh gibi üstüvâr ol
Şabâ gibi cihânı geşt idem ben / Dün ü gün seyr-i küh u dest idem ben
Ümiz oldur bilem nâmin Vefânuñ / Nişânuñ irgürem ya armağanuñ (3054-3058)
Çü atlu vü yaya cümle ererler / Demür miñ ile dünyâyı țararlar
Bu țavr üzre gezüp üç ey sebük-ser / Ne devlet yâr olur ne baht yâver
Eşer bulmadılar çün kim Vefâdan / Kamusı el yudı câm-ı şafâdan (3067-3069)

Metin halkasının bu biriminde her şey pamuk ipliğine bağlıdır. Kurgu, başarılı bir romandaki nüans kadar ince hesaplanmıştır. Afâ ve beraberindekiler Vefâ’yı bulmak için her yeri arayıp taramakta ancak bir türlü bulamamaktadırlar. Canı gönülden dua edince yol onları bir şehre getirir. Bu şehir daha önce Vefâ’nın gelip Remmal’e fal baktırdığı yerdir. Onlar da aynı Remmal’e denk gelir ve ondan yardım talep ederler. Remmal onlara yol gösterir. Yolda gaybdan bir ses duyarlar ve sesin geldiği tarafa doğru yönelirler.

Anlatılarda kahramanın olgunlaşması için sınanması gerektiği bilinmektedir. Vefâ’nın kurtuluşu için üst güçlere ihtiyaç vardır. Remmal, kurtuluşa sebep olacak rehber; dua, doğüstü gücün çaresiz kalan kahramana şifacı olması için bir araçtır:

Du ‘âsı cân u dilden oldığıçün / Ne an kim âb u gilden oldığıçün
‘Înâyet mürşidi çün oldı reh-ber / Bulur ol dem ki olsa kuvvet u fer
Be-nâ-gâh girdiler bir şehri a ‘lâ / İçinde hâneler gâyet mu ‘allâ
Çü şehre girdiler bu şevket ile / Turunb u tāk u cāh u devlet ile
Urup gūşı irüp bāzāra nā-gāh / Görürler kim țurur bir cavk-ı āgāh
Nazar şalmış nice biñ kimse aña / Görürler anda bir Remmāl-ı dānā
Kažâyile o Remmālidi kim ol / Vefāya nā-gehāni gösteren yol

Çü teftiş itdiler bi-hadd u gāye / İrür Şevk ile söz Mihr ü Vefāya

Muħařsal bunlara da gōsterür rāh / Didi varuñ size reh-berdür Allāh (3077-3085)

Be-nāgeh irdi hātifinden bir āvāz / Ki ey gam çengine ‘ālemde dem-sāz (3099)

Vardıkları yerde Vefā’yı kan içinde bulurlar. Biraderi herkesten önce varır. Onu o halde görünce perişan olur. Kahraman; rahmin mezarından, mezarın rahmine dönüş için sadece sürenin dolmasını beklemektedir. Çaresizdir, olgunluk yolundaki belâ ve zorluklar ona büyük acılar yaşatmaktadır:

Ne āteř bādveř çün sürdi ħayl / Yüridiler aķup cūř ile çün seyl

Gidüp seyr eyleyüp řahrā vü tağı / Göze göstermeyü bāđ ile rāđı

Yüz ağardup irer anda gidüp Mihr / Kızıl ķanda Vefā olmuşdı gül-ķihr (3112-3115)

Boğazlayup biraķmuřdı Vefāyı / Nice çekdi Vefāyı gör cefāyı

Ķamudan evvel irişdi bürāzer / Çü gördi țoldı āħir gönli āzer

Baķup ħāli ħarābına Vefānuñ / Gözinden çıķdı ma‘mūrı cihānuñ

İrişdi çarħa yirden dūd-ı āħı / Boyandı göklere ħurřīd u māħı (3117-21)

Afā’nın yanındakiler onun kendini böyle helak etmesine izin vermezler. Kanın henüz taze olduğunu görünce bakarlar ki kan daha kesilmemiş ve şehzade hālâ yaşamaktadır:

Çü ķullar gördi şeh gitdi özinden / Ne ‘aķıl oldu gāfil kend’özinden

Gül-ābı saçdılar çün geldi idrāk / Hemān itdi yaķarsın gül gibi çāk

Dilerkim kend’özün ķatlı ide ol dem / Döküp ķanın Vefāya ola hem-dem

Didiler şabr ķıl tā öldüğün siz / Bilesiz dirliginden ye’s idesiz

Daħi hem tāzedür dem aķan ķan / Gül aķıl olma sünbülveş periřān

Görürler kim daħi at‘ olmamış an / Diyüp at‘ı cevābı řāha var cān (3129-3134)

Damarın kesilmediğini ve kanın hālā taze olup şehzadenin yaşadığını görünce hemen tedaviye başlarlar. Kanı durdurup yarayı dikerler. Afā ve beraberindekiler tam zamanında oraya ulaşmışlardır. Ecel, her insan gibi kahramanın da yazgısıdır. Ancak yolun başındaki bu ağır imtihan erginleşme aısından olduka önemli bir basamaktır:

*ü gördi şeh amar at‘ olmamışdur / Ne at‘ olmağ ki fayşal bulmamışdur
El urup dikdiler sūzenle anı / Kesildi at‘ olup ser-cümle anı (3137-3138)
ü bir sā‘atde gördi bunca işler / Temāřā eyle tađdīri ne işler
Eger bir sā‘at evvel gelselerdi / Ya āħir eksik artuğ irselerdi (3140-3141)*

Vefā bir süre sonra kendine gelir. Ağabeyini ve atıfındakileri görür. Ağabey ve kardeşin şükründen sonra Vefā olanları hatırlamaya başlar ve nerede olduğunu sorar. Vefā, bilin düzeyine yeniden geri gelince olanları hatırlamaya alışır. Doğüstü güçlerin merhameti ile hayata dönen kahraman, engellenen arzusunun peşinde macerasına kaldığı yerden devam edecektir:

*Urup el şeh başın aldı dizine / Gözin öpdı yüzün sürdi yüzine
Buyurdılar ezildi nūř-dārū / Ki niř-i zaħmeti ref‘ ide řayru
ü ĥall idüp içürdiler Vefāya / Bulup řıħħat mizāz irdi řafāya
Göz aup kardeşin bir dem ü gördi / Ĥudāya şükr idüp yüz yire sürdi
Velī nořān-ı ĥūn ile azup ‘aql / Dimāđından tamāmet eylemiř naql
Sözinūn vechi budur andeyem ben / Ser-ā-ser bař u ayađ andeyem ben (3144-3149)*

Diyüp eřrāfi idüp seyr ile geřt / Ne geřt itmek omayup kūh ile deřt (3152)

Vefâ ve Afâ Mihr'in on altı dilberine gelip olan biteni bilip bilmediklerini sorarlar. Eğer bildikleri bir şey varsa bunu paylaşmalarını isterler. Dilberlerin sayısı, formel sayılarla ilgili olabilir. Altay efsanelerinde göğün on altı kat olduğundan bahsedilir. İhtimal odur ki, dilberlerin sayısı tesadüfi değil, önceki yaşantıların bir göstergesidir:

Çarındaşı didi bulduğ Vefâyı / Boğazlanmış çeker cevr ü cefâyı

Görüp kan içre ol dem öldi şandum / Bizi ağlatdı düşmen güldi şandum

Budur ben bildüğüm ey mäh-rûlar / Kılanın sizdiñüz ma'lûm ise ger (3164-3166)

Kardeşlerin vedalaşma zamanı gelmiştir. Bütün ısrarlarına rağmen Vefâ, ağabeyinin kendisiyle gelme teklifini reddeder. Vefâ'nın kararlılığını gören ağabey, çaresiz onunla vedalaşmayı kabul eder:

Çü ayrılmağ muqarrer oldı senden / Nitekim fürkat ile cân bedenden

Seni ışmarladum Hâkka yürü var / Müyesser eylesün Hâk yine didâr (3218-19)

Çü yüklendi kamu esbâb u maḥmil / İde çün meh sefer 'azminde menzil

Bile atlandı ata hem Vefâ Şâh / İki şeh gitdi güyâ mihr ile mäh (3233-3234)

Vedâ' idüp dönerler çün oradan / Şalar efkâr efkâra aradan (3245)

- Vefâ'nın Şah-ı Mağrib'in sarayına doğru yola çıkması

Vefâ, ağabeyiyle vedalaştıktan sonra Mihr'in dilberine üzülmemelerini, eğer sağ ise üç yıla kadar onu bulup getireceğini ve onların hasretini bitireceğini söyler:

Didi üç yıl olunca şabr idüñ siz / Dile biñ cân ile key cebri idüñ siz

Bu ortalıqda sağ ise eger Mihr / Kenâr idem şeherveş ağ idüp çihr

İdersen ḥaste olsam daḥi 'avdet / Komazam sağ olursam sizi ḥasret (3253-3255)

Vefâ, nereye gittiğini bilmeden ata atlar ve yola çıkar. Bu menzilsiz bir gidiştir. Tozu dumana katıp Mihr'in peşine düşer. Ümidini Allah'a bağlamış olarak dağ taş at koşturur.

Vak'anın bu halkasında kahraman, olağan dünyasından çıkıp olağanüstü tuhafıklar bölgesine doğru ilerler. Bu halkadan sonra masalsı güçlerle karşılaşacaktır. Kahraman, gizemli macerasından benzerlerine -Şah-ı Mağrib, Zengi, Bezzaz, Düzd-üstünlük sağlan bir güçle geri dönecektir (Campbell, 2010: 42).

Ne semte gitdüğünü bilmezidi / Ne idüp n'itdüğünü bilmezidi

Giderdi küh u dest üstinde bî-fârķ / Atı altında sür'at içre şan berķ (3266-3267)

Vefâ esrâr-ı kûha oldı hayrân / Didî ya Rab işim şa'bın kııl âsân (3279)

B3 H4 (Saray'dan Kaçış ve Zengiler'e Esir Oluş)

- Vefâ'nın Mihr'i Saray'dan Kaçırması

Vefâ, menzilsiz gidişin sonunda bir şehre varır. Burası cennet kadar güzel bir yerdir. Bağdat'a teşbih edilerek şehrin genel görünümü hakkında bilgi verilir. Bağdat, bir kültür ve güzellik merkezi olarak kadim dönemlerin en cazibedar şehirlerinden biridir. Mitik ve mistik yönleriyle dikkat çekmiştir. Klasik anlatılarda mekân olarak daha çok masalsı özelliği ile yer alır:

Ne gördi gördi bir şehri mu'azzam / Ki şan Bağdâd ol Mısr-ı mükerrrem

İrem dirdi göreydi ehl-i cennet / İçinde şularıdur cüy-ı cennet (3476-3477)

Vefâ, şehre girince beklenmedik bir tepkiyle karşılaşır. Tartaklanır, neden tartaklandığını sorar. Onlar da sultanın emrini hatırlatarak bir yıla kadar herkesin karalara bürünerek yas tutacağını açıklarlar. Vefâ da birinin verdiği elbisleri giyer.

Kültürel algımızda “kara” kelimesi daha yaygın şekliyle olumsuzlukların, kötülüklerin simgesi olagelmıştır. Karanın geleneksel matem özelliğine bağlı olarak insanları ağlatması söz konusudur (Yıldırım, 2014: 1156/2006: 11). Karalara bürünmek, matem, yasin acının gereğidir:

İrüp bir kaç urur darb-ı şedidi / Vefâ miskîn görür cevri-i cedîdi
Didi cürmüm nedür eydüh bilem ben / Ki söz şâha özüm bende bilem ben
Didiler bilmedüh mi hükmi-i şâhı / Ki ol mehdür kevâkibdür sipâhı (3505-3507)
Biri bir kat libâsın virdi fi'l-hâl / İki bir itmeyüp didi esen kal
Şarın dül-bendi vü hem gey libâsı/ Bize hâşıl kılasın iltimâsı (3518-3519)

Vefâ, henüz işin sırrına ermese de işkillenmiştir. Han'a giderek konaklar. Hancıya ilk sorusu "karalara neden bürünüldüğü" hakkındadır:

Atın şıçratdı vü virdi selâmı / Deher derc-i saçup dürr-i kelâmı (3573)
Niçün halk ola ağ u siyeh-püş / Melâlet üzre kavm-i şehri hâmûş (3609)

Hancı Vefâ'yı tanımadığı için; Mihr'in Vefâ adında bir sevgilisinin olduğunu ve onların birbirlerini çok sevdiklerini ancak Vefâ'nın ölümü üzerine yas tuttuğunu ve kara giymeye sebep olanın da bu mesele olduğunu anlatır:

Meger bir yârı varımış Vefâ Şâh / Şanasın biri mihrimiş biri mâh
Severmiş birbirini cân u dilden / Degül mihr ü muhabbet âb u gilden
Helâkin añlayup eyler katı yas / Tutupdur hâtırı âyînesin pas (3641-3643)
 ...
Diler bir sâl mehli şâhumuzdan / Dime şeh gün sıfatlu mâhumuzdan
Ki ide bir yıla dek yâs u mâtem / Siyeh-püş ola bir yıl halk-ı 'âlem

Vefâ, hancının (Pîr) kendisine yardımcı olacağına kani olduktan sonra hancıya kendini tanıtır. Başına olmadık işler geldiğini ve kendisine yardımcı olmasını talep eder. Hancı da kendisinden çok saray bahçıvanı olan Abdulkadir'in kendisine yardım edebileceğini salık verir. Hancı ve Abdulkadir, kahramanın yeni yönlendiricileridir:

Didi bil kim benem 'âşık Vefâ Şâh / Şeb ü râz oldu işüm nâle vü âh
Ġarîb olan başum gördi ğarâyîb / Cihân gördi cihân içre 'acâyib (3667-3668)

*Ki bir hayşūm var adı ‘Abdülkâdir / Ümîzüm bu ola her kaçde kâdir
Elündendür anuñ mecmū‘-ı bûstân / Ne bûstân ser-te-ser bâğ u gülistân*

Vefâ, bahçıvanla tanışır. Ona yardım etmek bahanesi ile saray bahçesine girmiş olur. Tedbirli olmak için daha önce Mihr’e verdiği çiçeklerden toplar ve sepete koyarak gönderir. Bilindik çiçeklerin gönderilmesi, bir semboldür. Vefâ, iletişim kanallarını bu sembol vasıtasıyla ifade etmiş olur. Mihr, sarayda huzursuz ve hüznü bekleyişine devam etmektedir:

*İrişdi tablını aldı eline / Çü gök püşidesin şaldı zemine (3849)
Gice gündüz iderdi âh u zârı / Yağardı derd-i âhınuñ şerârı
Lebûñ yâd itdügince şeh Vefânuñ / Dürerdi defterin zevk u şafânuñ (3812-3813)*

Vefâ, Mihr’e nektup yazarak varlığından haberdar olmasını ister. Mektup Mihr’e ulaştığında tarifsiz sevinçler yaşar. Mektup, kahramanın varlığını pekiştiren bir mesajdır. Mihr’in umudu, sabırlı bekleyişi meyve vermiştir:

*Çü ol sırra yogıdi râzdâşı / Ayağın almağa ser-cümle nâşî
Bunı yazdı yañılmayup diline / Ki mektüb ile ahevâlî biline
Kodı mektübınuñ üstinde altun / Dirildüñ kalbi tâ olmaya mahzûn (3858-3860)
Öpüp mektübı çok sürdi yüzine / Kodı barmağı şan hürmet gözine (3885)*

Vefâ’nın mektubuna arzu ve özlem dolu bir mektupla cevap verir, Mihr. Böylece âşık ve maşuk arasındaki rabita yeniden kurulur. Vuslat, bir adım ötededir:

*Ne yerdesin eyâ rûh-ı revânum / Leb-i la‘l-ü ruhum cân u cihânum
Kıarardur mı ‘izâruñ gerdin âhum / Perestâruñ sileydi anı şâhum
Elün gâh mâliş itsem gâh ayağıñ / Dehânuñ öpsem oğşasam yanağıñ
Miyânuñ yog iken çoçsam nigârâ / Ki öpsem hiç ağzuñ ey dil-ârâ
Dem alsa la‘lünü emsem nigârâ / Olur mı derdüme emsem nigârâ (3929-3934)
Bunı bil ey gözüm nûrı Vefâ Şâh / Bu keşret içre bir sensin bir Allâh (3941)*

Bir süre bu mektuplaşmalar devam eder. Vefâ'nın cevabı bir arzuhal niteliğini taşır. Derdiyle dertlendiğini, günbegün onunla hemhal olduğunu anlattıktan sonra saraydan kaçmaları gerektiğini söyler:

Benüm hâlüm sorarsañ ey şehin-şâh / Enisüm nâle oldı hem-demüm âh (4005)

Dün ü gün hem-demümdür âh u feryâd / Dile derd ü gamuñdan isterem dâd
(4032)

Biri budur ki var şehde iki at / Ki eyler bād-ı biñ şâhını şeh-mât (4094)

Kahramanların hayatları ve ölümleri sıradan insanlar için de ders ve örnek alınacak şeylerdir. Hayatın çetin problemleri kahramanın değerini ortaya koyar. Bunun için başarıya ulaşması, bir zafer kazanması dahi şart değildir (Tonguç, 1988: 24)

Vefâ'nın isteğinden sonra plan yapılır. Mihr, işret meclisi düzenler. Saray ahalisinden yakın olanlar katılır. İçki su gibi akar. Herkes sarhoş olup kendinden geçince önceden anlaşmışları şekilde bostanda buluşan iki sevgili, iki atı alarak saraydan kaçarlar:

Bir ata ben binem bir ata Dāye / Zūhal gūyā muḳarrin oldı āya

Olinca cūş-ı meyden mest u sekrân / Be-gāyet hūb olur gül-geşt-i bustân

Çü bir kaç gün gecem 'ıyş u şafādan / Gide kalmağa mihrüm vefādan (4097-4099)

...

Buluşdı büstānda çün iki yār / Ḳapışdı birbirinden sīb ile nār

Açup vuşlat şarābın eyleyüp cūş / Olur Mihr ü Vefā ser-mest ü bī-hūş (4183-4184)

- Şah-ı Mağrib'in Sahir'i öldürmesi

Sabah olup uyandıklarında Şah-ı Mağrib, gece düzenlenen meclisin bir plan olduğunu, Mihr'in amacının kaçmak olduğunu anlar. Etrafa bakılır ve Mihr'in gittiği anlaşılınca Şah'ın hayalleri yıkılır:

Ḳamunuñ ‘aḳlı geldi gerçi başa / Velî beñzerdi cānsız cümle lâşa (4248)

Üçer sâğar bize memlû içürdi / Ḳoyup baş şādı murğını uçurdi (4252)

Daḫi sulṭāna Mihrüñ gitdüğini / Bu naṭ’ı hîlede ne itdüğünü

İşitdi şeh çeküp āhı yıkıldı / Ḳamu ḫayl ü ḫaşem yandı yaḳıldı (4256-4257)

Şah’ın yanındakiler, yine Sahire’nin yardımına başvurmak gerektiğine inanırlar. Sahire, çağrılır. Olay anlatılır. Sahire, oraya buraya koşturur. Ancak eli boş döner saraya. Şah, acısından Sahire’yi katleder. Kötülerin cezalandırılması ilkesi, diğer anlatılarda olduğu gibi burada da ortaya çıkar:

Didiler ger olursa derde çāre / Gine cādū yol açar vaşl-ı yāre (4258)

Dönüp imāndan ol nā-pāk cādū / Çü geldi şāha ol mürdār u bed-ḫū

Görüp seḫḫāreyi şāh eyledi āh / Keser şimşir-i āhı göklere rāh (4291-4292)

Didi ey herze-gū mel‘ün ü meḫşüm / Dilüñ başdan kesem çün rişte-i mūm

Didi vü şöyle çaldı tîğ-i bürrān / Racimüñ neslini şan berḳ-i raḫşān (4304-4305)

Şah-ı Mağrib, Mihr’i kendi aramaya karar verir. Tacı tahtı bırakan şah yollara düşer.

Binüp bir raḫşa destānveş o sulṭān / Ala bir gövdeden ister biñ cān (4323)

Sahire’nin ölümünü duyan Mihr ile Vefā ayrılıklarına sebep olduğu için bu habere sevinir ve şükrederler. Kötünün ve kötülüğün cezalandırılması epik anlatılarda bir motif olarak karşımıza çıkar:

Tamam itdi işin çün sāḫirüñ şāh / Olup nāḳış ider ṭābi‘leri āh

İşitdiler bunu çün ol iki yār / İdüp şād ile zıkr ü şükr-i dādār (4352-4354)

- Mihr'in Zengiler'e esir düşmesi

Saraydan kaçan iki sevgili sabaha dek at koştururlar. Oldukça tenha olan bir yerde sabah mola verirler. İki sevgili de oldukça yorgundur. Uzun ve büyük bir ağacın altında uykuya dalarlar. Uyku, küçük ölüm olarak kabul edilir. Gaflet uykusunda bilinç azaldığından kişi edilgendir. Kahraman, ilk ayrılıktan ders almamış zaaf göstermiştir. Henüz istenilen olgunluğa erişmediği söylenebilir:

Görürler bir dıraht-ı sidre peyvend / Aña hem-tâ bulunmaz mişl ü mânend
(4368)

Degül maḥşūş şîr-i cenge ol yir / Orada âhūyile bebr olur bir (4375)

Ḳatı yorgunlarıdı ol iki yâr / Birbirine yâr olmağa yarar

İkisi daḫi vardı ḫ'aba ol dem / Olup birbirine hem-kîş ü hem-dem (4382-4383)

Mola verdikleri yer Zengi kalesine yakındır. O civarda böyle bir kalenin var olduğundan haberleri yoktur. Sabah zengilerden bir grup asker etrafı kolaçan ederlerken iki sevgiliye denk gelirler:

Varıdı ol ṭaḡuñ üstinde ḳal'a / Getürmişdi yaḳup dünyâ-yı ḳal'a

O deñlü ḳadr ile irmiş a'lāya / Şanasın nerdübân-ı 'arş-ı pâya

Yapusı ol ḫişâruñ şöyle a'lâ / Belâ üzre belâdur şöyle bālâ

Yedi burcile şan kim burc-ı eflāk / Nuhüset necmi her Zengî-i nâ-pāk (4404-4408)

Ḳazâdan nâ-gehânî 'azm-i seyrân / İderler geşt-i şahrâ vü kūhistân

Sol araya irerler ki ol melek-çihir / Vefâyile yaturlar şan meh ü mihr

İkisi varmışıdı anda ḫ'aba / Ne bilsünler irerler ıztırâba (4430-4432)

Vefâ'yı uyandırmadan Mihr'i kaledeki reislerine götürmeye karar verirler. Zengi, Mihr'i görür görmez âşık olur. Zengi, aşk üçgenine katılan "münasebetsiz üçüncü"dür. Klasik anlatılarda rakip zenci, kara yüzlü, kan dökücü, haydut olarak

vasıflandırılır. (Şentürk,1995: 346). Bu vasıfları taşıyan Zengi de tıpkı Şah-ı Mağrib gibi Vefâ'nın arzusuna taliptir:

Alup gıtdiler ol serv-i revâni / Dil-âşüb u dil-ârâm u cihâni
İletdiler hişâr içre sarâya / Ki ya'ni menzil olmağa ol aya 4453-4454
Alur göz birle baqdı Zengi Mihre / Toķındı çeşmi şan mihr-i sipihre
Görüp Zengileri kaşı kemâni / Kurup tiz itdi tır-i cân-sitâni (4460-4461)

Mihr'e sahip olma arzusunda olan Zengi, bunu açıkça beyan eder. Mihr, zaman kazanmak için Zengi'den on günlük mühlet ister. Mihr, Şah-ı Mağrib'i alt ettiği çareye başvurur. Zengi'nin isteğini bertaraf etmek için işi zamana yaymaya karar verir. Aklın ve idrakin sınırlarını zorlayarak çıkış yolu arar:

Çü Mihre meylider ol div-i şeytân / Degül şeytân ola gül-i beyâbân
Dilerdi cevher-i Mihri pest / İrüre dürr ü gevher dercine dest (4490-4491)
Çün on gün mühlet aldı ol perişân / Yedi iklîme şan Mihr oldı sulţân (4507)

Vefâ uyanır ve bakar ki ne Mihr var ne at. Gaflet uykusunu üzerinden atan Vefâ, zengilerin bıraktığı izleri takip etmeye karar verir. Ancak gaflet uykusu ona pahalıya mal olmuştur. Tebdil-i kıyafetle kaleye giren Vefâ, Mihr'i kurtarmanın derdine düşer:

Uyandı görmeyüp Mihri ider âh / Şol âhi kim ola cisminde cângâh (4516)
Miyân-ı rehde gördi iz eger çok / Nigârûñ özi lîkin ortada yoķ
Revân-cân ile izledi ol izi / İder ol râha çeşmi eşki rîzi (4524-4525)
Bunı fikr itdi egnine palâsı / Çü ögsün ala eksile belâsı
Geyüp key vaz'-ı cerrâr ile girdi / Çü nasb-ı nefis idüp ol kaşde irdi (4528-4529)

- Mihr'in Zengi Kalesi'nden kaçışı

Vefâ, bir yolunu bulup Mihr ile iletişim kurar. Gece olunca kaçma planı devreye girecek iki sevgili kaleden kurtulacaktır:

Vefâ didi eyâ serv-i revânum / Cihân içinde la'lüñ cisme cânum

Tevakkûf eylerem anlar ile ben / Olur vâkıf iriş atlar ile sen

Tamâm idüp karâr ü kavli anlar / Serîr-i kişver-i hüsn üzre hânlar (4547-4549)

Mihr, içinde bulunduğu zor durumdan kurtulmak için tılsıma başvurur. Katı gerçeklikler karşısında çaresiz kalan bilinç, çıkış yolları arar. Bunlardan birisi de üst güçlerden yardım almaktır. Mihr, gece olunca yanında bulunan sihirli tozdan içkilere ve yemeklere katınca herkes uykuya geçer. Bunu fırsat bilen Mihr, Vefâ'nın beklediği yere gelir ve kaleden kaçarlar:

Ki dilden cân ile dârü şarâba / Katar bil cümle nuql u kebâba

Yiyen ser-cümleten geçdi yıkıldı / Ki şan cân geldi hulkuma tıkıldı

Çü gördi Mihri kim elvirdi fırsat / Baş urdı şükre kim Hağ virdi ruşat (4581-4583)

Vefâ Mihre çün ol dem vâşıl oldu / Ne gökde ister ise yirde buldı (4588)

Binerler ol iki yâr atlara tîz / Halâş-ı câna düşmenden idüp hîz

İki yâr üç gün üç gece sürerler / Beş on günlük yola ânî inerler (4593-4594)

B3 H5 (Mihr'in Zen ve Bezzaz'ın Tuzağına Düşmesi)

- Mihr ile Vefâ'nın şehirde misafir olması

Mihr ile Vefâ, zengi kalesinden uzaklaşıp giderlerken yol üzerindeki bir şehre girerler. Burada iyi bir kadın onları misafir eder. İki sevgiliyi ağırlayan kadın onlara ihsanda bulunur:

Nazar itdiler ol dem iki cânân / Görürler bir şehri bî-hadd ü pâyân

Ne hâl ise girürler şehri içine / Görürler taşları birle tâ içi ne (4598-4599)

Hoten iklîmi içre şehri-î Çîndür / Kamunuñ saçı küfr yüzi dîndür

Teḳaddüm idüp ilter bir sarāya / Şalardı sāyesi firdevse sāye
Müretteb cümle esbāb-ı tamāmet / Kemālinde yoğidi naḳşa ḫālet
Getürdiler Vefā birle olup cem' / O cem'e bil Vefānuñ şeklini şem' (4638-4639)
İçerde Mihrde ḫātunlar ile / Ulularla degül kim dūnlar ile (4643-4644)

Mihr ile Vefā, ağırlandıkları yerde mutlu mesut hayatlarına devam ederlerken Zen adındaki kötü kadın devreye girer. Zen, sihir işinde Harut ile Marut'u aratmayacak kadar ileri gitmiştir. Zen, şehirdeki her dedikodudan haberdardır.

Âşıkları misafir eden iyi kadın ile laf taşıyan, tuzak kuran kadının bir arada verilmesi anlamlıdır. Yin ve Yang felsefesinde olduğu gibi her şey zıddı ile vardır. Kadın da hem iyi hem de kötü tarafı ile sergilenir. Zen, bir bakıma şeytani bir erdemle çatışmayı, entrik unsuru yeniden körüklemiştir:

Be-nāgeh 'ıyş u 'işret eyler iken / İkisi zevḳ u şoḫbet eyler iken
Meger mekr itdi bu devr-i dü rengi / Yüzini Rūmīy iken ḳıldı Zengi'
Bilūñ zirā budur fi'li cihānuñ / Bulur mı kimse hergiz ḳavlin anuñ
Meger varidi ol şehir içre bir zen / Ki biñ dīn ehline olmışdı reh-zen
Ḳatı mekkāreyidi hem çü Hārūt / Gözinde derc olunmuş sihr-i Mārūt (4697-4701)

- Bezzaz'a dair

Şehrin zengin tüccarı Bezzaz; sefil, düşkün bir hayat sürmekte, beğendiği kadınları tuzağına düşürmektedir. Zevk ve eğlenceden başka bir düşüncesi yoktur.

Meger varidi bir Bezzāz-ı nā-pāk / Yoğidi ḫavfi Ḥaḳdan ḳatı bī-bāk
Elinden baş ḫalāş itmezdi bir zen / Yere eylerdi ger biñ olsa gökden
Olursa ger üçünci gökde zühre / İde ḫavf ile biñ kez çāk zehre
Varidi yüzden artuḳ ḫādimi çok / Birinüñ mişli yüz beglerde bir yoḳ (4706-4709)

- Bezzaz'ın Mihr'e âşık olması

Mihr'in methini duyan Bezzaz, ona âşık olur. Arzusuna kavuşmak için Zen'i devreye sokar. Zen'e ihsanda bulunur ve Mihr'e kavuşması halinde bu ihsanların artacağını vadeder:

Ḳazāyile meger vaşfını Mihrüñ / İştmiş nāgehān ol hūr-ı çihrüñ

Mey-i 'aşkın içüp mestāne oldı / Meh-i nev gördi şan dīvāne oldı (4712-4713)

Zeni da'vet idüp in'ām u ihsān / İder ol hadde kim yok 'add u pāyān

Çü kāfir hālın añlar ol la'ine / Ki pür-kinidi ol hod ehl-i dīne

Meger görmüşidi hammām içre Mihri / Ki şandı şāh-ı baḫr ol hūr-ı çihri (4717-4719)

- Zen vasıtasıyla Mihr'in Bezzaz'ın tuzağına düşmesi

Bezzaz ile Zen bir merasim/meclis düzenlediklerini, herkes gibi Mihr ile Vefâ'yı da aralarında görmek istediklerini anlatırlar. Vefâ, aklına kötülük gelmediği için davete icabet edebileceklerini söyler. Ancak Mihr ikirciklidir. Mihr, kadınlara özgü bir his ile davete şüphe ile bakmaktadır. “Âşıklarda, yaşadıkları aşktan dolayı ayrılık acısı, kavuşma arzusu, sitem, üzüntü, kıskançlık, çaresizlik duygularının galip olduğu dikkat çeker. Yaşanan bu yoğun duygular nedeniyle âşıkların kararsızlık, ikilem içinde oldukları görülür” (Selçuk, 2010: 512). Merasimde kadınlar ayrı erkekler ayrı olacaktır:

Murād olursa kaçdım devletüm var / Perî cem'iyetine da'vetüm var (4736)

Vefānuñ gönli oldı kim vire Mihr / İde 'arz ol arada çün melek-çihr

Velî varmağičün Mihr ol araya / Bu fikr ile rızası yok o rāya (4742-4743)

Hazırlık yapılır ve Mihr, Zen ile birlikte gider. Mihr'in içi hiç rahat değildir. İşin sonunda bir bela, tuzak olacağı içine doğmuştur. Bu durum “dişinin sihirli otoritesi, bilgeliği ve ruhsal yüceliği” (Jung, 2005: 22) ile ilgilidir. Vefâ, bu hissi anlayamayacak kadar tuzaktan habersizdir:

Giyer birbiri üzre ḫizz u dībā / Gören eydür zihî ḫüsn-i dil-ārā

Düzindi vü kuşandı çün o dem Mihr / Yaşındı bürka'ile çün peri-çihir
Vedā' idüp Vefā didi ey şāh / Belālardan kazālardan bir Allāh (4766-4768)
Egerçi vermiş olduñ baña destür / Olur havfum ki benden olasın dūr (4772)

Vefā, Mihr gider gitmez pişman olur. Kendi elimle sebep oldum deyip kendini paralamaya başlar. Kahramanın pişmanlığı, bir sınanmadan sonraki ilk tepkidir:

Dilümden uğradum derde dirîgā / Şafāmuz uğradı gerde dirîgā
Dirîgā ne olursa bana benden / Beni dūr eyledim destümle senden (4783-4784)

Zen, Bezzaz'la kurdukları tuzağa uygun olarak Mihr'i Bezzaz'ın evine götürür. Orada Bezzaz'dan başka kimse yoktur. Zen, onları evde yalnız bırakarak çıkar:

Hemān-dem ol la'ine çıkdı evden / Peri birle qalur ol div-i reh-zen
Revān çıkdı vü berkitdi qapuyı / Muhabbetden yapar ya'ni yapuyı (4800-4801)

Bezzaz, Mihr ile başbaşa kalınca iltifatlara başlar. Ona hayranlığını süslü cümlelerle ifade eder. Bezzaz, hileyle Mihr'i tuzağına düşürmüş ve ondan murat almak arzusundadır:

İşitdüm çün cemālün vaşfinı ben / İş elden gitdi kārüm oldı şiven
Boyuna beñzedi çün naḥl-i bî-yār / Aña eller qarış virür ne kim var
Ṭatalum indi zenbîl ile her māh / Begüm yirden mi çekdi nāle vü āh
Baña gāmzeñden irdi bir 'aceb tîr / Toquz qalkanını çarḥuñ ide bir (4808-4811)

Bezzaz, iltifatlardan sonra vuslat arzusunu dile getirir. Mihr, içine düştüğü tuzaktan kurtulmak için Bezzaz'dan iki günlük mühlet ister. Sabrederse muradına erişeceğini söyler. Mihr, zaman kazanmaya çalışır:

Çü t̄alib oldı vaşlına nigāruñ / Hatādur her işi çün nā-bekāruñ
Cevābında didi Mihr ey cüvān-baht / Saña t̄ac ola devlet ḥ̄ ācelik taht

Kenîzekden bu dem dem oldu cārî / Geçer çün çoğı gitdi azı bārî
İki gün çok degül şabr u şitâbı / Çeküp gör şoñra mäh u âfitâbı (4822-4825)

Vefâ, Mihr gelmeyince tuzağa düştüklerini fark eder. Oraya buraya sorar ancak derdine derman bir cevap bulamaz. “Kendim ettim kendim buldum” pişmanlığı içinde çareler arar. Kahramanın gafleti, henüz dönüşümün tam olarak gerçekleşmediğini göstermektedir. Sınanan kahraman, yeni bir eşiktir:

Qoyalum Mihri azmidüp Vefâya / Cefâdan nice ider gör şafâya
Vefâ gördi ki Mihrûñ gelmesi yok / Tağammül itdi oldu muntazır çok
Çü gördi gelmedi Mihr-i dil-ârâm / Nice itsün olur mı bî-dil ârâm
Su‘âlî eyledi eṭrâfa çendân / Cevâb olmaz velî derdine dermân (4834-4837)
Çü zîni ḳatmaz iken sayâğuma / Elümle balta urdum ayağuma (4852)

Vefâ, Mihr’in kaldığı yeri öğrenir. Satıcı kıyafetiyle Mihr’e ulaşır. Kahramanın kılık değişimi, bir hiledir. Gece iki atla sokağa geleceğini, fırsat bulup evden çıkınca atlardan birine onun değerine kendisinin binerek kaçacaklarını söyler. Gece olunca Vefâ iki atla sokağın başına gelir. Orada beklerken uykuya dalar. Düzd (hırsız), Vefâ’nın atlarından birini çalarak kaçmaya başlar. Mihr, tam o sırada evden çıkmış ve atı koşturanın Vefâ olduğunu sanarak diğer ata atlayarak ve onu takip eder:

Çü göz yumdu Vefâ Şâh anda çâlâk / İrişdi nâ-gehân bir Düzd-i nâ-pâk (4880)
Süvâr oldu birine anuñ ol dem / Sevindi ṭâlî‘ine oldu ḥurrem (8864)
Görüp Düzdü binüp ata ḳaçar tîz / Şanasın perr ü bâlî var uçar tîz
Taşavvur itdi anı kim Vefâdur / Başından ayağa zevḳ u şafâdur (4889-4890)

Düzd, kendisini takip edenin Vefâ olduğunu düşünerek sabaha kadar koşturur atını. Sabah, yorulunca kaçamayacağını anlar ve atı durdurur:

Ḳaçar ol bu ḳovar tâ âḫir-i leyl / Görince ṭal‘atın çün şubḫ ider meyl (4906)

B3 H6 (Mihr'in Düzd ile İmtihanı ve Şehr-i Mağrib'e Yolculuğu)

- Mihr'in Düzd ile karşılaşması ve Düzd'ün ona âşık olması

Mihr, at durunca yetişir ve kaçanın Vefâ olmadığını o zaman anlar. Düzd'le yüzyüze gelir. O sırada Mihr'in nikabı açılır. Düzd, Mihr'in yüzünü görünce ona âşık olur. Düzd, Vefâ'nın arzusuna ortak olan rakiplerden biri olarak vak'a halkalarına katılmış olur:

İrişdi vü degül gördi Vefâ ol / Vefâ ummağ degül bil bî-şafâ ol (4912)

Beni öldürme ey şâh-ı felek-şân / Ki sensin 'âlem cân ü cânân

Bunı didi iderken âh u feryâd / Niğâb-ı Mihrüñ anda oldu ber-bâd (4917-4918)

Ne gördi geldi bir şüret-i zuhûra / Tecellî pertev itdi şanki Tūrâ

Açıldı çünkü çihri-i Mihr ol dem / Cihânı yakdırdı sūz ile dem (4921-4922)

- Mihr'in Düzd'ü salık vermesi

Mihr, Düzd'ü affeder ve atı elinden almayarak yoluna devam etmesine imkân verir. Bütün bu yaşananların bir yazgı olduğuna inanan Mihr, eğer Vefâ nasibiye gelip kendisini bulacağını düşünür ve geri dönmeyip Şehr-i Mağrib denilen yere doğru gitmeye karar verir. Beş on günlük yoldan sonra şehre ulaşır.

Yazgısı sebebiyle rahatsız olan kadın, yalnızca kendine karşı yıkıcıdır. Bir dönüştürücü olarak kendini dönüştürür ve çatışmanın tüm kurbanları onun yarattığı ateşin ışığında hem aydınlanır, hem de aydınlatır (Jung, 2005: 34). Mihr, yaşadığı her olaydan akıl, idrak ve sihirli otoritesiyle çıkmayı bilmiştir:

Elinden almayup virdi ol atı / Vidâ' itdi vü sürdi gitdi katı (4927)

Naşbümdür bulur beni Vefâ Şâh / Degül yoldan girü dönmek baña râh (4929)

Beş on gün Mihr bu hâl ile sürdi / İrağ yirden gözi bir şehri gördi

O meh cehd itdi tâ ire o şehre / Ki hüsn ile vire ol şehre şöhre (4942-4943)

Kahramanlar, aşılmaz engellerle karşılaşınca ya işi Tanrı'ya havale eder, ya da işin iyi sonla biteceğine iman ederler (Jung, 2006: 175). Mihr'in yaptığı şey, iman

etmektir. Bu bir teslimiyettir. Bir kadın kahraman olarak edilgenleştiği belki de tek nokta burasıdır. Rakipler söz konusu olduğunda özne olarak görünen Mihr, mistik ve güç yetirilmeyen konularda teslimiyeti seçmektedir.

Bölüm 4: Düğümlerin Çözümü ve Vuslat

B4 H1 (Mihr'in Sultan Olması ve Âşıkların/Rakiplerin Şehr-i Mağrib'e Gelmesi)

- Mihr'in şehre gelişi ve sultan olması

Mihr, şehrin kapısından girer girmez tuhafliklar yaşanır. Zira şehrin sultanı ölmüş ve yerine geçecek kimsesi olmadığı için geleneğe göre şehre ilk giren kişi sultan olacaktır. Mihr'i dualarla karşılarlar. Onun Allah'ın bir lütfu olduğuna inanan halk, onu kendilerine sultan seçerler. Mihr'in sabrı ve teslimiyeti ödüllendirilmiştir. Ancak henüz eksiklik tam olarak giderilmemiştir. Vefâ'ya kavuşmadan bu eksiklik devam edecektir:

Çapuda ger biliş olsun yaḥūd yād / Neyise bende olsun yaḥūd āzād

Anı sultān idüp ser-cümle ol ḳavm / İrerler 'ıyda tutup nice gün şavm (4978-79)

Görürler ir melek-rū şekl-i aḥsen / Feleklerden gelür biñ yerden aḥsen (4990)

Bu şüret ma'nevîdür pür-leṭāfet / Belâlardan ilāhî anı dūr it

Ḳaderden dūr idüp ḳadre ḳarīb it / Dil-i aḥbāba ya Rabbi ḥabīb it (4992-4993)

O demden şoñra indi cümle erkān / Ḳamudan evvel irdi ehl-i dīvān

Pey-ā-pey naḳş-ı aḥvālî tamāmet / Bilür irdi nühüsetden sa'ādet

Görür çün Mihr Şeh Ḥaḳ luṭfinı bol / Dil ü cān zerre zerre emrine ḳul

İder 'arız o dem 'arz -ı libāsın / Geyüp bî'z-zāt şaldı iltibāsın

Ḳuşatdılar kemer kim heft cūşı / Virür bir kez gören biñ 'aḳl u hūşı

Daḥi başına tâc-ı pâdişāhi / Mübārek ola deyü cümle şāhı

Çü şahlıḳ ḥāleti Mihre muḳarrer / Olundı olmasın ḳışsa mükerrer (5019-5024)

Gör imdi nice oldı ḥāl-i 'uşşāḳ / Ki anlardan pür-āvāz oldı āfāḳ (5067)

- Şehrin girişine çeşme yaptırıp üstüne resmini çizdirmesi

İnsanın içinde bulunduğu ve sıradan kelimelerle anlatılması mümkün olmayan manevi halleri tarif edebilmek için bazı benzetme ve sembollere başvurulması zaruri bir durumdur (Şentürk 2006: 62). Mihr, sultan olup tahta oturunca şehrin girişine bir çeşme yapılmasını ve üzerine de kendi suretinin resmedilmesini emreder. Emrin devamında çeşmeden su içip sureti görünce kendinden geçenlerin misafir edilmesini ister:

Hemân-dem emr kıldı şâh-ı hûbân / Ola her kapuda bir çeşme cûşân

Tamâm oldı açar cûş ile çeşme / Gören diridi görünür hûb çeşme (5095-5096)

Daği emr eyledi kim ola taşvîr / Özünüñ şüreti şevk ile tenvir (5104)

Ne kimse kim gelüp şehre irişdi / İçine cehd idüp şehrin girişdi

İçüp şu şüreti görüp eger âh / İderse ideler ister seni şâh

İdüp mihmân serâda hoş ri‘âyet / Çekilsin türlü ni‘met bî-nihâyet (5110-11/13)

Çeşmenin namı duyulur. Mihr’i kendi aramaya çıkan Şah-ı Mağrib, çeşmeye gelir ve sureti görünce kendinden geçer yıkılır kalır:

O vaqtin kim şeh-i mağrib belâda / Mihir şevk ile kalıp ibtilâda

Cihânı geşt idüp gâyet dürüşti / Hem âhir Mihr şehrine irişdi

Görince âh idüp anda yıkıldı / Görenler âteş-i sūza yağıldı (5120-21/25)

Sonra Zengi gelir. O da Şah-ı Mağrib gibi sureti görünce başını çeşmenin taşlarına vurarak ah ile vah edip yıkılır:

Bunı ço aña bu yaña Zengi gör / O mecnûn nerre-dîv-i cengi gör

Uyup Ferhâd-ı ‘aşk olup belâya / Ki şîrîn cânı düşti ibtilâya (5138-5139)

Yıkıldı âh idüp ayağa başdan / Sakınmaz başın âhen gibi taşdan (5145)

Zengi’den sonra Bezzaz gelir. Diğerlerinde olduğu gibi Bezzaz da kendinden geçer. Onu da saraya alıp misafir ederler:

Bunı ҡo geldi söz Bezzâz-ı bed-kîş / Baҡup gördi ki nûşın eylemiş nîş (5155)

Be-nâ-gâh irdi ol daħi o şehre / Egerçi irüp buldı behre

Bu taşvîri görüp ider ol da âh / O ma'nîden olurlar halk âgâh (5162-5163)

Ve nihayet rakiplerin sonuncusu Düzd de gelir.

Bu kerre geldi Düzdi çünkü nevbet / Meşeldür kâr olur çünkü be-nevbet (5168)

Sıra Vefâ'ya gelmiştir. O da çeşmeye gelip su içince sureti görür ve suretin Mihr'e ait olduğunu görünce yıkılır:

Ķamusı bir araya oldılar cem' / Vefâ çün ortada yok cem'-i bi-şem'

Çü geldi söz hikâyet-i Vefâya / Gel indi gör nice irdi şafâya

Çü irdi şehre vü girdi kapuya / Nazar kıldı firāvân ol yapuya (5173-5174)

Göründi nâgehân çeşmine çeşme / Şanasın cennet enhârından eşme

Şu içdi çünkü bağıdı şol u sağa / Ķaranukdan düşer dil murğı ağa (5180-5181)

Çü ol daħi idüp âhi yıkıldı / Şanasın cânı hulķuma taķıldı

Haber irdi Vefâdan çünkü Mihre / Meserret virür ol mâh-çihre

İşitdi çün Vefânuñ geldügin ol / Göge irgürdü güyâ geldügin ol (5183-5187)

- Düğümlerin çözümü ve Mihr'in aklanması

Sabah olduğunda Mihr'in emriyle âşıklar huzura çıkarılır. Mihr, onlara başından geçenleri anlatmasını ister. Mihr'in derdi iffetini temize çıkarmaktır. Mihr'in endişesi tamamen ahlaki bir kaygıdan ileri gelmektedir.

İnsan, sürekli bir değişim süreci yaşar. Akli ve iradesiyle içine doğduğu toplumun değer yargılarını öğrenir ve bunlara dikkat eder. Mihr, bu bağlamda sosyal bir tip iken birden "ideal bir ahlaki seviye"ye çıkar. Yaşadıkları ona ruhsal bir tecrübe kazandırmıştır.

Kolektif bir ahlak anlayışıyla Mihr, âşıklarıyla yüzleşir. İnsanlar, anlamadığı veya anlamak istemedikleri kötü durumların suçunu karşı tarafa yüklerler. Gerçeklerin ortaya çıkması, ak ile karanın anlaşılması için bu yüzleşme zorunludur:

Şabāh oldu turur Mihr-i dil-ārām / Şabūhiden fem u ruhsarı gül-fām
Geyer tāt u libāce egnine cüst / Ki cüst u cüdā kimse bulmadı süst
Gelüp cümle emīri vü veziri / Sipāhiden kamu bālā vü ziri (5215-5217)
Getürsinler kamusun ortaya tiz / Kenār itsin oları tiğ-i hūn-riz
İde teftiş gün gibi me'ālī / Bile Mihr-i kamer-ruḥ ḥasb-i ḥālī (5226-5227)
Diler Mihri ide zāhir 'iffetini / Hevā yolunda 'ālī himmetini
Buyurdu evvelā pişine şāhi / Getürdiler ol dem pādīşāhi (5230-5231)

Âşıklar sırasıyla yaşananları anlatırlar. Mihr'e el sürmediklerini ancak ondan murat dilediklerini bütün detaylarıyla anlatırlar. Mihr, temize çıkınca Vefâ rahatlar. İçine düştüğü şüphe sarmalı yok olur:

Daḥi şoñra ḳılıp işbāt-ı pākī / Vefā gönli hoş oldu gitdi bākī (5582)
Didi benven o Mihr-i ḥāksāri / Ki oldum pāklikde āb-ı cārī
Budur hem 'āşık-ı bī-iḥtiyārum / Hevāmm ile kül olan ḥāksārum
Bunuñven ben benündür bu cihānda / Bu rüşendür zemin ile zamānda (5603-5605)

- Âşıkların/Rakiplerin affedilmesi

Her şey ortaya çıkınca Mihr, aslında onların cezalandırmaya müstehak olduğunu ancak bunu yapmayıp kendilerini affettiğini ilan eder. Onlara ihsanda bulunur ve şehirden gitmelerine izin verir. Sakin ve yoğun duygular yaşayan kahraman, duygusaldan evrensele geçiş yapar. Affetme, kolektif bir bilincin sonu tayin etmesi eylemi olarak okunabilir:

Ser-ā-ser başıñuz almaḳ elümde / Bu ḳufluñ fetḥ-i miftāḥı dilümde
Ḳamuñuz ḳatlı u ḳahre müsteḥāḳsız / Beḳālet üzre siz şanmañ muḥāḳsız
Velī āzād olun Mihr ü Vefāya / Vefā vü mihr menşe'dür şafāya (5616-5618)

- Vefâ'nın tahta çıkışı ve Süleyman'nın hazinelerinin taşınması

Vefâ'nın gelişinden sonra, Mihr, tahta onun çıkmasını ister. Halk da bunun münasip olduğunu iki şehzade arasında fark görmediklerini ifade ederler. Bunun üzerine Vefâ tahta çıkarak şehre sultan olur. Hızır'ın Mihr'e gösterdiği Süleyman'nın hazineleri taşınır:

Vefâyile nihâni̇ gitmek eclin / Bu kişverden maḳâma yitmek eclin

Ṭanışdı eyledi çün cem'-i a'yân / Gelüp cem'iyet oldu cümle erkân (5644-5645)

Vefâ vü siz iki şeh-zâdelersiz / Hezârân cân ile dildâdelersiz (5666)

Diyüp ḳâyil olurlar kim Vefâ Şâh / Ḳul ola kendiler lîkin Vefâ şâh (5673)

Çü anlar gitti ḳışşa aña yitdi / Görelüm ol iki şeh-zâde n'itdi (5686)

- Vuslat

Süleyman'nın hazineleri taşındıktan sonra Mihr ile Vefâ herkesin beklediği müjdeyi verirler. Düğün için dostlara haber salınır hazırlıklar yapılır. Evlenme simgesi, kahramanın mutlak dönüşümü tamamladığına işarettir.

Kahramanın nihai ödülü olan kadın ve krallık anlatıların genel bir sonucudur (Propp, 2001: 64). Mesnevi, mutlu sonla bitmektedir. Pek çok sınamadan başarı ile çıkan kahramanlar, vuslata erer:

Buyurdı müjdeciyeye müjdegâni / Dilerdi müjdegâni ide cânı (5734)

Sevinmekde uçup da ağladılar / Deñizler gibi vâfir çağladılar

Be-âḫîr şükr idüp vuşlatlarına / Nihâyet olduğım fūrḳatlarına (5893-5894)

İğne atılsa yere düşmeyecek kalabalıkta bir düğün olur. Cümle ekâbir, tanıdıklar herkes oradadır. Neşeye ortak olmak, iyi ve kötü günde beraber olmak hem geleneksel bir motif hem de olaya bağlı bir halka olarak sunulur:

Bir igne çarh-ı çarumdan düşe ger / Süñü nevkeden özge bulmaya yer

Miyâne haymede nize iken çok / Bir igne başacağ ol yirde yer yok (5907-5908)

Geçüp tahta Vefâ ol dem oturdı / Cefâ vü cevr tavırını götürdi

Buyurdı geldi hep erkân-ı devlet / Ne kim var ise hem a'yân-ı 'izzet (5997-5998)

Vefâ Şâh dir ki ey cümle ulular / Ulu olan uluları ulular (6002)

Dillere destan bir düğün yapılır. Düğüne rakipler de davet edilir. Çeşitli hediyeyle düğüne gelen rakiplerden Şah-ı Mağrib, Vefâ'nın sağdıcı olur. Vuslattan sonra hamam faslıyla hikâye tamamlanır:

Hemân 'ağd-ı nikâh itdi tamâmet / Görildi ibtidâsından nihâyet

Vefâ Şeh dir beni kim sevse ihsân / İdüp itsün Vefâya mehrin i'lân (6022-6023)

...

Yapışdı el ele ol iki sultân / O demde itdiler 'azm-ı şebistân (6291)

Bir oldı iki irüp ol mekâna / Olup cân câna vü gönlek yabâna

Çü zer bendi kabâyile kemerden / Şoyıldı şan bulut cirm-i şamerden

Girüp bir bistere ol iki sultân / Hağâ itdüm bir cisme iki cân (6293-6295)

Vuslat, yalnızlık trajedisinin sonudur. Kahramana vadedilen nihai ödüdür. Engellenmiş arzunun tamamlanmasıdır. Âşıkların ikilikten çıkarak birler hanesinde yekvücut olması vuslatla mümkündür. Aşktan çekilen ıstırap dinmiş, hasret sona ermiştir. Aşk yolunda çekilen çileler, zorluklar son bulmuştur. Aşkın asaleti ve büyüklüğü, sadakatle ölçülür. Mihr ile Vefâ, bu soylu aşkın meyvesine sabır ve sadakatle ulaşmıştır.

1.2.3. Mesnevinin İçerik Düzlemi

Mihr ü Vefâ mesnevisi, aşk teması etrafında kurgulanmış bir hikâyedir. Mihr'in kadın olarak sabrı ve sadakati, erkek karakter Vefâ'dan daha güçlüdür. Sembolik anlamda tasavvufi bir boyutu olmayan eserde, kurgu hasret ve vuslat üzerine bina edilmiştir.

İlk buluşma ve tanışmadan sonra filizlenen aşk, geleneğin getirdiği av partisi ile sona ermiş, Mihr ile Vefâ uzunca sürecek bir ayrılığın tohumunu ekmişlerdir. Mihr'in ahuya attığı ok, ayrılığın ilk işareti olmuştur.

Sahire, Mihr ile Vefâ arasındaki aşkın gücünü sınanan karşıt güçlerden biridir. Büyülü bir dünyası olan aşk'ın sihre hükmeden bir güç tarafından yönlendirilmesi ve tuzakların hazırlanması tematik gücün sadece kendileri değil; aynı zamanda his ve duyguları da sınanmaktadır.

Mihr'in her tuzaktan kurtuluşu hem aşka sadakatle bağlı olmasına hem de sabırla yazgısına olan inancıyla alakalıdır. Mihr, kaçan, Vefâ kovalayan olsa da onu kadın / zayıf figür olarak görmeyiz. Mihr, akıl rehberliğinde fırsatları kollayarak kurulan tuzaklardan kurtulmuştur.

Vefâ, aşk imtihanı çetin geçen âşık tipidir. Sırasıyla Şah-ı Mağrib, Zengi, Bezzaz ve Düzd ile olan rakip-âşık çatışması yaşar. Kader yolculuğunda neredeyse hiçbir zaman tereddüde düşmez. Aşk imtihanında boğazlanır, ancak yine de yoluna devam eder.

Sahire ve Zen, tematik gücün karşısında olağanüstü özellikleriyle karşıt gücün arzusunu gerçekleştirmeye yardımcı olurlarken; Hızır ve Remmal, en zor zamanda Mihr ile Vefâ'nın yanında yer almışlardır.

Mesnevide bölüm ve birimler arasındaki aksiyonu kolaylaştıran tematik yapı aşk, sabır ve sadakattir. Aşk imtihanının zorluğu, tesadüfler ve çıkış yolları, beklenmedik hamleler aksiyonun merakla devam etmesini sağlamıştır.

Mesnevideki entrik unsur, öyküyü sıradanlıktan kurtarıp bir anlam oluşturma çabasıyla dramatik aksiyonu meydana getirir. Aksiyon, en az iki zıtlığın varlığıyla

oluşur. Mihr'in âşıkları/ rakipleri arasındaki mücadele, temanın oluşumuna ve dramatik aksiyonun devamına yardımcı olur.

Vak'a zincirinde "iki ezeli ve ebedi karşıtlık" (Korkmaz, 2002: 272) olan tematik güç ile karşıt güç eserin üzerine bina edildiği temel açısından bir zorunluluktur. Mihr ü Vefâ mesnevisinde bu karşıtlık, aşk teması etrafında oluşturulmuştur.

1.2.3.1. Mesnevinin Dramatik Aksiyonu

Kurmaca eserler, metin halkalarının dengeli birleşiminden meydana gelir. Bu birleşimler çeşitli münasebetlerle sağlanır. Vak'a kendisini oluşturan parçalardan meydana gelir. Anlam taşıyan bu birimler ana vak'ayı, yani metni oluşturur. Birimler arasındaki çatışma zemini anlatıma anlam kazandıran unsurdur. Entrika, bir bakıma cansız bir beden ruhudur. Hareketi sağlayan, cisme varlık kazandıran şey entrik unsurdur(İçli, 2009:101).

Mihr ü Vefâ mesnevisinde anlatıcı, âşık ve rakipler arasındaki mücadeleyi entrik unsur olarak kullanır. Ancak tek başına anlam taşımayacağı için bunu mekân, zaman ve kişiler arasındaki ilişkiler ağıyla verir.

Olaya bağlı anlatılar çatışma üzerine kurulur. İyi – kötü, doğa – kişi, kişi - toplum veya kişiler arasındaki çatışmalar üzerine inşa edilebilir. Çatışma, dramatiktir. Eşit güçlerin mücadelesi gözler önüne serilir. Çoğunlukla kaçma – kovalama şeklinde veya etki-tepki şeklinde ortaya çıkar.

Mihr ü Vefâ mesnevisinde Mihr'in aşkına talip olan kişilerin gerçek âşıkla olan mücadeleleri söz konusudur. Şah-ı Mağrib, Zengi, Bezzaz ve Düzd; Vefâ'nın aşkını, arzusunu dolayımlayan kişilerdir.

Bir bakıma rakipler birer kışkırtıcı figür olarak rol alırlar. Onların görevi "âşık'ın arzusunu arzulamak, onu kışkırtmaktır" (Girard, 2007: 10). Rakibin arzusu, taklidi bir arzudur. Kopya edilmiş bir arzudur.

Mesnevideki rakiplere bakıldığında onların "nefis bir başbaşılığı yarıda kesen davetsiz misafirler- münasebetsiz üçüncüler- olduğunu görürüz. Onlarda, kıskançlıktan kaynaklanan başkalarının arzusunu arzulamak karşı konulmaz bir dürtüdür" (Girard,

2007: 31). Bu bağlamda mesnevideki rakipler, yazgının gereği olarak vak'a zincirindeki yerlerini alırlar. Kıskançlık ve kopya edilmiş arzu, temel istekleridir.

İkili aşk ilişkileri, rakiplerin ortaya çıkması ile farklı bir boyut kazanır. Mesnevi de Vefâ'nın yola çıkışı her ne kadar aşk olmasa da aşka götüren sebeptir. Bu yolun başından sonuna kadar aşk ve sadakat vardır. Öteki olarak vak'aya katılan rakipler, Vefâ'nın değişim ve dönüşümüne katkı sağlarlar. Böylece aşk arzusu, üçüncü şahısların varlığıyla değer kazanır.

Kavramlar, genellikle tematik güç ile karşıt güç olarak temsil edilen aksiyonda, güçlerin amaçlara ulaşma yolunda takınılan tavırları, değer anlayışlarını, varoluş amaçlarını ve yönelişlerini bildiren değerlerdir. Simgeler ise, doğrudan doğruya hiçbir şeyi söylemeyip kendini saklayan derin hakikatin öne sürülmüş halleridir (İçli, 2009: 105).

Korkmaz'ın dramatik aksiyon incelemesinde ortaya koyduğu "ülkü değer" ve "karşıt değer", vak'a zincirindeki yapıyı temsil eden tematik güç ile karşıt güç arasındaki kavram ve imgelerin sınıflandırmasında *kora* şemasına, bir kolaylık olarak başvurulabilir.

Tematik güç/ülkü değer, ruhunu eserin merkezine yerleştiren anlatıcının benimsediği değerleri, doğruları, özlem ve arzuları kısaca anlatıcının temsil ettiği varoluşu imgelerken karşıt değer, anlatıcının olumsuzladığı değer, inanç ve kabulleri temsil etmektedir (Korkmaz, 2002: 273).

Tablo 1. Kora Şeması

Mihr ü Vefâ	Ülkü Değer Tematik Güç	Karşıt Değer Karşıt Güç
Kişiler	-Mihr -Vefâ -Taymus, Afâ, Safâ -Hancı (Pîr), Abdulkadir -Hızır -Misafirperver İyi Kadın -Remmal	-Şah-ı Mağrib -Zengi -Bezzaz -Düzd -Sahire -Zen
Kavram	Aşk, adalet, sevgi, sadakat, Padişahlık, vefâ, dua, sırr, kader, yol, hazine, sabır, vuslat, düğün, saray, izzet, ikram	Kıskançlık, nefis, haset, kin, sihir, büyü, fal, iftira, nankörlük, ihamet, düşkünlük, sefalet, düşmanlık, kaba güç
Simge	Küp, kemik, altın, çiçek, hazine, yazı, toprak, ceylan, ok	Sihir, fal, şarap, zen, kara, kara giysi, akşam

Yukarıdaki *kora* şemasında Mihr ü Vefâ mesnevisindeki tematik güç ile karşıt gücün dramatik aksiyondaki rolleri ve simgeleri verilmiştir. Buna göre, ikili aşk anlatısında Mihr ile Vefâ'nın arasındaki aşka yardımcı olanlar ile bunun karşısında olanların çatışması, vak'ayı ve anlamlı halkaların oluşumunu sağlar.

Anlatıcı, ülkü değerler ile karşıt değerler arasındaki sembolik boyuttan yararlanarak kişiler arasındaki münasebeti ve dramatik aksiyonun devamlılığını sağlar. Bunu ne kadar kaotik kurgulayabilirse o kadar başarılı olur. Mihr ü Vefâ, tek gövde üzerinde pek çok halkanın bir araya gelmesiyle oluşturulmuş bir mesnevidir.

Mihr ile Vefâ'nın yanında veya karşısında yer alan kişiler, kahramanın bireyleşmesi, olgunlaşması ve dönüşümü için birer araçtır. Karşısında yer alan her bir kişi, sınanmanın bir parçası; yanında yer alanlar ise yardım sembolünün birer göstergesidir.

Kahramanın evini terk etmesine neden olan olaydaki sembollerin her biri dramatik aksiyonda yer alacak bir halkanın ipucudur. Yönlendirici rolünü oynayan

Remmal veya Hızır gibi kişiler, anlatının mekân ve zaman unsurlarını olayın akışına göre yeniden yorumlanmasını sağlamıştır. Kahramanın yetersiz kaldığı durumlarda ortaya çıkan Hızır, bir yandan üstün bilgeliği simgelerken diğer yandan bilgelikle uyuşan ve aklın ötesindeki davranışı karşılayarak vak'a zincirindeki olağanüstülüğü ortaya koymaktadır.

Simge ve kavramlar, olay halkalarının ilgili bölümlerinde ortaya çıkmıştır. Anlatıcı aşk, Vefâ, adalet, dua sır... gibi ülkü değerleri ifade ederken olay akışına dikkat etmektedir. Buna karşın kin, haset, kıskançlık, ihanet... karşıt değerleri de bu duruma nispet olacak şekilde ifade etmiş ve anlatı halkalarına serpiştirmiştir.

Anlatının çatışma noktalarını oluşturan bölümler daha çok rakiplerin ortaya çıktığı bölümlerdir. Şah-ı Mağrib'le dramatik aksiyon çok boyutlu bir roman havasına bürünür. İkili aşk mesnevilerinde genellikle bir rakibin varlığı sözkonusudur. Aksiyon, bu rakibe göre şekillenir. Hâlbuki Mihr ü Vefâ mesnevisinde rakip sayısı dördür. Bu durum, olay akışı kadar entrik unsuru da çeşitlendirmektedir. Aksiyona katılan Zengi, Bezzaz ve Düzd, yeni ve farklı maceraların başlangıcı anlamına gelmektedir.

Eserin kadın kahramanı olan Mihr, idealize edilmiş bir maşuktur. Divan edebiyatı geleneğindeki sevgili tipidir. Olay halkalarının gelişmesinde Mihr'in güzelliği önemli bir araç olarak kullanılır. Vefâ, aşkla tanışmaya kadar belli bir kimlik veya kişiliği temsil etmez. Mihr'e âşık olmasıyla değişim ve dönüşümü başlayacaktır. Âşıkların kavuşmasına engel teşkil eden her sına, kahramanların olgunlaşması için bir zorunluluktur.

Hâşimî'nin dramatik aksiyon açısından mesneviyi sağlam bir zemine taşıdığını söyleyebiliriz. Özellikle mekân ve olay bakımından oldukça hareketli tablolar sunulması, sürekli bir değişimin olması, şahıs kadrosunun genişliği ve foksyonu bu bağlamda en dikkat çeken taraflarıdır.

Eserin kurgusu, olay halkalarının birbiriyle münasebeti anlatıcının başarılı olduğu diğer bir yöndür. Eserin olağanüstülük taşıyan tarafları dışında -ki bunlar Hızır ile Sahire'nin devreye girdiği bölümlerdir- devrine göre roman tekniğine yaklaşan bir kurgu ile anlatıldığını söylemek lazım.

Mesenevide, çatışmaların karşıt kişilikler üzerinden geliştirildiğini, sembol ve imajların bu karşıtlığa uygun bir biçimde olay örgüsüne dâhil edildiğini söyleyebiliriz. Olay halkalarındaki her detay, çatışmanın farklı bir deseni olarak görülebilir.

1.2.4. Şahıs Kadrosu

Romanın temel biçim belirleme niyeti romanın kahramanlarının psikolojisi olarak nesnelleştirilir. Kahramanlar, arayanlardır. Arayış olgusu, ne amaçların ne de amaçlara götüren yolun doğrudan doğruya veya kesin bir şekilde verilmeleri gerçekte varolan ilişkilerin psikolojik bir kanıtıdır (Lukacs, 2207: 68).

Edebî anlatılarda anlatıcının temel ilgi odağı aslında kişidir. Çünkü bütün kurgu, bu ilgi odağının etrafında şekillenir. Diğer bütün unsurlar, kişi ile anlam ve işlev kazanır. Anlatının değerini oluşturan şey, estetik kıvamdır. Burada öne çıkacak olan şey, sanatçının yeteneğidir. Olay, kişiye, karaktere ait olduğuna göre bir yerde herhangi bir eylem/fiil varsa mutlaka onu gerçekleştiren bir fail de vardır.

Anlatı nitelikli eserlerin konusu, kişi veya kişi hüviyeti kazandırılmış varlıklar etrafında şekillenir. Roman öncesi “anlatı” sisteminde yer alan figürler, nitelik ve eylemleri itibariyle “beşerî” olmaktan çok, menkıbevi yahut “alegorik” karakterdedir (Tekin, 2002: 72).

Klasik anlatılarda genelde kişileri kahramanlaştırma eğilimi vardır. Kişi, merkez konumdadır. Anlatıdaki kişilerin nitelikleri; iyi-kötü, olumlu-olumsuz olarak değerlendirilmesi okuyucu kadar anlatıcının da dikkat ettiği meselelerden biridir.

Mihr ü Vefâ mesnevisinde olay, bu karakterler etrafında şekillenir. Merkez konumda olan, ilgi odağı olan ikisidir. Buna göre vak’a halkaları oluşur, anlatı şekillenir. Mihr ve Vefâ’ya rakip olanlar ile yardımcı olanlar ancak ikincil derecede kalan, nitelik olarak doğrudan olay akışına tesir etmeyen karakterlerdir.

Anlatılarda kurgunun önemli parçalarından biri kişilerdir. Anlatıda etken ya da edilgen konumdadırlar. Olayların canlı, hareketli bir biçimde seyredebilmesi için bunlara yön veren oluşumlara sebep olan kişilere ihtiyaç vardır. Klasik anlatılarda figür genellikle “kişi” yani insandır. Kişi, adı sanı belli, soyu soppu, işi gücü, mülkiyeti,

karakteri, huyu, geçmişi bellidir. Kişiler bu özellikleriyle anlatıda yer alırlar (Çetin, 2003: 177).

Mesnevide Mihr ile Vefâ, merkez konumdadır. Olaylar onların etrafında şekillenir. Şah-ı Mağrib, Zengi, Bezzaz ve Düzd, Sahire ve Zen karşıt karakterlerdir. Kahramanların yanında yer alan Hızır, Safâ, Afâ, Dâye, Pîr, Abdulkadir ve Remmal karakterleri kurgunun hareket noktasını çevreye yayan, olayı tek boyutluluktan çıkaran öge konumundadırlar. Pasif durumda bulunan pek çok figür olayın akışına müdahalede bulunmayıp sadece konum gereği gereken yerde bulunurlar. Mihr'in yardımcıları, askerler, vak'a zincirindeki diğer halk unsurları buna dâhil edilebilir.

1.2.4.1. Şahıs Kadrosunun Tanıtımı

Anlatılarda kişi veya kişiler (şahıs kadrosu), olayı canlandırmak için devreye sokulan bir unsurdur. Şahıs kadrosu olmadan anlatı olmaz. Olayı sürükleyecek olan, ilgiyi çekecek olan kişi/kişilerdir.

Anlatılarda anlatıcı, öncelikle bir değer taşıyan kişiyi özenle çizer, ona inandırıcı nitelikler kazandırır. Anlatıcı, kişiyi beşerî yapısıyla canlandırarak ona ait olduğu cinsin özelliklerini atfeder, ona yeni bir ruh ve beden kazandırır. Karakter çizme bu anlamda oldukça zor ve ustalık gerektiren bir iştir. Karakter çizmede, izlenen iki yol vardır. Birincisi, çizilmek istenen kişiyle ilgili bilgilerin bizzat yazar tarafından verilmesi yani *açıklama yöntemi*; diğeri ise kişinin davranış, düşünce ve duygularıyla kendi kendini ortaya koyması yani dramatik yöntemdir (Tekin, 2001: 78-79).

Mihr ü Vefâ anlatısında hem açıklama yöntemi hem de dramatik yöntem kullanılmıştır. Anlatıcı, diğer klasik anlatılarda olduğu gibi öncelikle açıklama yöntemini kullanır. Kişilerin vasıflarını, portrelerini uzun uzun kendisi anlatır. Ancak özellikle Vefâ'nın değişimi ve dönüşümünün sağlandığı bölümlerde dramatik yöntemin devreye girdiğini görürüz.

Mesnevide anlatıcı, önce Vefâ'yı tanıtır. Babasının ölümü ve şahzadelerin kader oyunu diyebileceğimiz vasiyetle ülkeden ayrılmak zorunda kalır. Bu ayrılık, mesnevinin temel kurgusu olan aşka açılan kapıdır. Vefâ'nın Mihr'le tanışmasından sonra akış

değişir. Anlatıya dâhil olan kişiler Mihr'in odak olduğu vak'aya bağlı olarak gelişir. Şah-ı Mağrib, Zengi, Bezzaz ve Düzd, Sahire ve Zen; Mihr'e bağlı olarak vak'aya katılırlar. Vefâ, Pîr ve Abdülkadir'in varlığında etken kişi olarak görev alır.

Anlatıcı, çoğunlukla kişiler devre girdikleri anda onlar hakkındaki hükmünü verir. Kim olduklarını, nasıl bir karaktere sahip olduklarını hemen ifade eder. Ancak olayların gelişim seyri bazen bu karakterlerin değişimini de etkiler. Mihr ü Vefâ mesnevisi mutlu sonla biten bir hikâye olduğundan “kötü karakterlerin” hikâye sonunda daha olumlu bir rolle karşımıza çıktıklarını görürüz.

Bir mesneviye göre şahıs kadrosunun oldukça geniş olduğunu söylemek lazım. Romanlarda karşımıza çıkan çok figürlü vak'a zinciri gibi merkez kişilerin etrafında konumlanan figürler, özne veya nesne olarak anlatıda yer alırlar. Figüranlar, merkezî kişilerin sürükleyici konumlarına bağlı olarak rol üstlenirler.

1.2.4.2. Anlatıcının Karakterleri Tanıtması

Mesnevide anlatıcı vak'a zincirine dâhil olan kişileri yeri geldiği anda topluca tanıtır. Her ne kadar Mihr kadar detaylı bir tanıtım olmasa da derli toplu bilgiler verilir. Kişinin karakteri, huyu, soyu soppu bilinecek şekilde tanıtılır.

Klasik anlatılarda kişilerin tanıtılması sunulması, genellikle anlatının başında toplu olarak yapılır. Okuyucu bu sunumda, anlatı kişilerinin kimliği, geçmişi, çevresi hakkında özet bir malumata sahip olur (Çetin, 2003:210).

Vak'a zincirinde ilkin Vefâ tanıtılır:

Yüzi gūyā ki bedr olmuş kamerdür / Lebi lezzetde cāndan mu'teberdür

Sevād-ı a'zam oldı zülfi cāna / Beni bir dāne milk-i dü cihāna

Ruḥı üstinde ḥāl-i 'anberīni / Kesāda virdi būy-ı misk-i Çīni

Cebīni hüsnine 'ünvān-nāme / Güneş ol nāmeyicün kār-nāme

Beyāz-ı cebhesi ser-nāme-i ḥüsn / Ki yazmış қаşlarına ḥāme-i hüsn (1226-1230)

Vefâ, tanıtıldıktan sonra Mihr'e geçilir. Mihr, klasik şiirdeki sevgilinin bütün özelliklerini taşır. Tanıtım buna uygun yapılır. Geleneğin dışına pek çıkmaz. "ideal bir maşuk" tiplemesi olarak verilir:

Ne meh kim âfitâb-ı çarh-ı a'lâ / Katında zerre belki daği ednâ
Saçıdur başda şan serdâr-ı devrân / Muṭarrâ ṭurresidür 'anber-efşân
O şâhuñ her kıllı bir bende bendi / Veyâḥūd şanki mecnûnlar kemendi
Kaçan kim kıll üstine düzine / Cihân bir kıll kadar gelmez gözine (1410-1413)
Aķar şudur yürüyüp itse seyrân / Segirdürse olur çün murğ-ı perrân (5027)
Hümâdur şeh kıanat açmış 'uķâbı / Özine nisbet etme âfitâbı (5045)
Nice nisbet idersin âfitâba / Leṭâfetden 'izârı âfet âba (5046)

Merkez konumdaki kişilerin tanıtımdan sonra devreye girecek olan rakipler ve rakiplere yardımcı olan kart karakterler anlatılır. Şah-ı Mağrib, Zengi, Bezzaz ve Düzd, Sahire ve Zen karakterlere uygun olarak anlatılır. Kişilerin teferruatlı özellikleri kart karakterler bölümünde verilmiştir. Yine norm karakterler dediğimiz ve merkezi konumdaki Mihr ü Vefâ'ya yardımcı olan kişilerin tanıtımı da verilen rol gereğince tanıtılmıştır.

1.2.4.3. Kahramanların Karakter Tavsifleri

Mesnevide anlatıcının karakterleri topluca tanıtması dışında anlatıya dâhil olan kişilerin gözünden de tanıtıldığına şahit oluruz. Mihr'in hizmetkârlarından biri olan Semensa, iki aşığı bir arada gördüğünde onları şöyle anlatır:

Semensâ dir yaratdı Hâķ Te'âlâ / Ber-â-ber ķâmet iki serv-i bâlâ
Sehî serv oldı biri serv-i âzâd / Yaraşur 'ar'ar ile ola şimşâd (2457-2458)

Şah-ı Mağrib, ok sahibinin Mihr olduğunu öğrendikten sonra Sahire'den yardım isteğinde bulunur. Sahire, sihrin gücü ile Mihr'i görür ve onu şöyle tanıtır:

Ki duh̄ter ŧāh-ı h̄āverd̄ür adı Mihr / Ne mihr-i h̄āveri Mihr-i perī-çih̄r
Yüzi āyīned̄ür çün māh-ı t̄ābān / Ki jeng olmış añā zülf-i perīŧān
Beyāz u sürh̄ ‘ārızdur cihān-tāb / ŧafā virür ŧanasın ŧuda meh-tāb (2653-2655)

Vefā, zaman zaman Mihr hakkında tanıtımlar yapar. Anlatıcı onun gözüyle bize Mihr’i aktarır. Mihr’in fiziki portresine ait özellikleri anlatır.

‘Arābī çeŧmūñ ü h̄ālūñ H̄abeŧid̄ür / Saçuñ gice vü ruhsāruñ güneŧd̄ür
Hayāl-i leblerūñdür cān içinde / İki yāķūtldur ķān içinde
Miyānuña saçuñdur ķılca hem-dem / Dehānuñ keyfi vardur var ise kem (4038-4040)

Bir başka aktarım Düzd’ün Mihr’i gördüğü ana aittir. Mihr’in yüzündeki peçe açılmış onu gören Düzd, o anda âşık olmuştur:

Görindi nāgehān bir ŧüret-i h̄üb / Çü Yūsuf-ŧüret-i maħbüb u merġüb
Başından ayaġa varınca cāndur / Ki ķaddi ravzada serv-i revāndur
Leb-i la’li ser-i zülfünde raħŧān / Yed-i Zengīde ŧan yāķūt u mercān (5565-5567)

Sahire, ŧah-ı Maġrib’e Mihr’in bir sevgilisi olduğunu söyler. Bu bilgi sadece kendisi değil aynı zamanda soyu sopuyla da alakalıdır:

ŧeh-i Taymūs oġldur Vefā ŧāh / ŧeb ü rüz iki ķuldur mihr ile māh
Bu üç iķlīme yetmiş cedd de h̄āndur / Anuñ oġlı da ŧāh-ı cihāndur
Ķatı merdāneyidi ŧāh-ı Taymūs / Ki ŧöhret buldı andan nām u nāmūs

1.2.4.4. Karakterlerin Kendilerini Tanıtması

Anlatılarda bir üslup özelliği olarak kişiler, kendileri ile ilgi bilgileri anlatının farklı yerlerinde ifade ederler. Okuyucu, bu tanıtımları derli toplu değil; vak'a zinciri içinde peyder pey öğrenir.

Mihr, Vefâ ile karşılaşmalarından sonra kendi hayatı hakkında bilgi verir. Kim olduğunu, babasının durumunu anlatır. Tatarlarla olan savaştan haber verir:

Şehâ bil atamı sulţân-ı hâver / Bir idi 'adliyile âb u âzer

Öninde günde biñ biñ şapûcî / Nücûm-ı âsumândan çok şapucî

Ziyâde mecmû' olmışdı hâzîne / Sürûr idi şamu şalb-i hâzîne (1612-1614)

Bil ey şeh geldi bi-şad ceş-i Tâtâr / Nücûm u şum şisâbindan da bisyâr

Yürüyüp irdiği iklîmi yıkdı / Ne yıkmaş od biraşup cümle yakdı (1619-1620)

Vefâ, her ne kadar Hızır tarafından Mihr'e müjdelenmiş olsa da kendini Mihr'e tanıtır. Bu tanıtım aslında yaşanacak olanın zorluğunu önceden ifade etme anlamına gelir. Babasından ve şehzade olan diğer kardeşlerinden bahseder. Kendi payına düşeni bitirince yollara düştüğünü anlatır:

Benüm kışşam şamu derd u belâdur / Başından ayağa cev ü cefâdur

Velî çün emr-i mîr-i muhteremdür / Kulaş ur gör ne derd ile elemdür

Bil ey meh şahidi Yünânda atam / Çü fevt oldu yir ü gök itdi mâtem

Gidüp ol devha-i bâğ-ı helâli / Şodı yirinde üç 'âlî nihâli

Müsinn olan bürâzer oldu sulţân / Daşî ortancamuz düstûr-ı devrân

Olara beylük oldu vü baña mâl / Velî zabtında itdüm gâyet ihmâl

Şehel vaşıt içre gitdi mâl ile genç / Baña şaldı hemân dem derd ile renc

Hiçâbundan koyup dâr u diyârı / Gidüp terk eyledüm hep kâr-bârı (2309-2317)

1.2.4.5. Kahramanlar Arası İlişkiler ve Vak'anın Oluşumu

Anlatılardaki sosyal ortam, temelde insani ilişkiler ağıdır. Bu bağlamda anlatılarda karakterler sadece kendi yatay kader çizgilerinde kalarak tek başlarına ilerlemezler. Aksine sık sık yol kavşaklarında karşılaşır, kaderleri kesişir. Bu karşılaşma onlara yeni boyutlar kazandırır. Bu boyutların her biri anlatı kurgusunu, vak'a desenlerini daha ilgi çekici bir duruma dönüştürür (Harvey, 1988:195).

Bir anlatıda vak'a zincirinin oluşması şahıs kadrosunda bulunan en az iki unsurun bir arada olması ya da onları birbirine bağlayan ve birbiriyle ilgilenmeye zorlayan ilişkilerin bulunması şartına bağlıdır (Aktaş, 2003: 135).

Mesnevi'de Vefâ'nın payına düşeni tüketip ülkeyi terk etmesinden sonra Mihr'le tanışmaları ve aşkın başlangıcı vak'anın ilk basamağını oluşturur. Mutlu, neşeli günlerin ardından çıkılan av ve Sahire'nin Vefâ'yı boğazlayıp Mihr'i Şah-ı Mağrib'in sarayına götürmesi; hem ilk ayrılık hem de çatışma zemini için ilk düğümün atıldığı bölüm başlar. Mihr'in Şah'tan süre istemesi, Vefâ'nın kardeşleri tarafından görülüp tedavi edilmesi, Vefâ'nın yeniden Mihr'in peşine düşmesi dramatik aksiyonun diğer anlamlı birimlerini oluşturur. Vak'a zincirine hancı Pir ve Bahçıvan Abdulkadir'in katılması Vefâ'nın şehre gelmesiyle başlar. Mihr ile Vefâ'nın saraydan kaçışları, molada Mihr'in Zengi kalesine götürülmesi yeni bir çatışma ve birimin oluşmasını sağlar. Böylece vak'a zincirindeki kişilere Zengi de katılmış olur. Mihr ile Vefâ'nın kaleden kaçışından sonra sığındıkları şehirde bir kadının onları misafir etmesi, Mihr'in güzelliğinin şehirde yayılması devreye Zen karakteri ile birlikte Bezzaz'ın girmesine sebep olur. Bezzaz-Mihr-Vefâ üçgeninde yeni bir çatışma başlar. Olay halkaları, Mihr'in Vefâ zannederek takip ettiği Düzd ile devam eder. Düzd'ün Mihr'e âşık olması, Düzd'ün affedilmesi düğümlerin çözülmesinden önceki son halkayı oluşturur. Düğümlerin çözüldüğü bölüm, aksiyonda rol alan kişilerin Mihr'in yaptırdığı çeşmeye gelmesi ve yaşananları itiraf etmeleri ile başlar. Süleyman'nın hazinelerinin taşınması ve vuslatın gerçekleşmesinden sonra kişiler arasındaki ilişkiler biter.

1.2.4.6. Şahıs Kadrosunun İşlevsel Analizi

Karakter çizimi, anlatılarda kişilerin alacağı role uygun olarak yapılır. Şahıs kadrosunun tanıtımı, dramatik aksiyon içindeki işlevlerine paralel olarak gerçekleşir. Karakterlerin belirgin veya silik olması, etken veya edilgen olmaları, anlatıdaki gerçeklikler ile alakalıdır.

Olaya bağlı anlatılarda kişiler büyük oranda başkahramana bağlı olarak konumlanırlar. Özellikle çatışmayı sağlayan unsurlar olarak şahıs kadrosu merkezi konumun yönlendirmesine bağlıdır. Vak'a zincirinin düğümlenmesi veya düğümlerin çözülmesi kişilerin üstlendikleri rollere uygundur.

Mihr ü Vefâ mesnevisindeki kişiler, Mihr veya Vefâ'ya göre konumlanmıştır. Mihr'in sürükleyiciği, merkezi konumu daimdir. Vefâ, hikâyenin başında vak'a zincirini başlatan kişi olmasına rağmen daha sonraki bölümlerin hemen tamamında Mihr, odaktır. Kişilerin konumlarına göre işlevsel analizlerini dört başlıkta inceleyeceğiz.

1.2.4.6.1. Başkahraman

Anlatı tahlillerinde başkahramanın; temel kişi, başkişi, esas kahraman, asıl kahraman gibi karşılıkları vardır. Başkahraman, anlatının birincil konumdaki kişisi olduğundan vak'anın hemen hemen her yerinde bulunur. Genellikle özne/fail rolünde olduğundan diğer kişiler ona göre nesne pozisyonundadır. Anlatılarda diğer kişiler konumlarını çoğunlukla başkahramana göre belirler. Her şey onun etrafında şekillenir. Diğer karakterlerin mutlaka onunla uzak veya yakın teması vardır. Merkezi konumu, ona sürükleyici rolü yükler. Bu yönüyle anlatıcı, vak'ayı ona göre kurgulamak durumundadır (Çetin, 2003:182).

Başkişiler, anlatılarda iç dünyaları ve hayatları ayrıntılı olarak verilen karakterlerdir. Bu karakterler, anlatının içinde karmaşık ilişkileri olan, çatışma noktalarında değişim süreçleri yaşayan ve tepkilerimizi sürekli yönlendiren karakterlerdir. Bunlar, romanda ilgi çekici soruların ortaya atılmasına vesile olurlar. Okuyucunun inanç, sempati ve ani duygu değişimlerine tesir ederler. Denilebilir ki

başkişi, anlatının varlık sebebidir. Anlatı, ona hayat vermek için kaleme alınır (Harvey, 1988: 182).

Epik birey, roman kahramanı, dış dünyaya yabancılaşmanın ürünüdür. Dünya içsel olarak türdeşse insanlar da nitel olarak birbirinden farklılaşmamışlardır; şüphesiz kahramanlar ve kötüler vardır, dindar insanlar ve suçlular vardır, ama en büyük kahraman bile yoldaş kitlesinden ancak bir adım öndedir (Lukacs, 2007: 73).

Epik kahraman, asla bir birey değildir. Onun izleği kişisel bir yazgı değil, gerçekte toplumun yazgısıdır (Lukacs, 2007: 74).

Mesnevîde vak'a zincirini başlatan Vefâ ile vak'anın sürükleyicisi olan Mihr, başkahraman olarak konumlanmışlardır. Vefâ'nın yola çıkmaya hüküm giymesi, Remmal'in yönlendirmesi ile Mihr'i bulup âşık olması bir yazgı olarak sunulur.

Mihr, merkezi konumdadır. Vefâ ile çıktıkları av partisinden sonra vak'a zincirindeki ana sürükleyici güç olarak mesnevîde yer alır. Kart karakter olarak tanımlayacağımız Şah-ı Mağrib, Zengi, Bezzaz ve Düzd gibi karakterlerin vak'aya dâhil olması Mihr'e âşık olmalarına bağlıdır.

Bütün engellere rağmen Vefâ'nın Mihr'e kavuşma arzusu, bu yolda katlandığı dert ve cefalar "ideal âşık" bağlamında önemlidir. Vefâ, özne olarak arzusunun peşindedir. Çatışmayı sağlayan unsurlar olarak rakipler, bu arzunun kopya edilmiş haliyle vak'ada yer alırlar.

Mihr, klasik şiirdeki "sevgili" tipidir. Fiziksel özellikleriyle davranışları bu tipin en canlı halidir. Mihr, kavuşma arzusu ile kendisine kurulan tuzaklardan yine kendi çözümleriyle kurtulur. Her tuzaktan yara almadan kurtulması ve "iffetini" koruması, maşuktan beklenen en önemli işlev olarak sunulur.

Vak'anın düğümlenmesi ve düğümlerin çözülmesi Mihr'e bağlanmıştır. Vefâ, eril karakter olmasına rağmen Mihr kadar etkin bir rol üstlenmez. Mihr, son bölümde "yazgı"sına sığınarak kaçma ve kovalama durumuna son verir.

Klasik mesnevîlerde erkek kahraman çoğu zaman hükümdar olmaya aday bir prensir/şehzadedir (Şentürk, 1995: 333). Vefâ'nın bir şehzade olarak sahip olduğu

zenginliği tüketip pişman olması ve yola çıkmasından sonra yaşadıkları, onun olgunlaşmasını sağlamış ve Şehr-i Mağrib'e sultan olmasına kadar uzanmıştır.

Geleneksel anlatılarda "kahraman" anlatının sürükleyicisi, hatta yönlendiricisidir. Bu nedenle o, anlatıcı tarafından "kusursuz" çizilmek istenir (Tekin, 2001: 94).

Mihr ile Vefâ, ikili aşk mesnevilerinin ideal maşuk ve âşıkları olarak tarif edilebilirler. Mihr'in güzelliği, Vefâ'nın sadakati bir bağlamda klasik anlatının temel çerçevesini belirler.

Anlatıda Mihr'e olan aşkı sayesinde nesne olmaktan çıkıp bir kahramana dönüşen Vefâ, güç engellere rağmen yaşama anlam katan bir kimlik ve kişilik kazanır. Korkuya, telaşa kapılmadan yoluna devam etme cesareti göstererek aşkta sadakatini ispatlar.

1.2.4.6.2. Norm Karakterler

Norm karakterler, fon karakterden daha boyutlu ve kişilik kazanmış karakterlerdir. Anlatıda belli bir fonksiyonu icra eder. Anlatı başkışisinin aksine norm karakter, anlatıda amaç olmaktan ziyade bir amacı gerçekleştirmek için kullanılan araçtır (Harwey,1988:184).

Norm karakter anlatıda bazen, derinlik kazanarak, başkışisinin kusurlarını, eksiklerini kapatan bir kişi olarak çizilebilir.

Mihr ü Vefâ mesnevisinde Vefâ'nın babası Taymus, ağabeyleri Afâ ile Safâ, Remmal, Pîr ve Bahçivan Abdülkadir norm karakterler olarak kabul edilebilir. Bu karakterlerin ortak işlevi, merkezi konumdaki âşıkların kavuşmasına yardımcı olmaktır. Ülkü değerin yanında karşıt güçlerin karşısındadırlar.

Taymus'un gizemli vasiyeti, Remmal'in yönlendiriciliği, şehzade kardeşin Vefâ'yı tedavi edip kendisi ile gelmesi isteğine karşın Vefâ'nın reddine ısrarla karşı koymaması, norm karakterlerin temsil ettiği değerler bakımından önemlidir.

Norm karakterlerin varlığı, başkahramanlara bağlıdır. Onların tanıtımı, işlevleri, vak'a zincirindeki rolleri merkezi konumdaki kişilerin varlığıyla mümkündür. Hancı Pîr

ve Bahçivan Abdülkadir'in yardımları iki sevgilinin kavuşması içindir. Aslında edilgen varlıklar olarak böyle bir yardım onlar için riskler taşımaktadır. Çünkü Padişah'ın gazabına uğrama ihtimalleri vardır.

1.2.4.6.3 Kart Karakterler

Kart karakterler tek boyutludurlar. Bu karakterler, “tek tek bir karakteristik özelliğin vücut bulmuş halidir” ekseriya çarpıcı kişiliklerdir (Harwey,1988:185). Anlatılarda başkişinin karşısında yer alan ve onun arzusunu kopya eden kişilerdir. Engelleyici ve olumsuz karakterler olarak zincirde yer alırlar.

Mihr ü Vefâ mesnevisindeki kart karakterlere baktığımızda ilk kişi Şah-ı Mağrib'tir. Güçlü bir padişah olarak çizilen Şah, av partisindeki vak'ada Mihr'e oku vasıtasıyla âşık olur. Bu aşk, onun Mihr üzerinde Vefâ ile çatışmasına sebep olur. Şah, nefis bir başbaşalığı bozan rakip olarak olaya katılır:

O taht üzre  turur bir Őāhı vālā / ‘Uluvvın bil felekden dağı a ‘lā

 oyup başına tāc g r cüvānı / Ki hükmi altına almış cihānı (2883-2884)

Anlatının sonunda Şah'ın aşkından vazgeçmesi, gerçekleri itiraf edip Mihr'i aklamaları ve âşıkların sağdıçı olması ile kişiliğinde olumlama görülür. Bu olumlama aslında “mutlu sonla” biten bir hikâye için bir zorunluluk olarak görülmüştür.

Zengi, Vefâ'nın arzusuna talip olduğu için anlatıcı tarafından doğrudan kötü olarak çizilen bir karakterdir. Mihr'in kaleye götürülmesi ile vak'a zincirindeki yerini alır:

 ü Mihre meylider ol d v-i Őeytān / Degül Őeytān ola g l-i beyābān

Dilerdi cevher-i Mihri pest / İr re dürr   gevher dercine dest (4490-4491)

Bezzaz, kart karakterler arasında çok net çizgilerle tanıtılan kişilerden biridir. Anlatıcı onu hedonist, nihilist bir tip olarak anlatır. Kadına d Ők nl đu ile nam kazanan

Bezzaz, diğerk rakipler gibi Mihr'i arzulamaktadır. Zen vasıtasıyla Mihr'i tuzağına düşürmüş ancak arzusuna kavuşamamıştır:

Meger varidi bir Bezzāz-ı nā-pāk / Yoğidi havfi Hağdan katı bī-bāk

Elinden baş halāş itmezdi bir zen / Yere eylerdi ger biñ olsa gökden

Olursa ger üçünci gökde zühre / İde havf ile biñ kez çāk-ı zehre

Varidi yüzden artuğ hādimi çok / Birinüñ mişli yüz beglerde bir yoğ (4706-4709)

Vak'a zincirindeki kart karakterlerden Düzd, Vefā'nın Mihr'e kavuşmasında olumsuz rol oynayan kişilerden biridir. Hırsız tabiatı ile zaten bir olumsuzlama taşıır.

Sahire, sahip olduğu olağanüstü özellikleri iki sevgilinin ayrılması için kullanır. Şah-ı Mağrib için devreye giren sahire, başarısız girişimi üzerine yine şah tarafından öldürülür. Sihir ve büyüün kötü yönlerini kullanmakta mahirdir:

Beyāz u sürh ruğda eyle māhir / İder şudan odu oddan şu zāhir

Yir üzre kanğı insānı ki öge / Melek gibi çıkarur anı göge (2641-2642)

Didiler ger olursa derde çāre / Gine cādū yol açar vaşl-ı yāre (4258)

Dönüp imāndan ol nā-pāk cādū / Çü geldi şāha ol mürdār u bed-hū

Görüp sehğāreyi şāh eyledi āh / Keser şimşir-i āhı göklere rāh (4291-4292)

Zen karakteri, hemen hemen Sahire ile aynıdır. Sahire, Şah için devreye girerken Zen, Bezzaz için devredir. Kötü, olumsuz bir tiptir:

Meger varidi ol şehri içre bir zen / Ki biñ dīn ehline olmışdı reh-zen

Çatı mekkāreyidi hem çü Hārūt / Gözinde derc olunmuş sihr-i Mārūt (4700-4701)

1.2.4.6.4 Fon Karakterler

Tiyatro ve sinemada figüran rolündeki oyuncular gibi, anlatma esasına bağılı edebî eserlerde mahalli rengi aksettiren, dikkatlere sunulmak istenen vak'a veya vak'a

parçasına ait tablonun, gözler önünde daha iyi tecessümüne hizmet eden şahıslar da vardır. Bunların vak'a içinde yüklendikleri herhangi bir fonksiyon yoktur. Eserde psikolojik özelliklerinden de söz edilemez (Aktaş, 2003: 142).

Fon karakterler, anlatı içinde bazen önem ve derinlik kazansalar da temelde isimsiz birer ses olarak varlıklarını sürdürürler. Onlar anlatıda kurguyu işleten çarklardan başka bir şey ifade etmezler. Anlatıda illa bir boyut kazanmaları gerekiyorsa, başkişinin yaşadığı sosyal ortamı somutlaştırma göreviyle farklı bir boyut kazanabilirler.

Mesnevide doğrudan olayın akışına müdahale etmeyen Mihr'in hizmetçileri, Şah'la ava çıkan adamları, Afâ ile beraber Vefâ'yı aramaya çıkan askerler, Mihr'in sultan olduğu şehir-i Mağrib sakinleri vd; fon karakter olarak adlandırabileceğimiz kişilerdir.

Fon karakterler, vak'anın oluşumunda birer desen veya motif olarak yer alırlar. Olumlu ya da olumsuz bir rolleri olmaz. Yapı içinde bulunması gereken yeri işgal ederler.

Dekoratif unsurlar, olay halkalarındaki birer renk olarak görülebilir. Kendilerine özgü bir psikolojileri yoktur. Anlatıcının onlara yüklediği rol kadar olay zincirindeki görev alırlar. Kurguyu tamamlayan kişilerdir.

1.2.5. Mekân

Mekân, anlatılarda olay ve durumların yaşandığı bir sahnedir. Mekâna yüklenen anlam aynı zamanda onun işlevselliğini de göstermektedir. Estetik bir unsur olarak mekânı değerlendiren sanatçılar, mekânı çok daha önemli bir konumda ele alırlar. Pek çok sanatçı mekânı, salt bir tasvir ve tanıtım aracı olarak değil; poetik kaygıları da önceleyen bir unsur olarak işler.

Mekânın anlatılarda; olayların cereyan ettiği çevreyi tanıtmak, roman kahramanlarını çizmek, dönemi ve toplumu yansıtmak, genel atmosferi yaratmak üzere kullanıldığını görürüz (Tekin,2001:129).

“Mekân, tematik yapının algılanıp işlenmesini etkileyen bir kaynaktır” (Narlı, 2007: 457). Anlatılarda mekân, şahıs kadrosunu doğrudan etkileyen ve şekillendiren bir unsurdur. Çünkü çevresel şartlar olaylara bağlı olarak oluşturulmuş ve hâkim bir unsur olarak bilinçli seçilmiştir. Farklı unsurların bir araya getirdiği roman ve benzeri anlatılarda mekân, bu bağlamda organizasyonu tamamlayan önemli bir yapıdır. Anlatılarda sanatçılar, olaya psikolojik derinlik katmak için kahramanların mekân ile ilişkilerine özen gösterdikleri aşikârdır.

Anlatılarda mekân, şahıs kadrosunu doğrudan etkileyen ve şekillendiren bir unsurdur. Çünkü çevresel şartlar olaylara bağlı olarak oluşturulmuş ve hâkim bir unsur olarak bilinçli seçilmiştir. Farklı unsurların bir araya getirdiği roman ve benzeri anlatılarda mekân, bu bağlamda organizasyonu tamamlayan önemli bir yapıdır.

Mekân, anlatılarda sadece dış gerçekliğin (fiziki çevrenin) değil, büyük ölçüde iç gerçekliğin (moral gerçeğin) ortaya konulmasında, yansıtılmasında araç olarak kullanılır. Bu bakımdan mekân unsurunun, kişilerin kimliğini yönlendiren bir etken olarak kullanıldığını bilmek gerekir (Tekin, 2001: 142, 145).

Mekân, kurmaca metinlerde olayların cereyan ettiği yerdir ve eserin temel unsurlarındandır. “Mekân, her şeyden önce olayların meydana geldiği bir yapı taşıdır” (Arslan, 2009: 91). Mekân, gerçek dünyadan olabileceği gibi, bilim kurgu hikâyelerdeki hayali yerler de olabilir.

Mihr ü Vefâ mesnevisinde mekân, net çizgilerle bilinen dünyaya ait coğrafyalar olarak verilmez. Saray, şehir, ülke tasvirleri anlatının mekân kazanması için kullanılan yerlerdir. Deşt veya kuh gibi mekân tasvirleri daha çok vak’anın çetrefilliğini ifade etmek üzere işlenmiş mekânlardır. Kahramanların içsel durumlarını etkileyen mekân tanıtımı, anlatıcının önceliğidir.

Anlatının birinci bölümünde Yunan padişahının ülkesi ve sarayı vardır. Vefâ’nın buradaki konumu verildikten sonra mekânsal olarak buraya dönüş söz konusu olmaz. Anlatıcının mekânın işlevsel kullanımı konusundaki tavrı nettir. Mekân, ancak anlatının kurmaca dünyasındaki yapıyı tamamlamak üzere vardır.

Ancak burada dikkati çeken başka yön daha vardır. Klasik mesnevilerde daima alışılmış mekânları görürüz. Mesnevinin başında mekân olarak “Yunan” ülkesinin seçilmesi ilginçtir. Bu durum, Hâşimî'nin devri ile ilgili olabileceği gibi geleneğin dışına çıkma merakı ile de açıklanabilir. Yunan padişahı Taymus'un yaşlı bilge filozofuna biçilen rol itibariyle eski Yunan felsefesine ve hikmetine bir göndermede de bulunmuş olma ihtimali vardır. Zira yaşlı bilge vezir, Taymus'un geride bıraktığı sembolleri çözebilecek tek kişidir.

Mihr ile Vefâ'nın tanıştığı yer net olarak ifade edilmez. Ancak anlatı içinde buranın Mihr'in deniz fırtınasından kurtulduğu yer olduğunu sezeriz. Mekân, Süleyman hazinelerini saklayan mağaraların bulunduğu yerdir. Mekânın değişimi Mihr ile Vefâ'nın çıktığı avdan sonra değişecek ve vak'anın ilerleyişi boyunca devam edecektir.

Mihr'in Şah-ı Mağrib'in sarayına götürülüşünden sonra anlatıda somut mekân tasvirleri daha fazla yer tutmaya başlar. Zengi kalesi ve Bezzaz'ın bulunduğu şehir, bilinen zamana ait yerleşim yerleri tasviridir.

Vuslat, Şehr-i Mağrib'de gerçekleşir. Şehrin ait olduğu coğrafya net değildir. Şehrin kendi güzelliği ve saray hakkında kısa tanıtımlar yapılır.

Mesnevide Mağrib veya Şehr-i Mağrib'in mekân olarak seçilmiş olması Hâşimî'nin gelenek dışına çıkma isteğiyle de açıklanabilir. Gelenekte daha çok Doğu, Doğu kültürü ve coğrafyası vardır. Bilinmeyen, merak edilen bir yer olarak Mağrib / Batı dikkat çekicidir.

1.2.5.1. Somut Mekânlar

Somut mekân, anlatı kişilerinin yaşadıkları, üzerinde hareket ettikleri, günlük yaşamlarını sürdürdükleri, bu evrene ait somut, bildik mekânlardır. Ancak mekânın işlevselliği bakımından mekân tercihi, anlatı kişilerinin ruhsal durumları ve mizaçlarıyla doğrudan bağlantılı olduğu gerçeği unutulmamalıdır (Çetin, 2003:166-167).

Somut mekânlar, “açık” ve “kapalı mekânlar” olmak üzere iki başlık altında incelenebilir. Açık mekân, olayların cereyan ettiği köy, kasaba, şehir, ülke, ova, deniz, dağ gibi açık alanlardan oluşan mekândır.

Mekân anlatı siteminde yer alan vak'anın somutlaşmasında rol oynayan önemli bir unsurdur. Anlatıcı, kahramanın kimliğiyle birlikte içinde yaşanılan ortamın sosyo-kültürel portresini aynı sebeple bir araç olarak kullanır (Tekin, 2001: 148).

Kapalı mekân, “dar veya iç mekân” olarak adlandırılabilir. Ev, oda, daire, köşk, saray gibi kapalı mekânlardır. Kapalı mekânlar, anlatı kişilerinin ruhsal yapılarıyla alakalıdır. Özellikle içe dönük, yalnızlığı seven, inziva halini yaşayanlar için birebir çizilen mekânlardır. Bireysel, felsefi ve metafizik anlamda kendi var oluşlarını gerçekleştiren kişilerin mekân tercihi, kapalı mekânlardır (Çetin, 2003: 169).

Kahramanların içsel durumlarını etkileyen mekân tanıtımı, anlatıcının önceliğidir. Mesnevîde Vefâ'nın kader yolculuğunda karşılaştığı zorluğu dile getirmek için mekânın temsil niteliğinden faydalanılır. Anlatıcı, mekân betimlemesiyle kahramanın bakış açısı arasında bağ kurar.

Şah-ı Mağrib sarayı, anlatıda somut mekânların tasviri anlamında dikkat çekicidir. Şah'ın gücünü, zenginliğini ifade etmek için mekânın taşıdığı değer, özellikle vurgulanır:

Şıvası ħall-i zerle şırça kâşi / Ki ayağ başmamışdı aña nâşi
‘Uluv-ı ħadr ile eflâke hem-ser / İki ħandîl mihr u mâh-ı enver
Kevâkibveş ħanâdîl anda bî-ħad / Kebîr iki şağâyir lîk bî-‘ad (3000-3002)

Mihr ile Vefâ'nın Şah-ı Mağrib sarayından kaçtıktan sonra altında uydukları ağaç tasviri, kahramanların rahatlıkla altında uyuyacakları güvenli bir yer imajı ile verilir. Ağaç motifi, insana kanat geren bir hâmi fonksiyonunu icra eder. Açık alanda koruma ve kollama hissi verir:

Görürler bir dıraht-ı sidre peyvend / Aña hem-tâ bulunmaz mişl ü mânend
‘Âlemdür şanki eşcâr aşlına hep / Süñüler ħamu ağsâni müretteb
Anuñ yapraqları elvâh-ı ħudret / Yazılmış üstine âyât-ı rahmet (4368-4370)

Mesnevilerde yer alan tasvirî parçalar sanatçının şiir ve hayal gücünü gösteren müstesna bölümlerdir. Hâşimî'nin Zengi kalesi ile ilgili tasvirleri bu müstesna bölümlerden biridir. Zengi kalesi, yüksek bir dağ üzerinde kurulmuş ulaşılması zor bir yerdir. Zengilerin konumlandığı yer itibariyle kale, aşkın vuslat yönüne bakan zorluğunu da ifade eder:

Varidî ol tağûn üstinde ƙal'a / Getürmişdi yaƙup dünyâyı ƙal'a

O deñlü ƙadr ile irmiş a'lâya / Şanasın nerdübân-ı 'arş-ı pâyâ

Yapusı ol hişâruñ şöyle a'lâ / Belâ üzre belâdur şöyle bâlâ

Yedi burç ile şan kim burc-ı eflâk / Nuhüset necmi her Zengî-i nâ-pâk (4404-4407)

Mesnevinin son bölümünde düğünden sonra gidilen hamam, sosyal yaşamın bir parçası olarak dikkat çeker. Güncel yaşamın cereyanı bağlamında dikkate değer bir mekân olarak anlatıda yer alır:

Degül ƙammâm bir şeyh-i tarîƙat / Şerî'at ehli vü şâhib-tarîƙat

Müsâfir âdeme ebvâb-ı meftûh / Metîn iken ƙamu eşrâr-ı meşrûh

Ƙazanı rûz u şeb inmez ocaƙdan / Müsâfir olanı şalmaz ƙucaƙdan (6366-6368)

1.2.5.2. Soyut Mekânlar

Genel olarak anlatılarda bildik gerçek mekânlar çoğunlukta olsa da hayalî, soyut mekânlar da vardır. Bu mekânlar masalsı özellikler taşıdığı için son derece mükemmel, anlatının ruhu ile uyuşmuş, hayalde özel olarak üretilmiş ve yeryüzünde rastlanması mümkün olmayan yerlerdir. “Düş ülkeye” ait olan bu mekânlar, idealize edilmiş, insan ruhunun arzularına ve özlemlerine göre kurgulanmış özge mekânlardır. Anlatıcının hayalinde kurguladığı bu mekânlar, vak'anın soyut boyut kazanmasında önemli bir rol üstlenirler.

Anlatılarda, insanlığın “yitik ülkeleri/cennet” olarak adlandırılan soyut mekânlar, bir özlemin, arzunun tezahürü olarak ortaya çıkar.

Mekânın illa ki gerçek (bildik, tanıdık) bir yer olması gerekmez. Olayların cereyan edeceği çevre, “hayalî” veya ütöpik (idealize edilerek tasarlanmış) olabilir (Tekin, 2001: 149).

Vefâ'nın Mihr'i aramak üzere çıktığı yolda geçmek zorunda olduğu dağ, Kaf dağına teşbih edilmiştir. Coğrafi engel ile Vefâ'nın yaşadığı rakip engeli arasında bağ kurulmuştur:

Çeküp ser-keşligile baş çün Kâf / Felek cevfini delmiş şanasın kâf (3271)

Vefâ esrâr-ı kûha oldu hayrân / Didî ya Rab işim şa'bin kıl âsân (3279)

Mekânda uçsuz bucaksızlık düşlemi, hayranlık duyan varlığın terfisi veya büyümesi olarak görülür. Çöl veya ova imgesi, kahramanların içsel dünyalarını anlamada ipuçları taşır (Bachelard,2008: 268/297).

Giderken gördi nâgeh deşt ü vâdî / Ki fehm olmaz beyâz ile sevâdî (3299)

Vefâ'nın Mihr'e kavuşma isteği ile çıktığı yol zor engellerle doludur. Geçtiği dağ silsilesi veya çöl kahramanın vuslata ne kadar uzak olduğunu da anlatır.

Bachelard'a göre uçsuz bucaksız mekânın kahraman tarafından temaşa edilmesi ile bu mekân daha da büyümüş olur. Mekânı temaşa etme tavrı, öyle insani bir değer taşır ki, kısa ve tikel olanı uçsuz bucaksız bir hale getirir (Bachelard,2008: 300).

Gidüp andan ki geldi bir maķâma / Ki beñzer 'ayni şan Dârü's-selâma

Ne gördi gördi bir kûh-ı ser-efrâz / Ki geçmez itse yüz yıl murğ pervâz

Daħi gördi bu bir şahrâ vü yâzı / Bilinmez nice günlükdür dırâzı (3351-3353)

Anlatıcıya düşen görev, merak ve ilgiyi sürekli kılmaktır. Mekânın hatta vak'anın gerçek olup olmaması, o kadar önemli değildir (Tekin, 2001: 150). Mihr ü

Vefâ kurgusunda mekânın vak'anın somutlaşmasında önemli olduğunu, anlatıcının mekân çizimlerinin buna uygun olarak yaptığını görürüz.

Klasik mesnevilerde geçen mekân, her ne kadar şiirsel ve irreal de olsa olay halkalarının yerli yerine oturması, kahramanların çevresi ile tanıtılması bağlamında başarılı bir kurgu ile verildiğini görmekteyiz. Anlatıcı, kahramanın ruhsal olgunluğu ile mekân arasında daima bir bağ kurma gereğini hisseder. Başarılı mekân tasvirleri, hem dönem anlayışının hem de Poetik kaygının bir tezahürüdür. Hâşimî, mesnevide mekân unsurunu vak'anın bir parçası olarak algılamış ve buna göre kurgulamıştır.

1.2.5.3. Mekân Tasvirleri

Tasvir, betimleme demektir. Gözlenen bir varlığın, çevrenin kişi ve olayların bütün özellikleri ile sunulması, anlatılmasıdır. Tasvir, görüntünün yazı ile resmedilmesi, okuyucunun gözü önünde canlandırılmasıdır. Anlatıda bir objeyi tanımlamak için kullanılan bu yöntemde gözlem oldukça önemlidir. Tasvir, daha çok eşyanın dış boyutuyla ilgilidir.

Anlatıcı, bir ressam tavrıyla mekânı ayrıntılarıyla hatta gölge ve ışık yansımalarına varıncaya kadar titizlikle görebilir. Özellikle estetik değere önem veren sanatçılar, mekân tasvirlerini anlatının en önemli unsuru olarak görür ve işlerler (Çetin, 2003:170-171).

Tasvir, anlatılarda kişilere ait iç dünyanın daha iyi ifade edilmesi için kullanılan bir araçtır. Mekân tasviri, aynı zamanda okuyucuda gerçeklik düşüncesini uyandırma ve merak duygusunu canlı tutmanın yollarından biridir.

Anlatılarda sanatçı, sanatını ortaya koyarken gerçek dünyaya öykünür ve okuyucusuna küçük bir dünya sunmaya çalışır. Bu, onun yeni bir "atmosfer" oluşturma çabasıdır. Bu bağlamda tasvir etmek, bir şeyi olduğu gibi anlatmak demek değildir. Anlatıcı, tasvir ettiği şeyi, bize gerçekmiş gibi yeniden çizer, kurgular. Tasvir, bir bakıma anlatının tamamlayıcı bir yanıdır. Sadece bir dekor değil, lirik ve estetik bir düzeydir (Tekin, 2001: 199,207).

Vefâ'nın geçtiği dağ tasviri yolun çetinliğini ortaya koymak anlamında önemlidir. Âşık ve maşuk'un kavuşmasını fizikî mekân itibariyle de zorlaştırılır:

*Meger varidi bir küh-ı mu‘azzam / Şanasın kulle-i gerdün-ı a‘zam
Serîdür kubbe-i eflâkı hâvî / Ki tutmuşdır cihâni nâm ü çâvî
İrişmiş kulle-i zât-ı burûca / Olur şan nerdübân fevķ-i ‘urûca (2531-2533)*

Anlatılarda mekân tasvirlerinin bir amacının da anlatıcının sanat yapma, dil ustalığını gösterme olduğu aşikârdır (Tekin, 2001: 174). Mesnevide Bağdat'a teşbih edilen şehir ile ilgili tasvir, şehir tasvirleri içinde en dikkat çekenlerden biridir:

*Ne gördi gördi bir şehri mu‘azzam / Ki şan Bağdād ol mışr-ı mükerrrem
İrem dirdi göreydi ehl-i cennet / İçinde şularıdur cüy-ı cennet
İçi memlû ser-â-ser kaçır u eyvân / Ki her eyvânıdur eyvân-ı keyvân
Girü her kaçır içi olmuş kemerler / Bunu yapmaz muķarrerdür kem erler
Daħi şehir içre var yir yir mesâcid / Namaz için olur halk aña sâcid (3476-3480)*

Mihr ile Vefâ'nın vuslatından sonra kurulan düğün çadırı, büyüklüğü ve zenginlik değeri abartılı olarak tasvir edilir:

*Sütün-ı çetr cümle sîm ü zerden / Müzeyyen her biri dürr ü güherden
Kaķılmış sikkeler ser-cümle sîmîn / Şanasın pençe urmuş şîr-i pür-kîn
Veyâhüd kuţb-ı ‘âlemdür sütünü / Getürdi şanki tāk-ı bî-sütünü (6051-6053)*

Zengi kalesi, gökyüzüne yükselen ve bela üzere bina edilen bir yapı olarak tasvir edilir. Psikolojik derinlik katmak üzere kahramanların mekân ile ilişkilerine farklı boyuttan bakma imkânı verilmiştir:

Varidi ol ʔaġuñ üstinde ʔal'a / Getürmişdi yaġup dünyâyı ʔal'a

O deñlü ʔadr ile irmiş a'lāya / Şanasın nerdübân-ı 'arş-ı pāya

Yapusı ol hişāruñ şöyle a'lā / Belā üzre belādur şöyle bālā

Yedi burç ile şan kim burc-ı eflāk / Nuhūset necmi her Zengī-i nā-pāk (4404-4408)

1.2.5.4. Mekânın Simgesel Değeri

Mekân, sadece olayların üzerinde cereyan ettiği bir yer, coğrafya olmanın ötesinde tek tek kişilerin kimlik kazandığı, olay halkalarının anlamlı birimler halinde meydana geldiği bir bütünlük olarak görülmelidir.

Anlatılarda mekânın temsili değeri vardır. Sosyal yaşantılar mekânın temsil niteliğine bağlı olarak sunulabilir (Çetin, 2003: 176).

Anlatıda dekoratif bir betimleme olarak çevresel mekânlar dışında olayın derinlik kazanması için bilinçli olarak kullanılan olgusal mekânlar daha ciddi yer tutmaktadır. Mekân, anlatının vücut bulması ve kendi gerçekliğini oluşturması bağlamında önemlidir.

Mesnevîde Vefâ'nın aşk/kader yolculuğunda karşılaştığı zorluğu dile getirmek için mekânın temsil niteliğinden faydalanılır. Anlatıcı, mekân betimlemesiyle kahramanın bakış açısı arasında bağ kurar:

Belā levh-i ʔazā ser-nāmesidür / Biten otları miħnet hāmesidür (3303)

Anlatılarda mekânlar, şahıslardan bağımsız düşünülemez. Anlatının gerçeklik kazanması için gerekli olan unsurlardan biri de mekândır. Karakterin kimlik ve kişilik kazandığı serüvenin görünen yüzüdür:

Gidüp çün vāşıl oldular maġāma / Maħall-i dil-güşā cāy-ı merāma (2692)

Kişiler, çevrelerine göre tanınır. Çevreyi çevre yapan karakterin ona yüklediği anlamdır. Anlatılarda çoğunlukla çevresel mekânları karakterlerin gözünden görürüz.

Vefâ'ya göre Zengi kalesi, taş üstüne taş koymakla değil, bela üstüne bela koymakla yükselen bir kaledir. Mihr'in esir olduğu bir mekânın içsel görüntüsü bu şekilde betimlenmiştir:

Yapısı ol hîşâruñ şöyle a'lâ / Belâ üzre belâdur şöyle bâlâ

Yedi burç ile şan kim burc-ı eflâk / Nuhüset necmi her Zengî-i nâ-pâk (4406-4407)

Mekân, anlatılarda sadece vak'anın üzerinde yaşandığı bir "yer" değildir. Kahramanın yaşadığı değişim sürecini, olayların birbiriyle bağlantılarını, çatışmanın psikolojik derinliğini de ifade eden bir kavramdır.

1.2.6. Zaman

Roman, bir zaman sanatıdır ve geniş bir zamana yayılan olay, durum, olgu, yaşantı, duygu, hayal ve düşünce unsurlarının sergilenmesidir. Geleneksel anlatılarda zaman, daha çok soyut ve genel; yuvarlak ve belirizdir (Çetin, 2003: 157).

Zaman, içinde olayların geçtiği olgudur. Olay akışı, anlatımın sürmesi, kahramanları, kahramanların değişimi zaman kavramına bağlıdır. Zaman, kişiler arasındaki münasebetlerin mekân ve süre içinde sunulduğu anlatı türü için önemlidir. Vak'anın belli bir düzen içinde gelişmesi zaman unsuruna bağlıdır (İçli, 2009: 217).

Kurgulanan metinlerde olayın gelişimi, şahıs kadrosunun olay zincirine katılması belli bir zaman dilimine bağlı olarak tasarlanır. Kahramanın atılacağı macera, değişim ve dönüşümü anlatıcının hikâye için öngördüğü muayyen zamana bağlıdır. Keyfi, tesadüfi bir zaman algısı yoktur.

Zaman, hayatın doluluğu ve tamlığıdır; epiğin taşıyıcısı, organik olanın var olana direncidir (Lukacs, 2007:126). Mesnevi gibi olaya bağlı diğer metinlerde zaman, olay akışının belli bir düzen içinde olmasını sağlar.

Anlatı, ister söz, ister yazıyla oluşturulmuş olsun netice itibariyle inşa edilmiş bir yapıdır. Bu yapı, zamana bağlı olarak değerini bulur. Anlatıyı zamandan soyutlamak

mümkün değildir. İster geleneksel, ister modern olsun, anlatı zamana tâbidir ve oluş sürecini zamana bağlı olarak idrak eder (Tekin, 2001: 110).

Tahkiyeli eserlerde zaman, diğer yapı unsurlarıyla daha net anlaşılır. Olay örgüsü, mekân ve şahıs kadrusunun başarılı bir şekilde işlenebilmesi zamana bağlıdır. Zaman, anlatı için kurgusal açıdan anlatıcının dikkat etmesi gereken bir unsurdur.

Mihr ü Vefâ mesnevisinin tahkiye zamanı, Zengiler'in hüküm sürdüğü devre denk gelmektedir. Zengiler'in tarih sahnesinde hüküm sürdüğünü yüzyıllar mesnevinin tahkiye zamanı olarak görülebilir. Ancak, kurmaca metinlerde zaman tayini, çok da kolay değildir. Anlatıcının olayları öğrenip tasarladığı zaman ise XVI. yüzyıldır. Eserde Kanunî'ye ait övgülerin bulunduğu bölümler ve mesnevi geleneğindeki telif özellikleri dairesinde bakıldığında bu döneme ait olduğunu tayin edebiliriz. Buna eserin okunduğu zamanı eklersek eserin zaman unsurunu her yönüyle değerlendirmiş oluruz.

Zaman unsuru; olay, yazar, anlatıcı, anlatı ve okuyucu endekslidir. Anlatıcının tasarladığı olay, mekân ve şahıs unsurlarıyla kurgulanarak belli bir zaman diliminde aktarılır. Olay zamanı ile anlatı zamanı farklı olsa da anlatıcı, kurgusal anlamda olay zamanına uygun hareket eder.

Kurmaca metinlerde, zaman unsuru incelendiğinde üç ana zaman çerçevesinde değerlendirilebilir. Bunlar; olay zamanı (vak'ının kendine özgü zamanı), anlatma zamanı ve anlatı zamanıdır. Olay zamanı, maceranın devam ettiği toplam süreyi karşılar. Maceranın başlangıç ve bitiş çizgesindeki kronik zamandır. Anlatma zamanı, maceranın tasarımı ve yazım sürecidir. Anlatı zamanı, eserin okunduğu zamanla ifade edilir.

1.2.6.1. Olay Zamanı (Vak'ının Kendi Zamanı)

Olay zamanı, olayların geçtiği zaman dilimidir. Nesnel zamanın tamamını kapsamayan, sadece olayların cereyan ettiği zaman süresidir.

Anlatının kapsadığı zaman süresi, soyut bir kavram değil, kendi içinde ve kendisi için var olan bir şeydir. Zaman, somut ve organik bir sürekliliktir, hayat bütünlüğünün akışkan kaynağıdır (Lukacs, 2007:129).

Olay zamanı, vak'anın gerçekleştiği gerçek zamanı ifade eder. Belli bir tarih ve süreyi kapsar. Takip edilebilen bir dış unsur olarak ölçülebilir.

Eserde anlatıcı, olayın maziye ait olduğunu; ancak gelecekte de okunup anlatılmasını istediği için yazdığını beyan eder.

Didi ahvāli māzīden hikāyet /Ki müstaḳbelde zıkr olup rivāyet

Ki Yūnān milki kim āb u hevāda / Mişāli gelmemiş 'arz-ı semāda (1181-1182)

Mihr ü Vefā mesnevisinde olayın başlangıcı dönemseldir. Yunan padişahı Taymus'un son günleridir. Bu günler, anlatıcının gözünden şöyle aktarılır:

Meger bir şubḥ kim bu dehr-i pür-ḳahr /Ḳadeḥdür diyü şundı kâse-i zehr (1255)

Ḳazādan nāgehāni şāh-ı 'ālem / Görür kim ḥatırı pür-derd ü pür-ḡam

Hücūm itmiş seḳāmet gevdesine / Ne gevde ḳalmış u ansuz ne sīne

Görür kim başınuñ artup şudā'ı / Diler cānı ide cisme vidā'ı (1258-1260)

Kader, ansızın / “nāgehāni” veda zamanının geldiğini hatırlatacak ve bir sabah Taymus ecele teslim olup gidecektir. Başlangıç beklenmedik bir zamanı daha doğrusu ecele/kadere bağlı bir zamanı ifade etmektedir. Kahramanın yola çıkmasına sebep olacak olayların başlaması için babanın/Taymus'un vaktini tamamlaması gerekir.

Kronolojik vak'a zamanı, Taymus'un ölümünden sonra işlemeye başlar. Taymus, vak'a zincirinden düştükten sonra kalan mirasın paylaşımı ve buna bağlı olarak Vefā'nın ülkeyi terketmesi, bu ilk halkanın zamana bağlı kurgusunda önem kazanır. Vefā'nın kendine kalan mirası tükettiği, günü gün ettiği devir “nice yıl” olarak açıklanır. Vefā, yola çıktıktan sonra ulaştığı noktaya kadar geçen zaman net değildir. Bu zamanın “nice gün” olarak tayin edildiğini görürüz. Masala özgü belirsiz zaman, mesnevide de görülmektedir:

Çü geçdi bir nice gün ḳaḥ' idüp rāh / Görindi bir sevād-ı şehri nā-ḡāh (1370)

Vefâ'nın Remmal'in yönlendirmesi ile Mihr'i bulup tanıştığı zamana dair bilinen bir nicel ölçüm söz konusu değildir. Ancak Mihr ile tanıştıktan sonra Mihr'in kendisini tanıttığı bölümde “geriye dönüş tekniği” ile daha eski zamanları anlattığını görürüz. Babasının Tatarlarla yaptığı savaşı, denize açılmalarını ve Hızır'ın yardımıyla kıyıya çıkışlarını Mihr'in anlatımıyla öğreniriz.

Mihr ile Vefâ'nın tanışıp buluşmalarından sonra çıktıkları av merasimi dört gün sürmüştür. Av dönüşü, maceraya yeni kapılar açılır. Şah-ı Mağrib, Sahire'nin yardımıyla Mihr'i esir eder, kavuşma arzusunu dile getiren Şah, Mihr'in yas tutma isteğine olumlu yanıt verir. Bu süre “bir yıl”dır:

Vefâsız bir yıla dek fûrkatûn var / Cefâdan günde biñ biñ hırkatûn var
Çü yıl başı ola irer murâduñ / Vefâyile añılır yaḥşi aduñ (2942-2943)

Vefâ'nın başına gelenler, ağabeyi Afâ'nın onu kurtarması zamanı Şah-ı Mağrib'in Mihr'e verdiği süreyle aynıdır. Vefâ iyileştikten sonra ağabeyine ve Mihr'in dilberlerine veda eder. Vefâ, dilbere “*üç yıl*” sabretmelerini söyler. Bu zaman tayini, bir bakıma maceranın da toplam zamanıdır:

Didi üç yıl olunca şabr idüñ siz / Dile biñ cân ile key cebri idüñ siz (3253)

Vefâ'nın Mihr'i kurtarmak için verdiği mücadele, amansız takipler bu üç yıl içinde olup bitmektedir. Vefâ ile Mihr, Şah-ı Mağrib'den kurtulunca yeni bir halka başlar. Mihr'in Zengi kalesine götürüldükten sonra Zengi reisinden “*on gün*” süre istediğini görüyoruz. Anlatılarda bir “aldatmaca” simgesi olarak zaman istemenin yaygın bir unsur olduğunu biliyoruz:

Çün on gün mühlet aldı ol perîşân / Yedi iklîme şan Mihr oldı sulṭân (4507)

Tayin edilen zaman içinde Zengi'nin elinden Mihr'i kurtaran Vefâ, yeni çıktıkları yolda bilmedikleri bir şehirde konaklarlar. Burada onları misafir eden iyi

kadının evinde belli bir süre geçer. Daha sonra Mihr, Zen'in yardımıyla Bezzaz'ın tuzağına düşer. Mihr, Bezzaz'dan iki günlük süre ister:

İki gün çok degül şabr u şitâbı / Çeküp gör soñra mâh u âfitâbı (4825)

Vak'anın kendine özgü zamanı, Mihr'in Vefâ sandığı Düzd ile şehri terketmesiyle devam eder. Mihr, bir kez daha Vefâdan ayrılmıştır. Ancak kendi yazgısına teslim olup yeni bir yola çıkar ve Şehr-i Mağrib'e varır. Şehr-i Mağrib'te tahta çıkması, şehrin girişine çeşme yaptırması, âşıkların şehre gelişleri ve Mihr'in aklanmasıyla olaylar devam eder. Vak'a zamanı, âşıkların kavuşması ile son bulur.

1.2.6.2. Anlatma Zamanı ve Telif Zamanı

Anlatma zamanı, vak'anın oluş zamanı ile öğrenilen olayın zamanından sonraki bir zamanı kapsar. Öğrenilen ya da yaşanan bir vak'anın algılanıp yazıya aktarıldığı süreçtir. Anlatıcının vak'ayı kurguladığı zaman olarak da görülebilir.

Anlatıda geçen olayların birisi tarafından öğrenilip anlatıldığı, aktarıldığı, okuyucuya sunulduğu zamandır. Anlatıcı, anlatma zamanına kendi zamanını da katabilir (Çetin, 2003: 163). Anlatılarda yazma zamanı, tahkiyeye dayalı anlatıların önemli öğelerinden biridir. Yazma zamanı anlatıların içeriğine derinlik katar.

Anlatma zamanı, olmuş ya da olması muhtemel bir olayın dil vasıtasıyla okuyucuya iletilmesidir. Vak'a zamanı ve öğrenme zamanından sonraki bir zamanı kapsar. Yaşanılan ya da öğrenilen olayların algılanıp ifade edildiği süreçtir. Bu süreci anlatıcının kurguyu tasarladığı zaman ile gerçek yazarın eseri kaleme aldığı zaman olarak inceleyebiliriz.

Mihr ü Vefâ, menşei bilinen bir hikâyedir. Ancak anlatıcı maziye ait bir rivayetin geleceğe aktarılması gerektiğine inanarak hikâyeyi yeniden kurgulayarak anlatır. Hikâyede bazen anlatıcı olarak yazarın kendisini, bazen de diğer karakterleri görmekteyiz.

Yazar, günde “iki yüz” beyit yazarak mesneviyi kaleme aldığını söyler. Bunu, dikkate aldığımızda eserin yaklaşık bir ayda tamamlandığını söyleyebiliriz:

Ki bir günde iki yüz beyt der-ḥāl
İdersin yokdur aña kıl ile kâl (1154)

Vak’a zamanı ile yazarın eseri kaleme alma zamanı arasında fark olduğu muhakkaktır. Vak’a zamanının Zengilerin tarih sahnesinde olduğu bir dönemde yaşadığını varsayarsak, mesnevinin bu yüzyıllara ait olduğunu söyleyebiliriz. Oysa Hâşimî’nin yaşadığı yüzyıl XVI. yüzyıldır.

1.2.6.3. Anlatı Zamanı

Anlatı zamanı, okurun tepkisiyle etkileşim içinde olan ve okura bir okuma zamanını kabul ettiren metinsel stratejinin sonucudur (Eco, 2009: 70).

Anlatı zamanı, anlatılan olayların geçtiği zamandır. Anlatıcı tarafından aktarılan bu zaman ile olay ve olgular okuyucu tarafından idrak edilir.

Anlatıda zaman unsurunu incelemek demek, romancıyı ve aynı zamanda onun içinde yaşadığı tecrübe dünyasını, yarattığı roman dünyasını, o dönemin okuyucuları, eserin yazıldığı dönemden gelinen zamana kadarki okuyucu ve yazar ilişkilerini incelemektir (Stevick, 1988: 231).

Mihr ü Vefâ mesnevisindeki metin halkalarına ve zaman akışına bakıldığında olayların genel olarak kronolijik bir sıra verildiğini görmekteyiz. Sadece Mihr’in babasından söz ettiği ve Tatarlarla yapılan savaşı anlattığı halkada geri dönüş tekniği kullanılmış ve zaman akışı değişmiştir. Olay halkaları neden-sonuç ilişkisi içinde belli bir düzenle birbirini takip eder.

Anlatı zamanı, tahkiyedeki olayların doğrulanması ve anlatının okuyucu zihninde gerçekçi bir yer edinmesini sağlar. Eserin başarısı biraz da bu zamanın kurgusuna bağlıdır. Yazar, olay için konumlandığı anlatıcıya hikâyeyi naklettirirken

şahıs kadrosu, mekân ve dil özellikleri bakımından bir bütünlük sağlar. Edebî eserin başarısı buna bağlıdır (Aktaş, 2003: 126).

Okuyucu, bir eseri okumaya başladığında o eserin dünyasına girer. Anlatıcının oluşturduğu itibari âlemin atmosferi içinde kendini görür. Böylelikle gerçek zamanın dışına çıkar. Mihr ü Vefâ mesnevisinde okuyucunun takip edeceği olay halkaları, onu fantastik bir dünyanın içine çeker. Burada kişisel konumu, psikolojik durumu hatta erkek veya dişi oluşuna bağlı olarak kahramanlarla özdeşleşebilir. Olay halkalarına müdahale etme şansı olmadığı için zihinsel olarak kendince akışa veya anlatıya müdahale edebilir. Hayali olarak özdeşleştiği bu kurgu dünyasına yeni yorumlar katabilir.

Okuyucu, hikâyeyle tanıştığı andan itibaren yazarın olayları duyduğu, öğrendiği ve tasarladığı zamana gidebilir. Bu zihinsel yolculuk, okuyucunun eserle kurduğu mesafe ile ilgilidir. Olayların anlatı zamanı ile okuyucunun yaşadığı zaman arasındaki makas, okuma fiilinin gerçekleşmesiyle nispi olarak kapanmış olur.

Mihr ü Vefâ mesnevisinde olay halkalarına ait anlatı zamanlarına baktığımızda belirgin olarak anlatıcının kurguladığı zamanı şu şekilde görürüz:

Birinci bölümde Vefâ'nın yola çıkması ve çıkmasına sebep olan olayı görmekteyiz. Vefâ'nın babasını kaybetmesi ve payına düşeni tüketmesiyle bulunduğu yeri terketmesi söz konusudur. Bu kurgusal açıdan hem anlatılar için ortak bir değer, hem de anlatı için zorunlu bir nedendir.

İkinci bölüm Mihr ile Vefâ'nın tanışması ve Mihr'in kendini ve ailesini anlattığı bölümdür. Bu bölümde anlatıda geriye dönüş tekniği ile kronolojik zamanda kırılma meydana geldiğini görmekteyiz. Olay halkalarının inandırıcı ve gerçekçi bir biçimde birbirine bağlanması için bu gereklidir. Vefâ, Mihr'e müjdelenen bir âşıktır. Bu sebeple altyapının sağlanması için anlatı zamanındaki bu kırılma, anlatıcının bilinçli bir tercihidir.

Anlatının en uzun ve karmaşık bölümü, üçüncü bölümdür. Bu bölümde âşıklar, bir dizi sınamaya tabi tutulur. Kahramanın olgunlaşması ve nihai ödüle kavuşmasının önündeki engeller, bir mantık silsile içinde sunulur. Kahraman, zor ve zahmetli bir

serüvenden geçirilir. Birbirini takip eden her olay yeni bir halkanın başlatıcısıdır. Bu zaman dilimi yaklaşık üç yıllık süreyi kapsar. Ancak tam bir netlik yoktur.

Dördüncü bölüm, düğümlerin çözüldüğü ve vuslatın gerçekleştiği zaman dilimidir. Anlatıda kısa bir zaman olarak takdir edilmiştir. Anlatıcı, kahramanların ve rakiplerin arasındaki yaşantıyı ifşa eder. Her şeyin netleştiği bölümdür.

Her olayın bir başlangıç noktası vardır. Bu tespit edildikten sonra okuyucu, anlatılacak olan her olayı dün, bugün ve gelecek bağlamında yeniden yorumlayabilir. Anlatı zamanı; eser, yazar, anlatıcı ve okur arasındaki mesafeyi ortadan kaldırabilir. Okuyucunun kültürel birikimi, bakış açısı bu noktada önem kazanır.

1.2.7. Bakış Açısı ve Anlatıcı

Tahkiyeli eserlerde vak'a, şahıs kadrosu, mekân ve zaman unsurları, yazar tarafından tayin edilen bir anlatıcının bakış açısı ile ifade edilir. Yazar, kurguladığı yeni dünyayı bu anlatıcının gözünden ve yine onun dikkati ile sunar. Okuyucu, çoğu zaman yazar veya anlatıcıyı fark etmeden bu dünyayı gezip dolaşır.

Bakış açısı, elbette teknik bir meseledir. Anlatıyı daha iyi gösterme aracıdır. Bu araç, okuyucuya yazarın söylemek istediklerini keşfetme imkânı sunar. Bu bakımdan bir anlatı için seçilecek bakış açısı o anlatının bütün yapısını ve anlamını etkileyecek önemdedir. Anlatıya dâhil olacak olayların saptanmasında bakış açısı sanatçının en büyük yardımcısıdır (Aytür, 2009: 20).

Bakış açısı, anlatma esasına bağlı metinlerde vak'a zincirlerinin ve bu zincirin meydana gelmesinde kullanılan mekân, zaman ve şahıs kadrosu gibi unsurların kim tarafından görüldüğü, idrak edildiği ve kim tarafından, kime nakledildiği meselesidir (Aktaş, 2003: 78).

Mihr ü Vefâ mesnevisinde anlatıcı konumlanırken her şeye hâkim, her şeyi bilen bir konum atfedilmiştir. Anlatıcı, bütün yaşananları görebilen, olup bitenin neden ve sonuçlarını değerlendirebilen bir konudadır. İlahi bir bakış açısıyla kahramanların bütün hayat maceralarına hükmeden bir üçüncü şahısın varlığı bütün mesenevi boyunca

hissedilir. Ancak zaman zaman konum değiştiren anlatıcının, kahramanların gözünden daha cüzi bir halkayı anlattığına şahit oluruz.

Taymus ölüm döşeğindeyken Vefâ'yı yanına çağırır ve ona nasihat eder. Bu nasihatı verirken bir bakıma onun geleceğini de görür. Yarına dair öngörüsü anlatıcının ileriye görme konusundaki hâkimiyetini de göstermektedir:

Vefâya didi kim ey kıurretü'l-'ayn / Yavuz gözden saña irişmesin şeyn
Uçar gözde hayâl-i çeşmi mestüñ / Düřerseñ ayağa kim tuța destüñ
Ne idüp neyleyem bî-çâre düşdüñ / Ğarîb u bî-kes ü âvâre düşdüñ
Çekersen ğurbet içre ger meşâyib / Ğarîb olan başuñ göre ğarâyib (1286-1289)

Mesnevide Mihr ile Vefâ'nın tanıştığı bölümlerde kahramanların kendini tanıtlmaları doğrudandır. Her şeyi kahramanın gözüyle görürüz:

Vefâyı bu şıfatda gördi çün Mihr / Kamer-ruĥ zühre tal'at müşteri çıhr
Yüzini urdı yüzine didi hânım / Eyitdi çün leb-â-leb oldı cânım
Lebüm aĝzunda zülfüm gerdenüñde / Cem'î yoĝ u varum hep yanıñda
Fidâ olsun cemâluñ cismine cân / Helâl olsun içerse la'lüñe kıan (1595-1598)

Hâşimî'nin mesneviyi kurgularken belki de yaptığı en başarılı uygulama, şahıs kadrosunu geniş tutması ve bu kadroyu fonksiyonel kullanmasıdır. Mesnevide neredeyse ayrı bir bölüm olarak değerlendirilebilecek olan Tatarlarla mücadele kısmını doğrudan Mihr'den öğreniriz. Mihr, kendi geçmişi hakkında Vefâ'ya bilgi verirken bu mücadeleyi de anlatır. Nasıl bir savaş verildiğini, gemilerinin denizde fırtınaya tutulmasını ve babasını nasıl kaybettiğini detayları ile anlatır:

Şehâ bil atamı sulţân-ı hâver / Bir idi 'adliyle âb u âzer
Öñinde günde biñ biñ şapucı / Nücüm-ı âsumândan çok şapucı (1612-1613)
Bil ey şeh geldi bî-ĥad ceyš-i Tâtâr / Nücüm u kıum ĥisâbindan da bisyâr

Yürüyüp irdigi iklîmi yıkdı / Ne yıkmaq od bırağup cümle yaqdı
Anı güş itdi çün şâh-ı cihândâr / Gözine oldı bu vâsi‘ cihân dar (1619-1621)

Anlatılarda yazar, ne kadar silikleşirse eser o kadar başarılı addedilir. Modern anlatılarda yazar anlatıcı bu yüzden neredeyse hiç görülmez. Olay akışını, halkalarının birbirine bağlantılarını, neden sonuç ilişkilerini okurun kendi muhayyilesinde tamamlayabileceği şekilde daha objektif kriterlerle verme gayretindedir. Bu bakımdan edebî eserin başarısı, bakış açısıyla da alakalıdır. Edebi eser, anlatıda yazar müdahalesini kabul etmez. Yazar anlatıcının yer aldığı eserlerin kusurları fazladır.

Hâşimî'nin anlatıcı değişimi bu estetik kaygıdan kaynaklanabilir. Ancak hâkim bakış açısının ve yazar anlatıcı müdahalesinin olduğu noktaların varlığı bir gerçektir. Mesenevide zaman zaman okuyucunun yönlendirildiğini görmekteyiz. Yazarın olay kişilerinden yana tavır alarak diğer kişilere karşı tavır geliştirdiğini görürüz. Bezzaz'ın önceden etiketlenmesi buna bir örnek olarak gösterilebilir:

Meger varidi bir Bezzâz-ı nâ-pâk / Yoğidi havfı Hağdan çatı bî-bâk
Elinden baş halâş itmezdi bir zen / Yere eylerdi ger biñ olsa gökden yoğ (4706-4707)

Kurgunun gerçeğe yakın olması için mümkün olduğu sürece yazar, kahramanları daha özgür bırakmalıdır. Okuyucu, kendi zihinsel etkinliği içinde etiketlemeyi yapabilmelidir. İyi-kötü, güzel-çirkin gibi değerlendirmeler peşin hüküm olarak değil, vak'a zincirinde sebep-sonuç ilişkisi çerçevesinde verilmelidir.

İlahi bakış açısında anlatıcı, itibari âlemin hâkim bir yerinde konumlanmıştır. Anlatıcı, edindiği derin ve etkili vasıflarla vak'a, şahıs kadrosu ve mekânı bu bakış açısına göre nakleder.

Tekin, ilahi karakterli anlatıcı olmadan vak'anın hayranlık uyandırmasının çok da mümkün olmayacağını söyler. Zira iç okumalar, şaşırtıcı tahliller, zihin ve bilinç akımı ile ilgili sezislerin tamamı buna bağlıdır (Tekin, 2006: 21).

İlahi bakış açısında anlatıcı, her şeyi bilme yeteneğine sahip olduğu için olayları rahatlıkla istediği gibi yönlendirebilir. Anlatıcı, itibari âlem için sınırsız bir güce sahiptir. Kahraman yaratımından mekâna kadar her şeyi kurguladığı biçimde ifade eder.

1.2.7.1. Dil ve Üslup

Düz bir metinle edebî bir metni birbirinden ayıran en önemli unsur dildir. Bir göstergeler sistemi olarak dil, edebî eserin varolması ve boyut kazanması için aslolan en önemli öğedir.

Edebî dil; mecaz, benzetme ve motif gibi estetik ifadelerin yoğun olarak kullanıldığı dildir. Bu yönüyle günlük dilden ayrılır. Doğrudan anlatma yerine dolaylı anlatma esastır. Müphemliklerle doludur ve edebî zevke uygun olarak pek çok keyfi kullanıma rastlanır.

Edebî dil, çağrışım değerleriyle üst bir dil olduğunu her haliyle belli eder. Yazarın kendi kendine yeten dili şahsi bir dildir. Yazı, kollektif karakterlidir ve sanatçının içinde yaşadığı kültürden beslenir (Aktaş, 1998: 11).

Edebî eser, yazarın aynasıdır. Onun dili, görüntüsü, yorumu, bakış açısıdır. Bir yazarı tanımanın en kestirme yolu, onu eserlerinden yolu çıkarak tanımaktır. Her ne kadar sanatçı gerçek kimliğini eserde saklamaya çalışırsa da kendinden pek çok şeyi de yansıtır. Bu bakımdan bir edebî eseri incelemek; sanatçıya ait hemen her unsuru incelemek anlamına gelir. Onun kimlik ve kişiliğini, dil ve üslubunu, yaşadığı dönemi ve bağlı olduğu akımı incelemek demektir.

Mihr ü Vefâ mesnevisi, dil bakımından genel olarak Eski Anadolu Türkçesinin özelliklerini taşımaktadır. Dil, her ne kadar Arapça, Farsça ve Türkçe kelimelerden müteşekkil de olsa dönemin dil anlayışına uygun; ancak süslü ve ağır olmayan bir yapıdadır.

Mesnevide şahıs eklerine bakıldığında I. teklik şahıs için “-vAn, -Am, -In” eklerinin kullanıldığını görmekteyiz:

Günâhum ger ola çün mihr-i ‘âlem / *Yimezven* ‘afvuñ olsa zerrece ğam (177)

Bu yaña dinle hâlin *diyem* anı / Muhabbet kulzümünde *diyem* anı (5577)

Eserde I. çokluk şahıs eki olarak “-vUz, -Uz” ekinin kullanıldığını görmekteyiz:

Yolu bunda kıoyalum *oқыavuz* / Dime idüp ta‘allül yahşi yavuz (5766)

Neyiçün *korқaruz* biz kâfiriden / Bize rahmet olan hüd hâsirinden (1672)

Budur lâzım ki ‘arsa başlaya öz / Dıraht-ı ‘ıyşıçün tâl *işleyevüz* (5676)

II. çokluk şahıs eki, Eski Anadolu Türkçesindeki gibi, “-sIz” şeklinde kullanılmıştır. Yazarın dönemin dil özelliklerine bağlı olduğunu görmekteyiz:

Vezi̇r eydür ki dinleñ hasb-i hâli / Ki tâ fehm *idesiz* bu kıl ü kâli (1334)

Didi geh geh gelün bu yirlerde siz / Ri‘âyet nicesi olur *bilüñsiz*

Mesnevîde emir çekim ekleri şahıslara göre, “-AyIn, -gIl, -n” şeklindedir. Örneklerde bu bariz olarak görülmektedir:

Dilek idüp didi şâkı̇ *olayın* / Kadehden ‘ömriñe bâkı̇ *olayın* (5373)

Tevakküfsuz *bulayın* anı ânî̇ / Bulam cânânı geşt idem cihânı (4273)

Ki ya Rab *eylegil* merğüb u manzûr / Bula tâ iştiḥârı ola meşhûr (23)

Didi ey Dâye *bilgi*/hâlümi sen / Gör istiḫbâl iden aḥvâlimi sen (2953)

Ṭutup birbirünün ‘aşkına bâde / Dadi hâtif ki *vermeñ* ‘ömri bâda (5819)

Ne var ise içinde yükledün tîz / Gice *kalmañ* becîd oluñ seḫer-hîz (5775)

Mesnevîde aruz vezni gereği Arapça ve Farsça kelimelerin aslî okunuşlarında ses değişikliğine gidildiğini, çoğunlukla ünlü türemesi hadisesinin olduğunu görmekteyiz. Eserin kahramanlarından Mihr’in vezin gereği “Mihir” şeklinde birkaç kez geçtiği görülmektedir:

Hemân-dem seyr için atlandı fi‘l-ḥâl / *Mihir* atlanmıyacak dir ki hoş ḥâl (5928)

Mihir de Dāye birle tâbi‘ oldı / O matbū‘ olması çün şāyi‘ oldı (2252)

Fikirde zülf ü boynı zulmet ü nūr / Birisi kāfir anuñ biri kāfūr (3830)

Niceler yandılar tâb-ı ciğerden / *Zehirler* içdiler âb-ı ciğerden (4288)

Türkçe kelimelerle tamlama yapmak, bunları eserde kullanmak yine sanatçıya ait başka bir dil ve üslup özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır:

Bu güftarı çün ortancı işitdi / Kenāra қаşd idüp ‘*azm-ı iş* itdi (3054)

Veyāḥūd her biri *sancāg-i İslām* / Şehādet barmağı ĩmānı i‘lām (3484)

Eski Türkçede *söylemek*, *rivayet etmek* anlamlarında kullanılan “Ay-“ (*aydur*, *eydür*) fiili mesnevide aynen korunmuştur:

Rikābın tıtdı indürdi o şāhı / Gören bu māhı *eydür* māha māhı (560)

Veẓir *eydür* ki dinleñ hasb-i ḥālī / Ki tā fehm idesiz bu kıl ü ḳālī (1334)

Mesnevide “Soğuk” ve “ısı” sözcükleri eski kullanımlarıyla dikkat çeker. “Issı” sözcüğünde aynı zamanda ikizleşmenin olduğunu görmekteyiz:

Şovuk issi bir oldı dilde derdüm / Ki şāhid eşk-i germ u āh-ı gerdüm (4036)

Eski Türkiye Türkçesinin bir özelliği olan ötümlüleşme mesnevide de dikkat çeker. Özellikle kelime başlarında kullanılan sert ünsüzlerden “p” ve “t” sesi buna örnek gösterilebilir:

Ṭurup şāḳı oturdı çünki çengi / Çalar her *barmağı* evtār u çengi (4134)

Çü tıoldı bahre ol seyyāḥ u ğavvāş / Çıḳardı nice *dürlü* gevher-i ḥāş (2117)

Kemālin bula *bişmiş* mihr-i evvel / Düşer ḳurş-ı ḳamer şoñra mu‘atṭal

Eski Anadolu Türkçesinde görülen sızıcılaşma hadisesinin örnekleri de mesnevide görülebilmektedir. “k” ve “h” değişimi buna örnek olarak gösterilebilir (Şahin, 2003: 43)

Çün sen yanumdasın yanumda *korhu* / Olup *korhuyıla* dil nice *korhu* (4330)

Bunı dirken irer çeşmine *uyhu* / Ki bi-h̄^{ab} idi bir kaç gün o meh-rū (4957)

Mesnevide kullanılan kiplere bakıldığında dikkati çeken bazı hususlar mevcuttur. Gelecek zaman eki olarak, “-IsAr” kullanımını bunlardan biridir:

Revān olduğı vaqtin tende cānum / *Olisar* āşikāre her nihānum (1274)

Çafesden murğ-ı rūhuñ ura pervāz / *Olisar* āşinālar birle dem-sāz (2808)

Eski Anadolu Türkçesinin bir özelliği olarak öğrenilen geçmiş zaman kipi için “-UpdUr” ekinin kullanımı görülmektedir:

Saņa ‘āşık *olupdur* cān u dilden / Degüldür şanma ‘aşkı āb u gilden (2907)

Nice fāzıl olup şî‘ rile meşhūr / *Çalupdur* adları şî‘r ile mezkūr (1151)

Ṭırāz-ı çarḥa atlas māh u ḥurşid / *İdüpdür* kim ile iqbāl ü te‘yid (86)

Mesnevide edatların kullanımında ciddi bir farklılık yoktur. Ancak “ile/birle” edatının kullanımı Eski Anadolu Türkçesi özelliklerine göredir:

Sağın ğayrūñ kanadı *birle* uçma / Çün oğ her serv-ķāmet yāri ķuçma (1303)

Ne yüz *birle* varam ihvānuma ben / Geçersem varayım biñ cān u serden (1365)

Zarf-fiil (gerundium) kullanımında yine Eski Anadolu Türkçesine ait kullanımların olduğunu görmekteyiz. Bunlardan bazıları aşağıdaki gibidir:

Ki Mevlā ismi ‘abde zıkr u tesbīḥ / *Olıcağ* ķankı aḥmağ ide taķbīḥ (3996)

Dilüm zülfüñ kemendi *ideli* bend / Olupdur rişte-i cān aña peyvend

Çıķup didi baña ey cān-ı ‘ālem / N’ider sen *olmayacağ* cānı ‘ālem (5537)

Yapım eklerine bakıldığında fonetik ve morfoloji bakımından henüz bir netliğin olmadığını, düzlük-yuvarlaklık uyumuna dikkat edilmediğini görmekteyiz:

Çılıç gün *yüzlü* bir maḥbûb-ı devrân / Gören kâfir olur anı Müselmân (936)

Didi ya Rab görem mi hiç ol ayı / Çarındaşum güneş *yüzli* Vefâyı (5705)

O şâdiye bu ‘aql u fehm irmez / Demek ister ki anı dört *gözli* görmez (5902)

Mesnevide bir üslup özelliği olarak atasözü ve deyim kullanımı oldukça yaygındır. İktibaslarda âyet ve hadisler kadar atasözleri ve deyimlerin de kullanıldığını görmekteyiz:

İrişdiler anuñçün süre mesrûr / Degül Bağdād ‘aşık olana dür (6032)

Gören düşünâm-ı la‘lin dir vefâsız / Meşeldür gerçi bal olmaz belâsız (6247)

Çü bahre köpri yapılmaz meşeldür / Deñiz hibri dimek fülke maḥaldür (2161)

İdilmiş olmamak key nâ-maḥaldür / Ölen ardınca ölmüş yok meşeldür (2919)

Hâşimî’de zaman zaman orijinal anlatımlar dikkat çeker. Bu anlatımlarda nazma ve ifadeye değer verdiğinin nişanesidir:

Görün Rûm içre kimdür nazma kâdir / Ki istizhârı her dem ola ḥâzır (1175)

Bu ma‘dûd olan ebyât-ı dime çok / Olınca himmet olur nice yok çok (1176)

Klasik şiirde harflerden yararlanarak sembolik ifadeler kullanmak, harflerin şekil özelliklerinden yola çıkarak çeşitli teşbihlerde bulunmak bir üslup özelliğidir. Mesnevide bu tür kullanıma da rastlıyoruz:

Saçını gördi baş egdi aña cîm / Dehâne halka kıldı kaddin mîm (6261)

Elif kaddiyle mîm olsa hem-dem / Olurdı derd-i ‘aşkı ‘aşıkâ em (6273)

Mesnevîde ahenkli söyleyiş için kafiye ve redif kullanımı önemsenmiştir. Özellikle cinas kullanımını en belirgin özelliklerinden biridir. Sanatçı mesnevîde hemen her kafiye çeşidini kullanır:

Ölüm sözünü tabî-ı a'lâ vü dūnuñ / Koyar darb-ı kulağına 'adūnuñ (1807)

Atıldı harbeler çün irdi cenge / Ki baş cān almağıçün girdi cenge (1839)

Çalan zen toğrı sancāķ üzre ir tiz / 'Adū kalbine gir çün tır-i ser-tiz (2022)

Çıkardı şeh kodı pişinde dīnār / Saķın dime aña dīnāre di nār

Bazen sadece redifin kullanıldığını kafiyeye yer verilmediğini de görmekteyiz. Bu durum oldukça ilginç bir tercih olarak karşımıza çıkmaktadır:

Meşeldür el benüm dāmen senünçün / Ne iderseñ şevāb ola senünçün (3671)

İşitdi çün Vefānuñ geldügin ol / Göge irgürdü güyā geldügin ol (5186)

Hâşimî, Nevâî'yi örnek aldığını, ondan etkilendiğini, onun büyük bir üstad olduğunu söyler. Ona göre Nevâî, sözün sancaktarı, şiirin öncüsü, kelim meydanının kahramanıdır:

Huşūşā ehl-i nazm içre o server / Dime server di mīr-i heft-kişver (689)

Odur dānişveri sultān-ı āfāk / Diken evvel sūhān sözine sancaķ (690)

Hâşimî, nükte sahibi, şiir konusunda yetenekli olduğunu ifade eder. Şiir sahasında söz sahibi olmak kolay değildir. Sanatına ve eserine güvenen şair, aşağıdaki beyitlerde bir bakıma kendi fahriyesini söyler:

Ki bu pīr ol hakīm-i nüktedāndır / A'yān itdük ki çok şāhib-beyāndur (6027)

Cihān eşrārına bulmuş vukūf ol / Ki üstād-ı Vefādur feylesof ol (6028)

1.3. Anlatım Teknikleri

1.3.1. Anlatma-Gösterme Teknikleri

Daha çok klasik anlatılarda geçerli olan anlatma (diegesis) tekniğinde yazar-anlatıcının varlığı çok nettir. Gerektiğinde araya girer, yorum ve değerlendirmeler yapar, nasihat verir, soru sorar, hitap eder, anlatı kişilerini yargılar. Bu teknikte anlatıcı taraflıdır. Anlatıda olan biten her şey birisi tarafından aktarılır (Çetin, 2003: 139).

Mihr ü Vefâ msnevisinde ağırlıklı olarak kullanılan yöntem, anlatma esasına dayanan yazar-anlatıcı tekniğidir. Bir bakıma devir itibariyle bir vak'ayı hikâyeye etmeden başvurulmuş temel teknik kullanılmıştır. Her anlatım tekniğine ait bir anlatıcının varlığı bir mecburiyet olduğuna göre, mesnevide de anlatma tekniğine uygun bir anlatıcının konumlandırıldığını görmekteyiz.

Klasik metinlerde çoğunlukla anlatıcı ön plandadır. Bu anlatılarda anlatıcı, hikâyeyi nakleden bir konumdadır. Roman sanatı, anlatmaya dayalı bir sanattır. Anlatma ve gösterme tekniği, olaya bağlı metinlerde en çok kullanılan tekniklerden biridir (Tekin, 2001: 197).

Mesnevide okura yönelik algıları yönlendiren bir anlatıcının varlığından bahsedebiliriz. Özellikle Vefâ'nın arzusuna ortak olan rakipler söz konusu olduğunda bunu çok daha net görebilmekteyiz:

Çü evvel çeşmin açdı Zengî-i dūn / Şanasın hey'et içre kelb-i gerdūn

Çü Mihri bulmadı itdi feryād / Dir idi fikr-i zulmın eyleyüp dād (5071-5072)

Gösterme tekniğinde yazar – anlatıcı, olabildiğince görünmemeye, kendini belli etmemeye, arka planda kalmaya çalışır. Bu teknikte şahıs kadrosundaki kişiler, konuşma ve eylemleri itibariyle doğal süreç içinde verilirler. Kişiler, anlatıcının kenara çekilmesiyle tamamen serbest bırakılır. Anlatıcı, okuyucu ile anlatı arasından çekilir, silikleşir (Çetin, 2003: 140-142).

Gösterme tekniği, hem olay halkalarının birbiriyle uyumu, hem de yazarın kurguya gerçeklik kazandırması bakımından önemlidir. Anlatma tekniği ile beraber

kullanılan sahneleme özelliğinin başarısı, anlatıcının yeteneğine bağlıdır. Yazar-anlatıcının aradan çekilmesi demek, okuyucu ile olay kahramanlarının başbaşa kalması demektir. Okuyucu, bu tekniğin kullanıldığı yerlerde kahramanlarla doğrudan iletişim kurar. Bu bağlamda okuyucu, daha bağımsız ve objektif olarak olay akışına katılabilir.

Taymus -Vefâ'nın babası- hasta yatağında iken Vefâ'yı çağırır ve ona nasihat eder. Bu nasihat, bir bakıma oğlunun geleceğini gören bir babanın son nasihatidir. Burada yazar-anlatıcı aradan çekilir. Sahneyi olduğu gibi müşahede ederiz:

Vefâya didi kim ey kıurretü'l-'ayn /Yavuz gözden saña irişmesin şeyn

Uçar gözde hayâl-i çeşmi mestüñ / Düşerseñ ayağa kim tuğa destüñ

Ne idüp neyleyem bî-çâre düşdüñ / Ğarîb u bî-kes ü âvâre düşdüñ

Çekersen ğurbet içre ger meşâyib / Ğarîb olan başuñ göre ğarâyib

Gözüñe şimdi 'âlem bir tabağdur / O dem dünyâ göresin kaç bucağdur (1286-1290)

Anlatmaya bağlı eserlerde genel olarak okuyucu olayları ikinci veya üçüncü ağızdan öğrenir. Birinci ağızdan öğrenme imkânı pek olmaz. Gösterme tekniğinde okuyucu bu imkânı yakalar. Gösterme tekniğinde yazar okurla eser arasından çekilerek onları başbaşa bırakır. Böylelikle hem tekdüze anlatım ortadan kalkar hem de okuyucu duygu yoğunluğunu daha rahat hissetmiş olur. Edebî anlatımlarda esas olan özelliklerden biri de budur.

1.3.2. Tasvir Tekniği

Tasvir tekniği, klasik anlatılarda en çok başvurulan yöntemlerden biridir. Olayın mekâna aksedildiği zamanlarda zorunlu olarak anlatıcı tasvir tekniğine başvurur. Olayda yer alan kişi ve eşyanın görünür olması için tasvire ihtiyaç vardır.

Roman, en basit tanımıyla bir olayı; kişi, çevre ve zaman göstererek anlatma sanatıdır. Romancı sanatını gerçekleştirirken gerçek dünyaya öykünür ve okuyucusuna küçük bir dünya sunmaya çalışır. Amaç anlattıklarına gerekçe hazırlamak, okuyucusunu kendi yarattığı atmosfere çekebilmektir. Temel niteliği itibariyle anlatma, somutlaştırma

olan tasvir, romancının kendi rengini canlandırma fırsatı bulduğu anlatma tekniğidir (Tekin, 2001: 199).

Mesnevîde mekân tanıtımları ve mekânın olayla ilgisinin kurulduğu yerlerde anlatıcının sıkça başvurduğu tekniklerden biri tasviridir. Her ne kadar şiir diline uygun olarak abartılı da olsa tasvirlerin olayı gerçeğe yaklaştırmada rolü vardır. Mihr'in Sahire tarafından kaçırıldıktan sonra gözlerini açtığı Mağrib Sarayı tasviri bu bakımdan dikkat çekicidir:

Müzeyyen her cevānib sīm ü zerden / Taşı yâkūt u rummānī güherden (3006)

Uluvv-ı kadrile eflāke hem-ser / İki kandīl mihr u māh-ı enver

Kevākibveş kanādīl anda bī-ḥad / Kebīr iki şağāyir līk bī-'ad (3001-3002)

Tasvir, romanın kurmaca dünyasında yer alan kişi, zaman, olay, mekân gibi unsurları sanatın sağladığı imkânlardan yararlanarak görünür kılmaktır. Tasvir etmek, bir şeyi, olduğu gibi anlatmak, çizmek değildir. Anlatıcı, tasvir yaparken gerçeğe en yakın olacak bir tarzda bunu yapmaya gayret eder. Bu bağlamda tasvir, anlatıma daha lirik ve estetik bir değer katar:

Berī cānibde daḥi ḥayl-i leşker / Aḳup ol bahre ṭolmış seyl-i leşker

Ne leşker gūyiyā deryā-yı āhen / Şanasın mevcdür miğferle cevşen (1780-1781)

Yukarıdaki beyitlerde olduğu gibi mesnevîde anlatıcı tasviri yaparken estetik değeri dikkate alır. Alelade, sıradan, bayağı tasvirler yerine estetik boyut taşıyan tasvirlerin tercih edildiğini görmekteyiz.

Tasvir bir anlamda anlatının tamamlayıcı unsurudur. Tiyatro için dekor ne ise, tahkiyeli bir eser için de tasvir odur (Tekin, 2001: 207).

Mesnevîde özellikle Mihr'in tanıtıldığı bölümlerde portre çizme mantığı ile hareket edilerek tasvirin derinlik kazandığını görürüz. Mihr'in güzelliği, teşbih ve tasvirle sunulmaya çalışılır:

*Cebîni levh-i Kûr'ân-ı mu'azzam / Cemâli devr-i şî'riyle mükerrerem
 Getürmiş bürka'ını ol dil-efrûz / Yüzi aķ alını açuķdur şeb u rûz
 Çekilmiş şanki rāh-ı keh-keşāndur / Kevākib anda bî-nām u nişāndur
 Ki zirā cebhe-i bî-hāldur bu / Yazılmış noķtasuz hoş hāldur bu
 Yüzünüñ māhı üzre alını hırşîd / Cemālin görse hayrān ola nāhîd (1422-1426)*

Mesnevilerin süslü bir üslubu vardır. Duygu ve hayaller yoğunudur. Çoğunlukla mübalağalara dayalı tasvirler yapılır (Çetin, 2003: 64). Zengi kalesi ile ilgili tasvirlere bakıldığında abartıyı rahatlıkla görebiliriz:

*Varidi ol taķuñ üstinde ķal'a / Getürmişdi yaķup dünyā-yı ķal'a
 O deñlü ķadr ile irmiş a'lāya / Şanasın nerdübān-ı 'arş-ı pāya
 Yapusı ol hişāruñ şöyle a'lā / Belā üzre belādur şöyle bālā
 Yedi burc ile şan kim burc-ı eflāk / Nuhüset necmi her Zengî-i nā-pāk
 Ya şan kim kūh-ı Kāf ol kūh-ı vālā / Felekdür ķal'a kim ķadri mu'allā (4404-4408)*

Tasvirî anlatım tarzı, okuyan veya dinleyenleri etkileyen, onlara verilmek istenen mesajı etkili bir dille veren, öğretici bir metottur (Şentürk, 2002: 22)

Tasvir tekniğinde önemli olan gözlem ve ifadedir. Mekân veya kişilere ait özellikleri tablolaştırmak, soyut olanı somutlaştırmak anlatıcının yeteneğine bağlıdır. Betimleme, duygu ile sözün aynı düzlemde buluşmasıdır. Çizilen tabloların gerçekliği oranında anlatımın okuyucu muhayyilesinde canlanma olanağı vardır. Bu nedenle tasvir anlatımın bir parçası olarak bilinçli bir tavrın ifade bulmasıdır. Vefâ'nın Mihr'e kavuşmak üzere çıktığı yolda karşılaştığı zorluklar anlatılırken dağ ve çöl manzaraları onun psikolojik durumuna göre betimlenir:

*Ne gördi gördi bir kūh-ı ser-efrāz / Ki geçmez itse yüz yıl murğ pervāz
 Dağı gördi bu bir şahrā vü yāzı / Bilinmez nice günlükdür dırāzı
 Behiştāsā mübārek cāyidi ol / İçinde kevşerāsā var şular bol (3352-3354)*

Tasvir etmek, bir şeyi “olduğu gibi” anlatmak demek değildir. Esasen bir şeyi “olduğu gibi” anlatmak mümkün olamaz. Anlatıcı, tasviri, tasvir edeceği şeyin karakteristik özelliklerini dikkate alarak gerçekleştirir ve çizdiği, anlattığı şeyi “gerçekmiş gibi” hissettirmeye çalışır.

Sanatçı, gerçeğin değil, görünenin benzetmecisidir (Ayvazoğlu, 2014: 13). Betimleme, gerçeğe uygun olarak yapılır; ancak gerçeğin kendisi değildir. Betimleme kurgudaki aslı yapıya yardımcı bir fondur.

1.3.3. Özetleme Tekniği

Mesnevi gibi klasik anlatılarda anlatıcı, eserin başında hemen her unsur için gerekli açıklamalarda bulunur, okuyucuyu merakta bırakmaz. Özetleme tekniğinde anlatıcı, gereksiz ve uzun açıklamaları bir tarafa bırakarak o an söylenmesi gerekeni kısa ve kestirmeden söyler. Bu tarz anlatım, eski tahkiyeli eserlerde sıkça kullanılmıştır.

Özet anlatı (summary narrative), olayları ayrıntılarıyla değil; ana hatlarıyla sergileme tekniğidir. Bu teknikte anlatıcı, önemli olayların geçmediği zaman dilimlerini ve gereksiz ayrıntıyı atlar (Çetin, 2003: 143).

Mihr ü Vefâ mesnevisinde Hâşimî, olay halkaları arasındaki bağlantıları sağlarken zaman zaman özetleme tekniğine başvurur. Daha çok sözün gereksiz uzatılmaması gerektiğini düşündüğü bölümlerde kullanır:

Tamâm it Hâşimî bu nuş ile pend / Kimine fetḥ-i bâb ü kimine bend

Görelüm nice oldı ḥâl-i kışsa / Ki vardur çok kişiye bunda hişse (3110-3111)

Özetleme tekniğinde yazar, vak’a zincirinde aksamaya yol açacak ayrıntıları, teferruatı rahatlıkla atlayabilir. Aşağıdaki beyitlerde Mihr’in tahta çıkışı ile ilgili kısım anlatılırken vak’a zincirinde merak edilen âşıklar söz konusu olduğundan konuyu bu teknikte toparlamaktadır:

Çü şahlık hâleti Mihre muqarrer / Olundı olmasın kışşa mükerrer
Gör imdi nice oldı hâl-i 'uşşâk / Ki anlardan pür-âvâz oldı âfâk (5067-5068)

Hâşimî, özetleme tekniğine sık sık başvurur. Mesnevideki şahıs kadrosunun geniş olması ve olay halkalarının birbiriyle bağlantılarında sorun yaşandığını hissettiği yerlerde özetleme tekniğini kullanır:

Çü anlar gitdi kışşa aña yitdi / Görelüm ol iki şeh-zâde n'itdi (5686)

Mihr ile Vefâ'nın ilk karşılaştıkları sahnede Vefâ kendini tanıtırken sözün uzayacağını anlar ve merak ettiği Mihr'i bir an önce tanımak için kısa yoldan ve genel bir ifade ile hayatının cevr ü cefa olduğunu; dert ve bela ile dolu olduğunu anlatır:

Benüm kışşam kamu derd u belâdur / Başından ayağa cevr ü cefâdur (2309)

Özetleme tekniği, anlatıcı için vazgeçilmez bir yöntemdir. Zira anlatıda her unsuru bütün detaylı anlatmak mümkün olmaz. Bu sebeple vak'a zincirinde zaman zaman başvurulan toparlayıcı bir tekniktir.

1.3.4. Geriye Dönüş Tekniği

Roman, zaman bakımından geçmiş, şimdi ve geleceğe açık bir türdür. Roman sanatında geçerli olan zaman "şimdi"dir. Her şey bu "şimdi" içinde kurgulanır. Ancak anlatıcı, zamanda geri giderek anlatıya sahilik kazandırır (Tekin, 2001: 233).

Geriye dönüş tekniği, anlatıda bir olay veya bir kahraman hakkında okuyucuyu aydınlatmak gerektiğinde başvurulması gereken tekniklerden biridir. Merakta bırakılmış, ayrıntıya girilmemiş yerlerde devreye giren yöntemdir.

Vak'a zincirinde anlatıcı bölümler arası geçişkenliği sağlarken bu metottan faydalanmıştır. Klasik anlatılarda anlatıcılar, kahramanların yaşadıkları macerayı bazen bir birine paralel iki eşit vak'a gibi verirler. Macerayı sürükleyen ikili kahramanların başından geçenler anlatılırken geriye dönüş tekniğinden yararlanılır.

Mihr'in Şah-ı Mağrib sarayına götürülmesinden sonra Vefâ'nın ölüm kalım arasındaki hali olduğu gibi ertelenir. Anlatıda uzun uzun Mihr'in buradaki durumu, Şah-ı Mağrib'in ona kavuşma arzusu anlatılır. Daha sonra Vefâ'ya dönüldüğünü görürüz:

Qoyalum Mihri āh u çeşmi medhūş / İdüp ol kelbe vîrsün h̄'ab-ı h̄argūş
Ne eyler yâriçün gör şeh Vefâyı / Çeküp ağıyardan cevri ü cefâyı (4511-4512)

Mesnevîde yukarıdaki anlatıma benzer bir şekilde sıkça geriye dönüş tekniğinden yararlanıldığını söylebiliriz. Hâşimî, anlatımı çeşitlendirmek ve monotonluğu kırmak üzere hem bakış açısından hem de farklı anlatım tekniklerinden yararlanmıştı:

Qoyalum Mihri azmidüp Vefâyâ / Cefâdan nice ider gör şafâyâ
Vefâ gördi ki Mihriün gelmesi yok / Taḥammül itdi oldı muntazır çok (4834-4835)

Mihr ü Vefâ mesnevisinde Mihr'in kendi geçmişi ve babasının Tatarlarla yaptığı savaşı anlattığı bölümün tamamı geriye dönüş tekniğiyle verilir. Mihr ile Vefâ'nın tanışmasından sonra Mihr'in tanıtıldığı bölümlerden biridir bu. Anlatıcı, karakter tanıtımı veya metin halkalarının birbiriyle anlam bütünlüğü içinde sunulması meselesinde kullanır.

Geriye dönüş tekniği, konunun daha iyi anlaşılmasında, kahramanların tanıtılmasında ve olayların sebeplerinin ortaya konulmasında anlatıcıya yardımcı olur. Dar anlamda geriye dönüş, olayları veya kişileri tanıtmak için yakın zamana; bir saat, bir gün, iki gün veya birkaç gün öncesine dönüştür. Yapıcı geriye dönüş, bir olay veya bir kahraman hakkında okuyucuyu aydınlatmak, gerektiğinde başvuru bir geriye dönüş tarzıdır. Okuyucunun merakının yoğunlaştığı anda, romancı devreye girer ve kahramanın geçmişi hakkında ya parça parça yahut blok halinde bilgiler verir (Tekin, 2001: 237-238).

1.3.5. Montaj Tekniği

Montaj tekniği, özellikle post modern anlatılarda sıkça başvuru alan tekniklerden biridir. Bu tekniğin en önemli noktası, montajın metinle bütünleşmesi, metnin bütün dikkate alındığında sırtmamasıdır. Bu sebeple montaj tekniğinden faydalanacak anlatıcının neyi nerede, nasıl kullanması gerektiği konusunda dikkatli olması şarttır (Tekin, 2001,247).

Klasik anlatılarda, montaj tekniği yerine sıkça başvuru alan unsur, “iktibas”tır. Klasik edebiyatın kaynakları olan Kur’an ve hadis bu anlamda montaj sayılabilecek ve sıkça kullanılan bir sanat olarak karşımıza çıkar.

Mihr ü Vefâ mesnevisi bu bağlamda oldukça zengin bir yapıya sahiptir. Ayet, hadis, atasözü ve deyim kullanımı oldukça fazladır. Ayet ve hadis iktibasları bakımından oldukça zengin bir alıntının olduğunu görmekteyiz:

Bilirsüz çünkü “el-kaşammü fi’n-nâr” / İdüñ ‘ârı ki “en-nâru ve lâ ‘âr” (1278)

Şerîk-ı zâti yok ferd u şameddür / Şifâtı “kulhüva’llâhü ahaddur” (156)

“Li külli şey’in” itdüñ saña âyet / Kamu gâyetde gösterdüñ bidâyet

Celâliyet şehâb-ı encüm-i dîn / “Ce’alnâhâ rücūmen li’ş-şeyâtin” (239)

Hâşimî, kültürel birikimini anlatıda göstermek, sözün değerini yerinde değerlendirmek üzere halkın kullandığı atasözlerine özeldir önem verir. Anlam bütünlüğü içinde beyitlere monte edilen atasözleri, metnin zenginliği açısından önemlidir:

İdilmiş olmamak key nâ-mağaldür / Ölen ardınca ölmüş yok meşeldür (2919)

Didi gâfletde geldi ol hayâsuz / Meseldür gerçi bal olmaz belâsuz (1622)

Çü bahre köpri yapılmaz meşeldür / Deñiz hibri dimek fülke mağaldür (2161)

Edebî anlatılarda deyimler, estetik dilin önemli unsurlarından biridir. Anlatılarda ifade zenginliği açısından deyimler, mecazî boyutu dolduran alıntılmalardır. Mihr ü Vefâ mesnevisinde deyim kullanımı yerli yerindedir:

İki çeşmi şan iki Türk-i ser-mest / Verüp elden düşüp ayağa bî-dest (1234)

Yağın iken bu kez bağıdum ırakdan / Umar iken boynuzu çıkıdum kulağdan
(5507)

Velî çün gördiler za‘fın Vefānuñ / Kamusı defterin dürdi şafānuñ (3160)

Montaj tekniğinde önemli olan alıntılamların metinde sırtmamasıdır. Bu konuda Hâşimî'nin başarılı bir anlatıma sahip olduğunu söyleyebiliriz.

1.3.6. Leitmotiv Tekniği

“Tekrar, anlatıma duygusal yücelik ve bir vurgu kazandırır” hükmü gereğince anlatılarda sıkça bu tekniğe rastlarız. Leitmotiv tekniğinde anlatıcının dikkat etmesi gereken noktalardan biri estetik boyuttur. Anlatıma edebî zevk aşıl原因 ifade tekrarları, okuyucu için heyecan vericidir.

Mesnevinin tevhit bölümünde kesret içinde vahdetin büyüsunü simgeleyen Allah'ın “var etme/ yaratma” kudreti anlatılırken kullanılan tekrarlar, hem ses ve ahenk açısından hem de varlıkların yaratılış dengesi açısından dikkat çekicidir:

Kimini serv-ķāmet halk iden ol / Kiminüñ çeşmün āfet halk iden ol

Kimini āfitāb eyler kimini māh / Kimini bende halk eyler kimin şāh

Kimine şūh olmak kimine seng / Kimine luğ-ı tāb‘ u kime ferheng

Kimini hūsn içinde şanki Pervīz / Kiminüñ la‘li şirini şeker-rīz (126-129)

Leitmotiv tekniğinde kişiler ve nesnelere sembolize edilir. Onların simgeleşmesi ve anlatıda varlık kazanması önemsenir. Taymus'un sarayındaki hizmetkârları tanıtırken güç ve kudretin vücut bulması sağlanır:

Ḳamu la 'līn-ḳabā zerrīn-kemerler / Ḳamusı mūmiyān u sīm-berler
Ḳamusı ca'd u zūlf ü müşk-būlar / Ḳamusı mihr-ṭal'at māh-rūlar
Ḳamusı fitne vü āşūbı cānuñ / Dil-ārām u dil-ārāsı cihānuñ (1195-1197)

Vefā Şah'a söylenen söz, bir vecize özelliği taşımaktadır. Kelime tekrarı ile oluşturulan cinas, sanatsal özelliği kadar etkileyici anlamıyla da hafızalara kazınacak güzelliğindedir:

Vefā Şāh dir ki ey cümle ulular / Ulu olan uluları ulular (6002)

Hâşimî, kelime oyunlarını sever. Özellikle cinaslı kullanımı çok tercih eder. Aşağıya aldığımız beyitte kırk sayısının formel özelliği dışında söyleyiş güzelliğini de öncelediğiniz görmekteyiz:

Ki kırk kez kırk idüpdür erba'ini / Yaşı kırka varınca kıldı bunı (6495)

Metindeki ses ve söz tekrarları, sanatçının anlatım tarzıyla esere estetik yaklaşımını gösterir. Yerli yerinde yapılmış tekrarlar anlatıma dinamik bir yapı kazandırır. Bu bakımdan leitmotiv, metni monotonluktan kurtaran tekniklerden biridir.

1.3.7. Diyalog Tekniği

Konuşma, en doğal anlatım yolu olduğuna göre diyalog anlatılarda en vazgeçilmez teknik olarak karşımızda durmaktadır. Holman'ın tespitlerine göre anlatılarda diyalog tekniği; olayın gelişiminde, kahramanların psiko/sosyal konumlarının açıklanmasında, anlatımın doğal bir görünüm kazanmasında ve düşüncelerin yansıtılmasında önemli bir yere sahiptir (Tekin, 2001: 255).

Diyalog tekniğinde anlatıcı dışarıda kalır ve okuyucu doğrudan doğruya anlatı kahramanlarının konuşmalarını takip eder. Mesnevide Mihr ile Vefâ'nın bir araya gelip söyleştikleri bölümler, diyalog tekniğiyle verilmiştir:

Mihr:

Vefāya dir eyā ḥurşīd-i peyker / Güzellik burcına rahşende aḥter

Yüzüñ nūrı güneşden enver olsun / Günüñ gündən daḥi nāzükter olsun

Meh ise ḥasmüñ irmesün kemāle / Eger ḥurşīd ile irsün zevāle

Güneş bezmüñde zerrīn-şāḡar olsun / Saña bāde şarāb-ı kevşer olsun

Senüñ ‘aşkuñla nūş itdim bu cāmı / Şafā vü zevk ile sūr şubḥ u şāmı (2356-2360)

Vefā:

Bunı gördi Vefā ṭurdu ḳodı baş / Didüm ‘ömrüm saña olsun uzun yaş

Saḳāmetden olup sālīm mizācuñ / Toya vü ḳalmaya ḳapunda acun (2362-2363)

Vefā dir emri derse ḥükm-i şāhuñ / Kevākib içre ‘ālī-ḳadr-i māhuñ

Cevābında didi Mihr ey vefādār / Degülsin ḥāl ü bālumdan ḥaberdār (2510-2511)

Diyalog tekniğinin en önemli özelliklerinden biri samimi ve içten olmasıdır. Kahramanların duygu ve düşüncelerini doğrudan ifade ettikleri bu bölümler, eserin inandırıcılığı ve gerçekliği için kurguda önemsenen bölümlerdir. Anlatıcı, kısmi bir zaman diliminde sözü kahramanlara tevdi eder.

Mihr'in yas tutması sebebiyle herkesin karalara büründüğü Şehr-i Mağrib'e ulaşan Vefā, beklemediği bir tepkiyle karşılaşır. Vefā ile kendisini kınayanlar arasındaki samimi dialog dikkat çekicidir:

Didi cürmüm nedür eydüñ bilem ben / Ki söz şāha özüm bende bilem ben

Didiler bilmedüñ mi ḥükm-i şāhı / Ki ol mehdür kevākibdür sipāhı

Seri sāle iricek cümle ‘ayān / Eli altındağı mecmū‘-ı yārān

Ḳaraya batmaz ise ara bir gün / Olur ol gün o başa bir ḳara gün

Siyeh-pūş itmez ise ger özin hep / İderler ‘āḳıbet ḳara yüzün hep (3506-3510)

1.3.8. İç Çözümleme Tekniği

İç çözümleme (interior analysis) yöntemi, anlatıcının araya girerek kahramanın duygu ve düşüncelerini okuyucuya aktarmasıdır. İç monolog ve bilinç akımı teknikleri yerine en çok kullanılan yöntemdir.

İç çözümlemede söz, anlatıcıya aittir ve kahramanın iç dünyası bize onun tarafından anlatılır. Şuur akımında ise anlatıcı, okuyucu ile kahraman arasından çekilir ve kahraman içdünyasını doğrudan doğruya kendi diliyle bize anlatır. Dolayısıyla şuur akımı, tahkiye değil, bir tür gösterme/sahnelemedir (Çetişli 2004: 108).

İç çözümleme tekniğinde anlatıcı, hâkim bakış açısıyla kahramanların ruhi durumlarını kendi perspektifinden okuyucuya aktarır. Mihr ü Vefâ mesnevisinde zaman zaman kahramanların duygu ve düşüncelerinin bu yöntemle aktarıldığını görmekteyiz. Mihr'in Vefâ'dan ayrı olduğu günlerde içinden geçenler şöyle anlatılır:

Ser-efrâz-ı ser-efrâzân-ı 'âlem / Girâm-ı gevher-i deryâ-yı ekrem

Gice gündüz iderdi âh u zârı / Yağardı derd-i âhınuñ şerârı

Lebüñ yâd itdügince şeh Vefânuñ / Dürerdi defterin zevk u şafânuñ (3811-3813)

Vefâ, babasının ölümünden sonra derin bir hüznü yaşar. Bu ölümden sonra ilk defa yalnızlaştığını fark eder. Hiçbir şeyin kıymeti kalmaz. Dünyadan el etek çekme arifesindedir. Hayatın anlamını, zorluğunu bundan sonra anlayacaktır. Anlatıcı, Vefâ'nın içinden geçenleri şöyle ifade eder:

Gözüne şimdi 'âlem bir tabağdur / O dem dünyâ göresin kaç bucağdur (1290)

İç çözümleme tekniğinde kimi psikolojik hâller gözler önüne serilir. Kahramanların duygu ve düşünceleri bu yolla başarılı bir şekilde aktarılmış olur.

1.3.9. Bilinç Akımı Tekniği

Bilinç akımı, bireyin duygu ve düşüncelerinin seri fakat düzensiz olarak şekillenen bir iç konuşma halinde verilmesi demektir. Bilinç akımında anlatıcı, ister

istememez ruh tahlillerine gitmekte, dolayısıyla anlatıya psikolojik bir derinlik kazandırmaktadır (Tekin,2001: 169).

Bilinç akışı tekniği bir roman anlatım tekniğidir ve kahramanın kafasından geçenler düzensiz bir şekilde, çağrışımlarla, zıplamalarla farklı yönlere gider. Burada, roman karakterinin anlattıklarının çoğunda geçmişle şimdiki zaman, gerçekle hayal, kendi iç hesaplaşmaları ön plandadır. Bu teknikte dilbilgisinde sapmalar, duygu ve düşüncelerdeki karmaşıklık dikkati çeker (Karabulut, 2012: 1378).

Bu tekniğin en önemli özelliği, iç konuşmalara yer vermesidir. İç monologlar, mantık süzgecinde değil de, gerçekte insan bilinci nasıl çalışıyorsa, parça parça ve dağınık çağrışımlar şeklinde verilir. Vefâ, Mihr'den ayrı kaldığında hâlini arz ederken gam ve kederin aynasından içini döker:

Dün ü gün hem-demümdür âh u feryâd / Dile derd ü gamuñdan isterem dâd
(4032)

Mihr, yazgısına sitem ederken yardan ayrı olmanın verdiği hüznü feleğe çatarak anlatır. Ayrılıkta gösterilmesi gereken sabır, can yakıcıdır:

Didi Mihr-i melek bu t̄ali'i şüm / Beni âdem içinde kıldı meş'üm
Beni maħrûm kıldı h̄anumândan / Süre cânum ister cihândan
Vefâdan Mihri şaldun iftirâka / Nice şabr ide cânum ihtirâka (4954-57)

Mihr ü Vefâ mesnevisinde kahramanların özellikle birbirinden ayrı oldukları ve kavuşma isteği ile atıldıkları maceralarda bu tekniğin öne çıktığını görmekteyiz. Kahramanların karmaşık duygu ve düşünceleri bu bölümlerde oldukça belirgindir. Yine bu bölümlerde onların ruhsal durumlarını okuyucuya aksettiren anlatıcı, anlatıya yeni ve farklı bir boyut getirmenin hazzını duyar.

1.3.9.1. İç Monolog Tekniği

İç monolog (interior monologue) okuyucuyu, kahramanın iç dünyasıyla karşı karşıya getiren yöntemdir. Yöntemin uygulandığı bölümlerde anlatıcının varlığı ortadan

kalkar; muhtemel yorum ve açıklamalar okuyucuya bırakılır. Bu bölümlerdeki cümlelerde konuşma dilinin havası hâkimdir. Bu yönüyle anlatıma doğallık kazandıran gerçekçi anlayışa araç olan bir tekniktir (Tekin, 2001: 264-265).

İç diyalogu şekillendiren cümleler, gramer kurallarına uygun olarak vücut bulur. Cümlelere genellikle konuşma havası hâkimdir. Cümleler, kişinin o anki psikolojisine göre, telaş ve heyecanına, sevinç ve kederine göre şekillenir ve öylece okuyucuya yansır” (Tekin, 2001: 259).

Vefâ, mirastan payına düşeni dostlarıyla har vurup harman savurduktan sonra pişman olur. Bu pişmanlığın yansıdığı cümleler, kendi doğal akışı içinde verilir:

Didi ben ne'yleyem âvâre düşdüm / Umarken çâre-i bî-çâre düşdüm
Ne yüz birle varam ihvânuma ben / Geçersem varayım biñ cân u serden
Baňa lâzım olan şimdi seferdür / Egerçi kim sefer 'ayn-ı saķardur (1364-1366)

Mihr, Düzd'ü affedip kendi yoluna gitmeye karar verdiğiğinde kaderine razı olmuş bir maşuktur artık. Hızır tarafından müjdelenen Vefâ'nın kendi nasibi ise gelip onu bulacağına kanaat getirir ve geri dönmez:

Naşîbümdür bulur beni Vefâ Şâh / Degül yoldan girü dönmek baňa râh (4929)

İç monolog tekniğinde dikkat çeken en önemli özellik, sade ve doğal bir anlatımın olmasıdır. Kahramanların vak'a içindeki durumlarına uygun bir beyan sözkonusudur. Akılcılığı ve samimi oluşu, okuyucuyu metne odaklar.

Anlatım teknikleri, anlatıcının metne estetik değer katmasını sağlayan araçlar olarak kabul edilebilir. Okuyucu merkezli bakış açıları dikkate alındığında anlatım çeşitliliği oluşturmak, edebî eserler için zaruri bir tavidir. Zira farklı konumlamalarla metni ifade eden sanatçı, edebî anlatım için ciddi bir mesafe kat etmiş olur.

İKİNCİ BÖLÜM

2. METİN KURULUŞU İLE İLGİLİ AÇIKLAMALAR

Tenkitli metnin kurulmasında; Ahmet Ateş'in "Metin Tenkidi Hakkında" (1942: 253-267), İsmail Ünver'in "Çevrim Yazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler" (2008: 1-46), M. Fatih Köksal'ın "Metin Tamiri" (Usul ve Esaslar, Uygulamalar ve Bazı Teklifler), (2008:169-190) ile "Metin Neşrinin Ana Esasları (2012:179-210) makaleleri, Ali Yıldırım'ın "Metin Tenkidi ile İlgili Hususlar ve Kami Divanı Örneği" (2007: 624-637), Turgut Koçoğlu'nun "Metin Neşrinde İmla Üzerine Görüşler ve Uygulamalara Dair" (2008: 488-498) ve Selami Ece'nin "Metin Tamiri" (2014: 89-109) makaleleri dikkate alınmıştır.

Mihr ü Vefâ mesnevisi, genel olarak Eski Anadolu Türkçesiyle kaleme alınmış bir eserdir. Metnin harekeli olması, terkip ve ünlülerin gösterilmesi meselesinde dikkat edilmesi gereken hususları bulunmaktadır. Bu özellikleriyle bazen okuma konusunda standart olanın dışına çıkmıştır.

16. yüzyıla ait olan mesnevinin karşılaştırmalı metni oluşturulurken nüsha farklılıkları dikkate alınmış ve dipnotta gösterilmiştir.

İki nüsha arasında en dikkati çeken noktalardan biri başlıklandırma dır. Gotha nüshasındaki başlıklandırmanın nicelik olarak detaylı olması metinde tercih sebebidir. Farklılıklar dipnotlarla gösterilmiştir.

Ayet, hadis ve kelimelerden oluşan kibarlardan yapılan iktibaslar, transkripsiyon alfabetiyle verilmiş olup anlamları/mealleri ilgili dipnotlarda gösterilmiştir.

Mesnevide yer alan özel adlar günümüz Türkçesinin imlâsına uygun olarak değerlendirilmiş ve bu adlara gelen ekler ayrılmamıştır.

Mesnevinin tenkitli metni oluşturulurken Erzurum nüshası "E", Almanya – Avusturya nüshası "A" olarak kodlanmıştır.

Tenkitli metinde Arapça ve Farsçaya ait ön ekler ayrı; son ekler bitişik yazılmıştır. Birleşik sıfat oluşturan ekler "-“ işaretiyle verilmiştir: "dem-be-dem" gibi.

Metinde vezin gereği birleşen kelimeler (kontraksiyonlar), kesme (‘) işaretiyle gösterilmiştir: “ne ola >n’ola, ne ider >n’ider ki ola > k’ola” vb. Ancak önceden yazımı netleşen kelimelerin imlâsı ile ilgili bir değişiklik yapılmamıştır: “niçün” gibi.

Farsçadaki “vâv-ı ma’dule” ile yazılan “ḥ”li kelimeler uygun transkripsiyon işaretiyle gösterilmiştir: “ḥâb” gibi.

Tam ve sağlam bir metin kurmak üzere imlâ ve diğer hususlara azami derecede dikkat edilmeye çalışmıştır. Amaçlanan hedefe uygun uygulamalar, metin üzerinde gösterilmiştir.

Metin okumada genel olarak Anüşhası dikkate alınmıştır. E nüshasındaki farklılıklar dipnotta gösterilmiştir. Ancak A nüshasındaki okumalarda vezin ve anlam ile ilgili sorunlar olduğunda E nüshası referans olarak kullanılmıştır.

Metinde ortalama her varakta başlıklar bulunduğundan sayfa numaraları başlıklar kısmında gösterilmiştir. Nüşha farklılıklarına ait dipnotlarda sayfa ve beyitler detaylandırılmıştır.

2.1. Mihr ü Vefâ Mesnevisinin Tenkitli Metni

E_1b Dīvān-ı Mihr ü Vefā Te'lif-i Hāşimī⁵

Mef 'ilün/ Mef 'ilün/ Fe'ülün

- 1 Bi'smi'llāhi'r-raḥmani'r-raḥīm
Ve'l-ḥamdü li'llāhi zi'l cūdi'l-kerīm
- 2 Kerīm ü Rāzık u Ğaffār u Ekrem
Celīl u Cā'il u Cebbār-ı a'zem
- 3 Anuñ encām-ı 'ilmi olmaz idrāk
Çü aql-ı evvel ide "mā-'arefnāk"⁶
- 4 O şāhuñ kulluğın kim ide çālāk
Cihān sulṭānları dir "mā-'abednāk"⁷
- 5 Olan esrār-ı remziñden ṭarabnāk
Çağırur derd-i dilden "mā-ḥabernāk"⁸
- 6 Eger Saḥbān olursa cümle 'ālem
Ögülmez zerrece Sübḥān-ı a'zem
- 7 Kime olsa hidāyet birle hādī
Bir olur aña kūy u deşt u vādī
- 8 Odur tevvāb-ı aznāb-ı ḥalāyık⁹
Odur keşşāf ü fettāḥ u 'alāyık
- 9 Çü ḥurşid-i sipihri kıldı ṭāli'
Kemālāt-ı cihānı oldu cāmi'
- 10 Çü kemter pertevdür¹⁰ mihr-i eflāk
Ne idrāk itsün añı zerre-i ḥāk

⁵ A_1b Mihr ü Vefā

⁶ Hadis-i Şerif: "Seni bilmedik" Hadisler için *Sahih-i Buhari ve Tercümesi*, Buhari, Ebu Abdillāh b. İsmail (1987), (Mütercim: Mehmet Sofuoğlu), Ötüken Yay. ve *Kütüb-i Sitte Muhtasarı Tecüme Şerhi* İbrahim Çağan, Akçağ Yay. (1988) adlı çalışmalardan faydalanılmıştır.

⁷ Kulluk etmedik

⁸ Habrimiz olmadı

⁹ 8: -E

¹⁰ pertevdür: periyedür E

- 11 İlähî hây hem-ser kı1 hevâdan
Ki ref' it 'afv idüp bu harf-i vâdan
- 12 İlähî çün şürû' itdüm kitâba
Ola tāk-1 hayâl üzre kitâbe
- 13 İlähî ibtidâ itdüm çü nâme
İrişdür intihâsını tamâme
- 14 Gider başımda olan vehm-i sekri
Muķârin eyle ya Rab fehm-i şükri
- 15 İçür cām-ı elest-i hoş-güvârı
Ki ref' olmaya maḥşerde ḥumârı
- 16 Saçam tâ cur'asın rüy-ı zemîne
Zemîni añma çerḥ-i heftümîne
- 17 Ol ayağa gerek hem-dest şâhid
Olasın ola zîbende müşâhid
- 18 Gerekdür kim ola bikr-i resîde
El urmamış remîde âramîde
- 19 Görünsün cümle aḥbâbuma maḥbûb
Bilinsün tâ ki oldur ḥûb u mergûb
- 20 İrüp Ḥaḳdan bula ḥüsn ü bahâyı
Ḳamu 'uṣṣâḳa ide merḥabâyı
- 21 Olur tâlib ki kendi ola maḥlûb
Ḥabîb ide añı ser-cümle maḥbûb
- 22 O yüzden ḳaldurup destim du'âya
İde zînet 'atâ bu dil-rübâyâ
- 23 Ki ya Rab eylegil mergûb u manzûr
Bula tâ iştiḥârı ola meşhûr
- 24 Du'âyile şenâyâ lâyıḳ olsun
Ḳamu maḥbûblardan fâyıḳ olsun

- 25 Bu hūbuñ pāyin irgür āsumāna¹¹
İrişsün farkı fark-ı farqadāna¹²
- 26 Yüzin hem aḥsen-i hūbān-ı aşr it
Güzellik¹³ şāhlığın bu şāha ḥasr it
- 27 Oğunduğça bülend-āvāze ile
Dil ü cān mağzın andan tāze eyle
- 28 Cihān Hüsrev¹⁴ gözine eyle şīrīn
Aça seyr itmege çeşm-i cihān-bīn
- 29 Gören her beytini eyleye tahşīn
Şadakhūm diyüp eyleye tahşīn¹⁵
- 30 Hārābum cümle olsun beyt-i ma‘mūr
Dilim ğam-ḥānesini eyle mesrūr
- 31 Ruḥ-ı rengīnini hem ābdār it
Muṭarrā ṭurrasını tābdār it
- 32 Nühüfte ḳalmasun ebyāt-ı dil-keş
Ki dehrūñ ḥırmenine ura āteş
- 33 Şu resme eylegil şīrīn u dil-şād
K‘ola hem-dem olan Pervīz u Ferhād
- 34 Buña vir ḥüsn ile şīrinliği nev
Ki köhne oğuna Şīrīn ü Hüsrev
- 35 Mihir gibi başa tāc itsin eflāk
Ayağ altında anı eyleme ḥāk
- 36 Hārāc alsun beyāzı milk-i Çīnden
Sevād-ı ḥaṭṭ-ı müşg-i ‘anberīnden
- 37 Vefā ide muḥabbetden görenler
Bu gülzāra İrem diye¹⁶ girenler

¹¹ Bu hūbuñ pāyin irgür asumāna: İrürsin pāyesini āsumāna E

¹² İrişsün farkı: İre ta farkı E

¹³ Güzellik: Güzeller E

¹⁴ Cihān Hüsrev: Süleyman Şāh E

¹⁵ 29: -A

- 38 Var ey Һanum ola seyrũn mübārek
Mübārek ide ‘azmũn Һaқ tebārek¹⁷
- 39 Һamiyyet virmegile it himāyet
Ġarĩbũn Hāşimiye қıl ‘ināyet
- 40 Virüp destine anuñ zūr-pençe
Ki hem-pençe ola tā penc-gence
- 41 Vir anuñ çeşmine envār-ı biniş
Ki maḥşūş ola naқş-ı āferiniş
- 42 Daḥi keşf eyle¹⁸ tevḥidũn kitābın
Açuқ tut her kitābuñ¹⁹ faşl u bābın
- 43 Kitāba fāl idüp niyyet idenler
Bula ḫali‘lerine göre aḫter²⁰
- 44 Gele fālı münāsib ḫāline ḫüb
Ola fālı gele ḫāline mensüb²¹

A_2b İbtidā‘-ı Tevḥid-i Kirdgār ve İhtidā‘-ı Taқdir-i Perverdigār ve Vaşf-ı Nebātāt u Şābite ve Vech-i İcād-ı Mevcūdāt-ı Leyl ü Nehār²²

- 45 Һudā kim Һāliқidur kāi‘nātuñ
Daḥi hem mūcībīdūr mümkinātuñ
- 46 Añadur minnet ol kim evvel āḫir
Қamu bāḫınlar olur aña zāhir
- 47 Hem oldur Dāver-i devvār-ı gerdün
Anuñ emriyledür ednā vü ger dūn
- 48 Yaratdı ‘ālemi ketm-i ‘ademden
Dem urdı ādeme cūd u keremden

¹⁶ İrem diye: İrem ide A

¹⁷ 38: -E

¹⁸ keşf eyle: fetḥ eyle A

¹⁹ kitābuñ: ‘ulūmuñ E

²⁰ 43: -A

²¹ 44: -A

²² E_3a Şıfat-ı Evşaf-ı Şāhib-i Mihr ü Vefā Seyyid Ca‘fer Hāşimī Cidāl-ced İbn Seyyid Muştafā El-Naқb

- 49 Aña irsāl ider çün her şenāyı
 Țutarlar eller üstinde du‘āyı²³
- 50 Unutma ki añadur minnet ü şükr
 Virür ni‘met kamu²⁴ ‘uşşâķuna sükr
- 51 Virür envār ile nāra ziyāyı
 Şeb-i zulumet günüçün rüşenāyı
- 52 Odur Fettāh-ı feth-i ‘aķd-ı ‘ālem
 Odur Keşşāf-ı keşf-i sırr-ı ādem
- 53 Bahārı eyledi luţfindan āyāt
 Nebātātı idüp ihyāsı işbāt
- 54 Şitā deycūrunı kılmaķa²⁵ izāh
 Olur her bir çiçek mişkāt-ı mişbāh
- 55 Şükūfeyle bezer çün şahn-ı bāķı
 Yaķar deryāda şem‘-i şeb-çerāķı
- 56 Bahār irdükde çeşme sürme-i h‘ab
 Çekerdi gelse eyler anı nā-yāb
- 57 Şaçar behmen suyn zīrā gül-ābı
 Sürer gözden ķomayup hayli hābı
- 58 Zamānı döndürür bāķ-ı cināna
 Virür cilve tezerv-i būsitāna²⁶
- 59 Benefşe kākūline tāb virdi
 ‘İzārı yāsemine āb virdi
- 60 Çınāra itdüren oldur münācāt
 Getürdüp ellerün itdürdi t‘āt
- 61 Niyāzı serv-i nāza itdi telķin
 Çü gördin yāsemīn gūyā dir āmin

²³ 49: -A

²⁴ kamu: dūrer E

²⁵ Kılmaķa: itmeķe E

²⁶ būsitāna: gülsitāna E

- 62 Virür serv-i sehîye istikâmet
Nazardan nergise ‘ayn-ı saķâmet
- 63 Odur cûş itdüren âb-ı revâne
Terâneyle iden her su revâne
- 64 Du‘âya çünki baş açdı semenler
Dil uzatdı şenâyiçün çemenler
- 65 Odur hânde viren verd-i tariye
Hîrâm u kâhķaha kebg-i deriye
- 66 Tenezzeh zâtühü immâ yüşürün
Çü cüst ile bilinmez zât-ı bî-çün²⁷
- 67 Çü emrinden yüceldi řâķ-ı keyvân
Dinildi “celle ‘an teşbîh i‘l insân”
- 68 Olur mı ‘ilm içinde Hâķdan a‘zâm
Buyurđı Hâķ ki²⁸ “ķâlû nâhnû a‘lem”²⁹
- 69 Bugün lafzımı şanma “Kaf” ile “Nun”
“Te‘âlâ şân u ‘ammâ yeķülün”³⁰
- 70 Çün oldur evveline olan evvel
Girü her âķire olan mü‘evvel³¹
- 71 Ne evvel ibtidâsından³² haber yok
Ne âķir intihâsından³³ âşâr yok
- 72 Hem oldur haml iden zi’n-nûna
Şıģa mi hiç şun‘ı çi vü çûna

²⁷ 66: -A

²⁸ Buyurđı Hâķ ki: Ki eytdi Hâķ ki

²⁹ Ankebut 29/32 “Ama orada Lût da yaşıyor” dedi. “Biz orada kimlerin bulunduğunu çok iyi biliyoruz; onu ve karısı dışındaki bütün bütün ailesini elbette kurtaracağız, karısı geride kalanlar arasında yer alacak” İktibas ayetlerinin meali, Diyanet İşleri Başkanlığı’nın hazırladığı Kur’an Yolu (Türkçe Meal ve Tesfir, C.4, Ankara, 2008, s. 266) eserinden alınmıştır. Sonraki kullanımlarda sadece sure ismi ve ayet numaraları verilecektir.

³⁰ İsra 17/43 Allah onların söylediği şeylerden münezzehtir, çok çok yücedir.

³¹ 71: -A

³² ibtidâsından: mübtedâsından E

³³ intihâsından: müntehâsından E

- 73 Añun kim şan‘atudur baħr ile ber
Te‘ālā şānūhu’llāhu ekber³⁴
- 74 Muħīb olup iden ħaħķani ħubbi
Dir idi dem-be-dem Allāhu Rabbi
- 75 Ki ħirk-i şirkden olup muħaddes
Zihī Ħālik Te‘ālā ve teħaddes³⁵
- 76 Ber-efrūzende-i şem‘i cihān-tāb
Ber-efşānende-i lü‘lü-yi ħoş-āb
- 77 Belā-āmūz-ı ħeşm-i āfet-engiz
Cefā-āmūz-ı ħāl-i ħālet-engiz
- 78 Zi-pāy-ı istikāmet ķāmet-ārā
Be-ħāl-i Hind-i cānān ħālet-efzā
- 79 Ķodı ad ķal‘a-ı devvār-ı ħarĥa
Sürüp devrān añunħün girdi ħarĥa
- 80 Hilālūñ ħanħerini tutdı ħarĥa
Kesip ‘ömrūñ gögin tā şala narĥa³⁶
- 81 Tarab-baħş-ı ħmā-yı ħeng-i nāħid
Ķaşab-bāf-ı birişim sāz-ı ħurşid
- 82 Şafā-baħş-ı dil-i ħam-dīde-i ‘aşķ
Nevā-sāz-ı dil-i nem-dīde-i ‘aşķ
- 83 Bülendī-baħş-ı serv-i ķāmet-i yār
Sözi toĝrı iden ol rāst-reftār
- 84 Ķıyām-āmūz-ı şimşād-ı ķaşab-pūş
Zi-behr-i zülf-i şāhānı ħalka der-gūş
- 85 Cihānı eyledi bir tıfl-ı şeş-rūz
Ki ‘ilmi mektebinde ebced-āmūz

³⁴ Dua: Allah’ın şanı yücedir.

³⁵ Dua: Yaratan ve mukaddes olan Allah

³⁶ 81: -A

- 86 Tırâz-ı çarha atlas mâh u hürşîd
İdüpdür kim ile iqbâl ü te'yîd
- 87 Düzetdi âdemiçün kâyinâtı
Bize mülk olmağa virdi berâtı
- 88 O hükmü'l-vâhidür evrâk-ı eflâk
Siyeh noқта aña bu merkez-i hâk
- 89 Çeküp 'unvân aña şems u kamerden
Ri'âyetden yazar haţ sîm u zerden
- 90 Gehi virür tezelzül cevfi-ı âba
Gehi merkez kıllur aşl-ı türâba
- 91 Geh eyler gevheri âb-ı şafâ-bağş
Olur bir kaçre biñ derde şifâ-bağş
- 92 Gehi bağlar duhânından felekler
Mağâm eyler anı cümle melekler
- 93 Gehi sengi düzer kaçır-ı muhaccer
Ten-i kûha olur hâre muhayyer
- 94 Gehi pür-nür ider arz u semâyı
Çerâğ-ı mihr ü meh virür ziyâyı
- 95 Ki odsuz kızdurur hammâm-ı dehri
İder kubbe aña tāk-ı sipihri
- 96 İder dünyâyı bed mihrî mübeyyen
Libâs-ı lâciverdiden³⁷ müzeyyen
- 97 Çü gördi püşt-i hamdur Zâl-i devrân
'Âşâ virdi aña berķ-i dirahşân
- 98 Celâlî heybetinden şîr-i hürşîd
Teb-i pür-tâb ile lerzende şan bîd
- 99 Bisât-ı dehri itdi şanma hemvâr
Aña bil rûz bûd u şeb olur târ

³⁷ Libâs-ı lâciverdiden: Libâs-ı âsmânidenE

- 100 Çeker kav̄s-ı k̄uzahdan bir kemer pāk
Binā eyler kıbāb-ı heft-eflāk
- 101 Yaḥūd kav̄s-ı k̄uzahdan düzdi dolāb
Ki tābistān-ı dehri ide s̄ir-āb
- 102 Buḥar u dūdı ġayma dime t̄ari
Duḡāndan itdi burç-ı nüh ḥiṣāri³⁸
- 103 Güneş şan ejdehā-yı şāf-şikendür
Hemānā berķ añā zerrin-resendür
- 104 İder kād̄ir semā şahın çü meydān³⁹
Hilāl̄i mihr içün zerrine çevġān
- 105 Hümā-yı çarḡa mihr ü māhı beyzā
İdüp menşā‘ir üzre tā ki feyzā
- 106 Nişān ola göreler kudretini
Oradan añlasunlar kıymetini
- 107 Zirih geydürdi māhiye ol şāh
Bıçaķ tā kārger olmaya nā-gāh
- 108 Ḥamām-ı çarḡa virdi çün per ü bāl
Yeñi aydan daķar pāyine ḡalḡāl
- 109 Mu‘allaķlar dönüp⁴⁰ ol şevķ ile cüst
Anı raķşında kimse bulmadı süst
- 110 Geh⁴¹ encümden saçup kim dāne eyler
Sipihri anda murġ-ı ḡāne eyler
- 111 Bulut ġarķ-ı ‘araķ olur ḡayādan
Ne gevherler toġar ol mā-cerādan

³⁸ 98-102 : -A

³⁹ semā şahın çü şun‘ı kıldı meydān E

⁴⁰ dönüp: döner E

⁴¹ Geh: Çü E

- 112 Odur çüş itdüren hem baħr-ı ‘aşķı
Daħi şalan ħurūşa nehr-i ‘aşķı
- 113 Ne deñlü neyyirāt-ı sa‘d ger şüm
Var ise emrine⁴² yanmaķda çün mūm
- 114 Ne için çarħa girdi çarħ-ı eflāk
Ya ħālī yire mi pest oldu bu ħāk
- 115 Melek āşüfte vü ħayrāmı anuñ
Felekler cümle ser-gerdānı anuñ
- 116 Tezelzül itdürendür arza cüşı
Daħi hem gümlenden ra‘dı ħurūşı
- 117 ‘Acebdür ehl-i ‘aşķa kiş ü mezheb
Şarāb-ı la‘l-i dil-ber düşdi meşreb
- 118 Ne denlü açsalar yok ħaddi ‘aşķuñ
Ya kısm-ı darb ile yok ‘addı ‘aşķuñ
- 119 Güzāfın mı ider bülbüller āvāz
Ya güller niçün ider⁴³ ‘işve vü nāz
- 120 İder mi bī-sebeb maħbüb nāzı
Egüp boynın ya ‘aşıķ lar niyāzı
- 121 İder taħsīn ruħsār-ı perīveş
Odur zīnetger-i meşşāt-ı Mehveş
- 122 Meh-i nevden çeküp ebrū-yı miskīn
Ki gerden-bend olur nāħide pervīn
- 123 Bezer dünyā ‘arūsını mükellef
Yüzini kākül-i şebden müzellef
- 124 Göre bu ħüsn ile mihr-i ‘arūsı
Öñinde her gün eyler ħāk būsı

⁴² emrine: ‘aşķına E

⁴³ İder: eyler E

- 125 Yaratdı bî-nihāyet dil-rübālar
Dil-efrūz u dilāsā dil-güşālar
- 126 Kimini serv-ķāmet ħalk iden ol
Kiminūñ çeşmün āfet ħalk iden ol
- 127 Kimini āfitāb eyler kimini māh
Kimini bende ħalk eyler kimin şāh⁴⁴
- 128 Kimine şūĥ olmak kimine seng
Kimine luşf-ı tāb‘ u kime ferheng
- 129 Kimini ħüsn içinde şanki Pervīz
Kiminūñ la‘li şīrini şeker-rīz
- 130 İder ‘āşık dilini māyil-i şevķ
Ki ķavl-i ‘aşķ içinde ķāyil-i şevķ
- 131 Felek ser-geşte-i ‘aşķ u kemāli
Melek pervāne-i şem‘-i cemāli
- 132 Biķer endāzesiz ħüsnin libāsın
Ķoyup pīşinde ‘āşık iltimāsın
- 133 Dem-ā-dem üstür-i ebre virür şevķ
Girüp çarĥa şaçup kefler idüp zevķ
- 134 Çü nālān bülbül olur çarĥ-ı gerdün
Güşāde güller olur şād u ĥandān
- 135 Yaĥūd ebr oldı şankim ķaķnus-ı zār
Fiġānından hezārān ķaķnus azār
- 136 Şadef ħalk itdi çarĥı ferdiyicün
Virür encümden añā dürr-i meknün
- 137 Dutulmasaydı⁴⁵ çarĥa necm u meh-tāb
Gice bulmazlar idi ferr ile tāb

⁴⁴127: -E

⁴⁵ Dutulmasaydı: Ķutulmasaydı E

- 138 Nedürler her biri bir necm-i kudret
Fürûğ-ı şem‘den virür ferâgat
- 139 Ki leyl-i muzlim olursa şeb-i dâc
Olur mı kimse ola şem‘e⁴⁶ muhtâc
- 140 İder mi kudret-i Hâkdan müfekkir
“Fezekkir innemâ ente müzekkir”⁴⁷
- 141 Gehi esfelleri a‘lâ ider ol
Nice zîr olanı bâlâ ider ol
- 142 Alup anı çıkarur⁴⁸ âsumâne
Virür⁴⁹ tâ şuyı tîğ-i keh-keşâne
- 143 İder dil-ber gözi ‘uşşâkı maḥzûn
Yahûd bağlamağa zülf ider efzûn
- 144 Ki şin-i şükri her kim ide dendân
Bulur ol ibtidâ‘-i cür‘a pâyân
- 145 Şadef çün açdı şükriçün dehâni
Tolupdur ağızı pür itdi cihâni⁵⁰
- 146 Kâzâ Ferhâdına çün reh-nümûn ol
Yaratdı tîğ-i çarḥı bî-sütûn ol
- 147 Şihâbı itdi dest-i çarḥa metîn
Dil-i sengîn-i Şîrinden güher-çîn
- 148 Saḥn bî-ber dime serv-i ser-efrâz
Virür Hâk lutf-ı kadd u mîve-i nâz
- 149 Çü⁵¹ ‘aşkından irişdi baḥr cûşa
Gelür derdin döker bād-ı hurûşa

⁴⁶ Ola şem‘e: şem‘e ola E

⁴⁷ Gaşîye 88/21 Artık hatırlat; sen sadece hatırlatıcısın.

⁴⁸ Alup anı çıkarur: Elin alur çıkarur E

⁴⁹ Virür: Vire E

⁵⁰ 145: -E

⁵¹ Çü: Çün E

- 150 Yaratdı çarhı şan‘at birle fânūs
Yeli çālāk ider çün peyk-i cāsūs
- 151 Yavuz yil esmesün şem‘-i nücūma
Halel hiç⁵² irmesün vaz‘-ı rūsūma
- 152 Kāmunuñ üstine dıtrerdi şan cān
Ne cān kim her birin bilmişdi cānān
- 153 Yağar şem‘-i ezāhīri şabādan
Egerçi şem‘ cerb olur hevādan
- 154 Neñilde cem‘ idüpdür zehr-i tiryāk
Ne zann olsun ki ire fehm ü idrāk
- 155 Mevāliye cihān içinde Mevlā
Hüve’l hayyu’l hākīmü’r-rabbi a‘la
- 156 Şerīk-ı zātı yok ferd u şameddür
Şıfatı “kūl hüva’llāhü aḥaddur”⁵³
- 157 Beridür hem biliñ Hağ “ciddu cidden”⁵⁴
Mu‘arrādur daḥi “kūfuven aḥad”⁵⁵den
- 158 Olur ‘aql işleri bī-fehm ü şeydā
Ki “küllü’n-nāsi fi-tevhīdi ḥağğa”⁵⁶
- 159 İkilik çünki oldı dilde āfāt⁵⁷
Ki “et-tevhīdi isḳātu’l-izāfāt”
- 160 Tevaḥḥud buldı keşretten ta‘ayyün
Bulup keşretde birlikden tebeyyün
- 161 ‘Aceb vaḥdet ki keşret andan āşār
‘Aceb keşret ki vaḥdetden be-didār

⁵² Halel hiç: Halel tā E

⁵³ İhlas 112/1 De ki: “O, Allah’tır, tektir”

⁵⁴ Beridür hem biliñ Hağ “ciddu ciden” : Beridür hem biliñ Hağ “ḥadd u vahdden” E

⁵⁵ İhlas 112/4 O’nun hiçbir dengi yoktur.

⁵⁶ Hağğa: ḥamde E

⁵⁷ İkilik çünki oldı dilde āfāt: İkilik dilde oldı çünki āfāt E

- 162 Çü birdür birliğine hiç şek yok
Ki levhinde anuñ bir harfe hak yok
- 163 Eger olsaydı isneniyyeti rāst
Olurdı ol birinüñ⁵⁸ emri der-ḥast
- 164 Birinüñ emri kim dirgürmek ola
Birinüñ emri de öldürmek ola
- 165 Eger dirgürmek evlā olsa āḥir
Olur uḥrānuñ ol dem naqşı zāhir
- 166 Eger dırsen iki Ḥaḫ ittifākı
İderler bātıl olmaya mülākī
- 167 Budur anuñ cevābı ey ḥiredmend
Diler dil olmaya ehl-i ḥiredmend
- 168 İkidür bu ḥuṣūsuñ añla emri
Zarūrī ḳāyil eyler Zeyd ü ‘Amri
- 169 İli Ḥaḫ ittifākından murādı
Eger ‘aczinde olsa istinādı
- 170 Degül lāyık ki ‘āciz ola fāyık
Ḳaçan ola Ḥudā olmağa lāyık
- 171 Eger ḳādir olursa ḥod muḳarrer
Sözi çok eyleme ol dem mükerrer
- 172 Ki ḳudret iḳtizāsıdur teferrüd
Bula cümle tezevvüden tecerrüd
- 173 Żarūrī lāzım oldı birliği çün
İkiyi añma oldı birliğiçün

**A_6b Ve Der-Vaşf-ı Evşāf –ı Şıfat-ı Zāt Tevhīd-i İkrār ve İ’tirāf-ı Şāhib-i Kitāb
Ber-Ḥāl-i ‘Acz-i Ḥod Beyān Kerdest (r.a.)⁵⁹**

⁵⁸ Olurdı ol birinüñ: Olurdı kec birinüñE

⁵⁹E_8a Sıfat-ı Taḳrīrāt-ı Tekvīnāt

- 174 İlähi ‘âciz ü efkendeyem ben
 Çapunda boynı bağlu bendeyem ben
- 175 Sevâd-ı vech ile oldum siyehkâr
 Dil-efkârem dil-efkârem dil-efkâr
- 176 Hevâ râhında çehrem hâk-i rehdür
 Niyâz ü tã‘atum cürm ü günehdür
- 177 Günâhum ger ola çün mihr-i ‘âlem
 Yimezven ‘afvuñ olsa zerrece ğam
- 178 İnâyetdür çün zâtuñ iktizâsı
 Olur ihsân kerîmüñ muqtezâsı
- 179 Ne deñlü taş bağırlu olsa ger seng
 Diseñ Allâh ider saña âheng
- 180 Demürden taşdan olursa katı dil
 Anı nerm eyle hem çün âb ile gil
- 181 İdüp ‘aқıl ırâğ it bî-hıreddeñ
 Emel naħlin ħalâş it bîh-i bedden⁶⁰
- 182 Bu ħayvâniyyet ile rûz-ı ihsân
 Beni âdem daħi⁶¹ ħavrâ vü ğilmân
- 183 Benüm ħatumda çün oldu günehkâr
 Cihân içre benem ‘âsî günehkâr
- 184 Egerçi pür-günâh oldu vücûdum
 Çapuñdan ğayriye yoğdur sücûdum
- 185 Çapuñdur secdegâh-ı mâh u mihrüñ
 Ne mâh u mihr bil arz u sipihrüñ
- 186 Çü lafz-ı “kün”den itdüñ kâyinâtı
 Pür itdüñ ol şadâdan şeş cihâtı
- 187 Yaratduñ nâr u båd u hâk u âbı
 Cihât-ı sitte çekdüñ şeş tınâbı

⁶⁰ bîh-i bedden: bîh-i reddene E

⁶¹ Beni âdem daħi: Beni âdem bile E

- 188 Şeş eṭnāb üzre ıurduñ heft ħargāh
O ħargāha ‘anāsır-ı çār dergāh
- 189 Duĥān-ı sāyebān itdüñ seĥābı
Aña zer ıubbe ıılduñ⁶² āfitābı
- 190 Aña pervāz itdüñ Kūh-ı Kāfi
Olup vāķı o devre oldı kāfi⁶³
- 191 Çü başt itdüñ yedi ferş-i muṭabbaķ
O ferşe çetr olur ‘arş-ı mu‘allaķ
- 192 Yedi ata vü dörd itdüñ anayı
Nitekim māyile ṭarf-ı ināyı
- 193 Çü ‘aşr-ı kāmili itdüñ selefden
Müşerref itdüñ anı se ħalefden
- 194 Taşarrufdan idüp ĩcādı mevcūd
Ki şāhid ħüsnüñe ser cümle meşhūd
- 195 Ol abādan üç oĥul itdüñ ĩcād
Gören bir kerre dir biñ āferin-bād
- 196 Nebāt u ma‘den itdüñ daĥi ħayvān
Zuhūr-ı hikmetüñ anlarda pinhān
- 197 “Li külli şey‘in”⁶⁴ itdüñ saña āyet
Kamu ĥāyetde gösterdüñ bidāyet
- 198 Virüp her birine tertīb u şuret
Diler anı terreküb çün zāruret
- 199 Egerçi ba‘za başt itdüñ besātet
Bula mı ĥüsn-i iĥsānuñ asā’et
- 200 Kimin icmāl idersin kimi tafşıl
Kimine nāķş virdüñ kime teknil

⁶² ıılduñ: itdüñ E

⁶³ Olup vāķı o devre oldı kāfi: Olup o devre vāfi oldı kāfi E

⁶⁴ En‘ām 6/154, Talak 65/3 Sonra iyilik edenlere (nimetimizi) tamamlamak ve her şeyi açıklamak için bir hidayet ve rahmet olmak üzere Musa’ya kitabı indirdik ki rablerinin huzuruna varacaklarına inansınlar.

- 201 Kimin nerm eyleyüp taḥlīl itdūñ
Kimin ḳādir kimin tezlīl itdūñ
- 202 Kimini eyledūñ ser-geşte çün gūy
Aḳar cümlesini cüst itmege cūy
- 203 Kimin ḳaddini ḥam itdūñ çü çevgān
Kimi gerdūn kimi ‘aşḳıñda ḥayrān⁶⁵
- 204 Kimin zīr u kimin bālā yaratduñ
Kimin esfel kimin a‘lā yaratduñ
- 205 Zuhūra geldi evvel çünki ma‘den
Kümünında kiminūñ ba‘zı maḥzen
- 206 Kimūñ ḳalbin zerāsā ḥāliş itdūñ
Kimin ḥūb içre aña muḥliş itdūñ
- 207 Kimūñ mānendi rūy itdūñ ḳavī-ḳalb
Kimūñ ḳalbinde saḥt iken ḳoduñ celb⁶⁶
- 208 Kimin dūr gibi şāfī gevher itdūñ
Kimin reng-i ‘arazdan cevher itdūñ
- 209 Ḳamusın maḥzen itdūñ genc-i rāza
Kimin la‘lin idüp bī-renk-‘āze⁶⁷
- 210 Çü sīme nāzır itdūñ māh-tābı
Zeheb şunfına zer ger āfītābı
- 211 Daḥi şarrāf-ı cevher hem süheylı
Ki renk itmekde virdūñ aña meylı
- 212 Ma‘ādinden nebātātı mufaẓẓal
İdüp “fi-nefsi”⁶⁸ emr anı mükemmel

⁶⁵ kimi ‘aşḳıñda ḥayrān: kimi ‘aşḳıñda gerdan E

⁶⁶ ḳalbinde saḥt iken ḳoduñ celb: zātında saḥt iken ḳoduñ ḥalbE

⁶⁷ idüp bī-renk-‘āze: idüp bī-ḥūn-gāze E

⁶⁸ Yusuf 12/68,77 Babalarının kendilerine emrettiği şekilde girdiklerinde (emrine uymuş oldular. Fakat bu) Allah’tan gelecek hiçbir şeyi onlardan savamazdı; ancak Ya’küb’un duygularından kaynaklanan bir ihtiyacı gidermiş oldu. Şüphesiz o, ilim sahibiydi, çünkü biz ona öğretmiştik. Fakat insanların çoğu bilmez

- 213 Yağın itdüñ bahâr ile hayâta
 arib itdüñ hazân ile memâta
- 214 Virüp âbı gül ile serve âmet
 ad-i dil-dârdan gÛyâ ‘alâmat
- 215 Şalup didâr-ı şevki birle sevdâ
 Şuya ‘aşkı virüp⁶⁹ zinciri şeydâ
- 216 Bahâr-ı hÛba gÛlden rÛy-ı ‘Azrâ
 Virüp Vâmık gibi âb oldı şeydâ
- 217 ‘İzâre reng-i gÛlden rÛy-ı tâze
 Şakâyık lâle birle aña gâze
- 218 Semendin cebhe-i sîmîn idensin
 Saçını sÛnbÛl-i pÛr-çîn idensin
- 219 İdÛp hayvânı andan dağı tafzîl
 O tafzîl eyledi insânı⁷⁰ teknil
- 220 NÛmÛ-yı kâmil olmak hod muarrer
 ılınsun dağı tafzîl-i mÛkerrer⁷¹
- 221 ÇÛ ihsânı⁷² ki mağşÛş ıldıñ
 Anuñ bÛnyâdını merşÛş ıldıñ
- 222 TeberrÛk buldı feyziñden taarrÛk
 NÛmÛ vÛ cism ile⁷³ zâhir teşerrÛk
- 223 Çerâgâh-ı cihân fazlımı işbât
 İder mer‘âyile anı mÛrâ‘ât
- 224 Kamudan oldı hayvân feyze lâyık
 Velî insân onlardan fazla lâyık
- 225 Murâd-ı cân u mağşÛd-ı cihândır
 Darâ şâyeste-i kevn ü mekândır

⁶⁹ virüp: uran E

⁷⁰ insânı: hayvânı E

⁷¹ ılınsun dağı tafzîl-i mÛkerrer: Dağı tafzîli olınsun mÛkerrer E

⁷² ÇÛ ihsânı: ÇÛ ihsâsı E

⁷³ Cism ile: hissile E

- 226 Cihān cism oldı anuñ canı ādem⁷⁴
Cihān ḥüsn olıcaķ bil anı ādem
- 227 Çü “kerremnā”yile⁷⁵ teşrif kılduñ
Ki tezlil ideni taḥfif kılduñ
- 228 Kerāmet tācı birle ser-firāz ol
Şeyātın cānına sūz ü güdāz ol
- 229 Egerçi zī-ḥayātuñ dirliği cān
Velikin cāna cāndur cism-i insān
- 230 Mücerred ḥāk şandı anı şeytān
Ne bilsün āb-ı raḥmet oldı cüşān⁷⁶
- 231 Ne bilsün kim bir idüp ḥāk u ābı⁷⁷
Ḥaķuñ nūrundan olmış tābnāki
- 232 Dilerdi yaķa āteş cism u ḥāki
Velī māh eylerdi āb-ı pākı
- 233 Dilerdi yaķa her cüzün ide kül
İde rū-yı zemīne ḥükm-i “bi’l-kül”
- 234 Çü aşl-ı āteş çekdi zebāne
Añunçün dil gibi düşdi dehāna
- 235 Hevāya çekdi başın oldı ser-keş
Dil ucundan zebāne düşdi āteş
- 236 Anuñ şeytānlığı itse⁷⁸ muḥaķķaķ
“Yüvevisü fi-şudūri’n-nās⁷⁹”dır Ḥaķ
- 237 Bu қavli sen saķın fehm itme fāsıd
Didi maḥfūz oluñ “min-şerri ḥāsıd”⁸⁰

⁷⁴ añun cānı ādem : añun anı ādem A

⁷⁵ İsrā 17/70 Biz yücelttik, kerim kıldık.

⁷⁶ cüşān: cū şan E

⁷⁷ ḥāk u ābı: āb u ḥākı E

⁷⁸ itse: inse E

⁷⁹ Nās 114/5... insanların kalplerine vesvese sokan sinsi şeytanın şerrinden...

⁸⁰ Felāk 113/4 Düğümlere üfürenlerin/hased edenin şerinden...

- 238 Aña kim kıayil olmaz oldu fāsıķ
Didi Kıur‘ānda Hāķķ “min-şerri ġāsıķ”⁸¹
- 239 Celāliyet şehāb-ı encüm-i dīn
“Ce‘alnāhā rücūmen li’ş-şeyāţīn”⁸²
- 240 Neyiçün gelmez ādem cūş u vecde
“Sivā’llāh” eyleye insāna secde
- 241 ‘İbādet secdesi gerçi degüldür
Degül nūr olma ādem āb u gildür⁸³
- 242 Anunçün cinn ü cāndan fāyıķ itdi
“Nefahtü fihi min-rūhi”⁸⁴ lāyıķ itdi
- 243 İki zātuñ görüp hālin refi‘a
Didüñ “Kılñā’hibitū minhā cemī‘ā”⁸⁵
- 244 Çü hāll-i müşkil idüp gitdi hulle
Anınçün ‘ālim oldu cüz ü külle
- 245 Anı çün dest-i kudret itdi taħmīr
Ki ‘ibretler virüp ‘uzvına taķdīr
- 246 Ne kim ol āb u gilden kıaldı bāķī
Yedi cām ile gerdün oldu sākī⁸⁶
- 247 O feyze kıālīb itdüñ āb-ı şeb-nem
Hübūba menşe‘ itdüñ hābbe-i nem
- 248 İrişdi heftümünden sādise ol
Pes andan kesdi çarĥ-ı evvele yol

⁸¹ Felāk 113/3 Karanlıġı çöktüġü zaman gecenin şerrinden...

⁸² Mülk 29/5 Gerçek şu ki biz yakın göġü kandillerle süsledik. Ayrıca bunlarla şeytanların taşlanması sağladık ve onlara alevli ateş azabını hazırladık.

⁸³ ādem āb u gildür: zātı āb u gildür E

⁸⁴ Hicr 15/29 “Onun şeklini tamamladığım ve ona ruhumdan üflediğim vakit siz de hemen onun için secdeye kapanın.”

⁸⁵ Bakara 2/38 Onlara şöyle dedik: “oradan hepiniz inin! Benden size muhakkak ki bir yol gösterici gelecektir.” Kim benim gönderdiğim rehbera uyarsa artık onlara ne korku vardır ne de üzüleceklerdir.

⁸⁶ sākī: bāķī E

- 249 İñüp evvelki gökden çün⁸⁷ zemîne
İdüp teslîm andan dörd emine
- 250 İki ol dörd içinden oldu ‘âlî
Egerçi dördi hem anuñ e‘âlî
- 251 İki kısmın o dördüñ itdüñ esfel
Kemâlât ile cümle itdüñ ekmel
- 252 Menîveş nezlidüp bâtın-zemîne
Virüp terbiyyeti koyduñ kemine
- 253 Şükûf eyle yitürdüñ çünki hâke
Şebih itdüñ yiri gerdün-ı pâke
- 254 Anı hayvân yiyüp lahm oldu hâşıl
Yiyüp hayvânı insân oldu kâmil
- 255 Bülûguyetde hayvân çün dem u lahm
Olur insân ile ol dem irüp sahm
- 256 Olur bir kaçre dem çil-lokma-ı hâş
Didi hikmet içinde böyle naşşâş
- 257 Ne şâfi kana dirler rûh-ı hayvân
Ne hayvân ola belki rûh-ı insân
- 258 O korhı hikmete bir kaçre şehvet
Ne işmâr ola taşrih itdi şöhret
- 259 Bulup çün i‘tidâli ol arada
Muķârin olsa hem senden irâde
- 260 Bulup keşret teķâzâ itse işâr
Ki ihrâca tedâhül ide âşâr
- 261 Şalarsın vâlideyne ğurriş u cüş
Gelüp bir yire olup mest ü medhüş
- 262 Çü nisâniñ ola kadri güher-bâr
Şadef taşşîl ide bir dürr-i şehvâr

⁸⁷ çün: hem E

- 263 O taḥṣīl üzre⁸⁸ çün ola çünin ol
Çünin añma ki bir metn-i metin ol
- 264 Müdekkikler kamu müşkilde hallâl
Olurlar olmayıp ol ‘aḡdi hall lâl
- 265 Müsem mā bilmeyen añlar mı ismi
Ne ḡaddi zann iden vehm ide resmi
- 266 Ciger qanıyla besletdün anaya
Rücū‘ it kudretini gördün şenāya
- 267 Ḥelâl itdün ḡarām iken ana ḡan
Ki ḡandan beslenür ya cümle insân⁸⁹
- 268 Ṭoḡınca şīr-i ḡahrı dāye-i dehr
Ṭoyınca kāse kāse ḡoş virür zehr⁹⁰
- 269 ‘Aceb bu şerbetin içmişken insân
Atar zehri üstine sükker gibi cān⁹¹
- 270 Bilüp⁹² şiddetde cümle zehri şerbet
Ki itdün ana aş u suyu kürbet
- 271 Ṭoḡa çün itdügi feryād u nāle
O feryād ile ḡavḡa vü ‘alāle
- 272 Ki ḡālin ağlamaḡdur ol özinden
Murādı fehm olunmaz çün sözinden
- 273 Beyān itmek diler ki ehl-i ‘irfān⁹³
Raḡimveş fehm idün dünyāyı zindān
- 274 Görürler anda ḡod eylerse yāri
Zuhūrāt-ı Ḥudā iḡsān-ı Bārī⁹⁴

⁸⁸ üzre: içre E

⁸⁹ ya cümle insân: her cism ile cān E

⁹⁰ ḡoş verür zehr: içürür zehr E

⁹¹ Atar zehri üstine sükker gibi cān: Ata şekker gibi zehr üstine cān E

⁹² Bilüp: Bulup A

⁹³ ehl-i ‘irfān: derd-mendān E

⁹⁴ iḡsān-ı Bārī: Ḥallāḡ-ı Bārī E

- 275 Ne deñlü zîķ ise Hāķ zerre-i nūr
Şalarsa nūr ile⁹⁵ biñ mihr-i pūr-şūr
- 276 arābetden şalup virdüñ ğarābet
Nice ‘arz itmeye girye ğarāmet
- 277 eküp ceybe anı serpūş kılduñ
Dilin ol cūş içün ser-cūş kılduñ
- 278 Görüp cān ceşmi anda nūr-ı dīdār
Görürken zātı olmuş ğarķ-ı envār
- 279 Görür zātını her tālīb çü maṭlūb
Niçün kendüni görmeye⁹⁶ maḥbūb
- 280 Yaķın iken göre hier u cüdāyı
Nice çekmeye şavt-ı hūy u hāyı
- 281 Ğarīb itmekligüçün ol arīb⁹⁷
‘Aceb bend eyledüñ dām-ı arīb
- 282 O sāde vaḥşi murĝ-ı hāne itdüñ
ımāṭ u şiri dām ü dāne itdüñ
- 283 Virüp hūn-ı cigerden perverişler
Görür her perverişde serzenişler
- 284 olaşturduñ anı bend ü belāya
O genci bekledürsün ejdehāya
- 285 Eger bir ğavş ola ger mūr u ger mār
Helāke cümlesi cem‘ olsa hem-vār
- 286 Ne hem-dest itdüñ aña arb-ı desti
Olup bālā belā şala pesti
- 287 Ne söz verdüñ ki⁹⁸ tūtī ola dilli
Tekellüm eyleyüp vire teselli

⁹⁵ nūr ile: nūr ola E

⁹⁶ kendüni görmeye: görmeye kendüyi E

⁹⁷ arīb: firīb E

⁹⁸ verdüñ ki: virdüñ çü E

- 288 Olur pāyı aña pāyende çün kayd
Nice itsün murādı murğını şayd
- 289 Bu hālāta diler kim eyleye kāl
Çü lām anı idensin ide pāmāl⁹⁹
- 290 Çü yek sāl̄e olan südden olur sūd
Reh-i rūhānı başlar ola mesdūd
- 291 O kim oldıqça nefsāni ziyāde
Aña nisyān ile geldi bu yāda
- 292 Bula ol dem o südden¹⁰⁰ lezzet-i cān
Hemān şırr hādımü'l-lezzāt peymān
- 293 Keserler südden idüp kat'-ı raħmı
Ki cisme hāşıl ide laħm u şaħmı
- 294 Şadefveş hoqqa-i la'li ki pürdür
Ola söz raħnesi ol dürr ile pür
- 295 Çü kuvvet buldı Haqdan hayli dendān
Çapa söz gūymı andan sühandān
- 296 Olup Haq tiğ eyler¹⁰¹ ser-keşi rām
İder kām içre anı¹⁰² kām ü nā-kām
- 297 Daħi bu eksik olsa hayli dendān
Virür nuqqa tamāmet naqş-ı çendān
- 298 Şadef olmasa şeb-nemden pür āşār
Neden hāşıl olur lü'lü'-yı şehvār
- 299 Dü sāl̄e olsa başlar güft ü gūya
Ki hış u yād ile bil cüst ü cūya
- 300 Çü tütī-i dili güftāra beñzer¹⁰³
Ki serv-i gülşeni ref tāra beñzer¹⁰⁴

⁹⁹ ide pāmāl: girü pāmāl E

¹⁰⁰ Bula ol dem o südden: O dem kim bula südden E

¹⁰¹ Haq tiğ eyler: Olup Haq celle eyler E

¹⁰² İçre anı: içreyiken

¹⁰³ beñzer: başlar E

- 301 Ne dem ki k̄āmetin s̄ī sāle itdūñ
O sāl içinde meylin ala itdūñ
- 302 Çü üçden berter olup çār ola sāl
Olur h̄üsni çü m̄āh-ı çārdeb sāl
- 303 Çün pence ire s̄āli ol¹⁰⁵ per̄inūñ
Çoparur pençesin ş̄ir-i ğir̄inūñ
- 304 Çü s̄āli şeşde buldı¹⁰⁶ şeş cihetden
Ki bir şey dem urur mı ma‘rifetden
- 305 İre çün heft s̄āli nef̄s-i ins̄ān
Diler kim ola heft ikl̄ime sulṭān
- 306 Veyā nef̄s ejderi çekdi yedi baş
Ki ‘aql u rūḥ olur çün b̄üm u ḥuffāş
- 307 Yedi yaşta çü heft ikl̄imi s̄āyir
Çü aldı n̄āzır itdūñ heft d̄āyir
- 308 Yedi yaşda bulup h̄üsni kemāl
Meh u mihre şalar naḳş u zevālī
- 309 K̄aşı m̄āh-ı nev iken vechi bedre
Müşābih yüzde zülfi¹⁰⁷ leyl-i ḳadre
- 310 Sehi-serv oldı ḳaddi r̄āst-refṭār¹⁰⁸
Dili oldı tezerv-i şehd-ġüftār
- 311 Dehānı ğoncaya öğretdi ğuncı
Z̄eḳān s̄īb̄ine terk etdi turuncı
- 312 Oradan öğrenür min ba‘d ‘ilmi
Ki ezyed itdūñ anda ḥulḳ u ḥilmi

¹⁰⁴ beñzer: başlar E

¹⁰⁵ ol: oE

¹⁰⁶ buldı: bildi E

¹⁰⁷ yüzde zülfi: zülfi yüzde E

¹⁰⁸ r̄āst-refṭār: ḥüb-refṭār E

- 313 Çeker ol demde havf-ı üstâdı
Virür naş çeşm ü ebr ü nün u şadı
- 314 Eger bir kimseye per-tâb ide seng
İder üstâdı gönlin mûmveş teng
- 315 Elifveş toğrı olmazsa felek sây
Yiri baş iken oldı lâm çün pây
- 316 Geçüp andan ecel ma'dûm-ı cismi
İdüp ser-cümle cânuñ mevt resmi
- 317 Bülûğa ire çün¹⁰⁹ hüsnuñ belâlar
Şalar añma belâ 'aşkuñ kazâlar
- 318 Düşüp dil-berleruñ şevk-ı cemâli
Muğâl oldı o hamluñ ihtimâli
- 319 Çü mevzû' ola maħmûl maħmil
Ni'dem ħall olmaya eşkâl-i müşkil
- 320 Ĥumûliyetde ħâmil çarĥa ħammâl
Döküp noĥta 'Utârid ol Remmâl
- 321 Ne mümkin kuvveti 'aşkı 'ayâna
Getürmek beyyine zâhir beyâna
- 322 Ĥalâş olursa añba baĥtına ruĥşat
Virüp iĥsân ide ĥoş Tañrı¹¹⁰ fırsat
- 323 Geçerse nice biñ dilde nedemden
Ĥaber irmezse ger şehr-i 'ademden
- 324 Ne deñlü yâr olursa cem'-i aĥrân
İderler nükteden diluñ memlû ĥan
- 325 E'âdî ĥaşdın añma biñ cerîde
Kitâbet itse yüz biñ âferîde

¹⁰⁹ ire çün: çün ire E

¹¹⁰ Ĥoş Tañrı: Ĥaĥ Tañrı E

- 326 Ne deñlü cehdi iderse biñde biri
Kitâbet ‘âciz anda¹¹¹ biñde biri
- 327 Bulardan şoñra kim emr-i riyâset
Olup ber-ser¹¹² ola tiġ-i siyâset
- 328 Hâlâş olsa eger yüz biñde bir ferd
Be-âhîr mürde olur her zen ü merd
- 329 Bu da hiç olmadı mefhûm ü merkûm
Ki dünyâ defterinden dîn ü mersûm
- 330 Ola mı hatm ola îmân ile cân
Bu işde ‘âciz oldı ‘aql-i insân
- 331 Çü îmân ile gitdüñ yoġdur i‘lân
‘Adîl mi ide sulţân yâhu ihsân
- 332 Bu cümleyle ‘aceb insân-ı ġâfil
Kemâl-i ‘ilmüñ ile zâtı kâmil
- 333 Çü ġâflet perdesi çeşmine ġâlib
Ki dilden¹¹³ hazz-ı nefsâniye tâlib
- 334 Günehkârâne terahhum gerçi haġdır
Velikin ben günehkâra çâġdır
- 335 İlâhî! Benven ol fi‘linde kâsî
Ki yoġdur bence çoġ itmiş ma‘âni
- 336 Beni benden ayır senden seni vir
Ki yoġ ola¹¹⁴ kamu ma‘ u menidir
- 337 Benümçün hâriş eyle hayli rahmân
Beni devr itmedün dūr ola şeyţân
- 338 Şu resme eyledüm¹¹⁵ cürm ü günâhı
Şayılmaz ger şayılma mihr ü mâhî

¹¹¹ ‘âciz anda: kıoya ‘âciz E

¹¹² Olup ber-ser: Olur ber-ser E

¹¹³ Ki dilden: Ki cândan E

¹¹⁴ Ki yoġ ola: Ki yoġ olsun E

¹¹⁵ Şu resme eyledüm: Şu deñlü eyledüm E

- 339 Siyeh-rū bendeñem afv eyle ey şāh
Çün cāndan dil didi “estağfirul’lāh”
- 340 Yücum urdı bu nefsi-i şüm-ḥilḳat
Virür nārıncı şanma nār-ı ḥil’at
- 341 Bir it ser-cümle yirde fi’l ü ḳavlüm
‘İnāyet seddi olsun çevre ḥavlüm
- 342 ‘İnāyet sevḳine cehdüm ḳavī ḳıl
Her işde rāh-ı Ḥaḳḳuñ¹¹⁶ perveri ḳıl
- 343 Çü evvel ḥāk iken ḳılduñ ‘ināyet
Girü āhirde evvel ḳıl hidāyet
- 344 Egerçi saña lāyık ṭā’atum yok
Velī ḥıṣmıña hergiz ṭāḳatum yok
- 345 ‘İbādet itmek içün nev’ ger cins
Didüñ kim “mā ḥalaḳti’l cinnü’l-ins”¹¹⁷
- 346 Şarīḥ itdürmeyüp imā vü remzen
Diyüp “maḥfi” buyurdun “küntü kenzen”¹¹⁸
- 347 Kerem ḳıl nefse irdürme ma’āşī
“Ağışna yevmu ḥaşr-min ma’āşī”¹¹⁹
- 348 Ayağ üstindeyiken ḥalḳ-ı āfāk¹²⁰
Oḳımsun āyet-i “ve’teffeti’s-saḳ”¹²¹
- 349 Saña varur bu yolda¹²² bende vü şāh
Didüñ da’vet idüp “ed’u ilā’llāhi”¹²³

¹¹⁶ Her işde rāh-ı Ḥaḳḳuñ: Her işde Ḥaḳḳuñ A

¹¹⁷ Zariyat 51/56 Ben cinleri ve insanları, başka değil, sırf bana kulluk etsinler diye yarattım.

¹¹⁸ Hadis-i Kutsi: “Ben gizli bir hazineydim”

¹¹⁹ Rahman 55/41 Günahkârlar simalarından tanınır, perçemlerinden ve ayaklarından yaklanırlar.

¹²⁰ ḥalḳ-ı āfāk: cümle āfāk E

¹²¹ Kıyâmet 75/29 Ve bacaklar birbirine dolaştığında...

¹²² bu yolda: yoludur E

¹²³ Yusuf 12/108 De ki : “işte bu benim yolumdur. Ben ne yaptığımı bilerek Allah’a çağırıyorum; ben ve bana uyanlar (bunu yapıyoruz). Allah’ı ortaklardan tenzih ederim! Ve ben ortak koşanlardan değilim.”

- 350 Nice vaşf itmeyem zāt-ı kerīmi
Didün “Va’llāhü zü faḍlin ‘azīm”i¹²⁴
- 351 Didi çünkim “Elestü rabbiküm”¹²⁵ Hıağ
“Belī” olur cevāb aña muḥaḳḳağ
- 352 Şavāb-ı ḥalğa var iken şu‘uruñ
‘Aceb yoğ fi‘l-i ‘işıyān nüfuruñ
- 353 Görüp fehm ile ‘adl-i ğanımetini¹²⁶
Oğı Kıur’ānda “neczī’ z-zālīmīn”i¹²⁷
- 354 Kelāmın çün şalar cān fehmine hevl
Didüñ çün “ḳale rabbī ya‘lemü’l ḳavl”¹²⁸
- 355 Ne deñlü ekser ise şiddet-i rāh
Didüñ “Lā taḳnaṭü min-raḥmeti’llāh”¹²⁹
- 356 Umaruz kāfir olmaz zümre-i dīn
“Ağısna yā ğiyāse’l-müsteğsīn”¹³⁰
- 357 Eger biñ yıl ide ‘işıyānı ‘āşī
Senüñ bir zerre mihrüñdür ḥalāşī
- 358 ‘Azābıñ çün göre kāfir ḳarīben
Diye “yā leyteni күntü türāba”¹³¹

¹²⁴ Al-i İmrān 3/174 Bunun üzerine Allah’ın lütuf ve kerimiyle kendilerine hiçbir fenalık dokunmadan geri döndüler Allah rızasına da uymuş oldular. “Allah büyük lütuf sahibidir.”

¹²⁵ A’raf 7/172 Rabbin Ademoğulları’ndan, onların sırtlarından zürriyetlerini alıp bunları kendi kendileri hakkındaki şu sözleşmeye şahit tutmuştu: Ben sizin rabbiniz değil miyim? “Elbette öyle” dediler. Böyle yaptık ki kıyamet gününde, “Bizim bundan haberimiz yoktu” demeyesiniz.

¹²⁶ ‘adl-i ğanımetini: ‘adl-i ‘ālemini E

¹²⁷ A’raf 7/41 Onlar için cehennem ateşinden döşekler, üstlerine de örtüler vardır. İşte zalimleri böyle cezalandırırız!

¹²⁸ Enbiya 21/4 Peygamber dedi ki: “Benim rabbim yerde ve gökte konuşulan her sözü bilir.” O hakkıyla işitendir, bilendir.

¹²⁹ Zümer 39/53 De ki (Allah şöyle buyuruyor): “Ey kendi aleyhlerine olarak haddi aşan kullarım! Allah’ın rahmetinden ümit kesmeyin. Allah (dilerse) bütün günahları bağışlar; doğrusu O çok bağışlayıcı, çok merhametlidir.”

¹³⁰ Hadis: Allahım! Bize can kurtaran akibeti, hayırlı, umumi, bol, sırlıslık eden acil ve gecikmesiz yağmur ver.”

¹³¹ Nebe 78/40 Biz insanın önceden yapıp ettiklerine bakacağı, inkārcının da, “Keşke toprak olsaydım!” diyerek dövüneceği gün gerçekleşecek olan yakın bir azaba karşı sizi uyardık.

- 359 ‘İbâdet itme lâzım bende vü şâh
Didüñ katı itme özün “raḥmetü’llâh”¹³²
- 360 Urulsa şūr-ı İsrâfîl çün ra‘d
Didüñ ḥod¹³³ “şümme şadaḳanâhümü’l-va‘d”¹³⁴
- 361 Ḥalâşiçün saġiri vü kebîri
Oḳınsun “Zalike’l-fevzü’l kebîr”¹³⁵
- 362 Senüñ keydünle nice şeyḥ-i serdâr
Çıḳardı tâcını baġlandı zünnâr
- 363 Gehî bir yirde re’sü’l- ġâfirînsin
Velî bir yirde “ḥayrül- mâkirîn” sin¹³⁶
- 364 Ḳamu demde cihânuñ ḥükm-rânı
Ḳamu sulṫânlaruñ sen kâmrânı
- 365 Şunu kim ḥüsnine hem-dest kılduñ
Ki piş-i bütten¹³⁷ anı pest kılduñ
- 366 Zuhûr-ı ḥüsnüñ irüp put-perest
Seni gözler ḳamu bâlâ vü pest
- 367 Çü şaldı mihr-i ḥüsnüñ zerre-i nûr
Meh u mihri ider “nûrun ‘alâ nûr”¹³⁸
- 368 Şu kim ‘âbid olur mihr aña ma‘bûd
Muḳarrer dilde sensin cümle maḳşûd

¹³² Didüñ katı itme özün “Raḥmetü’llâh”: Didüñ Ḳur’ânda “Ya kavm’ibudu’llâh” Bakara 2/218 İman edenler, hicret edenler, Allah yolunda savaşırlar; şüphesiz işte bunlar Allah’ın rahmetini umarlar. Allah sonsuz rahmet sahibidir.

¹³³ Didüñ ḥod: Didüñ çün E

¹³⁴ Enbiyâ 21/9 Sonra onlara verdiğimiz sözü yerine getirdik. Böylece, hem onları hem de dilediğimiz kimseleri kurtuluşa erdirdik; haddi aşanları ise helak ettik.

¹³⁵ Burûc 85/11 İman edip iyi işler yapanlara gelince onlar için zemininden ırmaklar akan cennetler vardır. İşte büyük kurtuluş budur.

¹³⁶ Al-i imrân 3/54 (Yahudiler) tuzak kurdular, Allah da onların tuzaklarını bozdu. Evet, Allah en iyi tuzak bozucudur.

¹³⁷ Piş-i bütten: piş-i bütde E

¹³⁸ Nûr 24/35 Allah göklerin ve yerin nurudur. O’nun nurunun misali, içinde kandil bulunan kandilliktir. Kandil bir cam içindedir. Cam inci gibi parlayan bir yıldız benzer; (bu kandil) doğuya da batıya da ait olmayan, yağı neredeyse ateş dokunmasa bile ışık veren mübarek bir zeytin ağacından yakılır. Nur üstüne nurdur. Allah nuruna dilediğini kavuşturur. Allah insanlar için misaller veriyor, Allah her şeyi hakkıyla bilmektedir.

- 369 Senün mihrüñle oldı mihr şeydâ
Açıp ‘aşkuñda sırrın oldı rüsvâ
- 370 Niçün olmaya şeydâ mihr-i ser-keş
Ki ‘aşkuñ eyledi bir päre âteş
- 371 Çü düşdi âteşe hüsñüñ ‘ukûsi
O yüzden secde eyler mecûsî
- 372 Mecûsî de senün ‘aşkuñda hayrân
Ki itdi şevk-ı hüsñüñ anı biryân
- 373 Çü ‘aqs-i hüsñün açdı ravzada gül
Anıçün nâmegerdür şavt-ı bülbül
- 374 Saña kim¹³⁹ bendedür aña Hudâsın
Ta‘alluq eylese lîkin bilâsin
- 375 Cihâna halk iden maḥlûk sensin
Çü ‘âşık ola ger ma‘şûk sensin
- 376 Ki pîç-â-pîç-i hevle şu‘le-i nâr
Ne dem kim âzerinden ide âzâr
- 377 Muhammed âb-ı rûyı ide zâyil
Ridâ-yı kibriyâsı ola ḥâyil

**A_12b Der Şıfat-ı Evşâf-ı Hülye-i Kemâlât u Cemâl-i lika‘-ı Seyyidü‘l Mürselîn
ve Hüve Sultâni‘l Kevneyni‘ş- Şakâleyn¹⁴⁰**

- 378 Ḥabîbu‘llâhi zuhr-i âl-i âdem
Ḥabîbu‘l Ḥalîk¹⁴¹ ‘aql-ı her dü ‘âlem
- 379 Şeh-i kevneyn bürhân-ı risâlet
Emir-i şeh-süvâr-ı milk ü millet

¹³⁹ Saña kim: Şuna kim E

¹⁴⁰E_16a Şıfat-ı Medḥ-i Ḥabîbu‘llâh Ve‘l-Mülâkatü İle‘llâh

¹⁴¹ Ḥabîbu‘l Ḥalîk: ḥasîbü‘l-ḥalîk E

- 380 Ser-i ser ḥayl-i şālār-ı mu‘azzam
Ser-i ser-defter-i serdār-ı a‘zam
- 381 Emīn-i bahreyn-i pāyān ü mevvāc
Yetīm-i ferd-i muḥlaḳ dūrretü‘t-tāc
- 382 Nübüvvet ḥātemi sensin ne ḥatme
Çü ‘ālemsin özüñi ümmi şatma¹⁴²
- 383 Ki mihr-i ḥaṭṭı ‘ālemde ‘alemdür
Sa‘ādet-nāme-i “Levh ü ḳalem”¹⁴³dür
- 384 Ser-i ser ḥayl-i ḥaḳ-ı enbiyādur
Sipeh-sālār-ı ḥayl-i evliyādur
- 385 Risālet kişverinüñ pehlevānı
Nübüvvet mülkünüñ şāhib-ḳırānı
- 386 İştıdı şāniña şümme istivāyı
Götürdi ḥazret-i Mūsā ‘asāyı
- 387 Odur peygamberi āḥir zemānuñ
Ki odur muşliḥi āḥir zemānuñ
- 388 İki ḳaşı mişāli “ḳābe ḳavseyn”¹⁴⁴
Ḳırān itmiş şanasın anda sa‘deyn
- 389 Saçı “ve‘l-leyl” vechi¹⁴⁵ “ve‘ḍ-ḍuḥā”dur¹⁴⁶
Ya “raḥmānü ‘ale‘l-‘arşı’s-tevā”dur¹⁴⁷
- 390 Emīn-i maḥzen-i esrār-ı Ḳur‘ān
Odur şāhen-şāh-ı ā‘şār-ı ezmān
- 391 Çün oldur nāyibü’llahü Mevlā
Olur mı andan artuḳ şāh-ı a‘lā¹⁴⁸

¹⁴² 382: -E

¹⁴³ Buruc 85/22 O, levh-i mahfuzdadır.

¹⁴⁴ Neem 53/9 O kadar ki iki yay kadar hatta daha yakın oldu.

¹⁴⁵ Vechi: yüzi E

¹⁴⁶ Duha 93/1-2 Yemin olsun, kuşluk vaktine; kararıp sakinleştiğinde geceye...

¹⁴⁷ Taha 20/5, Araf 7/54 Rahman olan Allah arşa istiva etmiştir.

¹⁴⁸ şāh-ı a‘lā: şān-ı a‘lā E

- 392 Didi “küntü nebiyyen” ol şeh-i dīn
Ki ādem idi “beyne’l ma’i ve’ṭ-ṭin”¹⁴⁹
- 393 İşitdi mu‘cizātuñ¹⁵⁰ ‘arş-ı hāmīl
Ki yirden yire geçdi çāh-ı Bābil
- 394 O şeb devlet günü kim oldu pestüñ
Düşer yılduzları āteş-perestüñ
- 395 Saña hāyin olursa ehl-i zünnār
Başın kes cümleñüñ eyle yirin nār
- 396 Kaçan taşdan aqıtsan āb-ı hayvān
Nice taş dilli hayvān ola insān
- 397 Saña Mūsā nice ola ber-ā-ber
Kaşur “Tā-hā”¹⁵¹da hatm itmez o server
- 398 Sen olduñ hātīme hatm-i ‘ulūma
Çü senden ibtidā oldu fuhūma
- 399 Kaşodı alında nūr-ı iftikārı
Ki oldu “faḫru faḫrı”¹⁵² iftiḫārı
- 400 Emīr-i bārgāh u ‘izzet ü cāh
Nedīmü sırru ḫavlu ma‘allāh
- 401 Ayağı tozuña oldu tāc u eflāk
Geçüp yirden yire pest oldu bu ḫāk
- 402 Çü verdi dīne Bū Cehl oldu ḫārūn
Ocağına ŝu koyduñ ehl-i nārūñ
- 403 Bilālūñ ŝıklıgın diñdürdi küfrūñ
Çuḫurda ḫālını gör ehl-i ḫufrūñ¹⁵³
- 404 Tıḫup Naşrāninūñ çāñına āteş
Virüp bāda olur tersā müŝevveş¹⁵⁴

¹⁴⁹ Hadis-i Şerif “Ādem su ile çamur arasındayken ben peygamberdim.”

¹⁵⁰ İşitdi mu‘cizātuñ: Çü gökler üzre ismünE

¹⁵¹ Tā-ḫā 20/1 Tā-ḫā (huruf-i mukattaa)

¹⁵² Hadis-i Şerif “Yoksulluk benim övüncümdür, ben onunla iftihar ederim”

¹⁵³ 403: -E

- 405 Başı başdan ser-âmeddür cihānda
Aña inkār esâdetdür zamānda
- 406 Cebîni vechine “nûrun ‘alâ nûr”
Nazar iden niçün olmaya mesrûr
- 407 İki çeşmi iki kıttâl u ħun-rîz
Helâk-ı Kayşer eyler¹⁵⁵ biri Pervîz
- 408 O müjgânlar ki şaf bağlar şafada
Degül gâfil biri vaqt-i cefada
- 409 Añun her bir peykân kıadardur
Ki andan neşr-i tîyîr pür-ħazerdür
- 410 Mecâl olmaz ki vaşf ola cemâli
Beyân olmadı naķşile kemâli
- 411 Melâhat içre Yusûf sen melîħa
Diler ola müşâbih sen faşîħa
- 412 Dilerdi beñzede ħüsn ü behâsın
Terâzûlarda gördi yüz behâsın
- 413 Müşâbih oldığıçün sen ħümâma¹⁵⁶
Didi kıardaşları uyduķ imâma
- 414 Görürse ger yüzüñi ibni Yâmin
Yemîn itdüm ki buldı yümñ ile dîn¹⁵⁷
- 415 Çü toğdı nârı maĥvetdi necimveş
Görünmez gün tülû‘ eylerse âteş
- 416 Mu‘ânid dimege a‘câze şaddaķ
İki kıaşında “ve’n-şakķe’l-kamer”¹⁵⁸ Ĥaķ

¹⁵⁴ 404: -E

¹⁵⁵ eyler: itdi E

¹⁵⁶ ħümâma: ħümâya A

¹⁵⁷ 414: -A

¹⁵⁸ Kamer 54/1 Vakıt yaklaştı ve ay yarıldı.

- 417 Çü nūr-ı rû kim¹⁵⁹ yaqdı çerâğı
Şümû‘-ı âteşi buldı ferâğı
- 418 Cihân bâğında gül alnuñ deridür
O şem‘e rûğan oldı her deridür
- 419 Ne yire kim ruğından pertev ü fer¹⁶⁰
Düşer boyn üstine cümle şanemler
- 420 Eritdüñ ehl-i küfrüñ içi¹⁶¹ yağın
Güneş gibi uyarduñ dîn çerâğın
- 421 Şavurduğda şefâ‘at hırmenini
Nebîler oldı anuñ hūşe-çîni
- 422 Kosa ebrûları birbirine ser
Yıkılır tāk-ı Kisrâ cümle yek-ser
- 423 Çü hâtem oldı dest-i¹⁶² kibriyâya
Mühür urdı dehân-ı enbiyâya
- 424 Dilerseñ görmege tevķî‘-i şâhı
Yüzi üzre onuñ zülf-i siyâhı
- 425 Kaçan tevķî‘ ile mühr olsa hem-ser
İder hükmi umûrın hep musahhar
- 426 Çün oldı enbiyâ ser-cümle ümmet
Urıldı zahrı üzre mühr-i temmet
- 427 Mübârek vechidir çün şems-i ezher
Virür hod mâha nûrı mihr-i enver
- 428 Degül mühr-i nübüvvet münhasif mâh
Ki düşmiş mâ-verâ-ı şemse nâ-gâh
- 429 Öñinden gördügi gibi¹⁶³ o sultân
Görürdi arqadan hem-çün o hâkân

¹⁵⁹ Çü nūr-ı rû kim: Fürûğ-ı rûyiçün E

¹⁶⁰ pertev ü fer: vura pertevE

¹⁶¹ İçi: bağı E

¹⁶² dest-i: nūr-ı E

¹⁶³ gördügi gibi: nice görürse E

- 430 Ki z̄irā cānidi ser-cümle cismi
Olur mı abl u ba‘duñ cānda resmi
- 431 Veyā vechi olursa dai ifrāz
Ki mühr-i zahrı olmiş eşm-i i‘cāz
- 432 amu edyān-ı naşa virdi itmām
Ki “inne‘d-dīne ‘inde’llāhi’l islām”¹⁶⁴
- 433 Anıñcün şalmadı sāye zemīne
Şebīh idem diyü huld-ı berine
- 434 “Aad” birle ü “vāhiddür” o şāhı
Bir iken iki itdi kurş u māhı
- 435 Ki cū‘-ı küfriçün ola nevāle
İder Hā hūnine anı havāle
- 436 Ne mu‘cizdür ki iki pāre nānı
Yitürdi hā-ı şark u arba anı
- 437 Güneşdür ol olur mı günde sāye
Gün irse sāye almaz “istevā”¹⁶⁵ ya
- 438 alem-dest itmedüñ cün dīde-i tāk
Aar gözden sirişki yaası āk¹⁶⁶
- 439 Buña fi‘l-cümle beñzetseydi anı
Ebed insān bulurdı zindegānı
- 440 ün oldı sāye sulānı o sulān
Neden sāye ola anuñla hem şān
- 441 Ne fazl olur zihi sulān-ı a‘zam
Refī‘ü‘l adri zi‘l-şadı dü ‘ālem
- 442 Hābīb-i Hāiken gözleñ o māhı
Kilīm altında utar etr-i şāhı

¹⁶⁴ Al-i İmrān 3/19 Kuşkusuz Allah katında din İslām’dır...

¹⁶⁵ Taha 20/5 vd. Rahman olan Allah arşa istiva etmiştir.

¹⁶⁶ 438: -E

- 443 Kim cām-ı vaḥdet itse mest u şeydā
Diridi “kellemini ya Hümeyrā”
- 444 Dise di “Essalatü ve’s-selām”ı
“Erihni ya Bilāl” olur kelāmı
- 445 Ne var ḥaṭṭ virmediyse Rabb-i lāhūt
Ḳul olur ḥaṭṭ virilmiş çünki¹⁶⁷ yāḳūt
- 446 ‘İzārı dil-rübāya gelse ger ḥāt
Güzellik nüshası olur muḥabbet
- 447 Ne var saña qalem olmasa hem-müşṭ
Benāna nisbeten bir ḥuşk-engüşṭ
- 448 Çü zātuñ yazmadan olmadı maḥfūz¹⁶⁸
Anuñçün gizli oldu levḥ-i maḥfūz
- 449 Çü zātuñ vech-i ḥüsni “lem yezel”dür
Ki ḥaṭṭı olmayan dil-ber güzeldür
- 450 Mişāl olur mı bī-mişl olsa dil-ber
Mümāşil ola mı ṭübāya ‘ar‘ar
- 451 Nice virsün mişāli aña üstād
Mişāl andan olur cümle peri-zād
- 452 Anuñçün oqumaz ḥaṭṭ-ı muḥarrer
‘Ulūmuñ cümlesi göñlinde ezber
- 453 Cihānda bir qalem olmadı hem-ser
Elinde on qalem ḥāzır muḥarrer
- 454 Çü şerr-i Bū Lehebi ḥadd u ‘addur
Anuñçün vaşf “ḥablü’n min-mesed”dür¹⁶⁹
- 455 Aña çoban olur Mūsā bin ‘İmrān
‘Aşâyile olur pîşinde pūyān¹⁷⁰

¹⁶⁷ çünki: saña E

¹⁶⁸ maḥfūz: mahzūz E

¹⁶⁹ 454: -E /Tebbet 111/5 Boynunda da ipten bükülmüş bir halat bulunacaktır.

¹⁷⁰ 455: -E

- 456 Çü Ka‘be olmağ ister saña hem-reng
Anuñçün bağrına başdı kara seng
- 457 Niçün çekmeye Yūnus derd u āhı
Anuñla farkı mehden tā māhı
- 458 Nice meyl eylesün dünyāya ol yār
Ki ħarf-i pāyı düşmiş aña serdār
- 459 Ne dünyā belki dīnuñ evvelidür
Cevāb-ı enbiyā aña “beli”dür
- 460 Ne a‘lā kevkebuñ milk ü melekde
Dü nīm eyler mehi burc-ı felekde
- 461 Zer-efşān bir Tımeşki tūbidi¹⁷¹ ol
Benān-ı tığiyle kıldı “şakķ” ol
- 462 Çamer “şakķ” eylemeklikden murādı
İki şāhidden eyler iştiħādı
- 463 Ki ya‘ni şāhideyn olsun özine
Şehādet ideler her bir sözine
- 464 Yahūd ebrūları şeklini gördi
İki şakķ oldı maķşūda irdi
- 465 Hemān sen Zühre şanma aña dā‘i
Baş egmiş ħızmete cengīde sā‘i
- 466 Çamer şanma duran¹⁷² milk ü melekde
Burāķı na‘lıdur ħalmış felekde
- 467 Çaçan kim çarĥ-ı pencüm oldı menzil
Çodı baş ayağına mihr-i bī-dil
- 468 Felekde şanma mihr u māhı pür-nūr
Ki itmiş ħurb Ĥaķ na‘leynini dūr

¹⁷¹ tūbidi: topdur E

¹⁷²duran: turan E

- 469 İşit bil “ennehüm lâ-ya‘lemün”¹⁷³
Keremden iħdi avmi rehnümünü
- 470 Kelâmı hevl virdi cāna hevli¹⁷⁴
Nebıyyün miřle mâ ūzite avli
- 471 Çü faşş-ı ħâtem oldu enbiyāya
Dil-i āhen dutar¹⁷⁵ seng-i cefāya
- 472 Dehānı ħâteminden irse fermān
oya çeşmine barma Şeh Süleymān
- 473 Çü mi‘rāc aña kim luřf-ı Ĥudādur
Yüzün nūrı o řeb gibi nümādur¹⁷⁶
- 474 Nebilerle resūl ortasını fark
Dilerseñ ki řeb¹⁷⁷ içre şanasın ber
- 475 Ki mi‘rācı resūlün kim ‘ayāndur
Çü mābeyni zemīn u āsumāndur
- 476 Anuñçün şaldı ğıbta bunlara ğam¹⁷⁸
Göründi Ĥa aña bī-keyf bī-kem
- 477 İrişdi çün şeb-i adr ire ‘ıyde
Şinide key buved mānend-i dīde
- 478 Ne nisbet onlara tā vech-i tebyīn
Ola lāyı ola tā ħāl-i ta‘yīn
- 479 Ki var çok ümmet ortasında ‘ālem
Nebilerle ola ħikmetde aħkem
- 480 Ĥuřūřā çār-yār-ı çār-erkān
Mebādı oldılar malūb-ı imān

¹⁷³ Bakara 2/101 Allah tarafından kendilerine, yanlarında bulunanı tasdik edici bir elçi gelince Ehl-i kitabın bir kısmı, Allah’ın kitabını sanki bilmiyorlarmış gibi arkalarına atıp terkettiler.

¹⁷⁴ hevl virdi cāna hevli: hevl-i cāna virdi hevli E

¹⁷⁵ dutar: oyar E

¹⁷⁶ o şeb gibi nümādur: öñini şeb-nümādur E

¹⁷⁷ Ki şeb: gice E

¹⁷⁸ ğıbta bunlara ğam: ‘abta bunlara dem E

481 Ki beyt-i dīne düşmiş çār-dīvār
‘Anāşır oldılar serdār-ı ahyār

A_16a Der Şıfat-ı Menākıb-ı Çār-Yār-ı Güzīn Rıdvānu’llāhi Te’alā ‘Aleyhim Ecma’in¹⁷⁹

482 Hūşūşā yār-ı evvel şāh-ı¹⁸⁰ taḥḳīḳ
Emīre’l-mü‘minīn Bū Bekri Şıddıḳ

483 Eger mīzān olunsa şıdḳ-ı ‘ālem
Güneşden zerresin bulmazdı ādem

484 Çü berter sāyesi zıll-ı hümādan
Ne ‘ālī vaḥdet irdi “iz hümā”¹⁸¹ dan

485 Lisān-ı Hāḳdan irdi çünki “āvā”¹⁸²
Eyitdi “Lā teḥāfu”¹⁸³ va’llāhi ma’nā

A_16a Der Vaşf-ı Şıfat-ı Evşāf-ı ‘Ömer bin Hattāb Rıdvānu’llāhi Te’alā ‘Aleyhim Ecma’in¹⁸⁴

486 İkinci şāh-ı¹⁸⁵ ‘ādli ki ‘Ömerdür
Ḳamer aña ḡulām-ı zer-kemerdür

487 Zemān-ı ‘ādli olup anuñ zemānı
Getürdi bir yire emn ü emānı

488 Çü zehr-i küfredür tiryāk-ı fārūḳ
Bu sultāna anuñçün dendi Fārūḳ

A_16a Der Vaşf-ı Medḥ-i ‘Osmān bin ‘Affān Hattāb Raḳıyallāhu Anh¹⁸⁶

489 Üçüncü kim odur ‘Osmān-ı ‘Affān
Ki ol şāh-ı ḥayā sultān-ı devrān

¹⁷⁹E_20a Şıfat-ı Vaşf-ı Yār-ı Evvel

¹⁸⁰şāh-ı : mīr-i E

¹⁸¹ Tevbe 9/40Siz Peygambere yardımcı olmasanız da Allah ona mutlaka yardım edecektir. Nitekim inkârcılar iki kişiden biri olarak onu yurdundan çıkardıklarında Allah ona yardım etmişti. Hani onlar mağaradaydılar; arkadaşına : “Tasalanma! Allah bizimle beraberdir.” diyordu. Derken Allah ona kendi katından bir güven duygusu indirdi, sizin göremediğiniz askerlerle onu destekledi ve inkârcıların sözünü değersiz hale getirdi. Allah’ın sözü ise en yücedir. Çünkü Allah mutlak galiptir, hikmet sahibidir.

¹⁸² Duhâ 93/6 O seni yetim bulup barındırmadı mı?

¹⁸³ Tâ-hâ 20/68 “Korkma!” dedik, “üstün gelecek olan kesinlikle sensin.”

¹⁸⁴ Şıfat-ı Vaşf-ı Yār-ı Sānī E

¹⁸⁵şāh-ı : yār-ı E

¹⁸⁶E_20a Şıfat-ı Vaşf-ı Yār-ı Sālis

490 H̄ayāsından olur h̄am ẓadd-i eflāk
Melāyikdür yolını eyleyen pāk

491 Odur cāmi‘-i Ẓur‘ān-ı a‘zām
Odur hem şāhib-i nūreyn-i ekrem

A_16a Der Vaşf-ı Hilye İmām ‘Alī bin Ebi Tālib Kerrema’llāhü Veche¹⁸⁷

492 Çü dördünci ‘Alīyyi Murtaẓādur
Ki ol pīl-i demān şīr-i Hūdādur

493 Odur ser-defter-i ‘ilm-i ilāhī
Raḡam-keş-i rūsūm-ı pādīşāhī

494 İner şānına Hāḡdan “hel etā”dur¹⁸⁸
Anuñ menşūr-ı h̄ükmi “lā fetā”dur

495 Diler bürhān-ı dīni ola sātı‘
Elinde zü’l-fikārı naşş-ı kātı‘

A_16b Der-Medḡ-i İmameynü’l-Hümāmeyn İmāmü’l-Hasan ü Hüseyñ Raḡıyallāhu Anh¹⁸⁹

496 Daḡı ol iki şālār-ı sa‘īdeyn
Ki rāh-ı Hāḡda oldılar şehīdeyn

497 Hāsandur biri pür-hulḡ u rızādur
Saçı “ve’l-leyl” vechi “ve’ḡ-ḡuḡā”dur¹⁹⁰

498 Ki anuñ ḡüsñine ḡayrāndur melekler
Dönerler üstine dün gün felekler

E_21a Şıfat-ı Vaşf-ı Şāh-ı Deşt-i Kerbelā¹⁹¹

499 İkinci şeh Hüseyñ-i müntehādur
Ki taşḡir aña ta‘zīm-i Hūdādur¹⁹²

¹⁸⁷E_20b Şıfat-ı Vaşf-ı Yār-ı Rābi‘

¹⁸⁸İner şānına anuñ “hel etā”dur: Anuñ şānına Hāḡdan “hel etā”dur/ İnsan 76/1 İnsanın üzerinden, henüz kendisinin anılan bir şey olmadığı uzun bir süre geçmedi mi?

¹⁸⁹E_20b Şıfat-ı Vaşf-ı Hāsān Rızā E

¹⁹⁰Duhā 93/1-2 Yemin olsun, kuşluk vaktine; kararıp sakinleştiğinde geceye...

¹⁹¹Başlık: - A

¹⁹²Ki taşḡir aña tā‘zīm-i Hūdādur: Ki tā‘zīm aña tā‘şīr-i Hūdādur E

- 500 Cihāna şāh iken geydi ‘abāyı
İder Hāḡdan ṡaleb ḡusn-i rızāyı
- 501 Şehīdeyne şeh olmuşken şehādet
İder cismindeki gül-gūnı hil‘at
- 502 Zemīn şahnına olmuşlar iki şāh
İki ḡādīm olara mihr ile māh
- 503 İlāhī eyleyüp ‘avn u ḡimāyet
Resūlūñ ḡürmetine ḡıl ‘ināyet
- 504 Daḡi aşhāb u ‘ālī ḡürmetine
Olaruñ faḡr u ḡālī ḡürmetine
- 505 Şifā-baḡş eyle ḡaste **Hāşimī**ye
Güneḡ bendiyle beste **Hāşimī**ye
- 506 Ki Aḡmed gördi daḡi¹⁹³ çeşmine nūr
Olup ḡayl-i ḡayāl-i mā-sivādur
- 507 Virüp tevḡīḡ-i ṡab‘ın pūr-‘iber ḡıl
‘İnāyet ‘āyiniyle bir nazar ḡıl

A_16b Şıfat-ı Evsāf-ı ‘Urūcū‘l Nebiyyi‘l- ‘Arabiyye ‘Aleyhi’ş-şalatü Ve’s-
selām¹⁹⁴

- 508 Meger bir şeb dutup çarḡ özge āyīn
Ki örter rüyı rüzı zūlf-i müşḡīn
- 509 Tefe‘ül itmege çarḡ eyledi meyl
Açıldı ṡālī‘inde sūre-i Leyl
- 510 Ne leyl olmaḡ hezārān rüz-ı nevrüz
O ḡayretten olur pūr dem ü sūz
- 511 Dime pūr-kevkeb oldu āsumānı
Meşā‘ilden pūr oldu bil cihānı

¹⁹³ gördi daḡi: gerd-i rāhı E

¹⁹⁴E_21b Şıfat-ı Vaşf-ı Şeb-i Sa‘ādet

- 512 Semāyı ‘arz ider bu şeb¹⁹⁵ çü ol şāh
Diyüp gün yire girdi zerd olup āh
- 513 Veyā düşdi melāyik içre bir şūr
İdüp perriyle zūlmet gerdini dūr
- 514 Sevādiyēt görüp fikr eyleme şeb
Devāt-ı lāciverdi pūr-mürekkēb
- 515 Kimi “levḥ u qalem”süz ger mekātīb
Bugün itse yarın olmaz me‘ātīb¹⁹⁶
- 516 Zuhūr iden dime kevkeb semāda
Nişāriçün durup¹⁹⁷ havrā hevāda
- 517 Ki cārū urmağa gīsū-feşānlar
Ki cism oldı anlar şanki cānlar
- 518 O yüzlerden döküldi dūr cihāna
Tağıldı reşhalar heft-āsumāne
- 519 Muḥabbetden ruṭūbet olmağa huşq
Ne şeb reşk itdi gökden nāfe-i müşk
- 520 Ki zūlfün ḥalkāsından rūy-ı enver
Nitekim şu‘le-i mihr-i münevver
- 521 Olup vechiñe zülfinden hevāyı
Oğurlar sūre-i “leyl ü duḥāyı”
- 522 Buḥūrı misk-i şebden idüp efşān¹⁹⁸
Olur reyhān ile sūnbül perişān
- 523 Ne ḥalka şanki her yüzden açup dām
Ki devlet murğımı ister ide rām¹⁹⁹
- 524 Yedi gök şanma kim olmuş muṭabbak
Ḥaḥ itmiş heft ü micmerden mu‘allaḥ

¹⁹⁵ bu şeb: bu gice E

¹⁹⁶ yarın olmaz me‘ātīb: yirin olmaz müğāyib E

¹⁹⁷ durup: tūtup E

¹⁹⁸ efşān: feşān A

¹⁹⁹ ister ide rām: ister eyleye rām E

- 525 O ŧeb her dü cihānuñ kām-rānı
İdüp ‘azm-ı sarāy-ı Ümmehānı
- 526 Özi ‘āriyken hıŧm u ğazabdan
Yirinde ŧurmayup ŧūr u ŧeğabdan
- 527 ŧalup mihr ü muĥabbet göñline cūŧ
O vech ile dili olmıŧdı medhūŧ
- 528 İriŧdi nāĝehānī ħāmil-i rāz
Getürdi hem bile bir berħ-ı pervāz
- 529 Dimāĝı çünki bū-yı cānı aldı
Dü ‘ālem ŧāhlıĝın bir demde ŧaldı
- 530 O ħin olmıŧdı cām-ı ŧevħden mest
İrūŧmiŧdi ħicābı vuŧlata dest
- 531 Muĥabbet ĝarkası olmıŧ çü²⁰⁰ gördi
Ayaĝın öpdı yüz pāyine sürdi
- 532 O ħāletden gözin feth itdi Fettāĥ
Ufuħla dest-i Cibril oldı miftāĥ
- 533 Dir ey serv-i nübüvvet ŧur kıyām it
Ĥirāmān ŧāh-ı ŧübāveŧ ħirām it
- 534 ŧaleb eyler seni ol baĥr-ı ĝufrān
Raĥim olan saña ħalkā Raĥmān
- 535 Ayaĝ baŧ ‘arŧa anı pür-ħadem it
Vücūduñ maĥrem-i ħurb-ı ħarem it
- 536 Vücūduñdan ŧafā ŧolsun felekler
O ŧevħe çarĥa²⁰¹ girsünler melekler
- 537 ŧeh u bende nidā eyler kih u mih
Ki “sübĥāne’llezi esrā bi-‘abdih”²⁰²

²⁰⁰ çü: hūr E

²⁰¹ çarĥa: raħŧa E

538 Yirinden tırdı ol şāh-ı dü ‘ālem
Degül ‘ālem kamu hayvān u ādem

E_22b **Şıfat-ı Vaşf-ı Burāk**²⁰³

539 Ne gördi gördi bir raḥş-ı felek-seyr
Ki mişli görmemiş çarḥ-ı kühen-deyr

540 Ne dem kim pūye²⁰⁴ içre şala kāmın
Bir adımda iki ‘ālem merāmın

541 Bulur rākib olan isterse çālāk
Kalur şoñra bir adım seyr-i eflāk

542 Şaḥīḥ-endişedür şan²⁰⁵ rāst reftār
Şakāmetden yoğ anda hiç āşār

543 Ki bādı indürür sür‘atde narḥa
Toğuz devr itdürür meydān-ı çarḥa

544 Każā tīrin geçerdı açsa perī
Döke perrin bir adım yirde şerri

545 Ki bir adımı atınca yirde ādem
O bir adımda seyr eyler dü ‘ālem

546 O vech ile yaratmış Haḫ anı ḥüb
Kamu maḥbūb anuñ katında ma‘yūb

547 Ki burcuñ mevḫi‘inde iki ferḥār
Hezārān ‘āşık olmış anda ber-dār

548 Hemānā şuret insāna beñzer
Ne cism olsun muşavver cāna beñzer

²⁰² İsrā 17/1 Bir gece, kendisine bazı ayetlerimizi gösterelim diye kulunu Mescid-i Haram’dan çevresini mübarek kıldığımız Mescid-i Aksa’ya götüren Allah eksikliklerden münezzehtir. O, gerçekten işitendir, görendir.

²⁰³ Başlık: -A

²⁰⁴ pūye :pūte E

²⁰⁵ endişedür şan: endişe gibi E

- 549 Kızıl yâķũtdandur hâne-z̄in
Muşanna‘ şanasın kim hâne-i Ç̄in
- 550 Zebercedden muraşsa‘dur licâmı
Güzel esmâ olanuñ ol benâmı
- 551 Çü gördi düşine peyk-i cihân-gerd
Nitekim hizmet-i üstâda şâkerd
- 552 Şalup döşine z̄in-püş Burâķı
Ki bir olmışdı yaķın u ırâķı²⁰⁶
- 553 Ki tiz oldıkları yilden ser-â-ser
Olurlar rahş-ı fikr ile ber-â-ber
- 554 Olur mı fikr ile ol sür‘at ihşâ
Düşe tâ iki dilde maķşad Akşâ
- 555 Egerçi maķşad-ı Akşâyıdı ol
Nebîler zümresine câyidi ol
- 556 Velî bu maķşad-ı Akşâyı Akşâ
Yaratdı Haķ anı a‘lâdan a‘lâ
- 557 Göz açınca hemânâ baht-ı sermed
Ki Ķudsuñ şehri içre irdi Aħmed
- 558 Didi Cibrîl eyâ maķşûş-ı “lev-lâk”²⁰⁷
AyaĶuñ öpmege baş egdi eflâk
- 559 Sa‘âdet birle Akşâyâ nüzûl it
Ki cisme cân-ı şirinveş Ķulûl it
- 560 Rikâbın tutdı indürdi o şâhı²⁰⁸
Gören bu mâhı eydür mâha mâhı
- 561 Pes oldı enbiyâ ervâķ-ı mecmû‘
Bunuñ fazlı Ķamudan lîk memnû‘

²⁰⁶ ırâķı: ırâĶı E

²⁰⁷ Hadis-i Kudsi “Sen olmasaydın felekleri yaratmazdım.”

²⁰⁸ şâhı: mâhı E

- 562 Yüzinden yaqdılar şem‘-i şafâyı
Urup baş eylediler merhabâyı
- 563 Didiler merhabâ ey maḥrem-i ḥaş
Ki sensin bahr-i vaḥdet içre ğavvâş
- 564 Kudümüñ eyledi Kudsi mübârek
Mübârek ide seyrüñ Haḫ tebârek
- 565 Didiler var senüñ ḫatuñda maḫşüd
Tevakḫufsuz bu yirde cümle mevcüd
- 566 Cevâbında dir ol kân-ı melâḫat
Eger elden gele baş üzre ḫızmet
- 567 Biri bu cümle maḫlûḫüñ hümâmı²⁰⁹
Çün sensin ol mecmû‘uñ imâmı
- 568 Bir bu kim çün olduñ Haḫḫa vâşıl
Olur ol dem murâduñ cümle ḫâşıl
- 569 Bize iḫsân idüp ol dem du‘â
Du‘â idüp bu mecmû‘a şenâ it
- 570 Ḳabül itdi hem ol sulṫân-ı ‘âlem
Ne ‘âlem belki cümle²¹⁰ cinn u âdem
- 571 İderler muḫtedâ ol şeb resûli
Göründi anda da Haḫḫıñ ḫabûli
- 572 Olara şeb ḫayr itdi çün Aḫmed
Teveccüh itdi milk-i sū-yı sermed²¹¹
- 573 Burâḫ-ı berḫ-sür‘at itdi pervâz
Resûli itmekiçün maḫrem-i râz
- 574 Çü evvel ḫamlede ḫaldı ‘anâşır
Kim ola kim ola aña münâzır²¹²

²⁰⁹ hümâmı : enâmı E

²¹⁰ cümle : külli E

²¹¹ milk-i sū-yı sermed: sū-yı milk-i sermed E

²¹² münâzır: nâzır E

- 575 O derdüñ terkin itdi başına t̄ac
Nice şeh t̄acı ayağında gezer ac
- 576 Ata gökler aña çün anlar oldı
Olarda başqa ‘ālī-şānlar oldı
- 577 Muḥammed dördine ol dem t̄alākı
Virüp oldı yire çarḥun niṭākı
- 578 Çün²¹³ evvel gök maḡām oldı ol aya
Diler ay s̄āyesinde yire²¹⁴ vāye
- 579 Ne ḡadduñ var diyüp l̄ikin Burākı
Düpüp vechinde qalır resmi bākī
- 580 Ki fevḡ-ı māha seyr oldı s̄ā’i
Olur burc-ı ḡamer taḡte‘ş-şe‘a’i
- 581 Çün şānıcı gök üzre sürdi atın
Anuñ kim añlaya künh ile z̄ātın
- 582 Siyeh defterlerün olup ‘Uṭārid
Umar kim ḡayr ola şerre mevāri
- 583 Çü ümmīdir devātın ḡiç yāde
Getürmez ol virür elvāh-ı bāde
- 584 Çü çarḡ-ı şālīse oldı revāne
Ne zehre Zühre-sāz itdi²¹⁵ terāne
- 585 Ḳamuya muḡtesibdür çün o sultān
O ḡavf ile ider çengini pinhān
- 586 Çü dördinci göge iriṣdi seyri²¹⁶
Diler yārı göre bula görmeye ḡayri²¹⁷
- 587 ‘İzār-ı şevḡı çün oldı dıraḡşān
Yüze gün gelmeyüp oldı girizān

²¹³ Çün:Çü E

²¹⁴ yire :bula E

²¹⁵ itdi:ide E

²¹⁶ göge iriṣdi seyri: gök üzre irdi seyri E

²¹⁷ bula görmeye ḡayri: göre yoḡ deyü ḡayri A

- 588 ‘Ālem dikdi beşinci şahna²¹⁸ ol şāh
Ayağına baş urdı mihr ile māh
- 589 Utandı tīgini merriḡ şaldı
Ḳolı şan Ḳan çoḡ itmek birle Ḳaldı²¹⁹
- 590 Burāḳuñ pāyine indürdi çün ser
Ki oldı cümle serdāra server
- 591 Çün altıncı göge sürdi tekāver
Gören dir şīre binmiş şems-i ḡāver
- 592 Resūli gördi ‘ālem muḳtedāsı
Olur Ḳul müşteri şan müşterāsı
- 593 Cihān varına virmez elde cāmı
İki ‘ālemde bir cām oldı kāmı
- 594 Ki yok ol ḡālete bu dīnde ruḡşat
Diyüp dökdi o cāma āb-ı raḡmet
- 595 Çü andan çarḡ-ı heftüm oldı menzil
Ki bār-ı sa‘d o yire çözdı maḡmil
- 596 İdüp ser-cümle esbābını taḡsın²²⁰
Çü Hindū-yı müşa‘bedi ḡāne-i Çīn
- 597 Geçüp eflākı irdi intihāya
Ḥaḳīḳat sidre irdi muntēhāya
- 598 İrişdi sür‘atle anda çün bād
Didi hem-rāh ile rehvära ḡoş-bād
- 599 Oradan oldı İsrāfil mūnis
‘Uḡārid māh ile ḡūyā mücānis
- 600 O daḡi Refrefe itdi çü tā‘līm
Muḡalli iddi‘ā yok cā-yı teslim

²¹⁸ sahna: ḡışna

²¹⁹ itmek birle Ḳaldı: itmekle Ḳaldı E

²²⁰ taḡsın: tezyin E

- 601 Hālile mezheb oldu Hāğdan²²¹ i'lān
İder şükrüne İsmā'īli ķurbān
- 602 Çün itdi gökleri yirler gibi pest
'Ulūsından tatarlar dest-ber-dest
- 603 Geçüp kürsiyi andan irdi 'arşa
İder 'arşı o dem tebdīl ferşe
- 604 İder 'arşı üzre diker nūr-ı 'aşāyı
Seyr itdi maķām-ı istivāyı
- 605 Hālup Refrefde geçdi ĩn ü āndan
Ferāğat bulmışdı cismi cāndan
- 606 Dilinde ism-i a'zam cümle geçdi
Kilīd-i heft çarhı anda açdı
- 607 Ki tīr-i berķveř çün sürdi maħmil
Zihī "kābe ķavseyn" oldu menzil²²²
- 608 Teberrük aldı na'leynin bes ol şeb
Meh u mihr ile şan cem' oldu kevkeb
- 609 O bir an içre tayı itdi zamāna
Ayaķ başdı fezā-yı lā-mekān
- 610 Cihār u şeşden oldu bi'l-mu'arrā²²³
Dime ondan ikiden bi'l-müberrā
- 611 Hāmer devrinde dūřdı sūz ü tāba
Dimezdi fūls-ı aher āfitāba
- 612 Oradan bir yire vardı irişdi
Derūn içre derūn oldu giriřdi
- 613 Giderdi görmeyüp ol zaħmet-i pāy
Mekānuñ adı vardur anda yoķ cāy²²⁴

²²¹ Hāğdan: andan A

²²² 607: -E

²²³ bi'l-mu'arrā: ol müberrā E

²²⁴ anda yoķ cāy: nūn velī cāy E

- 614 Teni terk itdi evvel buldı çün cān
Geçüp cāndan²²⁵ iriſdi cāna cāncān
- 615 Ulaſdı aſla fer‘i oldı k̄āyım
Görür mi anda her yir çeſm-i nāyım
- 616 “Aḥad” deryāsına Aḥmed olup ğarķ
Vücüb-ı mīm mümkün eyledi fark
- 617 Çü ſāh u bendedür melḥūk ü lāḥiķ
Aķādīden²²⁶ ķo mīm oldı fāriķ
- 618 Bulur Aḥmed “Aḥad” den ſān-ı ‘ālī²²⁷
Ki ſıfru‘l-yed bulur mı genc ü mālī
- 619 Müſāhid ol miyānda ḥubb-ı fi‘llāh
Ṭırāz-ı cübbesi “Leyse siva‘llāh”²²⁸
- 620 Özinden ķalmadı anda eſer hīç
Nitekim nār-ı Mūsiden ſerer hīç
- 621 Neye ki itdi du‘āyı oldı maķbül
Gerek ma‘ķül olsun yāḥū menķül
- 622 Oradan çün yine itdi nüzüli
Ḳulūbıñ oldı ser-cümle ķabüli
- 623 Ki tā irdi yolu rehvar-ı hem dem
Olar²²⁹ daḥi olur nūra maḥrem
- 624 Burāķa bindi çün serv-i āzād
Gül-i cennet getürdi ſaņasın bād
- 625 Melā‘ik ṭurdılar göklerde ſaf ſaf
Dizilmiſ güyiyā bāğ iķre²³⁰ ſaf ſaf

²²⁵ cāndan : andanE

²²⁶ Aķādīden : Efendiden E

²²⁷ ſān-ı ‘ālī: ſufr-ı ḥālī E

²²⁸ Cüneyd-i Baġdādī’ye isnad edilen kelām-ı kibar: “Sırtımdaki cübbenin iķinde Allah’tan baſka bir ſey yoktur.”

²²⁹ Olar: Olur A

²³⁰ bāğ iķre: yir üzre E

- 626 Ki nūr-efşān iderlerdi²³¹ tabağdan
Güneş nūrını şan şubḥ-ı şafağdan
- 627 Çü gonce gitdü vü geldi gülistān
‘Asel gitdi vü geldi sükkeristān
- 628 Gidüp kevkeb gelür mihr-i dirahşān
Gidüp kılzüm gelür deryā-yı ‘ummān
- 629 Gidüp yanda çü geldi şāh-ı a‘zam
Sehā gitdi vü geldi māh-ı ekrem²³²
- 630 Ẹabūl olmış du‘ā mānendi gitdi
Zemīne peyk-i ḥazret var itdi²³³
- 631 Çü varup gelmesi ol şebde²³⁴ bir ān
Nitekim emr-i Ḥaḳḳa sür‘at-ı²³⁵ cān
- 632 Virüp yārānına yaḥşı ḥaberler
Daḫi a‘dāna kaḫrından eşerler

A_20b Der Vaşf-ı Şıfat-ı Evşāf-ı Kemālāt-ı İnsān ve Zuhūr-ı Tecelliyāt-ı Raḥmān²³⁶

- 633 Ala ey ‘ārif-i ‘ilm-i ḥaḳāyık²³⁷
Ki sensin maḫzen-i sırr-ı daḳāyık
- 634 Ne bildüñ bu cihānı būd u nā-būd
Ne fehm itdüñ nedür ma‘düm-ı mevcūd
- 635 Nedür ‘ālemde yaḫūd cism ile cān
O cism ü cān içinde dīn ü imān
- 636 Nedür bildüñ mi ya insān ḥayvān
Şadef olmuş cihān ol dürr-i raḫşān

²³¹ iderlerdi: olurlardı E

²³² 629: -E

²³³ 630: -E

²³⁴ ol şebde: ol sinde E

²³⁵ sür‘at-ı cān : ricāt-ı cānE

²³⁶E_26a Şıfat-ı Vaşf-ı İnsān Be-Suḫen

²³⁷ ‘ilm-i ḥaḳāyık: fehm-i ḥaḳāyık E

- 637 Bil anı bilmedünse nuṭḡ-ı cān-baḡş
Cevāb-ı ḡastaya rūḡ-ı revān-baḡş
- 638 Ki insān ‘ālemine tuḡfedür söz
Açarsan söz yüzinden açā kör göz
- 639 Göñül cāhı içinde şanki Yūsuf
Yirinden çıkmazsa yir te‘essüf
- 640 Süvār olur yile geh çün Süleymān
Anuñ sırrında ‘āciz cinn ü insān
- 641 Cihān cism oldu anuñ cānıdur söz
Ki kāfir dillerüñ ĩmānıdur söz
- 642 Dil oldu derc-i güftāruñ kilīdi
Daḡı söz kārbānınuñ nevīdi
- 643 Bilür olan ‘ulūmuñ zū-finūnı
Ki niçün cem‘ ider Ḥaḡ “kāf u nūn”²³⁸
- 644 Eḡer söz olmazsa olmazdı tevḡīd
Ne yüzden feh̄m olaydı zıkr ü temcīd
- 645 Cihānda çünki ‘āl-i şānı anuñ
Ki ḡalıp rūḡ olur²³⁹ söz cānı anuñ
- 646 Gönüller derc anuñ gevheri²⁴⁰ söz
Ya çarḡa burc anuñ aḡteri söz
- 647 Ḳalem söz birle çünkim oldu hem dem
Ruṭab virdi hemānā naḡl-ı Meryem
- 648 Yaḡūd söz ḡuflınuñ miftāhıdur bu
Göñül deycūrınuñ mişbāhıdur bu
- 649 Çü söz Ferhād u dil-dār²⁴¹ aña tīşe
Göñül kūhını ḡazmaḡda hemīşe

²³⁸ Bakara 2/117 vd. O, göklerin ve yerin eşsiz-örneksiz yaratıcısıdır; bir şeyin olmasını dilediğinde ona “Ol!” der, hemen oluveirir.

²³⁹ olur: olup E

²⁴⁰ gevheri: cevheri E

²⁴¹ dildār: dildür E

- 650 Yaḥūd merz-i kelāmuñ şeh̄r-yārı
Ne hoş feth itdi tiġ-i ol diyārı
- 651 Nübüvvet ḥānesine şem‘-i rüşen
Delāyil cem‘iyçün şahn-ı gülşen
- 652 İder söz birle Hāḫ nārı gülistān
Selāmet emri birle bāġ u bostān
- 653 Dirildür mürdesi zıkr ü faşīḥuñ
Mücerred adı var²⁴² ancak Mesīhuñ
- 654 Cemī‘i mürsele irsāl olan söz
Daḥi dil potasında ḳāl olan söz
- 655 Leṭāfetden görür mi ceşm-i merdüm
Görünmez nitekim rüz olsa encüm
- 656 Çü ‘İsānuñ güneş çarḫı yiridür
Ġıdā-yı güft ü güyile diridür
- 657 Ki söz yoḫ vardurur söz ḳadrini bil
Söz ehli ḥār u ḥāş mıdur ki ola sil
- 658 Çü der-bendi nesīm-i āferinīş
Sühānver dīne evvel virdi cünbiş
- 659 Olur mı güft u gū baḫrına pāyān
Çü andan ḥāric oldı²⁴³ ḥadd-i imkān
- 660 Güneşden yaḫsalar yüzbiñ çerāġı
İder pür-nür şahrā birle taġı
- 661 Ḳoyalum mihri şem‘-i nim-sūzı
Ḥarāb-ābād-ı faḳra olsa rüzı
- 662 Eger yüzinden artuḫ yaḫsalar şem‘
Daḥi her bir başına olsa biñ cem‘

²⁴² Mücerred adı var: Arada adı var A

²⁴³ oldı: ola E

- 663 Hemānā igne birle kūh u k̄āfi
 azup nice ki aılsa Őikāfi
- 664 Ya deryā katre ile kem ola mı
 Ya her cāmı olanlar cemm ola mı
- 665 Őadef ‘ālem dūŐup insān aña dūr
 Dime dūr belki rūy-ı vech-i tefāhūr
- 666 Őadef oldu dūr iken zāt-ı insān
 Sūhandūr il Őadef olmuŐ sūhandan
- 667 Bu zıkr olan kāmūsı mulaqa sōz
 Fenā dāyim cihān cümle²⁴⁴ beka sōz
- 668 Muarrerdūr bilūr Őāhib-i belāgat
 Ki sōz nazm ile baqlar özge hālet
- 669 Cevāhir her ne resme olsa²⁴⁵ berrāk
 Ki sōz nazm ile ezyed zevk-ı zevvāk
- 670 İder nazm-ı huŐūŐā ehl-i eŐ‘ār
 Mecāz u isti‘ārāt ile²⁴⁶ iş‘ār
- 671 Getürdi Őā‘ir-i ehli haŐāyil
 Cihān dil-ber-i Őāhib²⁴⁷ Őemāyil
- 672 ‘Arūsā ne idüp tezyīne meyl
 Hemānā vuŐlat-ı Mecnūna Leyl
- 673 İdüp ya ziynet ile veche tezyīn
 Nitekim Hūsrev ü Pervīze Őirīn
- 674 Ya pāk idüp silerler hūsni-i cāmın
 Ki ola zevk u Őafādan Vīs ü Rāmin
- 675 Egerçi hūsne birdūr bende ve Őāh
 Nitekim hālet-i Varayla Gülşen

²⁴⁴ Fenā dāyim cihān cümle: Fenā cümle cihān dāyim E

²⁴⁵ her ne resme olsa: her ne deñlü olsa E

²⁴⁶ ile: idüp A

²⁴⁷ dilber-i Őāhib: dilber-i Őirīn E

- 676 Nice bulmaya her bir dil teselli
Ki olur her birine bir tecelli
- 677 Kimi rif'atden ögdi in u şanın²⁴⁸
Lebi vaşfında virdi kimi cānın²⁴⁹
- 678 Ne lâzım a'zım-ı rāh itmek ārāyı
Kimi aqın sever kimi qarayı
- 679 Kimi mihri sever kim māh-ı bedri
Kimi arqa sever²⁵⁰ bil ba'zı şadri

E_28a Şıfat-ı Vaşf-ı Hatt-ı Hāl-i Beyāz Siyāh²⁵¹

- 680 Ki şā'ir zīnetin itmez münevver
İder mīm-i dehānını müdevver
- 681 Elif kıaddine ol dem kim vire med
Olur bālā belā-yı devr-i mümted
- 682 İkiden çünkü mā-i hūsn-i cārī
Dimez ammā hatuñ çeşmesārı
- 683 Egerçi çeşmesārı her yañāya
Aqar līkin semā ile şafāya²⁵²
- 684 Semā ile döner me'vā olur em
Olur dendāne-i sīn ile emsem
- 685 İki mışra' iki ebrū-yı müşkīn
Ġurūrından kıılır çeşm üzre pür-çīn
- 686 Ağız açmaz dehānı keşf-i rāza
Ki aşhāb-ı niyāza meylī nāza
- 687 Yüzinde gāzesi hūn-i cigerden
Kebāb-ı dil o çeşme mā hāzardan

²⁴⁸ in u şanın: kıadd-i şanın E

²⁴⁹ virdi kimi cānın: ba'zı virdi cānın E

²⁵⁰ sever: diler E

²⁵¹ Başlık: -A

²⁵² 683: -E

688 Beyāzı kâğıd olup hadd u ‘arız
Ki haṭṭ-ı noḡta-ı ḡālı mu‘arız

A_22b Der - Şıfat-ı Medḡ-i Evşāf-ı Nevāyī Raḡmetu’llāhi Aleyh²⁵³

689 Ḥuşuşā ehl-i nazm iḡre o server
Dime server di mır-i heft-kişver

690 Odur dāniş-ver-i sultān-ı āfāk
Diken evvel sūḡan sözine sancaḡ

691 Ki ḡalvet-ḡānesi devrini dāyir
Olup eflāk dün ḡün anı zāyir

692 Felekler şubḡa eyler ism-i zātın
Ki heyet ehl-i zıkr²⁵⁴ eyler şıfātın

693 Dutarsa her ne rāha geştiḡün rū
Olur perr-i melā‘ik²⁵⁵ aña cārū

694 Ki Ḥaḡānī bedāyi‘de beyānī
Diridi görse ḡallāḡu’l-ma‘ānī

695 Sözüñ nazm iḡre Selmānī düşübdür
Ne Ḥüsrev Şāh-ı Ḥaḡānī düşübdür

696 Yir üzre ḡalvetin bil āsumāndur
Vücūd-ı birle şan cān u cihāndur

697 Ki tevḡid-i Haḡḡ ile na‘t-ı Aḡmed
Yazıldı anda haṭṭ-ı nūr-ı sermed

698 Ḥaçan sundı elin o gizlü gence
Eli dest urmadın bir vech-i rence

699 Görür²⁵⁶ kim beş muḡaffel genc-i ḡāne
Ki aylāḡ her biri yüz genc-i cāne²⁵⁷

²⁵³ Başlık: -E

²⁵⁴ ehl-i zıkr: ehl-i vaşf E

²⁵⁵ perr-i melā‘ik : pür-melā‘ik A

²⁵⁶ Görür: Gören E

²⁵⁷ cāne : ḡāne E

700 Ki beş barmağ olur ol pence miftāh
Ki ola zūlmāt-ı cehle penc misbāh

A_22b Der - Şıfat-ı Medh-i Evşāf-ı Nevāyī Raḥmetu'llāhi 'Aleyh²⁵⁸

701 Mu'ādil kim ola aña cihānda
Ki mişli gelmemiş devr-i zamānda

702 Meger ol kim cihānda çüfti yok tāk
Dime tāk olma belki tāk-ı āfāk

703 Sühān mülkin açup tığ-i zebānı
Ki söz meydānınıñ ol qahramānı

704 Me'āni dūrlerine qalbi deryā
Qamu pest oldu līkin kendü bālā

705 Kelāmuñ levḫa kilik olmasa raqqāş
Adı kayd olmuşdı²⁵⁹ deftere ḫuş

706 Muḫammed Hazreti manendi o server²⁶⁰
Bu daḫi "sāniyesneyni iz humā-ğer"²⁶¹

707 Ol üstād olsa bu fenninde māhir
Özü i'cāz olursa bil bu sāḫir

708 O Sām ise bunı fehm it Nerīmān
Eger ol Rüstem ise bu Kerīmān

709 O sür'atde şabāy ise bu reh-rev
O sultān ise bil bu daḫi Ḥüsrev

A_23a Der - Şıfat-ı Evşāf-ı Şā'irān-ı İmtiyāz-ı Nevāyī Raḥmetu'llāhi Aleyh²⁶²

²⁵⁸ E_29a Şıfat-ı Vaşf-ı Nevāyī E

²⁵⁹ olmuşdı: ola mıydı E

²⁶⁰ manendi o server: gibi o serdār E

²⁶¹ Tevbe 9/40 Siz Peygambere yardımcı olmasanız da Allah ona mutlaka yardım edecektir. Nitekim inkârcılar iki kişiden biri olarak onu yurdundan çıkardıklarında Allah ona yardım etmişti. Hani onlar mağaradaydılar; arkadaşına : "Tasalanma! Allah bizimle beraberdir." diyordu. Derken Allah ona kendi katından bir güven duygusu indirdi, sizin göremediğiniz askerlerle onu destekledi ve inkârcıların sözünü değersiz hâle getirdi. Allah'ın sözü ise en yücedir. Çünkü Allah mutlak galiptir, hikmet sahibidir.

²⁶² E_28b Şıfat-ı Vaşf-ı Hilm u Derviş-i Nevāyī

- 710 Üçüncü ol ser-i ser-defter-i ‘ilm
Hemân ‘ilmi degül dervîşi vü hilm
- 711 Müretteb yazdı ‘ilm-i “kâf u nûn”ı
İki t̄aḡuñ ol olmışdur sûtünü
- 712 Odur ser-halka-i irşâda reh-ber
Sanâyi‘ fi‘line merd-i hünerver
- 713 Ehâlî-i sühân mü‘tem imâm ol
E‘âlî-i ‘ulûm içre hümâm ol
- 714 Sözi tutdı belâgat birle devrân
Ki şan nâyîb menâb-ı lafz-ı Qur‘ân

A_23a **Der - Şıfat-ı Evşâf-ı Ehl-i Dîvân-ı Şu‘arâ-yı Bî-Ḳavlin**²⁶³

- 715 Üçi uçler tek oldı âşikâre
Döner bir ile ol üç çâr-yâre
- 716 Özin ol çoğa nisbet dutdı alçaḡ
Anı ‘âlî ider sercüleden Ḥaḡ
- 717 Ki nisbetde özin hür itdi çün hâr
Ḥaḡ anı kıldı lîkin bülbül-i zâr
- 718 Ki milk-i nazma Mehdî-i zamân ol
Daḡı söz milkine şâhib-ḡırân ol
- 719 Ḥayâl-i hâşa ḡâdir şanı anuñ
Ki söz cism ü ma‘ni cânı anuñ
- 720 Egerçi geldi çoḡ şâ‘ir cihâna
Ḳamusın egdürür devr-i zamâna
- 721 Yedi iḡlîme bu lîkin düşüp hân
Fazîlet cismi içre ḡazret-i cân
- 722 Sözinden ḡalḡ ararlar süz u tâbı
Çeraḡ ile nitekim âfitâbı

²⁶³E_29b Şıfat-ı Vaşf-ı Ser-Ḥayl-i Şu‘arâ Ki Müellif-i Havaşş

- 723 H̄ayālet-i kemāla irdi yitdi
Sözin Rūm u ‘Acem gördi²⁶⁴ işitdi
- 724 Egerçi her biridür²⁶⁵ şāh-ı ser-ḥayl
Beş artuḡ līk dördüncisine meyl
- 725 Ḳamusı ‘ālim u fazıl cihāna
Birin meşhūr ider līkin zamāna
- 726 Ki zīrā cümlesi ḡaşd itse nāza
Ol ortada bunuñ meylı niyāza
- 727 Mecāzen²⁶⁶ cümlesi itse tereffu‘
Bunuñ vaż‘-ı ḡaḡīḡisi tevazzu‘

A_23b Der - Şıfat-ı Evşāf-ı Nevāyī Ber-Şā‘irān-ı Selef Raḡmetu’llāhi Te‘alā²⁶⁷

- 728 Egerçi cümle nazm içre hümāmem
Velī ş‘ir içre bu şeyḡ ü imāmem
- 729 Egerçi ḡayl-i nazma hep Ḥudāvend
Velī ortada bu bī-miḡl ü māmend
- 730 Başar idrāk gerçi ‘ayn-ı Ḥaḡdur
Ḳulaḡ ihsāsı līkin mā-sebāḡdur
- 731 Elestüñ ‘āleminde hem ḡadīmi
Olup biñ²⁶⁸ cān ile rūḡum nedimi
- 732 Melek kim sevḡiçün ḡaḡ itdi Allāh
Beni ‘abd eylemiş anı idüp şāh
- 733 Kelāmuñ Ḥaḡ ki sevḡ itdi cihān-gird
Anı üstād itmiş bende şakird

²⁶⁴ gördi: didi E

²⁶⁵ her biridür: her birinde E

²⁶⁶ Mecāzen: Mecāza A

²⁶⁷ E_30a Şıfat-ı Vaşf-ı Şeyḡü’ş- Şu‘arā Nevāyī E

²⁶⁸ biñ: bil E

- 734 İrişdi hem daği luḫfundan²⁶⁹ āşār
Baña taşriḫ meylin itdi iş‘ār
- 735 Çü meyl-i cânibeyn oldı mu‘ayyen
Zuhūrın eylemek lâzım mübeyyen
- 736 İdüp icmāl-i ḫāli cümle tafşıl
Kemāl-i ‘ilmüñüz bulmağa tekmil
- 737 Budur evvel biri şi‘r-i Nevāyī
Nidem Qur‘ānda²⁷⁰ ‘uşşāka nevāyı
- 738 Şalup yir eylese dür gibi kānda
Nedür dirsın ne kân bil genc-i cānda
- 739 Şeker-güftārını itse mükerrer
Kılurdu olsa levḫ-i cân muḫarrer
- 740 Geçüp Tātārdan Türki²⁷¹ ḫabāyı
Baḫup ‘uşşāka itmez merḫabāyı
- 741 Koyup başına bir Türkāne börki
Ki bī-dil kıldı ḫüsni Rüm u Türki
- 742 Aşup gūşına bir dürr-i münezzed
İki zülfin idüp yüzde mücemmed
- 743 Hem idüp iki mışra‘lardan ebrū
Degül ḫācet o ḫüsne reng ile bū
- 744 Libāsın līk idüp envā‘-ı rengin
Degül tārına kıymet Çin u Maçın
- 745 Elifden fitne-i ḫaddın idüp rāst
İder bir şivede biñ cân der-ḫāst
- 746 Ki hālardan idindi çeşm-i bādām
Dime göz ḫüsni ‘uşşāka iki cām

²⁶⁹ luḫfundan: feyzinden E

²⁷⁰ Qur‘ānda: kıratda E

²⁷¹ Türki: Rümī E

- 747 Ki ‘uṣṣākuñ yoğ u varını yoğlar
Anuñçün ğamzesinden düzdi²⁷² oğlar
- 748 Ol oğlar almağičün baş u cānın
Atar tīrin velī sağlar kemānın
- 749 Kader endāze ğamze çeşm-i ğammāz
Velīkin kām̄eti serv-i ser-efrāz
- 750 Eđerçi hūsn ile ferd-i zamāne
Velī mağrūr hūsn-i dil-sitāne
- 751 Dili yoğ Rūmīlerle kātı dil-bend
Dehānından çıkar ser-cümle-i fend²⁷³
- 752 Dehānı yoğ oğursañ vaqt-ı güftār
Sözi ‘İsā gibi cān ider īṣār
- 753 Görüp bende çü oldum ‘āşık-ı zār
Olup biñ cān ile zār u dil-efgār
- 754 Bu hālet içre bahtum ‘izz u iğbāl
Bulup baht u sa‘ādet başa fi‘l-hāl
- 755 Kōnup ben bendeye meyl itdi ol şāh
Dilerken gökde yirde destine māh
- 756 Görse nice şād olursa cāndan
Ne veche çekse destin²⁷⁴ hānmāndan
- 757 O veche ‘aşqdan āvāre oldum
‘Aceb derd ile bi-çāre oldum
- 758 Görüp raḥm eyledi ol şāh-ı hūbān
Didi ey server-i ‘uṣṣāk-ı hayrān
- 759 Kādīmdür senūñle āşinālīk
Gözün aydın ki hāşıl rūşenālīk

²⁷² düzdi: dirdi E

²⁷³ ser-cümle-i fend: söz cümle-i känd E

²⁷⁴ destin: dışın E

- 760 Tūlū‘ itdi güneş-mānend açup yüz
 Ƙamu ma‘lūmum oldı cümle-i söz²⁷⁵
- 761 Dilin buldum çün miftāh-ı kelāmuñ
 Yolın tıydım Ƙamu rāh-ı merāmuñ
- 762 Çü ser-cümle zamīrini giren ben
 Sarāy-ı sırrını açup gören ben
- 763 Biri hem bu ki çün oldum muşāhib
 Beni Ƙıldı sözi gencine şāhib
- 764 Ki tākāt Ƙalmadı çün bende hażma
 Żarūrī bende dest urdum nazma
- 765 Çü el urdum şı resme geldi hālet
 Ki tā zāhir ola benden kerāmet
- 766 Ki bir günde iki yüz elli üç yüz
 Eyitdüm beyti var çoğında üç yüz
- 767 Bu hālet müstemir oldı dilümde
 Tı olup nūr u şafā āb u gilümde
- 768 Ki ‘avn u hūni çekdükçe ‘aşīde
 Eyitdüm gāh ğazel gāh Ƙaşīde
- 769 Beyān tūtīsini gūyā-yı ‘aşƘ it
 Sūhan şehrini şekker-cāy-ı ‘aşƘ it²⁷⁶
- 770 İdüp seyrümde bir gün baña irşād
 Didi ğamgīn dilüñ var eylegil şād
- 771 Olup nāyīb menābum milk-i Rūmda²⁷⁷
 Çü geldüñ nazmiçün bu remz u būma
- 772 Ki hāmse nazmına Rūm içre ferd ol
 Şarāb-ı ‘aşƘ nūş it ehl-i derd ol

²⁷⁵ cümle-i söz: cümleten E

²⁷⁶ 769: -E

²⁷⁷ Rūmda: Rūma E

- 773 Egerçi ‘avnı birle virdi ruḥṣat
Velīkin ḳanı ḫāl u ḳanı ḳudret
- 774 Didi evvel Nizāmī soñra Ḥüsrev
Nevāyī Cāmī reh-rev birle peyrev
- 775 O sākī bu üç andan cür‘a-keşdür
Degül ḫamse tamāmı dörd beşdür
- 776 Asāyi‘de çü dördi oldı ekber
Tamām āḫirde olsa n’ola aşğar
- 777 Egerçi ğayre nisbet hiç-kesdür
Velīkin fazl-ı ḫatem aña besdür
- 778 Egerçi çār-yār oldı şafā-senc
Şalāt-ı ḫamsüñ a‘dādı velī penç
- 779 Saḳāmāta umaram şaḫḫa zālīk
Yazup tā pence ḫamsü‘l-mübārek
- 780 Ki rüfet-rüb idüp gören yüzümle
Ki ḫāmishumda fazlum gülbuhumla²⁷⁸

**A_25b Der - Şıfat-ı Evşāf-ı Pādişāh-ı İslām ve‘l-Müslimīn Halleda‘llāhu
Memleket-i bil - ‘İzzi ve‘n-Naşri ve‘l-Fethi‘l-Mübīn²⁷⁹**

- 781 Beyān iden sözi ferd ü mürekkeb
Bu yüzden itdi manzūm u müretteb
- 782 Ki üç şey lāzım oldı ibtidāde
Kemāl-i meh gibi günden²⁸⁰ ziyāde
- 783 Biri ḫamd-ı Ḥudāvend oldı anuñ
Ol ism ile ola tā zinde cānuñ
- 784 Biri na‘t-ı resūli nükte-dāndur
Ki ol didār-ı maḫbūb-ı Ḥudādur

²⁷⁸ 780: -E

²⁷⁹ E_32a Şıfat-ı Vaşf-ı Şehenşāh-ı ‘Ālem u Ḥākān-ı Fehm Süleymān Ḥān-ı Mu‘azzam

²⁸⁰ günden: ola E

- 785 Biri andan şenā-yı şāh-ı İslām
Daḫi ol üç bunuñla buldı itmām
- 786 Diyem kimdür bil ol şāh-ı²⁸¹ aẓīmi
Kerīm ibnü'l-kerīm ibnü'l-kerīmi
- 787 Ki sulṭān ibn sulṭān ibn sulṭān
Ḳamu sulṭānlar içre Şāh Süleymān
- 788 Olur sīni anuñ ser-ḫalka-i sūr
Beşāret mā'adāsını ider dūr
- 789 Hem oldur mebde-i seyr-i sülūkuñ
Ki sulṭānı ola cümle mülūkuñ
- 790 Daḫi eyler işāret kim bu sulṭān
Ola devr-i Muḫammedde Süleymān
- 791 'Adedde lām otuzdur fehm ide bil²⁸²
Elimdedür dimekdür ay ile yıl
- 792 Eger yāşin şorarsañ pāy-ı²⁸³ Yezdān
Ki yā'ni yāricıdur luṭf-ı Raḫmān
- 793 İdüp Allāh yaşinden nişāne
'Adūsın tīrine ide nişāne
- 794 Daḫi eyler işāret²⁸⁴ ki o Ḥākān
Onuncı nesl-i 'Oşmāndur bu sulṭān
- 795 Bu tāriḫ içre oldı Şāh Süleymān
Onuncısı lebīb-i 'Āli 'Oşmān²⁸⁵
- 796 Ki mīmi oldı çün serdār-ı merdān
Anuñçün şāh-ı merdān oldı bu²⁸⁶ ḫān

²⁸¹ şāh-ı: şān-ı E

²⁸² otuzdur fehm ide bil: otuz oldıgını bil E

²⁸³ pāy-ı: yāy-ı E

²⁸⁴ işāret: beşāret E

²⁸⁵ 795: -E

²⁸⁶ bu: ol E

- 797 Elif ḥod itdi a‘dādan firāri
Ki yāri içre tā itsün²⁸⁷ qarāri
- 798 Daḥi remzi bu sultānda ola ān
Ne ān ol şol ān ki anuñla cān olur cān
- 799 Daḥi nūnı olup ‘ālemde nādir
Ne nādir ser-te-ser dünyāya nāzir
- 800 İrişdi tır-i maqşūdı²⁸⁸ nişāne
Çeker mi yayını dest-i zemāne
- 801 Bugün erlikde ḥod bī-mişl u mānend
Ḥudāvendūñ kamasına Ḥudāvend
- 802 Kāmu sultānlar anuñ bendesidür
Ne bende bendesi efgendesidür²⁸⁹
- 803 Yedi iqlīm içinde zātı bir şāh
Zer-üsküfli iki kul mihr ile māh²⁹⁰
- 804 Sahāvetde özü ḥātem-nişāndur
Şecā‘atde Kerīman-ı zamāndur
- 805 Eger bezlini görse Ḥātem-i Tay
Dürerdi defterini ḥatmidüp tay
- 806 Göreydi ger bu ‘adl u dādı Kisrī
İder miydi zamīme fetḥe kesri
- 807 Göreydi ger bu baḥtı Şeh Süleymān
Diyeydi “yenbaḡı”²⁹¹teslīm-i devrān
- 808 Odur sultān-ı dīn u kādī-i şer‘
Odur aşl u selāḥin añadur fer‘

²⁸⁷ itsün: kıla E

²⁸⁸ İrişdi tır-i maqşūdı: Kemān-ı saḥtdan yaḥūd E

²⁸⁹ 802: -E

²⁹⁰ 803: -E

²⁹¹ Sād 38/35 “Rabbim”, dedi “Beni baḡışla; benden sonra hiç kimsenin ulaşamayacağı bir hükümdarlık ver bana.”

- 809 Sarāyından kalan bir pāre hıŝti
Gören yād eylemez heşt behiŝti
- 810 Gören dir yir²⁹² idüp cân içre anı
Sezāvār-ı behişt-i cāvidānı
- 811 Selīmi bildi İskender çü devrān
Velī devr-i zamāne bu²⁹³ Süleymān
- 812 Ana gerçi kara bulut olur raḥş
Süleymāndur buña esb-i ŝabā baḥş
- 813 Sikender ŝaha raḥş olup bulut²⁹⁴ bil
Süleymānuñ nitekim merkebi yil
- 814 Kaçan kim şevk-ı tîgi ide iŝrāk
Yana hep bir qarāra ḥalk-ı āfāk
- 815 Çü devr-i mülke çekdi tîgden sed
Beridür yāy-ı²⁹⁵ a‘dādan o sermed
- 816 ‘Adū bend eyleyen ‘ālem-güŝādur
Velī²⁹⁶ āyīne-i ḥikmet-nümādur
- 817 Güneş şanma ŝararrdı lerze birle
Kaşı yayında tîr-i ğamze birle
- 818 Kemāndan tîri olsa nāvek efgem
Döküp perrin geçe bāl u perden
- 819 İder zıllında dünyā hoŝlıĝın ‘arz
Ki “es-sulṭānū zıllu’llāhi fi’l-‘arz”²⁹⁷
- 820 Başına sāye şaldı çetr-i ŝāhī
Olup hem sāye-i zıll-ı ilāhī

²⁹² dir yir: derber E

²⁹³ bu: yüz E

²⁹⁴ raḥş olup bulut: bulut raḥş olur E

²⁹⁵ yāy-ı: pāy-ı A

²⁹⁶ Velī: Deli E

²⁹⁷ Hadis-i şerif “Sultan, yeryüzünde Allah’ın gölgesidir.”

- 821 Anuñçün Tañrı virdi sâyebâni
Ki günden şaqlar ol cân u cihâni
- 822 Anuñ ‘adlinde rûz u şâm u şeb-gîr
Görüp rûbâhı dîk eyledi²⁹⁸tekbir
- 823 ‘Adû-yı milkine Hâqdan²⁹⁹ irer hulk
Şadâ gökden gelür sübhâne zi’l-mülk
- 824 Memâlikde mülûka milket-ârâ
Olup maşşûl olur Dârât ü Dârâ
- 825 Egerçi şoñra geldüñ şâhlardan
Sipih-r-i sulţanatda mâhlardan
- 826 Ki ba‘de‘l-enbiyâ gelmek resûle
Ne kubbâ isâle³⁰⁰ hüs-n-i kabûle

A_26b Der -Vaşf-ı Evşâf-ı Kıtâl-ı Cân-berdi la‘ne‘llâhu la‘ne³⁰¹

- 827 Çü geçti tahta ol şâh-ı cihân-gîr
Ki hükmi yirden oldı âsumân-gîr
- 828 Çü Gazzâlî-i Cân-berd oldı hâyin
Ki cân medyûnı itdi şâhı dâyin
- 829 Ki necm-i tâli‘ine ire³⁰² çün şâm
Çü rûy-ı rûzi görmez lîkin aşşâm
- 830 Yüzine güldi eline şundı câm ol
Kamer gibi olup vâlî-i şâm ol
- 831 Velî çün âhir-i eyyâmı³⁰³ olur câm
Aña câm-ı memât oldı ser-encâm

²⁹⁸ dîk eyledi: denk eyledi E

²⁹⁹ Hâqdan irer: Hâqdan yirde A

³⁰⁰ isâle ide: irüşdüre

³⁰¹ Başlık: -E

³⁰² ire: irdi E

³⁰³ eyyâmı: encâm E

- 832 Hep efkârı çürük tâ³⁰⁴ yâb şağı
Hemân ol tağı idi oldu bâği
- 833 İdüp Ferhâd anda küh-kenlik
Akıtdı cüy-ı fetḥ-i şaldı şenlik
- 834 Çü emr-i Hüsrev irdi cân-ı Şîrîn
Virüp gitdi cehennem ‘arz –ı gamgîn
- 835 İrişdi ba‘de-zân emr-i hümâyûn
Ki mecmû‘ ola cümle ceş-i meymûn
- 836 Ki şan deryâ aḳardı³⁰⁵ mevc-ber-mevc
İrişdi cavḳ cavḳ u fevc-ber-fevc
- 837 Cihân keşretten oldu güyiya güm
Ki ‘addı bî-ḥod idi şanki encüm
- 838 Belgrâda irişdi heybetiyle
Ne heybet ejdehâveş şavletiyle
- 839 Esâsı kim nazarla eyledi ḳam‘
Naḳabdan burc u bâr u yandı şan şem‘

A_27a **Der - Şıfat-ı Evşâf-ı Fetḥ-i Rodos bi‘ḳ-ḳarb³⁰⁶**

- 840 İkinci nevbet itdi ‘azm-ı efreng
İdüp heybet ḳamuyı vâlih-deng
- 841 Şalup deryâya gerdünveş sefine
Yarağ u ṭop ile memlû define
- 842 Ki deryâ saḥḥını yir³⁰⁷ itdi keştî
Şu üzre şehri idi var seyr-i kiştî
- 843 Gögeler gölegidür şanki bir ḳûs
Ki şâh³⁰⁸ deryâda yaydı nice Rodos

³⁰⁴ tâ:nâ E

³⁰⁵ aḳardı: aḳardı E

³⁰⁶ Başlık: -E

³⁰⁷ yir: pür E

³⁰⁸ şâh: şeh E

- 844 Şaçar şu üzreyiken her biri od
Direk şanma direkdür göklere dūd
- 845 Şaçar āzer ağızdan ʔob u ejder³⁰⁹
O heybetden deñiz altında ditrer
- 846 Uzandı³¹⁰ her tüfek mānend-i ef'i
Ne zehre zehre tiryāk ola def'i
- 847 İçinden her parmağı kim atar taş
Bilũn bir³¹¹ taşu ھاqqı oldu biñ baş
- 848 Ki her ƙadırğa ejderhā-yı şad-pā
Biçer deryāyı şan mikrāz-ı dībā
- 849 Kimisi ƙal'a olmuş kimisi şehir
Revān olsa aƙar deryāda şan nehr
- 850 Dökilmişidi ƙal'a ʔabl u şurnā
Dü nevbet çalınup virmezdi ara
- 851 Ƙayıqlar sür'at ire key ƙatı tiz
O seyre esb-i Rüstem esb-i³¹² nāçiz
- 852 Rodosa heybet ile irdi çün şāh
Şanasın burc-ı āba irişür māh
- 853 Müsülmānlar çü ger pülād u bāzū
Velī seng-i Fireng itmez terāzū
- 854 Ƙurıldı her yañadan ejder-i ʔob
Atup āzer ağızdan şaldı aşüb
- 855 Ki ʔobuñ dūdı şan ھاƙdan belādur
Çekilmiş göge yirden ejdehādur³¹³

³⁰⁹ ejder : ezder A

³¹⁰ Uzandı: Uzındı E

³¹¹ bir: her E

³¹² esb-i: raşş-ı E

³¹³ 855: -E

- 856 Atıldı her ʔarafa³¹⁴ ʔob-1 hevāyî
Diler yıka ʔal‘a-1 nüh-semāyî
- 857 Bu nüh tā ʔal‘a birle kim ide ceng³¹⁵
ʔayanur mı ʔıyās it sūr-1 Efreng
- 858 Çü İskender aʔıtdı baħr-1 hün-ħār
Ki kem ʔatre ʔatında baħr-1 hün-ħār
- 859 Şarāb-1 bezl ile ħātırların ħoş
İdüp baħre aʔıtdı baħr-1 āteş
- 860 ʔızılıрмаğı şaldı baħr-1 āba
Ki kāfir başları döndi ħabāba
- 861 Sikenderveş aʔıtdı Şeh Süleymān
Ĥişāra baħr u berden cinn u insān
- 862 Çeküp yir³¹⁶ üzre ceysin oldı cūşān
Cihān Sikenderi Sulţān Süleymān
- 863 Süheyle her semend-āteşin cūş
İder ħıre dimāğı ger ʔılup cūş
- 864 At ayagından oldı küh hāmün
Hevāda ħāşıl oldı nice gerdün
- 865 Sadā-yı nālelerden³¹⁷ kāħ-1 eflāk
Yıķıldı şan bir oldı kāħ ile ħāk³¹⁸
- 866 Çü darb-1 kūs çaldı cenge ħarbi
Dutar ġulġul miyān-1 şarķ u ġarbi
- 867 Olup sūrñā çü ol cūş ile cūşān
Ol elden adlar oldı pāy-kübān
- 868 ʔazā gelmezdi ol şaffa meşāfe
Ki si-murğı ʔaçurđı ʔüh-1 ʔāfa

³¹⁴ ʔarafa: yana E

³¹⁵ birle kim ide ceng: şol ki‘de ceng E

³¹⁶ yir:ber E

³¹⁷ nālelerden: na‘ralardan E

³¹⁸ kāħile ħāk: ħākile ħāk E

- 869 amu keskinlik ire Şanki Şimşir
açardı sāye birle eņ kimi Şir
- 870 amu³¹⁹ rūyın ten idi girse cenge
amir eylerdi gürz ursaydı senge
- 871 Be-āhir feth idüp aldı anı Őāh
ulū‘ itdi Őeref burcında Őan māh
- 872 ekildi evvelinde gerçi³²⁰ zaħmet
Dinildi āhir üstāduņa raħmet

A_28a **Der Vaşf-ı EvŐāf-ı Muħārebe-i ıtāl-i Engürüs addemehuru’llāh** ³²¹

- 873 Pes andan eyledi tedbīr-i leşker
Ki geldi bir araya heft kişver
- 874 Ğazā-yı Engürüse bağlayup bil
Őalındı ‘asker-i Rūm ile Őan seyl
- 875 Ser-āmed varidi bir al‘a ‘ālī
Ki olmazdı alınmağ ihtimāli
- 876 Adıdur ol iŐāruņ Petrovodin
Meger yoğ anda diye pertev-i dīn³²²
- 877 Şu resme ser-bülend idi³²³ o al‘a
Ki ŐalmıŐdı çoğ ehl-i dīni bel‘a
- 878 Ki her bir burcıdur Şan burc-ı eflāk
Yanan fānūslardur encüm-i pāk
- 879 Ğurūba vardı Őanma mihr ü māhı
Öpüp yire eylediler ‘özr-i hāhı
- 880 Dime burcı irince ‘arŐ-ı gerdūn
Yitürdi andeėında Őerv ile nūn

³¹⁹ amu : amer A

³²⁰ gerçi: ğayli E

³²¹ Başlık: -E

³²² pertev-i dīn: petre virdin E

³²³ ser-bülend idi: ser-bülend olmiş E

- 881 Görüp ʔob u tüfekden³²⁴ Һayli āzār
Felek çarĥı siper itmişdi iĥdār
- 882 Çü gördi kāfir itdi ittifāķı
Dilinde sedd olup sūr-ı nifāķı
- 883 Ƙavī heykel çekildi bir nice ʔob
Şalar dehre biri biñ dürlü āşüb
- 884 Bunı şanma çekdi ʔoba zaĥmet
Açar İslām içün ol bāb-ı raĥmet
- 885 Ƙuruldı cümle-i ʔob anda ānī
Ser-i sūrda Ƙazā-yı āsumānī
- 886 Dem urdı ‘ālem cüş-ı nefesden
Ƙazā şeh-bāzı uçdu şan Ƙafesden
- 887 Dime şeh-bāz ki olmaz aña vaşşāf
Ki simurĝ itdi gūyā menzilin Ƙāf
- 888 Atıldı her ʔarafa ʔob-ı hevāī
Çıkup yir itdi şan evc-i semāī
- 889 Şu‘ā-ı ʔob şan mihr-i münevver
Tüfekler çevresinde Һayl-i aĥter
- 890 Һişāra kim semādan vāşıl oldı
Felekde istedügin yirde buldı
- 891 Eger def‘ine merrīh ursa desti
Çalup gökden yire şalmaya pesti
- 892 Ki gerdūnda melekler³²⁵ gūşına fer
İder şalmaz mı dehre kerrile fer
- 893 Tüfekler yağdı şankim seng-i siccīn
Yaķup yıķdı bir idüp ān ile ĩn

³²⁴ ʔob u tüfekden: ʔob u tüfekdür E

³²⁵ melekler: felekler E

- 894 Çü geldi kūs-ı harbīler ħurūşa
Şanasın merd ü meydān irdi cūşa
- 895 Ġiriv-i ṭabl gūyā ħurruş-ı dīv
Şadādan ḳurtulur mı dīv idüp riv
- 896 Cihāt-ı sitteden idüp hücūmı
Şihāb ile yaḳarlar şan rücūmı
- 897 Ḳuruldı her yaña ‘arrāde bī-ḥadd
Olur mı ḥaddine kimse bula ‘add
- 898 Atıldı mancınıḳ eṭrāfa bisyār
Ḥişārı ḳo cihān oldu ḥaberdār
- 899 Görür şāh-ı cihān Sultān Süleymān
Ki şa‘b oldu işi añlardan āsān
- 900 Nühūfte sīneden cūş itdi çün kīn
Ḳaşından ḳıldı ‘arz-ı leşker-i Çīn
- 901 Buyurdı naḳb-zenler ola naḳḳāb
Ḥişāruñ fetḥine açmağa ebvāb
- 902 Çü naḳbi ḥāzır itdiler nice gün
Bilinmezdi geçen gün mi veyā dün
- 903 Tamām oldu ṭob odı çün şalındı
Şadā-yı fetḥ her gūşa çalındı
- 904 Hemān emreyledi urmağa āteş
Dil-i küffār olmağa müşevveş
- 905 Şanasın kim çalındı nefḥā-ı şūr
Olur sākın iken yir pür şer u şār
- 906 Ḳopar ol vech ile ṭāḳ u tırāḳa
İrer şavt-ı Ḥorāsān u ‘Irāḳa
- 907 O resm ile tezelzül şaldı dehre
Çoĝı kāfirleruñ çāk itdi zehre

- 908 Dil-i sengin iken olur iki şağ
Çıka gire yirine bātiluñ hağ
- 909 Ya itdi zūlm-i küfri yād idüp āh
İder ol āh tā yirden göge rāh
- 910 Zemīn gördi çü vardur hāl-i tağyīr
Yir ü gök bir olup bālāyile zīr
- 911 İrişdi nice burc anda semāya
Şerādan irdi tā fevka‘l-‘ulāya
- 912 Nice küffār-ı gāfil ‘ıyş iderken
Ne ‘ıyş itmek ki yād-ı h‘ış iderken
- 913 Semāya isteyü ‘İsāyı çıkıdı
Ne ‘İsā nār ile Mūsāyı çıkıdı
- 914 İki kol oldı şan iki kanadı
Hemān küffār içinde qaldı adı
- 915 Çıkardı nağbiçün çarha³²⁶hişārı
Ki ide sengsār ehl-i hişārı
- 916 Görür sultān ki oldı su‘b-ı qal‘a
İdüp meyl itmedi taħrīb u qal‘a
- 917 Geyindi egnine sāz u silāhın
Diler dergāh-ı ‘izzetden felāhın
- 918 Yüz urdı eyledi bī-ħad münācāt
O şāha kim diler her bende ħacāt
- 919 Çü ħacet ‘arz idüp şevķ ile tırdı
Ġazā ‘azmine el şimşire³²⁷ urdı
- 920 O resme çü şāh geldi ceyš-i İslām
Alalar ol hişārı kām u bī-kām

³²⁶ içün çarha: çarha çün E

³²⁷ el şimşire: şimşire el E

- 921 Görürler al' idüp ser-cümle al'a
Yaın olmış ki³²⁸ ire al'a al'a
- 922 Olup ser-keşligi suflıye mâyil
Ne sözi almamış mábeyne âyil
- 923 Çü takat yo nazardan heybetine
Hişāruñ herze düşmiş hey'etine
- 924 Yıkıldı şanma taş u toprağına
Baş indürmiş ayağı toprağına
- 925 Buyurdı anda ser-'asker sipāha
Şalalar ayl-i küfri āk u rāha
- 926 Hişāri almağa her yire bī-bāk
Uzandı şanki ejderhā-yı eflāk
- 927 Velīkin ceyš-i küffāruñ direfşi
Kimisi ezrāk u kimi benefşi
- 928 Direfş añma kefen der-gerden itmiş
Ya ūn-ālūd idüp pīrāhen itmiş
- 929 Kemānlar tīre şadı gamz iderdi
Sūñüden zama cānlar remz iderdi
- 930 'Ālem küffāri gördi ser-keş oldu
Kümeyt-i kīne bindi āteş oldu
- 931 Çözüp tūğ saçını cāmeye döndi
Sūñü şū-yı 'adūya anda şandı
- 932 Muannes orusından an aşandı
ılıç bāğın yılan şandı uşandı
- 933 Virüp ara siper gösterdi pesti
İder olar öñince pīş-desti
- 934 Ne olar her biri bir murğ-ı perrān
Beden burcına onmadın uçar cān

³²⁸ olmış ki: irmiş ki: A

- 935 Olur ef'î iken her biri ejder
'Arbede şanasın kim mār-ı āz'er³²⁹
- 936 Kılıç gün yüzlü bir maḥbūb-ı devrān
Gören kāfir olur anı Müselmān
- 937 Tüfek yağdurdı gökden nār-ı ḳahrı
Zemīne mār-ı nīze şaçdı zehri
- 938 Ururdı kūs-ı ḫarbi na'ra çün ra'd
Hezīmetdür diyü a'dāya min-ba'd
- 939 Yanar par par sūñü şan nūr-ı īmān
Zalām-ı küfri nūrı itdi pinhān
- 940 Olup ḫarbeyle nīze şanki dörpi
Ḥişār oḳlarla oldı oḳlı kirpi
- 941 Ten-i kāfir sihām ile olup pür
Gören eydür ki oḳlanmış toñuzdur
- 942 Neyistān nīzeden bālāyile zīr
Ol ortalıḳda kāfir şanki ḫinzīr
- 943 O cānibden görüp ḫāli küffār
Olup cūş u 'alevden key ḫaberdār
- 944 Ḳamusı cān ile baş oynamaḡa
Ne ān kim çeşm ile ḳaş oynamaḡa
- 945 Ḳamu başdan tütüştü 'ahd ile el
Helāk olunca ser cümle mükemmel
- 946 Ḥişārı şaḳlayu ger ir ü ger giç
Biri el virmeye olunca tā ḫiç
- 947 Velī gördiler anı ceşş-i İslām
Atarlar kām alalar kām u nā-kām³³⁰

³²⁹ 935: -E

³³⁰ 947b:- A

- 948 Urur küffâr daħi ʔoba desti
Dile tâ kim ʃala İslâma pesti
- 949 Atıldı zenberekler her ʔarafdan
Yıgıldı püŃte püŃte her ʔarafdan
- 950 Kemend oldı ħiŃârı çün selâsil
Ńalar ʔâķ u der u dâra zelâzil
- 951 Kimi itdi ‘urûcî âsumâna
Kimi de baķmadı cân u cihâna
- 952 Kimi de ađdı mi‘râca çü ManŃûr
Ėazâ ħınnâsiyile kim ider³³¹ sûr
- 953 Atıldı ķunbarâlar mihr u mehveŃ
Yaķarlar kûĥı mahv itmekle kehveŃ³³²
- 954 ĖurûŃ-ı âteŃ oldı ķunbarâlar
Yıķup yaķup cihân Ńahnın aralar
- 955 Ki Ńan âteŃ iŃin ‘arz itdi devrân
Olur her bir sipâĥî âteŃ-efŃân
- 956 Kimi âveng olup mi‘râca ağdı
Tegerkâsâ kimi yir üzre yağdı
- 957 Muķarrer idi çün te‘yîd-i Ńâĥî
İriŃdi ‘avn ile fetĥ-ı ilâĥî
- 958 Fütûĥ ebvâbı açıldı keremden
Añar mı kimse dînâr u diremten
- 959 Çelük alındı ol dem nice sûrî
İrer küffâra çün vehm-i zarûrî
- 960 Ėaçup YânûŃ-ı mel‘ûna ķamusı
O ĥod cem‘ itmiŃidi hep ulusı

³³¹ ider: idüp E

³³² kehveŃ: âteŃ E

- 961 Ayağ iken diler ola başa baş
Başına eglemez kim tokınur taş
- 962 Bilüp cem‘iyyetini şāh-ı ‘ālem
Olup fermān-dih-i eñvā-ı ādem
- 963 amusı cenge hāzır oldu cāndan
Geçüp cem‘ā cihān u hānmāndan
- 964 Buyurdu emri birle ceng u hārbi
oya tā kāfirūñ gūşına arbu
- 965 Görüp küffār daħi itdi idām
Ki ya‘ni erligini ide i‘lām
- 966 Meger ğāyetde mest idi o mel‘ūn
O mest olmağ ider mel‘ūnı mağbūn
- 967 Ğāzabdan reh-ber idinmiş racīmi
Ki fehm itmezdi rahmān u rahīmi
- 968 ‘Īnāyet eyleyüp Hāğğ itdi iħsān
Ki Īslām ehlini fehm itdi bī-cān
- 969 Çü vaqt-ı ‘asr olup mey çeşme geldi
Hemān kāfir kıralı hışma geldi
- 970 Buyurdu cūş idüp deryā-yı hūnh‘ār
Yürüdi gürleyüp çün baħr-ı küffār
- 971 Çü geldi arb-zen yirine ol cevğ
amu keyfiyyet-i mey birle pür-şevğ
- 972 amu od virilüp ser-cümlesine
Ki ilte kāfiri ser-cümlesine³³³
- 973 ırāğ-ı arbu oldı çarğ-ı nüh āğ
Īrişdi oldu memlū ol dem³³⁴ āfāğ

³³³Ki ilte kāfiri ser-cümlesine: Ki yıka yağa añı zāhrısına A

³³⁴ol dem: cümle E

- 974 Atıldı ba‘dehü cümle tüfekler
 azāyile aderden zenberekler
- 975 ü olanmış toñuzlar irdi küffār
 Degül biri yir u gökden aberdār
- 976 Görüp cūř itdi ceyř-i řeh Süleymān
 İri biñ kāfire virmezdi amān
- 977 Atıldı her birisi şanasın şir
 Veyāhūd atı yaydan ıdı ün tir
- 978 Döner her birisi andan pelenge
 Veyā şan anda sīh eyler nehenge
- 979 ılılar anda şol veche alışdı
 Virüp her biri cān u baş alışdı
- 980 ıarur bozdoğan rızını şaşdan
 Nice ayakları fark itdi başdan
- 981 İder olar ‘ırādan merabāyı
 Vefā añma aar bāb-1 cefāyı
- 982 Erenler amr-1 hūna oldu sākī
 Fenā bezminde tā olmaya bākī
- 983 ılı fāri dūřüp fark-1 ferīā
 Döner an ire ğark olmiş ğariā
- 984 Sūñü ucında cānlar cem‘ olurlar
 O cem‘ ire ılılar şem‘ olurlar
- 985 ılı kim an ile olur dem-ālūd
 řafa řan keh-keřān ile hem-ālūd
- 986 Gören an ırmağına kim oldu seyl-āb
 Muannes yüreği olmişdı seyl-i āb³³⁵
- 987 Ser-ā-ser seyl-i hūn olmiřdı deryā
 Göği an ala yazdı şanki ğarba

³³⁵ olmişdı seyl-āb: olmişidi āb E

- 988 Şerādan tā süreyyā irdi hūnuñ
Çer-i ebrle ne aşşı ide cenkūn
- 989 Kōl ile pençe kan içre yaturdı
Deñizde pence-i mercān bitürdi
- 990 Tolu gibi tüfekler yağdı başa
Taşı başa urup baş urdu taşā
- 991 Kemend ile tüfek dām ile dāne
Kılıç nizeyle kana kana kana
- 992 Kılıç şālık şalup şahib-kırānlar
Kaçup çarha çıkar havf ile cānlar
- 993 Ki toz ebri içinde tır-i bārān
Yağup kıldı ecel seylini ‘ummān
- 994 Egerçi gürz ile kalkān tokışdı
Sūñü birle yürek qardaş oquşdı
- 995 Hışār-ı kīle irse kaşresi ger
İder zīr u zeber kapuyile der
- 996 Bögürden hancer itdükçe sitize
Nice yir sebkat ider tīg-i nize
- 997 Kılıçlar şerh idüp dil mācerāsın
Ayurdı dil döküp ten cān libāsın
- 998 Anuñ gibi uçardı tīrlər tiz
Karasın mı görür Bağdād u Tebriz
- 999 Gören ‘ālemde kim ola karasın
Gerekçe Çin u Māçini arasın
- 1000 Kemāndan tır dūr oldıqça zārī
İderdi cān u dilden kār-i zārī
- 1001 İderdi zāryıla gerçi feryād
Demür dilli velī üstād-ı cellād

1002 Sinān baqmaz hūsām ile sināna
Diler kim erligi ol dem şınana

A_32a **Der Vaşf-ı Şıfat-ı Ğalebehā-yı İslām ve‘l-Müslimīn ‘Alā Engürüs³³⁶**

1003 Egerçi hayli³³⁷ kāfir eyledi ceng
Dil ü cān ile idüp ceng ü āheng

1004 Velīkin fırsatı İslāma virdi
Ki kāfir cündini Ğağ yoldan irdi

1005 O vech ile kırıldı anda küffār
Ğisāba sığmadı maqtül-i³³⁸ bisyār

1006 Rivāyet eyledi bir şādıku‘l-ğavl
Ki şalar istimā‘ iden dile hevl

1007 Didi üç Ğaldırım şaydum cesedden
Ğören kāfir ölür Ğığd u Ğasedden

1008 Ki şaydum seksenüçbiñ cism-i bī-cān
Ğırılmış bulmamış birisi āmān

1009 Velī Ğikmet budur çekdüğ çü andan
Ğöçüp ma‘dūd ölenden Ğayrı pāyān

1010 Yoğidi Ğadde gelmezdi fenāsı
Tefekkür ‘āciz eyler Ğab‘-ı nāsı

1011 Biri eydür Ğılıçdan Ğayrı mevtār
Şuya Ğark olanı bī-ğadd u iğşār

1012 Müselmāndan yüze çığdı³³⁹ dimiş yoğ
Egerçi ‘ālem içinde diniş çoğ

1013 Oradan tağtını irüp Ğılıçlar
Cihāndan kağ‘ olupdı şūr ile şer

³³⁶E_40b Şıfat-ı Vaşf-ı Ceng-i Ğāife-i Tatar Be-Pādişāh-ı İslām Hāver-Şāh

³³⁷hayli: ceys-i E

³³⁸maqtül-i: mağbül-i E

³³⁹çığdı: çığdı E

A_32b Der Vaşf-ı Şıfat-ı ‘Azm-kerden bā-Ḳal‘a-ı Mec ve Fütāhāt-ı ve Sa‘ib
Şoden³⁴⁰

- 1014 İkinci nevbet itdi girü ‘azmi
Ki Beç milkini almağ oldu cezmi
- 1015 Hemān ser-ḥadde kim irişdi sultān
Başı ḥavfindan Erdel kibr u nā-dān
- 1016 Gelüp baş urdu pāy-taht-ı şāha
Ki tā irmeye kārı derd u āha
- 1017 ‘İnāyet itdi şāh idüp ḳabūli
Aña fehm itdürüp fer‘ ü uşūli
- 1018 Gidüp andan Budūnı eyledi feth
Şalup küffār için hızla bile ḳadh
- 1019 Alup Erdel la‘īne viridi anı
Göçer andan ide zabt-ı cihānı
- 1020 Beç üzre irişüp şāh³⁴¹ oldu ḥāzır
Başiret diḳḳatiyle oldu nāzır
- 1021 Buyurdi naḳb-zenler naḳb³⁴² uranlar
Ḥişāruñ ḥārını yoldan ıralar
- 1022 O ḥāli tıydu küffār³⁴³ itdi efgān
Didiler beglerine eyle dermān
- 1023 Didi dermān budur virün belekler
Ki ‘öşrin görmemiş ola melekler
- 1024 Daḫi virüñ bile tāc-ı ḳurūna
Mütün birle şala heybet ḳurūna
- 1025 İledüp eylediler şoñra zārı
Ki ey ḥalk-ı cihānuñ şehr-yārı

³⁴⁰ Başlık: -E

³⁴¹ Beç üzre irişüp şāh: Bec üzre irişüp çünE

³⁴² naḳb: neft E

³⁴³ küffār: kāfir E

- 1026 Kerem it ‘afvuñ ile pādişāhum³⁴⁴
 ulunuñ ulıyuz ey pādişāhum
- 1027 Grp ‘afv itdi ol dem şāh-1 a ‘zam
 Shādur pertevinden māh-1 ekrem
- 1028 Daı hem Şiddet ile irdi sermā
 Hāyāt ābı gibi olmışdı germā
- 1029 Őitānuñ Şiddetin gŐ itdi n Őāh
 Şeref burcında odı Şanasın māh
- 1030 Daı udretten irdi Őāha ilhām
 Mecāz u isti‘āreyle Şan ihām
- 1031 Hemān emr itdi gn Őāh-1 devrān
 Gp leşkerde gitdiler firāvān
- 1032 O gice birle ‘aceb berf oldı nāzil
 amusı leyazdı cān-1 bāzil
- 1033 Eger gmese leşker cmle ihlāk
 Olup eylerdi barın cmlenn āk
- 1034 uyum³⁴⁵ oldı veli ‘asker eŐire
 Ki eŐvāt-1 esiridi eŐire
- 1035 Gāzā-yı hamisi oldı el-emān
 aup Őāhi diyp feryād u āmān
- 1036 Yıup yadı alup ok Şehr-i al‘a
 Ki kāfir bulmaya aşŞı o al‘a
- 1037 Oradan ‘azmidp milk-i ‘Irāa
 Ki Şala ol ile āk u rāa
- 1038 Muābil olmadı rbāhveŐ Őāh
 Olur mı dilki arŐlan ile³⁴⁶ hem-rāh

³⁴⁴ pādişāhum: bize Őāhum E

³⁴⁵ uyum: utum

³⁴⁶ arŐlan ile: aşlan ile E

- 1039 Oradan fetḥ idüp Baġdādı aldı
Şanasın ƣal‘a-i pūlādı aldı
- 1040 Virüp bir ƣulına döndi oradan
Çün anı iḥtiyār itdi oradan
- 1041 Oradan Arnavūd üstine yitdi
Anı tālān idüp Bulġara³⁴⁷ gitdi
- 1042 Kimesne olmadı aña muƣābil
Çü şāhuñ leşkerin gördi muƣātil
- 1043 Ne ƣarşu gelme ƣarşu geldi erkān
İdüp tevbe diyüp feryād u āmān
- 1044 Ne ƣaldıysa yidi ceddin ḥazāyīn³⁴⁸
Daḥi medfūn olan cümle defāyīn
- 1045 Ƙamusın pīşkeş idildi şāha
Ki tā sedd olmaġiçün derd u āha
- 1046 Meger bir gebr-i āƣıl bende-i şāh
Olup ḥızmetde idi kāh u bī-kāh
- 1047 Şeh aña itmemiş ‘ahd-ı evvel
Ol ‘ahd olmışdı evvelden müseccel
- 1048 Başına tāc urup āh itdi anı
Şeref burcına şan māh itdi anı
- 1049 Ḥarāca ƣāyil oldı cümlesi hep
Çü evzā‘ı olup ƣamu müretteb
- 1050 Daḥi Būrūt şuyıyla Tuna şuyı
Arası her ne varsa bāġ u cūyı
- 1051 Ḥalife hazretinüñ ola cümle
Ki ferden ferd idüp zevcini cümle

³⁴⁷ Bulġara: Boġdana E

³⁴⁸ ḥazāyīn: defāyīn E

- 1052 Teħellüf ider ise³⁴⁹ gide başı
Kim ola fark ide taş ile başı³⁵⁰
- 1053 Gidüp andan ki irdi yine tahta
Olup memlū o dem ‘izz ile bahta
- 1054 Cemī‘si erligi vaşf-ı kemāhī
Dinilmez ger şayılsa mūr u māhī
- 1055 Du‘āyile tamām it **Hāşimī** sen
O ħüsn-i ‘adle yokdur andan aḥsen
- 1056 İlāhī devlet ü ‘ömrin ziyād it
Ki ‘adli zulme anda ḥayrı yād it
- 1057 Ne baş kim urmaya ayağına ser
Cihānda olmasun başında³⁵¹ efser
- 1058 Daḥi şeh-zādeler ‘ömrin mezīd it
İkisin ‘āleme ferd ü ferīd it
- 1059 Ne kes anlara kim ide nazār-ı dūn
Yire girsün olursa genc-i Qārūn
- 1060 Ne kimse eyleye añā nazār ḥor
Yiri olsun eger Behrām ise gür

A_34a **Der Şıfat-ı Şitā vü Serdhāy ve Kuvvethā-yı Sermā-yı Bisyarī**³⁵²

- 1061 Meger bir gün geçüp eyyām-ı nevrüz
Ḥazān-ı kāyināt olmışdı pīrüz
- 1062 Libās-ı köhne geymişdi zamāne
Palās-ı jende şan cism ile cāne³⁵³
- 1063 Fenāya yüz tutup ser-cümle eşcār
Döküldi ayağa ser-cümle eşmār³⁵⁴

³⁴⁹ İder ise: eyler ise E

³⁵⁰ fark ide taş ile başı: baş ile fark ide taşı E

³⁵¹ başında: başına E

³⁵² E_42b Şıfat-ı Serdhā-yı Şitā

³⁵³ cism ile cāna: cism-i cihāna E

³⁵⁴ ser-cümle eşmār: mecmū‘-i eşmār E

- 1064 İdüp terk-i diyâr bülbül-i bâğ
Yirinde ondı anuñ rû-siyâh-zâğ
- 1065 Bırakdı aradan cümle şecerler
abâ-yı atlas u dibâ-yı ziver
- 1066 apup düzd-i şabâ tâcı semenden
Leâfet götürölüp milk-i çemenden
- 1067 Şecerler cümleten lerezende şan bîd
Nitekim şuya irse tîğ-i hırşîd
- 1068 İdüp³⁵⁵ bâğçe vü bâğı cümle târâc
oyup gülbünleri şoydı yalın ac
- 1069 İdüp bâğ u bahâruñ yirini od
Şecerlerden çıkar sürh u yeşil dūd
- 1070 Eger od şalmasa bistân u bâğa
Döner miydi şecerler ara zâğa
- 1071 Çü gördi bîhi girdi postına
Çeker incir destin âstine
- 1072 Görüp bād-ı kıyâmet gibi âşâr
Çeker baş hıraya ser-cümle ezhâr
- 1073 arâmivâr yıl tağlarda seyrân
İdüp geşt iderek üftân ü hîzân
- 1074 Bulup kuvvet görüp fırsat hazânı
Görüp ejhâr³⁵⁶ urmuş kârvânı
- 1075 ılup ihrâc ki ala reng-ber-reng
Degül kim reng reng ü teng-ber-teng
- 1076 Girih teng-i zevâhirden açıldı
Cihâna reng gūn-â-gūn saçıldı

³⁵⁵ İdüp: İder E

³⁵⁶ Görüp ejhâr: Girüp ezhâr E

- 1077 Tıttup m̄atem sūrūdın cümle eşcār
Recā-yı kaṭ‘ idüp nevmid-i gūlzār
- 1078 Ṭabanca çaldı çünkim dest-i devrān
Çınār u serv oldı pāy-kūbān
- 1079 Uzatdı pāyını çün bād-ı sermā
Ele el urdı berķ-i ṭāk-ı ra‘nā
- 1080 Çü şiddet birle esdi bād-ı sevdā
Şecerler oldı hep ‘uryān u şeydā
- 1081 ‘Adū olması dīne çünki zāhir
Neyiçün bād idi³⁵⁷ olmaya kāfir
- 1082 Ğazāya ḥāzır olmış cümle eşcār
Çeküp sancağı başdan serv-sālār
- 1083 Zevāl³⁵⁸ irdi gül-i ter behçetine
Benefşe girdi m̄atem kisvetine
- 1084 Ḳamusı baş şalup ḥayrān olurlar
Ne ḥayrān cümle ser-gerdān olurlar
- 1085 Dikenler aldı cümle gül yirini
‘Adem oldı vücūdı gül yirini
- 1086 Ki minķār-ı kelāğa benzeyüp ḥār
Olur bülbul tenine niştervār
- 1087 Ḥazāndan şanmağıl evrāk-ı ‘ālī
Ki ḥūn-ı bülbul olmışdır menālī
- 1088 Ḥazāndan şanma evrāk-ı müşevveş
Ki urmuş bülbul āhı yir yir āteş
- 1089 Degül ezhār şem‘i cem‘-i nevrüz³⁵⁹
Yaķup mecmū‘ın itmiş ‘ālem-efrüz

³⁵⁷ bād idi: bād da E

³⁵⁸ Zevāl: Zevār E

³⁵⁹ nevrüz: efrüz E

1090 Ya efsûn eceldür eyleyüp sihr
İder ihlāk aḥmerden³⁶⁰ kesüp mihr

A_35a **Der-Şıfat-ı Hızān**³⁶¹

- 1091 Çü gördüm iḥtilālını zamānuñ
Fenāsın añladım milk-i cihānuñ
- 1092 Didüm gerçi gül evrākı fenāya³⁶²
Varup uğrar kemāl-i ibtilāya
- 1093 ‘İnāyet ola ger Hāḫdan hidāyet
İdüp ehl-i du‘ā dilden himāyet
- 1094 Yazam bir defter-i gülden maḳāle
Ki yir ḳalmaya zāğa ḳıl u ḳāle
- 1095 Ola her meclisi bir bāğ-ı cennet
Gül-i terden müzeyyen rāğ-ı cennet
- 1096 Nümūdār-ı sevādı milk-i Çinden
Ki nokḫa ḳondı ḫāl-i ‘anberinden
- 1097 Ola her sürḫ anda ir gül-i ter
O sürḫ içre beyāzı şanki sükker
- 1098 Ola çün gül-i sükker anda mecmū‘
Ki süfliyyāt-ı ḫab‘ı ide merfū‘
- 1099 Ola her cedvel anda cūy-ı cennet
Ḥuta her ḫarf-i hūy-ı būy-ı cennet
- 1100 Ola berḳ-i semen her şafḫa anda
Ne an belki yir eyler bāğ-ı cānda
- 1101 Ola zerrin ḳadeḫ her cām-ı zerrin
Za‘ferānī varaḳ gül-berg-i nesrin

³⁶⁰ aḥmerden: açmazdan E

³⁶¹ E_43a Şıfat-ı Vaşf-ı Kitāb-ı Mihr ü Vefā

³⁶² fenāya: ḳabāya E

- 1102 Beyāzı ola anuñ cūy-ı şāfī
Behişt-i heşt içinde şehd-i şāfī
- 1103 Virüp bir kaçresi Hızra hayātı
Kaçurmuş zulmete āb-ı hayātı
- 1104 Ola her beyti anda tāk-ı keyvān
Hayāl ola içinde Şāh³⁶³ Süleymān
- 1105 Elifler ravza-i cennetde servi
Ola her noktalar zībā tezervi
- 1106 Ola çün lām-ı kākül ana sünbül
Ki devr-i nūn anda bir tabak gül
- 1107 Ola hālar kamusı cümle nerges
İdince bir nazar fehm ide herkes
- 1108 Tıutup bend eyleyem bād-ı şabāyı
İki zincir ile yā ejdehāyı
- 1109 Bırağup gülğule ‘arz u semāya
Şalam bendi hümāyūn u hümāya
- 1110 Beyāzı gışş ile gıldan mu‘arrā
Sevādı zūlf-ı hūrīveş muṭarrā
- 1111 Ola her meşnevī bir beyt-i ma‘mūr
Ki fikr-i bıkır içinde hūr-i maḫşūr
- 1112 Elifler ola küngür ol sarāya
Du‘ā destin dirāz idüp hevāya
- 1113 Diye ki Dāver-i dānā-yı esrār
Belādan bu bināya ol nigehdār
- 1114 Oña her farkası bi tāk-ı eyvān
‘Uluvvi şanasın kim tāk-ı keyvān
- 1115 Bināsı ol yapunuñ cān u dilden
Degül sâyir bināveş āb u gilden

³⁶³ Şāh: Şeh E

1116 Ola her mıṣra‘ anda ṣuffe-i pāk
Ki saḳfi hem-ser-i nüh ṭāḳ-ı eflāk

1117 Olaydı bir gülistān-ı bahārı
Maṣūn³⁶⁴ ola ḥazāndan sebzezārı

E_45a **Der-Şıfat-ı Tā‘rif-i Süḥan**³⁶⁵

1118 Velī gördüm zamānuñ ḥālī sözden
Şafā kesb itmeyüp dūr itdi gözden

1119 Ki yok hergiz ekābir içre ḳadri
Alur nā-ehl olanlar cāy-ı şadri

1120 Sözün yok ḳadri söz yok ḳatlarında
Yüzi var söz hemān yok ḳatlarında

1121 Görürler bir ḳamu nā-ehl u ehlī
Ber-ā-ber fehmi iderler ‘ilm u cehli

1122 Kimüñ arḳası var ise anuñ şadr
Kimüñ maḳdūrı var ise anuñ ḳadr

1123 Zamānuñ çünki gördüm böyle ḥālin
Daḫi hem şems-i ‘ilminüñ zevālin

1124 Bulur mı yanlarında zerre miḳdār
İdersüñ mihr-i eş‘ārı ger iş‘ār

1125 Görürler ḥabṭuñı eylik añılmaz
Hemīn Ḥaḳdur o kim yazmaz yanılmaz

1126 Çekem zaḫmet görem bī-ḥad meşāḳḳat
Cihānı ṭutmıṣ ola ḥayl-ı zillet

1127 Egerçi ḳudretüm ‘avn-ı Ḥudādan
Küduret ref‘ olup çeşm-i³⁶⁶ cilādan

³⁶⁴ Maṣūn: ḤaṣūnE

³⁶⁵ Başlık: -A

³⁶⁶ çeşm-i: ḳısm-ı E

- 1128 Naşībim var ki çekmem cidd u diqqat
Ki tā hāşıl ola andan meşaqqat
- 1129 Velī fennüm degüldür bu ma‘ārif
Daği vardur ki anla ehl-i ‘ārif
- 1130 Ki külliyātda sa‘y idüp begāyet
Anı evvel iletdüm tā nihāyet
- 1131 Gezüp cümle ehālisin zamānuñ
Kamu gördüm e‘ālīsın cihānuñ
- 1132 Varup ol şeyh-i ‘ālim hızmetine
Ahālī uğramışdur hızmeti ne ³⁶⁷
- 1133 Eger naql eylese fıkhı mesā‘il
Ola cümle e‘imme aña sâil
- 1134 Odur şeyh-i şuyūh-ı ehl-i ‘ālem
Odur allāme‘-i eşhâş u ādem
- 1135 Çü oldı t̄alibîne ‘ilm-i k̄asım
Olupdur iştiḥârı İbn K̄asım
- 1136 Çü gördi luḫf-ı ṭab‘um pākdan ol
Getürdi āb-ı rüyum Ḥaḫdan ol
- 1137 Ki terciḥ itdi ol dem çün mu‘īdi
Olup çok müstefīdine müfidi
- 1138 Mülāzım virdi āḫir hızmətinden
Müderris daği oldum devletinden
- 1139 Nice yirlerde yazdum çok taşarruf
Taşarrufdan maḫallini teşerrüf
- 1140 Daği el‘ān idüp her biri taḫkīḫ
Kulup vüs‘at-‘aṭā oldıḫça tedkīḫ ³⁶⁸

³⁶⁷ hızmeti ne: ḫazretine A

³⁶⁸ tedkīḫ: tedfīḫ E

- 1141 İderken keşf-i esrârı ‘asrı
İdüp mensüb iken “‘gayrū yesîr’”i³⁶⁹
- 1142 Bu nahva şarf olurken fehm ü idrāk
Turasın³⁷⁰ der-meyānı hār hāşāk
- 1143 Revā mıdur vilāyet ehli mākır
Ya ola şāhib-i i‘cāz-ı sāhir
- 1144 Kuru şüretten umma yokdur cān
Olursa bāri cānı yokdurur ān
- 1145 Ki çün naqş³⁷¹ oldı ehl-i ‘ilme hāl
Geç andan tā şafālîk olmağa kāl
- 1146 Bunuñ birle ki ketm-i i‘tibāri
Ola eyler mi ‘ākîl ihtiyāri
- 1147 Diyince nā-gehānî hātif-i ğayb
Didi bil kim şebābuñ āhîri şeyb
- 1148 Ne yüzden olur ise çün eşerdür
Ki hem “‘hayrū‘t-ta‘āmi mā-ħazar’”dur³⁷²
- 1149 Olur ħud³⁷³ sile daħi hāli ma‘lūm
Kamu ğamız maħalli ānı mefhūm
- 1150 Hūşūşā kim ehāliden iken çok
Birinüñ mişli biñ ‘ālemde bir yok
- 1151 Nice fāzıl olup şi‘r ile meşhūr
Kıalupdur adları şi‘r ile mezkūr
- 1152 Bunuñ birle muşırr-ı ma‘rifet ol
Olmayup bulurlar menzilet bol
- 1153 Bu cümleyle bu fenni HıaK Te‘ālā
Suhūleţ üzre itmiş şāh-ı a‘lā

³⁶⁹ Müddessir 74/10 İnkârcılar için hiç de kolay olmayan bir gündür.

³⁷⁰ Turasin: Tav irsinE

³⁷¹ naqş: nağz E

³⁷² Kalıp söz/atasözü “‘Yemeğin hayırlısı önceden hazır olandır’”

³⁷³ ħud: ħad E

- 1154 Ki bir günde iki yüz beyt der-ḥāl³⁷⁴
İdersin yoḡdur aña ḳiyl ile ḳāl
- 1155 Degüldür bu sözüñ yārāna mestür
Ki olmışdur ehāli içre meşhür
- 1156 İnanmazsa eger ehl-i seḳāmet
“Biḥamdi’llāh”³⁷⁵ ki vardur istiḳāmet
- 1157 Aramalı degüldür dehr içinde
Olursın bu mu‘azzam şehri içinde
- 1158 Dinürse destüñe ol güy u çevgān
N’ola “Bi’smi’llāh” işde şahn-ı meydān
- 1159 Meger oldur sözüñ kim yoḡ zāhirüm
Ayaḳda ḳalmışam yoḡ dest-gürüm
- 1160 Biri daḫi budur kim yoḡ şafalı
Şafası var ise yoḡdur vefāli
- 1161 İki sözde cevāb-ı lengdür leng
Benüm kārüm bu işde cengdür ceng
- 1162 Ki ḳanı merci‘-i şāhān-ı ‘ālem
Daḫi hem menşe‘-i māhān-ı ādem
- 1163 Odur ṭānişver-i³⁷⁶ mecmū‘-ı āfāḳ
Ki milk-i dünyede bī-çüft çün ṭāḳ
- 1164 Daḫi oldur sezāvār-ı ḫilāfet
ḫilāfet ‘adline virdi ḫalāvet
- 1165 Ḥuşuşā kim veliyy-i ni‘metüñdür
Belālardan ḫafīz-i naḳmetüñdür
- 1166 Daḫi şeh-zādeyiken Ḥān Süleymān
Selīm Ḥān eyler iken Mışrı seyrān

³⁷⁴ der-ḥāl: pür-ḥāl E

³⁷⁵ “Allah’a hamd olsun.” Kur’an ayetlerinde sıkça geçer.

³⁷⁶ ṭānişver-i: dānişver-i E

- 1167 Edirne tahtına k̄āyim maḳāmı
Olup olmışdı mecmū'un imāmı
- 1168 Varup vālid du'acı birle anda
Muḥabbet ṭolmışıdı cism ü cānda
- 1169 Aña iḥsān bize in'ām-ı en'ām
Olup beş aḳçe naḳş-ı ḳalbe itmām
- 1170 Ne deñlü kimse kim yirse 'ulūfe
Bir iki oldı dil hem-çün³⁷⁷ şükūfe
- 1171 Açıldı şād olup ser-cümle ḥuddām
Zāhirüm yoğıdı kim idem iḳdām
- 1172 Murādum nazm-ı 'Osmāniyedür kim
Tefekkür eyleyen ḳalbe şalar bīm
- 1173 Ki a'lā cedleri İshāḳ olupdur
Bunuñla şöret-i āfāḳ olupdur
- 1174 Ki 'İşuñ oğlı Rūm aşıldurur şāh
Bil İshāḳ oğlıdur 'İs ey şehen-şāh
- 1175 Görüñ Rūm içre kimdür nazma ḳādir
Ki istizhārı her dem ola ḥāzır
- 1176 Bu ma'dūd olan ebyāt-ı dime çok
Olinca himmet olur nice yoḳ çok
- 1177 O çok dedükleri ebyātı ey şāh
Eger virürse 'ömri ḳādir Allāh
- 1178 Sehel vaḳt içre olur ger 'ināyet
Olup şehden ire luṭf u şehāvet
- 1179 Yedi deryā gözümde yidi ḳatre
Bu deryā ḥāli lāzım gire şadre

A_37b **Der-Şıfat-ı Hikāyet-i Mihr-i Dil-ber Be-Vefā Şāh ve Der-Miyān-ı Her Vākı'ahā-yı Vaḥiyhā**³⁷⁸

³⁷⁷ hem-çün: nem çün E

- 1180 İden bu levḥa-ı ser-nāme-i derd
Ferīd-i dehr iken itdi bunı ferd
- 1181 Didi aḥvāli māzīden hikāyet
Ki müstaḳbelde zıkr olup rivāyet
- 1182 Ki Yūnān milki kim āb u hevāda
Mişāli gelmemiş ‘arz-ı semāda
- 1183 Maḳam-ı fırḳa-ı erbāb-ı ḥikmet
Mekān-ı zümre-i aşḥāb-ı şevket³⁷⁹
- 1184 Muḥaḳḳaḳ daḥli var āb u hevānuñ
Hem oldur menşe’-i Mihr ü Vefānuñ
- 1185 Hevāya yiletür ol ḥāḳuñ ābı
Odınuñ āteşilik ferr u tābı
- 1186 Semenkāndan ḳopupdur Zāl u Rüstem
Velīler kūh-ı Lübnāndan mükerrem
- 1187 Ḥıtā ḥākinden³⁸⁰ olur misk-i Tātār
Deñizde ḥāşıl olur dürr-i şehvār
- 1188 ‘Umūmā fikr idüp Yūnān-zemīni
Çü fehm itdün anuñ ḥāşşiyetini
- 1189 Var idi anda bir şāh-ı cihān -baḥş
Ḳamer-tāc u melek-baḥş u felek-raḥş
- 1190 Dime yoḳ milki çoḳ Yūnānı şanma
Aña var ḥaddile pāyānı şanma
- 1191 Kimün ḥaddi ola resmini bilmek
Muşavver rūḥdur cisini bilmek
- 1192 Sevād-ı Rūm tā ser-ḥadd-i zūlmāt
Yüzi aḡ olmaḡ eyler nefyin işbāt

³⁷⁸ E’de silik ve eksik başlık.

³⁷⁹ 1183: -A

³⁸⁰ Ḥıtā ḥākinden: diyār-ı Çinde E

- 1193 apusı halkı üçyüzbiñ eridi
Gören düşmānlaruñ albi eridi
- 1194 Varidi on sekiz biñ addi şimşād
Birinūñ bendesi biñ serv-i azād
- 1195 amu la‘līn-abā zerrīn-kemerler
amusı mūmiyān u sīm-berler
- 1196 amusı ca‘d u zūlf ü müşk-būlar
amusı mihr-al‘at māh-rūlar
- 1197 amusı fitne vü āşūbı cānuñ
Dil-ārām u dil-ārāsı cihānuñ
- 1198 Ki ançer şaff-ı müjgāndan numūne
Çekilmişdi ılıçlar gūne gūne³⁸¹
- 1199 Ne mihr-i her biri mihr-i cihān-tāb
amunuñ sūnbūlidür ca‘dı pür-tāb
- 1200 Şehi hıfz itmege tīr-i nazardan
Görür mı göz anı tīg u teberden
- 1201 amusında müheyyā ālet-i ceng
Dilerler kim ideler cenge āheng
- 1202 ‘Adāvet ‘uddesi hāzır hāzerden
am u ussa niçün avf u aardan³⁸²
- 1203 Biñ üç yüz vāridi uccāb u çavuş
amusı apusında halka der-gūş
- 1204 Varidi yetmiş iki Āşaf-ı ‘ahd
amu eyleridi eylüge cehd
- 1205 amunuñ var abāsetden firārı
amu eylügde eylerler arārı

³⁸¹ 1198: -E.

³⁸² 1202: -E

- 1206 Var idi cümleñüñ bir feylesofi
Fünün-ı ‘ilme bulmışdı vuķūfi
- 1207 Hāķīķat cümle daħle medħāli var
Mecāz u isti‘āreyle eli var
- 1208 Semekden tā simāka ir görince
Serādan tā şüreyyāya varınca
- 1209 Bilürdi zerre cümle ħāli
Daħi idrāk idüp cev cev mişāli
- 1210 Olaydı memleketden cem‘-i leşker
Gelürdi altı kez yüz biñ hüverver
- 1211 Şu resme eylerdi ‘adl u dādı
Ki tölmişdi zamāna ‘ıyş u şādı
- 1212 Zamānında cihān emn u emāndur
Şanasın şīr u āhū tev’emāndur
- 1213 Yaķar seyfi kınından kebg ħınnā
Olur ‘adlinde tīhū-bāza hem-tā
- 1214 Çün aşlan gibi taħtın eyledi yurt
İraķdan baķar oldı ķoyuna ķurt
- 1215 Tūrācūñ³⁸³ gūş idüp derdile āhın
Gözini iğneyile dikdi şāhin
- 1216 Ķarınca terkin itdi ħırs u āzuñ
Güler rişine her dem kebgāzuñ
- 1217 Götürdi ķahrı şol deñlü idüp mihr
Barışdı āteş ile çeşme-i mihr
- 1218 Yüzi şuyın döker ebrüñ semāda
Yüze yüz olmaya resm u temāda
- 1219 Şübān destindekin şanma ‘aşādur
Ki gör gök çeşmine ol ejdehādur

³⁸³ Tūrācūñ Dürācūñ A

- 1220 Çü ʔoldı milkine emn ü emānı³⁸⁴
Ferāmūş itdiler Nūşirrevānı
- 1221 Varidi cāmi‘ olmış üç ‘ıyāli
Kemāl ile cemāl ile celāli
- 1222 Egerçi ol üçü key mu‘teberdür
Nihāyetde biri şāhib-hünerdür
- 1223 Büyük şeh-zādenüñ adı Şafādur
Daḡı ortancanuñ ‘Afādur
- 1224 Vefā Şāh oldı gencinüñ adı
Atasınüñ hem olidi murādı
- 1225 Saçınüñ bŷyı miski yile virdi
Lebi ʔand u nebātı seyle virdi
- 1226 Yüzi gŷyā ki bedr olmuş ʔamerdür
Lebi lezzetde cāndan mu‘teberdür³⁸⁵
- 1227 Sevād-ı a‘zam oldı zŷlfi cāna
Beni bir dāne milk-i dü cihāna
- 1228 Ruḡı üstinde ḡāl-i ‘anberīni
Kesāda virdi bŷy-ı misk-i Çīni
- 1229 Cebīni hŷsnine ‘unvān-nāme
Güneş ol nāmeyiçün kār-nāme
- 1230 Beyāz-ı cebhesi ser-nāme-i ḡŷsn
Ki yazmış ʔaşlarına ḡāme-i ḡŷsn
- 1231 ʔara çeşmini görmüş ḡŷsn şāhı
ʔara yaslu saçlu saçı geymiş siyāhı
- 1232 Ğubāra saçı ḡaḡḡı ki celīdür
Güneş gibi ‘ayān gün gicelidür

³⁸⁴ milkine emn ü emānı: milkete ‘adl u emānı E

³⁸⁵ 1226: -E

- 1233 İki ruhsârı bir tâze gülistân
Zekân çâhın yaratmış bülbül-i cân
- 1234 İki çeşmi şan iki Türk-i ser-mest
Verüp elden düşüp ayağa bî-dest
- 1235 İki ruhsârıdur iki³⁸⁶ tabağ gül
Lebi nûş olmaduğ şan bir kadeh mül
- 1236 Elif-bîni kaşıdur nûn el-ân
Dişinûñ şîni beñlerle ‘aceb şân
- 1237 Dehen açılmağuğ bir dâne gonca
Medâr olmuş yoğ iken nâz u gonca
- 1238 Hayât âbından olmuş çün leb-â-leb
Bu şudan hâşıl oldu sîb-i gâbgâb
- 1239 Seri olmuşdı çok serdâra serdâr
Saçı itmiş nice biñ başı ber-dâr
- 1240 Ser-i sîni kaşı râsıyledür ser
Dehen mîm u saçı dâl u dil-âver
- 1241 Elif-bîni o bir ebrûsıdur med
Çü beş harf ola bir olur ser-âmed
- 1242 Olur zülfi anuñ cevğân u pür-çîn
Zekândan aña lâyıq güy-ı sîmîn
- 1243 Çeh-i bihdür veyâhûd hufre-i sîb
İder ebrüy vü bîni anı âsîb
- 1244 Degül hâl-i zekân bil sîbde dâğ
Bu sîmîn sîbe konmuş şanasın zâğ
- 1245 Gümüş şâdir-revândur şanki gerden
Dehen ‘ayn-ı hayâl olmağ mu‘ayyen

³⁸⁶ İki: şan bir E

- 1246 İki s̄im̄in seb̄ike iki b̄azū³⁸⁷
Bahāda birbirine hem terāzū
- 1247 İki yaḥūd iki s̄im māhī
Bahā ve ḥüsni dimez māha māhī
- 1248 Ya zer-senc olmaḡiçün iki kefe
Eger deryā ise almaya keffe
- 1249 Ne kef kim rāḡatū‘l-ervāḡdur ol
Degül bil rāḡatū‘l-eṣbāḡdur ol
- 1250 Degül barmaḡ ḡamu s̄im̄in-ḡalemdür
Uzanmıṡ ney-ṡeker gibi ‘ālemler
- 1251 Virüp ‘āṡıḡlara barmaḡ ḡisābın
Cefāyile yazar cevri kitābın
- 1252 Bu resme ḡüsni ile ol ṡāh-ı cihān³⁸⁸
Sürerdi atası devrinde devrān
- 1253 Ol iki ḡardeṡi ki ṡeh Vefānuñ
Sürerlerdi ṡafāsını cihānuñ
- 1254 Bu nev‘ile geçerdi devr-i eyyām
Müdām elde tutardı her biri cām

**A_40a Der-Vaṡf-ı Pādiṡāh-ı ‘Ālem İṡāret Kerdi Ferzendān-ı Ḥodrā Cem‘ Kerdi
ve Hemi Bendegān-ı İtā‘at mi Koned³⁸⁹**

- 1255 Meger bir ṡubḡ kim bu dehr-i pür-ḡahr
Ḗadeḡdür diyü ṡundı kāse-i zehr³⁹⁰
- 1256 Nice Dārāları derden çıḡardı
Nice serverleri serden çıḡardı
- 1257 ‘Aceb bī-mihrdür bu çarḡ-ı ṡer-keṡ
Olur ḡāh ābdār u ṡāh-ı āteṡ

³⁸⁷ b̄azū: yazu E

³⁸⁸ ṡāh-ı cihān: ṡāh-ı ḡübān E

³⁸⁹Başlık: -E

³⁹⁰ zehr: dehr E

- 1258 azādan nāgehāni ŧāh-ı ‘ālem
Görür kim atırđı pür-derd ü pür-am
- 1259 ücüm itmiş seāmet gevdesine
Ne gevde almış u ansuz ne sīne
- 1260 Görür kim başınıñ artup ŧudā‘ı
Diler cānı ide cisme vidā‘ı
- 1261 Gelince itme fikrin dilde ānī
İdüp evlādını cem‘ itdi ānī
- 1262 Ölüm ceysi aın ŧalmış eline
Aña zor ile idüp āzb u kine
- 1263 Daı cem‘ oldı hep erkān-ı devlet
Ne kim var ise hep ‘ayān-ı ‘izzet
- 1264 ŧürü‘ itdi söze ol demde sulān
Didi fehm eyleñ ey yārān u ihvān
- 1265 Ki dūnyā bir ‘ācuz-ı pür-iyeldür
Ki sihr ü mekr ile arb-ı meşeldür
- 1266 Burununda hezārān zū-fünündür
Derūnı toptolu sihr ü füsündür
- 1267 Du‘ā idüp didiler cān u dilden
uluñuz üsrevā tā āb u gilden
- 1268 Saña a ŧıat ile ‘ömr-i Nūı
Virüp aa saāmetden fütūhı
- 1269 Daı ŧeh-zādelerle vire ‘ömri
Fidā ılsun yoluña Zeyd ü ‘Amri
- 1270 Umūr-ı ŧalanat līkin mu‘aal
Olunmasın ılup tafıl-i mücmel³⁹¹
- 1271 Birin ta‘yīn idüñ ŧeh-zādelerden
Başına başa ol āzādelerden

³⁹¹ Mücmel: mümel E

- 1272 Ne hāşıl şoñra olmağdan hacālet
O mābeyne düşe nāgeh ‘adāvet
- 1273 Didi sulţān ki itdüm ben anı fikr
Degül lâzım ki her fikr olına zıkr
- 1274 Revān olduğı vaqtin tende cānum
Olısar āşıkāre her nihānum
- 1275 Kōdum üç küp hazīnemde nihāni
Görür siz öldüğümde şoñra ani
- 1276 Cesāmetde biri ğālib birine
Üçin taķsım idüñ yirlü yirine
- 1277 Büyük a‘lāya vü ednā şağīre
Oluñ ‘adl üzre meyl itmeñ kebire
- 1278 Bilirsüz çünki “el-ķasāmmü fi‘n-nār”
İdüñ ‘ārı ki “en-nāru ve lā ‘ār”³⁹²
- 1279 Ne sırrile size remz eyledüm ben
Mübeyyen olıcağ ola mu‘ayyen
- 1280 Bunı didi vü ağdı kanlu yaşı
Ki la‘l oldı sarāyuñ içi taşı
- 1281 Pes itdi anda çok dürlü naşīhat
Ki hāşıl olmaya nāgeh fażīhat
- 1282 Bilüñ noķtayla şādı eyleyin dād
İder ķaşd eyler ise cem‘ ezdād
- 1283 Çü ‘aynuñ ‘aynidür ğaynüñ ħurūfi
Gözüñ aç mu‘ine cezm it vuķūfi
- 1284 Binā itmek güc olur hedmi āsān
Kōlay öldürmek ihyāya ne dermān

³⁹² Atasözü “Ar ateşten beterdir”

- 1285 Egerçi ger³⁹³ biri şāh-ı cihāndur
Vefāya mihri gün gibi ‘ayāndur
- 1286 Vefāya didi kim ey kıurretü‘l-‘ayn
Yavuz gözden saña irişmesin şeyn
- 1287 Uçar gözde hayāl-i çeşmi mestüñ
Düşerseñ ayağa kim tuța destüñ
- 1288 Ne idüp neyleyem bî-çāre düşdüñ
Ġarīb u bî-kes ü āvāre düşdüñ
- 1289 Çekersen ğurbet içre ger meşāyib
Ġarīb olan başuñ göre ğarāyib
- 1290 Gözüñe şimdi ‘ālem bir tabağdur
O dem dünyā göresin kaç bucağdur
- 1291 Ne eylersen bu gün yarın şorılır
Çalan çalınur u uran urulur
- 1292 Yoğurdından faķirüñ çekme yağın
Saña el şunanuñ alma³⁹⁴ ayağın
- 1293 Şabī her demde sanmañ kim ğabīdür
Nebī olur nebī ger ğod şabīdür
- 1294 Ayağda kıoma dervīş ü faķiri
El alanuñ Ġağ olur dest-ĝiri
- 1295 Ġazāndan zer olaydı zerd-yaprağ³⁹⁵
Hemān ancağ toyurur gözi toprağ
- 1296 Elüñden gelmesün illā keremler
Ayağūñdan ire demler kıademler
- 1297 ‘Avān miskinlik itse rāzı olma
Şakın aħkām-ı cevre kıāzi olma

³⁹³ ger: her

³⁹⁴ alma: añma:

³⁹⁵ zerd-yaprağ: zer yaprağ E

- 1298 Zāhirūñ yođ gerek auk ola gz
Ki sineñ delmeye oğlar gibi sz
- 1299 Vücūduñdur “biđamdü’llāh” ün sađ
İder sağlık amu tağ üstine bāđ
- 1300 Budur līkin szüm ün řāh-ı ‘ālem
Olup baş indüre ser-cümle ādem
- 1301 Olup ‘ādil idesin ‘adl u dādı
Cihānı oldursun ‘ıyş u řādī
- 1302 Cihānda olmağil meyyāl māla
Eger řāl ide ĥadd-i kemāle
- 1303 Sađın ġayrūñ anadı birle uma
ün oğ her serv-ķāmet yāri ķuma³⁹⁶
- 1304 Sağın od gibi yağma kimse cānın
Be-nā-ĥađ alma key bil kimse anın
- 1305 Dađı gen olana ķıyma cūvānsın
ü pīr oldun zā‘if ü nā-tūvānsın
- 1306 enar-ı khneye ger irdi āfet
ü serv-i nev irişdi yoğ meĥāfet
- 1307 ü selĥ olursa nola māh-ı kem-rūz
Ne ġam ün ođdı mihr-i ‘ālem- efrūz
- 1308 N’ola ger mişeden kem olsa aşlan
Yirinde ünkü var derende ķaplan
- 1309 ü bedr olmiř meh-i ĥüsnūñ hilāli
Yüzūñ mihrinūñ irmesün zevāli
- 1310 ü bir demdür geer dehrūñ mūrūrı
Ķamuya kesb ise saña zārūrī

³⁹⁶ 1303: -E

- 1311 Didi anı vü göz yumdı cihāndan
Ne ehl-i ḥānmān ol yudı cāndan
- 1312 Etek silkip cihānuñ varlığından
Bulur cānı rehā ten ıarlığından
- 1313 Benüm dirken bıraıdı ḥānmānı
Ḳodı yirinde cümle in ü ānı
- 1314 Muḥaṣṣal çünki olup ser-çeṣme-i nūr
Cināna varup oldu hem-dem-i hūr
- 1315 İdüp techīzini cümle melekler
Ḳamu azrāk ḳabā oldu felekler
- 1316 İdüp ifrāz anda zāyirūnı³⁹⁷
Diyüp “innā ileyhi rāci‘ün”ı³⁹⁸
- 1317 Çü begler gök geyüp geldi yirine
O hüzne yir degül gökler yirine
- 1318 Hem üç şeh-zāde oldu ḥāzır anda
Yoğ anlar gibi cevher baır u kānda
- 1319 Didiler idelüm seyr-i ḥazāne
Ki tā ṣādī ire ḳalb-i ḥazāne
- 1320 ‘Azīmet gösterüp cem‘iyyet ile
Yüridiler ḳamu germiyet ile
- 1321 Görürler³⁹⁹ ol ḳadar vardur ‘acāyib
‘Acāyib bī-ğarāyibden⁴⁰⁰ ğarāyib
- 1322 Yıgılı bir yaña zer bī-nihāyet
Ḳaṭār-ı sīme bī-ḥadd u beğāyet
- 1323 Ṭolu ṣanduklar içi derc-i cevher
Ṣu resme kim virürdi ṭaṣraya fer

³⁹⁷ zāyirūnı: rā vü burnı E

³⁹⁸ Bakara 2/156 Onlar, başlarına bir musibet geldiğinde, “Doğrusu biz Allah’a aidiz ve kuşkusuz O’na döneceğiz” derler.

³⁹⁹ Görürler: Ḳazādan E

⁴⁰⁰ ‘Acāyib bī-ğarāyibden: Görürler pür-ğarāyibdenE

- 1324 Çü beytü‘l-mālidi ol genc-i vāfir
Aña şeh-zādeler olmadı nāzır
- 1325 Pes andan beyt-i ma‘hūda irildi
Açıldı bābı ol dāruñ görüldi
- 1326 Tırur ortada üç hum-ı mu‘azzam
Velikin birbirinden farkı var hem⁴⁰¹
- 1327 O küp kim cümleden hacmi uludur
Derūnı hāk-ı pāk ile töludur
- 1328 Ol örtildi açıldı humm-i vuštā
İçi ‘azm ile memlū līk ‘uzmā
- 1329 Üçünci küp şağir illā ki maḥzūn
İçi memlū anuñ ser-cümle altun⁴⁰²
- 1330 Ayak düz basmayup ḥayrān olurlar
Egüp baş cümle ser-gerdān olurlar
- 1331 Bu sırruñ irmeyüp keyfiyyetine
Nedür tā kemm ü keyfiyyeti ne⁴⁰³
- 1332 Dönüp düstūr-ı a‘zamdan yaña hep
Didiler ey kemāl ile müretteb
- 1333 Öñüñde maḥv olur bātıllar ancak⁴⁰⁴
Bize raḥm eyleyüp baḳmaz mısın baḳ
- 1334 Vezir eydür ki dinleñ hasb-i ḥāli
Ki tā fehm idesiz bu kıl ü ḳāli
- 1335 Dimiş sırrile sulṭān remzi zāhir
Ki ol remz oldı baña şimdi bāhir
- 1336 Ol ulu küp ki toprak tölmişdi
Büyük şeh-zādeyiçün olmışdı

⁴⁰¹ farkı var hem : mücessem E

⁴⁰² İçi memlū anuñ ser-cümle altun: İçi anuñ tolu ser-cümle altun

⁴⁰³ kemm ü keyfiyyeti ne: kerr ü keyfiyyeti ne E

⁴⁰⁴ ancak: elhaḳ E

- 1337 İkinci oğlıyçün humm-i vustā
Ol ortada ol üçden ola i‘tā
- 1338 Ne kim var üstüh‘ān ider işāret
Behāyim birle⁴⁰⁵ ğilmāna işāret
- 1339 Üçünci küp ki pürdür cümleten zer
Felekde her biri rahşende ahter
- 1340 Vefāya anı lāyık gördi düstūr
Tamām idüp kamuya virdi destūr
- 1341 Üçin üç şāha kısmet kıldı kâzī
Naşībine olur her biri rāzī
- 1342 Büyük şeh-zāde çün yirde şehen-şāh
Olup alçaq baş egdi çarḡ-ı gümrāh
- 1343 Getürmişdi şu deñlü⁴⁰⁶ ‘adl ile dād
Ki gitmişdi cihāndan dād u feryād
- 1344 Çün ol ortancısı şeh-zādelerden
Ḳulı ‘ālem özi āzādelerden
- 1345 Tavar u ḡayl ile arturdı dārāt
O şükre rüz u şeb iderdı tã‘āt
- 1346 Nazar eyle vefānuñ kısmetine
Filorī birle gör kim kısmeti ne
- 1347 Budur derd⁴⁰⁷ ehl-i dünyā cismine cān
Olur kāfir ḡatında dīn u ĩmān
- 1348 Hemān-dem ‘ıyşıçün şaldı bisātı
Ḳamu rindāneyidi inbisātı
- 1349 Didi bu küp çüni humm-i gerdün
Yiter ḡarc eylese dānā ve gerdün

⁴⁰⁵ birle : bir ki: A

⁴⁰⁶ şu deñlü: şu resme E

⁴⁰⁷ Budur derd : Bu zerdür: A

1350 Dükenmez bezl ile bu ĥod muķarrer
Ne deñlü ĥarca ŗarf olsa mükerrer

A_43a **Ve Der-Şıfat-ı Vefā Şāh ve Bezl ü Seĥā Dost Tā Baĥırān-ı Ĥazāyīn-i**
Mersiye be-Encām⁴⁰⁸

1351 Bunı çün didi cem‘ itdi evbāş⁴⁰⁹
Nedīm ü muṭrib ü ‘ayyāş u ķallāş

1352 Binā itdi nice ķaşr u revākı
Cihānı ṭıtdı ṭāk u ṭumṭurākı

1353 Eline alduĥınca çengī çengī
Ki içmiş olsa cām-ı lāle-rengi

1354 İderdi ol ķadar in‘ām u iĥsān
Ki yüzbiñde birin ŗerĥ itmez insān

1355 Gice gündüz iderdi ‘ıyş u ‘işret
Dün ü gün ĥāliyidi zevķ u soĥbet

1356 Çü bu ĥāl üzre geçdi nice yıl şād
Avucda ķaldı altun yirine bād

1357 Telef oldı dükendi sīm ile zer
Bedenden zāyil oldı ķuvvet ü fer

1358 Ķanı pāyı izine yüz sürenler
Ķamusı iz ŗapıtdılar ser-ā-ser⁴¹⁰

1359 Ķanı biñ verdügi baķmaz yüzine
Yüzinden biñ bezer başmaz izine

1360 Çü gördiler elinde dāne yokdur
Elinde dānesüz ŗankim oyuķdur

1361 Peşimān oldı ol demde işine
Peşimān olmaĥuñ ol dem işi ne

⁴⁰⁸ Başlık: -E

⁴⁰⁹ cem‘ itdi evbāş : itdi cem‘ evbāş A

⁴¹⁰ 1358: -E

- 1362 Bulınmaz sañ peşimānlıkda aşşı
Ki ‘aql erbābı böyle didi naşşı
- 1363 Tefekkür itmese ādem öniñde
Müfid olmaz peşimānlık soñında
- 1364 Didi ben ne’yleyem āvāre düşdüm
Umarken çāre-i bī-çāre düşdüm
- 1365 Ne yüz birle varam ihvānuma ben
Geçersem varayım biñ cān u serden
- 1366 Baña lāzım olan şimdi seferdür
Egerçi kim sefer ‘ayn-ı saķardur
- 1367 Sefer ‘azmin muķarrer itdi şeh-zād
Ne şeh-zāde ola şeh olsa bī-zād
- 1368 Ne var ise ev içre tırdı dirdi
Ata urdı mezāda vardı viridi
- 1369 Kifāfı ol ķadar çün hāşıl oldu
Rızā virüp ķazāya māyil oldu
- 1370 Çü geçdi bir nice gün kaķ‘ idüp rāh
Görindi bir sevād-ı şehr nā-gāh
- 1371 Ne şehr ol kim ne Mışır oķşar ne ĥod Şām
Ķapusı münkeşif her şubĥ ta şām
- 1372 Göz açup nāzır olmış varidine
Göre tā hāşıl olmış varidi ne
- 1373 Vefā ol şehre çün geldi irişdi
İçine kapunuñ vardı girişdi
- 1374 Gezerken gördi bir Remmāl-i māhir
Gelüp cem‘ olmış aña ĥalk vāfir
- 1375 Nice mazlūm olanlar dād bulmuş
Nice biñ biñ gürisne zād bulmuş

A_44a **Der-Şıfat-ı Remmāl-ı ‘Azīz ü Kemālātı**⁴¹¹

- 1376 Şu vech ile mahāret var dilinde
Ki dil toħmı ekilmiş şan giline
- 1377 Eger fark eylese nā-būd u būdı
Giye ‘anķā cihān içre vücūdı
- 1378 Eger ķaşd eylese keşf-i zamīre
İre idrāk-i rū‘yet her đarīre
- 1379 Hāķāyık baħşinūñ olsa vūrūdı
Bula ma‘dūm-ı mümkinde vücūdı
- 1380 Vefā çün gördi anuñ ‘ilmini çok
Didi reml içre mānend bunuñ yok
- 1381 İrişdi baş urdı ayağına
Diler fehm ide baş u ayağı ne
- 1382 Bakup Remmāl gördi bir perīveş
‘İzārı āb rengi la‘li āteş
- 1383 Leb-i la‘lin gören cāndan nişāndur
Miyānını gören dil der-miyāndur
- 1384 Yanağı şanki şem‘-i dıraħşān
Anuñ üstinde zülfi dūd-ı bīcān
- 1385 Gözidür çün belā-yı nev‘-i insān
Leb-i la‘li devāsuz derde dermān
- 1386 Çü gördi rüy u müyımı Vefānuñ
Yüzinden ħālin añladı cefānuñ

A_44b **Der-Şıfat-ı Remmāl-ı ‘Azīz ü Kemālihi**⁴¹²

- 1387 Virür sīmāsı çünkim ferr-i şāhī
Saçı hem-sāye-i zıll-i ilāhī

⁴¹¹ Başlık: -E

⁴¹² Başlık -:E

- 1388 Aña ta‘zīm⁴¹³ kılup tekrīm kıldı
 amu te‘hīrimi tadīm kıldı
- 1389 Vefā dir mulāa bu ‘āmi hā it
 Muayyed gōnlimi amdan hālā it
- 1390 Baña bir reml idüp avālimi gör
 Benüm müstabel ile hālūmi gör
- 1391 Nazar eyle bu gerdūn-ı cefākār
 Ne yilden hīrmenüm eyler olu nār
- 1392 Teraum eyleyüp reml urdı üstād
 Eyitdi tāli‘uñ var āferīnbād
- 1393 Tefe‘ül eyledüm ün ‘azm-i rāhi
 Taayyül eyleyüp meh tā be-māhi
- 1394 ü evvel iddeti ekdüñ be-āyet
 Beāret kim belā buldı nihāyet
- 1395 Bu kiverden gidüp iy ūret-i hūb
 Yoluñ üzre görürsin mıır-ı mergūb
- 1396 İki yanında var anuñ iki bāb
 Girü bir yanı sebze bir yanı āb
- 1397 Aup adan gelür bir nehr-i ‘ālī
 Leiz ü pāk an cennet zülālī
- 1398 Girüp bāb-ı yemīnden ehr iine
 O ehri döndürür an ehr-i īne
- 1399 Saın ehr ire girmek aşdın itme
 Girürsen yāre irmek aşdın itme
- 1400 Geüp ol ehri ol demde revāne
 Gidüp Rüstem gibi Māzenderāne
- 1401 Görine emiñe bir det-i bī-rāh
 Meger hādī ola ol yirde Allāh

⁴¹³ ta‘zīm: rabet E

- 1402 Gidüp andan görürsin bir mağāra
Hemānā vüs‘ati beñzer hişāra
- 1403 Varınca sen añā⁴¹⁴ ‘izzet bulursın
Hemān ‘izzet degül devlet bulursın
- 1404 Vir imdi muştılık māl u hāzīne
Çün olduñ noқта şādī merkezīne
- 1405 Çü şeh-zāde anuñ fālın işitdi
O қavli dutdı anuñla iş itdi
- 1406 Revāne oldı ol sā‘at Vefā Şāh
Yolı uğradı mezkūrāta nā-gāh
- 1407 Geçüp bunlardan irdi bir қapuya
Ki muhkemlikde beñzerdi yapuya
- 1408 Uça irdi çü ol dem anda yapu
Orada şāha yapu geçdi қapu
- 1409 Çü andan gün gibi geçdi şeh-en-şāh
Görür nā-geh tecelli kıldı bir māh

A_45a Der-Vaşf-ı Dīdār-ı Mihr-i Dil-berā Müşāhede kerd ve Der-Medḡ-i Mihr-i Dil-ber⁴¹⁵

- 1410 Ne meh kim āfitāb-ı çarḡ-ı a‘lā
Қatında zerre belki daḡi ednā
- 1411 Saçıdur başda şan serdār-ı devrān
Muḡarrā ṭuresidür ‘anber-efşān
- 1412 O şāhuñ her қılı bir bende bendi
Veyāḡūd şanki mecnūnlar kemendi
- 1413 Kaçan kim қıl üstine düzine
Cihān bir қıl қadar gelmez gözine

⁴¹⁴ sen añā: añā sen E

⁴¹⁵ Başlık -:E

- 1414 Bu böyleyken kim ola k̄ondura k̄ıl
Bu k̄avli incedür ki inceden bil
- 1415 Anuñcün dir ‘acemler bir ser-āmed
Ki milk-i h̄üsne olmışdur ser-āmed
- 1416 Şalarken fitne vü āşüb cāna
K̄arār u şabrı mümkin mi cihāna
- 1417 Çü şāne diş biler kim şala fūrkat
Yidi her k̄ıl başına t̄iğ-i h̄asret
- 1418 Uzağdı z̄ulme dest-i tetāvül
Ki h̄āzır başdur itmez tegāfül
- 1419 İki z̄ülfi durur yaḥūd iki zāğ
Duzāğ avlamağa şankim k̄ura ağ
- 1420 Veyāḥūd iki tavūs-ı Sifāhān
İder şan şahn-ı cennet içre cevlan⁴¹⁶

A_45b **Der-Şıfat-ı Ser-i Mihr-i Dil-ber**⁴¹⁷

- 1421 Başı h̄üsñ ehline serdār ü server
Şanasın māh-ı t̄ābandur müdevver

A_45b **Der-Şıfat-ı Ceb̄ini Mihr-i Dil-ber**⁴¹⁸

- 1422 Ceb̄ini levh-i K̄ūr’ān-ı mu‘azzam
Cemāli devr-i şi‘riyle mükerrerem
- 1423 Getürmiş bürka‘ımı ol dil-efrüz
Yüzi aḳ⁴¹⁹ alnı açuḳdur şeb u rüz
- 1424 Çekilmiş şanki rāh-ı keh-keşāndur
Kevākib⁴²⁰ anda bī-nām u nişāndur

⁴¹⁶ cevlan: seyrān E

⁴¹⁷ Başlık: -E

⁴¹⁸ Başlık: -E

⁴¹⁹ aḳ: aḡ E

⁴²⁰ Kevākib: ki encüm E

- 1425 Ki z̄irā cebhe-i bī-ḥāldur bu
Yazılmış noktasuz hoş ḥāldur bu
- 1426 Yüzinüñ mähı üzre alnı ḥurşid
Cemālin görse ḥayrān ola nāhid
- 1427 Ser-i ‘uṣṣāk gūy u zülfi cevḡān
Alındır gūyiyā kim işde meydān

A_45b Der-Şıfat-ı Ebrū-yı Mihr-i Dil-ber⁴²¹

- 1428 İki ebrū-yı miskīn⁴²² şan iki ṭāk
Anun her biri bī-çift olmadı ṭāk
- 1429 Şanasın iki nūndur nūr u nāra
Yañağı üzre düşmişdür kenāra
- 1430 Eger kāfir göre bu nūr u nārı
Daḥi añmaya herḡiz nūr u nārı
- 1431 Veyā şan iki rādur nāz gūne
Veyāḥūd iki nūndandur nūmūne
- 1432 Yaḥūd yāḡūtdan nūneyn-i cānān
Birisi nūn-i dīn u biri imān

A_46a Der-Şıfat-ı Çeşm-i Mihr-i Dil-ber⁴²³

- 1433 Ḳara çeşmi ki⁴²⁴ pūr-şūr u şeḡabdur
Şanasın düzd-i ‘ayyarı⁴²⁵ ‘arabdur
- 1434 Gözü şan manzar oldı ṭāk kaşı
Gice gündüz şeb u rüz oldı nāşī
- 1435 Ki z̄irā ḳahramāndur cismi cāna
Ne Zāl olmaḳ ki Rüstemdür cihāna

⁴²¹ Başlık: -E

⁴²² miskīn: müşḡin E

⁴²³ Başlık: -E

⁴²⁴ çeşmi ki: çeşm ile E

⁴²⁵ düzd-i ‘ayyarı: düzd ü yağmacı E

- 1436 Veyāhūd iki Hindū gūşe-gīr ol
Müdāmı hūn-ı dilden nūşe-gīr ol
- 1437 Anuñçün hañçeri şunmuş gözine
Kim eger toğrı baķmasın yüzine
- 1438 Fūsūn u mekr ile saħhār-ı ‘ālem
Firīb u keyd ile qaħhār-ı ‘ālem
- 1439 İden zūlf üzre çeşmine nezāre
Didi burc-ı ‘aķrebde sitāre
- 1440 Veyāhūd zühre birle müşteridür
Dil ü cān almağa key müşteridür
- 1441 Veyā şan iki cüz‘-i Yemāni
Güherlerdür ki görmez gözler anı
- 1442 İkisi şanki⁴²⁶ merriḥ ü zühaldür
Belā vü qatl işinde bi-bedeldür⁴²⁷
- 1443 İki jūlide mū-şirān-ı ser-keş
Nazarda āb līkin fi‘le āteş
- 1444 Nazar ‘ilmi nazarda cümle ḥaşıl
Ki ‘ilm-i fitnede fettān u māhir⁴²⁸
- 1445 Ya hūnīlıkda şan ‘ayn-ı ‘Alīdür
Görürse qaħramān qavli belīdür

A_46b **Der-Şıfat-ı Müjgān-ı Mihr-i Dil-ber**⁴²⁹

- 1446 Şaf-ı müjgān kim iki tarafdur
Dil ü cān ol sihāmiçün hedefdür
- 1447 Veyāhūd⁴³⁰ iki şaf kāfir sipehdür
Ki imān ile dīn andan tebeddür

⁴²⁶ şanki: yāhū E

⁴²⁷ Belā vü qatl işinde bi-bedeldür: Belā vü qatliçün vālā maḥaldür E

⁴²⁸ māhir: kāmīl E

⁴²⁹ Başlık: -E

⁴³⁰ Veyāhūd: Veyā şan E

- 1448 atılmış zülfi devrinde atāre
Vay aña k‘uğraya bir bī-sitāre
- 1449 Yağūd attāl u tīr-endāz-ı cādū
Zebūn iken oğ urur řire āğū
- 1450 İderse ahramān-ı ğamze
Aña urbān yazılır kiş-i Ğamza
- 1451 Yire düşmez ol oğ dil toğramağdan
Ya ‘āřık cigerine uğramağdan

A_46b **Der-şıfat-ı Ğuş-ı Mihr-i Dil-ber**⁴³¹

- 1452 ‘Acebdür itmezse ol iki ğuş
Meh ü mihri ğulāmu ğalka derguş
- 1453 řanasın ğalka-i beytū‘l- Ğaremdür
Veyāğūd verd-i bostān-ı İremdür
- 1454 İkisi şan iki ter ak karanfül
Veyā bī-ğār açılmışdur iki ğül

A_46b **Der-şıfat-ı ‘Arız-ı Mihr-i Dil-ber**⁴³²

- 1455 İki ‘arız şanasın kiş-i bahreyn
Düşüp bīni çü berzağ oldu mābeyn
- 1456 Ya bīni aş ile tīr u kemāndur
Ğalāř-ı cān u dil vehm ü ğümāndur
- 1457 Yağūd bīni degül sīmīn ‘ařādur
Ğözi bīmārına luşf-ı Ğudādur
- 1458 İki şak altına Rabb-i cihān –bīn
Düzetmiş sīmden üstün-ı sīmīn
- 1459 Yağūd mektüb-ı mařvīdür ğaber-ber
Ğözinüñ cevriñi ağızına söyler

⁴³¹ Başlık: -E

⁴³² Başlık: -E

1460 Veyāhūd naqş-ı hüsniñ hurde-dānī
Yazarken kilik-i simin birle anı

1461 Bu naqş üzre kırup ol kilik-i taqdır
İderken levha-i hüsniñi taħrır

A_47a **Der-Şıfat-ı Ruhsâr-ı Mihr-i Dil-ber**⁴³³

1462 İki ruhsâridur âb-ı leţâfet
Bulur sükker lebi andan ħalâvet

1463 Mücellâ eyle kim cām-ı cihân-bîn
Ferâhdır nâzırına çeşmüñ aydın

1464 Müdevverlikde mâh u mihre beñzer
İkisinden de yüz vech ile bihter

1465 Müvecceħ ħüccetiyle hep delâyl
Güzel eşkalde şekl ü şemâyl

A_47a **Der-Şıfat-ı ‘İzâr-ı Mihr-i Dil-ber**⁴³⁴

1466 ‘İzâr-ı ħâli çünkim ħabbetü‘l-müşk
Ki olmış âteş-i ruhsâr ile ħuşk

1467 Ya bir Hindü durur âvâre düşmiş
Hevâ-yı derd ile gülzâra düşmiş

1468 Ya ruhsârı şanasın kim gül olmış
O gül şevk ile yanup kül olmış

A_47a **Der-Vaşf-ı Dehân-ı Mihr-i Dil-ber**⁴³⁵

1469 Dehânı bir tılısm-ı siħr mânend
Velî siħr-i ħelâldür ey Ĥudâvend

1470 Ki olmış cān ile peyvend idüp bir
Kimüñ cānı ola ifşâ ide sır

⁴³³ Başlık: -E

⁴³⁴ Başlık: -E

⁴³⁵ Başlık: -E

- 1471 O sırdan ser gider zıkr-i hatardur
Ki zırā zıkr-i vehmi pür-hazerdür
- 1472 Yoğ varı bir olmuş aḥfiyādan
Ṭuyup bir zerre rāz ehl-i du‘ādan
- 1473 Budur himmet ki yüz biñ kere iḥsān
İderse görmeye itmāmı noḳşān
- 1474 Vişāl-i ḥūnına ‘arz itse yüz sīb
Kemāl-i naḳşa irüp irmez āsīb
- 1475 Dehānı derc ü dendān anda maḥzūn
Şanasın kim şadefde dürr-i meknūn
- 1476 Degül mi diş ‘aceb dür kim şadef la‘l
Dil-i ‘uşşāka urmuş āteşin na‘l
- 1477 Anuñ her dürr-i dendānı cevāhir
Ne dürler her biri bir necm-i zāhir
- 1478 Adı var kendü yoḳ ādem içinde
Ne ādem belki yoḳ ‘ālem içinde
- 1479 Ağızlarda egerçi yoḳ sözi var
Velī yoḳ yoḳlğındanda ḥaberdār
- 1480 Ki yoḳdan kısım olur ma‘dūm u mümkin
Anuñ i‘dāmı imkāne ne mümkin
- 1481 ‘Aşā-yı zülf gerçi Mūsevīdür
Lebi iḥyāda līkin ‘İsevīdür

A_47b **Der-Vaşf-ı Leb-i Mihr-i Dil-ber**⁴³⁶

- 1482 Lebi ser-çeşme-i ervāḥ-ı ‘uşşāk
Ḥayāt andan bulur ‘uşşāk-ı müştāk
- 1483 Ḥayāt ābı olupdur anda cūşān
Ṭaṭanlar şireveş olur ḥurūşān

⁴³⁶ Başlık: -E

- 1484 Leb-i la'li olur sırr-ı Mesîhâ
İder ağızı aña tâ'lîm-i ihyâ
- 1485 Degül nergi ola hıtt-ı 'anber âlûd
Şunar leb ağızına helvâ-yı bî-dûd
- 1486 Hâyâl-i la'l-i zülfi üzre cân-bâz
Dime cân-bâz eyitdi ki cânâ qalmaz
- 1487 Virüp cân la'lin öpseñ ditredür teb
Nice ditretme cân bâzâridür leb
- 1488 Nezâket içre beñzerdi gülâca
Gelürdi hâr u haş ansuz gül açâ

A_48a **Der-Vaşf-ı Zenaḥdân-ı Mihr-i Dil-ber**⁴³⁷

- 1489 Zenaḥdânın behiyyetde müdevver
Şarardı geçdi gördi mihr-i enver
- 1490 Ya şâḥ-ı terde sîb u ser-engûndur
Dehen altına düşmiş ḥarf-i nûndur
- 1491 Leb-i rengîni altında müdevver
Şafaḡdan toḡdı şan âh-ı münevver
- 1492 Zenaḥ ya şanki almadur gül-âbı
Koḡu 'anber 'araḡ lîkin gül âbı
- 1493 Dehenden tamlayan âb-ı leṭâfet
O çehde ḥıfz olup bulur ḥalâvet
- 1494 Ki vaḡtinde vire tâ mürdeye cân
Bula yok yirde t̄alib-i âb-ı ḥayvân

A_48a **Der-Vaşf-ı Gerden-ı Mihr-i Dil-ber**⁴³⁸

- 1495 Şanasın gerdeni bir şem'-i enver
Tırâz olmuş aña ḥâl-i mu'anber

⁴³⁷ Başlık: -E

⁴³⁸ Başlık: -E

1496 Bu gerden itdi gerden-keşleri pest
Pes⁴³⁹ oldı z̄ir-dest olan z̄ir-dest

1497 Baş indürdi öñinde cümle server
Boyun tıtdı kamu kihterle bihter

A_48a Der-Şıfat-ı Bāzū-yı Mihr-i Dil-ber⁴⁴⁰

1498 İki bāzūsı iki s̄imden med
Çad-i bālāsınuñ üstinde mūmted

1499 Ya oldur iki kullāb-ı muḥabbet
Ki ‘āşık boynına bend-i meveddet

1500 Veyāḥūd şan iki şāḥ-ı şanavber
Ucında ney-şekerden var kalemeler

A_48b Der-Şıfat-ı Medḥ-i Dū-Dest-i Mihr-i Dil-ber⁴⁴¹

1501 Yed-i beyzā olupdur şan o s̄ā‘id
Olup devrān o bāzūya müsā‘id

1502 Ki ḥasm ilzāmına olmaçda māhir⁴⁴²
Olur i‘cāz-ı Mūsā anda z̄āhir

1503 İre ‘āşık eli çün dest-i yāre
Gören teşbīh ider⁴⁴³ zerrīn-sivāre

1504 Çü dil-berlik elini tıtsa berter
Cihān baş kor ayağına ser-ā-ser

1505 Zeber-dest oldığı ğayrı ider pest
Meşeldür şüphesüz kim dest ber-dest

1506 Hüsünde Yūsuf olsa ola bī-kes
Çoyup el arķasın yire diye bes

⁴³⁹ Pes: Bes E

⁴⁴⁰ Başlık: -E

⁴⁴¹ Başlık: -E

⁴⁴² māhir: bāhir E

⁴⁴³ ider: ide E

A_48b **Der-Şıfat-ı Evsâf-ı Kef-i Mihr-i Dil-ber**⁴⁴⁴

- 1507 İki keffi şan kef-i terāzū
Gerekdir dest-būsa zūr-ı bāzū
- 1508 İkisi ya iki sīmīn ḳadehdür
Ki anlar dāfi‘-i jeng-i terahdur
- 1509 Elinde şanma ḥınnā rengini sen
Ki itmiş ḥılḳatin Ḥaḳ ḡāyet
- 1510 Veyāḥūd her birisi ke‘s-i sīmīn
Ḥınnā levninde meydür şanki rengin
- 1511 Degüldür reng-i ḥınnā cümle ḳandur
Ki ‘iyd-ı vaşl-ı ḳurbānı cihāndur

A_49a **Der-Şıfat-ı Engüştān-ı Mihr-i Dil-ber**⁴⁴⁵

- 1512 Aşābi‘ kim virilmiş ol nigāra
Müşābih cümle serv u sebzēzāre
- 1513 Ḳazā oḳlarıdır ya cümlesin şan
Ḳazā tiri olur bi-perr u peykān
- 1514 Raḳībün ḳalbine tır ü elemeler
Gönül fethine ya ḥāş u ‘alemler

A_49a **Der-Şıfat-ı Nāḥunān-ı Mihr-i Dil-ber**⁴⁴⁶

- 1515 Nedür nāḥunlar ol gül-‘izāre
Hilāl ile konışmış şan sitāre
- 1516 Gümüş sancaḳlara şan tāt-ı zerdür
Ḳamu serdār-ı kavm-i baḥr u berdür
- 1517 Veyā āyīnelerdür ḥüsn-i mihre
Nasīb itmiş Ḥudā ol māh-çihre

⁴⁴⁴ Başlık: -E⁴⁴⁵ Başlık: -E⁴⁴⁶ Başlık: -E

A_49a **Der- Vaşf-ı Sīne-i Mihr-i Dil-ber**⁴⁴⁷

- 1518 Gören der sīnesin levh-i muşaffā
Beyāziyyetde şan levn-i münekkā
- 1519 Leţāfet içre gūyā āb-ı şāfi
Ki lems-i derd-i ‘aşka ola şāfi
- 1520 Şafāda şanasın cām-ı cihān-tāb
Ki mevc-i cilve eyler hem çün meh-tāb
- 1521 Veyāhūd ravza-ı cennetde meydān
O meydān içre iki gūy-ı bistān⁴⁴⁸
- 1522 Olur deryā-ḥabāb-ı ‘ayn-ı kevşer
Ṭarāvet içre ya mihr-i münevver
- 1523 Çıkarılmış baş iki ter-sīm māhi
Maḳām itmiş fezā-yı sīnegāhi

A_49a **Der- Vaşf-ı Miyān-ı Mihr-i Dil-ber**⁴⁴⁹

- 1524 Miyānın hiçden itmiş Ḥaḳ icād
Yoğ iken ḳudretinden itmiş irād
- 1525 Ne yok dinmek dürüst olur ne ḥod var
Vücūdı kīmyāveş nā-pedidār
- 1526 Veyāhūd bil odur bir müy-ı tārīk
Olur diḳḳat gözi ol demde tārīk
- 1527 Miyānı müydandur bir daḳīḳa
Müdeḳḳiḳ fikri irmez fi’l-ḥaḳīḳa

A_49b **Der- Vaşf-ı Kāmet-i Mihr-i Dil-ber**⁴⁵⁰

- 1528 Boyı şimşād u yārūñ serv-i āzād
Cihānı bende yazmış kendü āzād

⁴⁴⁷ Başlık: -E⁴⁴⁸ iki kūy-ı bistān: gūyā iki pistān E⁴⁴⁹ Başlık: -E⁴⁵⁰ Başlık: -E

- 1529 Veyāhūd oldurur şimşād u bālā
Ki luṭf-ı meddidür Tübiden a‘lā
- 1530 Ne kāmētdür ki bālāsı belādur
Ya yire gökden inmiş şan kazādur
- 1531 Kılur tūbāyı pest ol müntehādur
Başından ayağa Mihr u Vefādur
- 1532 Hırām itdükçe şan rūḥ-ı revāndur
Ayağdan başa dek cān-ı cihāndur

A_49b **Der- Vaşf-ı Kāmet-i Mihr-i Dil-ber**⁴⁵¹

- 1533 Kıyāmet kaddi kim sīmīn-sütündur
Sütün altında nāfī şanki nūndur
- 1534 Ya oldur şanasın bir ke‘s-i ‘ādil
Olanlar ‘adl ile olur mu‘āmil
- 1535 Ya olmuş şanasın kim hırmen-i gül
Veyāhūd eylemişdür hāne bülbül
- 1536 Açılmış şanasın kim yāsemendür
Veyāhūd bağ içinde ter-semendür

A_49b **Der- Şıfat-ı Serūn-ı Mihr-i Dil-ber**⁴⁵²

- 1537 Serūni şanki⁴⁵³ bir kūh-ı revāndur
Ne kūh olmağ ki ol rūḥ-ı revāndur
- 1538 Veyāhūd olur bir kūh-ı billūr
Şafāvetde⁴⁵⁴ şanasın cām-ı pürdür
- 1539 İkişi şanki iki kūh-ı sīmīn
Veyāhūd iki destine verdi nesrīn

⁴⁵¹ Başlık: -E

⁴⁵² Başlık: -E

⁴⁵³ Şanki: şan kim E

⁴⁵⁴ Şafāvetde: Ne güvetde E

A_50a Der- Şıfat-ı Dü-rānirā-yı Mihr-i Dil-ber⁴⁵⁵

- 1540 İki rānı iki serv-i ser-efrāz
Zeber-dest olmağile oldı mümtāz
- 1541 Ya bitmiş bir arada ki şimşād
Hāzāndan berç ü bārı olmuş āzād
- 1542 Sarāy-ı hūsne iki mīl-i sīmīn
Sarāy anlarla bulmuş qadr u temkīn
- 1543 O kim bir dem ola zānū ber-ānū
Ölürse şağmasunlar aña şağū
- 1544 İkisi yāhū iki şem‘-i kāfūr
Dil-i tāriki eyler şarqdan nūr⁴⁵⁶

A_50a Der-Şıfat-ı Dehen-i Mihr-i Dil-ber⁴⁵⁷

- 1545 Sağınmaz ağızını sākından anuñ
Olan cān ile ‘uşşākından anuñ
- 1546 Hayālinden irer cāna şafālar
Ki ‘uşşāka eyler mihr u vefālar
- 1547 O ‘āşık kim iderse anı tesbīh
Olup maqbūl ider qalbini tefrih

A_50a Der- Şıfat-ı Pāy-ı Mihr-i Dil-ber⁴⁵⁸

- 1548 Dime pāy aña oldur pāye-i hūsñ
Ne pāy olmağ odur sermāye-i hūsñ
- 1549 Başında devlet anuñ ki ola hem sāk
İden eyler özini tāk-ı āfāk

⁴⁵⁵ Başlık: -E⁴⁵⁶ Başlık: -E⁴⁵⁷ Başlık: -E⁴⁵⁸ Başlık: -E

A_50a Der- Şıfat-ı Rû-yı Dil-ber⁴⁵⁹

- 1550 Çü Mihrüñ bu şıfatda gördi rûyın
Ki toğrı kıaddi üzre ca'd-ı müyın
- 1551 Hemân âşüfteveş dīvāne oldı
Şarāb-ı şevk ile mestāne oldı
- 1552 Hıred oynadı başdan ol arada
Ayağdan düşdi vü oldı fütāde
- 1553 Çü gördi 'aqlı maḥv oldı Vefānuñ
Yirüdü didi Mihr anda vefānuñ
- 1554 Hemân tırdı yirinden ol peri-zād
Degül insān perī la'lin ider zād
- 1555 Girü hem dāye daḥi itdi pendi
Ki hoşdur ḥaste-dil raḥmı efendi
- 1556 Mürīdüñdür murādın eyle ḥāşıl
Ki faşlı kaṭ' idüp kııl saña vāşıl
- 1557 Atup cān kaşd ile cānāna geldi
Ümīd-i la'lüñ ile cāna geldi
- 1558 Vefā Mihrini çün nüş itdi cānān
Fidā bir la'line dir biñ ise cān
- 1559 Bu veche baqmayan göz olsun a'mā
Ne dünyā görmemek yel milk-i 'uqbā
- 1560 Leb-i dil-ber yoğ iken dirlik olmaz
İkilik gitmeyince birlik olmaz
- 1561 İki bir olmaya hemvār olmaz
Yaluñuz taş ile dīvār olmaz
- 1562 Bunu didi vü tırdı perīveş
Cemālinden cihāne urdı āteş

⁴⁵⁹ Başlık: -E

- 1563 Elin alup çün oldı dest-g̃iri
Velī dil-bend idüp oldı es̃iri
- 1564 Başın Mihr aldı zānūya Vefānuñ
Eyitdi yiridür⁴⁶⁰ mihr ü vefānuñ
- 1565 Bunı didi nazār kıldı yüzine
Biri beñzer mi h̃usn içre yüzine
- 1566 Yüze yüz olmağa yüz yoq yüzine
Perī ger h̃uriveş yüz biñ⁴⁶¹ düzine

A_51a **Der-Şıfat-ı Nazār-kerden-i Mihr-i Dil-ber Be-rū-yı Vefā Şāh-ı Zamān⁴⁶²**

- 1567 Görür bir h̃üb-şüret⁴⁶³ reşk-i perī
Perī görse dökerdi bāl u peri
- 1568 İki zülfi iki tūmār-ı miskīn
Müsaḥḥar itdiler biñ cān-ı miskīn
- 1569 Hemānā ya iki sāḥir kemendi
Neheng ü ejdere urmağa bendi
- 1570 Ya iki zülfi anuñ “leyletü‘l-ḳadr”
Yüzün bir gün gören her şeb bulur ḳadr
- 1571 Sevād-ı a‘zam ol ervāḥa me‘vā
Cemāl-i genci üzre ejderāsā
- 1572 Kemend-i müyını atsa semāya
Ola meh boynı baḡlu ḳul ol aya
- 1573 Ḥam-ı zülfi ki misk-i ‘anberīndür
Hemānā sünbül-i gülzār-ı Çīndür
- 1574 Muḳavves ḳaşlaridur ‘anber-āyīn
Ki cem‘ olmış hemānā h̃ışm ile kīn

⁴⁶⁰ yiridür: vaḳtidür E

⁴⁶¹ h̃uriveş yüz biñ: h̃uriveş yüz biñ kez E

⁴⁶² Başlık: -E

⁴⁶³ h̃üb-şüret: h̃ür-şüret E

- 1575 İki kaşı iki tāk-ı mu'anber
Ki taḥmīr gül-āb u misk-i⁴⁶⁴ ezfer
- 1576 Veyāḥūd tāk-ı Kisrīden nişāne
Ki fetḥ-i zamm ider ol kesr-i cāna
- 1577 İki çeşmi iki merd-i hünerver
Kim anuñ her birinde biñ hüner var
- 1578 İki yāḥu iki pehlevāndur
Ya bir ḳarna iki şāḥib-ḳırāndur
- 1579 İki çeşmi yaḥūd iki dil-āver
Yolına cānuñ isterse dilā ver
- 1580 Gözi ḳattāl u ḥün-riz ü cefā-kiş
Cefā-kiş olan olur mı vefā-kiş
- 1581 Seḫerde şanasın Hārūt u Mārūt
Velī ḳātillige Dāvūd Cālūt
- 1582 İki siḫr içinde 'ayn-ı a'lā
Ki gözler her biri şadr-ı mu'allā
- 1583 Veyāḥūd her biri 'ayn-ı sekāmet
Bulur mı ḫastalıḳdan ḥiç şıḫḫat
- 1584 Gözidür yāḥu terk-i tīr-efgen
Ne āḥūdır ki olmuş şīr-efgen
- 1585 Ruḫı mihri ki olmuş māḥ-ı pür-nūr
Gören dir alnını "nūrun 'alā nūr"
- 1586 İki la'lin varaḳ iki 'izārı
Velī ḫaṭṭ-ı Vefādan levh-i 'ārī
- 1587 Ki 'āşık oldığın zülf-i semensā
Bilüp rengin olur çün verd-i ḫamrā
- 1588 O şerm ile 'araḳ içre cemāli
Meh-i tābān ile encüm mişāli

⁴⁶⁴ misk-i: müşg-i E

- 1589 Dehānınuñ nişānı yok ne şāndur
Nişānı yoğ iken cāndan nişāndur
- 1590 Dehānı yoklığında hiç söz yok
Saçınun keşretinde gerçi söz çok
- 1591 Veyāhūd havz-ı kevşerden nişāne
Nişān olur mı hiç ol bî-nişāna
- 1592 Leb-i la‘li hayāt-ı cān-ı ‘Îsā
Kefîdür şan yed-i beyzâ-ı Mūsā
- 1593 Hıta-ı sebzi yeşil tütîye beñzer
Leb-i ağızında şan bir pâre sükker
- 1594 Görilür dehāniyle miyānı
Ki hiç olmaya nām ile nişānı

**A_51b Der-Şıfat-ı Evşāf-ı Nazar kerdn-i Mihr-i Dil-ber Muḥabbet ü Meveddet-
i İlahî Mihr ü Vefā⁴⁶⁵**

- 1595 Vefāyı bu şıfatda gördi çün Mihr
Kamer-ruḥ zühre tal‘at müşteri çıhr
- 1596 Yüzini urdı yüzine didi ḥānum
Eyitdi çün leb-ā-leb oldu cānum
- 1597 Lebüm ağızunda zülfüm gerdenüñde
Cem‘î yoğ u varum hep⁴⁶⁶ yanunđa
- 1598 Fidā olsun cemāluñ cismine cān
Helāl olsun içerse la‘lüne şan
- 1599 Vefāya irdi bir bûy-ı revān-baḥş
Revān-baḥş olmaya mı ol ki cān baḥş
- 1600 Perişān fikri cem‘ oldu yirine
Çün irdi vuşlata niçün yirine

⁴⁶⁵ Başlık: -E

⁴⁶⁶ hep: hem E

- 1601 Vefâ baş kaldurup didi ki ey şâh
Benüm 'ömrüm saña baħş itsün Allâh
- 1602 Günün günden yeg olsun ey cihân-gîr
Livâ-yı hüsnuñ olsun âsumân-gîr
- 1603 Cihân tırdıķça 'âlem içre şâh ol
Güzellik burcına raħşende mâh ol
- 1604 Ĥazândan serv-ķadddün olsun âzâd
Ki pejmürde yaraşmaz serv-i şimşâd
- 1605 Selâtin bendesin tâbende ĥurşîd
Ki 'avvâdiñdurur dem-sâz-ı nâhîd
- 1606 Velîkin ey şeh-i kişver-sitânum
Ĥuluñ bülbül yüzüñdür gülsitânum
- 1607 Ne tensin kim lebüñ sermâye-i cân
Ruħun pîrâye-i yâķût-ı raħşân
- 1608 Ne şehsin kim dü 'âlem saña bende
Benüm gibi hezârân ser-figende
- 1609 Periyiseñ niçün gözde 'ayânsın
'Ayân şüretde ma'nide nihânsın
- 1610 Ne yirdensin kimün neslîdür asluñ
Ne nev'edür bilinsün cins ü faşluñ
- 1611 İşitdi bu sözi çün ol dil-ârâm
Didi güş eyle tâ bulsun dil ârâm
- 1612 Şehâ bil atamı sulţân-ı ĥâver
Bir idi 'adliyile âb u âzer
- 1613 Öñinde günde biñ biñ tapucı
Nücüm-ı âsumândan çoķ ĥapucı
- 1614 Ziyâde mecmû' olmışdı ĥazîne
Sürür idi ĥamu ĥalb-i ĥazîne

- 1615 Kāzādan tahtumuzda ‘ıyş iderken
Gül-i ‘işretten idi sīne gülşen
- 1616 İrişdi şāha bir peyk-i huceste
Velīkin gönül gāyet zār u hāste
- 1617 Perişān u müşevveş kalbi gamnāk
Gözi hāsetde Ceyhūn gibi nemnāk
- 1618 Tefahhus eyleyince didi ey şāh
‘Adūn üzre muzaffer ide Allāh
- 1619 Bil ey şeh geldi bi-ḥad ceyš-i Tātār
Nücūm u kum ḥisābindan da bisyār
- 1620 Yürüyüp irdigi iklīmi yıkdı
Ne yıkmak od birağup cümle yaqdı
- 1621 Anı gūş itdi çün şāh-ı cihāndār
Gözine oldu bu vāsī‘ cihān dar
- 1622 Didi gāfletde geldi ol ḥayāsuz
Meşeldür gerçi bal olmaz belāsuz
- 1623 Eger biñ sa‘yile gelürse ‘asker
Beş ayda bunda ancak cem‘ olurlar
- 1624 Bize bir aya dek virmez emānı
Tevakḫufsuz diyem ḥalkā⁴⁶⁷ em ānı
- 1625 Velī biz Ḥaḫḫa idelüm tevessül
Ki ‘avn assı olur şāhib-i tevekkül
- 1626 Didi vü emr kıldı hāzirine
Bile tā gāyibi vü hāzırı ne

A_52b **Der-Şıfat-ı Seher**⁴⁶⁸

- 1627 Seher çün şeh-süvār-ı çarḫ-ı eflāk
İdüp tīg ile leylūn dāmenin çāk

⁴⁶⁷ ḥalkā: ḥayle E

⁴⁶⁸ Başlık: -E

- 1628 Yirinden tırdu çün şāh-ı cūvān-baht
Melek-sīmā perī-peyker felek-baht
- 1629 Didi hāzır oluñ ceng u sitize
Tutuñ bu dem elde şimşir u nize
- 1630 Didiler baş urup ser-cümle ey hān
Saña Çini taşır fağfür u hākān
- 1631 Hisāb olsun müsülmānlıkda leşker
Ber-ā-ber olur ise aña kāfer
- 1632 Kemāli bī-hisāb olan muhāsib
Görüp her biri bī-naqş u münāsib⁴⁶⁹
- 1633 Urup baş defter idüp şāh eline
Nücümü saymağičün māh iline
- 1634 Yayağ atlu kaması çil hezār er
Anuñda kimi aşğar kimi ekber
- 1635 Görüp şāhuñ yüzinden kanı kaçdı
Ne kan belki⁴⁷⁰ teninden cānı kaçdı
- 1636 Didi kanı o ceş-i baħr-ı enbūh⁴⁷¹
Ki mevci ğarķ iderdi deşt ile kūh
- 1637 Velī şimden girü iş başdan aşdı
Belā deryāsıdur mevc urdı taşdı
- 1638 Kāmu kārı oñarmaz līkin Allāh
Kim oldur cümle-i sultānlara şāh
- 1639 Hemān aĝzun açup itdi naşīhat
Didi bağlañ dil olmaya fażīhat
- 1640 Didi evvel havfı koñ ey ehl-i islām
Bilinmez çün n'ola⁴⁷² āĝāz u encām

⁴⁶⁹ Görüp her biri bī-naqş u münāsib: Görüp bī-naqş her yiri münāsib E

⁴⁷⁰ belki : kaçma A

⁴⁷¹ o ceş-i baħr-e enbūh: o baħr-ı ceş-i enbūh E

⁴⁷² çün n'ola: n'ola çün E

- 1641 Müsahhaḥ ehl-i İslāmuz muḳarrer
Fesād-ı küfri ḳoñ Allāhü ekber
- 1642 Şehüñ mevcūdidi yüz pehlevānı
Begenmezdi biri biñ ḳahramānı
- 1643 Ḳamu serdār u ser-keş çün ‘alemler
Şalardı ḳalb-i a‘dāya elemler
- 1644 Bu yaña geldün ol Tātār-ı bed-ḥū
Seherden dırnağa ḳaytarmaz ābū
- 1645 Çün ser-gerdānda ḥāric aheng
Ola mecnūn işiden yimedın teng
- 1646 Ko yaş ferdā felek ḳorğanğa cehd
İdüp ayırduğında⁴⁷³ berçemīn ‘ahd
- 1647 İdüp yürüş ideli şīr-i gerdüñ
Zeberlerni idüp küb zīr-i gerdüñ
- 1648 Siz ejderveş tutuñ⁴⁷⁴ yollarımı tīz
Yaturḳa biz olara idelüm ḥīz
- 1649 Didi anı vü atlandı atına
Dir iltüñ beni ol ḳaltaḳ ḳatına
- 1650 Aña bir tīr uram ḳiş-i ḳaderden
Ḳazā gül-gün ide ḥūn-ı ciğerden
- 1651 Eyitdi anı bāğladı alāyı
Açup a‘dāyiçün bend-i belāyı
- 1652 Varidi bir bahādūr adı Yulduz
Olurdu⁴⁷⁵ biñ ‘adū at salsa bīrüz
- 1653 Birinün daḥi adı Mīr-i cān-sūz
Olur yüz ḳalbe tīği āteş-efrüz

⁴⁷³ ayırduğında: aparduğında E

⁴⁷⁴ tutuñ: aluñ E

⁴⁷⁵ Olurdu: Alurdu E

- 1654 Bulardan mā‘adā şeh yüz görün er
İder ifrâz her biri hünerver
- 1655 Uzatdı pâyın oldı şadr-ı leşker
Ki ser-keşlikle artar kıadr-i leşker
- 1656 Bu cânibden şeh-i hâver çü tırdı
Baķup hayret elin başına urdı
- 1657 Görir bir baķr-ı bî-pâyân u miğfer⁴⁷⁶
Şanasın mevc urur deryâ-yı aķder
- 1658 Girü hem istimâlet virdi halka
Kulağ olsun ögüt bābına halka
- 1659 İrer nefsine rûha cebr idenler
Koruķdan yidi helvâ şabr idenler
- 1660 Didi ey erlige şîr-i jeyânlar
Peleng-i ma‘reke bebr-i beyânlar
- 1661 Bu dem ‘âlemde merd-i hâş olan siz
Ki rezmün bezmine rakķaş olan siz
- 1662 Gönül bir⁴⁷⁷ olmağa tedbîr idün siz
‘Adüya ted diyüp el bir idün siz
- 1663 Bu eşhâşî nişân-ı tîr idün siz
‘Adüyı tu‘me-i şimşîr idün siz
- 1664 İdün ser-pence birle zûr-ı bāzû
Başabaş olmağičün hem terāzû
- 1665 Çü Hâķ mü‘min kılına yarıcıdur
Ki kâfir mü‘mine yalvarıcıdur
- 1666 Eger mecmû‘ olursa cümle eşcâr
Yiter hark itmege bir şu‘le-i nâr

⁴⁷⁶ 1657b: -A

⁴⁷⁷ bir: düz E

- 1667 Ne deñlü cem‘ olursa kebg-i T̄üsi
Yiter bir yüz biñ bāz-i R̄üsi
- 1668 Ne deñlü cem‘ olursa kız ile bāz
Olur tavşancıl ol ortada şeh-bāz
- 1669 Ne ‘emr eyler işit gör H̄aḡ Te‘ālā
Cemī‘-i sırlara ‘allām u dānā
- 1670 ‘İnāyet olsa maḡlūb u esīre
Olur ḡālib nice ceyş-i keşīre
- 1671 H̄uşuşā az⁴⁷⁸ olursaq ehl-i ĩmān
Olup olur⁴⁷⁹ bize çok ‘ahd u eymān
- 1672 Neyiçün k̄orḡaruz biz kāfiriden
Bize raḡmet olan ḡod ḡāsirīnden
- 1673 Tek olmañ siz bugün sulḡāna ḡāyin
Şeb-i merg irdi almaḡ dūr-i ḡāyin
- 1674 Atamuñ varidi üç pehlevānı
Üçi daḡı anuñ uç pehlevānı
- 1675 Biri biñ er deger varidi bi‘ad
Velī üç serveriydi key ser-āmed
- 1676 Ġāzanferdūr biri ol şīr-i jerze
Felek aşlanına şalardı lerze
- 1677 Ol üç bebrūñ biri oldu cihān-ḡīr
Felek şīri ol ejderḡāya naḡçīr
- 1678 Biri şimşir-zen ḡahḡār-ı ḡūn-ḡār
Biñ a‘dāya olur biri ciḡer-ḡār
- 1679 Çü meydāne irişdi şāh-ı dīndār
İder küffāra ḡarşu ‘arz ı ḡundār

⁴⁷⁸ az : añ: E

⁴⁷⁹ olur: ola E

- 1680 Daḥi şaf şaf düzetdi ‘askerini
Ki albi albe uran key erini
- 1681 Ğazanfer meymeneyle urdu şan şır
utar meyserde yir bebri cihān-gır
- 1682 Cenāha urdu ahhār-ı cihān-dār
Anuñ ahrından a‘dāya cihān dar
- 1683 Cenāhını çü düzdi şāh-ı Īrān
anat uyru dokerler ayli turān⁴⁸⁰
- 1684 Göğüs gerdi sihāma⁴⁸¹ şāh urdu
amu tır u kemāna abza urdu
- 1685 Çü urdu şāh cūş u heybetiyle
Daḥi āk u urunb u şavletiyle
- 1686 Çü meydān yirine geldi şehen-şāh
Didi gökden melek “naşrun mine‘llāh”⁴⁸²
- 1687 Çalarlar ol dem abl u kūsı
Bile yanımca hem şurnā-yı Rūsı
- 1688 Yüzeyüz oldu çün kim iki deryā
Şan oldu ğar heft ilīm-i nüh yā
- 1689 Görür bir laḫza içre iki ‘asker
Kemın açmış ecel cāna ber-ā-ber
- 1690 Görince birbirini geldi cūşa
Erenler beş beş irdiler urūşa
- 1691 Hirāsā niçün ün urdu ser-ā-ser
Yarıldı gökler ü şarşıldı yirler
- 1692 Yaşāvullar şalındı şol u şaĝa
Şol işlerden göre⁴⁸³ saĝlar yasaĝa

⁴⁸⁰ turan: boran E

⁴⁸¹ sihāma: “sehāma” şeklinde harekeli

⁴⁸² Fetih 48/3 Ve sana şanlı bir zaferle yardım eder

⁴⁸³ göre: gire E

- 1693 Meger Tātārda varidi bir mīr
Hezārān fikr içinde ehl-i tedbir
- 1694 Peleng ismi vü kendü şīr-i şerze
Şalardı hamle itse bebre lerze
- 1695 Atın şıcratdı geldi hān atına
Şanasın kim ten irdi cān atına
- 1696 Didi ey hān-ı ‘ālem eyle fermān
Gōñülde oynayalum başdan cān
- 1697 Çün oldı anda destūr rāst-cergūn⁴⁸⁴
Olup fikri gibi geer o azgūn
- 1698 Nice biñ mīr-zāde şīrlerden
itāla ac u cāna şīrlerden
- 1699 Düşüp atdan zemīne pehlevānlar
Devān oldı öñince Erdevānlar
- 1700 Alup ta‘zīmle meydān içine
Şalarlar od bırağup cān içine
- 1701 Urup baş ayağına döndi bunlar
Dime raħmān ki şeytān cüdi bunlar
- 1702 Çü tenhā kıldı cergūn-ı bed-aħter
Bu necm-i naħs ile ceng itmek ister
- 1703 O demde er aleb kıldı çü bizden
Diyelüm yā ne gizlū ola sizden
- 1704 Atamuñ varidi bir ‘abdı maħbūb
Nice biñ hāleti var cümle mergūb
- 1705 İki itmezdi şeh bir sözün anuñ
Virürdi hāşılın bir demde k‘anuñ
- 1706 Kemālinde silahşoridi gāyet
Degül nāış ki bulmuşdı mahāret

⁴⁸⁴ Çün oldı anda destūr rast-nergūn: Çün aldı rast destūr anda cergūnE

- 1707 Çü gördi ol Һaruñ çağurdığın tiz̄
Olur sür‘atde çün şir-i sebük hiz̄
- 1708 Semendin sürdi vü meydāna geldi
Dime meydāne ol merdāne geldi
- 1709 Didi şāhum baña sen eyle destūr
Diyessin qanı cāmı saña dest ur
- 1710 Atın debdi çü cenge dil-ārām
Didi şāh⁴⁸⁵ cān ider mi bī-dil-ārām
- 1711 Bunı daħi anuñ gibi erenler
Getürdi remzgāha rezm-zenler
- 1712 Urup baş döndiler ol qaldı anda
Hüner tende degüldür belki cānda
- 1713 Birine çün biri oldı muqābil
Muqābil ilki divāsa muqātil
- 1714 Biri qattāl u hūn-riz-i cefā-kış
Biri hūnhār u serdār-ı belā-kış
- 1715 Biri hışm ile dehrüñ Ehremānı
Biri qahr ile devrūñ qahramānı
- 1716 Birisi pehlevān-ı⁴⁸⁶ rub‘-i meskūn
Birisi hem-ser-i şāh-ı Ferīdūn
- 1717 İrişdi çünki Pīrüz-ı dil-āver
Selām idüp dir ey şālār-ı kişver
- 1718 Getür neñ var görülsün qarb-ı⁴⁸⁷ desti
Alağa kim düşer gör qarb-ı desti
- 1719 Muħannessin cihān içre er olma
Çetüñ añla öziñi ‘anter olma

⁴⁸⁵ şāh: şeh E

⁴⁸⁶ pehlevān-ı: qahramān-ı E

⁴⁸⁷ qarb-ı: qarb-ı E

- 1720 Şeker-leb kavline hışm itdi Tātār
Pes oldı turř-rūy u telh-güftār
- 1721 Didi ey kanı ıolmış Türk-zāde
Yüzüñ şuyı virilsün şimdi bāde
- 1722 Diler dīvāne-dil idüp seni şayd
Saçun bendin ideydüm boynuma kayd
- 1723 Bunı gūř itdi vü cūř itdi Pīrüz
Olur Hūrřıdveř pūr-řu‘le-süz⁴⁸⁸
- 1724 Didi ey řaltabān Tātār kāfir
Şalāh-ı dīni yoķ ifsādı zāhir
- 1725 Erenler tıēe desti urşa evvel
Řāziyyeñ ba‘de-zān bulurdı fayşal
- 1726 Velī çün eyledün şalbüm ğazabnāk
Bil itdüm baēruñı şimşir ile çāk⁴⁸⁹
- 1727 Çü zen ğavēāyı ķo it merd iseñ ceng
Kulūh endāzisuñ pādāř olur seng
- 1728 Bunı gūř itdi ol ħinzīr-i bed-rāy
Didi bu iti ķaytarmaķ gerek hāy
- 1729 Basup pāyımı tıtdı ğürzi evvel
Alur destine řan Elbūrzi evvel
- 1730 Hāvāle bī-tevaķķuf ķıldı ol dem
Çü Pīrüz anı ğördi oldı der-hem
- 1731 Tıutup deste dibinden burdı anı
Seēirden at çeküp baş tırdı anı
- 1732 Çeküp yirden elinden aldı ol māh
Melekler didi ğökten “yensur‘allāh”

⁴⁸⁸ pūr-řu‘le-süz: pūr-řu‘le vü süz E

⁴⁸⁹ çāk: ħāk E

- 1733 Yabana atup⁴⁹⁰ eder tîz hamle
Bizi gözler ide gör halkı cümle
- 1734 Uça varınca mühletdür⁴⁹¹ dimişler
O mühlet âhiridür let dimişler
- 1735 Bir oldı iki hamleñ dañi eyle
Varup biñ kez ölüm hâlini söyle
- 1736 Be-her-hâl eyleyüp cehd ü hamıyyet
Kâtı ikdâm idüp key kıldı gayret
- 1737 Alur bir cân-sitâni nîze-i tîz
Ne nîze şanasın elmâs-ı hebtîz
- 1738 Ecel mañrûrına bir kâse cüllâb
Şanasın kim saçıldı âteşe âb
- 1739 Çün şundı urdı Pîrûz aña desti
Çeküp aldı elinden çarb-ı desti
- 1740 Çü nevbet degdi Pîrûz-i dilîre
Peleng-efgen reheng-i şîr-gîre

A_56a Der-Şıfat-ı Ceng-i Pîrûz u Medh-i Tîğ-i Ü⁴⁹²

- 1741 El urdı tîge çekdi seyf-i kâtı‘
Ecel kavlin yitüşdürmekde sâtı‘
- 1742 Ne seyf ol kim olur âyîne fethe
‘Adüyı kesre itdür yarı fethe
- 1743 Ne göz ki belki odur câm-ı cihân-bîn
Merâyâ-yı eceldür reh-ber-i kîn
- 1744 Çü Yūsuf-şüreti bî-ğıll u kîn
Ecel Yâ‘kûbına dir gözüñ aydın

⁴⁹⁰ Atup: atdı E

⁴⁹¹ varınca mühletdür: varıncadur mühlet E

⁴⁹² E_69a Der-Şıfat-ı Ceng-i Tatar E

- 1745 İrişdi kellesine çaldı bir tîğ
İki şakq itdi şankim şā'ika tîğ
- 1746 Qalup tobraqda pāmāl oldu çün pest
Giriv itdi vü Tātār oldu bī-dest
- 1747 Yire düşti çün ol hūş düşmedi fāl
Bu fāla itdiler çok qıl ile qāl
- 1748 Şeh-i hāver bu bu cānibden olup şād
Sürür-ı haţır ile oldu dil-şād
- 1749 Nişāriçün buyurdu şeh ser-ā-ser
Açup el ayağına saçdılar zer
- 1750 Nücūm-āyīn nişāri gördi Pīrūz
Qamudan mihr-i bahtı oldu Pīrūz
- 1751 Qıvāma geldi vü gāyet sevindi
Anun gibi qulı şāhum sev indi
- 1752 Çü merrih urdı ol dem na're-i ra'd
Didi şāh⁴⁹³ tāli'inde qalmaz sa'd
- 1753 Vir biñ pehlevān ger iki ger penc
Elimdedür terāzū-yı belā-senc
- 1754 'Adūdan ol kül ister er sürüp at
İde ol 'arşada varırsa şeh mat
- 1755 Şeh-i kāfir bu yüzden gördi hāli
Tutuldı qalmadı bir zerre⁴⁹⁴ qālī
- 1756 Söz açup bāqınınca şol u şağa
Birisi göz qarardup düşdi ağa
- 1757 İrince naţ'-ı meydāne idüp mat
Bir āher niyyetine qalkıdur at

⁴⁹³ şāh: şeh E

⁴⁹⁴ zerre: kılca E

- 1758 Biñ itme bir sözi var ey bürāzer
Urur on kāfirūñ cānına āzer
- 1759 Görüp Tātār dilden oldı der-hem
İdüp cāndan kamu ḥalīline vir hem
- 1760 Didi ey ḳaltabānlar pür-hirāsān
Bir oğlan eyledi on cismi bī-cān
- 1761 N'idersiz tiğ ya n'eylersiz atı
Bunı didi söz oğın urdı ḳatı
- 1762 Bu zehr-i ḳātiliçün içdi anlar
Helāk oldı o dem hep pehlevānlar
- 1763 Görüp yulduz yil yil gibi atı
Sürer āteş olup ḥışm ile⁴⁹⁵ ḳatı
- 1764 Çeküp aldı ele bir gürz-i gürbüz
Ki ura ḫađılaydı Kūh-ı Elbürz
- 1765 Sezāvār irdigin gördi o server
Görüp 'arz-ı hüner ister hünerver
- 1766 İrişdi urdı çün Tātār-ı bed-rāy
Muḳābil mi olur bedr aya bedrāy
- 1767 Siper başına çekdi ol dil-āver
Ḥađıldı ol siper cem⁴⁹⁶ oldı yek-ser
- 1768 Mu'allāḳ urdı bir deşt ol sebük-ser
İki cānibden oldı āferinler
- 1769 Velī çün bebr gibi ḫurdı ol mīr
İrişdi düşmen-i ḫar-tab'a şān şīr
- 1770 Semend-i ḫasmuñ anda şağın
El urdı aldı a'dānuñ ayāđın

⁴⁹⁵ ḥışm ile: ḥışm itdi E

⁴⁹⁶ cem' : kamu' E

1771 O da el ırmeyüp cūş itdi başdan
Çıkarur merd olanlar nānı ıaşdan

A_57a **Der-Şıfat-ı Ceng**⁴⁹⁷

- 1772 Ele el başa baş urup ser-ā-ser
Birebir oldu ol iki ber-ā-ber
- 1773 Sünüşdiler itişdiler ğazabnāk
Alışdılar virişdiler şegābnāk
- 1774 Tokuşdılar ziyāde gāh u bī-gāh
Yoluşdılar piyāde rāh u bī-rāh
- 1775 Ol ister cān ile kim ola başın
Bu ister içi gibi ide ıaşın
- 1776 Ol ister baş ala vü ola serdār
Bu ister ıasma taht olsun ser-i dār
- 1777 Ol ister kim ola bir fülse biñ baş
Bu ister bir başa biñ kere sābāş
- 1778 Velīkin şoñra bī-rūz oldu Pīrūz⁴⁹⁸
Murādı ol ki başı vire⁴⁹⁹ Yulduz
- 1779 Hemān dem ceyš-i Tātār eyledi cūş
Şedāsı kıldı ins u cinni bī-hūş
- 1780 Berī cānibde daħi ıayl-i leşker
Aķup ol baħre tölmiş seyl-i leşker
- 1781 Ne leşker ğüyiyā deryā-yı āhen
Şanasın mevcdür miĝferle cevşen
- 1782 ‘Adedde oldu yetmiş biñ kadar er
Kazādan anda şankim heft-kışver

⁴⁹⁷ E_70b Der-Şıfat-ı Ceng ü Harb

⁴⁹⁸ Velīkin şoñra bī-rūz oldu Pīrūz: Velīkin şoñra ğālib oldu Pīrūz E

⁴⁹⁹ başı vire: vire başı E

- 1783 amusı uğraşa at şalmışıdı
Nice yirlerde virüp almişıdı
- 1784 ü gördiler iriřdi ceyš-i kâfir
Bular ĥod cümlesi cebbâr u câbir
- 1785 Hemân-dem na‘ra urdı şâh-ı ĥâver
Ki zîrâ merd idi ġâyet dil-âver
- 1786 Görüp itdi teveccüh cenge ol cünd
Ėazabdan rezm-i ĥasmiçn olur tünd
- 1787 İrişdi v kavuşdı iki leşker
Bir itdi iki cânib şalb u şaflar
- 1788 aruşdı çn iki leşker olup bir
Er iseñ atlanup meydâna gel gir
- 1789 Bu yaña ol iki şîr-i dil-âver
Görürler kim karışdı iki leşker
- 1790 İrişdi atlarına bindi anlar
Girişdi ceng içine dökdi şanlar

A_57b Der-şıfat-ı Ceng-i Bisyâr-kerden Her D-‘Asker⁵⁰⁰

- 1791 Biĥâr-ı ĥn irişdi çn semâya
Girür seyl-âb-ı dem ol dem sarâya
- 1792 O orĥudan bulutda gizlenr mihr
amer göklerde pinhân eyledi çîhr
- 1793  şan ırmaqları her yaña şızdı
Görüp ĥarbeyle tiğn yüzi kızdı
- 1794 Egerçi kıymadur tiğ u teberler
Velikin kendi toğrardı ciğerler
- 1795 İrişdi kh-ı kişte tâ be‘ayyķ
řafaķdan şana yundı mâh-ı [âfâķ]⁵⁰¹

⁵⁰⁰E_71a Der-şıfat-ı Ĥarb u Ceng

⁵⁰¹1795: -E / Kelime eksik

- 1796 Kemān-ı zāğ-ı şavt-ı şürdegānı
Ki ola ğalile kerkes şādumānı⁵⁰²
- 1797 Süñüler cümleten olup neyistān
Arasında erenler şir ü ğarrān
- 1798 Selīm olanlar oldu bebr ile şir
Gelüp varan arada harbe vü tir⁵⁰³
- 1799 Ecel rāhı olur çün gerd ile güm
Kılıç yol gösterürdi şanki encüm
- 1800 İrer yirden göge bāng-ı demāme
Ki ol şevk ile berter şubh cāma⁵⁰⁴
- 1801 Anuñ gibi irer toz āsumāna
Süñü toz içre beñzer keh-keşāna
- 1802 Kemendüñ çinine şalup girihler
Tolar kan ser-te-ser çeşm-i zırılılar⁵⁰⁵
- 1803 Kılıçdur şan ecel rāhına hem-rāh
Kime kim yoldaş oldu kaldı bir āh
- 1804 Ayırd işinde māhir tığ ü bürrān
Ecel murğıdur oğ kim uçurur cān
- 1805 Müselmānlar ider sür‘atde tevfir
Kıatı yaydan boşanmış şanasın tir
- 1806 Işığdan tāba düşmiş ma‘r-ı pür-cüş
Ecel hūnīne gūyā oldu ser-ğüş
- 1807 Ölüm sözini tabı-ı a‘lā vü dūnuñ
Koyar darb-ı kulağına ‘adūnuñ

⁵⁰² 1796: -E

⁵⁰³ 1798: -E

⁵⁰⁴ 1800: -A

⁵⁰⁵ 1802: -A

- 1808 Çomaklar başa urduqça⁵⁰⁶ şudâ‘ı
Sünü gönderüp eylerdi vidâ‘ı
- 1809 Qılıçlar her biri bir cām-ı şafī
Ecel bīmārına bir cur‘a şāfī
- 1810 Ne şerbetdür içenler oldı bī-tāb
Görünmedi hayāl u gelmedi h‘ab
- 1811 Şulandı kan ile çün şahn-ı meydān
Yatırdı pā vü ser şan gūy u çevgān
- 1812 Sünüden geçmege bulmazdı yil yol
Egerçi yilde kuvvetli olur kol
- 1813 Sünüler ser-keş olup qaldurur ser
Qılıçlar kendü çalar kendü oynar
- 1814 Aña kan ağladurken tīg-i bī-raḥm
Zebānına ‘aceb ḥande ider zaḥm
- 1815 Zebānı yoq nice gelsün beyāna
Ki ‘arz-ı hāl ide şāh-ı cihāna
- 1816 Terahḥum eyleyüp dil şoqdı kūr tīr
Ki iki dil tuta vü dīde taqrīr
- 1817 Çalup çarpar ecel rāhımı dāyim
Qılıç ü gürz olup qolluqda kāyim
- 1818 Ecel Daḥḥākı ol dem geldi ḥize
Dime sen ejdehādur tīg ü nīze
- 1819 Ferīdūn-ı selāmet qaçdı Nūha
İre ol yire tā varsa şükūha
- 1820 Yüzi tīgüñ ecel derdine şāfī
Şifā-yı mevte şerbet oldu şāfī⁵⁰⁷

⁵⁰⁶ urduqça: virdükçe E

⁵⁰⁷ 1818-1820: -E

- 1821 Nevā-yı zār itse nāy u nāvek
Erenler aş iderdi an egāvek⁵⁰⁸
- 1822 Teber alınduğunca cism ü cāna
Teberrā gōsterür külli cihāna
- 1823 urup hengāme-i mevt itdi bāzār
Gōre cān virmege var mı arīdār
- 1824 Olur dellāl-i tīr u tīz-reftār
Sīnir kesmek aña ūy olmuř ey yār
- 1825 Olup kātı‘ keser ‘irk-ı ayātı
Olur āı⁵⁰⁹ unar cām-ı memātı
- 1826 Metā‘-ı mevtiūn ya ur‘adur tīr⁵¹⁰
Niřān eyler ki tā olmaya tađyīr
- 1827 Kime mevt ecliyiūn dūřse ur‘a
İrer cām-ı ecelden aña cūr‘a
- 1828 ılı toz ire gūyā gice řem‘
Kesük başlar olur pervāneveř cem‘
- 1829 Ecel deryāsudur aynadı aşdı
azā mevci aşup şan başdan aşdı
- 1830 Olur dellāl arada tīđ-i ūn-rīz
Belā bāzārını dilden ider tīz
- 1831 Selāmet ara yirden oldı pinhān
Cihāndan aşra urdı etr u eyvān
- 1832 Görür at ayađından yir mūřevveř
Ĝazabdan gūn olur bir pāre āteř
- 1833 azā yađmurları ūn yađdı andan
Niceler el yudı ol demde cāndan

⁵⁰⁸1821: -E

⁵⁰⁹āı: sātī E

⁵¹⁰tīr: yir E

- 1834 ‘Arūs-ı mevti şurnâ itdi bî-dâr
 ılıç âyinedür bamaa didâr
- 1835 Ki gök toz içre beñzer pîl-i cenge
 Süñülerden Yaħud püşt-i pelenge
- 1836 Yel oldı sür‘at ile raş-ı raşân
 O bād üstinde rākib ebr-i ğarrân
- 1837 Kemend irüp çün irdügin bend
 Kemend eyler uladurmadiğıçün bend
- 1838 Ki esbün sür‘ati merdân-ı ħun-riz
 Odur⁵¹¹ şan bād-ı şevk-i âteş-i tiz
- 1839 Atıldı⁵¹² ħarbeler çün irdi cenge
 Ki baş cân⁵¹³ almağıçün girdi cenge
- 1840 Egerçi sineye gelmekde dil-dâr
 Velikin alb ile eylerdi bāzâr
- 1841 İki leşkerde bir oldı⁵¹⁴ aan an
 Muħite atre olmiş baħr-ı ‘ummân
- 1842 Diyüp kâfir baş arar anda andan⁵¹⁵
 Yüzer şan sib-i sürh âb-ı revāndan⁵¹⁶
- 1843 Ğazabdan yandı serverler arāra
 ‘Araq şıçrar şan âteşdür şerāre
- 1844 Ğiriv ü na‘reler birle aaa
 olup şaħrā pür oldı a-ı āfā
- 1845 İtişdi nîzeler çün⁵¹⁷ almaa cân
 Açup ağızını olar aldı ħayrân

⁵¹¹ Odur: İder E

⁵¹² Atıldı: Ayıldı E

⁵¹³ baş cân: cân baş E

⁵¹⁴ İki leşkerde bir oldı: İki leşkerden oldı bir E

⁵¹⁵ anda andan: anda anda E

⁵¹⁶ âb-ı revāndan: âb-ı revānda E

⁵¹⁷ nîzeler çün: nize gerçi E

- 1846 Dökerler oğlar maṭarāsā yire ḳan
Ṭamar ḳanlı ḳılıçdan dem-be-dem cān
- 1847 Yağardı şan tüfek⁵¹⁸ seng-i ebābīl
Ne ḍarb-ı pīli ḳor ne şāhib-i pīl
- 1848 Şu ḥadde oldı şavt-ı ceş-i berter
Çü feryād-ı günehkārām be-maḥşer
- 1849 Dilīre şavt-ı ṭablūñ ğayret-efzāy
Nitekim meste āvāz-ı heyā-hāy⁵¹⁹
- 1850 ‘Alemler ser-keş olup çekdi ḳāmet
Melekler didi ḳadd-i ḳāmet ḳıyāmet
- 1851 Miyān-ı şuḳḳada tāc-ı mükerrem
Şafaḳdan ṭoğdı güyā mihr-i a‘zam
- 1852 Ne şu‘bāndur ḳılıç kim ḳan olup ḳūt
Olur ḳımı dem-ā-dem la‘l u yāḳūt
- 1853 Çekilmez ba‘d-ez-ān bil minnet-i miğ
Şuvarur ḥalkı başdan çeşme-i tiğ⁵²⁰
- 1854 Siperler zaḥm-ı tiz ile çü ğalbır
Olur gürz-i ğirānlar elde kefgir
- 1855 Dil-āverler boşanmış şire beñzer
Çekilmiş berḳveş şimşire beñzer
- 1856 Yolın perrān olup ṭoğrı varur tır
Anuñçün şadr-ı a‘dādur aña yir
- 1857 Cihān deryā-yı āhen içredür ğarḳ
Bulut gökde yoğ iken yir ṭolu berḳ
- 1858 Ṭırāḳ u gürz ü çākeçāk-ı şimşir
Yarardı ḳalb-i bebr ü zehre‘-i şir

⁵¹⁸ şan tüfek: şanasın E

⁵¹⁹ 1849: -A

⁵²⁰ 1853: -A

- 1859 Kılıç hançer görüp tünd oldu tūsen
Hevāyı tūtdı berg-i bīd ü sūsen
- 1860 Görüp peykān-ı sebzi kaçdı hançer
Zümürred gördi gūyā mār-ı ejder
- 1861 Süñü dilden bilür cān mācerāsın
Kılıçdur ayıran ten cān arasın
- 1862 Varup gürzüñ şadā şark u ğarba
Kılıç gör nice yarar darb u ğarba
- 1863 İki cengī arasına görür çok
Kılıçdan ğayrı araya girür yok
- 1864 Gemi gibi yüzer hūnda erenler
Süñüler ellerinde şan serenler
- 1865 Nice olmaya maşşerden ‘alāmet
Başa toprak koyup kaçmış selāmet
- 1866 Sitem görmüş gibi yaylar büküldi
Egince anı a‘zālar söküldi
- 1867 Dil-āverler yanında şanma terkeş
Per açdı şanasın şeh-bāz-ı ser-keş
- 1868 Her oğ kim atdılar Rüstem-kemānlar
Atıldı karşı vardı aña cānlar
- 1869 Uçar mı havf idüp oğdan melekler
Yelekli kerkese döndi felekler
- 1870 Egerçi egri līkin atduğı tīr
Dil-i a‘dāyı eyler toğrı⁵²¹ ol yir
- 1871 Ne yāre kim ağız açup bağardı
Turup ağızına hançer dil şoğardı
- 1872 Gider añarı vü bağmaz beriye
Olup pā-māl yatup ser-seriye

⁵²¹ eyler toğrı: toğrı eyler E

- 1873 Düşüp qalur bu yirde nefs-i hayvân
Vedâ' idüp tene eyler sefer cân
- 1874 Kılıçdan hâşıl olan tâb u ferri
Görüp tirûñ başına ağıdı perri
- 1875 Düşer İslâm içine cünd-i küffâr
Nigükâr ehli içre şan günehkâr
- 1876 Ecel bâdı dükendi esmesinden
Hâcîl oldu kılıç baş kesmesinden⁵²²
- 1877 Kesile kolçağıla tîğ-i hem-zâd
Bitürdi nañl-i âhen şanki pûlâd
- 1878 Kader tîğine vermiş Hâk rızâyı
Yaza tâ cebheye hañt-ı kazâyı
- 1879 Bulut toz⁵²³ ra'd kûs u yağmurı kan
Tüfek şan yıldırımdur kim alur can
- 1880 Şaħîh-endîşe gibi göz ider tîz
Velîkin fikr-i fâsidveş geçer tîz
- 1881 Çü ecsâm ile oğlar elleşürler
Sünûler sînelere dilleşürler
- 1882 Boşandukca ol oğlar nağd-ı câna
Kopar ol laħza baқdurmaz cihâna
- 1883 Eşer itmez Süleymân der'ine tîğ
Emîndür yıldırımdan nitekim miğ
- 1884 Vuruşdı red kı lup gürz ü siperler
Çalışdı cûş ile tîğ u teberler
- 1885 Görüp ser-keşlerûñ qaldurduğun baş
Kemânlar ki neyiçün çatdılar qaş

⁵²² 1876: -A

⁵²³ Toz: toğ E

- 1886 Ne çatmak aş ucı birle işâret
İder tâ mevtiçün ola beşâret
- 1887 Egerçi şûretâ toğrı ve hem râst
Velîkin fitneyiçün olmuş arâst
- 1888 Yaar çün tâb-ı harbe içler
Şuyın yalmanur u virür ılıçlar
- 1889 Yelek olmuş ılıç key bî-ayâdur
ınıdur ğâr u kendü ejdehâdur
- 1890 Tozutduca zemîni raş-ı raşân
Olur andan acer la‘l-i Bedehşân
- 1891 Şanasın sînelerdür bar-ı cûşân
Ki olur kîne bādından hurûşân
- 1892 Çü cân murĝı uçardı sînelerden
alâş olurdu sîne kînelerden
- 1893 Çü yağdı yire gökden âr u ârâ
Biâr-ı hûn irişdi tâ Buhârâ
- 1894 İder feryâd kûs-i âhenînden
Uyur mı murĝ u mâhî âh eninden
- 1895 açar gör havfdan gerdi hevâya
İraqdan bamaĝa ıdı semâya
- 1896 ılıç çaldı⁵²⁴ Sikender gibi hemvâr
Selâmet cânibine sedd ü divâr⁵²⁵
- 1897 Şalup kâfirlere “bâ‘s-ı şedîdi”
Ourlardı “ve enzelnâ adîdi”⁵²⁶

⁵²⁴ Çaldı: çekdi E

⁵²⁵ divâr: dinâr E

⁵²⁶ Hadid 57/25 Andolsun biz peygamberlerimizi açık delillerle gönderdik ve insanların adaleti yerine getirmeleri için beraberlerinde kitabı ve mizanı indirdik. Biz demiri de indirdik ki onda büyük bir kuvvet ve insanlar için faydalar vardır. Bu, Allah'ın, dinine ve peygamberlerine gayba inanarak yardım edenleri belirlemesi içindir. Şüphesiz Allah kuvvetlidir, daima üstündür.

- 1898 Bu ğavġā bebre yirde şaldı lerze
Yüzin gökden şarardur şîr-i şerze
- 1899 Bu yolda katl olanlar buldı devlet
Şehîd oldı giyüp gül-güni hil‘at
- 1900 Ecel ħaţţâtı levĥi üzre⁵²⁷ yazdı
Sünü engüşti birle sürĥin ezdi
- 1901 O levĥ üzre ĥurûf oldı bedenler
Şanasın noĥtaldur anda serler
- 1902 Şalât-ı mevte ġuş eyler şalâyı
Ki tâ da‘vet ide yoĥsul u bâyı
- 1903 Diridi na‘ra urup kûs dem dem
Budur ħan içre baş oynayacak dem
- 1904 Ecel tîri bir idüp cism ü cānı
Yir idindi kemîngāh-ı kemānı
- 1905 Degül oĥ bir demür ħaynaĥlı şeh-bāz
Ki biñ baz aña ħırmaz ursa pervāz
- 1906 Aĥup ĥûn⁵²⁸ ırmaġı cûş itdi çün seyl
Ne at u âdem almaĥ çüb degül fîl
- 1907 Gören dir başları ĥûn-âb içinde
Kedûlardır yüzerler âb içinde
- 1908 Dem-â-dem kerrenây itse ġîrîvi
Ger idüp ħorĥıdan biñ⁵²⁹ nerre dîvi
- 1909 Ĥam olup ejderāsâ piç-der-piç
Dem urup diler⁵³⁰ ide düşmeni ĥiç
- 1910 Yed-i Mûsîde nîze şan ‘aşâdur
‘Adû Fir‘avnına Ĥaĥdan belâdur

⁵²⁷ levĥ üzre: levĥ-i ĥâke E

⁵²⁸ ĥûn: ħanE

⁵²⁹ ħorĥıdan biñ: ħorĥudur bil E

⁵³⁰ diler: ister E

- 1911 Yaḥūd oldur ŧihāb-ı tīz-reftār
Ki çarḥ urduçca cān u dil olur zār
- 1912 Vegāda ŧanki rüyīn Güstehemdür
Şecā‘at levḥasında mürtesemdür
- 1913 Saçıldıçca erenler üzre қanlar
Döner bebr ü pelenge pehlevānlar
- 1914 Çü mümted oldı ceng ü rezm ü peygār
Nice kār işlerin zaḥm itdi bī-kār
- 1915 Çü germ oldı ser-ā-ser çarb-ı ḥarbuñ
Қamusı oda yandı ŧarқ u ğarbuñ
- 1916 Egerçi kim müselmānlar daḥi ceng
İdüp cān u göñülden cenge āheng
- 1917 Velīkin ‘asker-i kāfir қatı çoқ
Şu resme kim aña ‘addile ḥad yoқ
- 1918 Ol uçdan ğālib oldı ceş-i kāfir
Müsölmānlar egerçi ḥarbe қādir
- 1919 Hemān dem on iki biñ pīl sürer tīz
Görür kim ŧaydı ŧan bir ŧīr-i ḥūn-rīz
- 1920 İrişdi vü toқındı ol erenler
Dizine çıқmayup⁵³¹ baḥre girenler
- 1921 İtişdi nīzeler ol demde cenge
Қılıç beñzerdi қan içre nehenge
- 1922 Çü ol dem ‘aciz oldı cenge küffār
Hemān tersine yüz dönderdi Tātār
- 1923 Bu ‘acz ile çü yüz dönderdi ‘asker
Қovar bir bāz biñ zāğ-ı siyeh ‘asker
- 1924 Bu ḥāli bildi görди azdı Cergūn
Didi olur mı böyle ḥarb-ı azğun

⁵³¹ çıқmayup: çığmayup E

- 1925 Çığırdı ol zamān dir anı Yulduz
Bile gelsün biri yāruñ cihān-sūz
- 1926 anı bebr-i cihān-gīr-i yel-i ŗīr
Olur ejder aña āhū-yı nacīr
- 1927 Çü cem‘ oldı amu ŗīr-i jeyānlar
Ferīd u biñde bir mümtāz o leŗker
- 1928 Seildi pehlevānlar ahramānlar
Mübārizler amu ŗīr-i jeyānlar
- 1929 Çü hūkmi altına bir ulb er aldı
Biñ er birle ‘ālem üstine ŗaldı
- 1930 Bu yaña ceng ile Pīrūz server
arıŗmıŗdı ŗanasın āb u āzer
- 1931 Çalaydı seyfini bir kere kime
İderdi ejder ise iki nime
- 1932 Elinde nīze birle itse cevlān
İderdi ŗūr ile gerdūnı gerdān
- 1933 Oıyla yadırdı ger ol āfet
Gören eydürdi kim kopdı ıyāmet
- 1934 Eyitdi Ka‘betīr-i cengi tekrār
Olurdu cümle Tātāruñ iŗi zār
- 1935 Çü bu ceng ire gördi ol sebūk-ser
Uzatmıŗ pāyini deryā-yı leŗker
- 1936 Hemān gördi vü döndi irdi ŗāha
Didi ŗāha iriŗmiŗdür iŗ āhā
- 1937 Ki bir deryā gelür āteŗ-engīz
ılı ŗuyı gerek men‘ itmege tīz
- 1938 Bunu gūŗ itdi vü ŗāh eyledi āh
O bir āh itdi ar-ı heftūme rāh

- 1939 Didi ey cān gözinüñ nūrı Pīrūz
Seni Hāḡ itsün ins u cāna Pīrūz
- 1940 Beyān it imdi bu derdüñ devāsın
Oñılmaz rence daḡı sen şifāsın
- 1941 Didi Pīrūz emr it cümle yārān
Ne müfred cem‘ ola a‘yān u erkān
- 1942 Didi ḡanı Ğāzanferle Cihān-ġır
Daḡı kakhār-ı cengi şır-i şimşır
- 1943 Çü leşker tendürürsen cān-ı leşker
Vücūduñsuz n’iderler cān-ı leşker
- 1944 İki yanına ol üç pehlevānı
Alur ki anlar durur üç pehlevānı
- 1945 Tevekkül eyleyüp dilden Hudāya
Tutup gerden rızā birle ḡazāya
- 1946 Şadefveş istimālet aġzın açdı
Naşāyıḡ dürlerin yārāna saçdı
- 1947 Didi ey ḡahramānlar merd erenler
İkili şirketinden ferd erenler
- 1948 Ayaġ almaġıçün el bir idüñ siz
Gelüñ ḡoş rāy ile tedbır idüñ siz
- 1949 ‘Adū naḡcır olup biz şır olalum
Olar gürz olsa biz şimşır olalum
- 1950 İki olurlar ise bir olalum
Kemān olurlar ise tır olalum
- 1951 Baña Cergün ile ḡoñ ḡalbgāhı
Ḳılam hem-dem olara derd u vāhı
- 1952 Didi anı vü irdi ceyš-i Tātār
Göz açup na‘ra urdı şāh-ı bīdār

- 1953 Şanasın kendidür gerdün-ı seyyār
Elinde tîğ merrih-i cihāndār
- 1954 Yaḥūd kāfir kilīd-i milk-i kīndür
Anuñ miftāh-ı belkim tîğ-i dīndür
- 1955 Şeh urduḡca dem-ā-dem na're-i ra'd
Kılıç berḡ-i dıraḡşān kevkeb-i sa'd
- 1956 Bu şavt-ı ra'd ile şimşek gibi tîğ
Döker ḡan yaḡmurun gerd iḡre şan miḡ
- 1957 Süñü şan kim şihāb-ı berḡ-ı girdār
Toz iḡre gice şankim şu'le-i nār
- 1958 Yaḥūd nīze ḡalemdür tīz-refṡār
Yazar sürḡ ile encām-ı ser kār
- 1959 Felek sulṡāniḡün bir ḡarḡı ḡalkān
Yedi yılduz yedi gözgi dıraḡşān
- 1960 ḡaçan kim ḡanḡeri ura⁵³² odı berḡ
'Adū ḡalbini yek-ser eyledi ḡarḡ
- 1961 Anuñ ḡışmı ki cānuñ āfetidür
Ne cān cümle cihānuñ āfetidür
- 1962 Daḡı enginde Davūdī zirihler
Ecel rāhını bend idüp girihler
- 1963 Elinde tîğ-i tīz olmaḡda tīz-āb
İḡenler mevte cānın itdi per-tāb
- 1964 Meger saḡḡāyidi şāh-ı zafer-yāb
Ki tîğ u ḡanḡerinden aḡıdur āb
- 1965 Dögündü kūs elin başına urdı
Şaçun tuḡlar ḡözüp efsūsa ṡurdı
- 1966 'Alem ḡadrin görüp nīze olur pest
Bilür bālālıḡın dest üstine dest

⁵³² ura: üzre E

- 1967 Қаңарлар тїғ-і атеş-тāб оїnce
Nitekim hār u hās seyl-āb oїnce
- 1968 Bu resme tırdı çünkim⁵³³ rezm u peygār
'Adūnuñ olmişidi kārı hod zār
- 1969 O cānibden gelürken hān-ı bed-rāy
Görür kim qarşusundan toğdı bir ay
- 1970 Ne meh kim tıғ-і merrīh elde berrāq
Diler rezm āteşine yana āfāq
- 1971 Bunı gördi vü düşti aña lerze
Nitekim dinme görse şır-і şerze
- 1972 Velīkin ğayret terk itmez elden
Nitekim lāf uranlar lāfı dilden
- 1973 Ğılāfindan hemān dem çekdi bir tıғ
Qılıç şan berқidi vü qın aña miğ
- 1974 İrişdü vü havāle kıldı şāha
Ki ya'ni zaħm ura ol pādişāha
- 1975 Siper şāh virdi tıғ cān-sitāne
Ne işler anda gör Tātār Hāne
- 1976 Şavup didi iş oldı çün hüvviyyet⁵³⁴
Görülsün qanқı başa қondı devlet
- 1977 Diler ihlāk hānı şāh-ı kişver
Girür ortaya Yulduz-ı hünerver
- 1978 İrişdi şāh çapük çaldı anda
Qılıç zaħmı yir itdi girdi cānda
- 1979 Qazā-yı hāna қalkān oldı Yulduz
Bir oldı çeşmine līkin şeb u rüz

⁵³³ çünkim: çünki E

⁵³⁴ çün hüviyyet: çün be-nevbet E

- 1980 Anı gördi cihān-sūz itdi ğurriş
Şanasın kim neheng eyledi cūşiş
- 1981 Hūrūş ile alur bir nīze-i tīr
Ne nīze şanasın kim tīz u nebtīz
- 1982 Dilerdi kim ura şāh-ı cihāna
Cihān nolur ki āteş üzre⁵³⁵ cāna
- 1983 Hemān dem irdi Pīrūz-i hünerver
Didi gördiñ mi kimi kimde hünere var
- 1984 Ğāzabdan çekse bir ğürz-i ğirānı
Eger yüz cin görürse vire cānı
- 1985 İrüp çün çaldı Fīrūz-ı hünere-senc
İki desti şanasın kim iki genc
- 1986 Birinden yağmış ola yüz biñ āfet
Birinde daħi yüz onca maħāfet
- 1987 Çün ol darb ile indi tōkındı
Hemān bil yāsini anuñ oħındı
- 1988 Siper kim tutmuşidi eyledi ħurd
O ħurd ile özini eyledi mürd
- 1989 O mevte şāh-ı Tātār eyledi zār
Cihānuñ dirliğinden oldı bīzār
- 1990 Hemān dem çeldi bir tīĝ-i ğüzīni
Şehūñ cengine dōrt idüp ğözini
- 1991 Ğözin dikdi ğöĝöz şeh ğözine
Ķaşın pür-çīn idüp yıķdı⁵³⁶ yüzine
- 1992 İrişdi şāha çaldı tīĝ-i pūlād
Ezelden āh idi çün cenge mu‘tād

⁵³⁵ üzre: ura E

⁵³⁶ yıķdı: baķdı E

- 1993 Şu resme h̄üsn men‘ eyler şehen-şāh
Ki taḥs̄in āfer̄indir mihr ile māh
- 1994 Ki h̄üsn-i vech ile ol veche aḥsen
Olurdı aḥsen-i vech ile rūşen
- 1995 Çü nevbet şāha degdi ol zeber-dest
Eyitdi ser-bülend ol olmagil pest
- 1996 Çeküp aldı ele gürz-i Kerīmān
Ki görse heybet alurdı Nerīmān
- 1997 Tevākḥufsuz ḥavāle kıldı anı
Saña teng ideyin dir gel cihānı
- 1998 O ḥavf ile siper aldı eline
Ki kindür pehlevān ol dem biline
- 1999 İrişdi çün şeh-i ferḥunde aḥter
Ne şeh kim āfitāb-ı māh-manzar
- 2000 Urup ḥurd eyleye olsa ulu tağ
Ṭoḥunsa ḥasmūñ olur bağrı pür-dāğ
- 2001 Kemer-bende şunup ol dem elin ol
Urup baş Ḥaḥḥa döndürdi dilin ol
- 2002 O da āteş gibi ol şāha desti
Urur bālāyiken tā şala pesti
- 2003 Egerçi çok çalışdı Ḥān ger Dāy
Birisi rāst gelmedi⁵³⁷ didi vāy
- 2004 Velī kuvvet idüp şeh didi ya Ḥaḥ
Meded kıl fi‘le gelsün⁵³⁸ emr-i muṭlak
- 2005 Didi vü ḳapdı atdan şanki bir gūy
İder üç kere ol yiri tek ü pūy

⁵³⁷ gelmedi: gelmeyüp E

⁵³⁸ gelsün: gelse E

- 2006 Dönüben⁵³⁹ bahtı oldu baht-ı bîdâr
Gelür Cergün başına taqyesi dâr⁵⁴⁰
- 2007 O hâle baht-ı Tâtâr oldu pür-mevc
Ki mevc-i tîğ ü cevşen fevc-ber-fevc
- 2008 Kamusı birbirine söylediler
Yüzeyüz şehleri kaydın idiler
- 2009 Çeküp ser-cümle ‘uryân itdiler tîğ
Ki tozdan rüy-ı kâfir bağladı mîğ
- 2010 Boyandı gerd ile gerdün-ı gerdân
Kılıçlar tozda berq-ı âteş-efşân
- 2011 Kamusı ser-be-ser şalar u server
Halâş-ı şâha şâha oldu ser-ber
- 2012 Nice biñ cem‘ olup ser-cümle ‘asker
Biri şır yüz olursa bebr-i şaf-der
- 2013 Revân cehd-i firāvân eylediler
Ki cüy-ı hūni cūşân eylediler
- 2014 O kaşd ile düşürüp tîz şehden⁵⁴¹
Tutulmağdan kaparlar yir meyden⁵⁴²
- 2015 Nice biñ merd-i Tâtâr-ı kavî-dil
Olup ferd bir içün cānını bāzîl
- 2016 Hemân dutdı dönince terse yüzler
O hâli görmesün ‘âlemde gözler
- 2017 Sevindi şâh-ı Īrân itdi cūşi
Şan ejderhâ-yı ‘arş itdi hurūşı
- 2018 Kazâdan irdi Fîrûz-ı hüner-senc
Şan irdi⁵⁴³ nāgehāni ejder-i genc

⁵³⁹ Dönüben: Dönüp bahtı vü E

⁵⁴⁰ dâr: tar E

⁵⁴¹ tîz şehden: şehlerin tîz E

⁵⁴² yir meyden: mehlerin tîz E

⁵⁴³ Şan irdi: Şanasın E

- 2019 Ğazanferle Cihān-gīr ü Cihān-dār
Cihān-cūlık cihānda düşmene ıar
- 2020 Baş urdı didi şāh ne ıurursın
Kılıca ıurmağıle el urursın
- 2021 Bizümdür fikr-i bāııl itme kāfir
Bize Hakkıuñ zahir olmasa zāhir
- 2022 Kālan zen ıoğrı sancāk üzre ir tız
'Adū kılbine gir çün tır-i ser-tız
- 2023 Diyüp cūş itdi ol deryā-yı bī-ıad
Yürür şan kim Sikender yabduğı sed
- 2024 Kıpıldı tād-ı devlet kıpdı ālāy
Cihānı kıpıladı şavt-ı hayā-hāy
- 2025 Görür kāfir ki pāmāl oldu leşker
Didiler dest-i İslām oldu berter
- 2026 Olacak oldu cengün terki evlā
Çalınmak kūs-ı āsāyişdür icrā
- 2027 Emān ister cün ol aşıhāb-ı ıuđyān
Zebün-küş olmadı şāh-ı cihān-bān

A_64b **Der-Şıfat-ı Şeb**⁵⁴⁴

- 2028 Şeh-i şeb şāh-ı rūze çün muzaffer
Olup gözden ıolındı mihr-i enver
- 2029 Dirü degşirdi cümle hargehin rüz
Çü gördi āfitāb-ı 'ālem-efrüz
- 2030 Nigūsār eyledi āyāt-ı nūrı⁵⁴⁵
İdüp gökde meh ü encüm 'abūrı

⁵⁴⁴ E_80b Der-Şıfat-ı Şeb u Tedbīr-i Tatar

⁵⁴⁵ āyāt-ı nūrı: rāyat-ı nūrı E

- 2031 Çeküp el didi ol dem şâh-ı hâver
Ser-â-ser der-peyince cümle ‘asker
- 2032 Dil ü cāndan koyup⁵⁴⁶ āsūde bir dem
Olup düşmen ğamına şād hurrem
- 2033 Vefāsuz pür-cefā gerdān u gerdūn
Dimez kim ol tūvāndūr budur dūn
- 2034 Bu yaña çün eşirrā-ı melā‘īn
Hayırdan bī-ħaber hep dīne pür-kīn
- 2035 Çamusı ħayme-i Cergūna geldi
Nücūm-ı naħs şan gerdūna geldi
- 2036 Görürler şehlerini zār u maġbūn
İçi taşu kanı ğamġīn ü maħzūn
- 2037 Çün ölçüp dökdiler bī-ħadd u ğāye
İrişdi raħş-i fikr āħir bu rāye
- 2038 Pusū-bend eyleye açup kemīni
Tutup bend ideler erbāb-ı dīni
- 2039 Şebīħūn eyleye ser-cümle ‘asker
Düşüp pāmāl ola hāke ber-ā-ber
- 2040 İşin ‘ālī şanup İslāmı ğāfil
Olup ṭālī‘leri süfliye mā‘il
- 2041 Muqarrer bī-ġam itdi çün şebīħūn
Ki tā şādān ola küffār-ı maħzūn
- 2042 O demde ğāyībāne cümle ‘asker
Olup ħāzır geyüp ħaftān u begter
- 2043 Kemālinde silāħa cümle ekmel
Girüp ālāt-ı rezm oldu mükemmel
- 2044 Be-nā-gāh irdi bī-ħad ceşş-i küffār
Ĥanāzīr idi irdi itdi⁵⁴⁷ peykār

⁵⁴⁶ koyup: konupE

- 2045 Çeküp mâzî ne hâl ise tûrurlar
Ki istikbâl-i tîġe baş ururlar
- 2046 Tevaġkufsuz çü vâġıf oldu Pîrüz
Şeb añna ceng ile Pîrüz olur⁵⁴⁸ rüz
- 2047 Urur el sâzına Pîrüz-ı ser-bâz
Ki sür‘at içre şan berġ itdi şeh-bâz
- 2048 Gök âhen içre itdi kendü zîr-ġarġ
Serî‘üs-seyr-i raġşı şanasın berġ⁵⁴⁹
- 2049 Ğazanferle cihân-ġir-i ġavî ġalb
İkisi de şeci‘-i merd-i bî-ġalb
- 2050 Daġı ġahhâr u cân-süz u cihân-tâb
‘Adû ġalbin çü nâr-ı ġavf ider âb
- 2051 Sürüp esbi ser-â-ser şû-yı şâha
İrüp yitmek dilerler âh u vâha
- 2052 Yaturken ġuşşasuz şeh fetġe bî-ġam
Olup fırsat sürürî birle ġurrem
- 2053 Be-nâġeh yüz çevürdi Zâl-i ‘âlem
Ki ‘ursı yâsa dönderdi hemân-dem
- 2054 Ki cûş ile irişdi baġr-ı bî-bün
Ne sed ide ġazâdan mevc ura çün
- 2055 Ne hâl ise geyindi vü ġuşandı
Egerçi cûş-ı a‘dâdan üşendi
- 2056 Zirîh egnine vü başına miġfer
Geyüp ġaġdan diler kim ġuvvet ü fer
- 2057 Miyânına ġuşandı tîġ-i nuşret
Diler ġaġdan bula a‘dâya fırsat

⁵⁴⁷ irdi itdi: bi‘ad itdi E

⁵⁴⁸ olur: olan E

⁵⁴⁹ 2048: -E

2058 Daḥi hem çekdiler raḥş-ı güzîni
İki etmeyüp anuñ bir sözini

2059 Getürdiler atı tâ kim bine mîr
Atıldı kulle üzre şanasın şîr

A_65b Der-Şıfat-ı Şâh-ı Hâver ve Hücûm-ı Gayret ü Himmet ü ‘İzzet⁵⁵⁰

2060 Öñine çekdiler bir kûh-ı peyker
Şanasın pûye içre bād-ı şarşar

2061 İki gûşı şanasın iki hañçer
‘Adûnuñ mevtine olurdı müncer

2062 Ayaḳ beydaḳlarını sürse ol at
Felek satrancınuñ şâhın kıllur mât

2063 Anuñ dört ayaḳı çevgân-ı mergûb
O çâruñ üzre gevde şanki bir toḅ

2064 Görse şîr ü bebr aña girişmez
Ḥayâlûñ raḥşı gerdine irişmez

2065 Toḅ olup menzile gitse öñine
Yili ḳordı nice yiller şoñuna

2066 Ḳaçan ‘azm ile geşte sāyir
Yedi meydānı bir dem ola dāyir

2067 Boynı yay gibi egmişdi rızādan
Ki tozı tîz irer tîr-i ḳazādan

2068 Sürûni ferbih ü lâḡer miyānı
Şanasın boynı ḡāzîler kemānı

2069 Atı altında sür‘at birle reh-rev
Özi kûh üzre şalmıḡ mihr-i Pertev

2070 Çü ḥâşşa ḳullarıyla şâh cümle
Çeküp tîḡ-i iderler cümle ḥamle

⁵⁵⁰ E_81b Der-Şıfat-ı Esb-i Tâzî

- 2071 ‘Acāyib ğayret ile işler işler
Gice kim görmedi Hind ü Habeşler
- 2072 Şeh-i ‘ālem olup ol demde hūn-rīz
Öñinde⁵⁵¹ deşne gibi nīze ser-tīz
- 2073 Anuñ gibi geçerdi begtere tīz
Çü şadr-ı ‘āşıkā müjgān-ı hūn-rīz
- 2074 Kılıç birle ki şeh açsa şikāfi
Şanasın berķ ayırdı kūh-ı kāfi
- 2075 Bu hāl içre irer Pīrūz-ı server
Bile Fīrūz olanlar hep hünerver
- 2076 Şehe karşı gelüp cūş eylediler
Kāmu Tātārı bī-hūş eylediler
- 2077 Şalarlar birbirinūñ tīgini cüst
Ki ceng içinde hiç olmadılar süst
- 2078 Tamāmet oldı İslām ehline hayf
Olur nışfindan artuķ tu‘me-i seyf
- 2079 O vech ile olup yüz döndürür baht
Ki ‘ālem işi hōd ya taht ya baht⁵⁵²
- 2080 Gōñül bağlama tahta tahtadur ol
Daħi baht añlama kim puhtedür ol
- 2081 Kime virdi şekerden kaṭre şerbet
Anuñ şunmadı şoñra zehr-i kurbet
- 2082 Anı bil fırsatı fevtine degmez
Daħi hem dirliği mevtine deĝmez
- 2083 Anı maĝlūb idüp bil nuşretini
Saħın kuvvet itme herĝiz fırsatını

⁵⁵¹ Öñinde: Elinde E

⁵⁵² ya taht ya baht: ya baht ya taht E

A_66b Der-Şıfat-ı Gürizân-Gerden-i Süy-ı İslâm⁵⁵³

- 2084 Görürler virmedi ol fetḥ ü furşat
Ki başdan yüz tutar küffāra ruḥşat
- 2085 Peşimānlık⁵⁵⁴ yimişi sūd itmez
Meşel oldur ki⁵⁵⁵ cān bostānda bitmez
- 2086 ẖamu merdāne cengi muhterem bil
Şulu señek şuda bitmek meşel bil
- 2087 Hemān Firūz irüp dir ey cüvān-baḥt
Meşeldür baḥt olunca bulunur taḥt
- 2088 Saḫim olmasa şüret ol bulur görk
Meşeldür baş sağ olsun ol bulur bork
- 2089 Ki erlig gāh güldür geh dikendür
Şerābı gör ki geh mül gāh ḫandur⁵⁵⁶
- 2090 Şecer hoşdur çü bār u bergi birle
Ser-i gāfil aşılson terki birle
- 2091 Bu yirden şağ çıḫmak key hünerdür
Ki zirā yol ḫolu tiğ ü teberdür
- 2092 Çü bī-nāḫş emri “rabbi zü’lcelāl”i⁵⁵⁷
Virüp tedbīr sultāna kemāli
- 2093 İrüp düşmen o dem ceng ü sitize
Dil ü cāndan ki geçdi tiğ ü nize
- 2094 Daḫi gelmezden evvel āḫir-endiş
Olur tā nūş-ı dünyā olmaya niş
- 2095 Ne deñlü malı kim memlū ḫazāne
Eger zāhir eger olmuş define

⁵⁵³ Başlık: -E⁵⁵⁴ Peşimānlık: Peşimānlıđ E⁵⁵⁵ Meşel oldur ki :Meşel oldı ki A⁵⁵⁶ 2089: -A⁵⁵⁷ Rahman 55/27 Azamet ve kerem sahibi rabbinin zatı ise baki kalır

- 2096 Ne deñlü kim bulundı dürr ü gevher
 amusın bahre gönderdi ser-â-ser
- 2097 Yaın idi oraya Bar-ı ulzüm
 Ki geti keret ire anki encüm
- 2098 Var ola biñ defāyin anda ānuñ
 Olur her birisi dermānı cānun
- 2099 eh-i mihr ü dai cümle cevāri
 Cevāriye civārmı avāri
- 2100 Varup olmılar idi paralar hep
 olup olmıdı mecmū‘-ı müretteb
- 2101 Tevauf bir iāret üzreyidi
 anurlardı beāret üzreyidi
- 2102 Bu yaña āli almıdı ehin-āh
 oñ ii ol ehin-āhuñ olur āh
- 2103 ü Firūzuñ sözi dilde ider yir
 Gör azuñ oklıından yayınur ir
- 2104 Kula u göz olurken devr-i dımen
 Alup virmez emānı fevr-i dımen
- 2105 Otuz ü biñ ehid olandan ayru
 Ola be biñ ölümlü anda ayru
- 2106 Otuz ü merd ile Bihruz Bihter
 Baına baka biñ erdür server
- 2107 Güzellikde yüzi mihr-i dil-efruz
 Elinde ti-i burran ber-i can-suz
- 2108 Kime aldıysa yıdı eyledi har
 İder rüen an arbi tā ar
- 2109 Firār ol avme yek oldı maardan
 Cenāb-ı hātifi “eyne‘l-meferr”⁵⁵⁸den

⁵⁵⁸ Kıyamet 75/10 İte o gün insan “Kaacak yer var mı?” diyecektir.

- 2110 Bu hâliyle alup kırtardı başı
Bulardan tuymadı aḥbâr nâşî
- 2111 ‘Adū daḥi çalışmaqdan olup süst
Ki cūy-ı cüst ⁵⁵⁹içinde olmayup cüst
- 2112 Gidüp yap yap oradan ceş-i İslâm
Yol alup adım adım kām-nā-kām
- 2113 O şeb tā şubḥ çok yol aldı bunlar
Gidüp bunlar yok oldu kıaldı anlar
- 2114 Bularda şubḥ olunca baḥre girdi
Şabāhuñ çavuşı da geldi irdi

A_ 67b **Der-Şıfat-ı Seḥer**⁵⁶⁰

- 2115 Seḥer kim keşt-i deryā-yı mevvāc
Olur ğark-ı ser-ā-ser nūr-ı vehhāc
- 2116 Şan açdı bād-bān bu fülk-i envār
Toğıldı kıalmadı ser-cümle eşrār
- 2117 Çü tıldı baḥre ol seyyāḥ u ğavvāş
Çıkardı nice dürlü gevher-i ḥāş
- 2118 Görüldi gözlerine çünki deryā
Şanasın kıalmadı berr içre me‘vā

A_ 67b **Şıfat-ı Keştî**⁵⁶¹

- 2119 ‘Aceb şu yelden odsız zātı cūşîş
İder çün üstür-i ser-mest ğurriş
- 2120 Saḥāsı gerçi anuñ bî-sebepdür
Velikin alınıñ çini ‘acebdür

⁵⁵⁹ cūy-ı cüst: cüst ü cū E

⁵⁶⁰ Başlık: -E

⁵⁶¹ E_84a Der-Şıfat-ı Keştî

- 2121 Nice yiller yelerse bād-ı çālāk
Aña bulmaya gāyet görmeye hāl
- 2122 Cihānda ʔolsa aña germ ile serd
O deryā-dildür irmez ʔa‘rına gerd
- 2123 ʦolu keştīleridi bī-nihāyet
Bula mı kimse aña hadd u gāyet

A_67b **Der-Şıfat-ı Keştī-i Diger**⁵⁶²

- 2124 ‘Aceb merkebki bī-pādur ‘ubūri
Velīkin bār-keşlikde huzūri
- 2125 ʦaşı sevdā velī safrā-yı dāfi‘
ʦanatsız uçduğı ‘ālemde vāki‘
- 2126 Yiri şudur velī kendu hevāyi
ʦoparur çoş dem olur āy u vāyi
- 2127 Varıcı düşmez merdānedür ol
Ki zincirin sürür divānedür ol
- 2128 Yüzer⁵⁶³ baħrı egerçi ejder-āyın
Yudar hālķı velī bī-hışm u bī-kīn
- 2129 Ya vaz‘ı tirdār-ı ʔavısı ʔudret
Belādur itmeyince Hāş himāyet

A_68a **Der-Şıfat-ı Vaşf-ı Keştī-i Diger**⁵⁶⁴

- 2130 Anuñ çün heyeti nūnur ser-ā-ser
Ki deryā içre nūn gibi şināver
- 2131 Dem-ā-dem hāzm-ı ni‘met içre der-kār
Şanasın ‘Amr u Ma‘didür şikemhār
- 2132 Ya bir divāne-i Jülide mūdūr
Ki dāyim cüst u cüyı sū-be-sūdūr

⁵⁶² Başlık: -E

⁵⁶³ Yüzer: Yarar E

⁵⁶⁴ E_84b Der-Şıfat-ı Keştīyān

- 2133 Kerāmet bu yiter baħr içre seyrān
İder batmaz olur çok derde dermān
- 2134 Açup göz irdi deryāya şeh-i dīn
Didiler irdi sulṭān cihān-biñ
- 2135 Kāmu karşıladılar ‘izzet ile
Ne ‘izzet belki gāyet hürmet ile
- 2136 Çü bī-gam koydılar ‘ālī gemiye
Niçün ‘ıyş ile sürmez ol demi ya
- 2137 Şu resme ser-bülend oldu o keşti
Muḥīti eylese ser-cümle geşti⁵⁶⁵
- 2138 Hemān taḫsīm-i erkān itdi ol dem
Ola tā tābi‘ile şād u hürrem
- 2139 Virür her fülki bir perverdesine
Yolına zindesi tā mürdesine
- 2140 Hāzāyin üstine mihr-i perīyi
Emīn itdi ol şems-i ḥāverīyi
- 2141 Nıgehbān itdi Fīrūz-i dilīri
Ki zāhirdür⁵⁶⁶ emāretüñ emīri
- 2142 Şanasın Hāḫ şehādet eyledi dil
Saḫın dil ḫālını fehm itme bāıl
- 2143 Gice çün anda ārām eylediler
Turup şeb şöḫbet-i şām eylediler
- 2144 Yaḫup her bir gemide biñ meşā‘il
İşine her biri tā şubḫ-şā‘il
- 2145 İrince şubḫ oldu ‘ıyş u ‘işret
Kemāli birle idüp zevḫ u şöḫbet

⁵⁶⁵ 2137: -A

⁵⁶⁶ Ki zāhirdür: Ki nāzır her E

A_68b Der-Şıfat-ı Seher⁵⁶⁷

- 2146 Sehergeh kim bu keştiyân-ı gerdün
Tonatdı zevrak-ı zerrini gül-gün
- 2147 Şanasın açdı nûrın bād-bānı
Münevver kıldı bu kevn ü mekânı
- 2148 Direk oldı direk çün dūd-ı ‘uşşâk
Ki zer gölgeli pür⁵⁶⁸ keştidür âfâk
- 2149 Sabâhı oldı turur çün şâh-ı Īrân
Dime Īrân kulıdur şâh-ı Tūrân
- 2150 Ser-i fülke kuruldı çün felek-taht
Melek gibi geçe şâh-ı cüvân baht
- 2151 Hemân emr itdi şeh hem çün Süleymân
Açup per keştî çün ‘anķā-yı perrân
- 2152 Alındı lenger ol sâ‘at deñizden
Eşer qalmaz muħanneşde beñizden
- 2153 Çalındı kūs-ı ħarbi çün gemide
Çamu oldı remide āramide
- 2154 Tob āvâz ile şalup baħre cüşı
Deñiz ol cüş ile itdi ħurüşı
- 2155 Cihānı hadm idüp şavt-i sevā‘ile
Deñizden şu‘le oldı çarħa lâħıķ
- 2156 İħāta itdi dünyâyı duħānı
Ki qapladı zemīn ü āsumānı
- 2157 Gögeler şanki pīl-i Mengülüsü
Yedildi līk reng-i ābnüsü
- 2158 Çekildi çarħa gerderveş serenler
İçine girdi ol mümtāz erenler

⁵⁶⁷ E_85a Der-Şıfat-ı Şubħ⁵⁶⁸ pür: bir E

- 2159 Direkler kaldururlar el niyāza
Ki ol “ömr-i dirāz ol serv-i nāza
- 2160 Gemiden eyle tıldı rüy-ı deryā
Ki kalmamışdı halk-ı bahre me‘vā
- 2161 Çü bahre köpri yapılmaz meşeldür
Deñiz hibri dimek fülke maḥaldür
- 2162 Kürekler urdılar bahre ki sille
Direkler geçdiler gerdüne kelle
- 2163 Kayıklar sür‘at içre tiz-revdür
Şanasın her birisi mäh-ı nevdür
- 2164 Çeküp ser-keş direk başın hevāya⁵⁶⁹
Egüp boynın seren rāzı kazāya
- 2165 Gemilerde çün⁵⁷⁰ oldılar resen-sāz
Kamu mellāhlar oldı resen-sāz
- 2166 Çü başda kıçda yelkenler açıldı
Şüküfedür dıraht üzre saçıldı

A_69a **Der-Şıfat-ı Balık**⁵⁷¹

- 2167 Balıklar kim gezerler āb içinde
Döner dolāblar sım-āb içinde
- 2168 Balık māha karşı seçse⁵⁷² ābı
‘Ayān eyler deñizden şan şihābı

A_69a **Der-Şıfat-ı Kurbağa**⁵⁷³

- 2169 Keşiflerde görenler kuvvet u bürz
Deñizde seyri der şan küh-ı Elbürz

⁵⁶⁹ Çeküp ser-keş direk başın hevāya: Çeküp başın direk serkeş hevāya E

⁵⁷⁰ Çün: çü E

⁵⁷¹ Başlık: -E.

⁵⁷² Seçse: nice E

⁵⁷³ Başlık: -E

- 2170 Bu türfe olsa vâkı‘ meclis-i hâş⁵⁷⁴
O cüşseyle olur her biri rakķās
- 2171 Şalabetde anuñ gibi mu‘allaķ
Şanasın ķubbe ķarķ-ı mu‘allaķ
- 2172 Dime ķubbe aña kim ol bālādur
Anuñ her ayağı bir ejdehādur

A_69a **Der-Şıfat-ı Ejderhā**⁵⁷⁵

- 2173 Ko ejderler ħurūşin añağil ħiç
Ki gāh toğrı olurlar gāh ser-piç
- 2174 İder şu üzre cismini kemervār
Ki baħre köpri olmaz dime zinhar
- 2175 Dime bi-maşlāhatdür ‘azm u geştı
Murādı bu durur şayd ide keştı
- 2176 Saçup āteş şalarlar çün nücümü
Ķurular şanki aşķāb-ı rücümü
- 2177 Şeyāñin aña kim ħalk-ı cihānı
Ķamu ehl-i zemin ile zemānı

A_69b **Der-Şıfat-ı Serañān**⁵⁷⁶

- 2178 Dağı yengeçleri aña ki şan ķāf
Ķıısacı düşmiş iki yanına kāf
- 2179 Egerçi geçer ve illā pür-mehābet
Şalar toğrı baķan şaħsa meħāfet
- 2180 Bu ħāl ile geçüp bir ay eyyām
Şudan özge görünmez şubħdan şām

⁵⁷⁴ vâkı‘ meclis-i hâş: meclis-i vâkı‘ hâş E

⁵⁷⁵ Başlık: -E

⁵⁷⁶ Başlık: -E

A_69b Der-Şıfat-ı Pārākende Şoden-i Keştiyān⁵⁷⁷

- 2181 Be-nāgeh baḥre irdi bād-ı şarşar
Degül deryā hücūmi yiri şarşar
- 2182 İder ol bād dehri tār u tīre
Şanasın batdı deryā qār u kıre
- 2183 İder ḥarbi şuyıla şanasın bād
Gören ol ikiye dir āferīn-bād
- 2184 Sürüp tağlar gibi mevci hevāya
İrişdi yayqadı güyā semāya
- 2185 Alaylar bağladı deryādan bī-ḥod
Ne ḥadd olsun aña kim olmaya ‘ad
- 2186 Tıutup gāhi ḥazīz u gāh evci
Zühālde geh balıqda cūş-ı mevci
- 2187 Yapar kūh evcine⁵⁷⁸ gāhi yapular
Açar kim māhi ağızından qapular
- 2188 Zühāl birle gehi gök üzre hem-ser
Gehī olur maqāmı baḥr-ı aḥḍer
- 2189 Maqāmı geh şerādur geh⁵⁷⁹ şüreyyā
Bu üslūb üzre olup ḥāl-i deryā
- 2190 Degül gök ḥavf ile dutdı⁵⁸⁰ melekler
Ki fülk ola ḥalāşa tā felekler
- 2191 Baqılmaz fark olup biri birine
Uşatdı hep urup biri birine
- 2192 Ol ortalıqda artup cūş-ı tūfān
Birin her bir kenāre itdi perrān

⁵⁷⁷ E_86b Der-Şıfat-ı Bād-ı Sarşar u Keştiyān- Mihr

⁵⁷⁸ evcine: ucına E

⁵⁷⁹ geh :gāh A

⁵⁸⁰ dutdı: durdı E

- 2193 Cüdā oldı yedi keştīsi Mihrūñ
Yedi seyyāresi gibi sipihrūñ
- 2194 Yedisin yir idüp atun öñine
Bilinmez kim nedür ard u öñi ne
- 2195 Gidüp bir yaña Mihr u bir yaña şāh
İki mehcūra dem-ā-dem⁵⁸¹ nāle vü āh
- 2196 O demden ol şehūñ mest ü hayātı
Bilinmez nūş ile zehr u memātı
- 2197 Budur ar-ı sengin dilde ‘ādet
Sa‘ādet birle hem-demdür seāmet
- 2198 Derūnunda meger kim hāricidür
Ki her dem hāricine yarıcıdur
- 2199 ü bilmezsin bunuñ ardın öñin sen
Gerek yüzü geçin biñ gün öñin sen

A_70a **Der-Şıfat-ı Evşāf-ı Mihr-i Dil-ber ve Hālāş Der-Zahmet-i Keştī**⁵⁸²

- 2200 Rivāyet kūy-ı şarrāf-ı cevāhir
Bu deryādan ıardı ok zevāhir
- 2201 Bu silke şöyle dizdi dürr-i manzūm
Ki Hā rahmetler idüp ola merhūm
- 2202 O dem kim ayrılup cümle sefāyin
Bile yanınca dai hep defāyin
- 2203 Nihāyetsüz kırıldı nev‘i insān
Dai hem esb ü üstür cümle hayvān
- 2204 Velikin Mihr birle heft keştī
Gelüp bir araya eylerdi geştī
- 2205 Dilerler zam ola ol kesre islāh
Kilid-i devleti fet ide fettāh

⁵⁸¹ İki mehcūra dem-ā-dem: iki meh ün demādem E

⁵⁸² E_87a Der-Şıfat-ı Perākende-i Keştīyan

- 2206 Çü aq başladı farq ola qaradan
Kedersiz revzen açıldı şafādan
- 2207 Ayaq bassa didiler bir cigerdār
Çıqaydı gülege olaydı serdār
- 2208 Miyān-ı rāh-ı deryādan güzārı
İdüp ol ortada ‘azm-i kenārı
- 2209 Karalık itmez iken kalb-i mesrūr
Olurdu ol kara cān çeşmine nūr
- 2210 Yoğidi sa‘d-ı tāli‘līk Pīrūz
Haq anuñ tohmını itmişdi Pīrūz
- 2211 Velī Mihrūñ sözin söz nehy añā emr
Degül bir biñ buyursın Zeyd ile ‘Amr
- 2212 Sebep olup el ura sa‘ib kāre
Bāsā-pā tā o sa‘ible kenāre
- 2213 Niyāz idüp kenār için nigāre
İde himmet ideler sebze-zāde
- 2214 Mihri de luṭf ile dir ey yaradan
Dil olmasun sep āb-ı luṭf-ı ezen
- 2215 Çü meh evce irüp ol çevre nāzır
Dime ğaybet di sāhil işte ḥāzır
- 2216 Diyincek baş urup oldu sebük-pā
Urup el çıqdı vü itdi temāşā
- 2217 Zemāndan şoñra didi müjdegānı
Cihān içre cihān kūhuñ nişānı
- 2218 Kamu ğamdan geçüp dil-şād olurlar
Gidüp ol kayddan āzād olurlar

- 2219 Saçup başına indükde⁵⁸³ güherler
 odılar ayağına cümle serler
- 2220 Ki zād-1 rehleri çün oldı şādī
 Fera am ayline dir ayr-1 bādi
- 2221 Ne gemiñ gelmek ile tev'emāndur
 Cihān addār u bī-egn ü emāndur
- 2222 Yaın irüp görürler bir kızıl a
 Yanar od yalıñı or biñ dile a
- 2223 Re'īs itdi o dem feryād u efgān
 Ki yodur bu belāya çāre dermān
- 2224 Ne elden didi Mihr irdi bu bed-āl
 Ki şöyle oldılar ser-geşte avāl
- 2225 Didiler bu yire cāy-1 maāfet
 Maāfet āirin fehm eyle āfet
- 2226 Helāk oldı nihāyetsüz sefīne
 Sefīne birle bī-pāyān defīne
- 2227 alāş olma degül perriye āsān
 Eger 'ifrit ola olur her āsān
- 2228 Meger adan ire 'avn u 'ināyet
 ıla hem evliyā luf u imāyet
- 2229 İşitdi Mihr o dem ıldı namāzı
 Mūsāvī gördi nāz ile niyāzı
- 2230 Görür bir kimseden olmadı çāre
 Yüz urdı ol cenāb-1 Kirdgāra
- 2231 Didi ey çāresüzler çāresāzı
 amu me'mūr saña terk ü tāzī⁵⁸⁴
- 2232 Yir ile āsumānı bir itdūñ
 Yirūñ zamına çarı merhem itdūñ

⁵⁸³ Saçup başına indükde: Saçup indükde başına E

⁵⁸⁴ terk ü tāzī: Türk ü tāzī E

- 2233 Yaratduñ ber-çarār idüp zemīni
İdüp seyyāre çarḥ-ı heftümīni
- 2234 Yidi maḥzūn idüp qoydıñ kemīne
Virüp her birisini bir emine
- 2235 Kimin āsān idüp kāndan bedīdār
Kemün ile keminden kimin izhār
- 2236 Qamu saġ iken irdi bir ‘aceb şavt
Şanasın irdi bi‘l-kül bunlara mevt
- 2237 Yumuñ qon bātılıdur çeşmüñüz siz
Dönüñ Haqqa görüñ key emr-i mu‘ciz
- 2238 Ol ortada yumarlar gözlerini
Görüp deryā lebinde özlerini
- 2239 Görürler biñ göz ile bir güzel yir
Şan aqmıñ cüy-ı cennetden aña şır
- 2240 Velī tırmıñ yaqında bir ‘aceb merd
Ki söz bu‘de gider biñlerde bir ferd
- 2241 Ki başdan tā kademdür sebz-pūş ol
Cihāndan taşra gelmiş şan sürüş ol
- 2242 Baqınca kıldı Mihri kendi da‘vet
Muḥabbet itdi Mihri idüp icābet
- 2243 Elin öpdi ayağına qoydı baş
Didi ḥāk olan yoluñda sābāş
- 2244 Diyince ol daḥi öpdi başına
Silüp raḥmet yeni birle yaşını
- 2245 Mihir didi ki kimsin ey cihān-gır
Ki nūr-ı cebhen olmış āsumān-gır
- 2246 Benem ādem adum Hızır oldı Mihr
Ki Haq ḥalk itdi sen ḥūri per-çihr

- 2247 Saña Hax itdi çok çok dürlü ihsân
Aña hergiz bulunmaz hadd u pâyân
- 2248 Bu yolda naqdı vaşl añduñ virüp hier
Fe inne'l-ribhe ve'l-ħüsrâni fi'l-baħr
- 2249 İkinci bu müyesser oldu bir māl
Yüz olsa bulmaya biñ fikr⁵⁸⁵ u âmāl
- 2250 Süleymân maħzeni şāhum ıapuñda⁵⁸⁶
Gelüp devlet kuluñ oldu ıapuñda
- 2251 Gel imdi gör gözünle devletün sen
Kemāl-i rif'at ile hışmetün sen
- 2252 Mihir de Dāye birle tābi' oldu
O matbū' olması çün şāyi' oldu
- 2253 Alup Mihrün elin çün irdi kūha
Ki beñzerdi olar⁵⁸⁷ şāhib-şükūha
- 2254 Kızup 'arş itdi sert-ā-ser 'afārīt
Düzüp ferşin zer u gevher 'akārīt
- 2255 Kemāl-i vüs'at ile ıāk u eyvān
Gire ıar olmaya beş mīl-i meydān
- 2256 Kāmunuñ bend ile bāğı tılısmı
Ki miftāh idi ol kufıa Hax ismi
- 2257 Dilin çün depredi virdi açıldı
Açıldı 'āleme rahmet şaçıldı
- 2258 İçine girdi geçdi yidi kapu
Demürden dögmeyidi cümle yapu
- 2259 Yedinciye⁵⁸⁸ geçüp gördi bir eyvān
Velikin vüs'atı beş mīl-i meydān

⁵⁸⁵ fikr: efkār E

⁵⁸⁶ ıapuñda: kapuñda E

⁵⁸⁷ olar: yiri E

⁵⁸⁸ Yedinciye: Yedinci A

- 2260 Gümüş altun direkler bî-nihâyet
Yoğidi keşretine hadd u ğâyet
- 2261 Velîkin kapular bî-had tolayu
Girişmiş birbirine key ulayu
- 2262 Eger girseñ birinden ol birine
Saña kırk elli bāb ol birine
- 2263 Ve ger andan daği geçseñ birin sen
Girü kırk elli kapu var mu‘ayyen
- 2264 Yüze dek mā-mezā olup mükerrer
Kapulardur girüp gör ey hünerver
- 2265 Eger Hızr olmasa reh-ber orada
Çıkmaz fikr ile kalıp orada
- 2266 Görürler keşreti māl ol kadar çok
Ki aña hiç hadd u hiç ‘add yok
- 2267 Ne keşret añañ olur aña kılet
Ki keşret şıhhatin⁵⁸⁹ fehm eyle ‘illet
- 2268 Girü esbāb-ı cengün haddin Allāh
Bilür ancak ne bilsün bende vü şāh
- 2269 Deñizden kaçresin şerh idelüm biz
Güneşden zerresin fehm eyleñüz siz
- 2270 Yüz ev var genc için yapmışlar anı
Birinde üç yüz altmış hüsrevanı
- 2271 İrinci ağzına pür-şafi altun
Kamusın Ca‘feri bil hūb mevzūn
- 2272 Birinün ola on miqdār cirmi
Ki yüz dāre şıgarmı hubb-ı cirmi
- 2273 Kamosı altun idi küplerün hep
Cevāhirden içi memlū müretteb

⁵⁸⁹ şıhhatin: şıhvatin E

- 2274 Kiminüñ içi la‘l u kimi yâkût
 amusı cisme uvvet cānlara ût
- 2275 Kiminüñ içi elmās u kimi aş
 Birinüñ aı ıymet içre biñ ba
- 2276 Daı an siz aısüz varidi ok
 Ki sengāsā yiterdi ıymeti yok
- 2277 Daı kerpiç amunuñ cismi hep zer
 Degül cümle ayak hep ıymete ser
- 2278 Ki yüz kez yüz biñ artu addi anuñ
 Dile hergiz gelür mi ‘addı anuñ
- 2279 Daı ser-cümle ayvānāt anda
 Ne varsa pīl u ejderhā cihān da
- 2280 amunun cüsesince cismi altun
 ılıç alkān⁵⁹⁰ zirih ğāyetde mevzūn
- 2281 Nice yüz min mücevher ālet esbāb
 Ki her gün apusında olan⁵⁹¹ aāb
- 2282 amusı geyme geysünler mücevher
 Eger even eger aftān u yek-er⁵⁹²
- 2283 Daı varidi bir vūs‘atlı meydan
 Boyun lu‘b itmegiün ğūy u cevğān
- 2284 amu feri zer-i āmit ser-ā-ser
 Arası ıymetīlerle mücevher
- 2285 Girü bir cānibi on mīl ola⁵⁹³ bāğ
 Ne bāğ olsun anasın bir ulu⁵⁹⁴ ağ

⁵⁹⁰ alkān: fettān E

⁵⁹¹ olan: ola E

⁵⁹² aftān u yeker: aftān u begter E

⁵⁹³ Ola: olan E

⁵⁹⁴ ulu: büyük E

- 2286 amunuñ add u āmet ūzre cirmi
Aña kim girse almaz dilde cirmi
- 2287 amunuñ⁵⁹⁵ gōsterūp Hızr oldu reh-ber
Fesāni ūgredūp oldu aber-ver⁵⁹⁶
- 2288 Didi daı bunı bil Hā Te‘ālā
amudan batuñı itmişdūr a‘lā
- 2289 Velikin ift idūp virdi Vefāya
Anuñla iresin zev u şafāya
- 2290 Ki Yūnān şāhı olı şeh-zāde
İde Hā devlet ū ‘ōmrin ziyāde
- 2291 ‘Adū uymaya dirsen yāre anduñ
İde gōr alb-i ‘aqreb eşm-i bendūñ
- 2292 Yaın demde gelūr saña irer ol⁵⁹⁷
Ki vuşlat mīvesin sende direr ol
- 2293 Didi vū ayb olup yaşındı gōzden
Kulaın pūrdūr itdi Mihr sōzden
- 2294 Dōnūp ūn geldiler cūmle sefīne
ıarmışlar amusından defīne
- 2295 amışlardı yıgup ser-cūmle āzır
Ki tā Mihr-i dil-āra ola nāzır
- 2296 Gelince her neyise aña lāzım
amusı yirlū yirinde levāzım
- 2297 Nihāyetsūz buyurdu māl u ni‘met
Ki ehline virendūr ehl-i devlet
- 2298 Virūp mecmū‘ına destūr ol dem
amusın şādī yile ıldı urrem

⁵⁹⁵ amunuñ: amusın E

⁵⁹⁶ aber-ver: oldu rehber E

⁵⁹⁷ gelūr saña irer ol:gelūr irer saña ol A

- 2299 Didi geh geh gelün bu yirlerde siz
Ri'âyet nicesi olur bilün siz
- 2300 Gidüp anlar qalır yârâniyile
Degül ayru ola ser-cümle bile
- 2301 Virüp her birine başqa mekân ol
Ri'âyet eyleridi her zamân ol
- 2302 Taḥammül itdi irsün tâ Vefâ şâh
Vefâsuz işi anuñ nâle vü âh
- 2303 Şeh-i Mihr itdi çün aḥvâlini 'arz
Vefâ dir kulluğıñdur cānuma⁵⁹⁸ farz
- 2304 Dönüp Mihr eydür ey yâr-ı Vefâdâr
Olalum ḥâl u âkıfdan⁵⁹⁹ ḥaberdâr

A_73b **Der-Şıfat-ı Hikâyet Kerden Be-ḥâl-i Vefâ⁶⁰⁰**

- 2305 Vefâ güş itdi la'linden idüp cüş
Şanasın cām-ı gül-gün eyledi nüş
- 2306 Du'âya evvelâ açdı dehânın
Çü bende medḥ ide şâh-ı cihânın
- 2307 Didi qadrün felekden berter olsun
Yoluñda çehre-i 'âşık zer olsun
- 2308 Yavuz göz görmesün 'âlemde çeşmün
Raḳıbe bād-ı şarşar ola ḥışmuñ
- 2309 Benüm kışşam kamu derd u belâdur
Başından ayağa cevr ü cefâdur
- 2310 Velî çün emr-i mîr-i muḥteremdür
Kulağ ur gör ne derd ile elemdür
- 2311 Bil ey meh şâhidi Yünânda atam
Çü fevt oldı yir ü gök itdi mâtem

⁵⁹⁸ Cānuma: cānına E

⁵⁹⁹ qāluñdan : vâkıfdan: E

⁶⁰⁰ Başlık: -E

- 2312 Gidüp ol devha-i bâğ-ı helâli
 Kõdı yirinde⁶⁰¹ üç ‘âlî nihâli
- 2313 Müsinn olan bürâzer oldu sulţân
 Dağı ortancamuz düstür-ı devrân
- 2314 Olara beylük oldu vü baña mâl
 Velî zabıtında itdüm gâyet ihmâl
- 2315 Sehel vaqt içre gitdi mâl ile genc
 Baña kaldı hemân dem derd ile renc
- 2316 Hicâbumdan koyup dâr u diyârı
 Gidüp terk eyledüm hep kâr-bârı
- 2317 Çoğ ağdı başa hâlât-ı ‘acîbe
 Ki fikr⁶⁰² itseñ hayâlât-ı garîbe
- 2318 Egerçi şa‘bidi mâzîde derdüm
 Ne gam çün hâliyâsen şâha irdüm⁶⁰³
- 2319 Çü vâkıf oldu hâline Vefânuñ
 Ne aqsâamını görmüşdür cefânuñ
- 2320 Didi ‘işret kılalum bu zamânda
 Olup yek dil iki yüzlü cihânda
- 2321 Ki didi Hızr peygamber helâlün
 Vefâ ola vü def’ ola melâlün
- 2322 Vefâdur adı merdüm-zâdedür ol
 Ki kayd-ı dünyeden âzâdedür ol
- 2323 Gerekdür ihtisâs-ı nâm anuñla
 Cihân içinde bir hoş-nâm anuñla
- 2324 Yirine itdi çün âyîn-i ‘izzet
 Tedârük itdiler esbâb-ı ‘işret

⁶⁰¹ yirinde: tahtında E

⁶⁰² fikr: fâl

⁶⁰³ 2318: -A

A_74a **Der-Şıfat-ı Emr-Kerden-i Dāye Cevāri**⁶⁰⁴

- 2325 Buyurdı dāye laḥza cevāri
Degül la‘l u güher aḥterce varı
- 2326 Diyüp olsun size demler ḳadimler
Vefāya itdiler luḥf u keremler
- 2327 Varup vācib gelür ni‘met firāvān
İḥāta itdügince ḥadd-i imkān
- 2328 Döşendi bir bisāṭ-ı ḥün-ı şāhī
Aña māhīçe itmiş mihr u māhı

A_74a **Der-Şıfat-ı Evşāf-ı Pilāv**⁶⁰⁵

- 2329 Pilāvuñ çerbi şan deryā-yı ruğan
Şafāvet içre şan āyine rūşen
- 2330 Ya cirmi kūh-ı billūr yaḥūd Tūr
Olur ruğan aña “nūrun ‘alā nūr”
- 2331 Müz‘afer ḥod vezīr-i dānedür ol
Ni‘am aḳsāmına bir dānedür ol
- 2332 Çü ‘aşık oldı ol şirin-dehāna
‘Aceb mi beñzi dönse za‘ferāna
- 2333 Dönerdi çarḥ urup murḡuñ kebābı
Yanup ‘aşḳ āteşine her kebābı
- 2334 Lebi şevḳ ile pālūde-i ter
Nezāketden olup lerzende ditrer
- 2335 Süzüp bādām-ı çeşm-i fitne-engīz
İderdi ḥançerin senbūse ser-tīz
- 2336 Çü ni‘metler işi oldı müretteb
Mühezzeb ne ki var ise müzehheb

⁶⁰⁴ Başlık: -E.⁶⁰⁵ Başlık: -E

- 2337 Vefāya itdiler⁶⁰⁶ huşk ü terden
Ter ü tāze yemişler baħr u berden
- 2338 Yimek çün ħüre geçdi boldı encām
Velī ħūr olmayup ol buldı itmām

A_74b **Der-Şıfat-ı Meclis**⁶⁰⁷

- 2339 Olup ħāzır amu serv-i sehīler
Güneş tal‘atlu māh-i ħargehīler
- 2340 Kamusı ħüb u āfetdür zemāna
amu addi ıyāmetdür cihāna
- 2341 Kimi çengīdür anuñ kimi raqqās
‘Avām añma amusı hem-dem-i ħāş
- 2342 Kimi ser-dīh olaruñ kim şāķī
Vururlar cür‘alardan ‘ömre bāķī
- 2343 Bu ferrile amusı bende fermān
Dilerler olalar yolına urbān
- 2344 İşāret itdi Mihr-i māh-sīmā
Gözinüñ gūşesiyle idüp imā
- 2345 Ki iħdar ideler ālāt-ı meclis
Biline tā nedür ħālāt meclis
- 2346 Diyince ħāzır itdiler şarābı
Küleng ile kebūterden kebābı
- 2347 Ne var ise cihānda cerb ü şīrīn
Getürdiler çü meclis buldı yirin
- 2348 Şürāhīler dizildi cümle zerden
amusı la‘l u yāķūt u güherden

⁶⁰⁶ itdiler: añda geldi E

⁶⁰⁷ Başlık: -E

- 2349 Gümüſden serv gibi ıurdı ſāķī
ſıġmayup sā‘idi keſf itdi ſāķī
- 2350 Yudı āb-ı hayāt ile çü destin
Çevürdi çekdi hem bālā vü pestin
- 2351 Eline aldı bir cām-ı ſafā-baġſ
Ki ola bir ıatresı anuñ ſıfā-baġſ
- 2352 Urup baſ ayaġı çün⁶⁰⁸ nūſ kıldı
Kıvāma geldi ſāķī cūſ kıldı
- 2353 Çü ſāķī içdi vü ıoldurdı cāmı
Bu āteſ birle puġte ide cāmı
- 2354 ſunar ol dem⁶⁰⁹ per-i peyker eline
Ne perī ġūri görse ger alına
- 2355 Ayaġ elde ıutup ıurdı ayaġa
Deger cānlar fidā ola bu çaġa
- 2356 Vefāya dir eyā ġurſīd-i peyker
Güzellik burcına raġſende aġter
- 2357 Yüzüñ nūrı güneſden enver olsun
Günüñ günden daġı nāzükter olsun
- 2358 Meh ise ġasmüñ irmesün kemāle
Eger ġurſīd ile irsün zevāle
- 2359 Güneſ bezmünde zerrin-ſāġar olsun
Saña bāde ſarāb-ı kevſer olsun
- 2360 Senüñ ‘aſıuñla nūſ itdim bu cāmı
ſafā vü zevķ ile sür ſubġ u ſāmı
- 2361 Didi vü çekdi bir cām-ı revān-baġſ
Ki ola bir cūr‘ası ‘İsāya cān-baġſ

⁶⁰⁸ baſ ayaġı çün: baſ çün ayaġı E

⁶⁰⁹ ol dem: Mihr-i E

- 2362 Bunı gördi Vefâ tırdı qodı baş
Didüm 'ömrüm saña olsun uzun yaş
- 2363 Saqâmetden olup sâlim mizâcuñ
Tıoya vü qalmaya qapunda acun
- 2364 Diyüp anı oturdu çün yirine
Anuñçün Mihri var niçün yerine
- 2365 Aña da şundı şâkı̄ râh-ı rûhı
Ki bula rûhı râhatdan fütûhı
- 2366 İçüp yâdına Mihrüñ oldı dil-şâd
Niçün şâd-âb olmaz serv-i şimşâd
- 2367 Tıolandı bâg-ı bezmi çün piyâle
İder her gül-ruhuñ rengini lâle
- 2368 Belürdi çün hurûş u cûş-ı bâde
Tozutdı ğam ğubârın virdi bâda
- 2369 Qamu mestâne oldı ol perîler
Gülerler nitekim kebg-i deriler
- 2370 Şarâbuñ şâkı̄yile aña ca'lin
Öper destini evvel soñra la'lin
- 2371 Ayaq seyrânını idüp qadehler
Hemân başdan qaçup gitdi teraqlar
- 2372 Odu şu gösterüp yüzde eserler
Her âhû itdi şirâne nazarlar
- 2373 İder la'ı-ı revân ser-cümle gül-reng
Olur meclis içi pür-şüh u pür-şeng
- 2374 Süzüldi bâdeden her çeşm-i âhû
Raķı̄b-ı seg-nijâde derdi yâhû
- 2375 Haqâ itdüm raķı̄b andum o meclis
Biri birineydi yâr u münis

- 2376 Ne dahli varidi anda raq̄ībūñ
Ki bu hod meclisdür ol habībūñ
A_75b **Der-Şıfat-ı Medh-i Mihr-i Dilber**⁶¹⁰
- 2377 Bu yaña añma mihr-i müşterī baḡş
Perī-peyker melek manzar kamerveş
- 2378 Yüzünü âteş-i mey eyledi nür
Gören eydürdi kim “nürun ‘alâ nür”
- 2379 Veyāḡūd şan qarışdı āb u āzer
Ki görse germ olurdu ibn-i Āzer
- 2380 ‘İzār şanki şāhib-dād olupdur
Ki ḡüsni cāmi‘-i azdād olupdur
- 2381 Ruḡı devrinde ol ḡāl-i mu‘anber
Yatur şāḡn-ı ḡaremde şanki ḡanber
- 2382 O dem ḡanlı şarābı itdi çün nūş
Gözi ḡan içmeyi itdi ferāmūş
- 2383 Vefāya daḡı çün itdi eşer mey
ḡızıl aḡ güller açıldı pey-ā-pey
- 2384 Ruḡınuñ sürḡı sürḡı oldu aḡı aḡ
Dil-i ‘uşşāḡa şan ḡaḡ üstine ḡaḡ⁶¹¹
- 2385 Mey-i ser-keş idüp şirāne te‘sir
Vefā çeşminde bebr ol demde naḡçir
- 2386 Dilerdi şir ile ide maşāfi
Ki kāḡa şaymazidi kūḡ-ı ḡafi
- 2387 Çü irdi gözlere keyfiyyet-i mey
Neyise fehm olup keyfiyyet-i mey⁶¹²
- 2388 Buyurdu Mihr-i ‘ālem-tāb-ı devrān
Ki sāz ālātına dest ura ḡübān

⁶¹⁰Başlık: -E

⁶¹¹ḡaḡ: dāḡ E

⁶¹²keyfiyyet-i mey: haysiyyet-i mey E

A_76a **Der-Şıfat-ı Çengi**⁶¹³

- 2389 Meger varidi bir çeng̃isi Mihrũn
Ki ŧan nãh̃ididür bezm-i sipihrũn
- 2390 Hãḡ anı itmiŧdi anda ḡãdir
Fũnũn-ı ŧan‘atı sãz iḡre mãhir
- 2391 Eger olaydı ‘Abdũ‘l-ḡãdir anda
Olurdu ‘ãciz bĩ-ŧek zãhir anda
- 2392 Ki ŧemsũn ŧıklıḡm diñdũrdi ŧĩti
Pũr oldu ol ŧadãdan ḡãḡ-ı ḡiti
- 2393 İderse perde-i ‘uŧŧãḡa ãḡãz
Ḳıla cãn ‘ãlem-i ervãḡa pervãz
- 2394 Adıdur rãḡatũ‘l ervãḡ anuñ
Ḳũ bir dem hem-dem olsa ola cãnuñ

A_76b **Der-Şıfat-ı Medḡ-i Çeng**⁶¹⁴

- 2395 Eline aldı bir çeng-i ḡarab-sãz
Anuñla zevc olur bir ferd-i dem sãz
- 2396 Cihãn-ı bĩ-vefãdan mihnet ü renc
Getũrmiŧ nice yũkler yũklenũp genḡ
- 2397 Dil-ı ‘ãŧıḡ ḡibidür ŧĩnesi ḡãḡ
Ḳeker feryãd idũp ŧavt-ı ḡarab-nãḡ
- 2398 Egerḡi key za‘ĩf u dil-ŧikeste
Velĩ ŧan naḡŧ-ı Erteng ile beste
- 2399 Ḳatı za‘findan anuñ biliŧ u yãd
Degerse el ider efgãn u feryãd
- 2400 Zẽrãfetden ḡafã urmiŧ cihãna
Ḳãḡarlanup dũner ardından ḡoḡana

⁶¹³ Baŧlık: -E.⁶¹⁴ Baŧlık: -E

- 2401 Görinür beñleri cisminde zāhir
Velīkin ‘ilm-i edvār içre māhir
- 2402 Degüldür begler⁶¹⁵ añlar belki ider ĥand
Cihānuñ nūşı niş ü zehridür ĥand
- 2403 Saĥın bī-hūde şanma ĥandın anuñ
Saĥālına güler ĥalk-ı cihānuñ
- 2404 Şanasın her kılı bir rāh-ı bārīk
Yolı edvāruñ andan teng ü tārīk
- 2405 Ķocar çün rāhatü‘l-ervāĥ anı
Ki gerdāniyyeye daĥl itdi anı
- 2406 İşāret eyledi çün o şāh-ı ĥübān
İde taĥķīķ ile ebyāt-ı tibyān
- 2407 Muĥālif gelmedi çün itdi der-ĥāst
Maķām-ı büselikden gösterüp rāst

A_76b **Der-Şıfat-ı**⁶¹⁶

- 2408 Didi çün rāhatü‘l-ervāĥ medĥi
İşi medĥidi cāndan yok ĥadĥi
- 2409 Bedāyi‘den ki Mihr itdi beyānı
Vefāda söylemek ister me‘āni
- 2410 Meger varidi bir ‘avvād-ı dil-keş
Fiġān itse urur biñ cāna āteş
- 2411 Daĥi maĥbūb-ı sāde dil-beridi
Ki ĥüsni şāhinüñdür dil berīdi
- 2412 Varidi elli maĥbūb-ı dil-āvīz
Nitekim elli duĥterle şeker-rīz

⁶¹⁵ Begler: rekler E

⁶¹⁶ Bu başlık eksik ya da sehven kullanılmış: -E

- 2413 amusı ehl-i s az u ehl-i devv r⁶¹⁷
Nig s yı kim a nar b r u bedv r
- 2414 Yigirmi beşde h dim ehl  d n 
Giyer zer-beft   d b  cümle z b 
- 2415 Ola yüz  aşrada ser  eng   hic b
Sa‘adet b bına her biri bevv b
- 2416 amusı d fi‘-i a‘d  v  düşmen
amunuň başı P r z-ı ‘ad -ken
- 2417    a v l a laduň ey ‘ilme d n 
Olup a s m-ı hikmetde t v na
- 2418 O meclisde ki cengi d zdi s zı
Vef ya Mihrden a latdı r zı
- 2419 Vef ya geldi varım ‘arz-ı h le
Vel  olmadı udret ılca  le
- 2420 Ki Mihr ň Őevı m hr urdı diline
Sebeb Mihr oldu Şan  b u giline
- 2421 Bu h lini Vef nuň gördi   n Mihr
A na ‘avv d virdi gösterüp mihr
- 2422 Eyitdi kim sen ň olsun bu ‘avv d
Ki mişli yodurur ‘ lemde  st d
- 2423 Dil   c ndan ab l itdi Vef  Ő h
Didi ben zerreye mihr nd r⁶¹⁸ ey m h
- 2424  şaret ıldı Mihr ol demde ‘avv d
Vef   arfından ide Şi‘re  g z⁶¹⁹

A_77b Der-Şıfat-ı Medh-i ‘Avv d u ‘ deş⁶²⁰

⁶¹⁷ ehl-i devv r: ehl-i edv r E

⁶¹⁸ mihr nd r: mihr oldun E

⁶¹⁹  g z: inş d E

⁶²⁰ E_96a Der-Şıfat-ı ‘Avv d n u N m-ı An n

- 2425 Eline aldı bir göyneklü ‘ūdı
Ne ‘ūdı nice gönül oda qodı
- 2426 El üstinde dutarlar ‘izzet ile
Kemāl-i ‘izzeti var hürmet ile
- 2427 Olup bālīn-i devlet-rān-ı ‘avvād
Ṭayanmış aña ol dānende çün bād
- 2428 Yidükçe gūşmalı yār elinden
Ṭamağın çatladur dil-dār elinden
- 2429 O daği çarḥ elinden bulmayup dād
İder kıl başına biñ dürlü feryād
- 2430 Çü itdi nağme-i āḥir ol āfet
‘Alāleden qopardı⁶²¹ ol kıyāmet
- 2431 O cūş ile hūrūş itdi dil-ārām
Ki cān sakin olup itmez dil ārām
- 2432 O āhū çeşmler mestāne oldı
Bu perīler kamu dīvāne oldı
- 2433 Buyurdı mīr-i meclis cümle hūbān
Eger havrā olalar yāḥū ğilmān
- 2434 Qamusı hāzır olup olalar cem‘
Olar pervānedür Mihr ortada şem‘
- 2435 Didi siz cümleñüz alın ele sāz
Şu şart ile kim olunmaya nā-sāz
- 2436 Ağız bir eyleyüp dem-sāz oluñ siz
Gönül esrārına hem-rāz oluñ siz
- 2437 Urup baş ayağına sürdiler yüz
Didiler bir günüñ biñ bir demüñ⁶²² yüz

⁶²¹ ‘Alāleden qopardı: ‘Ulāleden qopardı ol dem E

⁶²² demüñ: demde E

- 2438 Bu ğurrişden ‘aceb cūş⁶²³ oldu anda
Nice ‘aqlı issi bī-ḥūş oldu anda
- 2439 Kimi gūyende oldu kimi raḳḳās
Ḳamu çeşm u çerāġ-ı meclis-i ḥāş
- 2440 Bu mecmū‘uñ içinde on perī var
Beşer şūretde ma‘nīde perī-var
- 2441 Cemāle her biridür māh-ı ḥūrşīd
Velīkin şan‘at-ı sāz içre nāhīd
- 2442 Dehānı⁶²⁴ cümleñün bil hiçdür hiç
Yüzi üstinde zūlf-i piçdür piç
- 2443 Şalup ebrūları üzre girihler
Düzerler saçları şāmī zirihler
- 2444 Ki bekler leblerü üzre ‘anber-ālūd
Megeslerdür ki olmuş ‘‘anber-ālūd
- 2445 Cemī‘-i şīve içre dil-rübālar
Ḳıyāmet ḳāmet ile müntehādur⁶²⁵
- 2446 Ḳamusında dehen yoġ miyān hiç
Görün yoḳluḳ niç‘ider ādemi piç

A_78a **Der-Şıfat-ı Beyān-ı Dil-berān**⁶²⁶

- 2447 Güneş gibi görünür o periler
Olurlar ḳalb-i ‘aḳrebden periler
- 2448 İdelüm altı dil-berden beyānı
Ne dil-ber cümlesi hūr u cinānī
- 2449 Semenberdür semensādur Dil-ārā
Semen-būy u Semenzār u Dilāsā

⁶²³ cūş: ḥoş E

⁶²⁴ dehānı: miyānı E

⁶²⁵ müntehādur: müntehālar E

⁶²⁶ Başlık: -E.

- 2450 Biri Servināz u bir Gülçin
Birisi Gül-ruḥ u birisi Şirin
- 2451 Dil-ārām u Dil-ārā vü Dil-āvīz
Dil-efrūz u Dil-āşub u Güher-rīz
- 2452 Didi bunlara Dāye ey periler
Ki celb-i ḳalbe ser-cümle ceriler
- 2453 Murādum var iki şeh-zādeyiçün
Bu iki serv-ḳad āzādeyiçün
- 2454 İde her biriñüz bir ḥüb temşil
Mecāz u isti‘āre bula tekmlil

A_78b **Der-Şıfat-ı İbtidā-kerden Semen-ber-i Be-Şi‘ri Ü**⁶²⁷

- 2455 Semen-ber ibtidā itdi kelāma
Didi irdi Vefā bŷy-ı meşāma
- 2456 Hüveydā oldı iki ehl-i nireng
Şanasın mihr ile mäh oldı yek-reng

A_78b **Der-Şıfat-ı Şi‘r-i Mişl-i Semensā**⁶²⁸

- 2457 Semensā dir yaratdı Ḥaḳ Te‘ālā
Ber-ā-ber ḳāmet iki serv-i bālā
- 2458 Sehī serv oldı biri serv-i āzād
Yaraşur ‘ar‘ar ile ola şimşād

A_78b **Der-Şıfat-ı Şi‘r-i Mişl-i Dil-ārā**⁶²⁹

- 2459 Didi ḥalḳ itdi Ḥaḳ bir gül Dil-ārā
Ḳılur bir bülbüli ol verde şeydā
- 2460 Zihī gül bülbüle düşmiş muvāfiḳ
Āanasın biri ‘Azrā biri Vāmıḳ

⁶²⁷ E_97b Der-Şıfat-ı Suḥān-ı Semen-ber

⁶²⁸ E_97b Der-Şıfat-ı Suḥān-ı Semensā

⁶²⁹ Başlık: -E

A_78b **Der-Şıfat-ı Şi'r-i Meşel Semen-bū**⁶³⁰

2461 Semen-bū dir esüp kudret nesîmi
Girü gülzâre döndi dil harîmi

2462 Semendür yâsemîn ile yaraşuq
Biri ma'sûk anuñ biri 'âşık

A_78b **Der-Şıfat-ı Medh-i Semenzâr**⁶³¹

2463 Semenzâr eydür iki verd-i dil-cû
Bulurlar bî-bedel hoş-reng ü hoş bû

2464 İki ğıll u ğışdan pāk u sâde
İlâhî dillerin eyle güşâde

A_78b **Der-Şıfat-ı Medh-i Dil-âsâ**⁶³²

2465 Dilâsâ eydür ey cüyende-i 'aşk
Kulak tut gör ne dir güyende-i 'aşk

2466 Yaratdı Mihri Hâk mihr-i felekvâr
Vefâyı müşteri gibi harîdâr

A_79a **Der-Şıfat-ı Medh-i Serv-i Nâz**⁶³³

2467 Çü irdi Serv-i Nâza vaqt-i güftâr
Ağız açdı yarup müy ol vefâdar

2468 Dir icâd itdi Hâk bir âyet-i luţf
Aña tefsîr düşdi ğâyet-i luţf

A_79a **Der-Şıfat-ı Medh-i Gül-çîn**⁶³⁴

2469 Çün irdi nevbet timsâle Gül-çîn
Didi halk itdi Hâk yâr-ı şîrin

⁶³⁰ Suḥân-ı Semen-bū E

⁶³¹ E_97a Suḥân-ı Medh-i Semenber

⁶³² E_97b Suḥân-ı Medh-i Dilâsâ

⁶³³ E_97b Suḥân-ı Medh-i Serv-i Nâz

⁶³⁴ E_97b Suḥân-ı Medh-i Gül-çîn

2470 Ki aşı gösterür Şekl-i meh-i nev‘
Yaraşur yār ola Őirine Hsrev

A_79a **Der-Şifat-1 Medh-i Gl-ruh**⁶³⁵

2471 Didi Gl-ruh eyā fer ire ferruh
Dzetdi Hk bisāt-1 dehre bir ruh

2472 Aña bir Şeh-svār āhir srer at
Meh u mihri ider kim lu‘b-1 Şeh mat

A_79a **Der-Şifat-1 Medh-i Şirin**⁶³⁶

2473 Didi Şirin ki Hk halk itdi bir hr
Aña ift eyledi bir zāt-1 pr-nr

2474 Egeri nr ile olmiş sirişte
Biri Şan hrdur biri feriŐte

A_79a **Der-Şifat-1 Medh-i Dil-ārām**⁶³⁷

2475 Dil-ārām perī eydr ki hnum
Fidā olsun lebn ‘aşına cnum

2476  bir kebg-i hmyn itdi pervz
İrişdi apdı bir Őāhin o Şeh-bz

A_79b **Der-Şifat-1 Medh-i Dil-efrz**⁶³⁸

2477 Sze başladı dr dkdi Dil-āviz
Ki geldi dehre bir yār-1 Şeker-riz

2478 Leb-i lezzetdedr mnendi Şekker
Yaraşur dinrse āb u kevşer

A_79b **Der-Şifat-1 Medh-i Dil-aŐb**⁶³⁹

⁶³⁵E_97b Suhn-1 Medh-i Gl-rh

⁶³⁶E_98a Suhn-1 Medh-i Şirin

⁶³⁷E_98a Suhn-1 Medh-i Dil-ārām

⁶³⁸E_98a Suhn-1 Medh-i Dil-āviz

⁶³⁹E_98a Suhn-1 Medh-i Dil-aŐb

2479 Dil-âşûba irişdi çünki nevbet
Ddi kim Hâk bize virmişdi nekbet

2480 Velî bir devlet-i nâgeh irdi
Ne devlet kıllariçün şâh irdi

A_79b **Der-Şıfat-ı Medh-i Dil-âvîz**⁶⁴⁰

2481 Dil-efrûz eydür ey şâh-ı yegâne
Nazîrûñ görmedi çeşm-i zemâne

2482 Ki şâh-ı ser-keşüñdür nahl-i yek-tâ
Aña pādâş olur bir serv-i ra'nâ

A_79b **Der-Şıfat-ı Medh-i Güher-çîn**⁶⁴¹

2483 Güher-rîz oldu la'linden güher-rîz
Lebidür şanki şîrîn-i şeker-rîz

2484 Didi yüz âferîn baht-ı sa'ide
Ki irdüñ vuşlat-ı nevrûz u 'ide

A_79b **Der-Şıfat-ı Medh-i Dâye**⁶⁴²

2485 Didi nevbet çün irdi anda Dâye
Güneş gördük ne minnet şimdi aya

2486 Güneşdür gerçi hüsn içinde evlâ
Velîkin müşterinüñ kıdri a'lâ

2487 Egerçi kim güher 'âlemde fâyık
Velî şâh başına evlâ vü lâyıq

2488 Virüp bir göz bize ol kıdir-i pāk
Olur bir lahza-i⁶⁴³ biñ şive idrāk

2489 Virüp bir dağı arturdu o sulţān
İki göz birle bağdı bize devrān

⁶⁴⁰ E_98a Suĥān-ı Medh-i Dil-efrûz

⁶⁴¹ E_98a Suĥān-ı Medh-i Güher-rîz

⁶⁴² E_98b Suĥān-ı Medh-i Dâye

⁶⁴³ lahza-i: lahzada E

A_80a **Der-Şıfat-ı Medh-i Mihr-i Māh-Tal‘at**⁶⁴⁴

- 2490 Çü nevbet irdi Mihr-i māh-peyker
Ne meh kim āfitāb-ı heft-kişver
- 2491 Şeker-dilden sözi kıldı mükerrer
Dehānında pür oldı şehd ü şekker
- 2492 Hicābından yüzi gül-nāre döndi
Yanağı üzre müjgān hāra döndi
- 2493 Didi halk itdi Haq bir gevher-i⁶⁴⁵ pāk
Ki anuñ mahiyyetin fehm itmez idrāk
- 2494 Velī bī-kıymet idi müşterīsüz
Bes oldı şāh ile bir himmeti yüz
- 2495 Vefā çün necm-i devlet oldı peydā
Olur mihr ile meh hayrān u şeydā
- 2496 O māh olursa ger bu mihrden dūr
Çi mihrüñ pertevi çü şām-ı deycūr
- 2497 Vefā-yı mihr olursa yār-i Mihrüñ
Çapam tacin başından nüh sipihrüñ

A_80a **Der-Şıfat-ı Vaşf-ı Ebyāt-ı Medh-i Vefā Şāh**⁶⁴⁶

- 2498 Vefāya degdi çün kim nevbet-i kār
Didi halk itdi Haq bir bülbül-i zār
- 2499 Egerçi bülbül ammā gülden ayru
Ki şan mey-hāre olan mülden ayru
- 2500 Eger açmaz ise gül şevk-ı didār
Görinür aña cennet gülşeni hār
- 2501 Ve ger bülbül olursa verde hem-ser
Behiştüñ bülbüline ta‘n eyler

⁶⁴⁴ E_98b Der-Şıfat-ı Suḥān-ı Mihr⁶⁴⁵ gevher: cevher E⁶⁴⁶ E_99a Der-Şıfat-ı Suḥān-ı Vefā

A_80b **Der-Şıfat-ı Evşâf-ı Dil-berân Tamâmet kerden**⁶⁴⁷

- 2502 Tamâm oldı çü emşâl-i mecâzî
Hâķıķat perdesinden açdı rāzı
- 2503 Olup te‘şîr-i mey ĥadden ziyāde
Ki virdi ġam rûsûmın bâda bâde
- 2504 Ĥurûş u cûşa geldi meh-liķālar
Ĥamu la‘lin ķabâ zerrîn-kemerler⁶⁴⁸
- 2505 Yüzeyüz gül gibi açıldı meclis
Ĥamusı birbirine oldı mûnis
- 2506 Ĥicâb itdi Vefâ vü Mihre Dāye
Didi sızsiz çü şevķ ü zevķe mâye
- 2507 Çü mihr ü müşterî iclâsuñuz ĥaş
Size zühre muġannî mâh raķķâş
- 2508 Nola şayd u şikâra eyleyüp ‘azm
Temâşāya ķılasız niyyet ü cezm
- 2509 Tamâmet vaķtidür kim geşt ü naĥķîr
İdüp tâ bend idesiz bebr ile şîr
- 2510 Vefâ dir emri derse ĥükm-i şāhuñ
Kevākib içre ‘âlî-ķadr-i mâhuñ
- 2511 Cevâbında didi Mihr ey vefādâr
Degülsin ĥâl ü bālumdan ĥaberdâr
- 2512 Baña feyz olalı bir cezbe senden
Gidipdür benligüm ser-cümle elden
- 2513 Ne kim emr eyleseñ fermân senüñdür
Ki zîrâ bu ten içre cân senüñdür

⁶⁴⁷ Başlık: -E.

⁶⁴⁸ Ĥamu la‘lin ķabâ zerrîn-kemerler: Ĥamu zerrîn-kemer ķabâlar E

- 2514 Vefâ gördi ki kaç' olmaz tekellüf
Dir anı şayd lâzım bî-tevaqquf
- 2515 Çü vâcib oldı gitmek şaydgâha
Tenebbüh farz hüccâb u sipâha
- 2516 Bugünden şaydgâhı bend idüñ siz
Ki yarın kaydı âsân idelim biz

A_81a **Şıfat-1 Seher**⁶⁴⁹

- 2517 Sehergeh kim şikâr-endâz-ı hâver
Çü kaçd-ı şaydiçün sürdi tekâver
- 2518 Çeküp tîğ-i cihân-gîr-i zemâne
Pür itdi kanı tās-ı âsumâna
- 2519 Şu deñlü saçdı kanı her diyâra
Kamu hârâsın itdi la'1-pâre
- 2520 Bahâr içre gülistân oldı kanı
Cihānuñ nûrı oldı ergüvânı
- 2521 Nice şâhib-kırândur şâh-ı hâver
Biner at yirine dâyim gâzanfer

A_81a **Der-Şıfat-1 Reften-i Mihr ü Vefâ Be-Kaçd-ı Şayd**⁶⁵⁰

- 2522 Sehergehden turup Mihr ü Vefâ Şâh
Binerler ata güyâ mihr ile mâh
- 2523 Gelüp raşş üstine her mâh-ruhsâr⁶⁵¹
Kamusı dîve bindiler perivâr
- 2524 Kamu naç'-ı cihânda kalğıdup⁶⁵² at
İderler lu'b ile ay ü günü mât
- 2525 O cânla cümle cânân ile dil şâd
Alup şan seyr ider gül yaprağın bād

⁶⁴⁹E_99b Der-Şıfat-1 Şubh-Be-Şikâr

⁶⁵⁰Başlık: -E

⁶⁵¹mâh-ruhsâr: meh-ruhsâr

⁶⁵²kalğıdup: kalğıdur

- 2526 İder aşlanlar āhūlara h̄iz
Helāk-ı gūra müjgānlar idüp tiz
- 2527 O raḥş üzre gören dir Şeh Vefāya
Süleymāndur ki binmişdür şabāya
- 2528 Bu yaña añma Mihr-i mäh-sāye
Ki şan Belķis ḥükme eyler şabāya
- 2529 Yaḥūd şan atıdur bu çarḥ-ı gerdān
Anuñ üstinde zātı mihr-i raḥşān
- 2530 Şikāra çıkdı çün ol şāh-ı ḥün-riz
Şanasın atlanur Şebdize Perviz

A_81b Şıfat-ı Kūh-ı ‘Azim⁶⁵³

- 2531 Meger varidi bir kūh-ı mu‘azzam
Şanasın kulle-i gerdūn-ı a‘zam
- 2532 Seridür kubbe-i eflākı ḥāvī
Ki tutmuşdır cihānı nām ü çāvī⁶⁵⁴
- 2533 İrişmiş kulle-i zāt-ı burūca
Olur şan nerdübān fevķ-i ‘urūca
- 2534 O bālā birle nüh eyvān-ı eflāk
Aña nisbet nedür gerdūn ile ḥāk
- 2535 Nesim u ruḥ-baḥş u cān-fezādur
Egerçi tünd likin pür-ḥayādur
- 2536 Çü tağlar ümmehātıdur ḥayātuñ
Aқан şu şiridür tıfl-ı nebātuñ

E_100b Der-Şıfat-ı Şikār-ı Kūh⁶⁵⁵

⁶⁵³ Başlık: -E

⁶⁵⁴ çāvī: ḥāvī A

⁶⁵⁵ A_81b Şıfat-ı Medḥ :eksik başlık

- 2537 Güzellik haylinüñ mîr-i şikârı
Gözi âhû güzeller şeh-süvârı
- 2538 Neheng-i ejdehâ-keş şîr şavlet
Peleng-i kulle-i kûh-ı muhabbet
- 2539 Ser-i ser-ğayl-i şîrân-ı şikârı
Belâ-âmûz-i bebr-i kûhsârı
- 2540 Sipeh-sâlâr-ı merdân-ı kavî-dest
Emîr-i ‘asker-i ‘uşşâk-ı ser-mest
- 2541 Ser-efrâz u kavî-rây-ı kavî-ceng
Süvâr-i nîzedâr-ı ejdehâ-ceng
- 2542 Çü âhû gözlüler girdi şikâra
Tezelzül şaldılar kûhsâr u gâra
- 2543 Kemân-keşler çü şaldı yâya zihler
Geyer bebr ile ejderhâ zirihler
- 2544 Sihâm-ı gamze-i na‘rayla hûbân
Şalar kûhı kaplar ra‘d u bârân
- 2545 Çü pervâz ura şâhîn-şikârı
Turur mı anda kebg-i kûhsârı
- 2546 ‘Uqâb ol şayd için⁶⁵⁶ kim ura pervâz
Olur âbı önünden ördek ü qaz
- 2547 Gögercinler biner perr-i ‘uqâba
Dönerler şîre binmiş âfitâba
- 2548 Kemândan tîr-i hûbân itse pervâz
Qalur pervâzdan şâhin ü şeh-bâz
- 2549 Çü âhû gamzeler tîz ide gamze
Nişân-ı tîr olur her şîr-i şerze
- 2550 Bu şayd içinde Mihr-i şîr-şavlet
Şalardı ejder ile gûra heybet

⁶⁵⁶ şayd için: şayd içinde E

- 2551 Elinde t̄ğidür berķ-i cihān-sūz
Şihābāsā olur raḥşān u dil-sūz
- 2552 Kemend ile irürse şīre cengi
O ḳayda bend ide bebr u pelengi
- 2553 Kemāndan itse t̄rūñ ger kemīni
Kemīnine şalar şīr-i kemīni
- 2554 Meger şayd içre gördi Mihr-i meh-rū
Ġazāl-i çarḫ mānendi bir āhū
- 2555 Ġazālūn gördi çün āsāyişini
Sükūnet ḫāletinden cünbişini
- 2556 Götürdi fikr-i ḳatli ol aradan
Belā irişmesin añmaz oradan
- 2557 Ol āhū Mihre çün şīrāne baḳdı
Ki şan māh-ı neve dīvāne baḳdı
- 2558 Ne mektūb oldıḡın bilmez cebīne
Rehā bulmayacaḡın⁶⁵⁷ varsa Çīne
- 2559 Kemendin eyledi şīrāne pür-çīn
Aña tā şayd ola āhū-yı miskīn
- 2560 Ki şayd ide ol ejder birle āhū
Görüp ol bendi āhū didi yāḫū
- 2561 Alup başın götürdi çün ayaḡı
Firāvān geçdi gitdi deşt ü ḫaḡı
- 2562 Çü āteş-tīz olur ol bād-ı reftār
Ki vaḫşī ol ide rām u giriftār
- 2563 Ġazāl-ı ser-keşi tīz itmeye rām
Ki tā bend ide anı kām u nā-kām
- 2564 Seḫerden şāma dek itmeyüp ārām
Sürerler der-peyin irince aḫşām

⁶⁵⁷ bulmayacaḡın: bulmayacaḡaz E

A_82b Şıfat-1 Şeb⁶⁵⁸

- 2565 Çü mülk-i Zengbāruñ pādişāhı
İdüp şaydını mehden tā ber-māhī
- 2566 Hāziz-ı hargehin kırdı cihāna
Ucı tā irdi evc-i āsumāna
- 2567 Görüp anı Vefā vü Mihr ü meh-rū
Ki anlardan ağırdur mihr ü meh-rū
- 2568 Yatup bir yirde ol mäh-ı gül-endām
O dem hāba varurlar kām nā-kām
- 2569 Kaçan nevm itdi Mihr-i şāhib-taht
Uyanmaz bil nevümden dīde-i baht

A_82b Şıfat-1 Şeher⁶⁵⁹

- 2570 Çü meşriqdan görindi şir-i hāver
Ġazāl-i encümi şayd itdi yek-ser
- 2571 Çü ğurriş birle gösterdi huruşı
Kevākib ceşşini kam' itdi cüşı
- 2572 Yirinden tırdı ol şir u ğazāle
Siyāh ebrular ala gözler ala
- 2573 Siyāh ebrū dime mäh-ı semādur
Ya şan āyine-i 'ālem-nümādur
- 2574 Dizip göz kişine tır-i hadengi
Ne āhū urmağa bebr u pelengi
- 2575 Saçını taht-ı hüsne pāye düzdi
Şanasın mihr ile hem-sāye düzdi
- 2576 Göz ü kaç oqlı yayla bir harāmī
Miyāncı arada mevtüñ peyāmı

⁶⁵⁸E_101b Der-Şıfat-1 Şeb

⁶⁵⁹Başlık: -E

- 2577 İki çeşm-i siyeh kaşdı itse ala
Dil ü cān milkini bir demde ala
- 2578 Durup⁶⁶⁰ çün atlarına urdular zīn
Ki dürr ü la‘l ile bulmışdı tezyin
- 2579 Dilerlerdi iş idüp āha⁶⁶¹ ‘avdet
Görüp yārānı hāşıl ol āhū
- 2580 Görürler karşı tırılmışdur ol āhū
Ne itdi bir iki aşlana āh o
- 2581 Mecāzī şayda iqdām eylediler
Haķīķat işlerin hām eylediler
- 2582 Şeherden şāma dek ol iki bī-bāk
Ederler çok tek ü dü cüst u çālāk
- 2583 Muḥassal gözleyüp kim izlediler
Kim özler ğayb-erenler gizlediler
- 2584 Çü dördinci gün oldu kaşdı Mihr
Biñ oldu hışm u berķāsā olup çıhr
- 2585 Hemān-dem el urup tiz kemāne
Şarāb-ı şevķiyle mest ü şebāne
- 2586 Atup çok tiri urdı āhūya cüst
Ne cüst itmek ki düşdi tirden süst
- 2587 Ol oķdan çün yoğidi ölmek anda
Ķazā tırine yir yok āsumānda
- 2588 O zaḥm tirden miskīn ğazāle
Geçüp dest u dere eyledi nāle
- 2589 Tātār çün zaḥmet-i zaḥmı Mihirden
Şeb-i tār oldu aña rüz-ı rüşen

⁶⁶⁰ Durup: Turup E

⁶⁶¹ āha: rāha E

- 2590 O zaḥmet birle tutdı nice gün rāh
Aña hem-derd ü hem-dem nāle vü āh
- 2591 Muḥaşşal ol acı birle olup yol
Çaçup gitdi güne katup düni ol
- 2592 İrüp bir milke daḥi başdı çün pāy
Diler yüz yıl o yirde eyleye cāy

A_83b **Der-Şıfat-ı Şāh-ı Mağrib Yaftan-i Gazāle**⁶⁶²

- 2593 Meger ol milkde var idi bir şāh
Ne şeh kim ceş-i encüm içer şan māh
- 2594 Bütün Rus u Hazar tā cedd-i Tātār
Çamusı aña rām itmişdi Dādār
- 2595 Adı çamusı kendi şanki Kāvūs
Ki sem'e çalınurdu şiti şan kūs
- 2596 Ne şeh kim bezme Cemdür rezme Rüstem
'Alemveş zir-i desti ḥalk-ı 'ālem
- 2597 Şahāvetden eger dem ursa ol şāh
Öñinde ḥarmen-i Hātem ola kāh
- 2598 Özi ceng içredir gerdün u gerdān
Elinde nize berç-i āteş-efşān
- 2599 Sinānın elde devr itdürse ol mīr
İderdi vehm ile a'dā dilin yir
- 2600 Yir üzre şalsa gürz ol ehl-i şavlet
Diye gökden melek bāzūna kuvvet
- 2601 Yir üstinde ne emreylerse ol ḥān
Ol emr üzre dönerdi çarḥ-ı gerdān
- 2602 Çaçan ölse ḥalāş-ı tirden zih
Lisān-ı ḥālik dir cānunu dīh

⁶⁶² E_102b Der-Şıfat-ı Şāh-ı Mağrib E

- 2603 Kaça atlansa ata ol dil-āver
Gören dir evce ırmış şems-i hāver
- 2604 amu avāli anuñ bī-bahāne
Bahā ne ande aldı bil şehāne
- 2605 amu meyyālidi şayd u şikāra
Gice gündüz nihān u āşikāre
- 2606 azādan nāgeh ol şāh-ı cihān-g r
K‘elinde bebr u aşlan şayd u naşır

A_84a **Der-Şıfat-ı Diden Şāh-ı Mağrib Be-Āhu**⁶⁶³

- 2607 urur bir eşm-i şirāne ğazāle
Ki ger merd mde dil yüz bulsa ola
- 2608 Bütün cismi ser-ā-ser naşş u nireng
Degüldür yarisınca naşş-ı Erjeng
- 2609 Şanurdu resm-i cisini gören cān
Kim anı g rse ola deng u hayrān
- 2610 G r p farz el urur avs u nişābe
Ç  s nnetd r o atma şeyh u şāba
- 2611 Kirişde gezledi bir t r-i Yulduz⁶⁶⁴
ılur cān irse rāhatsuz şeb u r z
- 2612 Şanasın burc-ı avsa geldi Behrām
Nuħ set artuğ olur kām u nā-kām
- 2613 azā t ri esedveş ol ğazālı
Urunca gitdi cān ten aldı hāl 
- 2614 Şarāb-ı mevti ç n şir-i ğazāle
Vedā‘ itdi i p şiveyle āle
- 2615 Ç  urdu t tdı anda ol ğazālı
Gönüller yir t tar naşş-ı hayālı

⁶⁶³ Başılık: -E

⁶⁶⁴ Yulduz: dil-düz

- 2616 Gözi beñzerdi baksañ çeşm-i yāre
Dili müjgānı eyler pāre pāre
- 2617 Görür aşlan gibi cisminde bir tīr
Ki cānından ğazāli eylemiş sīr
- 2618 Baķınca şāh oķa ıalbedı cānı
Görür var bir kemān-ebrū nişānı
- 2619 Revān dir ķandedür ķanı göreyim
Tevakķuf eylemeñ anı göreyim
- 2620 Virūñ ıurmañ o şāhin per-oķı yā
Çü dest-āmūzduz gelsün⁶⁶⁵oķı yā
- 2621 Eline virdiler çün gördi anı
Oķ üzre ķan görüp ķaynadı ķanı

A_84b **Der-Şıfat-ı Medh-i Kıavs-ı Kemān**⁶⁶⁶

- 2622 Ne oķ Mūsiden irmiş şan ‘aşādur
‘Adū Fir‘avnına Hāķdan belādur
- 2623 Zārīf ü çāpük ü cüst ü devende
Hevāyī sebük-seyr ü revende
- 2624 Şanasın murĝ-ı perrāndur hevāyı
Kıoparur ķande ķonsa āh u vāyı
- 2625 Kıaderden şan ķazā hāıı yazılmış
Kıazādan anda ism-i Mihr yazılmış⁶⁶⁷
- 2626 Çü mihr ismi ıokundı sem‘-i şāha
Yumup göz baĝladı ol dem iş āha
- 2627 Hāyāl-i zūlf ü ruķ alup özinden
Seçer mi gicesini gündüzinden

⁶⁶⁵ dest-āmūzduz gelsün : dest-āmūzduz

⁶⁶⁶ E_104a Der-Şıfat-ı Tīr-i Mihr

⁶⁶⁷ Kıazādan anda ism-i Mihr yazılmış: Kıazādan ism-i Mihr anda kıazılmış E

- 2628 Tezekkür itdükçe kıldı āhı
Keser bir āhı mihr ü māha rāhı
- 2629 Ezelden Mihr ile tıynet-sirişte
Ebed yok zerre ‘ilm-i ser-nübişte
- 2630 Kılup dilden muḥabbet cānına kār
Ki oldı fikr-i sevdādan dil-efgār
- 2631 Görür yārān helāk olur ṣehin-ṣāh
Kālır düşmenlere bu taḥt u dergāh
- 2632 Dime ḥüsn ile anından uşanur
Lebi cevrende cānından uşanur
- 2633 Gelüp bir yire biñ tedbīr iderler
Başa iş varmağa elbir iderler
- 2634 İrişdi fikr-i şālih āña āḥir
Ki ifsād ehli var bir zāl-i sāḥir
- 2635 Ki şāha cān u dilden bendeyidi
Ne bende ḥızmeye efgendeyidi
- 2636 ‘Ulūfe yirdi bī-ḥad bī-nihāye
Daḥi tımārlar bī-ḥadd u gāye
- 2637 Ki bī-noḳşān kamu eşḥāre ‘āmil
Kemāl-i fitnede fettān u kāmīl

A_85a **Der-Şıfat-ı Yaftan-i ‘Acūze-i Sāhire**⁶⁶⁸

- 2638 Eger siḥr eylese baḥr-ı ber eyler
Dilerse cümleten ḥüşki ter eyler
- 2639 Nigāruñ kıl degül gerçi miyānı
İder bir kıl ile biñ ejder añı
- 2640 Kıl aldurmaz gerçekden her dil-ārām
Dimeyüp kālī u kıl olalar rām

⁶⁶⁸ E_104b Der-Şıfat-ı Şühı vü Şengı-i Mihr

- 2641 Beyāz u sürh ruḥda eyle māhir
İder şudan odu oddan şu zāhir
- 2642 Yir üzre kankı insānı ki öge
Melek gibi çıkarur anı göge
- 2643 Kıpardı ḥālını rūmī yüzinden
Silerdi sürme-i zengi gözinden
- 2644 Gice eyler şihābı āteş-efşān
Gül-efşānlık kıllur berķ-i dıraḥşān
- 2645 Fūrūzān olmış iken ‘ārız-ı yār
Saçından yakmaya sihr ile bir tār
- 2646 Ki māhı dönderür bedr-i hilāle
Kemāl-i mihrde fey-i zevāle
- 2647 Gözedür çunki seg-zen gibi şadı
Seg-i āvāredir bulur mı kadı
- 2648 Çü kıldı derd-i şāhi cümle mefhūm
Didi sihrüm ide dermānı ma‘lūm
- 2649 Cihān ı zerre zerre gezdi ānī
Aradı cū-be-cū mülk-i cihānı
- 2650 Kenār itdi miyānda kaşd-ı şāhı
İdüp ifrāz-ı mihr pādīşāhı
- 2651 Bilür ol dem cü maķşūdını ḥānuñ
Bulur şan cānını cümle cihānuñ
- 2652 Didi şādī le gūş⁶⁶⁹ it ey şehin-şāh
Göz açup müjde vir baña ol āgāh

A_86b Der-Şıfat-ı Ḥaber-dādān-ı Aḥvāl-ı Mihrimāh Çehre Be-Şāh-ı Mağrib
Rā⁶⁷⁰

- 2653 Ki duḥter şāh-ı ḥāverdür adı Mihr
Ne mihr-i ḥāveri Mihr-i perī-çih

⁶⁶⁹ gūş: nūş E

⁶⁷⁰ E_105a Der-Şıfat-ı Ârâyiş-i Ḥüsni Mihr

- 2654 Yüzi āyinedür çün mäh-ı tībān
Ki jeng olmuş aña⁶⁷¹ zülf-i perişān
- 2655 Beyāz u sürh ‘arızdur cihān-tāb
Şafā virür şanasın şuda meh-tāb
- 2656 O veche ‘aşık olmuş zülf-i müşğīn
Ki çenberden⁶⁷² geçerdı olsa pür-çīn
- 2657 Egüp boynın iderdi gerçi lābe
Şalar seccādesin sihr ile āba
- 2658 Egerçi zülf ü halīle mücellā⁶⁷³
Yüzi āyīne-i cām-ı mücellā
- 2659 Toķundukça ruħına bād-ı şarşar
Saçı lerzān olup üstine dıtrer
- 2660 Egerçi biñ başı var bir dili yok
Velīkin baş eridür fitnessi çok
- 2661 ‘İzārı ābı üzre zülf-i dil-cū
Yılandur līk şu içre ne kōrhu
- 2662 Olur haddine çünkim zülfi hem-ser
Şan olur gice ve gündüz ber-ā-ber
- 2663 Var ise müyü⁶⁷⁴ yok illā serinde
Belinden ğayr-i kıl yok bir yirinde
- 2664 ‘İzār u la‘lini bil şehd ile şīr
Çü ‘İsāyile Hızr itmiş ağız bir
- 2665 Dehānı nokta fehm itmek tevehhüm
Egerçi dūr deler itse tebessüm
- 2666 Ağzında dişleri habb-ı nebātī
Lebi serçeşme-i āb-ı hayātī

⁶⁷¹ aña:iki E

⁶⁷² çenberden: çenber E

⁶⁷³ mücellā: mühallā E

⁶⁷⁴ Mū: müyü E

2667 Gören addini teŖb̄h itdi serve
Saçını servde z̄b̄a tezerve

A_87a **Der-Ŗıfat-ı ‘lam-Kerden S̄hire-i Mec̄l-i Vef̄ S̄h Be-Ŗ̄h-ı Mağrib**⁶⁷⁵

2668 Vel̄ bir y̄arı var anu̄ Vef̄ S̄h
Y̄zi ra̄Ŗ̄an anu̄ Ŗ̄an pertev-i m̄ah

2669 Ne meh teŖb̄h iden kim ̄ft̄aba
Yumağ̄u ayağ̄ın g̄n ̄ft̄aba

2670 Ŗ̄eh-i Taym̄s oğlıdur Vef̄ S̄h
Ŗ̄eb ̄ r̄z iki ̄ıldur mihr ile m̄ah

2671 Bu ̄ç iql̄ime yetmiŖ cedd de h̄andur
Anu̄ oğlı da Ŗ̄ah-ı cih̄andur

2672 ̄atı merd̄aneyidi Ŗ̄ah-ı Taym̄s
Ki Ŗ̄ohret buldı andan n̄am u n̄am̄s

2673 Eger̄i seksene yetmiŖidi yaŖı
Severdi merd idi g̄ayet savaŖı

2674 Vef̄anu̄ da̄ı erlik baŖ̄ına b̄ork
MeŖeld̄r bu ki g̄ork̄n oğlıdur g̄ork

2675 Ayağ̄ baŖup oraya vardum ben
El̄m ̄an iŖlerine ̄arayım ben

2676 Demirden ber̄ ise urup baŖ̄a ̄aŖ
BaŖ̄a baŖ iltmez isem baŖ̄a uŖ baŖ

2677 Bunu g̄uŖ eyley̄p Ŗ̄ah ̄ıldı ikr̄am
G̄ze g̄z itdi bi-̄ad lu̄f u in‘̄am

2678 Didi a̄sende ey dell̄ale-i dehr
̄g̄p med̄ eylese̄ Ŗ̄ekker olur zehr

2679 Cih̄an u c̄an ru̄ u la‘lined̄r sehl
̄gilmiŖ a̄na dirler kim ̄ge ehl

⁶⁷⁵ BaŖlık: -E

- 2680 O ma'sūkuñ haqqı kim rabb-ı Haqdur
Ki gözden evvelâ 'âşık kulaqdur
- 2681 Başa ilet işi gör şol u şağın
Gel elbir idelüm pek baş ayağın
- 2682 Yürece kâr idüp oldı dil-efgâr
İdüp kâr ile peykâr oldı bî-kâr
- 2683 Hayâti la'li cânına boyandı
Taḥammül uyıdı sevdâ uyandı
- 2684 Baş urdı şâha kaldırdı tabanı
Ki tâ şayd ide ol cân u cihânı
- 2685 İrişdi sihr ile bir anda anda
Ḳazâdur nâzil oldı şan bir anda

A_87b **Der-Şıfat-ı 'Avde-kerden Be-menzil-i Makâm-ı Behişt**⁶⁷⁶

- 2686 Bu yaña ol iki rûḥ-ı muşavver
İki âyîne tâbende mazhar⁶⁷⁷
- 2687 Şikârı çün yitürdiler aradan
Ḳoyup ol fikri döndi oradan
- 2688 Vefâ bülbül gibi çuş eyleridi
Açıl gül diyü Mihre söyleridi
- 2689 Ḳatı maḥzûnidi gönli vü cânı
Yire çalmaḳ dilerdi âsumânı
- 2690 Şitâb ile sürerler atların tîz
İderler pes beş on günde dil-âvîz
- 2691 Faḳîr ile ğarîbe cûd u iḥsân
İderler eyle kim yok ḥadd u pâyân

⁶⁷⁶ Başlık: -E.

⁶⁷⁷ mazhar: manzar E

- 2692 Gidüp çün vâşıl oldular maķāma
Maķall-i dil-güşā cāy-ı merāma
- 2693 Gelüp karşıladı ser-cümle yārān
Sürür u Behçet ile şād u ģandān
- 2694 Olup ģāk ayağına cümle düpdüz
Didiler bir günüñ biñ sâ‘atüñ yüz
- 2695 Bu yārān onlariçün pür-ģamidi
Ne pür ģam cümlesi pür-mātemidi
- 2696 Olur ķāmetleri şād ile şimşād
Hemāna serv gibi ģamdan āzād
- 2697 Kaçankim ģaybet⁶⁷⁸ itdi ol iki şāh⁶⁷⁹
İki māh-ı şeb-efrüz ol iki şāh
- 2698 Bular ģuşşayla dönmişdi sarāya
Serā añma maķām-ı pür belāya
- 2699 İrerler çün meh ü mihr-i cihān-tāb
Şafādan cümlesi mesrūr u şād-āb
- 2700 Görürlerdi eger Dāye eger ģayr
Yoğidi iki dilde ‘ıyş ile seyr
- 2701 Kılurlar cümleten çok fikr ü tedbīr
Nedür bir bu iki cān içre tağyīr
- 2702 Eyitdi Dāye kim ey dil-sitānlar
Güzellik bağına serv-i revānlar
- 2703 İkiñüz Hāķ bu kim merģūblarsız
Ne bātıl dimeye maķbūblarsız
- 2704 Ne dilde ģuşşayile nā-tüvānsız
Geleden añlaram azürde cānsız⁶⁸⁰

⁶⁷⁸ ģaybet: ķaybet E

⁶⁷⁹ şāh: māh E

⁶⁸⁰ cānsız : ģānsız E

- 2705 Dönüp Mihre dir ey cān u cihānum
Fidā olsun yoluña ḥānumānum
- 2706 Günün ‘ıyd u giceñ ḳadr olmuş iken
Hilāl oldu yüzüñ bedr olmuş iken
- 2707 Ol işden kim saña andan irer teng
Dilüm ḳārūresine doḳınur⁶⁸¹ seng
- 2708 Zebānum oldu çün bī-sūd⁶⁸² senden
Ḥarām olsun ne sūd emdiñse benden
- 2709 Ḳoma dilden gider ebr-i melāli
Kemāl-i mihriñüñ irmez⁶⁸³ zevāli
- 2710 Cihānuñ şāhı olmuş iken saña ḳul
Ṭariḳ-i ḥüsnüñe kimdür kesen yol
- 2711 Cemālün cīmi üzre noḳta ḳonmaz
Olur cā noḳtayile cīm oḳunmaz
- 2712 Ne bilsünler görünmez çün ḳazāyı
Ḳafadan kim görüp añlar belāyı
- 2713 Ḳaderden bir ḳazā-yı nāgehānī
İrişse biñ kişi def itmez anı
- 2714 Ḳazā çin eylese levḥ-i cebīni
Açılmaḳ var mıdur dünyāda çini
- 2715 Vefā gūş itdi diriy Mihr-i ‘ālem
Yaraşmaz ḥātırunda zerrece ḡam
- 2716 Güneşin ḳanı şavḳuñ ey cihān-gir
Ki ḥüsnüñ rü‘yetidür āsumān-gir
- 2717 Mihr de⁶⁸⁴ dir Vefāya ey cüvān-merd
Bugün bī-mişlsin cevher-i ferd

⁶⁸¹ doḳınur: ṭoḳınur E

⁶⁸² bī-sūd: bī-şād E

⁶⁸³ İrmez: irdi E

⁶⁸⁴ Mihr de: Mihrden E

- 2718 Belüm aǵzum gib oldı kem u kâst
Sözüm ǵaddi ‘âlemveş⁶⁸⁵ toǵrı vü râst
- 2719 Senüñ daǵı dilüñ ğâyetde ğamnâk
Ki cândan bâǵruñ itmiş tiǵ-i ğam ǵâk
- 2720 Benüm de hâtırım gülzârı pür-hâr
Ki serv-i ǵâmetüm sūzişde pür-nâr
- 2721 Öñinden kim ol âhū-yı ǵaçırduǵ
Hemâna şâdı murǵını uçırduǵ
- 2722 O raǵmiçün gel idelüm ‘îş
Ki bir demde gide sad sâle teşviş
- 2723 Buyurdı cem‘ ola cümle periler
Görürse yüzlerün yaǵa periler
- 2724 Çü cem‘ oldı ǵamu ol dil-rübâlar
Güneş tal‘atlu mihr u meh-likâlar
- 2725 Çü hâzır oldı ol raǵşende yâǵût
Ki cisme ǵuvvet olup cânlara ǵût
- 2726 Ayâǵdan cūşa geldi la‘l-i seyyâl
ǵamusın ǵarb-ı destı ǵıldı pâymâl

A_88b **Der-Şıfat-ı ǵadeh**⁶⁸⁶

- 2727 İşin başa iletmiş pehlevândur
Bir ayâǵla yıǵar şâhib-ǵırândur
- 2728 Egerçi kim mürîd-i şeyh-i câm ola
Velikin puhte tutmaz ǵatı hâm ol
- 2729 Egerçi bebr-i dildür şîr-i kîne
Velikin fi‘li şıǵmaz ǵavr-ı dine
- 2730 Şubūhı raǵş-ı gül-gün-ı seher-hîz
Ġayūǵı esıpdür şebdîz-i şeb hîz

⁶⁸⁵ ‘âlemveş: dilümveş E

⁶⁸⁶ E_108a Der-Şıfat-ı Bâde

- 2731 Egerçi âteşi lîkin hevâyî
Hevâ gibi sever key hûy u hâyi
- 2732 Açuk dilli egerçi tünd ü ser-keş
Sözi âbî velîkin fi'li âteş
- 2733 Ayakdan ser-keş olur nerm dildür
Yağı İslâma vü küffâra ildür
- 2734 Siyeh dildür egerçi sürh-rûdur
Delikânlılığ lîk hûdur

A_89a **Der-Şıfat-ı Şürâhî**⁶⁸⁷

- 2735 Şurâhî bir nigâr serv-kâmet
Kıyâm itse kıpar ânî kıyâmet
- 2736 Şurâhî büse alduçça piyâle
Hayâsından olur ruhsârı lâle
- 2737 Ser-âmeddür diyü var ise cezmün
Ayağın kim çeker şâkı-i bezmün
- 2738 Nice 'âşık-perest olur kadehler
Ehibbâya ide 'arz-ı ferahlar
- 2739 Döner beñzi utanur gerçi ala
Kızarduçça olur gül-berg-i lâle
- 2740 Şurâhî geldüginde şür u vecde
Urup baş şâkiye eylerdi secde
- 2741 Yiyüp içmek dün ü gün zevk ü şöbet
Degül zevk ile şöbet 'ayş u 'işret
- 2742 Be-nâ-gâh irdi zaḥm-ı çeşmi dehrün
Şanasın Hâkdan irdi hışm-dehrün
- 2743 Cihānuñ 'âdetidür hedm-i lezzât
Yıkılmasun yapılmağ girü heyhât

⁶⁸⁷ E_108b Der-Şıfat-ı Şürâhî

- 2744 Ma‘randur fi‘li birle infi‘āli
 arārı birle birdür intikāli
- 2745 Pes ol şeytān ıfat mel‘ūne-i ūm
 İridi ‘Arbaden tā ser-ād-i Rūm
- 2746 u vat irdi ki ol ezhār-ı hūbān
 Aılmılardı an gūl-berg-i andān
- 2747 Aımı bir birine cūy gibi
 Girimı bir birine mūy gibi
- 2748 arımı bir birine ehd ekker
 Emerler lebleri irīn mūkerrer
- 2749 atılmı⁶⁸⁸ bir birine bal ile ya
 Yaalar cūy-ı ir ü sine uma
- 2750 ‘Acūz itdi⁶⁸⁹ muaddem fikri te’ir
 Ki te’iriledür her yirde tedbīr
- 2751 Didi abr idelūm irince gice⁶⁹⁰
 Diler tiz istemez eh ala gice
- 2752 Ki bi-butlān iderse a nezāre
 Eedd-i mevt ourlar intizāra
- 2753 Dai gormedi biñ ola merd-i attāl
 Biri uvvetde fi‘l-i atle fa‘āl
- 2754 amuya ba Fīrūz-ı hūner-senc
 Ki an la‘lini samada eli gen
- 2755 atı avf eyledi Fīrūzdan ol
 ü uffā oldu orar rūzdan ol
- 2756 Özünsiz iz⁶⁹¹ apıdı gör özini
 Düzer sā‘il sözi gibi sözini

⁶⁸⁸ atılmı: atımı E

⁶⁸⁹ ‘Acūz itdi: ü rūz itdi E

⁶⁹⁰ irince gice: rūz ola gice E

⁶⁹¹ iz: i E

- 2757 Kelām-ı nerm ile idüp tekellüm
Cihānuñ kıldı zulminden tazallum
- 2758 Tutar teb çün görür Mihrüñ sücûdı
Kodı⁶⁹² od şan yürekde kodı ‘ûdı
- 2759 Vefānuñ daħi kopdı yüregi tîz
Didi yoğ mı ciğerder eyleye ħîz
- 2760 Gözüm tâ görmesün anuñ yüzüni
Daħi gûş itmesün sem‘um sözünü

A_90a **Der-Şıfat-ı Girye vü Zârî-künânı Ân-‘Acüz-ı Hatt-ı Kabül-kerdend**⁶⁹³

- 2761 Bunı gûş itdi çün ol naħs-ı ekber
Didi ey tâli‘üñ sa‘d-ı münevver
- 2762 Cemālün pertevi dünden ziyâde
Ne dün gün sözidür günden ziyâde
- 2763 Yüzün nûrı eger gösterse envâr
Görine gülşen-i cennet o dem nâr
- 2764 Bugün ‘âlemde kim sızsiz iki şâh
Felekde bende gözdür mihr ile mâh
- 2765 Revâ mıdur benüm gibi ġarîbe
Murādum mîvesinden bî-naşîbe
- 2766 Yağın olmış iken eylersiz urup dūr
Zâ‘îfe gösterürsiz kuvvet ü zūr
- 2767 Diyüp ol ħadde girye itdi ol dün
Şanasın resmidür şeytân-ı mel‘ün
- 2768 Teraħħum eyleyüp şeh virdi destūr
Ne bilsün kim neler var anda mestūr
- 2769 Bu zâl-i çarħ işidür ħod hemân rîv
Perî gösterdügin bilmek gerek dîv

⁶⁹² Kodı ‘ûdı: Yağdı ‘âdi E

⁶⁹³ Başlık: -E

- 2770 Sağın hüsün görüp fehm itme dil-ber
Yüzinde zülfidür biñ başlu ejder
- 2771 Alur ‘ibret olan ehl-i ‘iberden
“İzācā el қаzā ‘umye‘l başar”dan
- 2772 Dügün fehmitdügün fehm it dügündür
Dün añma ‘ālem içre gün bu gündür
- 2773 Olur dermān-ı dünyā derd-i cān-sūz
Daği bil merhemini tīr-i dil-düz
- 2774 Visāli çün qarīndür fūrkat ile⁶⁹⁴
Hoş-āb-ı yār-ı cāndur hırfet ile
- 2775 Urup başı oturdı yire ol dūn
Ayağa bindi ol dem sihr ü efsūn
- 2776 Żarūrī ğālib oldı cümleye nevm
Hemān-dem gözlerine leyl olur yevm
- 2777 Şarāb-ı sihr kıldı bunları mest
Ki bilmez tende⁶⁹⁵ cānın nist yā hest
- 2778 Görür cādū ki taḥṣīl oldı ḥāşıl
Murādı vuşlatına oldı vāşıl
- 2779 Diler āḥir ki қатle ide⁶⁹⁶ āġāz
Vefā vü Mihri evvel kıldı ifrāz
- 2780 Eline aldı ol dem ḥançer-i tīz
Ki merriḥ-i felek mānendi-i ḥūn-rīz

A_90b **Der-Şıfat-ı Medḥ-i Ḥançer**⁶⁹⁷

- 2781 Zebān-ı mestdür gūyā haber-ber
Sözi қаt‘-ı ser itmekdür ser-ā-ser

⁶⁹⁴ 2774b: -A

⁶⁹⁵ tende: bende E

⁶⁹⁶ қатle ide: ide қатle E

⁶⁹⁷ Başlık: -E

- 2782 Veyā bir bī-vefā yüzlü⁶⁹⁸ dil-āzār
Acı dillü durur ğāyet cefākār
- 2783 Egerçi kim yalıñ yüzlü güzeldür
Yüzü gün cebhesi meh bī-bedeldür
- 2784 Adıyla baş kesendür ey cigerden
Kātı keskin kılıçdur şaf-ı cevher
- 2785 Ya bir iti yigitdür adı ser-tîz
Kātı çok baş keser ğāyetde hūn-rîz
- 2786 Selāmet itmegin kesmiş cihāndān
İçenler şerbetin el yudı cāndan
- 2787 Ol āteş tābişinden nice bī-dîñ
Zer-i hāliş olur bī-ğill bī-kîñ
- 2788 Yire dökdi irenler kanın ol dūn
Yir ü gök la‘net idüp oldu mel‘ün
- 2789 Cevārîden kıomayup hānlı ferdi
On altı dil-rübādan ğayri irdi
- 2790 On altısın kenār itdi meyāndan
Şalar yüz⁶⁹⁹ nefsi ba‘de kıurb-ı cāndan
- 2791 Velî çok itdi fikr emr-i Vefāyı
Oyuğ yirde nice çekdi cefāyı⁷⁰⁰
- 2792 Görüp şeh-zādede bī-ğad şalābet
Şanasın şîr-i nerdür pür-mehābet
- 2793 Beni bu sağ olursa didi bī-bāk
İdüp hānçerle eyler bağrumı çāk
- 2794 Pes oldur toğrı fikr ü rāst-tedbîr
Uram kıavs-ı kızağdan⁷⁰¹ bağrına tîr

⁶⁹⁸ bī-vefā yüzlü: bī-vefā söz E

⁶⁹⁹ yüz: çün E

⁷⁰⁰ 2791b: -A

⁷⁰¹ kıavs-ı kızağdan: kıass-ı fenādanE

- 2795 Vefānun başın almağa o bed-nām
Başar aqdam idüp gāyetde iqdām
- 2796 Qoyun gibi boğazladı Vefāyı
Qıuuz qurd añlasaydı gör cefāyı⁷⁰²
- 2797 ‘Aceb gadr issidür bu çarḥ-ı gaddār
‘Aceb pür qahrdür bu qahr-ı qahhār
- 2798 ‘Aceb gerdün degül mi çarḥ-ı ser-keş
İki serv ile taşur dün gün āteş
- 2799 Hevāyile hevesden geç berī ol
Ayağı olma dünyānuñ seri ol
- 2800 Döne çün ‘aksine dolab-ı gerdün
Tokınur çarḥıña olsañ Ferīdün
- 2801 Qatı düşman olandur yār-ı hāşuñ
Ökiz şāḥına girseñ yok ḥalāşuñ
- 2802 Qanı dün yire göge şıgmayan kes
Şıgup göre bugün pāmāl-ı herkes
- 2803 Çü tırūñ oldı yāy-ı miḥnet-endiş
Ḥadeng-i tırūñ añla vire mi iş
- 2804 Saqın meyletme zulme ey sitemger
Birine biñ bulursın ḥayrına şer
- 2805 Gülümsündüğine bakma gülünüñ
İşi qan aqlamaqdur bülbülinüñ
- 2806 Zamāndur kim bu iki Rüm u Zengī
Eder bir cānuña biñ dürlü cengi
- 2807 Ne biñ yüz biñ yaşarsa bir kişi yaş
Fırāşı ḥāk olısar yaşduğı taş
- 2808 Qafesden murğ-ı rüḥuñ ura pervāz
Olısar āşinālar birle dem-sāz

⁷⁰² Qıuuz qurd añlasaydı gör cefāyı: Qomaz qurd añla en ol pür-cefāyı E

- 2809 Ne istersin bu yād iklīm içinde
Gice gündüz bu havf u bīm içinde
- 2810 Olı gör havf u haşyetden bürīde
Olasın menzil alup āremīde
- 2811 Girān qadr eyler ol gör kim bahāyı
'Arūs eyler saña gāh ejdehā
- 2812 Bu dünyā saña hergiz ola mı yār
Ki yurdundur gözün aç halka-ı mār
- 2813 Olur ef'i eti tiryāke serdār
Diyüp zehrinden olmazsın haberdār
- 2814 Qanı Cemşīd ü Daḥḥāk u Ferīdūn
Qamusın harca sürdi çarḥ-ı gerdūn
- 2815 Eger kuvvetde olsañ fil-meşel Sām
Şunar semm-i memātı saña eyyām
- 2816 Eger zūr içre olsan Rüstem-i Zāl
İder ruzī zebūnluk dehri muḥtāl
- 2817 Görüp la'1-i nigārı dime emsem
Ki em çün nefy ola bākī qalur sem
- 2818 Şakin kim aldanup itmeyesin cān
Şarāb üstinde yok yire olur qan
- 2819 Şarāb añma ki oldur āb-ı pür-şer
İderseñ ayağımı başına ser
- 2820 Olup ser-keş ayakdan çıksa başa
Ayağa urup urur başı taşā
- 2821 Egerçi la'1-i dil-ber cāna cāndur
Velīkin aşşısı cümle ziyāndur
- 2822 Saqın müsriflik itme ey bürāzer
Siyāh eyler yüzün faqr-ı pür-āzer

- 2823 Çınar eyler imiş eşcârını pest
Eli alçaqlığındandır tehî-dest
- 2824 Heves kılma dilâ zülfü 'izâra
Sağın aldanmağıl naşş u nigâre
- 2825 Şafâ olğıl cilâyile yaraşmaz
Ki ğış zulmânîdür nûra qarışmaz
- 2826 Ruğ üzre zülfini bil mâr-ı ser-keş
'İzâr-ı dil-fürûzın aña âteş
- 2827 Görür misin ki bu çarğ-ı cefâ-hû⁷⁰³
Cefâ hüyyiken olur mı vefâ-hû
- 2828 Sağın ey **Hâşimî** uyma hevâya
Hevâya meyl iden irmez Hudâya
- 2829 Hevâya olma ser-keş nâr gibi
Dil-âzâr olma sağın hâr gibi
- 2830 Dilün tut hârveş var olma mezmûn
Olasın olmayup maħrûm-ı merhûm

A_92a **Der-Şıfat-ı Şeb**⁷⁰⁴

- 2831 Gice irdi 'acûz-ı dehr-i şehhâr
Çü Mihri bend idüp zulmetde reftâr
- 2832 İdüp şaldı hum-ı gerdûna anı
Düşürdi dâma şeh-bâz-ı cihânı
- 2833 İçine şisesün koydı perivâr
Veyâ şan derc içine dürr-i şehvâr
- 2834 Sa'âdet buldı güyâ naşs-ı asğar
İletdi Mihri güyâ sa'd-i ekber

A_92a **Der-Şıfat-ı Seher-i Diger**⁷⁰⁵

⁷⁰³ cefâ-hû: cefâ-cû E

⁷⁰⁴ E_112a Der-Şıfat-ı Mekk-i 'Acûz

⁷⁰⁵ E_112b Der-Şıfat-ı Şubh

- 2835 Seher çün sihir-bâz-ı çarh-ı gerdün
İdüp bâzîçe-i destân u efsün
- 2836 K̄ara zâga toğurdup beyzâ-ı zer
Ki zeyn ola bu zerdin baħr ile ber
- 2837 Getürdi taşra gūyâ eyleyüp mihr
H̄um-ı gerdün içinden bir melek-çihir
- 2838 Turup bî-gam şabâh ol şâh-ı ‘âşık
Sürürin cümle günden buldı fâyık
- 2839 Turup mağribde meşriqdan umar mihr
Ki maṭla‘dan diler devlet açā çihir
- 2840 Egerçi maṭla‘-ı mağrib kıyâmet
Olur mihrün ṭulū‘ı andan âfet⁷⁰⁶
- 2841 Kıyâmet k̄opması k̄albe d̄ügündür
Meşeldür halk ile gelse d̄ügündür
- 2842 Üçinci gün ki irdi ol la‘ine
H̄umile şanki buldı biñ define
- 2843 Ki mihri bend idüp döndi merâma
Açıldı talî‘i irdi maṭâma
- 2844 İletdi anı bir eyvân içine
Duḫûl itdi tenün şan cân içine
- 2845 İrişdi müjde kıldı çünki şâha
Dir ey şeh muḫliş oldı çeyş-i âha⁷⁰⁷
- 2846 Ki şîn-i şādīyi al âhı kıl red
Ki şâha ḡuşsa içre olma bî-ḫad
- 2847 Ki irdi nesl ile aşı-ı Cemşid
Saçı zulmet yüzi tabende ḫurşid

⁷⁰⁶ 2840: -E

⁷⁰⁷ muḫliş oldı çeyş-i âha: maḫlaş oldı ḫabs-i âha E

- 2848 Didi dilden gözüñ aç ref' idüp h'ab
Günün toğdı çü kırş-ı meh-tāb
- 2849 Hemān dem şehçü şāhīn sıçradı tīz
Ne şāhīn şanasın bād-ı seher-hīz
- 2850 Çıkardı geydügin şükrāne virdi
Hemāna cism-i mürde cāna irdi
- 2851 Segirdüp sür'at ile eyledi hīz
Nitekim rü'yet-i şīrāne pervīz
- 2852 Sarāya kim o meh cüst irdi çālāk
Sarāya irdi şandı mihr-i eflāk
- 2853 Görür hırşīd-i Mihri çün nazarda
Ne kim gökde dilerse buldı yirde

A_93a **Der-Şıfat-ı Dīden-Şāh-ı Mağrib Mihr-i Dil-ber**⁷⁰⁸

- 2854 Ne gördi gördi bir rüḥ-ı revāndur
Başından ayağasan cismi cāndur
- 2855 İki zülfidür anuñ leyle-i kadr
O mābeyne yüzi düşmiş meh-i bedr
- 2856 Şeb-i kadr oldı güyā şām-ı ümmīd
Qabūl ola dilerse 'ömr-i cāvīd
- 2857 Ya iki şavlecān olmışdurur şan
Çü gerdūn oldı çok baş anda gerdān
- 2858 Şalarsa zülfi birle şavlecānı
Aña toḅ ide mihr-i āsumānı
- 2859 Cebīni kır'a-ı fāl-ı sa'ādet
Beyāz-ı muşhaf-ı ḥüsn ü leṭāfet
- 2860 Gözidür iki kāfir mest ü ḥün-h'ār
Şarāb-ālūd olup maḥmūr u evkār

⁷⁰⁸ E_113a Der-Şıfat-ı Mihr-i Dilber

- 2861 Kızarmış ‘arızı vü gül gül olmuş
Hezārān murğ-ı cennet bülbül olmuş
- 2862 Yiri şu zülfi ışlanmadı bir mū
Meşeldür şuya ğarğ olmadı cādū
- 2863 Yanağı şanasın kim nūr-ı ĩmān
Gören kāfir olur bī-şek müsūlmān
- 2864 Veyāhūd āteş ü āb itdi elbir
Yağup yıkmağıçün ‘uşşāķı tedbīr
- 2865 Dehānı ketm-i esrāre nişāndur
Egerçi sūretā ol bir nişāndur
- 2866 Mey-i hamrādudur la‘l-ı dü sāla
Degül mechül māyīl gerçi āla
- 2867 Zenaħdanıdur anuñ cām-ı ‘ādil
Eğall u ekşere ta‘dil-i şāmil
- 2868 Muħassal gördi çün mihrūñ yüzün
Bir āh itdi yitürdi kend’özün ol
- 2869 Gider ‘aķlı başından mest olup ol
Yüzünü yirlere kim pest idüp ol⁷⁰⁹
- 2870 Kāmu üstüne uşdılar havāşşı
‘Avām içre olan zīrinde hāşşı
- 2871 Yüzi gülzārına çün saçdılar āb
Tulū‘ itdi şudan mihr-i cihān-tāb
- 2872 Çü āteş reng-i la‘li cānda yandı
Şalāħ uyudu vü ifsād uyandı
- 2873 Cünūn eglendi ‘aşķ ile sözinden
Çün ol geldi yok irdi kend’özinden
- 2874 Gözin açup nazar salup ki baķdı
Revān sūyı nigāra gönli aķdı

⁷⁰⁹ 2869: -E

- 2875 Çün bend-i sihr açıldı fehm idüp Mihr
Göz açup çevre baqdı ol melek-çihir
- 2876 Gözi Mihrüñ çü nüş-ı h̄'aba qandı
Çamer devrinde şan fitne uyandı
- 2877 Semenler virdi çün 'unnābına tāb
Gül-i bādāmı tıtdı reng-i 'unnāb
- 2878 Cemāle 'arızından āb virdi
Kemend-i zülfine kullāb virdi

A_93b **Der-Şıfat-ı Vākıf-Şoden-Būd Mihr-i Dil-ber Be-Hāl-i Ser-encām**⁷¹⁰

- 2879 Çü uyğudan uyandı oldı nāzır
Başiret kuvvetiyle oldı başır
- 2880 Ne gördi gördi bir qaşr-ı müreffa'
'Uluvvi çarḥ-ı heftümden de erfa'
- 2881 Kemāl-i ziynet ile içi tezyīn
Bilā teşbīh şahn-ı cennet-āyīn⁷¹¹
- 2882 Qurulmuş bir yaña bir taht zerden
Anuñ üsti girü pür biñ güherden

A_94a **Der-Şıfat-ı Şāh-ı Mağrib Be-Mülākāt-ı Mihr-i Dil-ber ve Mükāleme-kerden Ba-Ū**⁷¹²

- 2883 O taht üzre turur bir şāhı vālā
'Uluvvin bil felekden daḥi a'lā
- 2884 Qoyup başına tāc gör cüvānı⁷¹³
Ki hükmi altına almış cihānı
- 2885 Geyer egnine bir dībāyı zer-keş
Şanasın şuhf-ı Ergelyün munaqqaş

⁷¹⁰ Başlık: -E

⁷¹¹ cennet-āyīn: ḥabs-āyīn E

⁷¹² E_114a Der-Şıfat-ı Şāh-ı Mağrib

⁷¹³ tāc gör cüvānı: bir tāc-ı girānı E

- 2886 Veyā şan cism-i cāndur ol libāsa
Leṭāfet menşe‘ olmış iltibāsa
- 2887 Veyāḥūd cism-i cāndan āferīde
Gözinden kıskanur bakmağa dīde
- 2888 Nā-maḥrem görüp merriḥveş tīz
Olup Mihr anda çün berķ-i cihān-ḥīz
- 2889 Didi kimlersiñüz n’oldı ‘aceb ḥāl
Sarāy içi ser-ā-ser kīl ile ḳāl
- 2890 Didi şeh cān u dilden Dāyesine
Ki diy ol ‘ömrümün ser-māyesine
- 2891 Semā itdüm nidem ism-i şerīfin
Ḳıyās u rütbetin ḳadr-i münīfin
- 2892 Gidüpdür benligüm ser-cümle elden
Cemī‘-i el ayak ḳaldı ‘amelden
- 2893 İder āhum çü yirden göge dek rāh
Bilürsin yirde ḳalmaz nāvek-i āh
- 2894 Ki biñ biñ it beyān sultānlığumdan
Yigirmi ataya dek ḥānluğumdan
- 2895 Beyān it cür‘et ile ḥarbümü sen
‘Adūya ḳuvvet ile ḳarbumı sen
- 2896 Cihānda yār olana himmetüm hem
Daḥi aḡyār olana saṭvetüm hem
- 2897 Virür emrāz-ı ‘aşkı cāna ḥayret
Mizācina göre vir añā şerbet

A_94b **Der-Şıfat-ı Ḥaber-dādan Dāye Be-İrsāl-kerden ü Nāşihāthā-dāden ilā Mihr**⁷¹⁴

- 2898 Düşe ṭura bilüp şāhuñ sözini
Düzüp ḳoşdı hemān Dāye özini

⁷¹⁴ Başlık: -E

- 2899 Yüz üzre yürüyüp Mihre selāmı
Virüp yüz biñ idüp hem ihtirāmı
- 2900 Hemān tırdı yirinden Mihr-i zībā
Görüp dir Dāye gökden indi tūbā
- 2901 Du‘āyile sözi fetḥ itdi Dāye
Didi ey ‘ömrümüñ naḳdine māye
- 2902 Güzellik şem‘i ḥüsnüñden münevver
Aña pervāne olsun mihr-i enver
- 2903 Cemālüñ pertevi virsün güne nūr
Süre yüz pāyuña ser-cümle-i ḥūr
- 2904 Velī bir nice sözler acu tatlu
Eyü yatlu dinür ey mihr ü meh-rū
- 2905 Belürmez degme eksük görk içinde
Meşeldür baş yarılma börk içinde
- 2906 Muḥaşşal bilmiş ol ey cān-ı ‘ālem
Şeh-i Mağrib ḳuluñdur ḥān-ı a‘zam
- 2907 Saña ‘āşık olupdur cān u dilden
Degüldür şanma ‘aşkı āb u gilden
- 2908 Hikāyet ne var ise evvel āḥir
Ḳamusın söyledi pinhān u zāhir
- 2909 Vefānuñ mevtini çün eyledi gūş
Gören dir cān çıḳmağa ider cūş
- 2910 Yüz üstine düşüp ānī yıḳıldı
Ki bir kes ḳalmayup aña yaḳıldı
- 2911 İştidi şeh ḳabā pīrāhenini
İdüp gördi güher pür dāmenini
- 2912 Hemān emretdi ser-cümle eṭibbā
Ayağa bindi külliya eḥibbā

- 2913 Görüp nabzını ildiler ğam-ı ‘aşk
O derde oldı dermān merhem-i ‘aşk
- 2914 Çü dermān ile geldi ‘aklı başına
Ki derdün şīşesi tokındı taşa
- 2915 Gözin açup ki görmedi Vefāyı
Kulağa koymaz illā derd ü vāyı
- 2916 Nice kez anda ‘aklı⁷¹⁵ geldi gitdi
O hālet yitdi kim⁷¹⁶ cānına yitdi
- 2917 Görürler kim helāk eyler özini
Kulağa kıomayup kimse sözini
- 2918 Didiler pend idüp ey şāh-ı hūbān
Kemīne kemterüñdür hān u hākān
- 2919 İdilmiş olmamak key nā-maḥaldür
Ölen ardınca ölmüş yok meşeldür
- 2920 Girü dönmez atılsa oğ muḳarrer
Ne deñlü cehd idilürse mükerrer
- 2921 Şudur kim hoḳḳa-i femden çıka ol
Fenā olur yirüñde sen beḳā ol
- 2922 Kāzā birle ḳaderden emr-i taḳdīr
Olur ba‘zına ‘ibret ba‘zına tīr
- 2923 Kimine zevḳ ile şevḳ u şafāyı
Virür göstermedin cevır ü cefāyı
- 2924 Kimin miḥnet içinde şubḫ tā şām
İder ekl-i belādan miḥnet-āşām
- 2925 Egerçi virdiler biñ biñ naşīḫat
Velī ol añladı bir bir fażīḫat

⁷¹⁵ anda ‘aklı: ‘aklı anda E

⁷¹⁶ yitdi kim: irdi kim E

- 2926 Naşîhat bâda beñzer şan kafesinde
Süvâr olmak yil üzre bir nefesinde
- 2927 Ne deñlü şuyı imsāk ide ğalbır
O dile penbe nice ide elbir
- 2928 Naşîhat ehl-i ‘aşka olmaz ey yâr
Ne deñlü taşa yağmur eyleye kâr
- 2929 Ki ‘aşıq ‘aşqdan ‘âr itmedi ‘âr⁷¹⁷
İder mi âhene kişt eylemek kâr
- 2930 Meta‘-ı hasrete māl iken ol mäh
Yolını urdı düzd-i nevm nâ-gâh
- 2931 Çü iz şapıtdı ten kan ‘âleminden
Haber aldı varup cân ‘âleminden
- 2932 Ki bunda göz yumanlar açar anda
Buradan redd olanlar kaçır anda
- 2933 Gelüp çün⁷¹⁸ baħr-ı h`aba oldı mâhî
Taħayyül itdi mehden tâ be-mâhı
- 2934 Ola dāmād-şüret çün ferāmuş
İder ma‘ni ‘arūsını der-âğuş
- 2935 Ne cânı varki taşvîrũñ cihānda
Ki ma‘nidār ola devr-i zamānda
- 2936 Hışār itdi hayāliyle mişāli
İde almağa cehd ü imtişāli
- 2937 Çü seyyāre idüp seyrinde seyrān
Tecelli kıldı bir mihr-i melek-şān
- 2938 Ne Mihr olmak hezārān mihr-i enver
Anũñ bir zerresindendür münevver

A_95b **Der-Şıfat-ı Residen-i Dāye İlä Mihr-i Dil-ber**⁷¹⁹

⁷¹⁷ ‘aşqdan ‘âr itmedi ‘âr: ‘aşqdan itme key‘âr E

⁷¹⁸ Gelüp çün: Talep çün E

- 2939 İrişdi Mihre eydür ey dil-ārām
Vefāsuz nice eyler bu dil ārām
- 2940 Didi şabr eyleyen dildür xanı dil
Dil ü cāndan olan iñler mi bî-dil
- 2941 Didi derdüñ Vefāyise ol āgāh
Diridür oldı dermān bil Vefā şāh
- 2942 Vefāsız bir yıla dek fūrkatüñ var
Cefādan günde biñ biñ hırkatüñ var
- 2943 Çü yıl başı ola irer murāduñ
Vefāyile añılır yaşsi aduñ
- 2944 Didi “ve’sbir li hükmi rabbik”⁷²⁰ ey Mihr
Seni şabr ile Hāx itdi perî-çihr
- 2945 Vefādan Mihri bî-dil oldı şādān
Eyitdi ey vilāyet hāline hān
- 2946 Ne kutlı merd-i ‘ādilsin⁷²¹ cihānda
Ki mişlüñ yoçdurur devr-i zamānda
- 2947 Nedür yir üzre nāmuñ ey şehin-şāh
Muñi’-i emrūñ olmış çarh-ı güm-rāh
- 2948 Benüm dir ğayb olana Hızır-ı hāzır
Çamu aqvāl ile aqvāle nāzır
- 2949 Ki bî-fūrkat Vefāyı saña vāşıl
İden kaşd olup maşşudı hāşıl
- 2950 Didi vü oldı şankim murğ-ı perrān
Açıldı ğaym-ı ğam Mihr oldı raşşān
- 2951 Beşāret birle şādān çün nigārın
Uyandı yoğ idüp ğam ğuşşa varın

⁷¹⁹ Başlık: -E

⁷²⁰ Tūr 52/48 Sen rabbinin hükümünü sabırla bekle, kuşkusuz sen bizim gözetim ve korumamız altındasın. Her kalktığında rabbini hamd ile teşbih et.

⁷²¹ merd-i ‘ādilsin: merd-i ‘ālīsın

- 2952 Bu rü'yâyı çü gördi oldu kâyil
Degül çün gördiği ta'bîre kâbil
- 2953 Didi ey Dâye bilgil hâlümü sen
Gör istiğbâl iden aḥvâlimi sen
- 2954 Açaldan çehre bu mülk-i fenâya
Dilüm bağlamışım Mihr ü Vefâya
- 2955 Nidem bu ṭâli'-i bî-dâd elinden
Tenüm nâl eyledi feryâd elinden
- 2956 Ayırdı birbirimizden bizi dehr
Bize tiryâk diyü şundığı zehr
- 2957 Yüzüm âyîne şâh isterse kurbet
Gerekdür bir yel ortamızda fürkat
- 2958 Vefânuñ bir yıla dek yasın idem
Özimi dirgürem yaḥûd sin idem
- 2959 Bir iderse zemin ile zamânı
Nidem cânânsuz cânu cihâmı
- 2960 Kâbûl ola perestârem murâdum
Benümde şâha ola i'timâdum
- 2961 Vefâ 'aşk ile çün oldem dil-efgâr
Ferâgat nevm idüp 'aşk oldu bîdâr
- 2962 O dem ölçermesün mevc urdı derdüm
Dem-i germ ile pesdür⁷²² âh-ı serdüm
- 2963 Mizâcum hoş idi 'aşk itmedi cûş
Bu hâle olmasın kâfir daḥi dūş⁷²³
- 2964 Bu nâkş ile idersem şâha vuşlat
Tamâmiyle olunmaz zevk ü şoḥbet

⁷²² pesdür: besdür E

⁷²³ dūş: tuş E

- 2965 Hākīkat cem‘ olur hūzn ile zevk
Ne deñlü ca‘ile olursa da şevk
- 2966 Ki güller eylenür hār ü hasından
Bilinür ağzı egri ensesinden
- 2967 Mişāl oldı hıyār içinde bu söz
Ki bir kıltukda sıgmaz iki karpuz
- 2968 Ya hoş tuta veyāhūd kıaza sini
İki rahmetden itsün birisini
- 2969 Nice fehm eyleyem bu bedde niki
Ki bir daği görürsem olur iki
- 2970 Eger şabr ide şāh şāl-i tamāmet
Murādınca o sağ u biz selāmet
- 2971 Ve ger güc eylerse şāh-ı ‘ālem
Güc ile idemez gökçeklik ādem
- 2972 Kıyaram bilmiş olsun şāha cāndan
Çıkar şāh daği mülk-i hānmāndan
- 2973 Elim irgürmege el irmez ise
Ulu devletdür ol el virmez ise
- 2974 Yiter güç kendüme bārī muhaqqāq
İdem hañçerle eksüz bağrumı şaq
- 2975 Şaçıla āb kıalbüm āteşine
Hevā-yı kıalbün egle-āteşi ne
- 2976 Dökülsün⁷²⁴ nār-ı mihr-i kıalbüme āb
Gide bir zerre dilden āteş-i tāb
- 2977 Sözüm dür gibi ger maqbül olursa
‘İnāyet mağzeni mebzül olursa
- 2978 Murādınca olam cümle işinün
Sözi birdür çü er olan kışinün

⁷²⁴ Dökülsün: Dökülmen E

- 2979 Degül kim hem-ser olam tapusına
Ayağı tozu olam kapusına
- 2980 Bu kavli Dāye çün cümle⁷²⁵ işitdi
Hemān dem şāha nuş ile iş itdi
- 2981 Didi şāha bunı bilkim ol dil-ber
Degül dil-ber ki mihr-i heft-kişver
- 2982 İder senden taleb bir yıl emānı
Diye biñ kerre la‘line em anı
- 2983 Bu yirde rāye uymazsañ bil anı
Mihre olur kazā-yı āsumāni
- 2984 Ki zīrā ‘āşık-ı bī-ihtiyārı
Añar dil-dārm eyler ihtiyārı
- 2985 Didi şeh kim kulıyam şāh oldur
Sipih-r-i hüsn içinde māh oldur
- 2986 Ne ki emr eylese fermān anuñdur
Ki zīrā bu ten içre cān anuñdur
- 2987 Gözi şāhına kaşı hācib-i yār
Aña kim dir gözüñ üzre kaşuñ var
- 2988 Hemān emr eyledi ol şāh-ı ‘āşık
Ne ‘āşık Mihr ‘Azrā şāh Vāmık
- 2989 Ki hāli olına bir kaşr-ı ‘ālī⁷²⁶
Behişte cüft oğur anı e’ālī

A_97a **Der-Şıfat-ı Sarāy-ı Binā Kerden Şāh-ı Mağrib Berā-yı Mihr-i Dil-ber**⁷²⁷

- 2990 Kiçi kāfūr ü hāk-i ‘anber-i ter
Ne ‘anber belki külli müşg-i ezfer

⁷²⁵ çün cümle: cümle çün E

⁷²⁶ kaşr-ı ‘ālī: taş-ı ‘ālī E

⁷²⁷ E_118b Der-Şıfat-ı Sarāy

- 2991 O taḥmīrūñ şuyın mā-verd-i terden
 arışmış urde-i la'l ü güherden
- 2992 Ki ışt n biri s m   biri bill r
 şanasın mihr   mehdür cirmi p r-n r
- 2993 O m beyne helikler la'l   zerdür
 Girü ba'zısı y k t u g herd r
- 2994 Cev hir şanki ezh r-ı bah rı
 amu g lşenleyin naşş u nig rı
- 2995 'An şır d şmış a a  r d v r
 Ki saçı arz u saşfı arlı devv r
- 2996 S t nlar ol ser da sidre-m nend
 İder t b  tev zzu' k'ide peyvend
- 2997 Ser  ser-keş alup eyler tereffu'
 Egerçi t b  o eyler tev zzu'
- 2998 ıb bı ubbe-i 'arş ile yeks n
 Nice yıl olsa ş yir murğ-ı perr n
- 2999 Degül murğ olmağ⁷²⁸ olsa neşr-i t yir
 Nice per urşa olmaz devr-i d yir
- 3000 şıvası all-i zerle şırça k şi
 Ki ayak başmamışdı a a n şi
- 3001 'Uluvv-ı adr ile efl ke hem-ser
 İki and l mihr u m h-ı enver⁷²⁹
- 3002 Kev kibveş an d l anda b -ad
 Keb r iki şağ yir l k b -'ad
- 3003 Melekler mevzi' işe şağ yir
 Ola mı ande aldı od-ı keb yir

⁷²⁸ olmağ: olmağ E

⁷²⁹ mihr u m h-ı enver: m h u mihr-i enver E

- 3004 H̄aṭā itdim kıldum anda bühtān
Felekden ‘ālī yidi ṭāḳ u eyvān
- 3005 H̄uṣūṣā ṣāḥibi mihr u melekdür
Yiri pāk olmada fevḳ-ı felekdür
- 3006 Müzeyyen her cevānib sīm ü zerden
Ṭaşı yāḳūt u rummānī güherden⁷³⁰
- 3007 Melekden daḥi ‘ālī pāklikde
Sürüş-ı pür-hüner çālāklikde
- 3008 Yedi ḳat birbiri üzre muṭabbāḳ
Şanasın kim yedi çarḥ-ı mu‘allāḳ
- 3009 Dimiş ḥaḳḳında anuñ H̄aḳ Te‘ālā
“Beneyna fevḳeküm seb‘en şīdāda”⁷³¹
- 3010 Kevākib kim görünür gökde rüşen
Nedür ‘aks-i şu‘ā-ı cām u revzen
- 3011 Gören mermer mermerini pür-emvāc
Şanur kim mevc urur deryā-yı mevvāc
- 3012 Şanasın ḳubbedür bir şāh-ı vālā
Felekden her cihetde şānı a‘lā

A_98a **Der-Şıfat-ı Sarāy-ı ‘Ālī H̄ālī ve Nihāl-i Ferāşīden Serānev-kerdend Be-Mihr-i Dilber**⁷³²

- 3013 Döşendi şāḥnına nice nihālī
Daḥi hem ḳadri ‘ālī nice ḳālī
- 3014 Döşendi yir yirin dībā mülevven
Şanasın çarḥ-ı aṭlasdur müzeyyen
- 3015 Camī‘ ziynet ile içi tezyīn
Hemānā yapıdı H̄üsrev ḳaşr-ı Şīrīn

⁷³⁰ yāḳūt u rummānī güherden: yāḳūt u mercān u güherdenE

⁷³¹ Nebe 78/12 Üstünüzde yedi kat sağlam gök yaptık.

⁷³² Başlık: -E

- 3016 Daḡi şeh virdi biñ zībā qaravaş
Anuñ he birisi ra'nā vü dil-keş
- 3017 Ƙamu zerrīn-sivār ü sīm-ḡalḡāl
Şanasın rūy-ı ḡüsne her biri ḡāl
- 3018 'Aceb bu kim miyānda nesne yok hiç
Kemer devr-i miyān eyler olup piç⁷³³
- 3019 Daḡi biñ mihr-rūy u māh-tal'at
Ġulām-ı mū-miyān ü serv-ḡāmet
- 3020 Ƙamu sīmīn-beden zerrīn-küleḡler
Sipihr-i ḡüsni içinde mihr ü mehler
- 3021 Daḡi biñ yük buyurdu māl ü esbāb
Daḡi ḡüddām u ḡızmetkār ü ensāb
- 3022 Cemī'i ḡaydı bitdi çün sarāyuñ
Dime bārū ki burcidür ol ayuñ
- 3023 Şu'ud itdi hubūḡından çün ol māh
Şeref burcına⁷³⁴ menzil tutdı nā-gāḡ
- 3024 Çü irdi kerr ü ferrile maḡāma
Serā daḡi eyledi Dāru's-selāma
- 3025 Ʀurup küngürler el açdı du'āya
Ki ḡül-ı 'ömriçün ol dil-rübāya
- 3026 Direkler ḡāmetinden geldi vecde
Ḗaşına ḡāḡ u eyvān itdi secde
- 3027 Ƙamu bülbüller oldı mest u sekrān
Açup aḡzını revzen ḡaldı ḡayrān
- 3028 Yanınca ḡodı şeh⁷³⁵ çün Dāyesini
Ki ala Dāye birle vāyesini

⁷³³ eyler olup piç: eyler olup hiç A

⁷³⁴ Şeref burcına: Şeref burcında E

⁷³⁵ ḡodı şeh: şeh ḡodı E

- 3029 Aña h̄od gülşen olsan t̄aḡ-ı eflāk
Vefāsun çeşmine şan bir avuç h̄āk
- 3030 Urur cismine d̄ibā yir yir āteş
Belā üzre belādur her m̄unaḡḡaş
- 3031 Dehānın yumamışdı n̄uş-ı meyden
Ḳulaḡın t̄utmış idi ḡuş-ı neyden
- 3032 Ol ābuñ āteşi şaldı dile d̄ūd⁷³⁶
Dimāḡa şevḡ varurken irer d̄ūd
- 3033 H̄um-ı derd̄ūñ iderdi derdini n̄uş
Şafā virür di h̄asta cānına c̄uş
- 3034 Ne demkim āh ile Allāh dirdi
Vücūdı milketine şāh dirdi
- 3035 Dile ḡaddi ḡayālını dokerdi⁷³⁷
Ayaḡın dāmen-i şabra çekerdi
- 3036 Dün ü gün hemm u ḡam olmışıdı hem-dem
Gelürdi cümle keyfiyyet aña kem
- 3037 T̄utup ḡuşın ḡapuya⁷³⁸ çeşm-i rāha
H̄işār içre işi maḡşūr āha
- 3038 Vücūdı cem‘ içinde kendi ḡalvet
Açup bend-i ḡamı bulmazdı salvet

A_98b Der-Şıfat-ı ‘Aşḡ-ı Bārī ve Evşāf-ı vü Ber-endāni T̄aleb-kerdeni Vefā Be-Şāhi Be- Üftend⁷³⁹

- 3039 Gel ey şāh-ı şehir-şöhret-i ‘aşḡ
Ki sensin şeh-sūvār-ı mülket-i ‘aşḡ
- 3040 Dilüñdür ḡuflın açmış genc-i şāhī
Maḡarr-i pertevi nūr-i ilāhī

⁷³⁶ d̄ūd: od E

⁷³⁷ dokerdi: dikerdi E

⁷³⁸ ḡapuya: ḡamuya E

⁷³⁹ E_119a Der-Şıfat-ı ‘Aşḡ

- 3041 Muḥabbetdür bugün ‘ālemde a‘lā
Vilāyetde daḥi ‘aşq oldı evlā
- 3042 Ƙamusınuñ ser-i ser-defter-i ‘aşq
Ne ser-defter Ƙamunuñ ser-seri ‘aşq
- 3043 Muḥabbet dillerüñ endāzesidür
Muḥabbet ehl-i ḥüsnüñ ğāzesidür
- 3044 Muḥabbetdür bugün pīrāye-i cān
Nukūd-i ḥüsnde sermāye-i can

A_99a **Der-Şıfat-ı Kemālāt-ı Vaşf-ı ‘Aşq ve Ma‘şūq-ı Mecāz-ı İnn u Cinn Est**⁷⁴⁰

- 3045 Hikāyet cūy u Bağdād-ı dil-āver
Bu Şaṭ ırmağına olup şināver
- 3046 Bu yüzden itdi istiḥrāc cevher
Ƙılup her birini bir dürr-i ezher
- 3047 O vaḳt kim Vefā-yı pür-kiyāset
Gönüldeñ fūrḳatı idüp firāset
- 3048 Çü gitdi çoḳ zamān gördiler iḥvān
Ƙamu elbir idüp ser-cümle yārān
- 3049 Diyüp ne ḥāl ile ḳālī şafānuñ
Çeker mi şiddetin cevr ü cefānuñ
- 3050 Neyiki ḥāl ya Rab ol ğarībūñ
Murādı mañşıbından bī-naşībūñ
- 3051 Görürler çoḳ olur çün kīl ile ḳāl
Nice oldı işit sen daḥi aḥvāl
- 3052 Şeh olan ḥasret ile dir ki ḥāşıl
Şalup fūrḳat olayım aña vāşıl
- 3053 Sefer ḳaşd itdi şāh mäh-ı şaferde
Nice ola maḳar “ayne‘l meferr”de

⁷⁴⁰ E_120b Der-Vaşf-ı Cüst ü Cū-yı Vefā Şāh

- 3054 Bu güftârı çün⁷⁴¹ ortancı işitdi
Kenâra kaçd idüp ‘azm-ı iş itdi
- 3055 Şahâ baş urup eydür ey bürâzer
Ayağun çek dil olmasın pür-âzer
- 3056 Şehin-şehsin otur tahtuñda var ol
Esâs-ı çarh gibi üstüvâr ol
- 3057 Şabâ gibi cihânı geşt idem ben
Dün ü gün seyr-i küh u dest idem ben
- 3058 Ümiz oldur bilem nâmın Vefânuñ
Nişânuñ irgürem ya armağanuñ
- 3059 Ne kaydı var ise sulţânı virdi⁷⁴²
Taḥammül cevşenin câna geyürdi
- 3060 Bile yâr olmağa üç yüz yüzün er
Ne er her birisi merd-i hünerver
- 3061 Siper gibi kamunuñ arkası düz
Kamu cenge zirih gibi açup göz
- 3062 Kâmusı gürzveş ser-küb-ı server
Kamu serdâr u ser-keş çün ‘âlemler
- 3063 Kâmusına güdâz-âhenin ceng
Kamunuñ şan‘atı âşüb ile ceng

A_99b **Der-Şıfat-ı Bürâzer-i Vefâ-Şâh Be-Mülâkât-kerden Yekî bâ-Yek⁷⁴³**

- 3064 Alâyımı çeküp çün kim yürir tiz
Yirinden yir koyup gögi bürir tiz
- 3065 Nice günler idüp çok çehd ü içdâm
Ne içdâm itme⁷⁴⁴ ekşermiş aqdâm

⁷⁴¹ Çün: çü E

⁷⁴² sulţânı virdi: sulţân kayırdı E

⁷⁴³ Başlık: -E

⁷⁴⁴ içdâm itme: içdâm itmek E

- 3066 Ki her biri⁷⁴⁵ beş on günlük yol t̄iz
Şalar t̄izinde⁷⁴⁶ şan bād-ı seher-ḥ̄iz
- 3067 Çü atlu vü yaya cümle ererler⁷⁴⁷
Demür miḥ ile dünyāyı ıtarlar
- 3068 Bu tavr üzre gezüp üç sebük-ser
Ne devlet yār olur ne baht yāver
- 3069 Eşer bulmadılar çün kim Vefādan
Kamusı el yudı cām-ı şafādan
- 3070 Huşuşā añma ol m̄ir-i cefā-keş
Vefā Mihr ile şankim oldı āteş
- 3071 Cihān gördi cihānda ḫālī'-i bed
Belāyile zamānı kıldı m̄ümted

A_100a **Der-Şıfat-ı Münācāt-kerden**⁷⁴⁸

- 3072 Şenāyile du'āyı kıldı evvel
Dir ey şerrile ḫayr iden müseccel
- 3073 Be-ḫaḫḫı ḫayret-i 'uşşāḫ-ı ḫayrān
Be-ḫaḫḫı ḫırḫat-i sūzān-ı n̄irān
- 3074 Be-ḫaḫḫı reh-revān-ı ka'be-i dil
Be-ḫaḫḫı sālīkān-ı pāk-menzil
- 3075 Be-ḫaḫḫı eşk-i mazlūmān-ı pür-sūz
Be-ḫaḫḫı āh-ı müştāḫan-ı dil-düz
- 3076 Murādāta bizi sen eyle vāşıl
Kām maḫşūd olanı cümle ḫāşıl

A_100a **Der-Şıfat-ı Remmāl-Beyān kerden**⁷⁴⁹

⁷⁴⁵ her biri: her birin E

⁷⁴⁶ t̄izinde: t̄izide E

⁷⁴⁷ cümle ererler: düpdüz ererler E

⁷⁴⁸ Başlık: -E

⁷⁴⁹ Başlık: -E

- 3077 Du‘āsı cān u dilden oldığıçün
Ne an kim āb u gilden oldığıçün
- 3078 ‘İnāyet mürşidi çün oldu reh-ber
Bulur ol dem ki olsa kuvvet u fer⁷⁵⁰
- 3079 Be-nā-gāh girdiler bir şehri a‘lā
İçinde hāneler gāyet mu‘allā
- 3080 Çü şehre girdiler bu şevket ile
Turunb u tāk u cāh u devlet ile
- 3081 Urup gūşı irüp bāzāra nā-gāh
Görürler kim turur bir cavk-ı āgāh
- 3082 Nazar şalmış nice biñ kimse añā
Görürler anda bir Remmāl-ı dānā
- 3083 Kazāyile o Remmālidi kim ol
Vefāya nā-gehāni gösteren yol
- 3084 Çü teftiṣ itdiler bi-ḥadd u gāye
İrür şevk ile söz Mihr ü Vefāya
- 3085 Muḥaṣṣal bunlara da gösterür rāh
Didi varuñ size reh-berdür Allāh
- 3086 İdüp iḥsān ile luṭf u ‘aṭāyı
Nihāyetsiz ‘acāyibden saḥāyı

A_100b **Der-Şıfat-ı Ta‘rız Dāştan Tenbīh-ül Gāfilīn Ber-Ḥāst**⁷⁵¹

- 3087 ‘Aceb noldı ki ya Rab ol saḥālar
Görürmiş ehl-i dil olan ‘aṭālar
- 3088 Tekellüm ‘izi varımış cihānda
Bulurmuş kıymet u ḳadri zamānda
- 3089 Geyer cāhil olan aṭlas ḳabāyı
Bulur mı geymeye ‘ālem ‘abāyı

⁷⁵⁰ ki olsa kuvvet u fer: güm olsa kūt u ḳanber E

⁷⁵¹ E_122a Der-Şıfat-ı Ḳadr Be-Niṣ-i ‘Ālem

- 3090 ‘Avām olan amu fevu‘l-‘ulāda
Havāu yirleri tate’-erāda
- 3091 Yürür feryād idüp derd ile dürrāc
Sözi bu minnet ite yüridir ac
- 3092 Piyāzi⁷⁵² gör geyer at at libāsi
Velīkin sünbülū yodur ‘abāsi
- 3093 Hevā yolında urmuş serv ‘uryān
Yürür bād-ı abā üftān ü hīzān
- 3094 o olması ile cevr cefānu
Olur nisyān adı Mihr ü Vefānu
- 3095 Felekler add-i amdür bu elemden
Deizler acı oldu zehr-i amdan
- 3096 Bu derdiün saını özdi sünbül
Yüzün ana boyadı ser-be-ser gül
- 3097 Cüvān adeyledi vü cehd idüp pīr
Bu derde fikr ile olmadı tedbīr
- 3098 urup uayla bir dem fikr ü tedbīr
İdüp gönlümde bi tebdīl u tayīr
- 3099 Be-nāgeh irdi hātifinden bir āvāz
Ki ey am engīne ‘ālemde dem-sāz
- 3100 Neyiün ua ile nātüvānsın
Fera ba-ı zemīn-i āsumānsın⁷⁵³
- 3101 Neyiün uadan pejmürde oldu
Hemānā zindeyiken mürde oldun
- 3102 ü vardur istinādu ol apuya
Ki erkān āna varurlar apūya

⁷⁵² Piyāzi : Biyāzi A

⁷⁵³ Balık: -E

- 3103 Çü oldur merci‘-i cümle ahālī
Öñinde pest olur adr-i e‘ālī
- 3104 adīmi devletüñdür ol cihān-gīr
Şeh-i kişver Fīrüz ehl-i tedbīr
- 3105 Hūşūşā bu kitāb-ı ibtidādan
Varınca āhırine intihādan
- 3106 Anuñ ism-i şerīfine düzildi
Gören hāsıdlerüñ bağı üzildi
- 3107 Yürinmez aşrına ehl-i şeqāvet
Eşigi merci‘-i ehl-i sa‘ādet
- 3108 Çü ‘aql ile Felātūn-ı zamāne
Velī zāt-ı Sikenderdür cihāna
- 3109 Yaratmış ferd ü yek-tā ol Hūdāvend
Güneş gibi yoğ aña mişl ü mānend
- 3110 Tamām it **Hāşimī** bu nuşh ile pend
Kimine fetḥ-i bāb ü kimine bend
- 3111 Görelüm nice oldu ḥāl-i kışsa
Ki vardur çok kişiyе bunda hişşe

A_101a **Der-Şıfat-ı Hikāyet-i İn çünin Est**⁷⁵⁴

- 3112 Ne āteş bādveş çün sürdi ḥayl
Yüridiler aup cūş ile çün seyl
- 3113 Gidüp seyr eyleyüp şahrā vü tağı
Göze göstermeyü bāğ ile rāğı
- 3114 Yüz aardup irer anda gidüp⁷⁵⁵ Mihr
ızıl anda Vefā olmışdı gül-ihr
- 3115 Görindi bir şecer gāyetde ‘ālī
Düşer zıll-ı pelengine nihāli

⁷⁵⁴ Başlık: -E

⁷⁵⁵ gidüp: idüp E

- 3116 Ki ol seḥḥāre-i bed-fi'l ü nemmām
Özi mezmūn-ı ḥalḳ u kendi zemmām
- 3117 Boğazlayup biraḳmıṣdı Vefāyı
Nice çekdi Vefāyı gör cefāyı
- 3118 Ḳamudan evvel iriṣdi bürāzer
Çü gördi ṭoldı āḥir göñli āzer
- 3119 Baḳup ḥāli ḥarābına Vefānuñ
Gözinden çıḳdı ma'mūrı cihānuñ
- 3120 İriṣdi çarḥa yirden dūd-ı āhı
Boyandı göklere ḥurṣīd u māhı
- 3121 Yıkıldı atdan oldı 'aḳlı zāyil
Çü naḳli ḡuṣṣa oldı 'aḳla ḥāyil
- 3122 Ḳamu atdan atıldılar ser-ā-ser
Ḳomadılar elinde tiḡ ü ḥançer
- 3123 Ki ya'ni kıymasun kendi özine
Bıçaḳ ḳomadılar ḳarṣu gözine
- 3124 Velī anı ki icāb ide taḳdīr
Nice selb eyler anı fikr ü tedbīr
- 3125 Gözine görünür olsa muḳarrer
Nice ḥayra döne taḳdīr ise ṣer
- 3126 Demür cinsi yūzi pek saḥt-rūdur
Ki ḳan nev'ini dökmeḳ ana ḥūdur
- 3127 Hemīṣe faṣıl ider nev'ile cinsi
Degüldür ḥāṣṣeten insāna ünsi
- 3128 Egerçi āteṣīlik cevheridür
Velī serd olması ṣan zemherīdür

- 3129 Çü kullar gördi şeh gitdi⁷⁵⁶ özinden
Ne ‘aқıl oldu ğāfil kend’özinden
- 3130 Gül-ābı saçdılar çün geldi idrāk
Hemān itdi yaқarsın gül gibi çāk
- 3131 Dilerkim kend’özin қatl ide ol dem
Döküp қanın Vefāya ola hem-dem
- 3132 Didiler şabr қıl tā öldügin siz
Bilesiz dirliğinden ye’s idesiz
- 3133 Daһi hem tāzedür dem aқan қan
Gül aқıl olma sünbülveş perişān
- 3134 Görürler kim daһi қat’ olmamış қan
Diyüp қat’ī cevābı şāha var cān
- 3135 Uһuvvet mihri çün berқ urdı dilden
Olur nūrı Feraһdan cānı rüşen
- 3136 Bükā itdi çü evvel riққat ile
Nazar itdi begāyet diққat ile
- 3137 Çü gördi şeh tamar қat’ olmamışdur
Ne қat’ olmaқ ki fayşal bulmamışdur
- 3138 El urup dikdiler sūzenle anı
Kesildi қat’ olup ser-cümle қanı
- 3139 Yüz ādem қatli oldu geçmeden çok
Çü bunlar irdi gördi bir aһad yoқ
- 3140 Çü bir sā‘atde gördi⁷⁵⁷ bunca işler
Temāşā eyle taқdīri ne işler
- 3141 Eger bir sā‘at evvel gelselerdi
Ya āһir eksik artuқ irselerdi

⁷⁵⁶ gördi şeh gitdi: gördi gitdi şeh E

⁷⁵⁷ gördi: oldu E

- 3142 Bu hadde hiddet olmaz def' olurdu
Dönüp hayre bu şirret ref' olurdu
- 3143 Hâkuñ sırrına hergiz ire mi seyr
Ki zâhir kendü sulţândur degül ğayr
- 3144 Urup el şeh başın aldı dizine
Gözin öpdi yüzün sürdi yüzine
- 3145 Buyurdılar ezildi nüş-dârü
Ki niş-i zaḥmeti ref' ide şayru
- 3146 Çü hall idüp içürdiler Vefāya
Bulup şihhat mizâz irdi şafāya
- 3147 Göz açup kardeşin bir dem çü gördi
Hudāya şükr idüp yüz yire sürdi
- 3148 Velî noḡşân-ı hün ile azup 'aql
Dimâğından tamāmet eylemiş naql
- 3149 Sözinüñ vechi budur kandeyem ben
Ser-â-ser baş u ayak kandeyem ben
- 3150 Didiler yum ağız söz söyleme hiç
Ne söz söylenmez dil tut baş idüp piç
- 3151 Ki zîrâ söylemek 'aqla muzırdur
Zarar var nâkıla 'âkıll maḡardur
- 3152 Diyüp etrâfi idüp seyr ile geşt
Ne geşt itmek ḡomayup küh ile deşt
- 3153 Bulup bî-hüş on altı nigârı
Ki yüz hayret şalar naḡş u nigârı
- 3154 Ḳamu necm-i sa'âdet mâh-ı tâbân
Ne mâh olmaḡ ki şan mihr-i dirahşân
- 3155 Ḳamusı lâle-rûdur erġavân-ḡad
Ser-â-ser gül'izâr u hiz-rân-ḡad

- 3156 Gidüp başdan amunuñ ‘alı yek-şer
Ki mürde birle dirlikde ber-ā-ber
- 3157 Çü gördiler bularuñ la‘l u ālin
Daı fehm eyleyüp derd ü zevālin
- 3158 ‘İlāc ile amunuñ ‘alı geldi
Ki şan müfti-i ‘aluñ nali geldi
- 3159 Gözin açdı Vefāya çünki badı
Vefā addine diller cūyı adı
- 3160 Velī çün gördiler za‘fın Vefānuñ
amusı defterin dürdi şafānuñ
- 3161 Urup yüz şordılar Mihri Vefāya
Firā ile neden düşdi cefāya
- 3162 Ne yüzden oldı hāli ey cihān-gir
Beyān it fürati faşleyle bir bir
- 3163 Vefā eydür görüñ avālüm evvel
ıluñ⁷⁵⁸ bu müşkil emri hālīyā hal
- 3164 arındaşı didi buldu Vefāyı
Boazlanmış çeker cevr ü cefāyı
- 3165 Görüp an içre ol dem öldi şandum
Bizi alatdı düşmen güldi şandum
- 3166 Budur ben bildüğüm ey māh-rūlar
ılanın sizdiñüz ma‘lüm ise ger
- 3167 Cevābında cevāri ziyāde itsün Allāh
Günüñ günden ziyāde itsün Allāh
- 3168 İdüp cem‘iyyetini irüp neşāta
amumuz irmişken inbisāta

A_103a Der-Şıfat-ı Āmeden-i Sāhire-i Mezmūne⁷⁵⁹

⁷⁵⁸ ıluñ: Felek E

⁷⁵⁹ E_125b Der-Şıfat-ı ‘Acūze

- 3169 Görindi nā-gehān bir pīre-zen dūn
Fer eyletmeye olursa Ferīdūn
- 3170 Yıkılmasun diyü kıadd-i nigūni
'Aşādan eylemiş aña sūtūni
- 3171 Ham olmuşdı miyāni key felek-şan
Felek şan fülketdür mağzāne gerdān
- 3172 Buruşmuş çehresi kıaddi bükülmüş
Yüzinūñ şuyı yüz yirde dökülmüş
- 3173 Yüzinde yok sürūrı gözinde nūrı
Şatun almış dili şankim kıubūrı
- 3174 Gözi görmez velīkin kıaşı oynar
Özidür fitne di ki şanki kıaynar
- 3175 Lebi olmuş nümūdurur⁷⁶⁰ olup gür
Acı ağızı şuyı şan baır ber şūr
- 3176 Sözi acı nitekim şahm-ı hanıtal
İşi şahriyeye vü aqvāli kengel
- 3177 Yüzinde beñleridür miñ-ı pür-jeng
Ağızda dişleri şan hurde-i seng
- 3178 İki bistāni⁷⁶¹ şan biññih-ı bū Cehl
Şalāha mübtedi' vü fitnede ehl
- 3179 Şacı kıırı olur penbeyle yek-reng
Ecelden kıaçup eyler çerħ ile ceng
- 3180 Anuñ hāl-i derūni zemheriren
Yüzi vaşfi 'abūsın kıamtariren
- 3181 Süzilmiş gözleri ağızı büzilmiş
Bozuk şimdi egerçi çok düzilmiş

⁷⁶⁰ nümūdurur: nümūdur E

⁷⁶¹ bistāni: pistāni E

- 3182 Egerçi zinde ammā zāl-i ‘ālem
Şu ḥadde ki oğıl oğlı aña ādem
- 3183 Gözi vü қаşı аsup basmışıdı
Atup tīrin kemānın yaşmışıdı
- 3184 Görindi çünki ol dellāl u muḥtāl
Ki cümle cümbişüdüdür fitne vü āl
- 3185 Görüp Mihr ü Vefānuñ қanı қаçdı
Ne қан қаçмақ teninden cānı қаçdı
- 3186 Degül Mihr ü Vefā cümlemüz lāl
Olup қаṭ‘i kesildi kīl ile u қāl
- 3187 Çü şāh-ı nev-cüvān ḥışm itdi dir tīz
‘Acūzı taşra itmeye idün ḥīz
- 3188 Vefā şāhuñ çü emrini işitdün
Hemān nehy itmegi ol dem iş itdün
- 3189 Görür mekkāre kim maḥzūl u maṭrūd
Olup ol yirden olur tarḥ u merdūd
- 3190 Şu resme itdi keyd ile tazallum
Ki geldi cümleye ḥadd-i terāḥḥum
- 3191 Çü başın bir kez urdu yire ol dūn⁷⁶²
Hemān dem çarḥa irdi siḥr u efsūn
- 3192 Anı gördük gözler süzildi
‘Acūze aradan ol dem üzildi
- 3193 Sevindük biz didük cān-ber cehennem
Dilüñle çeşmün olsun kūr u ebkem
- 3194 Çü geldi cümlemüz meshūr olduқ
Velī çün gitdi biz mağrūr olduқ
- 3195 Baқar göz ne tutar ayaқ ne ḥod el
Қamu ‘āciz olup қaldı mu‘aṭṭal

⁷⁶² Çü başın bir kez urdu yire ol dūn: Çü başın urdu yire ol dūn A

- 3196 Bu fikri eyler iken geldi ol dūn
Biner bir kŭp ŧanasın ħumm-ı gerdūn
- 3197 Bilŭp ħāli oħur bir siħr o bī-mihr
Çıkarsa sidreye ħurtulmaya mihr
- 3198 Gidŭp idrākŭmŭz ser-cŭmle baŧdan
Beden fark olmaz idi ħatı taŧdan
- 3199 Budur biz ħullaruñ ma‘lŭmı ey ŧāh
Belālardan seni ħıfz itsŭn Allāh
- 3200 Bunı gŭŧ itdi ol ‘āŧıħ dir ey Ħaħ
Terahħum ‘ayniyile ħālŭme baħ
- 3201 Ki bilmem zerrece ħālini Mihrŭñ
Ne burcın eyledi menzil sipihrŭñ
- 3202 Vebāl-i naħse mi vardı sa‘dı
Ki çākerler çekerler āh-ı ra‘dı
- 3203 Bu ħāli⁷⁶³ yād idŭp geçdi özinden
Aħıtdı eŧk-i ħŭnini gözinden
- 3204 Ŧabīb el urdı baŧdan itdi tīmār
Biner ŧıħħat ayaġına bīmār
- 3205 Bulup günden güne ŧıħħat mizācı
Gelŭp lezzet ŧoñı olmadı acı
- 3206 Hemān ŧŭkrin o dem zikreylediler
O ŧŭkr ile Ħaħı zikreylediler
- 3207 Ħarındaŧı didi ey ŧāh-zāde
Ki olsun devlet ‘ömrŭñ ziyāde
- 3208 Saña ŧāh-ı yegāne ey yŭzi māh
Olup müŧtāk gözler dāyima rāh

⁷⁶³ Bu ħāli: Bu ħāhı E

- 3209 Vefā yüz urup eydür ey güzel hân
Kemine bende göz fağfūr hākān
- 3210 Yüzünden nūr olur hürşid-i enver
Ruḥuñdan fer umar mäh-ı münevver
- 3211 Benüm ‘aşk ile olmışdur⁷⁶⁴ kararum
Zarūrī kalmamışdur ihtiyārum
- 3212 Dil ü cān mülkine⁷⁶⁵ ‘aşk u meveddet
Alup tolmışdurur mihr ü muḥabbet
- 3213 Göñül sulṭānı ‘aşka oldı çün kul
Ne emri eylese⁷⁶⁶ hükmi ider ol
- 3214 Bürāzer gördi kim olmuş pür-āzer
Ne ‘aklı yār u ne ḥod fikri yāver
- 3215 Tamāmet bildi kim nuşş aşşı itmez
Nihāl-i pend o bāğ içinde bitmez
- 3216 Gözi pür-nem olup dir ey güzel hân
Dilüñ zülfünveş olmasun perişān
- 3217 Umardum kim görem senden vefā ben
Vefāsız⁷⁶⁷ görmeyem cevr ü cefā ben
- 3218 Çü ayrılmak muḳarrer oldı senden
Nitekim fūrḳatıle cān bedenden
- 3219 Seni ışmarladum Ḥaḳḳa yūri var
Müyesser eylesün Ḥaḳ yine dīdār
- 3220 Vefā pes açdı genc-i bī-nihāyet
Nihāyetsiz ki bī-ḥadd ü ne ḡāyet

A_104b Der-Şıfat-ı ‘Aṭā-kerden Bürāzer⁷⁶⁸

⁷⁶⁴ ‘ışk ile olmışdur: ‘ışk ile almışdur E

⁷⁶⁵ mülkine: mektebi E

⁷⁶⁶ Ne emri eylese: Ne kim emr eylese E

⁷⁶⁷ Vefāsız: Vefāsın E

⁷⁶⁸ Başlık: -E

- 3221 Virür evvel yüz esb-i tîz-reftâr
 amusı cüst u apük rahş-ı reh-vâr
- 3222 amu sür'atde çün bād-ı devende
 Serîü's-seyr çün ber-i cehende
- 3223 İderdi seyrde her bād-reftâr
 Şabāyı sîne bendine giriftâr
- 3224 Yaħūd uçmada şankim neşr-i âyir
 Cihân eknâfını bir demde dāyir
- 3225 amunuñ arasında zîn-i zerrîn
 Ne deñlü var ise zencîr-i sîmîn

A_105a Der-Şıfat-ı Vefâ Şâh ve Hedâhâ-yı ve Armağānhâ-yı bî-Şumâr Berâ-yı Padişah⁷⁶⁹

- 3226 Daı yüz yük virür dînâr-ı amer
 amusı sikke-şûret şems-peyker
- 3227 amu şems-i cerâğ-ı ehl-i bîniş
 amu aşl-ı medâr-ı âferîniş
- 3228 Daı virdi cevâhirden nice derc
 Ki şan her derc bî-aterle pür-burc
- 3229 Daı ulu arındaşına bî-ħad
 Ne gökcek⁷⁷⁰ armağan ok virdi bî-'ad
- 3230 Girü yoldaş olan yārânlarına
 Bile cismine hem-dem cānlarına
- 3231 Biñer altun amuya kıldı in'ām
 amu yüz dille oldu bende fermān
- 3232 Gel imdi merd iseñ öğren saħâyı
 Yüri tekmiñl kıł luř u 'aâyı

⁷⁶⁹ Başlık: -E.

⁷⁷⁰ gökcek: göcek E

- 3233 Çü yüklendi kamu esbāb u maḥmil
İde çün meh sefer ‘azminde menzil
- 3234 Bile atlandı ata hem Vefā Şāh
İki şeh gitdi gūyā mihrile māh
- 3235 İrerler ol araya k‘ola ‘avdet
Şala araya fūrkat terk-i vuşlat
- 3236 İki göz çesmesinden aqıdup yaş
Ne yaş oldu o cevherler güher-pāş
- 3237 Qol açdı birbirine çün irişdi
Bağal bendin idüp öpdi görüşdi
- 3238 Şu ḥadde döktiler ḥūnīne qanı⁷⁷¹
Olur resm-i nebātāt ergāvāni
- 3239 Bunun ol boynın öpdi kıldı āh
Bu anuñ desti öpdi çekdi rāhı
- 3240 Yüzün ol bunuñ sürdi yüzini
Bu anuñ öpdi qaşını gözini
- 3241 Bu anı öpdi aqlar yana yana
Bu bağı qanın içer qana qana
- 3242 Bunuñ ol nālişimden geldi vecde
Qaşı mihrābına bu kıldı secde
- 3243 Bunuñ ol derdi ile bükdi qāmet
Anuñ başına şan qopdı kıyāmet
- 3244 Bu nevhā ḥāline yoqdur nihāyet
Diyüp birbirine şükr ü şikāyet
- 3245 Vedā‘ idüp dönerler çün oradan
Şalar efkār efkäre aradan
- 3246 O gitdi çün Vefā geldi maqāma
Ki şan ḥacī döner Beytü‘l-ḥarāma

⁷⁷¹ Şu ḥadde döktiler ḥūnīne qanı: Bu ḥadde döktiler yaşile qanı E

- 3247 Gelince eyledi gitmek yarağın
İdüp teftiş yakın u ırāğın
- 3248 Ol on altı dil-ārāma nařihāt
İdüp biñ kerre dir itmen fazihāt
- 3249 Muħakkağ siz baña cāndan yakınsız
Mecāza bu‘diçün itmeñ ağın siz
- 3250 ‘Abeř nat‘ üzre ğafletden tutulmañ
Oyunda mat olup zinhār ütülmen
- 3251 Eren resmine idüp iltibāsı
Erenler gibi geydürdi libāsı
- 3252 Tılısmı hoş bilirdi key Vefā Şāh
Çü bağladı göz açup olğıl āğāh
- 3253 Didi üç yıl olınca şabr idüñ siz
Dile biñ cān ile key cebri idüñ siz
- 3254 Bu ortalığda sağ ise eger Mihr
Kenār idem seħerveř ağ idüp çihr
- 3255 İdersen ğaste olsam dağı ‘avdet
Kıomazam sağ olursam sizi ğasret
- 3256 Ve ger ‘aksi ola ğāl ü ğikāyet
İdüñ ihvāna ğāl aşlın ğikāyet
- 3257 O da herbiriñiz bir řāha virsin
Kıamu siz mihri başka māha virsin
- 3258 Didi vü eyle atıldı bir ata
Bunuñ gibi oğul bulmadı ata
- 3259 Selīmāsā kıara buluda ol ğān
Bebirveş bindi Döldil-i şir-i Yezdān
- 3260 Yayın kıise şalup bağlar miyāne
Baş aldı oğ gibi rāh-ı revāne

- 3261 K̄ara ebre müşābih bağlanur t̄iğ
Şanasın mihr-i devr eyler siyeh-miğ
- 3262 Elinde n̄izesidür ejder ü mār
Ne ādem ‘ālemi yutmağa umar
- 3263 Baқardı āhūvāne ceşm-i mesti
Şalardı ş̄ir-i gerdūn üzre pesti
- 3264 Göz ü kaç olsa oynar⁷⁷² ol perī-çih
O nerde ka‘beteyn ola meh ü mihr
- 3265 Muḥaşşal ḥayr-bād itdi vü gitdi
Ne ḥākī taşları yūñ gibi itdi
- 3266 Ne semte gitdügini bilmezidi
Ne idüp n’itdügini bilmezidi
- 3267 Giderdi kūh u dest üstinde bī-farқ
Atı altında sür‘at içre şan berқ
- 3268 Görüp gerd-i semendin çarḥ-ı vālā
Didi “Yā leytēni küntü türāba”⁷⁷³
- 3269 Cibāle aғmada şan ebr-i hāyil
Ne vaқtin deşte itse itse gays nāzil
- 3270 İrişdi rāha bir kūh-i ‘azīme
Toludur dāmeni beñzer kerime

A_106b **Der-Şıfat-ı Kūh-ı Bālā Reften ü Hātıf-ı Evan-dād**⁷⁷⁴

- 3271 Çeküp ser-keşligile baş çün Kāf
Felek cevfini dilmiş şanasın k̄āf
- 3272 Vaқar ehli vü ‘izzet māyesi ol
K̄amu k̄an ehlinüñ ser-māyesi ol

⁷⁷² olsa oynar: oynar olsa E

⁷⁷³ Nebe 78/40 bkz.dipnot 121

⁷⁷⁴ Başlık: -E

- 3273 Libâsı arķasında cümle hārā
 amu mevc ü Őikenler āŐikāra
- 3274 Emānetdār-ı genc-i pādiŐāhi
 Emīn-maħzen ü derc-i ilāhī
- 3275 Başın der-pīŐ idüp eylerdi tā‘at
 Sücüd içre işi dün ü gün ‘ibādet
- 3276 Felek tīĝini tīĝ eyleyüp künd
 Ğurūra varup olmiŐ key atı tünd
- 3277 Gelüp dik yokıŐa sürdi Vefā
 Virüp ĝaym-ı ĝamı aldı Őafāyı
- 3278 Mecāli yok ki aĝız aa söze
 ıķup evce başar ayaĝı düze

A_106b **Der-Şıfat-ı Münācāt-ı Vefā Őāh Niyāz-ı Tazarru‘āt-ı ile‘l-Bārī**⁷⁷⁵

- 3279 Vefā esrār-ı kūha oldı ĝayrān
 Didi ya Rab işim Şa‘bın ıl āsān
- 3280 abūl olur du‘ā kim ola cāndan
 Ne an kim el yuya cūy-ı cihāndan
- 3281 ün oldı taĝ ucunı sürdi tek-āver
 Gören dir kūha ıķdı mihr-i ĝāver
- 3282 Olup evc üzre ol Şeb tıtdı ārām
 Ki Şan mihr eyledi menzilgehin Őām

A_106b **Der-Şıfat-ı Şeb Be-Münācāt-ı Vefā Őāh**⁷⁷⁶

- 3283 ü Őāh-ı rüz Şaldı ĝayme vü bār
 Olup ser-cümle sancaĝı nīĝūsār
- 3284 ü zūlmet ĝūli kim aŐd eyledi īŐ
 Ğicenūñ dīvi saydırmaz güne diŐ

⁷⁷⁵E_129b Der-Őıfat-ı Münacātı Vefā vü abūlü

⁷⁷⁶ Başlık: -E

3285 Muzaffer oldu şāh-ı milket-i şeb
Bu şādiye meşā'il yakdı kevkeb

3286 Görüp merriḥ bu ḥāli kaçır tiz
Çeküp tığ-i şehābısın şakır tiz

A_107a **Der-Şıfat-ı Şubh Be-Ḳabūl Du'ā**⁷⁷⁷

3287 Seher çün raḥş-ı çarḥa urdular zin
Bine ta aña şāh-ı Rüstem-āyın

3288 Şabāhuñ Rüstemi kuvvetde key tünd
Gice Afrāsiyābın eyledi künd

3289 Ḥarāret 'arz idüp cism ile cāna
Şalar germiyyeti kevn ü mekāna

3290 Görüp gün toğduğun gökden Vefā Şāh
Yirinden turdı idüp nāl ü vāh

3291 Urup zin ü licāmın virdi tertib
Ḳamu alātıdur pür-naqş ü tezhib

3292 Çü kaldı esbüñ esbābın müretteb
Mühezzeb cümle ālātı müzehheb

3293 Geyindi kendi de sāz u silāḥın
Diler bu hicretüñ bula felāḥın

3294 Şalup karpūsına gürz-i girānı
Ser-i ḥasma vura tā ser-gerānı

3295 Miyānına kuşandı tığ-i pülād
Ki kan dökmekde şan cellād-ı üstād

3296 Kuşandı tığ-i Cemşīdi⁷⁷⁸ beline
Daḥi hem nizesin aldı eline

3297 Binip atını sürdi ol dil-āver
Şanasın tünd-bād aldı gül-i ter

⁷⁷⁷ E_130a Der-Şıfat-ı Seher

⁷⁷⁸ tığ-i Cemşīdi: kiş-i Cemşīdi E

3298 Çü geşt idüp geh aldı nice menzil
Çeküp çok germ ü serd āb ile gīl

A_107a **Der-Şıfat-ı ve Evşāf-ı Vādi-i Bī-Hādī Bedīd Be-reft**⁷⁷⁹

- 3299 Giderken gördi nāgeh deşt ü vādī
Ki fehm olmaz beyāz ile sevādı
- 3300 Yübūset maḳsemi olmuş cihānda
Ḳamu andan irer şan her mekānda
- 3301 Ḳazā desti belā vādīsī olmuş
Ki dīv ü gūl anuñ hādīsī olmuş
- 3302 Meger yağmış degül bārān-ı rahmet
Revān olmuşdır anda seyl-i miḫnet
- 3303 Belā levḫ-i ḳazā ser-nāmesidür
Biten otları miḫnet ḫāmesidür
- 3304 Yaza tā cebheye ḫaṭṭa meḫāfet
Ḳopara başa yok yirden ḳıyāmet
- 3305 İrer bir vech ile ḳa‘r-ı zemīne
Şan oldur yol caḫīm-i heftümīne
- 3306 Ṭurur mı bir dem anda dīv-i nerre
Ki ḫavfindan gün olur zerre zerre
- 3307 Giyāhı ḫançer ü eşcārīdür tīg
Bulunmaz gölge illā sāye-i miğ
- 3308 Ki bir dem ḫarri eşcārī⁷⁸⁰ ider mūm
Öten bülbül yirine zāğ ile būm
- 3309 Olursa ejder urmaz anda bir dem
Giyāhı merg otı vü şuları sem

⁷⁷⁹E_130b Der-Şıfat-ı Vādi-yi Bī-Hādī

⁷⁸⁰eşcārī: aḫcārī E

- 3310 Görüp gūş olmayanlar gördi şeh-zād
Olur cāmı ḥazīn ü göñli nā-şād
- 3311 Alup cānın cānın yübūset Şeh Vefānuñ
Biñin bir dem görür cevr ü cefānuñ
- 3312 Ne ḥāl ise belādan kaçdı der-ḥāl
Belā-yı māzīye didi ki ḥoş kal
- 3313 Belā zirā ki eski yāriyidi
Dün ü gün mūnis u ğam-ḥāriyidi
- 3314 Çü gündüz irdi evvel Mihre encām
Vefā Şeh şebde āḥir kıldı ārām

A_107b **Der-Şıfat-ı Şeb**⁷⁸¹

- 3315 K̄ara sayvānını çün gerdi gerdūn
Pür oldı ḥargehinden deşt u hāmūn
- 3316 Cihāt-ı sitteden çekdi tınābı
İçine koydı mihr-i āfitābı
- 3317 Vefāda girdi ol ḥargāha ol dem
Gelüp nevm ol dem iderr ḥayre maḫdem
- 3318 Göñüldeñ birlik idüp ol iki yār
Gözetdiler ki neyler çarḥ-ı ğaddār

A_108a **Der-Şıfat-ı Seḫer**⁷⁸²

- 3319 Seḫer kim bu tennūr-ı āteş efrūz
Ḥarāretdeñ cihānı kıldı pür-sūz
- 3320 Ser-ā-ser saçdı eṣrārın cihāna
Şebīh itdi caḫīmi bu zamāna
- 3321 Meger bu ejdehā-yı āteş efrūz
Şalup zehrin cihāna oldı pīrūz

⁷⁸¹ Başlık: -E

⁷⁸² Başlık: -E

- 3322 Geçip şeb tırdı bî-gam anda şeh-zād
Şabāh olmuş dili kayğudan āzād
- 3323 Hālāş oldu egerçi eski gamdan
Olur memlū dili tāze elemden
- 3324 Binüp yıl gibi sürdi esb-i tāzī
O da gördi tıtışmış deşt ü yāzı
- 3325 Qazāyile irişmiş ceyš-i germā⁷⁸³
Ki bulmuş inhizāmı sūy-ı sermā
- 3326 Bu hurr-i vādiyile vaqt-i germā
Caḥīme baḥr-ı āteş aqtı gūyā

A_108a Der-Şıfat-ı Tābistān⁷⁸⁴

- 3327 Hārāret şuyla şalmış ‘āleme tāb
Şan iki tāba kızmış mihr ü meh-tāb
- 3328 Hārāretten sipihr olmuşdı ḥammām
Meh ü mihr anda iki āteşin cām
- 3329 Yanup dutdı hārāretten felekler⁷⁸⁵
Penāh-ı zıll-ı ‘arş itdi melekler
- 3330 Çü germāsı tamām oldu temūzūn
Ki kızdurdu tenūrın nīm-revzen
- 3331 Şu resme oldu germiyetde tābı
Ki zīrā sāye itdi āfitābı
- 3332 Çü gördi aşşı yoqdur māye içre
Güneş gizlendi taht-ı sāye içre
- 3333 Şanasın ‘ahd-i şālih oldu peydā
Cihāna od bıraqtı dūd-ı sevdā

⁷⁸³ ceyš-i germā: anda germā E

⁷⁸⁴E_131b Der-Şıfat-ı Tābistān

⁷⁸⁵ felekler: melekler E

- 3334 Güneş şan hoşkabâz-ı çarḥ-ı tâsı
 Kıızıl âteş saçup aldurdı nâsı
- 3335 O dem şemsüñ ‘aceb germiyyeti var
 Cihâni yakmağa key himmeti var
- 3336 Cihâni harr-ı âteş itdi çün harḥ
 Serâb oldı şanasın lem‘a-ı berḥ
- 3337 Yanup mihr âteşinden deşt ü hāmūn
 Şoğılmışdı ‘uyūn-ı Nîl u Ceyhūn
- 3338 Görüp bu hırḳatin çarḥ-ı perinūñ
 Yağası çāk olur rû-yı seminūñ
- 3339 Şanasın ‘âşık-ı şems-i cihândur
 Ki çāk-ı sînesi ğayet cihândur
- 3340 Libâsını felek şan nâre urdı
 Ki yir yir yiryüzüne yâre urdı
- 3341 Hırâş-ı sîne itdi seng-i ḥâre
 Ki tağ taş oldı pâre pâre
- 3342 Şebîh-i tûr olup şad pâre kıldı
 Özin başdan ayağa yâre kıldı⁷⁸⁶
- 3343 Olup⁷⁸⁷ pejmürde-i evrâḳ-ı lerzân
 Dizilmiş siḥe şan bir yân-ı mürġân
- 3344 Görüp bu ḥiddetin çarḥ-ı berinūñ
 Ḳurıdı kanı a‘zâ-yı zemînūñ
- 3345 Ḳazâ bâdı ḥarâret birle esdi
 ‘Araḳ kande ğazab kanını kesdi
- 3346 O resm ile kızar tennûr-ı devrân
 Ḳonulmuş mihr ü meh içinde dü nân

⁷⁸⁶ 3342: -A

⁷⁸⁷ Olup: Olan E

- 3347 Kemālin bula bişmiş mihr-i evvel
Düşer kırş-ı kamer şoñra mu‘aṭṭal
- 3348 Meges-rān oldı şan eşcār-ı devrān
Ki celb-i riḥcün ḥalk⁷⁸⁸ itdi Yezdān
- 3349 Mu‘ayyen ola tā ‘avn-i celīli
Cihāna bezl ola ḥūn-ı ḥalīli

A_109a **Der-Şıfat-ı Şahrā ve Yāzı**⁷⁸⁹

- 3350 Vefā çün çekdi ol germā belāsın
Ki ya‘ni miḥnet-i ‘uzmā kazāsın
- 3351 Gidüp andan ki geldi bir maḳāma
Ki beñzer ‘ayni şan Dārü‘s-selāma
- 3352 Ne gördi gördi bir kūh-ı ser-efrāz
Ki geçmez itse yüz yıl murğ pervāz
- 3353 Daḫi gördi bu bir şahrā vü yāzı
Bilinmez nice günlükdür dırāzı
- 3354 Behiştāsā mübārek cāyidi ol
İçinde kevşerāsā var şular bol
- 3355 İder secde yil esdükçe semenler
Aḳar şudan vuzū eyler çemenler
- 3356 Çü gördi ol maḫall-i pür-ferāḡı
Fürūḡ-ı māhdan yaḳdı çerāḡı
- 3357 Açıldı bend-i ḳalbi buldı savlet
İrişdi yūser gitdi derd-i ‘usret
- 3358 Ḥalāşın bildi anda cāna minnet
Caḫīmi geçdi güyā buldı cennet

A_109a **Der-Şıfat-ı Şeb**⁷⁹⁰

⁷⁸⁸ ḥalk: ḥāk E

⁷⁸⁹ E_132a Der-Şıfat-ı Şahrā

⁷⁹⁰ E_133a Der-Şıfat-ı Şeb

- 3359 Ğurüb itdi güneş gökden çü çāha
Boyar yir mātem-i şevbi siyāha
- 3360 Țoġıldı şūr u şebden leşker-i nūr
Ķara sancaġı çekdi şāh-ı deycūr
- 3361 Çü zülmet ġülü baġlar nūriçün rāh
Geçer dīv-i siyāh ol tahta nā-gāh
- 3362 Şeh-i şeb şanasın kim şāh-ı Daġġāk
Țutup Cemşīd-i ruzı itdi ihlāk
- 3363 Şabāh-el-ġayre dek ol şeb Vefā Şāh
Şeh-i ‘aşka ġul olup eyledi āh
- 3364 Ğayāl-i zülfi çıkmaz çün ġabībūñ
Meşel meşhūrdur kim dün ġarībūñ

A_109b **Der-Şıfat-ı Şubġ-ı Şādık**⁷⁹¹

- 3365 Seġer çün mihr yüz açdı zamāna
Țaġıtdı leşker-i nūr cihāna
- 3366 Çü şaldı ‘‘asker-i Rūmī diyāra
Muzaffer düşdi mülk-i zengbāra
- 3367 Feraġ nūrı çü mihre oldı hem-zād
Țoġar ġurşīd ile ġüyā Feraġ-şād
- 3368 Yirinden çün kıyām itdi Vefā Şāh
Göge tutdı yüzini eyledi āh
- 3369 Sūvār oldı ata mānend-i Rüstem
Ki dün ġün pehlevānlık aña hem-dem
- 3370 Sūvār olduġda⁷⁹² eydürdi gören Sām
Eger Zāl ise baġan ola sersām

⁷⁹¹ E_133a Der-Şıfat-ı Şubġ

⁷⁹² olduġda: olduġça E

- 3371 Atı sür‘at içinde murğ-ı perrân
‘Uķāb-ı zātıdur ŧeh-bāz-ı devrân
- 3372 Güneş yol tutmadan tutdı yolın ol
Gözetmekde bakup ŧağ u ŧolın ol
- 3373 Çü gördi mihr-i ‘ālem tāb-ı devrân
Kıapup topı dilerkim ola meydān
- 3374 Vefā çün gördi mihr-i ‘ālem-efrüz
Şıyup zulmet sipāhın oldu pırüz

A_109b Der-Şıfat-ı Hıķāb-kerden-i Vefā Şāh⁷⁹³

- 3375 Didi ey āfitāb-ı ‘ālem-ārāy
Sühādur hüsnüne nisbet senün ay
- 3376 Tıapundur ŧeh-süvār-ı hınk-i eflāk
Önünde kündedür bu tüsen-i hıak
- 3377 Ya sensin pādişāh-ı yek-süvāre
Piyāde pişüne hıayl-i sitāre
- 3378 Faķır u bāya birdür luķ u cüduñ
Mücellā nür-ı ŧevķ ile vücüduñ
- 3379 Bugün cism-i sipihrüñ cānısın sen⁷⁹⁴
Ki küfr-i zulmetün ĩmānısın sen⁷⁹⁵
- 3380 Virürsün yüzbeyüz ‘adlile yeksān
Ber-ā-ber her birisine birer nān
- 3381 Kerāmet ehlinin uyduñ Hıudāya
Olup zāhid girürsün aķ ‘abāya
- 3382 Tıapuñdur ŧeyh-i murtaż-ı seher-hıız
İdüp her günde bir ķurş ile perhiz

⁷⁹³ E_133b Der-Şıfat-ı Hıķāb-kerden-i Vefā Şāh

⁷⁹⁴ cānısın sen: cānı sensin E

⁷⁹⁵ ĩmānısın sen: ĩmānı sensin E

- 3383 Semekden lahẓaten irdüñ semāya
Şalup seccādeñi evc-i hevāya
- 3384 Cihāna geydi rengi⁷⁹⁶ zer ẓabāyı
Özüñ muhtār idündüñ aq ‘abāyı
- 3385 Ki olup baħr-ı aħdār içre seyyāħ⁷⁹⁷
Olursın gāh gerd-i ħāk-i seyyāħ
- 3386 ılırsun bu zümürüd ħinki çün şayd
İdersin rişte-i zerrin ile ayd
- 3387 Urursın kūh-ı ‘ālem⁷⁹⁸ başına tāc
Geyer şahrā elüñden zerd-i dībāc
- 3388 Açarsın her seħer gencine-i zer
İdüp baħşış zer-i mihr-i münevver
- 3389 Bilürsin baħr-ı kānuñ cevherisin
Ki sen zātunda ğāyet cevherisin
- 3390 Seħerden şāma dek idüp saħāyı
Giyersin her gice ara ‘abāyı
- 3391 Ačan her rüz sensin ‘ayn-ı iħsān
Mürebbī ni‘metüñle cinn ü insān
- 3392 Çü ħüsnüñden görür neşv ü nemāyı
arārdur ğıbtā jenginden ğam ayı
- 3393 Şabāyile seħer menzil olan sen
Ezāhirüñ gözi yanı kesen sen⁷⁹⁹
- 3394 Bugün ‘ālemdesin peyk-i ħaber-ber
Dilümden dil-sitānemden⁸⁰⁰ ħaber ver
- 3395 Ki sensin t̄ayir-i ibāl ü cāvid
Aduñ ħüsnüñ sipihrüñ içre ħurşid

⁷⁹⁶ Cihāna geydi rengi: Cihāna geydürürkenE

⁷⁹⁷ seyyāħ: sebbahE

⁷⁹⁸ kūh-ı ‘ālem: kūh-ı ‘ālī E

⁷⁹⁹ kesen sen: silen sen E

⁸⁰⁰ dil-sitānemden: dil-sitāne bir E

- 3396 ‘İnāyet kıl keremden cüst u cüy it
Tek ü püy ile varup sū-be-sūy it
- 3397 Eger yāķūtveş ola yiri seng
Baķup sengi anı almağa kıl ceng
- 3398 Ve ger ‘İsī gibi çarħa giderse
Sipih-r-i çārumı menzil iderse
- 3399 Baña Hızr ol melekveş eyle ir el
Ki tā ol cān ola bu cisme işāl

A_110b Der-Şıfat-ı Hıttāb-kerden-i Vefā Şāh⁸⁰¹

- 3400 Ne yirde gūş idersen nāmın anuñ
Müşerref eyle şubħ u şāmın anuñ
- 3401 Yüziñ ur āsitāne cüst ü çālāk
Eyit ey āfitāb-ı ‘ālem-i ħāk
- 3402 Yüzüñ doymazsa tūtmağa yüzine
Gözüñ bıķmazsa baķmağa yüzine⁸⁰²
- 3403 Dilüñ olmazsa kılmağa tekellüm
Kulından şāhına ‘arz-ı tezellüm
- 3404 Ger ol mihrüñ göreydüñ zerresin sen
Bilürdüñ hüsnden bir zerresin sen
- 3405 Kāşı birle iderse yıķar ayı
Bir ider çeşmüñe aĝ u ķarayı
- 3406 Girişmeyle iderse saña nireng
İde fārid olursuñ zār u dil-teng
- 3407 Eger ħālī şalarsa cāna āşüb
Saçı çevgānına ide başuñ tıp

⁸⁰¹ Başlık: -E

⁸⁰² Yüzine: gözine E

- 3408 Eger zülfini eylerse girih-gîr
İde bir bend ile sen şîri naḥçîr
- 3409 Yüzi nûrı saña baḥş itse nûr
Ola şubḥ-ı münîrûñ şâm-ı deycûr
- 3410 Eger kaşı şalarsa sâye aya
Meh-i nev vire biñ gün saña saye
- 3411 Göreydi ki o ḳadd-i muntehâsın⁸⁰³
O ḳadde ide sidre muntehâsın
- 3412 Göreydüñ sen o çâh-ı ğabgabını
Başın ṭop eyleyüp ḳordun cebini
- 3413 Göreydüñ nûra beñzer keffin anuñ
Ṭutup yirdüñ ṭapınca deffin anuñ
- 3414 Dehâni ḥatem-i ḳudretde maḥtûm
Esâsı aşlı ‘âlî bend-i maḥdûm
- 3415 Metâ‘-ı ḥüsnün olsun germ-bâzâr
Görüp şeklin yüziñden olma bîzâr
- 3416 Eyit ki âfitâb-ı şem‘a-ı ḥüsn⁸⁰⁴
Yüzüñden pertev urur lem‘a-ı ḥüsn
- 3417 Fürûĝ-ı mâhdan vardur ferâĝuñ
Ki günden daḥi rüşendür çerâĝuñ
- 3418 Velî ey mihr-i gerdûn-ı melâḥat
Ki nûruñdan bulur ‘âlem şabâḥat
- 3419 Nücûm u mâhdan itme ferâĝı
Ki ḥüsnünden yaḳar şeb çerâĝı⁸⁰⁵
- 3420 Daḥi hem idesin ol mâh-çihre
Ki verdi mihr-i ḥüsnüñ dehre behre

⁸⁰³ muntehâsın: muntehâdan A

⁸⁰⁴ şem‘a-ı ḥüsn: mecmâ-ı ḥüsn E

⁸⁰⁵ Ki ḥüsnünden yaḳar şeb çerâĝı : Ki nûrundan bulur ‘âlem şabâḥat A

- 3421 Reh-i ‘aşkuñda var dermendüñ
Döker seylâb-ı eşk-i müstemendüñ⁸⁰⁶
- 3422 Aña şimşir-i hicrũñ urdı yāre
Ki itdi sinesini pāre pāre
- 3423 Aña naqş oynadı il sādeyiken
Ḳul oldu başına āzādeyiken
- 3424 Saçuñ gibi perīşān rūzigāruñ
Şınuḳ dilli olan āşüfte kāruñ
- 3425 Yürür ḫayrān ne ser bellü ne sāmān
Ruḫ u zülfüñdür aña dīn ü imān⁸⁰⁷

A_111b Der-Şıfat-ı Reften-i Vefā Be-Cānib-i Mihr⁸⁰⁸

- 3426 Çü gökde bu ḫiṭābı āftāba
İdüp yir üzre düşdi sūz u tāba
- 3427 Bu yoḳ ḫāl içre geçdi çok beyābān
Dere vü deşt ü şahrā vü kūhistān
- 3428 Muḫaşşal eyledi bir yıl ḳatı cehd
Ola biñ günde bir gün Mihre hem ‘ahd
- 3429 Olup maḳşūdı cāndan⁸⁰⁹ şayd-ı meḫḳūd
Yaḳına ḳāsıd illā devr-i maḳşūd
- 3430 Ḳalup ḫayretde çün bed-ḫāl oldu
Serāsime ḳalup pāmāl oldu
- 3431 Aşaḡa şaldı ol ḫayretde başın
Döke bālādan anda çeşmi yaşın
- 3432 Göz āhūsın çü aşlan şayd ider ḫ̣ab⁸¹⁰
Yapup iki ḳapuyı açdı biñ bāb

⁸⁰⁶ eşk-i müstemendüñ : çeşm-i müstemendüñ A

⁸⁰⁷ dīn ü imān: küfr ü imān E

⁸⁰⁸ E_135b Der-Şıfat-ı Mülākāt-ı Mihr

⁸⁰⁹ maḳşūdı cāndan: maḳlūbı cāndanE

⁸¹⁰ Göz āhūsın çü aşlan şayd ider ḫ̣ab : Göz āhūsın cün aşlan eyleyene A

3433 Çü cāyuñ baħrına ğavş itdi ol māh
Görür şevķ ile işrāk itdi bir māh

A_111b **Der-Şıfat-ı Vākı‘a-Dīden-i Vefā Şāh**⁸¹¹

3434 Ne meh olmak ki mihr-i her dü ‘ālem
İki dāye añā Hāvā vü Ādem

3435 Melekdür hayriçün gerçi el öpdür
Ne deñlü ādem ise ķul beşerdür

3436 Yüzinden sūre-i “veş-şems”⁸¹² āyet
Cihān sultānı ol şāhib-vilāyet

3437 İki zülfi kemend-i táb-ı vāde
Ki bir yirdi iki mār-ı fütāde

3438 Gönüller yüze zülf içre kemāhi
Deñizden aġa düşmiş nice māhi

3439 Dimiş Mecnūna dil şal bend ü bāġı
Dimiş yok bunlaruñ ortada şaġı

3440 Vefā-yı haste-dilden hoş hayātı
Alup nüş itdürür āb-ı hayātı

3441 Döküp dil ol dem eydür ey Vefā Şāh
Göz aç cāndan irer devlet ol āġāh

3442 Sitāreñ açdı bend-i bāb-ı devlet
Ki bī-zaħmet saçıldı āb-ı rahmet

3443 Saķıñıl ķāl-ı fālı şanma vāfi
Degüldür anlaruñ çün derdi şāfi

3444 Dökülmekle saçılma taġ u taşa
Cebīne yazılan gelmez mi başa

3445 Kālem şanma nihāl-i hīle ve āl
Ki zūlm-i zūlmete her demde meyyāl

⁸¹¹E_136a Der-Şıfat-ı Hüsn-i Hızır-ı Hāzır

⁸¹²Şems 91/1 Yemin olsun, güneşe ve kuşluġa.

- 3446 Şeh-i mağrib ki yok mişli cihānda
Nazīri var mı ‘adl içre zamānda
- 3447 ‘Abāda kāmranlık ‘adliledür
Daği şāh-ı cihānlık ‘adliledür
- 3448 Dilerseñ vuşlat-ı Mihr-i nigāri
‘Adilde eyle Nūşirrevāna yāri
- 3449 Hemān şāha⁸¹³ degül ‘adlūñ huşūşī
Kamu eşhāşa ‘amma anuñ⁸¹⁴ nusūşī
- 3450 Gerek nefsine evvel ‘adl u inşāf
Ki āhir ğayre ‘adle dinmeye lāf
- 3451 Hem ehl-i beyte ‘adl itmek hemişe
Çü emr-i Hāq olupdur aña pīşe
- 3452 Hem ol şeh tīg-zendür ‘adl-güster
O şeh milkinden ayru ‘adl göster
- 3453 Degül olmağ ki yoğdur mişli anuñ
Şanasın cāndur cümle cihānuñ
- 3454 Olupdur bir yıl ol mihr-i perī-çihr
Kātında yüzbeyüz açmaz perī-çihr
- 3455 Egerçi fūrkatı çekdüñ cihānda
İrersin vaşl-ı yāre az zamānda
- 3456 Belālardan ki çekdüñ çok belīyye
“Feli’r-raħmāni elṭāfūñ ḥafīyye”
- 3457 Daği hādi olup gösterdi rāhın
Derūnundan kesip çat‘ itdi āhın
- 3458 İlāhī zāhirinde zıkr idüp ū
Diyüp ğayb oldı eydür saña yāhū

⁸¹³ şāha: şāh E

⁸¹⁴ Anuñ: bil E

- 3459 Bunu gördi işitdi oldı medhūş
Hürūş u cūşa geldi baħr-ı pür-cūş
- 3460 Şu ĥadde şādılık ĥaplar Vefāyı
Bī-vechin min-vücūh añmañ cefāyı
- 3461 O vaĥte dek diler dāmād-ı eflāk
'Arūs-ı leylūñ ide dāmenin ĥāk

A_112b **Der-Şıfat-ı Seħer ve Sürür-ı Miħteri Vefā Şāh**⁸¹⁵

- 3462 Seħergeħ ĥün büridi miħr-i enver
İdüp irşād-ı şādī oldı reh-ber
- 3463 Ğam-ı zulmet cihāndan oldı nā-būd
Feraħ rüzı zamānı ĥıldı ĥoşnūd
- 3464 Yirinden ĥırdı ĥün ol merd-i 'āşık
Başı şevĥ ile oldı ĥarħa lāħık
- 3465 Gözini açdı ĥünkim şeh-zāde
Görür şādī ĥapusını güşāde
- 3466 Ĥarāb olmış dili ma'mūr oldı
Ğam almış ĥāĥırı mesrūr oldı
- 3467 Yöneldi ol yaña kim oldı irşād
Bilür ki olur ol irşāduñ soñı şād
- 3468 Semendi ayağı olmış pür-āzer
Baş açuĥ şanki şām ceng-i āver⁸¹⁶
- 3469 Bu ĥālāt ile ĥün sürdi tek-āver
Ĥaber aldı dili oldı dil-āver
- 3470 Ki zīrā vaħdet-i şarf-ı ilāhī
Me'ān kesdi Vefā vü Mihre rāhı
- 3471 Egerĥi şūretā fūrĥatde idi
Velīkin ma'nīde vuşlatda idi

⁸¹⁵ E_137a Der-Şıfat-ı Şubh

⁸¹⁶ şām ceng-i āver: sām ĥing-āver E

3472 Egerçi şūretā ‘āşık Vefādur
Velī ma‘nide mihr-i pūr-şafādur

A_113a Der-Şıfat-ı Resīden Be-cā-yı Refī⁸¹⁷

3473 Be-nāgeh irdi bir cāy-ı refī‘a
Cemi‘i ḥavf u ḥaşyetden meni‘a

3474 İrişdi çün nazār eṭrāfa şaldı
Şan a‘rāf ehlidür a‘rāf şaldı

3475 Maḳām-ı dil-güşā ‘uşşāka Ka‘be
Başından tā varınca ḳable ka‘be

A_113a Der-Şıfat-ı Ameden-i Be-Şehr-i Sitān ki Mihr-i Dil-ber Be-cā-būde
est⁸¹⁸

3476 Ne gördi gördi bir şehri mu‘azzam
Ki şan Bağdād ol Mışr-ı mūkerrem

3477 İrem dirdi göreydi ehl-i cennet
İçinde şularıdur cūy-ı cennet

3478 İçi memlū ser-ā-ser ḳaşr u eyvān
Ki her eyvānidur eyvān-ı keyvān

3479 Girü her ḳaşr içi olmuş kemerler
Bunu yapmaz muḳarrerdür kem erler

3480 Daḥi şehri içre var yir yir mesācid
Namaz içün olur ḥalk ḳānā sācid

3481 Kemerler vaşıta olup⁸¹⁹ rükū‘a
Ḳamu mihrāblar varmış ḥuşū‘a

A_113a Der-Şıfat-ı Şehr-i Mescidhā vü Minārehā Ū⁸²⁰

⁸¹⁷ Başlık: -E.

⁸¹⁸ E_137b Der-Şıfat-ı Hüsniyyāt-ı Şehr

⁸¹⁹ olup: olmuş E

⁸²⁰ E_138a Der-Şıfat-ı Mināre

- 3482 Mināre yiryirin tırnış kıyāma
Ki ya‘ni Ka‘beye uymuş imāma
- 3483 Veyā şan cünd-i İslāma ‘alemdür
Ki kāfir çeşmine mīl-i elemdür
- 3484 Veyāhūd her biri sancāğ-i İslām
Şehādet barmağı imānı i‘lām
- 3485 Ya şan vecd ile gelmişler harāma
Namāza tırnaga Beytū‘l- Harāma
- 3486 Veyāhūd serv sürmiř tül-ı ‘ömri
O serv üstinde muķri şanki ķumri
- 3487 Veyāhūd serv-ķadd maķbūba beņzer
Libāsa rāst gelmiř hūba beņzer
- 3488 ‘İbādet haylinüñ ya tādārı
Olup ser-cümlesinüñ řehryārı
- 3489 Ya řan Mecnūn-ı Haķ olup cihāna
Yapar başına ķuřlar āřiyāna

A_113b Der-Şıfat-ı Cūybār-ı Şehryār⁸²¹

- 3490 Aķar yir yir iķinde cūy-ı řāfī
Leb-i dil-ber gibi her derde řāfī
- 3491 Şanasın her biridür eşk-i ‘uřřāk
Eger cūř itse vardur ğarķa ‘uřřāk⁸²²
- 3492 Yaķūd ırmaķlar ejderler hurūřān
Ki hıfz-ı mihr iķün a‘dāya cūřān
- 3493 Ki zīrā genc-i maķfīdür o dil-dār
Gerekdür hıfz-ı gence ejder-i mār
- 3494 İçi memlū anuñ cümle güzeller
Degül kim görmiş u tıtmış güzeller

⁸²¹ E_138a Der-Şıfat-ı Cūybār

⁸²² uřřāk: elhaķ E

- 3495 amusı fitne gözlü amze-zenler
Dime sen amze-zenler af-ikenler
- 3496 Kimisi serv-amet kim sehı-ad
amusı⁸²³ nıkdr anuğ degül bed
- 3497 ıyām itse kimi kopar ıyāmet
Kimisi nahı-i cennetden ‘alāmet
- 3498 Vefā çn gördi ol ehr-i ‘azımi
Ki an çesmi görür bāğ-ı na‘ımi
- 3499 Hemān-dem aşd ıldı ehre ol dem
Gönül maşdına tā ire hürrem
- 3500 Be-nāgeh zāhir oldu iki ser-bāz
Anuğ her biridür erlikde mümtāz
- 3501 Velı başdan başa kllı siyeh-pş
Egerçi çnbiş üzre lık hāmş
- 3502 Batup an baş ayak atrān u ıre
arası aydını itmişdi tıre
- 3503 İrişdiler yakın ol dem Vefāya
Vefāsız ‘ālem ire pr-cefāya
- 3504 Biri eş-per çeküp ol dem irer tız
Yüzeyüz āteş-i kını ider tız
- 3505 İrüp bir aç urur arb-ı şedıdi
Vefā miskın görür cevr-i cediti
- 3506 Didi cürmüm nedür eydğ bilem ben
Ki söz āha zm bende bilem ben
- 3507 Didiler bilmedğ mi hükm-i āhı
Ki ol mehdür kevākıbdr sipāhı

⁸²³ amusı: amu E

- 3508 Seri sâle iricek cümle ‘ayân
Eli altındağı mecmû‘-ı yârân
- 3509 Qaraya batmaz ise ara bir gün
Olur ol gün o başa bir qara gün
- 3510 Siyeh-püş itmez ise ger özin hep
İderler ‘âkıbet qara yüzün hep
- 3511 Yıla deq qaraya batmazsa her gün
Toğar her gün başına bir qara gün
- 3512 Qaraya qoymaz ise kend’özin hem
Gice iderler anuñ gündüzün hem
- 3513 Degül insân qaralar geydi sünbül
Yudı qan ile cismin ser-be-ser gül
- 3514 İdüp hâkisteri bülbül libâsın
Gidermez şevk-ı gülden iltimâsın
- 3515 Muhaşşal gördiler çün ğurbetini
O ğurbetde belâya kürbetini
- 3516 Didiler ol bizden yanı itmâm
Velî haccâb çāvüş⁸²⁴ ider iqdâm
- 3517 Kimin ba‘d añla bizden kim söz olmaz
Meşeldür elde beş barmaq düz olmaz
- 3518 Biri bir qat libâsın virdi fi‘l-hâl
İki bir itmeyüp didi esen qal
- 3519 Şarın dül-bendi vü hem gey libâsı⁸²⁵
Bize hâşıl kılasın iltimâsı⁸²⁶
- 3520 Degül kim kem güzeldür gey libâsuñ
Ki ola cumhûra vech-i iltimâsuñ⁸²⁷

⁸²⁴ çāvüş: uğrı E

⁸²⁵ libâsı: libâsın E

⁸²⁶ Bize hâşıl kılasın iltimâsı: K‘ola cumhûra vech-i iltimâsuñ E

⁸²⁷ 3520: -E

- 3521 arayı saın olma aı nil
Güne ⁸²⁸nisbet geyer göz gibi ‘il⁸²⁹
- 3522 Du‘ idüp geyindi gökleri hep
amusı yirlyirince müretteb
- 3523  itdi ol grha ayr-bdi
orıdı ağda olda ghi bdi
- 3524 Eer yıl gibi itdi n firarı
Aardı anasın kim cy-ı cri
- 3525 Yüzin gerd-i reh itmi geri tre
Gözi aydın velkin gönli ze
- 3526 Vel mihr-i cihn-efrz-ı ‘lem
Ksf irse baar dai em-i dem
- 3527 Ne del vechi meml olsa nra
Olur mı ebr-i mni‘ r-yı rza
- 3528 Behiyyet hem zan sbinde zhir
zinden ⁸³⁰hlıgn sarı zhir

A_114b Der-ıfat-ı R‘yet-i ehr  Diden Ehl-i anyi‘ ve Tebht-ı ⁸³¹

- 3529 Seer bzra girdi n Vef h
Ser-i bzra an gün tğdı n-gh
- 3530  add-i mntehsın gördi derzi
Miynı andı ındı aldı derzi
- 3531 Görüp gl ryın olup bülbül-i zr
Met‘ından amu bzrı bzr
- 3532 dince ‘arz blası belyı
Olur vre derziler hevyi

⁸²⁸ Gne: gze E

⁸²⁹ göz gibi ‘il: kr gibi gfil E

⁸³⁰ zinden: zinde A

⁸³¹ E_139b Der-ıfat-ı R‘yet-i Ehl-i anyi‘ Vef h

- 3533 Kim idüp cümle yek birle yaqayı⁸³²
Olur şūfī gibi şāl u ‘abāyı
- 3534 Ütülđi ütiye yaqdı libāsı
Çıqup endāzeden bozdı qabāsı
- 3535 Qamusı rişte gibi boynu bāglu
Qumāşun mihri gibi bağrı tağlu
- 3536 Quyumcı gördi çün simin-berini
Eridi geçdi didi āferini
- 3537 Bırağup çeşm ü dilden la‘l ü mercān
O dem şehir oldu şan şehir-i Bedahşān
- 3538 Yir itdi dilde ‘aks-i la‘l ü mercān
Cevāhirdir kafesde şanki rahşān
- 3539 Bahādan düşdi çünkim la‘l u lü‘lü‘
Şinubdur narhı gevher oldu ālū
- 3540 Elini darb işinden çekdi zer-küb
Olur gāh sine-küb gāh⁸³³ ser-küb
- 3541 Qalup taqyācı başdan küng ü bī-ħāl
Çiriş geçmek dilerdi qaldı bī-qāl
- 3542 Tapanca yir iken üstād elinden
Diler ol dād ile feryād elinden
- 3543 Görüp Remmāl derd-i ‘aşkı yatlu
Yüzün fāl-ı sa‘ādet gördi qutlu
- 3544 Çü dökmeq qaşdın itdi noqta-ı fāl
Ki nuq-ı noqtayile eyleye qāl
- 3545 Görüp başmaqçılar sāk-ı simini
Qalup hayretde dirler āferini

⁸³² Yaqayı: bekāyı E

⁸³³ Gāh: geh E

- 3546 Ayağı ölçisi k'alındı şāhuñ
 7ama atıldı bil başmağı⁸³⁴māhuñ
- 3547 Aña i'zāz ideler buldı 'izzet
 Gülesi olanuñ başında devlet
- 3548 Ayağa gerçi düşmişdi o şan'at
 İrişdi dem 7adem key buldı rağbet
- 3549 Şular kim ayağına oldılar hāk
 Olurlar 7adr içinde tāk-ı eflāk
- 3550 Görüp reyhāncılar zūlfini fi'l-ḫāl
 7amusı oldılar dem-beste vü lāl
- 3551 'Aceb bend oynadı ol zūlf-i kākül
 Ki sünbül gerdenine saldı şan gül
- 3552 Yüzi gülzāriçün gösterdi dīdār
 7amu gülzāruñ oldu yüzleri hār
- 3553 Cemāli anı çün 'arz itdi 'ārız
 Ne cāmı var ki gül ola mu'ārız
- 3554 Kemānger 7aşlarından çün yaşandı
 Görüp kirpüklerin oççı yacandı
- 3555 'Araç-riz oldığın gördi gül-ābı
 Döküp saçdı güli birle gül ābı
- 3556 Şuya döndi lebinden cümle şerbet
 Ḫalāvet 7almadı vü gitti lezzet

A_115b Der-Şıfat-1 Evşāf-1 Şehr ve Her Çizi Derün-1 Vey⁸³⁵

- 3557 Çü şeh-zāde teferrüc itdi şehri
 7amu dīhḫāniyidi kendi şehri
- 3558 7amusı cāndan itdi şāha ta'zīm
 Firāvān oldu dilden 'izz ü tekrīm

⁸³⁴ Başmağı: başmağı A

⁸³⁵ E_141a Evşāf-1 Şehr

3559 Oradan irdi bir ‘ālī ribāta
E’ālī cān virürler irtibāta

A_116a **Der-Şıfat-ı Ribāt**⁸³⁶

- 3560 Oturup⁸³⁷ rāst mābeyne murabba‘
Kenār itmiş anı zīnet murassa‘
- 3561 amusı bir görür bāy u gedāduñ
Ki farkı yok ulām u pādişāhuñ⁸³⁸
- 3562 Şanasın utb-ı atāb-ı⁸³⁹ zamāndur
Sütün-ı mihver-i heft-āsumāndur
- 3563 Yıķılsa hep cihān yapmaz apusın
Saħā mi‘mārı yapmışdur yapusın
- 3564 Çeker çin eylemez nüzl ü ta‘āmı
İder hızm̄et onuklar hāş u ‘āmı
- 3565 Degül maħşūş ola it‘ām insān
Tuyar ‘ām oldı luf-ı cins-i ħayvān
- 3566 Güz açup çin seħerden şāma dek tā
Mūsāfir gelmesin eyler temennā
- 3567 Saħīdür anda hırş ile tama‘ yok
Mūsāfir gitse aç u gelseler to
- 3568 Anuñçün dirler anuñ ismine ħān
Olur cümle onanlar bende fermān
- 3569 Çü ğamnāk ol ribātı gördi şeh-zād
İķāmet fikrin idüp oldı dil-şād
- 3570 Çü sürdi raħşını varup apuya
apu tırdı ayağ üzre apuya

⁸³⁶ Başlık: -E.

⁸³⁷ Oturup: oturmuş E

⁸³⁸ pādişāhuñ: pādişānuñE

⁸³⁹ utbu atāb-ı: at‘-ı atāb-ı E

- 3571 Varidi şāhibi bir pīr-i ‘āqıl
Basiret ehliyiseñ olma ġāfil
- 3572 Firāset verdi birle bildi rūşen
Görindi ħān añā mānend-i gülşen
- 3573 Atın şıçratdı vü virdi selāmı
Deher derc-i saçup dürr-i kelāmı
- 3574 Selāmın red idip şeh-zādı maǧbūl
İdüp mevzū‘a esbābını maǧmūl
- 3575 Görür bir pādişāh-ı ħüsn ü behçet
Ser-i ser-defter-i mihr ü muḥabbet
- 3576 O şāh altında atı şanki eyvān
Ol eyvān üzre şeh Behrām-ı devrān
- 3577 Veyā şan atıdur gerdūn u gerdān
O gerdūn üzre zātı mihr-i raḥşān
- 3578 Didi hoş geldüñ ey rūḥ-ı muşavver
Meh-i hüsnüñ ola çün mihr-i enver
- 3579 Tolu nūr eyledüñ iki gözüm çün
Dünüñ gün olsun olmasın günüñ dün
- 3580 Nedür maǧşūduñ ey cān u cihānum
Senündür āşikāre vü nihānum
- 3581 Didi şeh-zāde ey pīr-i yegāne
Mişālüñ gelmedi devr-i zamāne
- 3582 Bize bir ħücre iḥsān it duḥūle
Murād ire medārına⁸⁴⁰ ḥuşūle
- 3583 Hemān-dem reh-nümālīķ eyledi pīr
Cüvān daḥi yürür ardınca şan şīr
- 3584 Geçüp şeh-zāde çün itdi qarārı
Döşetdi hem nihāli birle qalı

⁸⁴⁰ medārına: medārını E

- 3585 Daḡi tīmār idüp raḡs-ı güzīni
İki itmez Vefānuñ bir sözini
- 3586 İrişdi girü şāhuñ hızmetine
Göre tā ire şāhuñ hızmeti ne
- 3587 Baş urdu vü ayak götürdi ⁸⁴¹çün bād
İde āteş gibi me‘mūr-ı irād
- 3588 Bugün hızmethurur serdār-ı ‘izzet
İder anda zuhūr āşār-ı devlet
- 3589 İde gör hızmeti hızmethurur sebebdür
Yiri göz üzre şan ‘ayn-ı ‘acebdür
- 3590 Saḡın hızmethurur olma hiç nādım
Ki mīr-i cümle ‘ālem oldu hādım
- 3591 Kūl iken niceler sulṡān olurlar
Gedā-yı kemter iken hān olurlar
- 3592 Kāmunuñ menşe‘i hızmethurur ey dost
Ki hızmethurur maḡz olur ‘izzet āña post
- 3593 Ele alıp ze-i Pīr-i cihān-gīr
Ayaḡından irişdi göklere yir
- 3594 Alup her cinsden envā‘-ı ni‘met ⁸⁴²
Daḡi lāzım olan esnāf-ı ‘işret
- 3595 İletdi şāh āhū-çeşme ⁸⁴³ çün Pīr
Eyitdi ey güzeller şaydını şīr
- 3596 Saña lāyık müferriḡ la‘l u yāḡūt ⁸⁴⁴
Gerek ḡurma ‘aḡıḡ u nār yāḡūt
- 3597 Budur ḡāzır olan ey şāh-ı ‘ālem
Ki ma‘zūr ola ḡāyib ey mūkerrem

⁸⁴¹ götürdi: kaldırdı E

⁸⁴² envā‘-ı ni‘met: envā‘-ı ‘izzet E

⁸⁴³ āhū-çeşme: āhū-cisme E

⁸⁴⁴ la‘l u yāḡūt: la‘l olur ḡūt E

- 3598 Oturdu şeh işâret kıldı tâ Pîr
Getürdi iki def'a hûni bir bir
- 3599 Çü bir kaç loğma-ı şâh aldı h'ândan
Kamusın Pîre ihsân itdi andan
- 3600 İletdi hâneye çün ni'meti Pîr
Cüvânveş hizmete irdi olup Pîr
- 3601 Görüp şeh-zâde Pîri kıldı 'izzet
İdüp hürmetde kırk u hall-i hürmet
- 3602 Şu miqdâr eyledi in'âm u ihsân
Hisâbe nice irsün 'add u pâyân
- 3603 Diler cân dürrin ide Pîre işâr
Ne işler işledür cân ile dînâr
- 3604 Ki miskîn âdem ihsân bendesidür
Degül kim bendesi efgendesidür
- 3605 Eger ihsândan ahsen varimişse
Olup ahsenligi der-kâr imişse
- 3606 Eger bende olaydı nev'i âdem
Ne âdem belki cins-i halk-ı 'âlem
- 3607 Didi şeh-zâde güş it ey yegâne
Mişâlün görmedi çeşm-i zamâne
- 3608 Ola aduñ gibi zâtuñ mübârek
Mübârek ide 'azmün⁸⁴⁵ Hağ tebârek
- 3609 Niçün halk ola ağ u siyeh-püş
Melâlet üzre kavm-i şeh hāmūş
- 3610 Cevâbında didi Pîr ey güzel şâh
Kazâlardan seni hıfz itsün Allâh
- 3611 Bula cümle seven mihr ü Vefâlar
Göre düşmenlerün cevri ü cefâlar

⁸⁴⁵ 'azmün: vechün E

- 3612 Eḥibbāñi gide şādī arayı
‘Adūsūñ olan ıkarmasun arayı
- 3613 Gñnñ gñnden yig olsun mäh-ı ‘ālem
Cihān saña ul olsun şāh-ı ‘ālem
- 3614 Şeh-i mağrib ki şimdi ḥānumuzdur
Şanasın kim ten içre cānumuzdur
- 3615 Kerem ehliğür ğāyetde ‘ādil
Tezerv ü bāz devrinde mu‘āmil
- 3616 Anuñ gibi idüpdür ‘adl ü dādı
Cihānda zulm ü cevrüñ aldı adı
- 3617 Nihāyet de sever geşt ü şikārı
Şikār eyler nihān u āşikārı
- 3618 Be-nā-gāh bendine düşmiş bir āhū
Egerçi şayd içi pür-hāy ile hū
- 3619 Velikin görmemiş kimse o şaydı
Hemān şeh o bendi geçmiş aña aydı

A_118a **Der-Şıfat-ı Tır u Şayd-kerden-i Āhū**⁸⁴⁶

- 3620 Baup şeh görse kim cisminde bir o
Egerçi çok o anuñ mişli o yok
- 3621 Çeker tiri cigergāhından ol şāh
Yürek an ile ḥaṭṭı nāle vü āh
- 3622 Degül o ğamze tiri lık ol an
Egerçi şuretā an ma‘nide cān
- 3623 aşından ğamze birle şalsa bir o
Yok olsun ol yürek kim anda toz yok
- 3624 Demürden dil olur ‘uşşāa peykān
Anuñçün yüzbeyüz yāre virür cān

⁸⁴⁶E_143b Der-Şıfat-ı Tır

- 3625 Dime dil çıkmaduk peykândurur ol
Ölümlü hasteyiçün cândurur ol
- 3626 Çeker tiri görür yazı yazılmış
Ġubār u nesh ile rüşen kızılmış⁸⁴⁷
- 3627 Ki zîrā ol oқыdı cins-i hākī
Ġubār u neshiyledi nakş-ı pākī
- 3628 K̄ara yazu durur k̄andan yazılmış
Dime k̄andan ki ol cāndan yazılmış
- 3629 Yazı u şāhibi Mihr-i perī-çihr
Yaşınıñ hacletinden her perī-çihr
- 3630 Zeminden şanki mihr-i semādūr
Degül mihr ol ki rûh-ı cān-fezādur
- 3631 Çü bād āh eyleyüp geçdi cihāndan
Gözi yaşı ile el yudı cāndan
- 3632 Görürler hiç gelmez kend'özine
Görünmezdi cihān çöpçe gözine
- 3633 Görürler kimseden yok şāha çāre
İder kulları cismin pāre pāre

Der-Şıfat-ı Sāhire⁸⁴⁸

- 3634 Meger bir sāhiri varidi hānuñ⁸⁴⁹
Şanasın merhemidür derd u āhuñ
- 3635 K̄atı sāhirdurur sihrinde yok şek
İder insānı merkeb mähı inek
- 3636 K̄ılı eyler dilerse ejdehā ol
Hālāşuñ yok gerekse ejdehā ol

⁸⁴⁷ Ġubār u nesh ile rüşen kızılmış: Güzel nesh u Ġubār ile kızılmış E

⁸⁴⁸ Başlık: -E

⁸⁴⁹ hānuñ: şāhuñ E

- 3637 Çü da‘vet eylediler geldi sâhir
Didiler mâcera-yı evvel âhir
- 3638 Alur vaşl itmege boynına Mihri
Dime Mihr aña kim mihr-i sipihri
- 3639 Varup anı getürdi ol nigârı
Tevâkufsuz iderdi tîz-kârı
- 3640 Alup bî-ḥadd u gâyet şehden in‘âm
Ki ‘öşrin görmemişdi çeşm-i eyyâm
- 3641 Meger bir yârı varimiş Vefâ Şâh
Şanasın biri mihrimiş biri mâh
- 3642 Severmiş birbirini cân u dilden
Degül mihr ü muḥabbet âb u gilden
- 3643 Helâkin añlayup eyler ḳatı yas
Ṭutupdur ḥâṭırı âyînesin pas
- 3644 Diler bir sâl mehli şâhumuzdan
Dime şeh gün sıfatlu mâhumuzdan
- 3645 Ki ide bir yıla dek yâs u mâtem
Siyeh-pûş ola bir yıl ḥalk-ı ‘âlem
- 3646 Umar ṭopı göge bir yılda aḡa
Ḳara geymekle vechi ire aḡa
- 3647 Çü ‘âşık olmış ol cân u cihâna
Ne cân baḳmaz zemînile zamâna
- 3648 Siyâha girdi anuñ ḥâṭiriçün
Murâdı yetdi⁸⁵⁰ anuñ ḥâṭiriçün
- 3649 Özi geymek degül ser-cümle şehri
Siyâhı birle diḥkânî vü şehri
- 3650 Yasaḡ itdi ki külliyeñ ḳaraya
Gireler ḡayr girmeye araya

⁸⁵⁰ Murâdı yetdi: Murâdıydı E

- 3651 Budur geydikleri hep çoğ u azı
Başa yazuyımış bu k̄ara yazı
- 3652 Su‘ālinde Vefā Şāh bu h̄iṭābı
İşitdi içdi şan zehri cevābı
- 3653 Uçurdi bād-1 āhı murğ-1 hūşı
Olup bālı belāyı oldı nūşı
- 3654 Çü gördi Pīr k̄aşd itdi gülāba
Yüzinden būy-1 cān virdi gül āba
- 3655 Biraz demden çü ‘aqlı geldi başa
Diler başın ura bulduğı taşā
- 3656 Eyitdi Pīr ey faḥr-i yegāne
Ki ḥüsn-i şüretündür bī-bahāne
- 3657 Velīkin ḥüsnü fikr ü rāy-1 pīşe
Gerekdür kim yaraya merdüm işe
- 3658 Hemān eylük degüldür ḥüsn-i şüret
Gerekdür ḥüsn-i sīret pes zārüret
- 3659 Nedür bu çekdüğüñ feryād u nāle
Ki tıtdı ḥānı gavğa vu ālāle
- 3660 Çeke tıtdı nāle vü āhuñ kemendin⁸⁵¹
Uzatmağıl ipin berķ eyle bendin⁸⁵²
- 3661 Hevā dem ursa çıkısa bir delikden
Gezer ser-cümleten cānı ilikden
- 3662 Bunı bildüm ki var bir gizli kārūñ
Anuñçündür nihānī āh u zārūñ
- 3663 Saķınam sırrıñı rāz-1 nihāndan
Degül rāz-1 nihān ten içre cāndan

⁸⁵¹ kemendin: kemendūñ E

⁸⁵² Bendin: bendūñ E

- 3664 Şu‘āl itse idem inkār münkir
Giderse ser ‘ayān olmaya bu sır
- 3665 Nekīr ü münkire itmezsen ikrār
Ne inkār ide fi‘li çünki inkār
- 3666 Çü şeh maḥrūm görüp Pīri inandı
İnandı vü sevindi vü kıvandı
- 3667 Didi bil kim benem ‘āşık Vefā Şāh
Şeb ü rāz oldu işüm nāle vü āh
- 3668 Ğarīb olan başum gördi Ğarāyīb
Cihān gördi cihān içre ‘acāyib
- 3669 Ne dermān ola baña derd içinde
Şovuk ıssı bu bād u gerd içinde
- 3670 Yıl oldu görmedim bir kez yüzün hīç
İşitmek olmadı şekker sözün hīç
- 3671 Meşeldür el benüm dāmen senüñçün⁸⁵³
Ne iderseñ şevāb ola senünçüñ
- 3672 Didi fikr eyleyüp Pīr ey cihān-ğīr
Cüvānsın zorla olğıl zamān-ğīr
- 3673 Hıred aña irişdi ey güzel şāh⁸⁵⁴
İki pertev yüzüñden mihrle māh
- 3674 Ki bir ḥayşūm var adı ‘Abdülkādīr
Ümizüm bu ola her қаşde қādir
- 3675 Elündendür anuñ mecmū‘-ı büstān
Ne büstān ser-te-ser bāğ u gülistān
- 3676 Elinden feyz irer şimşād u serve
Maқām u cāy olur kebg ü tezerve

⁸⁵³ senüñçün: senüñdür A

⁸⁵⁴ şāh :ḥān A

- 3677 Velî gâyetde nâ-kesdür tama'kâr
İşi celb-i zer ü sîm ü tama'kâr
- 3678 Didi şeh-zâde ey Pîr-i cihân-baht
Vilâyet birle olgıl âsumân-baht
- 3679 Çü vardur la'l u cevher kısmı çendân
Şanasın her biri bir necm-i raḥşân
- 3680 Daḥi var nice biñ biñ zerr-i ca'fer
Ki virür her birisi kuvvet ü fer
- 3681 Ne kâfirdür papası görmeyince
Kilîsâya varur mı sürmeyince

A_120a Der-Vaşf-ı Zer-girân-Mâye ve Zîr-i Sâye⁸⁵⁵

- 3682 Girân-ḳadr u sebük-rûḥ u hünerver
Hünerverler ayağ olmuş özi ser
- 3683 Müdevver şanasın mâh-ı münevver
Degül mâh-ı münevver mihr-i enver
- 3684 Yahûdiveş şarar destâr-ı aşfer
Velî tevḥîd-i ḳalbîsi muḳarrer
- 3685 Egerçi suflîyidi ḥilḳatinde
Velî a'lâya irdi ḥilḳatinde
- 3686 Ki tevḥîdile çün oldı mücellâ
Anuñçün sikke sûretdür mücellâ
- 3687 Yaḳın olmaḳ ğinâ gerçi zarârdur
İraḳdan faḳr oḳına key siperdür
- 3688 Hemân şeh biñ filori ḳıldı ibrâz
Ki anuñ her birisi yüzden ifrâz
- 3689 Bir avuç daḥi cevher ḳıldı iḫzâr
Urup baş pâyına ḳılmağa işâr

⁸⁵⁵ Başlık: -E

- 3690 Yürüyüp Pīrile itdile iḳdām
Muḳārīn oldı şan Hūrşīd u Behrām
- 3691 İrüp çün Pīre virdiler selāmı
Münāsib sevḳile idüp kelāmı
- 3692 Selāmı çünki virdi Pīre şeh-zād
Baş egmek birle servi oldı āzād
- 3693 Çü serv-i ser-keşüñ baş egdügin tīr
Görüp ḥāk olmağile gösterür yir
- 3694 Didi ehlen ve sehlen ey nigū-fer
Virür gülzār-ı ḥüsnüñ cennete fer
- 3695 Ḳadündür serv-i büstān-ı nigūni
Olur⁸⁵⁶ ḳısmet yüzüñden ḥüb-rūyı
- 3696 Daḥi Pīri ribāṭiye ri‘āyet
İdüp gösterdi key bī-ḥad himāyet
- 3697 Didi hem ey cihānda yār-ı cānım
Yüzün şavḳı tamāmı yārı cānım
- 3698 Cemālün görmedim ḥayli zamāndur
Fırāḳuñdan derūn-ı sīne ḳandur
- 3699 Cevābında didi Pīr ey dil-āver
Cihānda ol hemişe ferrūḥ-aḥter
- 3700 Bilürsin iştiğāl-i dünyevīden
Ḥalāş olmaz ki āḥir⁸⁵⁷ uḥrevīden
- 3701 Velī bir kaç gün oldı bu dil-ārām
Ḳudūmı birle ḳıldı bu dil ārām
- 3702 Velī sizden bizüm maḳşūdumuz var
Olursa himmetüñ mevcūdumuz var

⁸⁵⁶ Olur: olup E

⁸⁵⁷ āḥir: eger E

- 3703 Vücūdīler gibi ol merd-i tammā‘
Aşammiyken olur ol kavli semmā‘
- 3704 Görür kim müşteri germ oldı bāzār
Dil ü cān olmağa var mı hari-dār
- 3705 İşāret kıldı şāha Pīr-i hoş-rāy
Ki ol rāyile yidi ‘ālem-ārāy

A_120b Der-Şıfat-ı Evşāf-ı Dīnār⁸⁵⁸

- 3706 Çıķardı şeh kodı pişinde dīnār
Saķın dime aña dīnāre di nār
- 3707 Dağı bil evveli di ya‘ni kim berd
Haķa mūm iken eyler göñli serd
- 3708 Bilürsin āhiridür nār anuñ
Yaķar hākister eyler cism u cānuñ
- 3709 Saķar řāmūsı irle nār-ı Nemrūd
Olinca bir ziyāndan⁸⁵⁹ ğayrı sūd
- 3710 Getürdi dil-bere⁸⁶⁰ gerçi ki zer zor
İder mağlūb iken⁸⁶¹ ‘anķāyı zar zor
- 3711 Muħaşşal çünki Pīr būsitānı
Zeri gördi açıldı ğülsitānı
- 3712 Şarı altun görüp beñzi kızardı
Sevincinden kızardı geh bozardı
- 3713 Alup ķabz itdi biñ dīnār-ı aħmer
Degül aħmer ki cümle mihr-i aşfer
- 3714 Bir avuç ola mürvārīd yine
İşe bil bağlamaķandan biline⁸⁶²

⁸⁵⁸ E_146b Der-Şıfat-ı Zer-Girān-Māye

⁸⁵⁹ ziyāndan: ziyāndur E

⁸⁶⁰ Dil-bere: dillere E

⁸⁶¹ Mağlūb iken: mağlūb idüp E

⁸⁶² 3714: -A

A_121a Der-Şıfat-ı Mīvehā⁸⁶³

- 3715 Getürdi mīvelerden bī-nihāyet
Şu deñlü kim yok aña hadd u gāyet
- 3716 Yemekden soñra Pīr eydür ki cānum
Ne cānum bil ki cān ile cihānum
- 3717 Tevaqqufsuz şehūñ qaşdın bilem ben
Gelürse elden anı da kılam ben
- 3718 Dimek isterdi⁸⁶⁴ sultān ‘illet-i leng
Ola çün şağ sözde şūh pūr-seng
- 3719 Ki biñ biñ haste çeşm-i yār elinden
Ciger şad pāreyidi hār elinden
- 3720 Ne tab‘uñ kim perişān ola fikri
İder mi cem‘-i hātır fikr-i bikri
- 3721 Tebessüm birle Pīr itdi işāret
İşāret līk şādīden beşāret
- 3722 Didi ma‘lūm olupdur cümle aḥvāl
Münāsib ‘ilmiyiçün kılıle qāl
- 3723 Pūr itmiş zevke pīr-i cūr‘a-ı şevk
Kılur ol şevk birle nice biñ zevk
- 3724 Ğāyibden olmuş aña Hızır hāzır
Başiret birle vālī halka nāzır
- 3725 Dimiş rü‘yāda Pīre cümle hāli
Daḥi nolsa gerek hālūñ meyālī⁸⁶⁵
- 3726 Görince bildi gerçek merd-i ‘āşık
Odur kim toğdı hem çün şubḥ-ı şādık

⁸⁶³ Başlık: -E⁸⁶⁴ isterdi: ister ki E⁸⁶⁵ meyālī: meālī E

- 3727 Diler almaya kısm-ı malın anuñ
Eger ferd u eger zevcin o cānuñ⁸⁶⁶
- 3728 Velikin gördi şehde ıztırābı⁸⁶⁷
Qabūl itdi qamusın ıztırārı
- 3729 Elin aldı eline çünki şāhuñ
Egerçi nisbeti yok necm u māhuñ
- 3730 Alup şāhı ider büstāna ‘azmi
İdüp dilden murād olmağa cezmi

A_121b **Der-Şıfat-ı Būstān**⁸⁶⁸

- 3731 Görür şeh-zāde bir cennet-şıfat bāğ
O hasretten dilinde lālenüñ dağ
- 3732 Olup ol ‘arşa içre serv şalar
Gulāmum diyü baş egmişdi gül-nār
- 3733 İkisi ‘āşık-ı bīzār olupdur
Qamu varın virüp bī-bār⁸⁶⁹ olupdur
- 3734 Ber-ā-berlik çekişdi serv ü şimşād
Barışdurdı görüşdürdi irüp bād
- 3735 Nice olsun ber-ā-ber serv ü şimşād
O bende aña nisbet serv-i āzād
- 3736 Egerçi bād-ı şubh esdi şavurdı
Bahāruñ sihr ile başuñ çevirdi
- 3737 Oturdı tırdı çün güller çemenler
Çınar u yāsemīn ile semenler
- 3738 Şanasın bāddur üstādı sāhir
Kemāl-i ‘ilm-i ihfā içre māhir

⁸⁶⁶ cānuñ: hānuñ E

⁸⁶⁷ ıztırābı: ıztırārı E

⁸⁶⁸ E_147b Der-Şıfat-ı Būstān

⁸⁶⁹ bī-bār: bī-yār E

- 3739 Ol eyler dem-be-dem gül ‘âlemini
Çeker bî-çâre bülbül mâtemini
- 3740 Tekellüfsüz kenâr eylerdi verdi
Getürmezdi velî ortaya serdi
- 3741 Veyâ şan şeyh-i murtâz-ı cihândur
Vilâyetde kerâmâtı cihândur
- 3742 Virür vecd ü şafâ şimşâd u serve
Semâ u zevkî kebg ile tezerve
- 3743 Kerâmet bu yiter cümle cemâdât
Anuñ feyziyle eyler zıkr u tã‘ât
- 3744 Cemi‘-i sebzeler tönmişdi şuya
Şu dañi yir yirin tırmiş⁸⁷⁰ pusûya
- 3745 İder ol deñlü efsûn ile tezvîr
Ki urur pâ-y-ı verde bend u zencîr
- 3746 Bulup gülşende vaşl-ı râygâni
Der-âgûş itdi sünbül zaymerâni
- 3747 Gül ü nesrîn olup ezhâr-ı mañdûm
‘Aceb meftûl u rûgansız yañar mûm
- 3748 Tırurlar serviler şaf şaf namâza
Vire Hâk tûl-ı ‘ömr ol serv-i nâza
- 3749 Güyâgü otı oldu çünki dâmâd
‘Arûs itdi gelincik çiçeğin bād
- 3750 Çün irmek yoğ görür gül şöhetine
Benefşe girdi mâtem kisvetine
- 3751 K̄ara yaşlu olup başın benefşe
K̄omış zânûya vü girmiş benefşe
- 3752 Gül efsûn itmedin miskîn benefşe
Tırur mestâne görmüş benefşe⁸⁷¹

⁸⁷⁰ tırmiş: girmiş E

- 3753 Derūn-ı ğonceden ānīde fi‘l-ḥāl
Zuhūra geldi gūyā ṭūti-i āl
- 3754 Bahāruñ şāhıdur gül tahta geçmiş
Hümāyūn⁸⁷² ṭāli‘i gör bahta geçmiş
- 3755 Buyurdu kim çiçekler olalar cem‘
Olar pervānedür gül ortada şem‘
- 3756 Şanasın mīrdür ‘işret eline
Virüp şākīliĝi nergis eline
- 3757 Didi şāhib-ķırān olsun şabāya
Yasaĝ eyler ki uymaya hevāya
- 3758 Baş urdu ayaĝına dir ki verdūñ
Gōñülde kimseyiçün var mı gerdūñ
- 3759 Ki idem nīzem ile sīnesi çāk
Ķoyam anuñ ser-i nā-pākine çāk
- 3760 Açup tiĝ ile iķlīm-i bahārı
‘İmāret itdi mülk-i sebzezārı
- 3761 Yeşil ṭūtiye döndi kūh u şahrā
Ki vaḥş u ṭayr kıymaz başmaĝa pā
- 3762 Görüp cūşını kebg ile tezervūñ
Sanavber boyına ķol şaldı servūñ
- 3763 Ķılur süsen çü şimşirini der-ber
Sipāh-ı nev‘-bahāra oldı server
- 3764 Gülūñ emriyle cellād oldı zāĝa
Şala tā tiĝ-i ‘adlini kelāĝa
- 3765 Sürüldi bāĝ içinden zāĝ-ı maṭrūd
Cināndan şanasın şeyṭān-ı merdūd

⁸⁷¹ 3752: -E

⁸⁷² Hümāyūn : Hemān A

A_122b Der-Şıfat-ı Ḥasret-i Vefā Şāh ilā Mihr-i Dil-ber Çü Māh⁸⁷³

- 3766 Çü itdi seyr ol şîr-i cihān-gîr
Diler ki āhū-yı Çînide naḥçîr
- 3767 Gözi ger görmese⁸⁷⁴ Mihri perivār
Görine çeşmine bāğ-ı İrem hār
- 3768 Çeker süsenleri şan tîğ-i ḥasret
Nihāl-i gül ururdı tîr-i miḥnet
- 3769 Ruḥınsuz lâlelerdür âteşin tağ
Olur sünbül saçınsuz bend ile bāğ
- 3770 Benefşe sünbülüñsüz kara kayğu
Terān-i mātemi ırlardı her sū
- 3771 Bu sūyıla nühüfte kılsa āheng
İde kücek dehenler büzrüği teng
- 3772 Urur şūrîdedür şu göksine seng
İderdi kendü zinciriyle ceng
- 3773 Görüp kumriyi pür-şūr u şegābnāk
Dir idi ey ser-i ‘uşşākı bî-bāk
- 3774 Girîbānuñ kim itdi ‘aşk ile çāk
Olursın rûz u şeb maḥzûn gamnāk
- 3775 Bu yüzden kim dem-â-dem āh iderdi
Duḥān-ı āh çarḥa rāh iderdi
- 3776 Çü gördi Pîr ḥālin nev-cüvānuñ
Eyitdi cānısın cāna cihānuñ
- 3777 Bugün ‘ālemde sen serdār-ı ḥüsnüñ
Meh-i burc-ı şeref-şālārı ḥüsnüñ
- 3778 Dilerseñ olasin maḥşûda vāşıl
K‘ola maḥşûl-i ‘ālem saña ḥāşıl

⁸⁷³ E_149a Der-Şıfat-ı Ḥasret-i Vefā-Behr⁸⁷⁴ Gözi ger görmese: Gözi görse ger A

- 3779 Saña lâzımdur itmek cânuña cebr
Nice müddet idüp ol cebr ile şabr
- 3780 Gözetmek emri lâzım vaqtına dek
İrersin Tañri sini vaqtına dek
- 3781 Cüvân-baht eydür ey Pîr-i yegâne
Mişâlün beñzemez Zâl-i zamâne
- 3782 Elüm olmaz isen düşdüm ayağa
Yağın iken düşer maqşūd ırağa
- 3783 Ne eylük idesin “ecri ‘ale’llah”⁸⁷⁵
“Şırātuñ müstaķīm”⁸⁷⁶ itsün senüñ şāh
- 3784 Didi Pîr aña kim hayli zamāndur
Çiçek göndermedüñ vaqt-i cehāndur
- 3785 Senünle idelüm ezhârı irsâl
Yüri ol bāğ-ı hüsne eyle ĩsâl
- 3786 Yağındur fetḥ ola eyvân-ı bahtuñ
Elüñde ola yek-ser tâc u tahtuñ
- 3787 Pür itdi bir ṭabaq envâ‘-ı ezhâr
Ki şan ezcümle pür-çarḥ oldı seyyâr
- 3788 Çü hâzır oldı esbâbı vaşluñ
Görindi ḥaşletini ḥoş ḥışâlün

A_123b **Der-Şıfat-ı Ezhâr-ı Būstân Ḥodeş Be-Dānist u Şādān Şode Bu-Her Dūda**⁸⁷⁷

- 3789 Meger ol server-i ser-defter-i ‘aşq
Ser-i aşḥāb-ı şevḳ u mihter-i ‘aşq
- 3790 Muḥabbet kişverinüñ pehlevānı
Meveddet mülkinüñ şāhib-kırānı

⁸⁷⁵ Yunus 10/72 Şayet yüz çevirirseniz, zaten benim sizden bir karşılık beklediğim yok; benim mükâfatımı ancak Allah verir. Bana teslimiyet içinde olmam emredildi.

⁸⁷⁶ Fatiha 1/6 Bizi dosdoğru yola ilet.

⁸⁷⁷ E_150a Der-Şıfat-ı ‘Aşık Vefâ Şāh

- 3791 Ser-i tüccâr-ı esbâb-ı belıyyet
Ser-i ser-ğayl-i aşğâb-ı ħamiyyet
- 3792 Şehen-şâh-ı serîr-i mülk-i pesti
Ki pâmal itdi ħaşmı ħarb-ı desti
- 3793 Hevâ-yı Mihr içinde şanasın Mâh
Cefâyı çok çeken ya'ni Vefâ Şâh
- 3794 Meger ol dem ki Mihri bulmağa cân
Atar dilden berâ-yı rû-yı cânân
- 3795 Gidüp Mihr anda kıldı bāğçesi ħaş
Anı şü devriderdi şankim rakğās
- 3796 Şalardı şūfıveş başını ezhâr
Oğur şevğ ile bülbül verd ü ezğâr
- 3797 O zevğun şevğiyile gör şabâyı
Semâ ile iderdi hūy u hâyı
- 3798 Meger kim emr-i tağdîr-i Ĥudâvend
Bitürmişdi çiçek⁸⁷⁸ bî-mişl ü mânend
- 3799 Ki tahtında fevâyid ħadden efzûn
Menâfi'-i fevğ-ı ħadden anda bîrûn
- 3800 Ĥavâşşi 'âm olan ħikmet bu anda
Bu söz dürrine yir it gūş-i cānda
- 3801 Mekân tağyîr olursa her zamānda
Ĥarârında turur şolmaz cihân da
- 3802 'Umūmâ külli derde bûy-ı dermân
Ĥuşûşâ vire cüz'-i mürdeye cân
- 3803 Meger olmuşdı mihrinden Vefâ Şâh
Bile key ħıfğ iderdi gâh u bî-gâh
- 3804 Çü başdan fırsat el virdi orada
Şavâb anı görür şeh-zâd orada

⁸⁷⁸ Bitürmişdi çiçek: Bitürmiş bir çiçek E

- 3805 Koya kâmusunuñ tahtında anı
Ki evvel ola fevķ ezhâr-ı cānı
- 3806 Kodu vü sür‘aten sürdi sarāya
Serī‘ irdi şan Aḥmeddür Hırāya
- 3807 Bu cānibden nigārın zār u maḥzūn
Ki derd-i dilden olmışdı ciger-ḥūn

A_124a **Der-Şıfat-ı Ğam u Endūḡin Mihr-i Dil-ber-i Perişān-ı Ğamġin**⁸⁷⁹

- 3808 Ser-i aşḡāb-ı ḡüsn ü şūḡ u şengül
Güzellerle çiçekler birle şan gül
- 3809 Vefā issi güzeller şeh-süvārı
Hırāmān olsa kebg-i nev‘-bahārı
- 3810 Ser-i erbāb-ı baḡt u mihr-i dil-keş
Şeh-i ser-defteri⁸⁸⁰ ḡübān-ı mehveş
- 3811 Ser-efrāz-ı ser-efrāzān-ı ‘ālem
Girām-ı gevher-i deryā-yı ekrem
- 3812 Gice gündüz iderdi āḡ u zārı
Yaḡardı derd-i āḡınuñ şerārı
- 3813 Lebūñ yād itdügince şeh Vefānuñ
Dürerdi defterin zevķ u şafānuñ
- 3814 Kaçan yād itse zūlf-i bī-ķarārı
Virür bāde o dem şabr u ķarārı
- 3815 Taḡayyül itse ķaşınuñ ķarasın
ḡayāl eylerdi ol dem bī-ķarasın
- 3816 Egerçi toġrısı burası kec-rā
Cihān tuġrasıdur ol ‘ālem-ārā
- 3817 Degül ķaş baḡr-ı ḡüsne iki māḡi
Nişāndur şanma mehden tā be-māḡi

⁸⁷⁹E_151a Der-Şıfat-ı ‘Uşşāk-ı Mihr-i Dil-dār

⁸⁸⁰Şeh-i ser-defter: Ser-i ser defteri E

- 3818 Seḳāmet eyleyüp līkin orayı
Gözi bīmār olup geymiş ḳarayı
- 3819 Eger mūyı taḫayyül itse fi‘l-ḫāl
Miyānın hām iderdi ḳāmetin nāl
- 3820 Dehānı fikriyle ḫüsn-ı ānı
Ḳomazdı zerrece cisminde cānı
- 3821 Ḳıl olmışken dir idi fürḳatinden
Ḳıl eksilmeye farḳ-ı devletinden
- 3822 Göreydi her⁸⁸¹ ne vaḳtın ḳandu bādām
Añardı la‘l u ceşmin ol dil-ārām
- 3823 Dili fikr-i dehenden teng çü mīm
Saçı fikriyle ejderdür aña cīm
- 3824 Nişāne mi virirler bī-nişāne⁸⁸²
Leb-i vaşfiyla cān geldi dehāne
- 3825 Açıncı tār-ı vehminden girihler
Urup bend üzre her mūyı girihler
- 3826 Girihler şanma sen anı zirihler
Ḳaşı yanına tārı ḫakdı zihler
- 3827 İki zülfin getürse zıkre fi‘l-ḫāl
Göñül ğamdan olur ḫam nitekim dāl
- 3828 Taḫayyül eylese zıkre⁸⁸³ dehānuñ
İderdi mihrveş māhir nihānuñ
- 3829 Taşavvur itse zülfi vü boynın⁸⁸⁴ anuñ
‘Acebler bir ḳıl ile aynın anuñ
- 3830 Fikirde zülf ü boynı zulmet ü nūr
Birisi kāfir anuñ biri kāfūr

⁸⁸¹ Göreydi her: Göreydi ne E

⁸⁸² Mısrada vezin uyumu yoktur. E nüshası da böyledir. “Virirler mi nişāne bī-nişāne” olmalı

⁸⁸³ Zıkre: zerre E

⁸⁸⁴ zülfi vü boynın: zülfü mūyın E

- 3831 Muḥaṣṣal ol nigār-ı mäh manzar
Dime meh āfitāb-ı heft-kişver
- 3832 Çeker bir yıl geçince biñ belâyı
Belâ añma semādan şan kızâyı
- 3833 Meger ol gün ki rüz olmışdı pîrüz
Tog̃ar başına ħurşîd-i dil-efrüz
- 3834 Kırân-ı mihre ‘azm itmişdi ol mäh
Ki sa‘deynüñ karanı oldu nâ-gäh
- 3835 Şıgamaz cān-ı cismine⁸⁸⁵ şafādan
Ki şan irdi eşer Mihre Vefādan
- 3836 O Dāye kim olur dil-dārā māye
Yürürdi Mihr yanınca⁸⁸⁶ çü sāye
- 3837 Didi aña ki gönüm ister anı
Ki mecmū‘ ide ezhār-ı cihānı
- 3838 Diyince irdi anı ħādim-i ħāş
Degül ħāşş u aħaş bil ħāşşdur ħāş⁸⁸⁷
- 3839 Tutar destinde bir tabla gülistān
Ne tabla şanasın bāğ ile büstān
- 3840 Görince tablayı talbında cāmı
Şanasın buldı cān ile cihānı
- 3841 Yirinden tırdı şankim sîm servi
Lebi sekker-feşān güyā tezervi
- 3842 Şanasın sidredür tırdı yirinden
İnüp rahmet gibi çarĥ-ı berinden
- 3843 İrişdi rağbet ile kendüsi tîz
Nitekim leyl-i kâdre merd-i şeb-ĥîz

⁸⁸⁵ cān-ı cismine: cism-i cismine E

⁸⁸⁶ Yanınca: pāyınca E

⁸⁸⁷ 3838: -E

- 3844 Dimūğına irişdi neşve-i cān
Nice cān u cihān bil bŷy-ı cānān
- 3845 Ṭabağ añma berīd-i kūy-ı dil-ber⁸⁸⁸
Vefā bŷyından olmışdı ḥaber-ber⁸⁸⁹
- 3846 Yaḥūd şan ol ṭabağdur māh-ı tābān
Çiçekler anda encümdür dıraḥşān
- 3847 Ki ḥāl-i ḥaddi idüp meger ‘ālī
Çeker bedr-envere ḳaşından hilālī⁸⁹⁰
- 3848 Hemān-dem ṭurdı mihr-i māh-ı ṭal‘at
Ferīdŷn merkib u Cemşīd-ḥaşmet
- 3849 İrişdi ṭablını aldı eline
Çü gök pŷşīdesin şaldı zemine
- 3850 Müretteb seyr olındı şanki ezhār
Şŷkŷfe ol ṭabağdur necm-i seyyār
- 3851 Zuhŷra geldi andan ol şŷkŷfe
Ki mişlin görmemiş Bağdād u Kŷfe
- 3852 Eline ol şŷkŷfe irdi çŷn tīz
Göründi gözlerine fitne-engīz⁸⁹¹
- 3853 Hemān dem bildi kim irdi Vefā Şāh
Gözine zerre gelmez mihr ile māh
- 3854 Dimez bir kimseye rāzın saḳındı
Feraḥ bir kimseye rāzın saḳındı
- 3855 Didi yüz luṭf ile mihr-i vefādār
Virŷn ol bāğcevāne elf dīnār
- 3856 Ola tā gül gibi gönli gŷşāde
Ki ḥār-ı faḳra olmaya fŷtāde

⁸⁸⁸ kūy-ı dilber: kūy-ı dildār E

⁸⁸⁹ ḥaber-ber: ḥaber-dār E

⁸⁹⁰ 3847: -E

⁸⁹¹ 3852: -A

- 3857 O tertibe çü meşgûl oldu hâzin
Vefâ Mihr ister açâ râzın
- 3858 Çü ol sırra yoğidi râzdâşı
Ayağın almağa ser-cümle nâşî
- 3859 Bunı yazdı yañılmayup diline
Ki mektûb ile aḥvâlı biline
- 3860 Ɛodı mektûbınuñ üstinde altun
Dirildüñ ḳalbi tâ olmaya maḥzûn
- 3861 Getürsin diñ aña gâh⁸⁹² geh çiçekler
Ümiz ol zâyîc olmaya emekler
- 3862 Çün iltüp virdiler dînarı fi'l-ḥâl
Yüzi dînâre döndi dil olur⁸⁹³ lâl
- 3863 Ɛırândı ḫâlî'ine irdi pîre⁸⁹⁴
Ki olmuş nûr-ı şubḫı şâm-ı tîre
- 3864 Didi piç aña ey çeşmüm çerâğı
Ne nâr-ı ğam ḳomşı bağruñda tağı
- 3865 Muşaffâ çihrüñ üzre var melâlet
Ġubâr-ı ğuşşadan ḫâzır⁸⁹⁵ 'alâmet
- 3866 Cevâbı nîkiledür ḫâlî'-i bed
Ɛasâvet müddetini ḳıldı mûmehhed
- 3867 Dilerdüm yüz vire ḫabîbüm
Marîzüm bir 'ilâc ide ḫabîbüm
- 3868 Çü gördüm baḫt-ı sa'da yoḳ beşâret
Nuḫûset geldi vü gitdi selâmet
- 3869 Ne vardur didi pîr âḫir ḫabaḳda
Ki ezhâridi cümle ma-sebakda

⁸⁹² Gâh: gel E

⁸⁹³ Olur: olup E

⁸⁹⁴ Ɛırândı pîre: Ɛazandı tîre E

⁸⁹⁵ ḫâzır: zâhir E

- 3870 K̇odı ol demde anı p̄ir öñinde
T̄abağ p̄uṣ̄idesin aldı ṣoñında
- 3871 Görüp d̄in̄arı ṣād oldu be-ğ̄ayet
Ṣafālar sürdi key bi-ḥadd u ğ̄ayet
- 3872 Avuḫlayıp debredür P̄ir o mālı
Ṣehūñ ğ̄ayriydi fikr-i n̄ikmālı
- 3873 Be-nāgeh bir ‘aceb şey oldu peydā
Nihāli verdi ebyāz geydi ğ̄üyā

A_126b **Der-Ṣıfat-ı Lügaz-nāme-i Mihr-i Dil-ber**⁸⁹⁶

- 3874 Nihāl-i k̄āmeti bir serv-i nāzük
Velī çālāklikde ḫatı çāpük
- 3875 K̄atı seyyāḫdur çālāk u ṫarrār
‘Ayār-ı ḫile mi‘yārında ‘ayyār
- 3876 Be-ğ̄ayet ḫāmil-i sırr-ı nihāndur
Ki setr-i remz-i pinhāni ‘ayāndur
- 3877 Gehi çālāk çün peyk-i ḫaberver
Olur ğāḫi zebān-āver sūḫanver
- 3878 Ṣanasın ḫaddidür bir s̄im servi
İçinde ḫaṫṫ-ı ra‘nāsı tez̄ervi
- 3879 Dürülse ṣanasın bir ğonca zanbağ
Açılsa bāğ-ı cennetdür muḫaḫḫağ
- 3880 Açup perrin uçar ğāḫi perivār
Gehi gül gibi baş üzre yiri var
- 3881 Ya ṣankim oldur engüṣt-i ṣehādet
Ḫalāṣ-ı küfrden d̄ine ‘alāmet

A_127a **Der-Ṣıfat-ı Yāften-Nāme Der-Z̄ir-i Zer**⁸⁹⁷

⁸⁹⁶ E_153b Der-Ṣıfat-ı Nāme-i Ber̄id-i Kūy-ı Yār

⁸⁹⁷ E_153b Der-Ṣıfat-ı Ṣevḫ-ı Vefā Ziyāde Ṣoden

- 3882 Görür şeh-zāde şād oldu işine
Tökinmak añladı çatı dişine
- 3883 Semā itdi hurūş ile be-ğāyet
Şafā vü zevkine yok hadd u ğāyet
- 3884 Sevindi Pīr-i sebzī daħi bī-ħad
Şafālar ħāşıl aña bī-ħad u ‘ad
- 3885 Öpüp mektūbı çok sürdi yüzine
Kodı barmağı şan ħürmet gözine
- 3886 Nişār itdi o mektūb üzre dīnār
Bir avuç daħi saçdı dürr-i şevvār
- 3887 Açup mihrini gördi dürr-i maħzūn
İçinde sözleri çün dürr-i meknūn

A_127a **Der-Şıfat-ı Hāme Be-Mihr-i Dil-ber ü Vefā Şāh ‘Aşık-ı Ĥaĥk-ı Rāhī**⁸⁹⁸

- 3888 İdüp ser-nāme-i ħamd-i Ĥaĥkı ol ħān
Ser-ā-ser sözleridür dīn ü ĩmān
- 3889 Añadur ħamd ki oldur şāh-ı ‘aşkuñ
İdüp ħüsni temāşagāhı ‘aşkuñ
- 3890 Viren ‘aşıklara oldur belāyı
Belā birle şınır şalup ħazāyı
- 3891 Viren oldur güle ħurşiddin reng
İden ‘aşkında bülbüller dilin teng
- 3892 Çü zerre lem‘a irdi şem‘e andan
Yanup andan geçer Pervāne cāndan
- 3893 Çü buldı zerre⁸⁹⁹ ħüsni ‘Azrā
Anuñ ‘aşkında Vāmık oldu şeydā

⁸⁹⁸ E_154a Der-Şıfat-ı Nāme-i Mihr Be-Vefā Şāh

⁸⁹⁹ Zerre: şemme E

- 3894 Çü buldı hüsni lem‘asından düşdi Pertev
Yanup tutuşdılar Şîrîñ ü Hüsrev
- 3895 Anuñ kim tãli‘ini ide meymün
Kılur anı hümâyile Hümâyün
- 3896 Bülend itdi çü şît ü kūs nāmın
Zuhūra geldi ol dem Veys ü Rāmin
- 3897 Yiterdi ‘aşıkça derd ü belāsı
Dem urmasaydı fürkat ejdehāsı
- 3898 Olurdi ‘aşk-ı ‘ālî ‘āleme genc
Eger çekdürmeseydi derd ile renc
- 3899 Dimiş soñra ey yār-ı bîñüm
Nisāb-ı vuşlatumdan bî-naşîbüm
- 3900 Cihānda bakmayan hayr ile şerre
Diyen büstān-ı dehre berg-i terre
- 3901 Ser-ā-ser el yuyan hün-ı cihāndan
Nice hün-ı cihān baş ile cāndan
- 3902 Uran terkin benümçün taht u tãcuñ
Kılan haq defterin bāc u harācuñ
- 3903 Yolumda çok çeken cevr ü cefāyı
Fırāqumdan gören renc ü ‘anāyı
- 3904 Yiyen dest-i cefādan darb-ı müşti
Ham olan küh-ı endūh ile püşti
- 3905 Gice gündüz çeken cevr ü cefāyı
Göze göstermeyen zevk ü şafāyı
- 3906 Sen olsun kim beni bil yār-ı cānuñ
Ki bensiz bilürem yok yārı cānuñ
- 3907 Hevāyı ‘aşk memlü iç ü taşuñ
Gözün üzre nedür dirler mi taşuñ

- 3908 H̄ayāl-i m̄yūm itseñ dilde fi‘l-hāl
Olur mı h̄ālũñ anda k̄il ile q̄āl
- 3909 Ruḥumda z̄ülf̄ümi egüp müşevveş
H̄ayālümde saçar mı ejderāteş
- 3910 İki qaşum ki düşmiş t̄āk-ı āfāk
H̄ayāl itseñ olur mı t̄ākatuñ t̄āk
- 3911 Üşenme ‘ārdan ey şāh-ı ‘āşık
Bi’ḥamde’llāh yüzüm aḡ alnum açık
- 3912 H̄ayāl-ı ḥācibem fikr eyleseñ ç̄in
Dilũñ ḡamḡin ider mi z̄ülf-i p̄ür-ç̄in
- 3913 Ceb̄inümdür ḥab̄ib̄üm şāh̄n-ı meydān
Şaçum eyler mi başuñ ḡüy u çevḡan
- 3914 Egerçi fikr-i çeşmüm kara kayḡu
Velī z̄ülf̄üm ḥayāli çalma āḡu
- 3915 Gözüm merdümleri fikr ile p̄ür-ş̄ür
Şalar mı raḡt-ı q̄albe ḡāret-i ḡür
- 3916 O merdümler ki olmuş mest-i d̄idār
Q̄ılur mı ḡaste dil ol iki b̄imār
- 3917 H̄aramdan ḡöñlüñ olduqça ḡirāşān
Olur mı ebr-i ḡamdan t̄ir-i bārān
- 3918 Nedür kirpüklerim ben dil-rübāda
Eliflerdür “izācā’el-qażā”⁹⁰⁰da
- 3919 ‘İzārüm şevḡınuñ añdıqça t̄ābın
Añar mısın cihānuñ āfitābın
- 3920 Ruḥumda fikri şalsañ ḡüsn-i āna
Dilũñ düşmez mi baḡr-i b̄i-gerāna
- 3921 Nihānī sırr-ı cāndan virsen āvāz
Olur mısın dehānum birle hem-rāz

⁹⁰⁰ “İzācā’el-qażā ‘amyel başar”: Kaza gelince daniş gözü kör olur. (Atasözü)

- 3922 Yudup la‘l-i lebüm yādına kanı
Nidersin acıyla tatlu cānı
- 3923 Қақан nūşirrevāna la‘lūmi yād
İderseñ mestünedür dād u feryād
- 3924 Ser-i zūlfümle bu cāh-ı zenaḥdān
Yirün añsañ olur mı bend ü zindān
- 3925 Düşüm yād eylesen ey şāh-ı kişver
Şaçar mısın gözünden dürr ü gevher
- 3926 Ne dem añsañ tenüm luḥfını nā-gāh
Şararup şūretün olur mı çün gāh
- 3927 Ḥayāl-i mūmiyānum gelse fi‘l-ḥāl
Olur mı cism-i zāruñ müyeden nāl
- 3928 Hemānā ḳadd u ḳaşum kim ki söyler
Yay egri oturur oḳ ṭoḡrı söyler
- 3929 Ne yerdesin eyā rūḥ-ı revānum
Leb-i la‘l-ü ruḥum cān u cihānum
- 3930 Ḳarardur mı ‘izāruñ gerdin āhum
Perestāruñ sileydi anı şāhum
- 3931 Elün gāh māliš itsem⁹⁰¹ gāh ayaḡuñ
Dehānuñ öpsem oḥşasam yanaḡuñ
- 3932 Miyānuñ yoḡ iken ḳoçsam nigārā
Ki öpsem hiç aḡzuñ ey dil-ārā
- 3933 Dem alsa la‘lūni emsem nigārā
Olur mı⁹⁰² derdüme emsem nigārā
- 3934 Gehi ruḥsāruna sürsem yüzüm ben
Aḡız aḡızda ‘arz itsem sözüm ben

⁹⁰¹Elün gāh māliš itsem: Elün māliš itsem E

⁹⁰²Olur mı: Olurdı E

- 3935 Gehi kılsañ baña hālũñ hikāyet
Diyüp zecr ü belā şükr ü şikāyet
- 3936 Gehi bend-i belāyı bende disem
Ġam u hicrānuñı ben dağı yisem
- 3937 Egerçi cevhere kaçd itdi ef'ı
Velı̄ oldı zümürüd aña def'i
- 3938 Egerçi nerre kaçd itdi tılısma
Süleymān mühr-i naķş olmuş o resme
- 3939 Degül nerre gelürse cümle şeytān
Aña bir kerre naķş irmek ne imkān
- 3940 Bulunmaz halk-ı 'ālem cehdi derse
O vech üzre kamusı 'ahd iderse
- 3941 Bunı bil ey gözüm nūrı Vefā Şāh
Bu keşret içre bir sensin bir Allāh
- 3942 Bu zülf-i pür-şiken k'olur gelü-gır
Saña zencir-i zinet ğayre zencir
- 3943 'Ayān bil gül gibi bu hadd-i mehveş
Gözüne yüz mihr ü ğayre āteş
- 3944 Egerçi kec-külāh-ı zülfi uğrı
Ġadüm harf-i elifveş saña toğrı
- 3945 Gözüm kaçum iderler hüsnum arāst
Kaşumı egri ğamzeyler müjem rāst
- 3946 Alup bũyuñ hemān ol verd-i terden
Neyise gül-şeker gibi haberden
- 3947 Bize sizden getürdi merhabālar
Perestāra efendiden du'ālar
- 3948 Gerekdür imdi sizden dağı mektüb
Ki aĥvālin bize 'arz eyleye hũb⁹⁰³

⁹⁰³ Ki aĥvālin bize 'arz eyleye hũb: Ki bize 'arz eyleye hũb E

- 3949 Velî kaçduñ bu olsun ey Hudāvend
Gide bend ola hāşıl saña peyvend
- 3950 İdem ben şāha bir mekr ey cihān-bīn
Ki yüz dellāle ide medh ü taḥsīn
- 3951 Şebāngeh şoḥbet-i bāğ-ı hümāyun
İderüz diyü alup izn-i me‘zūn
- 3952 Gele cümle cevārī ide şoḥbet
Ola üç gün üç gice⁹⁰⁴ ‘ıyş u ‘işret
- 3953 Gele seyre bile ser-cümle çengi
Anuñ her biri ‘ālem şūh u şengi

A_129b Der-Şıfat-ı Mülākāt-kerden-i Der-Bostān-ı Be-Mihr-i Dil-ber Be-Vefā
Şāh⁹⁰⁵

- 3954 Zārāfet birle alup iki raḥşı
Deger bir müy-ı biñ la‘l-i Bedaḥşı
- 3955 Olup ol şeb mülākī bāğ içinde
‘Adūnuñ bāğrı kıalsın dağ içinde
- 3956 Velî ol vaḳte dek yok bende tākāt
Ki idem bir dem içre istirāḥat
- 3957 Meger mektüb ile pür-yāre gönlüm
Sihām-ı ħicr ile şad pāre gönlüm
- 3958 Bula bir pāre ol ümmide şoḥbet
Ṭuta ğam üstine şādī müretteb
- 3959 Ki söz maḥşūli oldı çünki mübtem
Ve ba‘de‘l-‘ahdi kâne‘lāhu a‘lem

A_129b Der-Şıfat-ı Şoḥbet-i Be-Bostān-ı Cedīdū‘1 Tezyīn⁹⁰⁶

⁹⁰⁴ üç gün üç gice: üç gice üç gün E

⁹⁰⁵ Başlık: -E

⁹⁰⁶E_156b Der-Şıfat-ı Teşbihāt-ı Hurūf-ı Mektüb

- 3960 Çü şeh-zāde nazar itdi ki mektüb
Ser-ā-tā-pā kamu maḥbūb u maḥlūb
- 3961 Elifler serv-i kāmēt dil-rübālar
Ḳıyāmet kāmētiyle mūntehālar
- 3962 Ḳamu bāl u belālar⁹⁰⁷ üzre bālā
Getürseñ bāsını ol dem olur lā
- 3963 Ḳamu cīmi cemāle zūlf-i pūr-çīn
Ki zengīler tutar Rūm ehline kīn
- 3964 Sevindi Pīr-i Sebzi daḥi gāyet
O şādīye bulunmazdı nihāyet
- 3965 Çü emri ber-seridi ol nigāruñ
Degül naḳş u nigār ol gül-‘izāruñ⁹⁰⁸

A_130a Der-Şıfat⁹⁰⁹

- 3966 Hemān ḥızmet buyurđı ḥāmeye şeh
Ne emr itse yaza tā nāmeye şeh
- 3967 Çü emrin ḥāme fehmi itdi o ḥānuñ
Başı üstinde tutdı emrin anuñ

A_130a Der-Şıfat-ı Evşāf-ı ḥāme-i Diger Be-Vefā Şāh ilā Mihr-i Dil-ber⁹¹⁰

- 3968 Ḳadd-i bālāsıdur serv-i ser-efrāz
Sūḥān-āver sūḥān-güster dehen-bāz
- 3969 Ḳatı çāpükdurur ol peyk-i çālāk
Ki sür‘at içre irmez aña idrāk
- 3970 Nihāl-i kāmēti naḥl-i haremveş
Sözi geh ābdār u geh⁹¹¹ āteş

⁹⁰⁷ bāl u belālar: bālar belālar E

⁹⁰⁸ 3965: -A

⁹⁰⁹ Başlık: -E Sehven yazılmış olabilir.

⁹¹⁰ E_157a Der-Şıfat-ı Hāme-i Siḥr-āsār

⁹¹¹ geh: gāh E

- 3971 Çü seyr ide be-gāyet hūb-refār
Ki bī-ḥad şadır alur andan āşār
- 3972 Egerçi kir u kaṭrāndan lü‘ābı
Vücūdı mūcid olur faşl u bābı
- 3973 Suḥen gencinüñ oldur ejdehāsı
Ki gevher-senlikdür iltimāsı
- 3974 Eger olmasa ejder ol füsünsāz
Niçün olayıdı genc-i per-dāz
- 3975 Degülmüşseydi açdur ol sebük-pey
Femi dūdı şalamıydı pey-ā-pey
- 3976 Degül mi mu‘cize cismi ola huşk
Velīkin levḥ-i kāfūra saça müşk
- 3977 Sözi bir rāst kāmēt ince belli
Münāfiḳ gibi līkin iki dilli
- 3978 Dili cārī olur kesdükce başın
Revān eyler dem-ā-dem ceşmi yaşın
- 3979 ‘Aceb budur ki bī-per olsa perrān
İder geştile saṭḥ-ı levḥi seyrān

A_130b Der-Şıfat-ı Nāme-i Vefā Şāh Be-Mihr-i Dil-ber Vefādār-ı Şehin-şāh⁹¹²

- 3980 Eline aldı çünkim ol dil-ārā
O dehr u‘cūbesin ide temāşā
- 3981 Didi ‘ünvān ile⁹¹³ ol Ḥaḳḳuñ adı
Gelür andan cihāna guşşa şādī
- 3982 Daḫi ‘aşk u muḥabbet ḥalk iden ol
Ḳıyāmet ḳadd u āfet ḥalk iden ol
- 3983 Veren dil-berlere ḫüsn-i dil-ārā
İden hem ol dilāşüb u dil-ārā

⁹¹² E_157b Der-Şıfat-ı Nāme-i Vefā Şāh

⁹¹³ ‘ünvān ile: ‘ünvānidur E

- 3984 Kılan dilberleri o şūh u şengül
Saçı sünbül kadi tūba yüzi gül⁹¹⁴
- 3985 Muḥabbet oldı evvel sünnet-i Ḥaḳ
Budur vācib ki farz ola muḥaḳḳaḳ
- 3986 Ḥabībinü sevüp çün oldı ‘āşık
Ne ‘āşık kim ḥaḳīkatde mülāḥıḳ
- 3987 Ki ma‘nen iftirākı yoḳ cihānda
Vücūdı şūretā egerçi zamānda
- 3988 Düşüp evvel aşl u ğayrı añadur fer‘
Ki böyle naḳlidübdür hem anı şer‘
- 3989 Viren ol dil-rübālar vechine nūr
Kılan berter idüp “nūrun ‘alā nūr”
- 3990 Alınların iden meydān-ı āşüb
Saçın çevgān iden hem ğabğabın tōb
- 3991 Viren dil-ber yüzinden mihre zīver
Mecāz-ı nūrıla iden müzevver
- 3992 Birini cümlesi üzere kılan şāh
İki ruḥsārın iden mihr ile māh
- 3993 Odur şimdi güzeller pādişāhı
Şalan ‘āşık kıluna ceş-i āhı
- 3994 Odur mihr-i perī- peyker⁹¹⁵ cemāle
Cemāl içre irişmişdür kemāle
- 3995 Egen mevlāsı ismin bī-edebdür
Velī virdini terk itmek ‘acebdür
- 3996 Ki Mevlā ismi ‘abde zıkr u tesbīḥ
Olıcaḳ kankı aḥmaḳ ide taḳbīḥ

⁹¹⁴ yüzi gül: bŭyı gül E

⁹¹⁵ mihr-i perī-peyker : meh-i perī- peyker E

- 3997 Çü bu mektûbı tesvîd itdi hâme
Yazıldı ism-i ‘âlîsine nâme
- 3998 Be-ğâyet cüst ü çâbük tîz şeh-bâz
Hümâ gibi iderler anda pervâz
- 3999 Haber vire kulından pâdişâha
Ne kul ebr-i keremden bir giyâha⁹¹⁶
- 4000 Degülken itlerüñ olmağa muvâffıķ
Velî kelbüm diyüp ol kıldı fâyıķ
- 4001 İdünce itlerüñ her gice feryâd
İderler mi ki rûhumu añup şâd⁹¹⁷
- 4002 Ne vaķtın dilleri ola feraķ-şâd
Bu ğamġini iderler mi ‘aceb şâd
- 4003 Aġızlarına alup üstüġânı
Añarlar mı ki ben âzürde câmı
- 4004 Benüm hâlümden itdüķçe hikâyet
Fırâķumdan iderler mi şikâyet
- 4005 Benüm hâlüm sorarsañ ey şehin-şâh
Enîsüm nâle oldı hem-demüm âh
- 4006 Ser-i zülfüñ gelirse fikre fi‘l-hâl
Döner müya vücüdüm eylekim nâl
- 4007 Fırâķuñdan ki ferrüm fâyıķ olmaz
Saçuñdan ğayrı bende lâyıķ olmaz
- 4008 Cünün kaydına zülfüñ ola mı bend
Gülünc olup cihâna ideler ħand
- 4009 Saçın sevdâsı şalsa göñlüme kîn
Ĥıtâyiçün olur mı kaşlaruñ çîn

⁹¹⁶ 3999: -A

⁹¹⁷ rûhumu añup şâd: añup rûhumu şâd E

- 4010 Ruḥun üzre saçuñ idüp müşevveş
 arardur gönlümi çün dūd u āteş
- 4011 ara beñler lebüñden ey yüzi ağ
 Urupdur cānuma dāđ üstine dāđ
- 4012 Çü yoğ vaşf itmege hıc ana imkān
 O firk içre ne ser belli ne sāmān
- 4013 ‘Adem rāhında ger itsem teveḥḥüm
 Olurdı yoğ yazısında özüm güm
- 4014 Nice yoğ diyem aña yoğ da bir şey
 Velī ađzuñ cihān içinde lā-şey
- 4015 Ten-i sīmīniñüñ efkārı şāhum
 Niçün ađ itmeye rū-yı siyāhum
- 4016 Belüñ geldükde yāda ey semensā
 alur ılca vücūdum ey dil-ārā
- 4017 Firāun kim ılur mābeyni tefri
 İder sevdā odı mū gibi taḥri
- 4018 Ne ıl ide vücūdum ser-be-ser maḥv
 Göñül ser-mest olup yolum ide saḥv
- 4019 Ne dem ki āmet-i bālāñ idem yād
 Olur dil serv gibi amdan āzād
- 4020 Ne şorarsın eyā rūḥ-ı revānum
 Başından ayağa cān u cihānum
- 4021 O kimse kim göre lem‘a yüzüñden
 ada bir pāre hem sükker sözünden
- 4022 Çıkar mı dirliginden zevkı cāndan
 Geçe cān u cihān cān andan⁹¹⁸
- 4023 Bu anda and-ı la‘lūñ vire būse
 Gözüñde şala nireng u fūsūse

⁹¹⁸ cān andan: ḥānmandan E

- 4024 Ki olup nūş-ı meyden mest ü sekrân
Ne mest olmağ olup mecnûn u hayrân
- 4025 Dehānuñla saçuñdan mest medhūş
Kılup dehrüñ yoğ u varın ferāmūş
- 4026 Gehi ince belüñ idüp der-āgūş
Öpüp ağızuñ yoğ iken eyleyüp cūş
- 4027 İdüp ben bendeñe vāfir ri‘āyet
Dağı çok çok diyüp ‘avn u himāyet
- 4028 Nice ola o vuşlat iftirāka
Döne dil düşmeye nār-ı firāka
- 4029 Nice mey-h‘ār ola kim içmeye mül
Nice bülbül ola kim sevmeye gül
- 4030 Nice sebze olur ola maşarsuz⁹¹⁹
Kazā ola mı kim ola kadersüz
- 4031 Ne resme cism ola kim ola bī-cān
Ola mı Hızr ola bī-āb-ı hayvān
- 4032 Dün ü gün hem-demümdür āh u feryād
Dile derd ü gamuñdan isterem dād
- 4033 Gözüm yalmanı görse yalmanur cān
Bir içim şu görünmez tır-i bürrān
- 4034 Hayāl-i la‘lūñ itdi cāna mālīk
La‘al‘llāhü yuħdis ba‘de zālīk
- 4035 Görürem ğaybetüñde Hakkı hāzır
Huṭūr-ı ğaybetüñ eyler mi hātır
- 4036 Şovuk issi bir oldı dilde derdüm
Ki şāhid eşk-i germ u āh-ı gerdüm
- 4037 Dehānum būs-ı la‘lūñ birle hem-rāz
Dil ü cāndan diyem mi olur olmaz

⁹¹⁹ Nice sebze ola maşarsız: sebze olur ola maşarsız E

- 4038 ‘Arābī çeşmüñ ü hālūñ Hıbeşīdür
Saçuñ gice vü ruhsāruñ güneşdür
- 4039 Hıyāl-i leblerüñdür cān içinde
İki yāķūtlardur kân içinde
- 4040 Miyānuña saçuñdur kılca hem-dem
Dehānuñ keyfi vardur var ise kem
- 4041 Güzel başına kim dimezse sābāş
Tutuşsin oda çün şem‘ oynayup baş
- 4042 Leb ü zülfüñle itdüñ emsemi sen
Nola şekker gibi içsem semi ben
- 4043 Eliñ öpsem murāda irgürirdi
Müjeñ öldürse la‘lüñ dirgürürdi
- 4044 Revā mıdur unutup yād idesin
Kıluñı ölmeden āzād idesin
- 4045 Baña başdan saçunuñ bendi çokdur
Ki başdan geçmedük hod kār yoķdur
- 4046 Şu deñlü hālüme ağladı yārān
Seg-i mürde gelüp ‘arz itdi dendān
- 4047 Müjeñ hün-riz u la‘lüñdür emānüm
Miyānuñ fikri ķodı kılca cānum⁹²⁰
- 4048 Gözüñ sihr idici sāhir degül mi
Baña raķm eylemez kāfir degül mi
- 4049 Aķar ķaddüñe yaşum ey şeker-leb
Kıyāmetde dökülir yire kevkeb
- 4050 Ala ey mülk-i hüsnüñ pādişāhı
Göñüller Ka‘besi cān cilvegāhı
- 4051 Yañaģuñ nārdur baķşende-i nūr
Saçuñ müşģ ü yüzüñ raķşende kāfūr

⁹²⁰ ķodı kılca cānum: kılca ķodı cānum E

- 4052 Yüzüñdür maḵsem-i ḥüsn-i cihān-tāb
İki lem‘a o yüzden mihr ü meh-tāb
- 4053 Eger ḳaṣuñ cihānda olmasa ṭāḳ
Neyiçün baṣ egeydi ḥāḳ-ı āfāḳ
- 4054 Dil-i ‘uṣṣāḳa la‘lün̄den beṣāret
İrüp remz ile olmasa işāret
- 4055 Neyiçün muḥbibbi emvāt olaydı
Ki anda bu ḳadar ḥālāt olaydı
- 4056 Muḥaṣṣal ey ṣeh-i āfāḳ-ı ‘ālem
Ne ‘ālem cān-sitān-ı nev‘-i ādem
- 4057 Kenār-ı vuṣlatuñdan ger olam dūr
Olur zūlmet bu cisme ser-te-ser nūr
- 4058 Ve ger olmaya ben miskīne çāre
İder ḡam tīḡi baḡrum pāre pāre
- 4059 Velī zaḥm urmaḡa yoḳdur cesāmet
Görüne tā cesāmetden melāmet
- 4060 Figān u nāle birle cism olup nāl
Görüp mesmū‘ olandur kıl ile ḳāl
- 4061 O da olmazdı ger olmasa fikrūñ
Aña da menṣe‘ olmasaydı zıkrūñ
- 4062 Nefes destin ṭutup üftān u ḥızān
Derūn-ı dilden idüp derde dermān
- 4063 Maḳām-ı ṣadrdan alup dehāne
Çıḳarmaḡa sebebdür bī-baḡāne
- 4064 Neyise nīk eger bed bil senüñdür
Meṣeldür eski ma‘yüb issinüñdür
- 4065 Ki vardur bunda daḡı nūkte-i çend
Anuñ her biri lezzet içre ṣan cend⁹²¹

⁹²¹ ṣan cend: ṣan ḳand E

- 4066 Dimekdür dest-g̃ir ol hasta cāna
Ki irmezsen daḡi bakmaz cihāna
- 4067 Biri daḡi bu gelmiş cān dehāna
Tevakḡufsuz irişdi mevti āna
- 4068 Biri de bu ki ḡalmıř bir nefesdür
Yüzine görme bir dem aña besdür
- 4069 Çü bildüñ ḡālimi ey māh-ı ‘ālem
Degül kim māh-ı ‘ālem řāh-ı ‘ālem
- 4070 Mihirsin ‘adlün olmişdur cihān-g̃ir
Ki ‘adlün hükmi yerde āsumān-g̃ir
- 4071 Niçün olmaz baña p̃irāye ‘adlün
Ki ‘aşkum naḡdına ser-māye ‘adlün
- 4072 Ḥudā ḡılsın řāhā ‘ömrün ziyāde
Ki virmedün ḡadīmi ‘ömri bāde
- 4073 Diyüp sen añasın ḡitmek řarīkin
Tezekkür idesin rāhuñ refīḡın
- 4074 Vefā ü Mihr ise ancaḡ olur ḡaḡ
Ola taḡsın dil u cāndan muḡaḡḡaḡ
- 4075 Ki bundan daḡi çok luḡ u mürüvvet
Bulunmaz bu ḡadar olur fütüvvet
- 4076 Vefānuñ bizde ancaḡ adı vardur
Ḥapuñda añladum icādı vardır
- 4077 Budur lāzım ki ey sulḡān-ı ‘ālem
N’ider sensiz alup sulḡān-ı ‘ālem
- 4078 Ḥarārı iḡtiyār idüp ḡarārī
İdüp terk ızḡırārı iḡtiyārı
- 4079 Mihir iḡdām idüp ḡitmek gerekdür
Vefāya menzile yitmek gerekdür

- 4080 İdüp ta‘yin leyl-i kâdri aña
Biline rûzi kıkmaz mihri aña⁹²²
- 4081 Hemân-dem müjdegâni şaldı şâha
Ki düstür oldı bilsin ceş-i âha
- 4082 İşıtdi tâcını atdı hevâya
Güneşdi çıkdı şan evc-i semâya
- 4083 Dehânını pür idüp⁹²³ dürr ü cevâhir
Koyıldı şanasın derce zevâhir
- 4084 Daği şol resme in‘âm itdi ihsân
Ki aña olmazıdı hadd u pâyân
- 4085 Daği Mihre virür on derc-i maḥzûn
Kamunuñ cev-f-i pür lülü-yi meknûn
- 4086 Didi daği ne emr eylerse fermân
Virem bu hikmetün⁹²⁴ şevkine biñ cân
- 4087 Didi vardur katunda üç murâdum
Biñ ola şâha andan i‘timâdum
- 4088 Biri bu hâzır ola bezm-i şâhî
Görenler diyeler zî-pâdişâhî
- 4089 Kâmu sâzendesi şâhuñ ne kim var
Cemî‘i göstere fenninde âşâr
- 4090 Daği biri bu varam ol sarâya
Şalar bir şemsesi yüz şemse sâye
- 4091 Anuñ eṭrâfı olmış bâğ u cennet
İçinde şularıdur âb-ı rahmet
- 4092 İdem ol bâğ içinde şevk ile cûş
Şehüñ yâdına⁹²⁵ câm-ı mey idem nûş

⁹²² 4080: -A

⁹²³ pür idüp: pür itdi E

⁹²⁴ bu hikmetün: bir hükminün E

⁹²⁵ Şehüñ yâdına: Şehüñ ayağına E

- 4093 Oğunsın naqş ile ğarra ğazeller
Semā vü zevk ü raqş itsün güzeller
- 4094 Biri budur ki var şehde iki at
Ki eyler bād-ı biñ şāhını şeh-māt
- 4095 Ya şan murğ-ı hevādur olsa perrān
İder bir demde berr u bahrı seyrān
- 4096 Müretteb rahtiyile ola ihsān
Binem üstine çün geldüñ handān
- 4097 Bir ata ben binem bir ata Dāye
Zühal güyā muqarrin oldı āya
- 4098 Olinca cūş-ı meyden mest u sekrān
Be-gāyet hūb olur gül-geşt-i bustān
- 4099 Çü bir kaç gün gecem ‘ıyş u şafādan
Gide kalmağa mihrüm vefādan
- 4100 Nuḥūset yıl olana sa‘d ola gün
Bilem ben de geçen gün mi veyā dün
- 4101 Çıkaram ben de egnümden qarayı
Gidem tā vuşlatuñ⁹²⁶ nūrın arayı
- 4102 Buyur hem daḥi cümle şehr ile il
Ḥalāş olsun ki tahvīl eyledi yıl
- 4103 İdüp cümle sürūr-ı şādumānı
Müşerref eyle şādī den cihānı
- 4104 Pes andan eylegil bünyād-ı ‘ursī
Şadā birle pür olsun ‘arşa kürsī
- 4105 Ki tā vaşluñla ola cān u dil şād
Beni ol vuşlat ide ğamdan āzād
- 4106 Diyüp ol deñlü itdi dil-nüvāzı
Ḥaḳīqat añladı şeh ol mecāzı

⁹²⁶ vuşlatuñ: vaşlınuñ E

- 4107 Didi en bendesiyem hānum oldur
Hayāt-ı cismüm olan cānum oldur
- 4108 Şanurdı hürrem oldı vuşlatına
Diridi āferīn şeh haşletine
- 4109 İşin bilmez kamu tül-ı emeldür
Bulut nādāna yük olmağ meseldür
- 4110 Anı bilmez ki ancağ girdi hayre
Özine mātem olur ‘ursı ğayre
- 4111 Kılur bu çarh-ı kec-rev telh ‘ıyşı
Urur ağıyāra merhem yāra nişi
- 4112 İki yüzlüdür bu çarh-ı bed-kış
Ki bir nüşında anuñ nice biñ niş
- 4113 Cihān deştinde gör nürın ğazāle
Kemāliyle ire bile zevāle
- 4114 Mehi gör olmış iken güy-ı gerdān
İder kıddin belā zerrine çevgān
- 4115 Kimüñle idelüm biz harb u cengi
Ki levni geh Hütendür geh Zengī
- 4116 Kāmu maķşūdını Mihrüñ idüp hep
Kılup tertīb ile cümle müretteb

A_134b **Der-Şıfat-ı Evşāf-ı Būstān ü Mecmū‘-ı Hübān-ı Dil-sitān**⁹²⁷

- 4117 Şehergeh kim bu bezm-ārāyı nüh mehd
İdüp ārāyiş-i ‘ıyş itmege cehd
- 4118 Çeküp bir cām-ı pür-mey yād-ı Mihre
Olup ol cām ile gül-gūni çehre
- 4119 Hevāya atdı mest olup külāhı
Göge irgürdi güyā ‘izz u cāhı

⁹²⁷E_163a Der-Şıfat-ı Şubh Be-Münāsebet-i Bezm

- 4120 Şafağdan mest olup nūş itdi çün mül
Şokundu başına bir kırmızı gül
- 4121 Gözün çün açdı Mihr-i mäh-simā
Gözü kaç ile idüp remz ü imā
- 4122 Gelüp katına ser-cümle cevārī
Behişt ol mülk ü anlardur havārī
- 4123 Xamu cem‘ olıcağ ‘azm eylediler
Ki bezm-i şöhbete cezm eylediler
- 4124 İrüp ol bāğa çün kim oldılar cem‘
Ki pervāne çiçekler hublar şem⁹²⁸
- 4125 Çü girdi şevket ile bāğ içine
Güzel teşbih iderler bāğ-ı Çīne
- 4126 Ne yire şaldıyise sāye dil şād
Bulup māye bitirdi serv-i şimşād
- 4127 Ne sebze kim ruğundan şaldı pertev
Olur cümle nihāli gülbün-i nev
- 4128 Ne yire kim derinden dür saçıldı
Üzüldi verd ü reyhānlar açıldı
- 4129 Ne yire kim lebinden tıamdı bir nem
Bitürdi ney-şekerler lahza-ı kem
- 4130 Çün itdi seyr ol sultān-ı hūbān
İdüp tāvūs-ı cennet gibi cevlan
- 4131 Çıxup köşke oturdu çünki cānān
Çıka eyvāna şankim Süleymān
- 4132 Oturdu mey-i şadr-ı meclis oldu
Celāliyle cemāli baht-ı tıoldı
- 4133 Buyurdu kim getürdiler şarābı
Külengiyle kebūterden kebābı

⁹²⁸ 4124: -A

4134 Țurup řākī oturdı çünki çengi
Çalar her barmağı evtār u çengi

A_135a Der-Şıfat-ı Bezm-i Şoĥbet⁹²⁹

- 4135 Țürür çün esb-i sür-ĥābı pervār
Olur ‘aşkar şan raĥş-ı rehvār
- 4136 Egerçi at kulağı pür-hünerdir
Velī ‘aşkar gözi key mu‘teberdür
- 4137 Egerçi gönli Țıtdı at kulağı
Yelüp yitmezidi nefsün ulağı
- 4138 Țadeĥ şan altun üsküfli güzeldür
Yüzi gül-gün u řuĥ u bī-bedeldür
- 4139 Perīveřdür zücācı ki sarāyī
Teğanniyle idüp gāhi serāyī
- 4140 Belā bil şavta gelse şanki şalşal
Döküp dil Țırmayup iderdi gülğul
- 4141 Gerekdür řoĥbet ehli olalar çār
Beşinci ola muȚrib anda ġam-hār
- 4142 Bu çār u penc ġāyet mu‘teberdür
Nice nā-çār olana çāregerdür
- 4143 O meclisde içildi eski müller
O müllerden açıldı tāze güller
- 4144 Çü meyden⁹³⁰ ravza-ı dil tāzelendi
Nevālardan maġām āvāzelendi
- 4145 Çü gördi ĥayli edvār irdi cūřa
Hemān-dem nāylar girdi ĥurūřa

⁹²⁹ E_163b Der-Şıfat-ı Şoĥbet

⁹³⁰ meyden: meydānE

- 4146 azādan eski amlar buldı āfāt
Didi ānūn ki “fī’t-teiri āfāt”
- 4147 El ü ayaa dūşer geri bāde
Getürür unutulmuşları yāda
- 4148 Bu şevuñ āteşinden yandı būstān⁹³¹
Gül-efşānlıklar eylerdi gülīstān
- 4149 Olup bezm ire hūnin dil-piyāle
Ol āteş tābişinden yandı lāle
- 4150 Deme gül cām-ı yāutı olu mül
Şerār-ı āh-ı ‘āşıkdur degül gül
- 4151 Şecer ader idi ber ile gül-nār
Tecelliden görüncü gül nār
- 4152 Gülüñ dīdārına bülbül eāni
İder gülmez ü şast-ı “len-terāni”⁹³²
- 4153 Yüzinden Ahmedüñ ün gül bedīdār
Gözüñ aç hāzır olmuş gözle dīdār
- 4154 Hased eşmiyle dīdār oldu mānzūr
“Aad” Amedden olmaz eb‘ad u dūr
- 4155 ü geldi la‘l-i rengüñ kemm ü keyfi
Şanasın şāh-ı nefsüñ ıdı seyfi
- 4156 Dil ü cānı diler kim bula cānān
Gele bir yire mihr ü māh-ı tābān
- 4157 Gözine geldi ün ol nigāruñ
Ferah eydür ki yo ey uşsa kārūñ

⁹³¹ 4148b: -E

⁹³² A‘rāf 7/143 Musa, tayin ettiğimiz vakitte (Tur’a) gelip de rabbi onunla konuştuğunda o, “Rabbim! Bana görün; sana bakayım” dedi. Rabbi, “Sen beni asla göremezsin. Fakat şu dağā bak; eğer o yerinde durabilirse sen de beni göreceksin” buyurdu. Rabbi, o dağā tecelli edince onu parampara etti; Musa da bayılıp dūştü. Kendine gelince dedi ki: “Seni noksan sıfatlardan tenzih ederim, sana tövbe ettim; ben inananların ilkiyim.”

- 4158 Gider şimdengirü gelen feraḥlar
Girüp şādīler vü çıksun teraḥlar
- 4159 Gele çeşmine çün keyfiyyet-i mey
Gider çeşmine görünmez anuñ şey
- 4160 Yirinde tırdı kim ‘azm ide seyre
Didi yir yoḡ ki benden özge ğayre
- 4161 Gide seyrāna tırsın şoḥbetümde
Olasız nice nice miḥnetümde
- 4162 Ƙamu yārenlerümsüz tende cānum
Ne cānum bilki külliyyen cihān um
- 4163 Dedi tenhā diler dil geşt ü seyrān
Ki cem‘ olmaġa efkār-ı perişān
- 4164 Muḥālif perdeden itmezler āvāz
Maḡām-ı raştıda hep gösterüp sāz
- 4165 Bu yaña ol şeh-i ‘uşşāḡ-ı ḡayrān
Ne şeh Mecnūn ile Ferḡād-sultān
- 4166 Çü gördi devlet itdi yine ric‘at
Gelüp bāġa nigārın kıldı şoḥbet
- 4167 O da bāġı iderdi geşt ü seyrān
Gül ü reyḡāndan olup mest ü ḡayrān
- 4168 O miḡre tālīb olup cüst ü cūda
Ḥayāl-i dil-ber ile ğüft ü ġūda
- 4169 Hemānā Miḡr daġı tālīb-i yār
Olup dilden diler cān ile dil-dār
- 4170 Vefā tenhā iriştı sū-yı yāre
Şanasın āfitāb-ı ‘aksivāre
- 4171 Gezüp geşt iderek bāġı vü rāġı
Bir āteşden yaḡup iki çirāġı

- 4172 İki hem iki şem‘-i dil-efrūz
Yanarlar maḥşer olunca şeb-i rūz
- 4173 İki büt birbirin gördükde vecde
İrişdi birbirine kıldı secde
- 4174 O zāhir bunda vü bu aña mazhar
Bu andan ezher ü ol bundan esher
- 4175 Bu andan azhar ol bundan mübeyyen
Tevaḥḥüd şūret-i zāhir mu‘ayyen
- 4176 Buña ol sācid ü bu aña mescūd
O ‘ābiddür buña bu aña ma‘būd
- 4177 ‘Umūma şeh Vefā ḥāşşiyetini
Baḳup Mihre görür māhiyyetini
- 4178 Ya şan bāğ olmışıdi Tūr-ı Mūsā
İdüp Hārūn ile Mūsā muvāsā
- 4179 Ya şan burc-ı ḥamelden mäh ile mihr
İkisi birbirine ‘arz idüp çih
- 4180 Ya İrem Bāğı şan olmuşıdı tezyīn
Ki oldı biri Hüsrev biri Şirīn
- 4181 Ya Āşafdan irişdi ‘avn u dermān
Ki Belḳıs ile cem‘ oldı Süleymān
- 4182 Ya şan bir burca geldi mihr ü nāhīd
Mülākī oldı ya Cemşid ü Hırşid
- 4183 Buluşdı büstānda çün iki yār
Ḳapışdı birbirinden sib ile nār
- 4184 Açup vuşlat şarābın eyleyüp cūş
Olur Mihr ü Vefā ser-mest ü bī-hūş⁹³³
- 4185 ‘Acebden ḥilkat itmiş ādemi Ḥaḳ
Ururken levḥ-i ‘ālem üzre barmāḳ

⁹³³ ser-mest ü bī-hūş: sermest ü medhūş E

- 4186 Reh-i ma‘şūḳda saçılmağ ister
Dilinūñ goncesi açılmağ ister
- 4187 Şarāb-ı la‘lin āḫir itdi⁹³⁴ ol nūş
Cefā-yı evveli kıldı ferāmūş
- 4188 Cefānuñ şerbetin içmişidi ol
O şerbetden içüp geçmişidi ol
- 4189 Vefāya her dem idüp merḫabāyı
Diler dilden süre çünü çerāyı
- 4190 Ṭayandı āba yiltendi hevāya
Diler uçmağ ki tā ire semāya
- 4191 ‘Acebdür ḳuş degülken uçmağ ister
Yoğiken mū-miyānı ḳaçmağ ister
- 4192 Lebin būs eyleyüp ḳuçmağ miyānım
Diler kim bir ḳıl ile āşa cānım
- 4193 Miyānım ḳuçmağ ister laḫza-ı ān
Diler yoğ yire ata ortaya cān
- 4194 İki ḫasret çü oldı vaşla vāşıl
Ḳamu maḳşūd-ı kevneyn oldı ḫāşıl
- 4195 Ki idüp derd ü fūrḳat sözlerin zıkr
İdüp gāhī vişāl aḫvālını fikr
- 4196 İdüp gāhi belālardan ḫikāyet
Beyān idüp gehi şükr ü şikāyet
- 4197 Çü icmāliyle kim zıkr oldı tafşıl
Mufaşşal küll-i bābı oldı tekmil
- 4198 Didi Mihr ey gözüm nūrı Vefā Şāh
Seni ḫıfz ide ḫasm-ı bedden⁹³⁵ Allāh

⁹³⁴ āḫir itdi: itdi āḫir E

⁹³⁵ ḫasm-ı bedden: ceşm-i bedden E

- 4199 Geçer pervâne ehl-i ‘aşka serdâr
Yüzüñ koyup giderse şem‘e fi‘n-nâr
- 4200 Cihâñı nâr-ı hierân yaqđı şandum
Ruĥuñsız âteşe cânâ ışındum
- 4201 Gözüm de aĝlamaqđan aĝlamazdı
Ki seyl-i derdi ĝâfil çaĝlamazdı
- 4202 Hemân şeb-renge atlan mâh gibi
Süvâr ol Düldül üzre şâh gibi
- 4203 Didi vü irdi girü şoĥbetine
Bile tâ meclisi ne şoĥbeti ne
- 4204 Ķamu ikrâm idüp qorlar yire baş
Tamâmet yiryüzü oldu göz u qaş
- 4205 İqildi emr olup ol demde meyden
Ki nevrüz u nevâ ĝüş oldu neyden
- 4206 Tolu içdi cevâriye birer hep
Şarâb-ı la‘l-gün câm-ı müzehheb
- 4207 Virür mecmû‘ına dârü-yı hüşyer
Ķamusın vâlih ü lâ-yâ‘qıl eyler
- 4208 Yere pest eyleyüp mest itdi çâlâk
Olup sulţân-ı heft iqlîm-i eflâk
- 4209 Sefer esbâbını gördi müretteb
Mücevher cümle âlât-ı müzehheb
- 4210 On onbeş kîse aldı sîm ile zer
Daĥi bir nice kîse dürr ü cevher
- 4211 Seyis ĥâna idüp bir yaĥři atı
Daĥi yoksa yaraĝı birle yatı
- 4212 Ķatı muĥkem idüp hamlini ĝâyet
‘Acâyibden ĝarâyib bî-nihâyet

- 4213 Vefâ daği çıkup hâzır kûrurdu
Münâcât ile Hâkka yüz ururdu
- 4214 Hemân-dem iki ata iki şahin
Süvâr olup bulup cânlar murâdın
- 4215 Seyis hâna yulara oldı tâbi‘
Bir idi añlamağıl hams u sâbi‘
- 4216 Şu resmdür⁹³⁶ giderdi ol iki at
Şabâ nâ-çâr olup eydürdi heyhât
- 4217 Yiri şarşar nitekim bahrı şarşar
Süleymânı şan ‘aql-ı dīv-i şarşar
- 4218 Şanasın ol iki at murğ-ı perrân
Veyâhūd her biridür raşş-ı destân
- 4219 Degül at her biridür dīv-i nerre
Veyâhūd ol iki at bâz-i cerre
- 4220 Ki baş havfiyle eyle giderler
Turup dil-dâr ele girdi n’iderler
- 4221 Bu atlar sür‘atinde yıl daği yok
Kıatı yayından boşandı şanasın ok
- 4222 Turup Mihr eydür ey şah-ı cihân-gîr
Ki mihr-i hüsünü olsun âsumân-gîr
- 4223 Tamâm olmuşdurur çün vaqtı seyrün
Dem-i vahdet degüldür vaqt-i ğayruñ
- 4224 Bu yirde kehf-i ekber var görilsün⁹³⁷
Murâdâtun medârına irülsün
- 4225 Gelür emr-i şehin-şâh ile sâhir
Ki oldur hîlede sulţân-ı mâhir

⁹³⁶ Şu resmdür: Şu resm ile E

⁹³⁷ görilsün: girilsin E

- 4226 Bilüp mazīde varmaq aña fi'l-hāl
Çü lâzım itmeyüp bir kılca ihmāl
- 4227 Çü Hızrūñ yādigārı bu du'ādur
Dil ü cāndan qabūl itsen sezādur
- 4228 Girürler şādiyle ğār içine
Şanasın bülbül ü gül hār içine
- 4229 Çekerler atların daği o ğāra
Didiler kārumuz Allāh onara
- 4230 Du'ā-yı şıdķ ile çün oķıdı Mihr
Racīmūñ şanki boynın toķıdı Mihr
- 4231 Hemān-dem mu'ciz-i Hızr oldu hāzır
Olurdu ol du'āya Hızr-ı nāzır
- 4232 Vefā gördi ki mestūr oldu qapu
Hemānā qapu oldu anda yapu
- 4233 Açıldı gönli ğamdan oldu şādān
Olup hāmd u şenāyile du'āh'ān

A_138a Der-Şıfat-ı Hāl-i Gılmān vü Hāl-i Dāye vü Cevārī⁹³⁸

- 4234 Bu yaña çün şabāh oldu ağalar
Dilerler qaşr-ı a'lāya ağalar
- 4235 Görürler cümle huddām u cevārī
Qamusı secde itmiş şan havārī
- 4236 Depüp gördiler anlar tırmadı hiç
Tayanup kimi başın eylemiş piç
- 4237 Didiler bu 'alāmet şer degül hayr
Görelüm biz nedür aḥvāl ile ğayr
- 4238 Qapu ağası çün girdi sarāya
Ki bāğ içre yapılmışdı o aya

⁹³⁸ E_167b Der-şıfat-ı Gurihten Mihr Be-Vefā

- 4239 Girer hem-çün görür ser-mest ü galtān
Perī urmuş gibi bī-‘aql u hayrān
- 4240 amu bezm-i müheyyā gerçi bistān
Velī bī-Mihr añ gülsüz gülistān
- 4241 Velī ortada yok mihri perizād
O bāğ içinde olmuş serv-i āzād
- 4242 Ne deñlü oldılarsa anda seyyār
Meşeldür “Leyseküm fi’d-dār-ı deyyār”⁹³⁹
- 4243 Yatanlar şanki tendür cānı gitmiş
Güzellik hep yirinde añı gitmiş
- 4244 Ser-ā-ser ol serā şan a-ı keyvān
Turur a u görünmez līk keyvān
- 4245 Veyā şan ol serādur cennet eyvān
Turur eyvān u gitmiş līk Rıdvān
- 4246 Bilenler didiler kim seyr ile hāl
Gerekdür ‘ukde-i ‘aql ola tā hāl
- 4247 Meşāmmına amunuñ amdı sīr-āb
amu pejmürde iken oldu sīr āb
- 4248 amunuñ ‘aqlı geldi gerçi başa
Velī beñzerdi cānsız cümle lāşa
- 4249 amu ser-sāmidi bī-fikr ü hayrān
Ne ser peydā idi anda ne sāmān
- 4250 Çü Mihri şardı bunlar eydür anlar
Fidā olsun anuñ ‘aşına cānlar
- 4251 Şu deñlü añlaruz biz bende ol şāh
İki ruhsārı anuñ mihr ile māh
- 4252 Üçer sāğar bize memlü içürdi
oyup baş şādī murğını uçurdu

⁹³⁹ Kelam-ı kibar

- 4253 Daħisin bilmezüz Allāha ma‘lūm
Ki ol eyler amu mevcūdı ma‘dūm
- 4254 Bu hāletde irişdi hādım-i hayl
Gözünüñ yaşı olmuş nitekim seyl
- 4255 Ağalar bildi cümle vardı řāha
Didiler ric‘at-ı Mihri o māha
- 4256 Daħi sulţāna Mihrüñ gitdüğini
Bu naţ‘ı hılede ne itdüğünü
- 4257 İşitdi şeh çeküp āhı yıķıldı
amu hayl ü haşem yandı yaķıldı
- 4258 Didiler ger olursa derde çāre
Gine cādū yol açar vařl-ı yāre

E_168b **Der-Şıfat-ı Sāhire-i Mel‘üne-i Dūn**⁹⁴⁰

- 4259 řalup ādem kıđırdılar ‘acūzı
řanasın gördiler berd-i ‘acūzı
- 4260 Yüzi turşı şatar aqvāli acı
Sözünüñ telhi zehr eyler gülācı
- 4261 Bükülmiş yay gibi kāmēt-i ceng
Köpek nefsiyle eyler hūkveř ceng
- 4262 Ağarmış saçı līkin yüzi ara
atı göñli şanasın seng-i hāre
- 4263 Yüzinde nūrı yoķ řeyţāna beñzer
Mülevveř nekbet-i hem kūr u hem ker
- 4264 Müřābih ađzınıñ bārı caħıme
Zebānıdır özi nār-ı caħıme
- 4265 La‘ıne kāfire řeyţān ile cūft
Eger imān⁹⁴¹ metā‘ın sihr ile müft

⁹⁴⁰ Başlık: -A

- 4266 Sikender olsa yol sorup ide söz
Ki ilte şuyu vü döndüre şusuz
- 4267 Şovuğ yüzi qarınıñ kara beñzer
Dehānı ğāra vü dil mārā benzer
- 4268 Dilinden şerden artuğ gelmemiş hayr
Görenler dirdi şeytāndur degül ğayr
- 4269 Çü geldi gördi şāhuñ hāl u kālın
Tamāmet añladı derd ü zevālin
- 4270 Tutağ depretdi ol seḥḥār-ı bed-nām
Lebe irmiş revānı virdi nā-kām
- 4271 Baqup cādūya ol ḥadde ider āh
Şu resme kim yıkıldı taht u dergāh
- 4272 Didi sāḥir ki ey ḥaddi güzel şāh
Bu veche şāhid olsun mihr ile māh
- 4273 Tevaḳḳufsuz bulayın anı ānī
Bulam cānānı geşt idem cihānı
- 4274 Çü añmadı Ḥudāyı ol ḥabīse
Unıtdı ‘ilm-i siḥri ol ḥaşıse
- 4275 Ḥudā ‘avn itnese sa’y aşşı itmez
Meşeldür Teñri yapduğı yığılmaz
- 4276 Ḥamına bendeveş oldı süvāre
Şeh-i bī-çāreye tā ire çāre
- 4277 İdüp kāmçı yılanı çaldı fi’l-ḥāl
Şanasın murgidi açdı per ü bāl
- 4278 Baş urdı bu işe bī-ğam o cādū
Eline girmedi oldı turuş-rū
- 4279 Girü devr eyledi ol mekre-i merkez
Tolandı rub’-ı meskūnı iki kez

⁹⁴¹ Eger ĩmān: Alır ĩmān E

- 4280 Dürüşdi irmedi cehd ile Mihre
 Kaçan irse gerek şeytân sipihre
- 4281 Çü bulmaz acı geldi kaşd ile cehd
 Şanasın zehr olur ağızındağı şehd
- 4282 Hemân lahza okır bir sihr ü efsün
 İde biñ ‘aqlı Ferhād u Mecnün
- 4283 Dem urdı ‘äleme berd-i nefesden
 Kader murğın uçurdu şan kafesden
- 4284 Cihānı kapladı dūd u duḡānı
 Bürür bir dem zemīn u āsumānı
- 4285 Tolu ebr-i siyehde ra‘d ile berķ
 Şanasın oda yandı ġarb ile şark
- 4286 Kıyāmet hevli başdan zāhir oldı
 Każā binmek ayaġa bāhir oldı
- 4287 Urur hışm ile evvel nā‘re-i ra‘d
 O hevli ile urulmaz na‘re min-ba‘d
- 4288 Niceler yandılar tāb-ı ciğerden
 Zehirler içdiler āb-ı ciğerden
- 4289 Muḡaşşal her ne deñlü özledi ol
 Çıkacak gözler ile gözledi ol
- 4290 Ne mümkün bulmaġa olmadı imkân
 Özine vācib iken sa‘y-i cānān
- 4291 Dönüp imāndan ol nā-pāk cādū
 Çü geldi şāha ol mürdār u bed-ḡū
- 4292 Görüp seḡḡāreyi şāh eyledi āh
 Keser şimşir-i āhi göklere rāh
- 4293 Dilerdikim bula derdine dermān
 Dil-i ġamġin şeh tā ola şādān

- 4294 Didi şāha dehānı gibi dil-dār
Dil-i dil-dādelerden nā-bedīdār
- 4295 Dürüşdüm çün miyānı yokdurur hīç
Saçı gibi çoğ oldum piç-be-piç
- 4296 Çalışdum gamzesi mānendi key cüst
Perişān olmadum gīsū gibi süst
- 4297 Sözümde toğruyam kıaddi gibi rāst
Dil itmez kecligi kaç gibi ārāst
- 4298 Sevād-ı müy-ı sevdāsında sersem
Ne kıaldı Hind ü Sind ü Ğarb u ne Şām
- 4299 Meger şāha cihāndan gitdi ol cān
Fidā zülf ü ruḥuna dīn u ĩmān
- 4300 Kimesne olaniçün ölse olmaz
Çün biñ yıl ağlar ise bulsa olmaz
- 4301 Kıarāra māh irsün gitse yılduz
Şoyınur kevkeb-i şem‘ irse gündüz
- 4302 Penāh oldıysa māh-ı ‘ālem-ārā
Ola Mihr āşikārā çün ne pervā
- 4303 Bunı gūş itdi şeh cūş itdi bī-bāk
Dikip göz ḥışm ile oldı ğāzabnāk
- 4304 Didi ey herze-gū mel‘ün ü mekşüm
Dilün başdan kesem çün rişte-i mūm
- 4305 Didi vü şöyle çaldı tīğ-i bürrān
Racīmūñ neslini şan berķ-i raḥşān
- 4306 Nice iḥrāk iderse ḥarķ-i cān-sūz
Veyāḥūd gamze-i tīr-i ciger-dūz
- 4307 İdüp itdi helākin cüst ü çālāk
‘Acūzuñ genc gibi fennin ḥāk⁹⁴²

⁹⁴² fennin ḥāk: medfenin E

- 4308 Ocağına koyup şular işini
Bitürdi yaqdurup oda leşini
- 4309 Hemân-demde perî dîvâne kıldı
Şarâb-ı ‘aşk ile mestâne kıldı
- 4310 Qarâra⁹⁴³ ceşmi hergîz yoq qarârı
Zarûrî ihtiyâr itdi firârı
- 4311 Getürdi çü yâda kûy-ı yâri
Neyiçün terkidüp gitmez diyârı
- 4312 İder nasb idüp andan bir emîri
Qamuyı ref^ç idüp nâzır veziri
- 4313 Dağı tahtını hergîz itmezdi yâd
Çevürdi başına vü kıldı âzâd
- 4314 Olur mı sūd-mend olmaz aña pend
Çü şehdür kim urabilür aña bend
- 4315 Tevaqqıfsuz cevâhirden nihâni
Penâh itdi libâsı içre anı
- 4316 Alup bir kîse zer genc-i nihândan
Kenâra tutdı yüz çıqıdı miyândan
- 4317 Geyüp şâmî zirih tîgin tağındı⁹⁴⁴
İver güyâ ki engine aqındı
- 4318 Toğındı yanına çün kîş u qurbân
Qalan müjgân lebine cânı qurbân
- 4319 Kemendin dağı itdi çîn-pür-çîn⁹⁴⁵
Biline tâ ki oldur menşe‘-i kîn
- 4320 Ne şan⁹⁴⁶ habl-i metin Keştî-i Nûh
Ki gird-âb-ı belâdan bâb-ı meftûh

⁹⁴³ Qarâra: Qarârur E

⁹⁴⁴ tağındı: taqındı E

⁹⁴⁵ çîn-pür-çîn: çîn-ber-çîn E

⁹⁴⁶ Ne şan: Ya şan E

- 4321 Daḡi aldı ele bir tīre nebtīz
Nice biñ ḡātl ile olmışdı ḡūn-rīz
- 4322 Binüp bir raḡşa destānveş o sultān
Ala bir gövdeden ister biñ cān
- 4323 Hemān-dem kimse tuymadın o pinhān
Diler zāhirde ide geşt ü seyrān

E_171a **Der-Şıfat-ı Mihr ü Vefā Der-Mağara-i Penāh-Şodend**⁹⁴⁷

- 4324 Ḳo imdi ba‘d-ezān ol mihr-i lāmi‘
Nice oldu şeref burcında ḡāli‘
- 4325 O dem ki kehf içine girdi ol māh
Vefāya eydürdi Mihr ey şāh
- 4326 ‘Acūz-ı turş-rūdan ḡorkarım ben
Neyiçün lāubālī olasın sen
- 4327 O deñlü şerbetin içmişken anuñ
‘Aceb terkin urursın tatlı cānun
- 4328 Didi Mihre Vefā ey tāze şimşād
Ḳuluñdur ḡızmetiñde serv-i āzād
- 4329 Kemān-ebrū ḡabīb-i dil-sitānum
Yürekdür tīrūne her dem nişānum
- 4330 Çün sen yanumdasin yanumda ḡorḡu
Olup ḡorḡuyıla dil nice ḡorḡu
- 4331 Bunu dirken irişdi şayḡa-ı tīz
Şanasın na‘ra urdı dīv-i ḡūn-rīz
- 4332 Veyā şan irdi ifrīt-i Süleymān
İdüp na‘ra ḡirivān u ḡurūşān
- 4333 Basup dünyāyı zulm-ı zulmet endūd
Busarıḡ itdi rū-yı ‘ālemi dūd

⁹⁴⁷ Başlık: -A

- 4334 Daḥi irdi tezelzül kũhsāra
Tesādüm şaldı cümle deşt u ğāra
- 4335 Cihān cümledür şavt-ı şavā‘il
Çaranlık geldi gitdi rüşenālık
- 4336 Çaranlık eyle kıldı ‘ālemi güm
Ki görmez oldu rāhın gökde encüm
- 4337 Daḥi düşdi ağırlık cinn ü nāsa
Çamu ‘urs-i zemān dönmişdi yāsa
- 4338 Vefāya şöyle şaldı sihr pesti
Çılurdu göze çaldurmaçda desti
- 4339 Vefā Mihre didi cānā nedür ḥāl
Çü cismün rü-yı ḥüsn-ı kişvere ḥāl
- 4340 Nedür bu ıztırāb u rüst-e-ḥīzi
Helāk-ı ‘āleme ceng ü sitizi
- 4341 Didi Mihr-i ḥüsündār añla sāḥir
İrüp geldi ki añla zişt-i kāfir
- 4342 Şu gibi geldi bizi çağlaya ol
Urup od cānı yakıp tağlaya ol
- 4343 Vefā fehmi idicek kıldı tazarru‘
Tevehhüm idüp idem dir teşerru‘
- 4344 Cihān deyrine hem dir ey cihān-dār
Zemīni sākin itdün çarḥı devvār
- 4345 Meded kııl biz kula ey şāh-ı ‘ālem
Sühādür pertevünden māh-ı a‘zam
- 4346 Müsülmānı ḥalāş it sāḥir-i dūn
Ki tā yol bulmasın ol kāfir-i dūn
- 4347 Çoma böyle bizi ğamgīn maḥzūn
İdüp bu cādūnuñ elinde meftūn

- 4348 Vefā kı̇abil idi maı̇būl-ı hācet
Olup virdi kı̇abūli istirāhat
- 4349 Yürüendi dillerine nūr-ı savlet
Ki cānlar tı̇oldı şādīden beşāret
- 4350 Didi hātif idüñ bu aradan hı̇ız
Helāke eyledi şeh tı̇ğini tı̇ız
- 4351 İdüp sehı̇hāre kı̇atlin cüst ü çālāk
Şafāyile oluñ şād u feraı̇nāk
- 4352 Tamam itdi işin çün sāı̇ırüñ şāh
Olup nākı̇ş ider tı̇abi'leri āh
- 4353 Daı̇ı dir esb-i çālāka özün zı̇n
Ki sım ü zerden idüp cümle tezyin
- 4354 İşıtdiler bunu çün ol iki yār
İdüp şād ile zı̇kr ü şükr-i dādār
- 4355 Oradan bindiler ol iki server
İkisi şanki mihr ü māh-ı enver
- 4356 Kı̇oşuldu şan iki nūreyn ğazāle
İkisi iki şı̇r üzre havāle
- 4357 Birinüñ rengi al u sürı̇ı-ı gül-ğün
Ser-ā-ser çöl aña dı̇bā vü iksün
- 4358 Ata binse tamām ol māh-ı tābān
Kılurdu yarı yolda raı̇ş-ı destān
- 4359 Kı̇ara ata bine çün Mihr-i server
Ĝören aı̇şamlamış dir māh-ı enver
- 4360 İki şan iki serv-i gül-endām
Kim anlardan bulur serv-i gül endām
- 4361 İki gül yaprağın şan bād-ı ālā
İki küh üzre bitdi iki lāle

- 4362 Muḥaṣṣal üç gün üç gice iki at
Gidüp şahrâları seyr ide heyhât
- 4363 Çü dördünci gün oldu mihr-i enver
İdüp ekşer cihân şahının münevver
- 4364 Çü çekdi şancağ-ı nūr-ı zamāna
Yaradılmadı şan Zengi cihāna
- 4365 Götürdi düşına bir güy-i sengin
Felek haşmindan ister kim ala kın
- 4366 Çün üç gün ol iki yarı dil-ārā
Ara cānlar alurlar vü dil ārā
- 4367 Giderken gördiler bir hūb şahrā
Şanup cennet adına hūr-ı me'vā

E_173a **Der-Şıfat-ı Dıraht-ı Sidre-Āsar**⁹⁴⁸

- 4368 Görürler bir dıraht-ı sidre peyvend
Aña hem-tā bulunmaz mişl ü mānend
- 4369 'Ālemdür şanki eşcār aşlına hep
Sünüler kamu ağsānı müretteb
- 4370 Anuñ yaprakları elvāh-ı kudret
Yazılmış üstine āyāt-ı rahmet
- 4371 Ki bir şāhında biñ bir murğ mesken
İder biñ bir adın Hāḫḫun mübeyyen
- 4372 Hezārān dāstān söylerdi bülbül
Şalardı dāstāna cūş u gūlgul
- 4373 Olup dil güyiyā her berg-i tekrār
İderdi zıkr-i ḳalbi Hāḫḫa berbār
- 4374 Zemīne şaldı çün naḫ'-ı pelengi
Geçer hoş sāyesinde şir-i cengi

⁹⁴⁸ Başlık: -A Boşluk bırakılmış ancak başlık yazılmamış.

- 4375 Degül maḥşūş şîr-i cenge ol yir
Orada āhūyile bebr olur bir
- 4376 urulmıř gūyîyā bir ḥayme vālā
Felekden adri irfā' şānı a'lā
- 4377 Aar anuñ dibinden 'ayn-ı cārî
Ki 'ayn-ı raḥmet itmiş anı Bārî
- 4378 İen bir aṭresin görmez memātı
Göze mi gösterür āb-ı ḥayātı
- 4379 Görüp anı sevindi ol iki nūr
İkisi birbirinden řād u mesrūr
- 4380 At üstinden inerler ol araya
Maām itdi ikisi zîr-i sāye
- 4381 Yeyesi mā-ḥazar ni'met yinildi
Huzūra řükr-i ni'metdür dinildi
- 4382 atı yorğunlarıdı ol iki yār
Birbirine yār olmağa yarar
- 4383 İkisi daḥi vardı ḥ'aba ol dem
Olup⁹⁴⁹ birbirine hem-kiş ü hem-dem
- 4384 řan ana buldılar dünyā huzūrın
Tevaufsuz bulup bir dem sürürin
- 4385 Ne bilsünler ki bu dünyā-yı ğaddār
Ne kîn eyler keminden yine izḥār
- 4386 Hezārān Key-ubād u nice biñ Cem
Didiler sürmedük zevını bir dem
- 4387 ılup sūzān urur Key-ḥusrevî key
Degüldür mevt-i řāhān özine sey
- 4388 Sürenler gülşen-i vuşlatda ferhān
Olurlar külhen-i mihnetde sūzān

⁹⁴⁹ Olup: Olur E

- 4389 Gören evvelde nāz-ı na‘îmi
Didi şoñra budur nār-ı caħîmi
- 4390 Gülistān ola mı hiç olmaya ħār
Nice tiryāk ola kim olmaya mār
- 4391 Özün ħul fehm idersen şāh ile ol
Eger mü‘min iseñ Allāh ile ol
- 4392 Eger dīnārın añarsañ şonı nār
Eger gülzārıñ añarsañ şonı zār
- 4393 Nağam fehm itdügün bil āħirin ğam
Eger dirhem dirseñ ‘aynı der hem
- 4394 Olursan Hāşimî bīmārı tīmār
Var umam kim anuñ āħiri mār
- 4395 Ne zehrinden kaçup ne iste tiryāk
Biri zaħħūm u biri mār-ı Daħħāk

A_143b Der-Şıfat-ı Kūh-ı Enbūh⁹⁵⁰

- 4396 Meger varidi ol yirlerde bir kūh
Dil-i ‘āşıkda güyā kūh-ı endūh
- 4397 Çeküp Elbrüzveş bālāya ol ser
Zühāl burcına rif‘at içre hem-ser
- 4398 Şalābetle vaħārı çün a‘yāndır
İkisi ħaf ile şan tev‘emāndur
- 4399 Ne tev‘em kim tesāvîni tevākħu‘
İdüp ol çok tenezzül bu teferru‘
- 4400 İçi her ħullenüñ burc-ı semādur
Taşı āyîne-i ‘ālem-nümādur
- 4401 Anuñ gibi girişmiş āsumāna
İrişmiş tiġ-i tiġ-i kehkeşāne

⁹⁵⁰ E_174a Der-Şıfat-ı Kūh

4402 Dü nīm olmış kılıcından meh-i nev
Ki şalmaz mâverāya mihr-i Pertev

4403 Anı zann itme kim vehm ire aña
Yaḥūd idrāk ile fehm ire aña

A_143b Der-Şıfat-ı Kāl'a⁹⁵¹

4404 Varidi ol taḡuñ üstinde kâl'a
Getürmişdi yaḡup dünyā-yı kâl'a

4405 O deñlü kâdr ile irmiş a'lāya
Şanasın nerdübân-ı 'arş-ı pāya

4406 Yapusı ol hişāruñ şöyle a'lā
Belā üzre belâdur şöyle bālā

4407 Yedi burc ile şan kim burc-ı eflāk
Nuhüset necmi her Zengî-i nā-pāk

4408 Ya şan kim küh-ı Kâf ol küh-ı vālā
Felekdür kâl'a kim kâdri mu'allā

4409 Ya kühı şan sipihr-i bî-sütündür
Sütünüñ güşesinde kâl'a nündür

4410 Kātı muḡkem şanasın 'ahd-i 'aşık
Şu 'aşık kim ola 'aşkında şādık

4411 Eger biñ yıl uçarsa neşr-i ṭāyir
Ne mümkün kim ola bir burc-ı dāyir

4412 İrişmiş ḡandeki ka'r-ı sarāya
Girüp burcı ucı 'arş-ı a'lāya

4413 Siyāh içi ṭaşı līkin kâmu aḡ
Ṭolı Zengî şanasın daḡ-ber-daḡ

4414 Kâmusı pîl-güş olur dehā çüy⁹⁵²
Olurlar ejder ile rüy-ber-rüy

⁹⁵¹E_174a Der-Şıfat-ı Kāl'a-ı Zengî

⁹⁵²dehā çüy: ejdehā çüy E

- 4415 amu evrānı-nihād u hūk-tıynet
amusı seg-perest u ul-siret
- 4416 oyindi demlerinden Şem‘a-ı māh
Gice Őanmaki anlar itseler āh
- 4417 O demden ara bus olurdu ‘ālem
Ne ‘ālem cümleten hāyvān u ādem
- 4418 Degül Şeb yüzlerini gördi çün mihr
Yunup çeşmin yaşındı Şan melek-çih
- 4419 Görürse yüzlerini dīv-i Őahrā
Olup orhuyla Mecnūn tua Őahrā
- 4420 Geçerse önlerinden Şir-i Şerze
Düşe endāmına gördükde lerze
- 4421 Ya eŐkālını görse bebr-i arrān
Ola dilden irivān u hūrūŐān
- 4422 uurur yüzlerin gördükde gürgān
Belāda avm-i Reyı ü hā-ı Gürgān
- 4423 Varidi cümlesinün bir ulusı
amu kendüye döndürmiŐ ulusı
- 4424 Başı benzerdi Şan isli abaa
Dehānı beñzermiŐ ŐınmıŐ anaa
- 4425 Kesüp başın ele alsa boazı
Diyeler āferin saña be āzi
- 4426 Şebih olmiŐdı anuñ hıŐmı nāra
Boyın Şan yıldırım urmiŐ çınāra
- 4427 Bezirhāne sūtunu anda bāzū
Tuaqları Őanasın kefli māzū⁹⁵³
- 4428 Seçerseñ ger saalı tam saaı
Dili mār u sözi Şan zehr aı

⁹⁵³ kefli māzū: keffi māzū E

- 4429 Muḥaṣṣal ol melā‘in-i zamāna
Hıyel ehl-i şeyāṭin-i cihāna
- 4430 Qazādan nā-gehānī ‘azm-i seyrān
İderler geşt-i şahrā vü kūhistān
- 4431 Sol araya irerler ki ol melek-çıhr
Vefāyile yaturlar şan meh ü mihr
- 4432 İki vermişidi anda ḥ̣aba
Ne bilsünler irerler ıztırāba
- 4433 Ferāmuş itdiler dūruñ gözinden
Kim añar hılesi kayd ile bendin
- 4434 Gül-i ra‘nāsı olan iki yüzlü
Görür mi iki ammā dört gözlü
- 4435 Muḥaṣṣal ol re‘īs-i cünd-i şeyṭān
Çü gördi ol periyi kaldı hayrān
- 4436 Buyurdi zāğ ile cündine ol ān
Güli bülbülden ayırmağa perrān
- 4437 Alup çün kıpdılar gün yüzlü yāri
Qara yüzlüler eyler mi qararı
- 4438 Şu deñlü cān-ı Mihre mevt-i gālib
Vefā ḥod rūḥi getirmiş anda qalıp
- 4439 Ki zīrā üç günidi ol iki cān⁹⁵⁴
Yuḥusuz yol keserlerdi şitābān
- 4440 ‘Adūnuñ ḥavfı birle ol iki dest
Qaçup dirlardi kim bir dost bir post
- 4441 Ki ya‘ni ‘ālem içre yār birdür
Egerçi şöḥbet içre cān birdür
- 4442 İrer geh sırrı derd çār-sūya
O şevq ile irişür hāy ü hūya

⁹⁵⁴ iki cān. İki yār E

- 4443 Geh olur kim mecāz olur ḥaḳīḳat
Bilür tedḳīḳ ile ehl-i tariḳat
- 4444 Bes imdi çün selāmet oldu vaḥdet
Anı muḥtār ehl-i ḥalvet
- 4445 Belādan gerçi ucdı ḳacdı bunlar
Ki himmet perr u bālin acdı bunlar
- 4446 “İzācā‘el-ḳazā”dan çün teḡāfūl
Virüp a‘mā gibi ḳalbe tesāhül
- 4447 Olup ṣeh-zādenūñ ‘ömrine bāḳī
Fenādan olmamışdı mevt ṣāḳī
- 4448 Muḳarrer olmuşdı ḳahr-ı ṣeh-zāde
Velī Ḥaḳ eyledi luḫfindan āzāde
- 4449 Helāke fikr bī-baḳ eylediler
O ḳaşd-ı ḥayli nā-pāk eylediler
- 4450 Velī taḳdīr idüp def‘-i tedbīr
Sözi taḳlīl idüp olmadı teksīr
- 4451 O⁹⁵⁵ fikretde diyüp elbir iderler
Helākuñ terkini tedbīr iderler
- 4452 Bu geldi fikr-i ṣāha ṣīmedür bu
Ya var mı tende cānı ḥīmedür bu
- 4453 Alup gıtdiler ol serv-i revānı
Dil-āṣūb u dil-ārām u cihānı
- 4454 İletdiler ḥiṣār içre sarāya
Ki ya‘ni menzil olmaḡa⁹⁵⁶ ol aya
- 4455 Çü ‘aḳlını getürdiler o māhuñ
Biri biñ oldu ol dem⁹⁵⁷ derd u āhuñ

⁹⁵⁵ O: Ol E

⁹⁵⁶ menzil olmaḡa: olmaḡa menzil E

⁹⁵⁷ Ol dem: -A

- 4456 Nazar şaldıki devr-i dü rengi
Yapup Rūmīsın açmış rū-yı Zengī
- 4457 Görüp şekl-i ḥabīs-ı Helhelānı
Şanasın içdi zehr-i bī-amānı
- 4458 Tefekkür itdi kim rū-yı mudārā
İder dervīşi tedbir ile Dārā
- 4459 Hemān-dem Helhelāne irdi başı⁹⁵⁸
Şu vech ile ki ide nerm taşu
- 4460 Alur göz birle baqdı Zengī Mihre
Toqındı çeşmi şan mihr-i sipihre
- 4461 Görüp Zengīleri kaşı kemānı
Ḳurup tiz itdi tır-i cān-sitānı
- 4462 Görüp Zengīleri zūlf-i semensā
Ḳuşanurdı yılanlar ejderāsā
- 4463 Ruḥi oldı ğazabdan bir çaqım od
Ol od üstinde zūlfi şanasın dūd
- 4464 Ziyāde olmağıçün nār-ı nār⁹⁵⁹
Şalardı sāye-i müjgānları ḥār
- 4465 Dil-i Zengine izhār itmeye kīn
Şalardı meh-cebine dem-be-dem Çin
- 4466 Şeb içre ğālib olur şu'le-i nār
Diyüp zūlfi tutar Zengī şeb-i tār
- 4467 Buyurdı Zengī ola meclis-i ḥāş
Esir-i ḥüb-rūlar oldı raqqās
- 4468 O mel'un kıymışdı nice şeh-zād
Ḳamunuñ bendelikden serv-i āzād

⁹⁵⁸ irdi başı: vardı başı E

⁹⁵⁹ nār-ı nār: şu'le-i mār E

- 4469 Çü bir kaç devr geçdi ke's-i devvâr
Şanasın mihr-i gerdün oldı seyyâr
- 4470 Kızardı hadd-i Mihrüñ tâb-ı mülden
Nitekim âb-ı şâfî 'aks-i gülden
- 4471 O âbuñ âteşi şalup dile od
Nefes şanma ol âteşden çıkan dūd
- 4472 Çü cismin yakmışdı nâr-ı hasret
Dili⁹⁶⁰ şad pâre kıldı hâr-ı fūrkat
- 4473 Çü ser-mest oldı mel'un ol şafâdan
Mey otı tîz idüp bādın hevâdan
- 4474 Çü mey keyfiyyetinden irdi behre
Görür Mihri düşmiş mâh-ı dehre
- 4475 Yüzinüñ âteşine urmuş âbı
Ol âb altında hâlîdur habâbı
- 4476 Habâbı şanma idüp sūzuñ âbı
Ki anuñ katı 'âlîdür cenâbı
- 4477 Leb içre biñ degül bil noқта-i cân
Dağı şoravirürsen remz-i pinhân
- 4478 Degül noқта dehânı hatt-ı mevhûm
Dime mevhûm belki sırr-ı mektûm
- 4479 Nice sır kim tılsım itmiş Hâk anı
O hasretten Sikender verdi cânı
- 4480 Vücūdından eşer yok belki resmi
Hemân 'Ankâ gibi zıkr olur ismi
- 4481 Tılsıma hâfız olmuş zülfi şan mâr
Ki piç-a-piç olupdur anda dü mâr
- 4482 Yanağı âteş-i meyden fūrüzân
Velî ahkerden olur şu'le sūzân

⁹⁶⁰ Dili: dilin E

- 4483 Ki aḥker⁹⁶¹ la‘l olmışdır anuñ pīl
Saçı perrile ol oda idüp yil
- 4484 Ol aḥkerden yil ile şu‘le-i berḳ
Olup ḥāşıl tutardı ğarb u tā şark
- 4485 İki ḳaşıdur iki tıĝ-i ḥūn-riz
Tılısmı ḥūsne iki fitne-engiz
- 4486 İki çeşmidür iki ḥūn-i kāfir
Müselmānlar helāk itmekde māhir
- 4487 Neyiçün kāfir olur ehl-i imān
Elinde oḳı şan yigi müselmān
- 4488 İki ḳaşun vidād-ı bī-nifāḳın
Helāk-i ehl-i ‘aşḳa ittifāḳın
- 4489 Görüp zülfi bu ḥāli eyleyüp cehd
Urup el muşḥaf-ı ḥūsne ider ‘ahd
- 4490 Çü Mihre meylider ol dīv-i şeyṭān
Degül şeyṭān ola ğül-i beyābān
- 4491 Dilerdi cevher-i Mihri pest
İrüre dürr ü gevher dercine dest
- 4492 Boyın yay idüp ol Cemşid-i şāne
Murādı oḳına ide nişāne
- 4493 Naşibi çün yitişmeye nisābe
Ne aşşı el ire ḳavs u nişābe
- 4494 Ki ḳaddin ceng idüp cān u dilden
Diler mel‘ūn daḫi çala bu ḳıldan
- 4495 Görür Mihr-i perī-peyker bu ḥāli
Ki ol ‘ifritūñ olmış pāymāli
- 4496 Diler kim bāĝ-ı gülzāre gire zāĝ
Ola zāĝ iken anda bülbül-i bāĝ

⁹⁶¹ Ki aḥker: Ol aḥker E

- 4497 Dire ol bāğdan tāze yimişler
Ki ne çatmışlar andan ne yimişler
- 4498 Urup baş Mihr eydür ey cihān-dest
Koyamaz destüñ üzre kimesne dest
- 4499 Çü gördi şevket-i ḥasmuñ Nerīmān
Özini ḥāk içinde kıldı pinhān
- 4500 Benüm senden girizum yoğ ṭanuğ Ḥağ
Kim oldur Ḥālīğ u Cabbār-ı Muṭlağ
- 4501 Kātunda çünki gördüm ‘izz u ḳadrüm
Neyiçün ola baña rīv ü ḡadrum
- 4502 Velīkin ‘özü-i şer‘üm var ḳatūnda
Bu ‘özümdür şefī‘üm ḥazretūnde
- 4503 Ki ḥāl-i nisve oldı şimdi baña
O demden şoñra olan zevḳı aña
- 4504 Kenīzek gibi şāhum ḥızmetüñ ben
Kılam zilletdeyiken ḥürmetüñ ben
- 4505 Lebünden buse alduñ mükerrer
Şuya ḥod düşmedi ey şāh şekker
- 4506 Diyüp ol deñlü kıldı⁹⁶² sihr ü efsün
Alup göñlin kıldı mest u mecnün
- 4507 Çün on gün mühlet aldı ol perīşān
Yedi iklīme şan Mihr oldı sulṭān
- 4508 Kātı gözlerdi zirā ad u şanın
Yile virmez idi nām u nişānın
- 4509 Bilürdi zindeyise şeh Vefāyı
Ne deñlü çekse de cevri ü cefāyı
- 4510 Seyāḥat eyleyüp olurdu seyyāḥ
Nitekim gördigince baḥre sebbāḥ

⁹⁶² kıldı: -A

4511 Koyalum Mihri āh u çeşmi medhūş
İdüp ol kelbe virsün h̄ab-ı h̄argūş

4512 Ne eyler yāriçün gör şeh Vefāyı
Çeküp ağıyārdan cevr ü cefāyı

E_178b **Der-Şıfat-ı Zengī-i Rübūden-i Mihr-rā**⁹⁶³

4513 Rivāyet eyleyen üstād-ı hüşyār
Mey-i ğafletden olup çeşm-i bīdār

4514 Mevāzī' hālını idüp rivāyet
Ne istiḳbāl ider anı ne hikāyet

4515 Vefā Şāhuñ ḳatından Zengī Mihri
Ḳapup zulmet başar ḳarḫ-ı sipihri

4516 Uyandı görmeyüp Mihri ider āh
Şol āhı kim ola cisminde cāngāh

4517 Dilin tīz eyleyüp tīg ü teberden
Diline ḫayr ü şer iren ḫaberden

4518 Sipihri ile diler ide sitīze
Ki dūd-ı āhın idüp tīz-i nīze

4519 Sūñüye āteş-i āhı çü demren
Ki ḳarḫı ḳarḫı eyler cāh-ı Bijen

4520 Ḳaçınc ile dide ey ḳarḫ-ı gerdün
Ger evvel olmasa ḫod āḫirūñ dūn

4521 Hırāmın kec hemīşe şanki ḫārçeng
Saña itmek ne mümkün rāst-āheng

4522 Biraz kim serzeniş itdi semāya
Esüp şavurdu germ oldu hevāya

4523 Görür kim ṫurmağile olmadı iş
Didi şer ṫurmağ oldu ḫayr cünbiş

⁹⁶³ Başlık: -A

- 4524 Miyān-ı rehde gördi iz eger çok
Nigāruñ özi lîkin ortada yok
- 4525 Revān-cān ile izledi ol izi
İder ol rāha çeşmi eşki rîzi
- 4526 Be-nāgeh zāhir oldı ƣal‘a-ı ‘ālî
Felekveş anı yir itmiş e’ālî
- 4527 Duğul-i ƣal‘aya yüz itdi tedbîr
Özine ne çıkar anı göre bir
- 4528 Bunı fikr itdi egnine palāsı
Çü öpsün ala eksik belāsı
- 4529 Geyüp key vaz‘-ı cerrār ile girdi
Çü nasb-ı nefis idüp ol ƣaşde irdi
- 4530 Pes itdi pîlever cevherlerin cem‘
O cem‘e şem‘-çerāğ endîşesi şem‘
- 4531 Nidāya ƣaşid olup ƣaşd-ı mağşud
İder a‘dām-ı vaşlı anda⁹⁶⁴ mevcud
- 4532 Muvāffıƣ yirlerinden muğāşid
Var ise ola ma‘lūmāta⁹⁶⁵ vācîd
- 4533 Doğındı⁹⁶⁶ çün Vefānuñ şavtı sem‘e
Şanasın doğrı⁹⁶⁷ irdi cism-i şem‘e
- 4534 Didi Zengîye Mihr ol demde ey hān
Ki Mihrūñ cismüm içre oldı şan can
- 4535 Diler dil bir ƣaç aƣçe ben kenîze⁹⁶⁸
Viresin şeh olam ben de ‘azîze
- 4536 Ĥarîdāram ki bāyi‘den elümle
Alam hem bey‘ini idem dilümle

⁹⁶⁴ anda: ide E

⁹⁶⁵ ma‘lūmāta: ma‘dūmāta E

⁹⁶⁶ Doğındı: Toğındı E

⁹⁶⁷ doğrı: toğrı E

⁹⁶⁸ Kenîze: kenizūñ E

- 4537 Benüm ‘aynüm saña vaşl olıcak ben
Göze sürme gerek ol şeb mu‘ayyen
- 4538 Bilür nâkış daḡi in‘âm u ‘âmı
Vemâ lâḡisân illâ bi‘t-tamāmı
- 4539 Açıup yüz rişine güldi la‘linüñ
Boşandı bendi hep bend güşesinüñ
- 4540 Didi aqçe nedür cānum virem ben
Dilerseñ dinüm ĩmānum virem ben
- 4541 Niḡārā çünki himyān aḡzın açdı
Zeri ‘aşıq yüzi mānendi saçdı
- 4542 Degül dīnār anı itme tevehhüm
Şanasın Mihr eṡrāfında encüm
- 4543 Çün altun aqçe aldı taşra çıkdı
Muḡabbet çaqmaḡın ol yirde çaqdı
- 4544 Kığırda orta kapuya Vefāyı
Gel imdi gör ol ortada şafāyı
- 4545 İdüp bāzārı bāzārī tamāmet
İkisi bülbül ü gülden ‘alāmet
- 4546 Edā-ı Furs ile aḡvāl-i tibyān
İdüp eṡrār-ı māzī old i‘lān
- 4547 Vefā didi eyā serv-i revānum
Cihān içinde la‘lün cisme cānum
- 4548 Tevaqquf eylerem ablar ile ben
Olur⁹⁶⁹ vākıf iriş aylar ile sen
- 4549 Tamām idüp qarār ü kavli anlar
Serir-i kişver-i ḡüsn üzre ḡānlar
- 4550 Vefā çıkdı Mihir girdi sarāya
Serā añma maqām-ı pür-belāya

⁹⁶⁹ Olur: Olup E

- 4551 Bile almışdı hem dārū-yı hüşber
Ki ‘aqlı⁹⁷⁰ yār itmez fikri yāver
- 4552 Degül dārū kim oldur zehr-i k̄ātil
Yiyen bir zerre olur cānı bāzil
- 4553 Ne zehr olsun ki hūsn-i Mihr-i dil-ber
İde Hārūti efsūn ile ebter
- 4554 Cemādātı ide sihriyle tayyār
Çanad açup ola dünyāyı seyyār
- 4555 Seher nat‘ında ger k̄alkıtsa ol at
İde Hārūti bir beydaқта yüz māt
- 4556 Atarsa baħre çübı sihr ile ger
Ola baħr içre mähiveş şināver
- 4557 Tururken yire dön dirse ura çarħ
Dönerken epsem ol dirse tura çarħ
- 4558 İşāret kılsa⁹⁷¹ k̄aşıyle meh-i nev
Kemāle ire naķşı şala Pertev
- 4559 Şafā vü zevķ ile dir Helhelāne
Nedür bu keşret ü bu ibtilāne
- 4560 Severseñ cāriyeñ vir ‘amā destūr
Beni h̄aş eyleyüp vaşluma dest ur
- 4561 Görir Zengī ki la‘li aña hem-rāz
Olur cāndan k̄amu sāzına dem-sāz
- 4562 K̄atı şād oldı mel‘ūn ol haberden
Dil-i bülbül nitekim verd-i terden
- 4563 K̄amusına hemān-dem virdi destūr
Gönüldeñ dir bunuñ vaşlına dest ur

⁹⁷⁰ ‘aqlı: -A

⁹⁷¹ kılsa: -A

- 4564 Çü hālī oldı meclis bār-ı bedden
Görindi Zengī fi‘lin kār-i bedden
- 4565 Siyāha meyl gösterdi çü bānū
Oturdı yanına zānū-be-zānū
- 4566 Şalup ҡol boynuna başlar füsūsa
Ki peyvend oldı şan ‘ac abnūsa
- 4567 idüp şeftalu boynun pür-güherden
Bezer hār-ı siyāhi⁹⁷² verd-i terden
- 4568 Sütün-ı zift ҡolın ol da şaldı
Şanasın genc-i mahzūn māra ҡaldı
- 4569 Girişmeyle alup ‘aqlını dīvūñ
Biri biñ geçmez mekr ü rīvūñ
- 4570 Ґatı mest oldı çün ol dīv-i nā-pāk
Turur Mihr-i peri-peyker de çālāk
- 4571 Çeker ‘ifrit ile⁹⁷³ āh ü girivi
Şaşırurlar giriden nerre-dīvi
- 4572 Didi ey heybet ü saṭvetde dīvān
Saña turmaz olur zār u girizān
- 4573 Yıķup bir ḥamlede biñ nerre-dīvi
Şalup çün⁹⁷⁴ cānına şūr u girivi
- 4574 Diler dil ola şāķī meclisiñde
Ḳaruşsun ҡana āb u giliñden
- 4575 Kenīzek olduĝum şükrānesine
Fidā şāha yolına ki sāk u sine
- 4576 Elüm birle idem her ḥızmetūñ ben
Alam biñ cān u dilden himmetūñ ben

⁹⁷² Bezer hār-ı siyāhi: Bezerḥāne siyāhi E

⁹⁷³ ‘ifrit ile: ‘ifritler E

⁹⁷⁴ çün: cin E

- 4577 Şu hadde dökdi dilden sihr ü efsün
Mesîh olursa ide mest u mecnün
- 4578 Kenîz olmağı kosun şâha bende
Kamu sulţân olur bir daği ben de
- 4579 Didi şevk ile ey cân u cihânum
Senüñ olsun benüm ‘ömrüm zamânum
- 4580 Virür destür cândan oldu şâkı
Eyt cândan şunar câm-ı firķât
- 4581 Ki dilden cân ile dârü şarâba
Katar bil cümle nuql u kebaba
- 4582 Yiyen ser-cümleten geçdi yıkıldı
Ki şan cân geldi hulkuma tıklıldı
- 4583 Çü gördi Mihri kim elvirdi furşat
Baş urdı şükre kim Hâk virdi ruşsat
- 4584 Sa‘âdet necmi gibi Mihr-i burca
İrüp el urdı ceybe mühr-i derce
- 4585 Şu‘â-ı mihrveş burca kemendin
Takup bağlar çü dilden Hâkka bendin
- 4586 Kemend ile çü âhu tutdı şahrâ
Şanasın Hızrdı kim tutdı hağrâ
- 4587 O yir kim ‘ahd ile olmışdı ma‘hüd
Vefâ-yı hâmide cây oldu Maħmüd
- 4588 Vefâ Mihre çün ol dem vâşıl oldu
Ne gökde ister ise yirde buldı
- 4589 Çü fikr ile Vefâ-yı pür-kiyâset
Feres ihđârın itmişdi firâset
- 4590 Dimişler intizâr-ı mesti açmaz
Şoñı rahmet ola oñ zaħmet olmaz

- 4591 Çü gördi ‘aşık olan irdi ma‘şūḳ
İkisi daḫi lāḫıḳ līk melḫūk
- 4592 Şafālar kesb idüp çü geldi vecde
Bu vuşlat şükriyiçün ııldı secde
- 4593 Binerler ol iki yār atlara tīz
Ḥalāş-ı cāna düşmenden idüp ḫīz
- 4594 İki yār üç gün üç gece sürerler
Beş on günlük yola ānī inerler

E_181b **Der-Şıfat-ı Seher**⁹⁷⁵

- 4595 Seher dördinci gün sultān-ı eflāk
Felek mışrını itdi fethi çālāk
- 4596 Şalup āyīneveş tiğ-i felek-tāb
Açup zulmetden itdi feth-i ebvāb
- 4597 Silüp zulmet ğamın pāk itdi gerdi
Muşaffā oldı çarḫ-ı lāciverdī
- 4598 Nazar itdiler ol dem iki cānān
Görürler bir şehri bī-ḫadd ü pāyān
- 4599 Ne ḫāl ise girürler şehri içine
Görürler taşu birle tā içi ne
- 4600 Tefāḫḫuş itmegile ol iki yār
İki fitne vü mekr içre mekkār

E_182a **Der-Şıfat-ı Şehr**⁹⁷⁶

- 4601 Serā vü kaçır o resme bī-nihāyet
Şu resme kim⁹⁷⁷ ne ḫadd bellü ne ğāyet
- 4602 Ehālisi açup bāb-ı saḫāyı
‘Avām u ḫāşşa ‘ām idüp ‘aṭāyı

⁹⁷⁵ Başlık: -A

⁹⁷⁶ Başlık: -A

⁹⁷⁷ Şu resme kim: Şu ḫadde kim E

- 4603 Daḥi var ŧehr iinde ok ma‘ābid
Ma‘ābid cevāmi‘ hem mesācid
- 4604 İdüp kūy-ı ḥarābātı ‘imāret
‘İbād u ḥālīḥūn eyler ‘ibādet
- 4605 ü ‘ālī birle ŧun‘ı kıldı ŧāni‘
Ki ‘ıyd u cum‘aya tā ola cāmi‘
- 4606 Müzeyyen cümle-i bāzārı pür-sīm
Zer ü gevher metā‘ına baḳan kim
- 4607 amu gün yüzlü bütlerden ii pür
Mesīḥ-i lebleri mevtā dirildür
- 4608 Yaḥūd ol ŧehridi ŧon ŧehr-i zerrīn
Perīlerdür güzellerdür cism-i sīmīn
- 4609 Maḥallātı amu ŧarrāf u māhir
Maḥalle ŧafidur gün gibi zāhir
- 4610 Ki dil-ber cevherinden cevherī hep
Şadef dükkān u dil-berler deri hep
- 4611 Ḥoten iḳlīmi ire ŧehr-i īndür
amunuñ saı küfr yüzi dīndür
- 4612 Dime küfr aña kim bu zülf-i cānān
Gelüp dīn veḫhine oldu müselmān
- 4613 İkisi irdi bir cāy-ı refī‘a
azā-yı arḥveŧ ŧaḥn-ı vesī‘a
- 4614 Görürler kim ḥurur apuda bir merd
Ki erlik ire zevc-i ‘āleme ferd
- 4615 Şāḥibü‘l-vech ḥüsni nitekim māh
Degül meh ḥālīḳ-ı ‘ālem bende ol ŧāh
- 4616 Selām idüp dilerler eyleyüp ‘azm
İdüp dilden geüp gitmekligi cezm

- 4617 Velîkin ol saĥî-i pür-kiyâset
Dilinden fikr idüp kıldı firâset
- 4618 Ki bunlardur iki serv-i ser-efrâz
Ki berķ ü mîve olmuş işve vü nâz
- 4619 İki nev-bâve-i bûstân-ı şâhî
Gül ü gülzârı bâĝ-ı pâdişâhî
- 4620 Biri şâhid ikinüñ biri maĥbûb
Bu aña ol buña merĝûb u maĥlûb
- 4621 Şehâdet itmege şâhid kıyâfet
Ki dürr-i derc-i şâhidür şehâdet
- 4622 İder diyüp dil u cândan ħopar meyl
Ne gündür gün bularsız ne dün ü leyl
- 4623 Didi iy leşker-i hüsne şehin-şâh
Yüzüñ mihrine zerre mihr ile mâh
- 4624 Nola olsaķ müşerref şöĥbetüñden
Ki ĥasret çekmeseydük firķatüñden
- 4625 Güneş kim ‘âleme nûr ile revnaķ
Virürken meskenetde yiri toprak
- 4626 Maķâm-ı evc a‘lâyiken hümâya
Şalar dervîş ü dil-rîş üzre sâye
- 4627 Muĥîṭüñ baĥriyiken cevher-i pāk
Gice gündüz muķarın ĥâr u ĥâşāk
- 4628 Mehüñ a‘lâyiken baĥtı semâdan
Ķapudan ħovsalar düşer bacadan
- 4629 Süleymân olmuş iken ‘âleme şâh
Ķarınca yol keserdi aña geh ĝâh
- 4630 Güle ‘âşîķ iken her bûlbül-i zâr
Dem-â-dem her hem olmuşdur aña ĥâr

- 4631 Görün in‘âm-ı ‘âmı nev-bahârı
Nice hâş eylemüŝdür sebzezârı
- 4632 Ba‘îd olmaya ger ihsânuñuzdan
Ġarîb ola mı luţf-ı ŝânuñuzdan
- 4633 Nüzûl-ı bende-hâne ey şehin-şâh
Eger olursa eslem ide Hâk râh
- 4634 Kerem murĠın tutanlar oldu bî-hayf
Resûl-i Hâk dimiŝdür: “ekrimü‘z zayf”⁹⁷⁸
- 4635 Çü luţf-ı mîr-i bânî gördi şeh-zâd
Eyitdi rûhunu Hâk eylesün şâd
- 4636 Çü cândan dil-nüvâzı gösterürsin
Ġoyup nâzı niyâzı gösterürsün
- 4637 Didi vü atdan atladı görîŝdi
İkisi⁹⁷⁹ birbirini hâlin ŝoruŝdı
- 4638 TeĠaddüm idüp ilter bir sarâya
şalardı sâyesi⁹⁸⁰ firdevse sâye
- 4639 Müretteb cümle esbâb-ı tamâmet
Kemâlinde yoĠidi naĠŝa hâlet
- 4640 Vefâyı kondurup ol mâh-ı tâbân
Gelür yüz gösterür çün mihr-i raĠŝân
- 4641 İki ata düzetdi bir ‘aceb yir
Ġamu hoş râyile eylerdi tedbîr
- 4642 DaĠi emr etdi ni‘met bî-nihâyet
Ki ne hadd ola vü aña ne Ġâyet
- 4643 Getürdiler Vefâ birle olup cem‘
O cem‘e bil Vefânuñ şeklini şem‘

⁹⁷⁸ Hadis-i şerif “Misafiri aĠırlaymız”

⁹⁷⁹ İkisi: -A

⁹⁸⁰ sâyesi: ŝuffası E

- 4644 İçerde Mihrde hâtunlar ile
Ulularla degül kim dünlar ile
- 4645 Döşendi hoş simât-ı bî-girâne
İrer bûdan şafâlar cinn ü cāna
- 4646 Yinildi çünkü ni‘met buldı itmām
Daği bî-ḥadd u ḡāyet luḡf u in‘ām
- 4647 Hemān emritdi mey tiryāki zehri
İdüp zāyil kıılır in‘ām-ı dehri
- 4648 Hürüş u cüş ile çün çıkdı başa
Ne var ise içinde urdı taşā
- 4649 İdüp çün yüzlerini bāde gül gül
Şurāḫī ağlayup iderdi kul kul
- 4650 Vefā bir kaç kadeḫ çün nüş ider mey
İrişdi başa ayakdan pey-ā-pey
- 4651 Söze çekdi vü söyletdi Vefāyı
Vefā da çekdügi cevr ü cefāyı
- 4652 Beyān itdi misāfir şiddet-i rāh
İdüp şefkat⁹⁸¹ mücāvir eyledi āh
- 4653 Görüp şeh-zād ser-mest oldu ol dem
Ayağına yüz urup ḫayr-ı maḫdem
- 4654 Diyüp bir tāk içine şaldı bālin
Reyāḫin ṭurmağa güyā şifālin
- 4655 Çü şalındı o dem bālīn u bister
Vefā vü Mihr cem‘in cāndan ister
- 4656 Vefā-yı bülbüle Mihr-i gül-endām
Diler kim ideler zevḫ ile ārām
- 4657 Girür bir bāğ içine şan iki gül
Velīkin birbiri şevḫ ile⁹⁸² bülbül

⁹⁸¹ şefkat: şiddet E

- 4658 Yaḥūd sa‘deyni şan cem‘ itdi bir burc
Veyaḥūd iki dūrri bir yire derç
- 4659 İkişi şarmaşup şan verdi nesrīn
Şanasın biri güldür biri gül-çīn
- 4660 Emişdi birbirinden şehd ü şekker
Şorup rāz-ı leb-i la‘lin mükerrer
- 4661 Olurlar çün mey-i vaşl ile sekrān
Yatup ser-ḥoş ne ser belli ne sāmān
- 4662 Mey-i şevḳ ile olup mest u medhūş
İkişi birbirin eylerdi ağūş
- 4663 Şeḫer bālīn-i şebden ḳaldurup baş
Güneş bindi ayağa rind ü evbāş
- 4664 Ki tenhā yitmeden gösterdi serdi
Bürüdet tutdı⁹⁸³ çarḫ-ı lāciverdi
- 4665 Şovuḳdan ejder-i çerḫuñ feri yok
Ne fer ḥīz itmege başdan seri yok
- 4666 Şeḫerde tırdılar çün ol iki cān
Egerçi cānlaridi līk cānān
- 4667 Şabāhü‘l-ḫayre geldi şāhibü‘l-mülk
Didi yār u ‘adūya saḡlıḡ u hülk
- 4668 Ḳarār eyleñ teḡayyürden olup pāk
Niteki āyīne ḫurşīd-i eflāk
- 4669 Müşerref olalum bir nice günler
Urulsun ḳalb-i a‘dāya dögünler
- 4670 Ḥuşūşā şimdi irdi çeyş-i sermā
Bulupdur inhizāmı sū-yı germā

⁹⁸² şevḳile: şevḳine E

⁹⁸³ Tutdı: tıldı E

E_184b **Der-Şıfat-ı Sermâ**⁹⁸⁴

- 4671 Şovuğdan oldı ‘ālem kākumi pūş
Şalup kitfine sincābını ber-dūş
- 4672 Çıkardı çün harīr-i sebzi bŭstān
Kāra mātem tonın geydi gŭlistān
- 4673 Şovuğdan gömgök oldı çarḥ-ı gerdān
Olupdur bir çakım od mihr-i sŭzān
- 4674 Şovuk olmağa eṭfāl-i encŭm⁹⁸⁵
Gördi kŭrk içinde oldılar gŭm
- 4675 Muḳarrer dŭşmen-i dīn oldı çün berd
Mŭselmāna anuñ deprenŭr serd
- 4676 Kānar çün sikke-i mermerde beḫmen
Ola mı nerm o kāfir dīne dŭşmen
- 4677 Acı dilli şovuğ yüzlŭ o kāfir
Mŭsŭlmāna cefā itmekde māhir
- 4678 Felek lu‘betleri tezyīnine ḫāk
Olur ucdan uca āyīne pāk
- 4679 Degŭl biz belki odur cām-ı cihān-bīn
Merāyā-yı belādur reh-beri kīn
- 4680 Ya dāmen ḫabş-i şehvetden ola dŭr
Diyŭp dehre içürdi kŭrş-ı kākŭr
- 4681 Kātı sāḫir degŭl mi kanḳı katre
Olup lŭ‘lŭ‘ ola vŭ ire katre
- 4682 Süleymāndur şitā şan dīv-i şarşar
Yapar Belḳısıçŭn kaşr-ı muḫaccer
- 4683 Degŭl kaşr-ı muḫaccer kaşr-ı billŭr
Yaḫ ile berf olur “nŭrun ‘alā nŭr”

⁹⁸⁴ Başlık: -A⁹⁸⁵ olmağa eṭfāl-i encŭm : eṭfāl-i encŭm olmağa A

- 4684 Yaḥūd Mehdi zamānıdır ki devrān
Bahār oldu kış içre bāğ u būsān
- 4685 Ḥamākat üzre ğamdan çarḥ-ı bed-kîş
Degirmende ağarmış rîş-i teşviş
- 4686 Degül fer ḥavf-ı kaḥḥ ecline gerdün
Saçar destās-ı mihr ü mäh ile un
- 4687 Şitāy ile veyāḥūd cengider yaz
Olur mı bir kebüter birler şeh-bāz
- 4688 Şular perçini olmışdur girihler
Girihler şoñradan ğirü zirihler
- 4689 Ya Mışrî cündidür kim vaḫt-ı cevlan
Geyer arḫasına pülād-ḫaftān
- 4690 Çü gördi Rüstemi bād-ı şitānuñ
Ziyāde kuvvetin ol pehlevānuñ
- 4691 Olur Rüyinten-i İsfendiyāri
Ki tîğ u tîr aña itmeye kārî
- 4692 Egerçi tîğ-i Behmen gāh-i kerdür⁹⁸⁶
Velî taşā irişse kend-i terdür
- 4693 İki yüzlü yoḫ anda gerçi mir'āt
Velî bir daḫi baḫsañ yüz biñ āfāt
- 4694 Şu tuğyān ile şan kim oldu nerre
Aḫar bend itnese bād anı şerre
- 4695 Veyāḥūd şan şitā bir merd-i meydān
İki yaḫ pāredür āyine raḫşān
- 4696 Muḫaşşal çün şitābı kışladılar
Şanasın zevḫı şevḫe eşlediler
- 4697 Be-nāgeh 'ıyş u 'işret eyler iken
İkisi zevḫ u şoḫbet eyler iken

⁹⁸⁶ gāh-i kerdür: kār-ı keserdür E

- 4698 Meger mekr itdi bu devr-i dü rengi
Yüzini Rūmiyiken kıldı Zengi
- 4699 Bilün zîrâ budur fi'li cihānuñ
Bulur mı kimse hergiz kavlin anuñ
- 4700 Meger varidi ol şehr içre bir zen
Ki biñ dîn ehline olmışdı reh-zen
- 4701 atı mekkāreyidi hem çü Hārūt
Gözinde derc olunmuş sihr-i Mārūt
- 4702 Gözi hindūsi aşd eylerse dīne
aşınuñ çīniyile ide kīne
- 4703 atı bāıl-şikest ider belādur
Bütün dünyāya Hādan şan azādur
- 4704 Ne yirde kim göreydi şūret-i hūb
Daı hem ma'nide olaydı mergūb
- 4705 ıkarurdu ayak badıda badan
azanur bī-tekellūf nānı tadan
- 4706 Meger varidi bir Bezzāz-ı nā-pāk
Yoğidi havfı Hādan atı bī-bāk
- 4707 Elinden ba halāş itmezdi bir zen
Yere eylerdi ger biñ olsa gökden
- 4708 Olursa ger üçünci gökde Zühre
İde havf ile biñ kez çāk-ı zehre
- 4709 Varidi yüzden artu hādimi çok
Birinūñ mişli yüz beglerde bir yok
- 4710 O hādimlerde bir merd-i hiyel-hāh
İdüp mekkāre-i zen olgıl āgāh
- 4711 O resme itmişdi itişāşı
amu 'ām içre olmışdı hāşī

- 4712 azāyile meger vařını Mihrūñ
İřitmiř nāgehān ol hūr-ı ihrūñ
- 4713 Mey-i ‘aşkın iup mestāne oldu
Meh-i nev gōrdi şan dīvāne oldu
- 4714 ü oldu āre ün fi‘l-i tebāha
Tebāhūñ āhiri irmez mi āha
- 4715 Biraz fikr itdi fi‘lin evvel āhir
Tefahhūs eyledi pinhān u zāhir
- 4716 Bunı fehm itdi derdine o řeytān
Bulur dermān eger luft itse Raħmān
- 4717 Zeni da‘vet idüp in‘ām u iřsān
İder ol hadde kim yok ‘add u pāyān
- 4718 ü kāfir hālin añlar ol la‘īne
Ki pūr-kīnidi ol hod ehl-i dine
- 4719 Meger görmişidi hammām ire Mihri
Ki řandı řāh-ı baħr ol hūr-ı ihri
- 4720 Güle kim beñzedür ol gül‘izārı
Yüzi yok ande bulsun gül-‘izārı
- 4721 Didi himmet iderse şeyh Necdī
Gōresin cid iinde hoş u vecdi
- 4722 İdüp Bezzāzı dilden řād u hāndān
Didi cān ‘ıydı ebrūsına urbān
- 4723 Sürüp irdi o dem kim ol iki yār
Biri güldür birisi bülbül-i zār
- 4724 ılup fūrat fenāsından ferāgāt
Bekā-yı vuşlatı idüp firāset
- 4725 Tevaqquf birle ol muhtāle-i devr
İrüp virdi selāmını ‘ale‘l-fevr

- 4726 Du'āya ağzını açdı o qahbe
Hemāna 'aql u dīni şaldı nehde
- 4727 Didi boyda iki göz naḥl u şimşād
Olasın serv gibi ğamdan āzād
- 4728 Murād-ı dil bu qavlüm maqbūl
Olur qāyil ki olmaya medḥūl
- 4729 Diyüp ol deñlü itdi 'özri lengi
Ağzından dür yirine dökdi sengi
- 4730 Vefā gördi güzel līkin ḥayāsuz
Meşeldür didi bal olmaz belāsuz
- 4731 Dönüp didi Vefā ey mäh-şūret
Yüzünde ṭali' ancak ḥüsn-i sīret
- 4732 Tevaqquf eyle maqşūduñ bilinsin
Eger maqdūr ise ānī kılınsın
- 4733 Urup baş el öpüp dir ey Hudāvend
Saçundan bir girih biñ gerdene bend
- 4734 Günūñ günden Haq efzūn ide māhum
Quluñ çok bir ile ben pādīşāhum
- 4735 Cemālūñ eylesün mähı münevver
Muqābil ḥüsnüñe çün mihr-i enver
- 4736 Murād olursa qaşdım devletüm var
Perī cem'iyetine da'vetüm var
- 4737 Budur maqşūd-ı Mihr-i mäh-pāre
İde bir pāre ol ümīde çāre
- 4738 Varup ursa 'arūsa Mihr ide meyl
Yüz açmazken ṭulū'a mihr-i fi'l-leyl
- 4739 Muḥabbet birle Mihr idüp 'ināyet
Vefā idüp vefā ide himāyet

- 4740 Gelürse Mihr yirden ben ğubārı
Çıkarup çarḫa vire i‘tibārı
- 4741 Ṭulū‘-ı kevkebüm evc-i şerefde
Olur Mihr olsa ṭālī‘ ol ṭarafda
- 4742 Vefānuñ göñli oldı kim vire Mihr
İde ‘arz ol arada çün melek-çihr
- 4743 Velī varmağičün Mihr ol araya
Bu fikr ile rızāsı yok o rāya
- 4744 Velīkin ṭa‘n ile döndi Vefāya
Didi ḫo Mihri vü yüz ur ḫafaya
- 4745 Didi mihr-i felek-tāb-ı ḫamer-ruḫ
Ḳazā yayı saña urmadı mı oḫ
- 4746 Ferāmūş eyledün cevr ü cefāyı
Arayup bulmaduñ mihr ü Vefāyı
- 4747 Taḫammül eyledüñ çün cevr-i devre
Biḫār-ı ğamda varmaduñ mı ğavra
- 4748 Yine hem-dem olalım mı belāya
Ġıdaya ḫarşu varup ejderhāya
- 4749 Bizi bunda ğarībi⁹⁸⁷ kimse bilmez
Ba‘īdüz zeyle ḫār-ı ṭa‘n olmaz
- 4750 Görür mel‘ūne Mihrüñ mihrı yok ḫiç
Vefāya baş urup eyler serin piç
- 4751 Didi luṭf u kerem it ey cihān-ğir
Fu‘ādum aç luṭfuñla ḫılup sīr
- 4752 Bir iki sâ‘at itsün ‘ursi teşrif
Cülūsı idelüm biz daḫi taḫfif
- 4753 Velī Mihrüñ dili sūzānidi key
Gözi nārına āb-feşānidi key

⁹⁸⁷ ğarībi: ğarībiz E

4754 Düzüñdi ħalvetinde ħoş kuşandı
 amu yügrükleri Mihre kuş indi

E_188a **Der-Şıfat-1 Tezyin-i Mihr-i Dil-ber**⁹⁸⁸

- 4755 Getürdi şüret-i tezyini resme
 İki kaşına evvel çekdi vesme
- 4756 Degül vesme ki tāvüs-ı müretteb
 Görenler rāğıb ola ol murağğab
- 4757 Daħi hem sürmedār itdi gözün ol
 Bezer ħavrā-yı ‘adnāsā özin ol
- 4758 Şunup destine ħançer şanki Kāvüs
 Per-i tūti olur çün demm-i tāvüs
- 4759 Gözi Mūsı vü kaşı nün-ı Hārūn
 Egüp ser secde kılmış çarħ-ı gerdūn
- 4760 Ya çekmiş iki gülbün āramide
 Nesim-i nār ile her sū ħamide
- 4761 Zemīn-i sīmi iki Rūmī yaprak
 Eger beñzerse gül başına toprak
- 4762 Berāt-ı ħüsne Yaħūd iki tuğrā
 ıyās-ı ħüsne şan kübrā vü şuğrā
- 4763 Ruħın gül-güne birli itdi gül-gün
 ħayāl-i ħaş ile şan tab‘-ı mevzūn
- 4764 Dokındı⁹⁸⁹ gūşına bir dāne lü‘lü‘
 Bahādan düşdi gevher oldı ālu
- 4765 Virür ol māha zīnet dürr ü gevher
 Şanasın her biri necm-i ezher
- 4766 Giyer birbiri üzre ħizz u dībā
 Gören eydür zihī ħüsn-i dil-ārā

⁹⁸⁸ Başlık: -A

⁹⁸⁹ Dokındı: okındı E

- 4767 Düzindi vü kuşandı çün o dem Mihr
Yaşındı bürka'ile çün perî-çihir
- 4768 Vedâ' idüp Vefâ didi ey şâh
Belâlardan kazâlardan bir Allâh
- 4769 'Înâyet ide yüz dürlü 'avnı
İki harf ile iden mülk-i kevni
- 4770 Didi mel'üneye taşra turuñ siz
Ki 'ursuñ çömlegin oda uruñ siz
- 4771 Çü gitdi ol Mihr didi Vefâya
Ki ey zâtuñ ola maẓhar şafâya
- 4772 Egerçi vermiş olduñ baña destür
Olur havfum ki benden olasın dūr
- 4773 Görüñdi çeşmüme aramız faşl
Ola ẓatı' aradan ref' olup vaşl
- 4774 Yağında görmeyem gibi yüzüñ ben
Dağı gūş itmeyem gibi sözüñ ben
- 4775 Diyüp ağladı şarmaşdı Vefâya
O dağı Mihre şarmaşdı çü sâye
- 4776 Çeküp birbirini itdi der-âgūş
İki cânibde ẓopdı şevk ile cūş
- 4777 Ne yüzden idesin sen kıl ile ẓâli
Ki şıgmaz araya bir kıl budur hâli
- 4778 Ağız bir eyleyüp buseyle ol dem
Bir oldu şanki iki mîm-i müdgam
- 4779 İkisini görenler şandılar bir
Diyemezler kıla kim araya gir
- 4780 Vefâ eydür eyâ cân u cihānum
Yüzüñ hūrî özüñ bāğ-ı cinānum

- 4781 Egerçi virmiş ol dem saña destür
Hâkîkatde sūrî eyledem dūr
- 4782 adun fikri beni āvāre kıldı
İki göz iki aş bî-are kıldı
- 4783 Dilümden uğradum derde dirîgā
Şafāmuz uğradı gerde dirîgā
- 4784 Dirîgā ne olursa bana benden
Beni dūr eyledim destümle senden
- 4785 azādan ey felek arhuñ yıkılsun
Şu‘āi mihr ile nāra yaılsın
- 4786 Benem ol bî-kes ü pejmürde yapraq
Başına öz eliyle oya topra
- 4787 Bu yaña añma Mihri eydür ey ar
Bozulsın ar olup ısm itdügin tar
- 4788 Şehādet eyledi cümle cevāri
Münevver albe gūyā hep şevāri
- 4789 Ki vardur bir vaşluñ iftirāı
Şeref üstine gālib itirāı
- 4790 O demde arturup derd-i şudā‘ı
acuşdılar oıyup elvedā‘ı
- 4791 Mihir gitdi Vefāyı odı tenhā
Şanasın āfitāb-ı evc-i a‘lā
- 4792 Öñünce sāhire ardınca dil-dār
‘Aīb-i şebde şan mihr-i pūr-envār⁹⁹⁰
- 4793 Girüp bir bāb-ı ‘āliden sarāya
Şalar Mihr-i dil-ārā anda sāye
- 4794 Geçerler bir açın anda apanuñ
Gelür mi fikri a‘dādı yapanuñ

⁹⁹⁰ pūr-envār: pūr-enver E

- 4795 Görürler ‘âķibet bir beyt-i ‘âlî
Anı lâyıķ maķâm itse e’âlî
- 4796 Oturmuş şadrda bir âdem-i merd
Özi fikrinde ‘âlem içredür ferd
- 4797 Mülebbes cismi hep dîbâ vü eksün
Müzehheb âsumânî şanki gerdün
- 4798 Görünce Mihr oldu öñ ü yañu
Refîķa refķ ile ister nedür bu
- 4799 Bilüp tekşîf ide ħâlini hep
Göre fikr ile aķvâlin müretteb
- 4800 Hemân-dem ol la’ine çıķdı evden
Perî birle ķalur ol dîv-i reh-zen
- 4801 Revân çıķdı vü berkitdi ķapuyı
Muĥabbetden yapar ya’ni yapuyı
- 4802 Çü gördi ol işi dil-dâr-ı mehveş
Mihirdir oldu şan bir pâre âteş
- 4803 Görür kim lu‘bet-i şeng-i zamâne
Diler kim ķan ile ķana ķana
- 4804 Didi dilden ‘acebdür çarĥ-ı eflâk
Helâk-i cândur ġâyet de çâlâk
- 4805 Görür Bezzâz anı kim sürülüp dün
Toġar ķutsuz başına bir ‘aceb gün
- 4806 Ayaġ üzre turup Mihre himâyet
İdüp başdan aşı bî-ĥadd ü ġâyet
- 4807 Eyitdi merĥabâ ey mihr-i a‘zam
Revâmıdur ķılasın ķahr-ı âdem
- 4808 İşitdüm çün cemâlün vaşfını ben
İş elden gitdi kârım oldu şiven

- 4809 Boyuna beñzedi çün naḥl-i bī-yār
Aña eller qarış virür ne kim var
- 4810 Tütalum indi zenbīl ile her māh
Begüm yirden mi çekdi nāle vü āh
- 4811 Baña ğamzeñden irdi bir ‘aceb tīr
Toğuz kalķanını çarḥuñ ide bir
- 4812 Melek pervānedür pervāne-i zār
Koyup vechüñ giderse nūr fi‘n-nūr
- 4813 Қаşuñ yayını yaş şayduñ elinde
Ki çeşmün siḥr ü efsūni dilüñde
- 4814 Tüvānā olan olur mı zebūn-gīr
İder mi қаşd-ı şayd-ı lāğara şīr
- 4815 Gözüñ şırnağa almış tīr-i peykān
Gerek ‘uşşāķ cisminden ala cān
- 4816 Diler zülfüñ dilüm bir kayd ile bend
İde gerçi bir olmaz kayd ile bend
- 4817 İşitdi bu sözi anda cānān
Dime cānān ki oldur şāh-ı ḥübān
- 4818 Қатı ğamdan nigārın oldı ḥandān
Ufuқdan berķ olur şan kim dıraḥşān
- 4819 Bu vardur kim қатı hiddetde şādī
Olur қатı ğāzabuñ añla rāzi
- 4820 Çü gördi dehr özine bī-müdārā
Telaṭṭuf kıldı lā-büd şikāra
- 4821 Çü ser-keşlikdeyiken eyledi germ
Қатı gönliñi kıldı mumveş nerm
- 4822 Çü ṭālib oldı vaşlına nigāruñ
Ḥatādur her işi çün nā-bekāruñ

- 4823 Cevābında didi Mihr ey cüvān-baht
Saña t̄ac ola devlet ḥ̄ācelik taht
- 4824 Kenīzekden bu dem dem oldu cārī
Geçer çün çoğı gitdi azı bārī
- 4825 İki gün çok degül şabr u şitābı
Çeküp gör şoñra māh u āfitābı
- 4826 Gerekdür çekmek evvel şiddet-i dey
Ki tā engürdān ḥāşıl ola mey
- 4827 Gerekdür çekmek evvel rüz-ı fūrkat
Ki tā ola müyesser verd-i vuşlat
- 4828 Gerekdür çekmek evvel ḥurkat-ı rüz
Ki tā keşf ola mihr-i ‘ālem efrüz
- 4829 Gerekdür çekmek āzār-ı muğaylān
Vire el tā tavāf-ı Ka‘be-i cān
- 4830 Bu leylī zülf olur ol deñlü efsün
Ki tā şūrīde Bezzāz oldu mecnün
- 4831 İki itmez sözini çār u nā-çār
Olur t̄abi‘ ol bī-iḥtiyār-ı yār⁹⁹¹
- 4832 Şu ‘āşık kim ola ‘aşkında şādık
Olursa cāhil ide ‘aşq ḥāzık
- 4833 Eger beñzerse bebr-i Berberīye
Bırağır anı vehm-i ser-serīye
- 4834 Koyalum Mihri azmidüp Vefāya
Cefādan nice ider gör şafāya
- 4835 Vefā gördi ki Mihrün gelmesi yok
Taḥammül itdi oldu muntazır çok
- 4836 Çü gördi gelmedi Mihr-i dil-ārām
Nice itsün olur mı bī-dil ārām

⁹⁹¹ Olur t̄abi‘ ol bī-iḥtiyār-ı yār: Olur bī-iḥtiyār ol t̄abi‘-i yār E

- 4837 Su‘āli eyledi eṭrāfa çendān
Cevāb olmaz velī derdine dermān
- 4838 Dediler yok mudur anuñ kardeşi hīç
Degül kardeş ki yoçdur hāldeşi hīç
- 4839 O bir mel‘ūnedür şeyṭān bil anı
O evvel aña şeyṭān oldu şāni
- 4840 Diyince bildi şeh-zāde nedür hāl
Taḥammül idüp itmez kīl ile kāl
- 4841 Degül hācet ki ola yine tafşīl
İder icmāl-i hāl ol vaz‘ı tekml̄
- 4842 Ki vaz‘ı māzīyle mā-mezādan
Geçüp hūsn-i rızāyile kazādan
- 4843 Ki evvel üzre ‘ahd olındı
Nice ‘ahd olma ğāyet cehd olındı
- 4844 Getürdi atları⁹⁹² bir gizli yirde
Ṭutup kıldı tevaḳḳuf bāb-ı serde
- 4845 Tevaḳḳuf eyleridi kim çıça Mihr
Güneş gibi toğa ya ol kamer-çihr
- 4846 Vefā miskīn tevaḳḳuf itdi kim leyl
Geçe vü Mihr ide kendüye meyl
- 4847 Ḳulağına irişdi nā-gehāni
Şadā-yı ‘ıyş u nūş-ı kāmranī
- 4848 İrince ḳalbi ğāyet oldu ğamnāk
Olup tiğ-i ğam ile hātırı çāk
- 4849 Benüm didi ‘acebdür hāl ü zārum
Ġam ile guşşa dün ü gün yār-ı ğārum

⁹⁹² atları: -A

- 4850 anı Şeh-zādelikle tāc u tahtum
Bile anlarla bile ‘izz u bahtum
- 4851 amudan oldum āvāre n’idem ben
Yiter ekdüm vefāsuzdan n’idem ben
- 4852 ü zīni atmaz iken sayāğuma
Elümle balta urdum ayağuma
- 4853 Gelip ekdi belā-yı dil başuma
Ki gence ac iken oydum yaşuma
- 4854 Bilmiş iseñ beni var eyleme yād
Efendi uluñ isem eyle āzād
- 4855 Gezersen bī-ser ü pā mest ü hayrān
Belā-yı derd olupdur baña dermān
- 4856 Nice olam ğamınuñ hem-demi ben
urı yire nice sürem gemi ben
- 4857 Vücūdum nār-ı cevri birle sūzān
Cehennem görse olurdu girizān
- 4858 Her aşun uzı vardur uzsuz olmaz
Yazın def’-i harāret buzsuz olmaz
- 4859 Bahā isterken irdüm bu bahāya
Şanup tiryāk irdüm ejderhāya
- 4860 Başına isteyen Hādan azāyı
Şatun alsun eli birle belāyı
- 4861 O kim cismüm iün rū-ı revāndur
Gözine an görünür aşd-ı cāndur
- 4862 Saı birle iderse bend-i şādī
Bulamam Őeşder-i ğamdan ğüşādī
- 4863 Olup bir yıl eh-i Mağrib muşāhib
Nice biñ biñ ider Mihre mevāhib

- 4864 Şeh ola kâdir cümle hâle
Daği 'âşık ola ehl-i cemâle
- 4865 Zevâl irgürmemiş ola Mihre
İderken naqs-ı kâmil mâh-ı dehre
- 4866 Daği şubh u mesâ Zengiyle şöbet
İde hem nice nice 'ıyş u 'işret
- 4867 Cemâl ola cimâ' olmaya mı hiç
Ne câhil ola gerden eyleye piç
- 4868 Cihân fettânıdır halk-ı zamānuñ
Dürüldi defter-i emn ü emānuñ
- 4869 Kılı kıldan yarup vehm ile çün berķ
İderler mû-miyānı müydan farķ
- 4870 Yoğ iken yāruñ ağzı derd-i buse
İderler göz irer mi gör füsusa
- 4871 Ya nergis çeşmiyiken 'ayn-ı fettân
Mu'ayyen olduğu meshûr u hayrân
- 4872 Güneş gibi zevâl-i mihr-i zâhir
Nitekim naqs irişmek mâha bâhir
- 4873 Giceler dâyim ol 'ıyş u vefâda
Olam ben gün-be-gün hicr ü belâda
- 4874 Bu dirlikden ölüm yeg baña elhaķ
İlâhî hâlûme raħm eyleyüp baķ
- 4875 Zenüñ yâr olması merde hemîndür
Ki bunlar nâķışât-ı 'aql u dîndür
- 4876 Ki bunlaruñ işi merde aķındur
Dişiden dūr olan Haķķa yakındur
- 4877 Turup⁹⁹³ anları eylerken tezekkür
Girü her bir sözinden biñ tefekkür

⁹⁹³ Turup: TutubE

- 4878 Be-nāgāh irdi h̄'abun pehlevānı
Cemī'-i ğafletūñ şāhib-ķırānı
- 4879 Şalup tıġı kaçurdu cünd-i 'aķlı
Mişāliyle hayāle geçdi naķlı
- 4880 Çü göz yumdu Vefā Şāh anda çālāk
İrişdi nā-gehān bir Düzd-i nā-pāk
- 4881 Tırur bir yirde gördi bir yegāne
Velīkin nevm-i ğālib çeşm-i cāna
- 4882 Tutar destinde iki esb-i rehvār
Şanasın her biridür bād-ı refār
- 4883 Hücūm-ı nevm ğālib cān u dilden
'İnān-ı ihtiyārı varmış elden
- 4884 Görüp 'ıtlākda 'avn-ı 'inānı
Taķayyüdden ħalāş oldu revānı
- 4885 Degüldür fevt-i fırsat çünki ma'ķūl
Ehāliden de hem-çün oldu menķūl
- 4886 Süvār oldu birine anuñ ol dem
Sevindi t̄ali'ine oldu ħurrem
- 4887 Dilerdi kim ideydi 'azm ile geşt
Geçeydi seyr idüp çok kūh ile deşt
- 4888 Çıķageldi hemān mihr-i perivār
Gören Mihri didi bunda perī var
- 4889 Görüp⁹⁹⁴ Düzdi binüp ata kaçar tiz
Şanasın perr ü bālı var uçar tiz
- 4890 Taşavvur itdi anı kim Vefādur
Başından ayāġa zevķ u şafādur
- 4891 İdüp ol esb-i şeb-rengē ħiķābı
Alup ķande kaçarsın āfitābı

⁹⁹⁴ Görüp: Görür E

- 4892 Benüm cānum alup ҡande ҡaçarsın
 Ҙanat cān sebzezārında açarsın
- 4893 Görür ğālib cefāsı yoҡ vefāsı
 Kūdūret ğālib olmış yoҡ şafāsı
- 4894 Didi sırrile ol dem mihr-i dildār
 Ne gördi ki Vefā Şāh-ı melikvār
- 4895 Diyince gördi kim hayli uzandı
 Uzanmağ añma kim hayli özendi
- 4896 Hemān-dem Mihr bindi ol birine
 Tağılmış ‘ağlı cem‘ oldu yirine
- 4897 Vefāyı şandı terk itdi vefāyı
 Diler kim artura hier ü cefāyı
- 4898 Yağın ol dem şanup düşdi ayağa
 Gice içre yüzi beñzer çerāğa
- 4899 Bu yaña Mihr eydür gitme ey şāh
 Hıtağlardan seni hıfz itsin Allāh
- 4900 Neyiçün ҡağıduñ sırrı ‘aceb ne
 Günehsiz böyle hışm itmek sebeb ne
- 4901 Bu söyler aña ol ırmaz giderdi
 Çoğidi havfı eglenmek ne derdi
- 4902 Didi vehm ile sū-i zan idübdür
 Egerçi sū-i zan itmek edebdür
- 4903 Didi Hıağ: “İnne ba‘dez‘-zanni işmün”⁹⁹⁵
 “Mine‘l bühtāni haddü‘z-zanni resmün”
- 4904 Girü fikr eyleyüp dir ey vefādār
 Degülsin hāl u bālūmden haberdār

⁹⁹⁵ Hucurat 49/12 Ey iman edenler! Zannın çoğundan sakının; çünkü bazı zanlar günahtr. Gizlilikleri araştırmayın, birbirinizin gıybetini yapmayın; herhangi biriniz, ölmüş kardeşinin etini yemekten hoşlanır mı? Bak bundan tiksindiniz! Allah’a itiatsızlıktan de sakının. Allah tövbeleri çokça kabul etmektedir, rahmeti sonsuzdur.

- 4905 Kenār itme günāhı olma dil-rīş
Getürme yok yire ortaya teşviş
- 4906 Kaçar ol bu kovar tā āhır-i leyl
Görince tal‘atın çün şubh ider meyl
- 4907 Bu sözdeyken görindi nūr-ı raḥmān
Gice güm oldu şan kim cünd-i şeytān
- 4908 Şanasın mihr ferrāş-ı Hudādur
Yaḥūd āyīne-i ‘ālem-nümādur
- 4909 Cilādur şanki elvāh-ı cihāna
Ya şankim mühre evrāk-ı zamāna
- 4910 İrüp burcına şādī birle nāhīd
Zümürüd tahta geçdi şanki Cemşīd
- 4911 Çü açıldı şabāh ü oldu peydā
İrişdi mihr-i ‘ālem-tāb gūyā
- 4912 İrişdi vü degül görđi Vefā ol
Vefā ummağ degül bil bī-şafā ol
- 4913 İrince kul gibi indi hemān-dem
Baş urdı vü didi ey şāh-ı a‘zam
- 4914 Suçumuz oldu ma‘lūm ey güzel şāh
Meded ‘afv it kuluñ “estağfiru’llāh”⁹⁹⁶
- 4915 ‘İnāyetdür tolu zāt u şıfatuñ
Kesülmez ayağı bir sürçen atuñ
- 4916 Ne buyurdıysa la‘lüñ cānüm üzre
Saçun küfrine yir imānum üzre
- 4917 Beni öldürme ey şāh-ı felek-şān
Ki sensin ‘ālem cān ü cānān
- 4918 Bunı didi iderken āh u feryād
Niķāb-ı Mihrüñ anda oldu ber-bād

⁹⁹⁶ İbrahim 14/41 Rabbimiz! Hesap kurulacağı gün beni, anamı, babamı ve mü’minleri bağışla.

- 4919 Meger gül yaprağını aldı şarşar
Ya tūtī şayd ider şan dīv-i şarşar
- 4920 Ya şankim bürka‘idi şekl-i Pervīz
Kapar Şāpūrdan bād-ı seher-ḥīz
- 4921 Ne gördi geldi bir şūret-i zuhūra
Tecellī pertev itdi şanki Tūrā
- 4922 Açıldı çünki çihri-i Mihr ol dem
Cihānı yaqdırdı sūz ile dem
- 4923 Boynını aıladı vālā maḥaldür
Saçını bildi kim tūl-ı emeldür
- 4924 Görür servi yimiş virmiş kamerden
Egerçi serv olur ḥālī şemerden
- 4925 Görüp çün gitdi⁹⁹⁷ ‘aqlī derdmendūñ
Elin almak hoş olur müstemendūñ
- 4926 Diyüp saçtı⁹⁹⁸ yüzine şu nigārın
Güli dilden götürdi guşşa ḥārın
- 4927 Elinden almayup viridi ol atı
Vidā‘ itdi vü sürdi gitdi katı
- 4928 Sipās ile didi dönme degül düz
Şükür Ḥaḳḳa ki semtüm pāk ü düpdüz
- 4929 Naşībümdür bulur beni Vefā Şāh
Degül yoldan girü dönme baña rāh
- 4930 Yiyüp evvel kadem rāhuñ ğamın key
Ki zīrā her devānuñ āḥiri key
- 4931 Libāsum zen libāsı yeg degüldür
Er olmayan efendüm beg degüldür

⁹⁹⁷ gitdi: girdi E

⁹⁹⁸ saçtı: saçdı E

- 4932 Çü telbīs-i libās ile mülebbes
Olam el arķası yire ķonup bes
- 4933 Dönüp merdāne gösterdüm özüm ben
O vaż‘a vaż‘ idem cümle sözüm ben
- 4934 Vefā Şāhuñ ki Düzd aķz itdi atın
Bile sāz u silāķ u cümle tātın⁹⁹⁹
- 4935 At ile sāzı iķsān idicek Mihr
Alup Düzdi ‘āletın hep ol peri-ķihr
- 4936 Ere ne cümle esbāb-ı müzeyyen
Egerçi erligi zāhir mübeyyen
- 4937 Dime erlik müzekker olmadandır
Müenneşdür nice virür şadef dür
- 4938 Geyindi sāz-ı ħarbi egnine cüst
Ki cest itmekde cüst idi degül süst
- 4939 Hadīd-i hiddet ıssı aldı bir seyf
Kimün ħaķķında çıķsa biñ diye ħavf
- 4940 Geyindi vü ķuşandı ħün tamāmet
İrişdi ibtidāsı tā nihāyet
- 4941 Öñünden Mihr sürdi atını germ
Ki muħkem taşı eyler mümveş nerm
- 4942 Beş on gün Mihr bu ħāl ile sürdi
İraķ yirden gözi bir şehri gördi
- 4943 O meh cehd itdi tā ire o şehre
Ki ħüsn ile vire ol şehre şöhre

E_195a Der-Şıfat-ı Şeb¹⁰⁰⁰

⁹⁹⁹ tātın: yātınE

¹⁰⁰⁰ Başlık: -A

- 4944 O Mihr¹⁰⁰¹ irmeden şehre şeb irdi
Sipāh-ı Ehremen haşnına girdi
- 4945 Ğurāb-ı şeb yayup perrin cihāna
Urundı nekbet-i rengin zamāna
- 4946 Ğurūb-ı mihr için çarh itdi mātem
O yas için¹⁰⁰² karalar geydi ‘ālem
- 4947 Ğurūb-ı şemsi şankim itdi tibyān
Kelāgun fi‘li kavli şerri ağlan
- 4948 Ya itdi beyzāsını zir şeh-per
Ki tā hāşıl ide bir şāhin-i zer
- 4949 Diler pervāz ura meşriğden ānī
Kona mağribden¹⁰⁰³ tuta āşiyānī
- 4950 Şeher şanma çü gördi peçesinde aķ
Degüldür kendinün şanup olur ‘aķ
- 4951 Uçup kaçdı şanasın murğ-ı ‘anķa
Ki itdi māverā-ı Kafi me‘vā
- 4952 Çü şülüş leyli geçdi Mihr andan
Görüp bāb-ı muķaffel bezdi cāndan
- 4953 Ki maşşūr idi zirā cümle¹⁰⁰⁴ ol şehr
O şehr üstine yoķdur şöhre-i dehr
- 4954 Didi Mihr-i melek bu tāli‘i şüm
Beni ādem içinde kıldı meş‘üm
- 4955 Beni maħrūm kıldı hānumāndan
Süre cānum ister cihāndan
- 4956 Vefādan Mihri şaldun iftirīķa
Nice şabr ide cānum ihtirāķa

¹⁰⁰¹ O Mihr: O perī E

¹⁰⁰² yas için: tasayçün E

¹⁰⁰³ mağribden: mağribde E

¹⁰⁰⁴ cümle: -A

- 4957 Bunı dirken irer çeşmine uyhu
Ki bî-h̄'ab idi bir kaç gün o meh-rū
- 4958 Sa'âdet necmi gibi Mihr-i a'zam
Olur havrâ ile seyrinde hurrem
- 4959 Ne hikmetler ider gör hikmet issi
Ne kâdirdür işit gör kudret issi
- 4960 Muqayyed ol Hâkuñ taqdîrine baq
Ki ne ihsânlar eyler zât-ı muṭlaq

E_196a **Der-Şıfat-ı Pâdişâh-ı Mihr-i Gerdend-i Der-Ān-ı Şehr**¹⁰⁰⁵

- 4961 Beyân iden bu sūruñ bāb u faşlın
İşitdük böyle yazmış fer' ü aşlın
- 4962 Hılâf-ı 'âdeyi 'âdet idüp hep
İdüp tedbiri tertib-i müretteb
- 4963 Qamusı sâlik-i rāh-ı tariqat
Olup pertev salup mihr-i haqîqat
- 4964 Çü şem'-i Nūr-ı Haqdur 'aql-ı idrāk
Degül bir zerre mihr-i heft eflāk
- 4965 Qadîmi büyidi anlarda erkân
Qaçan kim hâdiş olsa mevt-i sultân
- 4966 Fenâ bezminde çün kim mevt-i şâkî
Şunar ke'si qalur mı anda bâkî
- 4967 Eger yüz oğlı olsa pâdişahuñ
İki ruhsârı 'aynı mihr ü mâhuñ
- 4968 Qamusı lâyıq olsa taht u tâca
Ola câmi' daği bâc u harâca
- 4969 Qabül olmaz eger maqbül olsa şâh
Nücüm-ı ceş içinde olmağa mâh

¹⁰⁰⁵ Başlık: -A

- 4970 Çü mâtem müddetini geçdi devrân
Sürür u ‘ıyş toħmını saçdı devrân
- 4971 Seherden cem‘ olup a‘yân u erkân
Olur her biri başqa başına ħân
- 4972 Urup yüz cengiçün ser-cümle ‘asker
Gelüp fi‘l-ħâl¹⁰⁰⁶ at arkasına yek-ser
- 4973 Ki şan ceng itmege düstür u a‘yân
Geyüp ħaftân u yek-ter şanki ħaftân
- 4974 ‘Alemler ħâmetin¹⁰⁰⁷ tutdı bālâ
Şanasın şalınur ħävüs-ı ra‘nâ
- 4975 Ola tozdan semâ çün âbnüsî
Çalarlar sinc u şurnâ ħabl u kūsî
- 4976 Tıutup saçı elinde cümle erkân
Saçalar başına bî-ħadd u pâyân
- 4977 Ķapuyı açdurup taşra çıkarlar
Çıkınca çevre eħrâfa baħarlar
- 4978 Ķapuda ger bilmiş olsun yaħūd yād
Neyise bende olsun yaħūd âzād
- 4979 Anı sultân idüp ser-cümle ol ħavm
İrerler ‘ıyda tıutup nice gün şavm
- 4980 Serîre cân u dilden iltüp anı
Aña teslîm eylerler cihânı
- 4981 Gerekse zâlim olsun merd-i bî-dād
Veyâħūd ‘âdil olsa eyleyüp dād
- 4982 Anuñ fevt olmayınca şâhlığı fevt
Olinmaz tâ irince zâtına mevt

¹⁰⁰⁶ fi‘l-ħâl: -A

¹⁰⁰⁷ ħâmetin: ħâmeti E

- 4983 Mütî' olup amusı Őaha münkād
O olup vehm ü belādan cānı āzād
- 4984 Meger kim emr-i tadīr-i Hūdāvend
Ölöp Şeh bulmamıŐlar aña mānend
- 4985 Çıkup bir iki gün çevre baarlar
O olup¹⁰⁰⁸ yüz Şu gibi dehre aarlar
- 4986 Üçüncü göz açup cümle 'asker
Çıkup yüz Şaf ola balandı Şaflar
- 4987 amu dir araż sen vir bize hān
Ki cism-i mülke zātı ola çün cān
- 4988 apu açup 'umūma çıkdı begler
Hāvās ile amusı cümle yeğler
- 4989 Olundı çünki teftiş ü tefahus
Kemāl-i fi'le olmadan tenaus
- 4990 Görürler ir melek-rū Őekl-i asen
Feleklerden gelür biñ yerden asen
- 4991 amu tasīn idüp zī-hüsni-Şuret
Diyüp asen ourlar hüsni-Őithat
- 4992 Bu Şuret ma'nevīdür pür-leāfet
Belālardan ilāhī anı dūr it
- 4993 aderden dūr idüp adre arīb it
Dil-i abāba ya Rabbi haīb it
- 4994 Diyüp atdan atarlar özlerin tīz
Sürüp yire öñinde yüzlerin tīz
- 4995 Bu yaña mihr-i 'ālem çın Şeherden
Saçı hindūsın itmiŐ çin Őeherden
- 4996 'İbādet eyleyüp nāz u niyāzı
İdüp yāda getürdi çoğ u azı

¹⁰⁰⁸ Olup: Urup E

- 4997 Tamām idüp yüzün döndi yapuya
İki çeşmün döküp karşı kapuya
- 4998 Diridi dem-be-dem rahmet saçılısın
İlāhî devletüm bāb-ı açılısın
- 4999 Görür fetḥ oldı kufı-ı bāb-ı devlet
Egerçi nice devlet āhiri let
- 5000 Hūrūş ile görür cūş itdi bir ceşş
Bire biñ olsa bilmez yād ile ḥ'ış
- 5001 Ki gök āhen çıkar¹⁰⁰⁹ mîr u sipāhı
Başar yirden tozı ḥurşîd u māhı
- 5002 Tolu zerrîn çaçal u zer-kemerden
Ki sözün sıgmaya tîğ u teberden
- 5003 Işıklar başda şavkı şanasın māh
Omuzda nîze gūyā āteşîn āh¹⁰¹⁰
- 5004 Kāmusı tîr-endāz u kavî-rāy
Ki tîr-i berķ olup kavı-i kuzah yay
- 5005 Kāmusı nîze-bāz u ḥarbe-endāz
'İkāb-ı çarḥı şayd itmekde şeh-bāz
- 5006 Kāmusı gürze beñzerdi girān-mest
Siper gibi musatṭah hep kavî-pest
- 5007 Müşebbeķ her zirih mānend-i cevşen
Ki dār-ı cenge revzen şem'-i rüşen
- 5008 Ḥaṭā itdim ne revzen şanasın dām
Olur düşmen şikār u şayd-ı in'ām
- 5009 Demedi ceşş-i rezm u ḥayli bezmüñ
Kāmu aşḥābı olmış ḥurrem 'azmüñ

¹⁰⁰⁹ çıkar : -A

¹⁰¹⁰ āh: māh A

- 5010 Vireydi yaydan bir t̄ire meydān
 7o7uz meydān kılurdı 7ar7-1 gerdān
- 5011 Girih a7sa 7alā7-1 7avsdan t̄ir
 7o7uz cev7en ola ol t̄ir ile bir
- 5012 7afasından 7ehũn n̄ize dime cem‘
 Ya7ar herbiri ba77a ba7ına 7em‘
- 5013 Teber ser-t̄iz olup verdi teberrā
 Teberrũkdũr da7i bed-ner tevellā
- 5014 Gũne7dũr sanca7 olmi7 7em‘-i nũh 7ā7
 Ki bayrak¹⁰¹¹ necm u sanca7 7ā7-1 āfā7
- 5015 O 7adde ke7ret ile 7ı7kdı ‘asker
 Ne milke girse 7urmaz¹⁰¹² ba7r ile ber
- 5016 Gũrũr 7o7ra teveccũh kendũye hep
 7ula7a girdi cũ7 evvel mũretteb
- 5017 7ũ 7oldı vehm ũ deh7etden dimā7ı
 Var iken 7avf u 7a7yetden ferā7ı
- 5018 Bulur hem 7ab‘-1 7āf̄isi tekeddũr
 Olurken yũsret-i ‘ũsre ta7assũr¹⁰¹³
- 5019 O demden 7o7ra indi cũmle erkān
 7amudan evvel irdi ehl-i d̄ivān
- 5020 Pey-ā-pey na77-1 a7vāli tamāmet
 Bilũr irdi nũhũsetden sa‘ādet
- 5021 Gũrũr 7ũn Mihr 7eh 7a7 lu7fını bol
 Dil ũ cān zerre zerre emrine 7ul
- 5022 İder ‘arız o dem ‘arz-1 libāsın
 Geyũp bi‘z-zāt 7aldı iltibāsın

¹⁰¹¹ bayrak: buyruk E

¹⁰¹² 7urmaz: yitmez E

¹⁰¹³ Olurken yũsret-i ‘ũsre ta7assũr: -A

5023 Kūşatdılar kemer kim heft cūşı
Virür bir kez gören biñ ‘aql u hūşı

5024 Daḥi başına t̄ac-ı p̄adişāhi
Mübārek ola deyü cümle şāhı

A_163a **Der-Şıfat-ı Evşāf-ı Esb-tāzī Rahvān-ı Bād-Reftār**¹⁰¹⁴

5025 İdüp alķış çekerler bir güzel at
İder bir toynağı biñ şāhı şeh-māt

5026 Süheyl itse torıǵa raḥş-ı destān
Ayağ saldırmaya aña çü sekrān

5027 Aķar şudur yürüyüp¹⁰¹⁵ itse seyrān
Segirdürse olur çün murǵ-ı perrān

5028 Şalınsa şanasın kebg-i derīdür
Olurdı rüz-ı meydān her deri dür

5029 Şabā-tek bād-ı reftār u seher-ḥīz
Kazā-peymā tarab-baḥş u dil-āvīz

5030 Dür-efşān ola çün raḥş-ı raḥşān
Ḥurūş u cūş ile şān ebr-i garrān¹⁰¹⁶

5031 Çü şeb-reng-i Siyāvūş āteş-engīz
Olur berķ-i revān çün raḥş-ı şeb-diz

5032 Revān olsa olur raḥşende na‘li
Döker bir ayağı biñ dürr ü la‘li

5033 Çıkan taşā tokındıķça zebāne
Şenā-yı şāhiçün beñzer zebāne

5034 Yağıya her ayağı oldu ser-küb
Segirdümde öñi ardıma maǵlūb

¹⁰¹⁴ E_198b Der-Şıfat-ı Esb-i Bād-Reftār

¹⁰¹⁵ yürüyüp: yorulup E

¹⁰¹⁶ ebr-i garrān: -A

- 5035 Kemer boynı şağrı gūyiyā ferş
Ki pāy-ı çār ile şan gevde bir ‘arş
- 5036 Egerçi cismi kuvvet içredür pil
Velī çapukluk içre şanasın yıl
- 5037 ‘Amūd-i çār ile cismi bir eyvān
Süvār olan aña olur Süleymān
- 5038 At üzre kim bakarsa pāyı tā fark
Diridi sür‘at içre şu‘le-i berķ
- 5039 O vech ile düşer devrine şahlık
Münāsib geldi Mihre pādişāhlık
- 5040 Gören dir kim muşavver nūrdur bu
Yaḥūd cennetden azmış ḥūrdur bu
- 5041 İki kola dizildi cümle ‘asker
Bir oldı şankim ḥalk-ı heft-kişver
- 5042 Yağar Mihr üzre vāfir dürr ü gevher
Virür şan māha nūrı mihr-i enver
- 5043 Şu ḥadde keşret üzre oldı işār
Olur pāmāl yilden şanki ezhār
- 5044 Kāmusına mehābet şaldı lerze
Nitekim dinme görse şīr-i şerze
- 5045 Hümādur şeh kanat açmış ‘uqābı
Özine nisbet etme āfitābı
- 5046 Nice nisbet idersin āfitāba
Leṭāfetden ‘izārı āfet āba
- 5047 Hümā şanma Hümāyūn-baḥtdur ol
Cihān milkinde şāḥib-taḥtdur ol
- 5048 Kāpusı ḥalkı yüz biñden daḥi çok
Birünüñ mişli biñ ‘ālemde bir yok

- 5049 Çü atın sürdi gūyā bād-ı şarşar
O rāha añā Allāh oldı reh-ber
- 5050 Çü gerdūn başına bir çetr-i şāhi
Tutuldı iki şemse mihr ü māhi
- 5051 Tutuldı başı üzre çetr-i şāhi
Nitekim sāye-i zıll-i ilāhi¹⁰¹⁷
- 5052 İder çavuşlar evvel du‘āyı
Du‘ādan sāniyā girü şenāyı
- 5053 Girüp ta‘zīm ile şehrūñ içine
Belürmez oldı taşu vü içi ne
- 5054 Sa‘ādet hürmet ile geçdi tahta
Nühūset dahl iderdi ‘izz ü bahta
- 5055 Başından buldı ziynet tēc-ı şāhi
Çudūmı birle taht-ı pādişāhi
- 5056 İderler devr idüp şehr-i sarāya
Felekden kim maķām olmış ol aya
- 5057 Kāpu kolların açup geldi vecde
Bu şükriçün kemerler kıldı secde
- 5058 Turup küngürler el açup niyāza
Ki tül-ı ‘ömriçün ol serv-i nāza
- 5059 İrişdi kaşr-ı firdevse çün ol hūr
Gören kaşr üzre dir “nūrun ‘alā nūr”
- 5060 Geyüp hil‘at başına aldı tēcın
Getürdi üç yılūñ bāc u harācın
- 5061 Eline şayd iderken alsa şimşir
Düşüp şimşiri altında yatur şir
- 5062 Bulup adlinde revnaķ cümle bişe
Ki tağda el urur mı gürg-i mişe

¹⁰¹⁷ 5050: -E

- 5063 Bulup bülbül bu ‘adl ile emānı
İderdi halka-ı mār āşiyānı
- 5064 Şu veche olmışıdi ‘adli meşhūr
Ki şeh-bāz ile pervāz itdi ‘uşfūr
- 5065 Koyun kurd ile oldılar bürāzer
Barışdı birbiriyle āb u āzer
- 5066 Yürür aç olmağile mişede şîr
Emerdi bulsa mādē mişede şîr
- 5067 Çü şahlık hāleti Mihre muqarrer
Olundı olmasın kışsa mükerrer
- 5068 Gör imdi nice oldı hāl-i ‘uşşāk
Ki anlardan pür-āvāz oldı āfāk

**A_164b Der-Şıfat-ı Mihr-i Pādişāhī Der-Çehār-Bāb-ı Hışār-rā Çehār-Çeşme-i
İlāhī ve Her Tāk-ı Çeşme-rā Naqş-ı Süret Hod ve Vıcdān-ı ‘Aşıkān-ı Şādıkān-ı
Nā-Mütenāhī¹⁰¹⁸**

- 5069 Seherden kim nigārîn iz şapıtdı
Ne iz şapıtma bir vech ile gitdi
- 5070 Ki cān gibi virilmezdi nişānı
Aña cānın virür görseñ ne şānı
- 5071 Çü evvel çeşmin açdı Zengî-i dūn
Şanasın hey‘et içre kelb-i gerdūn
- 5072 Çü Mihri bulmadı vü itdi feryād
Dir idi fikr-i zulmın eyleyüp dād
- 5073 Ne deñlü kim iderlerdi naşîhat
Kamusın añlaridi ol fazîhat
- 5074 Hem āhır kıldı terk-i kār u bārı
İderdi derd ile efgān u zārı

¹⁰¹⁸ E_200a Divāne Şodend Be-Âşıkān-ı Mihr

- 5075 Sefer idüp yürürdi ser-seriye
Ki dīv uğradı şan fi'l-i periye
- 5076 Bu yaña h'ace daği hem-çü Zengi
Olur terkıbsiz¹⁰¹⁹ hayrân ü bengi
- 5077 Hıyāl-i dām-ı zülf eşkini dāne
İder barmağların rīsine şāne
- 5078 Bu yaña Düzd-i bî-müzd-i sebük-ğiz
Revān olup giderdi yollara tiz
- 5079 Uyandı bulmadı Mihri periye
Yanar ol dīv bu oddan eriyi
- 5080 Yirinden cüş ile üftān u hızān
Turup eylerdi dün gün geşt u seyrān
- 5081 Bu yaña añma şeh-zāde Vefāyı
İderken Mihr ile zevk ü şafāyı
- 5082 Şebi kadriydi rüz-ı 'ıyd-ı nevrüz
Olur her şubh aña şubh-ı pırüz
- 5083 Yakın zıkr oldı kim zannıyla Mihre
Hıyānet vehm idüp ol mäh-çihre
- 5084 Çü gaflet hāleti çıkdı gözinden
Geçüp zann-ı ihtimāl hem özinden
- 5085 Nazar kıldı ki turmaz ol iki at
Süvāriyken piyāde oldı şeh-māt
- 5086 Görür hayret bir iken iki oldı
Degül biñ gam gelüp derd ile tıldı
- 5087 Ne bildi kim ne oldı hāli Mihrün¹⁰²⁰
Ne añlar menzilin ol mäh-çihrün

¹⁰¹⁹ terkıbsiz: terkib

¹⁰²⁰ Mihrün: Mihri

- 5088 ‘İnāyet irdi āhîr oldı ilhām
Hayālî hâş ile şan kaşd-ı ihām
- 5089 Hemān ‘azm itdi sū-yı şehr-i Mihre
Didi döndürme ya Rab kaahr-ı mihre
- 5090 Kō tursun şeh Vefānuñ guşşasını
Gör imdi Mihr-i meh-rū kışşasını
- 5091 O dem kim Mihr-i sultān-ı ser-efrāz¹⁰²¹
Şıfat-ı şāhlardan zāt-ı mümtāz
- 5092 Özi mānend idüp çok¹⁰²² fikr-i bikri
Haḡun ihsānına hem hamd ü zikri
- 5093 Nice üstādidi ol yār-ı nāzük
Dime yār aña kim dil-dār-ı nāzük
- 5094 Didi bir vaz‘-ı hūb itmek gerekdür
Ki bu vaz‘ ile ola tab‘ çün dür
- 5095 Hemān-dem emr kıldı şāh-ı hūbān
Ola her kapuda bir çeşme cūşān
- 5096 Tamām oldı aḡar cūş ile çeşme
Gören diridi görünür hūb çeşme
- 5097 Gelüp çün āb-ı cārī aḡa şāfī
Dil-i ‘atşāniçün bir kaḡre şāfī

A_165b **Der-Şıfat-ı Çeşmeḡā-yı ve Der-Tāḡ-ı Her Çeşme Şüret-i Ḥodrā¹⁰²³**

- 5098 Aḡardı tırmayup Mihr-i nigāra
Şanasın ḡalb-i ‘aşıḡ rüy-i yāre
- 5099 Olup şārīde-i dīdār-ı Allāh
Yürür ḡayrān olup rāh u bī-rāh

¹⁰²¹ ser-efrāz: ser-firāz E

¹⁰²² Çok: çün A

¹⁰²³ E_201b Der-Şıfat-ı Çeşme-Sār

- 5100 Cihānda sāde-dil şan ‘āşık-ı zār
Murād-ı iki ‘ālem içre bir yār
- 5101 Anuñ cūş u ħurūşuñ görđi çün şır
Şabā raĥm idüp urđı bend ü zencir
- 5102 Ĥaṭā itdüm ki n’eyler anda zencir
O belki şüret-i zülf-i girih-gir
- 5103 Ki zırā ṭal‘atı āyine gibi
Feleklerden aña ay ayna gibi
- 5104 Daĥi emr eyledi kim ola taşvır
Özünüñ şüreti şevķ ile tenvir
- 5105 Kemāl-i ĥusn ile gūyā tebessüm
İder luṭf ile la‘li şan tekellüm
- 5106 Çü buldı çār taşvır anda itmām
Ķomıldı çeşmelere şubĥ tā şām
- 5107 Şanasın yāridi bir dürr-i meknün
Olnca dört ĥāzin oldı maĥzün
- 5108 Vücūdı ĥusne dördidür ‘anāşır
Başiret var ise ol aña bāşır
- 5109 Girü her ĥapuda bevvābdan ĥayr
İdüp tā‘yın nāzırlar ki ide seyr
- 5110 Ne kimse kim gelüp şehre irişdi
İçine ceĥd idüp şehrün girişdi
- 5111 İçüp şu şüreti görüp eger āĥ
İderse ideler ister seni şāĥ
- 5112 Eger aĥsenligile ṭuta emri
Aña güldürmeyeler Zeyd ü ‘Amri
- 5113 İdüp miĥmān serāda ĥoş ri‘āyet
Çekilsin türlü ni‘met bī-nihāyet

- 5114 Ve ger ser-keşligile tünd olursa
Haṭībūn¹⁰²⁴ tīgi gibi künd olursa
- 5115 El ü ayağına bend-i girānı
Uruñ tā añlaya bile cihānı
- 5116 Diyüp çün diğkat etdi cümle ḥālī
Neyise bildirūñ ḥāl ü me‘ālī
- 5117 Gelüp cem‘ oldı hep bezzāz u miri
Olup maḥbūs ser¹⁰²⁵ cümle esiri
- 5118 Tamām oldı o dem çün emr-i Mihrūñ
Baṣīṭ-i ḥāke şan mihr-i sipihruñ

A_166a Der-Şıfat-ı Ahvāl-i ‘Uşşāk¹⁰²⁶

- 5119 Bu kışşa şehrini tezyin iden cān
Mücellātın bu yüzden itdi i‘lān
- 5120 O vaqtin kim şeh-i mağrib belāda
Mihir şevk ile qalıp ibtilāda
- 5121 Cihānı geşt idüp gāyet dürüşti
Hem āhir Mihr şehrine irişdi
- 5122 ‘Azīmet birle āhir irdi şehre
Dilerkim ol şehirden ola behre
- 5123 Çü gördi şehre vü kıldı nigāhı
Görür bir şüret-i ḥüsn-i ilāhī
- 5124 Göründi aşınalıqdan eserler
Rumūz-ı şırr-ı dil-berden haberler
- 5125 Görince āh idüp anda yıkıldı
Görenler āteş-i sūza yağıldı

¹⁰²⁴ Haṭībūn: Haşībūn E

¹⁰²⁵ Ser: hür E

¹⁰²⁶ E_202a Âmeden-i Şāh-ı Mağrib Der-Şehr-i Mihr

- 5126 Tefahhüş oldu çün kim evvel āhır
 amu eřrār ol dem oldu zāhır
- 5127 Mihir bildi emāretiyle kim cān¹⁰²⁷
 Odur kim milk-i mağrib cism ü ol cān
- 5128 Buyurdu kim virildi aşr-ı řāhī
 Görenler didiler zī-pādiřāhī
- 5129 Mūnāsib içine dībā vü zībā
 amu řāyeste vü şadr-ı mu‘allā
- 5130 Girü nice ğulām u māh-manzar
 Dağı nice perestār-ı melek-fer
- 5131 Dağı nice řarāb ile kebābı
 Bile hem yanınca çeng u rebābı
- 5132 omayup bī-uřūr ađvāli cümle
 Yazıldı oldu ferd ü zevci cümle
- 5133 Ola tā anuñla cān u dil řād
 Diye iřsān u in‘āmın biliş yād
- 5134 şeh-i magrib özin bir yıl ri‘āyet
 İdüp her günde çok ‘avn ü himāyet
- 5135 İderdi key nihāyetsiz keremler
 Saçardı dürr ü dīnār u diremler
- 5136 Bu dağı çün¹⁰²⁸ bulur furşat sađāya
 atardı bulsa dūnyāyı ‘ađāya
- 5137 şu deñlü eyledi in‘ām u iřsān
 Ki gelmez ‘adde olmaz aña pāyān
- 5138 Bunı o aña bu yaña Zengī gör
 O mecnūn nerre-dīv-i cengi gör

¹⁰²⁷ cān: ħān E

¹⁰²⁸ çün: çü E

- 5139 Uyup Ferhād-ı ‘aşq olup belāya
Ki şīrīn¹⁰²⁹ cānı düşti ibtilāya
- 5140 İdüp geşt eyledi çün deşt ü dağı
Çün evvel bağıdi¹⁰³⁰ oldu t̄āgī
- 5141 Gelüp āhır irişdi ol maqāma
Ki ‘ifrīt irdi şan Dārü‘s-selāma
- 5142 Girüp kapudan irdi çeşmesāra
Şanasın zāğ kondı sebzēzāra
- 5143 Çü içdi şudan u baq bu şuya
Ne bilsün kim belā girmiş buşuya
- 5144 Nazar idüp çü ol taşvire baqdı
Şu gibi gönli añdan yaña aqdı
- 5145 Yıkıldı āh idüp ayağa başdan
Sakınmaz başın āhen gibi taşdan
- 5146 Yüzüne şu sepildi ‘aklı geldi
Velī fikr eyleyüp¹⁰³¹ orada qaldı
- 5147 Haber aldı o dem Mihr-i periye
Ki dīv irdi yilerken ser-seriye
- 5148 ‘Alāmātı katında zıkr oldu
Ki evzā‘-ı kıyāmet fikr oldu
- 5149 Muqarrer bildi oldur Helhelānı
Ki andan irmişidi hüzne cānı
- 5150 Buyurdı kim ideler bend u zindān
Ki artuq añmasın zülf ü zenāhdan
- 5151 Çeküp zencir ile ol mār-ı güzini
Ki ridvān görse dise āferini

¹⁰²⁹ şīrīn: mīrīnE

¹⁰³⁰ bağıdi: t̄āgīdi E

¹⁰³¹ eyleyüp: -A

- 5152 Tolaşdı şanasın kim m̄ara ejder
Zebānidür caḥīme oldı hem-ser
- 5153 Tutar şan mihr-i ferrūḥ şavm-ı Meryem
Bula tā ‘ıyd-ı ‘İsī ola ḥürrem
- 5154 Girür çün şavm içinde bende şeyṭān
Anuñçün Zengī Mihr itdi zindān
- 5155 Bunı ḳo geldi söz Bezzāz-ı bed-kiş
Baḳup¹⁰³² gördi ki nüşin eylemiş niş
- 5156 Ki dārūyı virüp Mihr-i perī-zād
Çü dīvüñ pençesinden oldı āzād
- 5157 Yiter ol gün daḥi tā ki irer şeb
Şeb oldı şaydı eflāk üzre kevkeb
- 5158 Çü nişfü‘l-leyl olup açdı gözin ol
Görür kim gice itmiş gündüzin ol
- 5159 Nice leyl olmuş kim Mihr gitmiş
Leb-i tiryākin aña zehr itmiş
- 5160 Hemān-dem terk itdi ol diyarı
Firāḳ u ḥasret anuñ oldı yarı
- 5161 Çü bir miḳdār ‘azm-ı yār kıldı
Diline zaḥm-ı ḥasret kār kıldı
- 5162 Be-nā-gāh irdi ol daḥi o şehre
Egerçi irüp buldı behre
- 5163 Bu taşviri görüp ider ol da āh
O ma‘niden olurlar ḥalk āgāh
- 5164 Görüp vācib anı ‘arz eylediler
Şeh emrin ḳulları farz eylediler
- 5165 Didi mihr-i perī iltüñ oraya
Ki ādem ṭurmağa bārī yaraya

¹⁰³² Baḳup: Yaḳup E

- 5166 Ne zaḥmet raḥmet añlañ hıẓmetini
İdüñ ḥāzır müheyyā ni‘metini
- 5167 oyup Mihrüñ amu emrin yerine
O nehyi itmediler kim birine
- 5168 Bu kerre geldi Düzdi çünki nevbet
Meşeldür kār olur çünkim be-nevbet
- 5169 Ki bā-ma‘ni irer ol daḥi şeydā
Görür kim oldı bir şüret hüveydā
- 5170 Ki çün ‘arz eylediler Düzdi Mihre
Ki ḥāl-i şep-peri şan māh u mihre
- 5171 Görür kim Düzd iken naqş itdi düzdi
Hemān-dem şavt-ı āha perde düzdi
- 5172 Didi bir aç gün itsün hıẓmet-i esb
Ki ḥaylüñ hıẓmeti dün gün aña kesb
- 5173 amusı bir araya oldılar cem‘
Vefā çün ortada yo cem‘-i bī-şem‘
- 5174 Çü geldi söz ḥikāyet-i Vefāya
Gel indi gör nice irdi şafāya
- 5175 Gice çünkim olındı mihr gözden
Meşeldür söz yo açıldı sözden
- 5176 Görür şeb¹⁰³³ irişdi gelmedi Mihr
Feraḥ ol gün yüzine açdı çıhr
- 5177 Daḥi ḥāzırken eyler ğāyib olmış
ader ol dem azāya nāyib olmış
- 5178 Didi semtidür anuñ çün sūy-ı şar
Sürer sür‘atde ğūyā āteşin ber

¹⁰³³ şeb: şem E

- 5179 Tūlū‘ı çünki taraf-ı hāver oldı
O taraf ol demde aña reh-ber oldı
- 5180 Çü irdi şehre vü girdi kapuya
Nazar kıldı firāvān ol yapuya
- 5181 Göründi nāgehān çeşmine çeşme
Şanasın cennet enhārından eşme
- 5182 ‘Ataş gālib idi mağlūb ider şu
Ki kalbi şāf eyler āb-ı dilcū
- 5183 Şu içdi çünki baqdı şol u şağa
Qaranukdan düşer dil murğı ağa
- 5184 Çü ol daği idüp āhı yıkıldı
Şanasın cānı hūlkuma taqıldı
- 5185 Haber irdi Vefādan çünki Mihre
Meserret virür ol māh-çihre
- 5186 İşitdi çün Vefānuñ geldügin ol
Göge irgürdü güyā geldügin ol
- 5187 Ferahdan atdı tācın āsumāna
Ki qalmış māh-ı nev‘ andan nişāne
- 5188 Girü aqladı şādī vü ferahdan
Halāşa şükr ü zıkr eyler terahdan
- 5189 Dir iltüñ şeh Vefāyı ol sarāya
Ki mihr-i hūsnüne olmağa sāye
- 5190 Anı kul añlamañ şeh-zādedür ol
Qamu şeh bende vü āzādedür ol
- 5191 Çü gördiler Vefāya himmeti var
Ki gözler görmedük key ‘izzet var
- 5192 İdüp hāli aña bir cāy-ı bihter
İderler kihter olup anı mihter

- 5193 Bular hıızmet içinde bāğlayup bil
 amu alāklıkden anasın yıl
- 5194 Vefā-yı merdüm eydür ey melekler
 Bu aşr ile serā hem-ün felekler
- 5195 Bize mānend bir der-mānde dervī
 Sinān-ı minet ile sīnesi pī¹⁰³⁴
- 5196 Olan miskīne bu luf-ı sebeb ne
 Ta‘accüb yiridür ‘izzet ‘aceb ne
- 5197 Didiler āhumuz Mihri ey yūzi māh
 Eyi aşletler aña virmī Allāh
- 5198 Mūsāfırsız olamaz ub ger ām
 Ne yirde kim göre bir minet-āām
- 5199 ılur musındurur bī-ad saāvet
 İdüp der-māndeye ‘avn ü himāyet
- 5200 ecā‘atde anasun kim ‘Alīdür
 Sözi ser-kelerüñ aña belīdür
- 5201 Eger aşd itse itmek nīze-bāzi
 Vaarınun atında nīze bāzi
- 5202 Ki¹⁰³⁵ ehdür ki cihān-gīr ü zeber-dest
 atı bālālar öñinde olur pest
- 5203 Elinden ger yiyeydi arb-ı müti
 oya Rüstem olursa yire pūti
- 5204 ü vaf-ı Mihri itdiler Vefāya
 Didiler an güne ālını aya
- 5205 İitdi ün didi vafını Mihrün
 Görem tā āhı olsun nüh sipihrün

¹⁰³⁴ pī: rī E

¹⁰³⁵ Ki: Kim E

- 5206 H̄azāndan serv-ḳaddi olsun āzād
Gülistānın ṭolaşmasın yavuz dād
- 5207 Hemān-dem ni‘met irdi nice envā‘
Ki şan cisminde ol dem oldu ibdā‘
- 5208 Tamām oldu gice āsūde oldu
Vefā dūdıyla gökler dūde ṭoldı
- 5209 Yaza tā anuñ ile sūz u derdin
İder tezhīb o ḥaṭda rū-yı zerdin

A_169a **Der-Şıfat-ı Mihr-i Dil-ber Cem‘-kerden Heme ‘Uşşākān-ı Ḥodrā Su‘āl
u Cevāb-kerden**¹⁰³⁶

- 5210 Seḫergeh çünki mihri ‘‘adl-güster
Çeküp pāyān-ı nūrı¹⁰³⁷ baḥr-tā-ber
- 5211 Şebūñ ḫulmātı ḫulmın eyledi güm
Ṭulū‘ itse nitekim cem‘-i encüm
- 5212 Şalar pīrūzedden çün şavlecānı
Göge aḡdurdı gūy-ı zer-efşānı
- 5213 Çü necm-i sa‘d olur Mihr ile hem-zād
Ṭoḡar Ḥurşīd ile şan kim Feraḫ-şād
- 5214 Açıldı geldi çün ‘ālem cemāli
Ki dünyā ḡaym-ı ḡamdan oldu ḥāli
- 5215 Şabāh oldu ṭurur Mihr-i dil-ārām
Şabūḫīden fem u ruḫsārı gül-fām
- 5216 Geyer tāc u libāce egnine cüst
Ki cüst u cüdā kimse bulmadı süst
- 5217 Gelüp cümle emīri vü vezīri
Sipāhiden ḫamu bālā vü ziri

¹⁰³⁶ E_205b Der-Şıfat-ı Şubh

¹⁰³⁷ pāyān-ı nūrı: rāyāt-ı nūrı E

- 5218 Şudūr üzre oturdı pehlevānlar
Urup çok nice şalmış Ehremānlar
- 5219 Turur beş yüz ola kapuda bevvāb
Kamusı pehlevān-ı merd-i haccāb
- 5220 Zebānı hıřm ile gūyā zebāni
Bağışlar luşfa gelse cisme cāni
- 5221 Kāmusı server u ser-dār u ser-keş
Kāmu encüm ceşm-i¹⁰³⁸ hurşid ü Mehveş
- 5222 Kāmu berķ-i cihetde vaķt-i sür‘at
Ki bir dem virmeyüp a‘dāya mühlet
- 5223 Yüz elli biñ varidi ‘abd-ı Memlūk
Yaķın budur hıřāb-ı ğayr-ı meřkūk
- 5224 Bulur çün defter ü dīvān itmān
Bilür naķřın meh-i Mışr ü şeh-i řām
- 5225 Buyurdı ser-te-ser haccāb u çavuş
İdüp cem‘an kāmı cünbiř ü cūř
- 5226 Getürsinler kāmı ortaya tiz
Kenār itsin oları tiğ-i hūn-riz
- 5227 İde teftiş ğün gibi me‘āli
Bile Mihr-i kām-ruğ hasb-i hāli
- 5228 Kıla eylik görürse çok ‘aşalar
Nitekim görse bed ide belālar
- 5229 Çü anda hāzır oldu çok ‘uřřāķ
Yanardı bunlaruñ āhından āfāķ
- 5230 Diler Mihri ide zāhir ‘iffetini
Hevā yolında ‘ālī himmetini
- 5231 Buyurdı evvelā pişine řāhi
Getürdiler ol dem pādiřāhi

¹⁰³⁸ ceşm-i: hāřem E

- 5232 Urup baş Mihr ayağına du‘ālar
Girü çok çok idüp şükr ü şenālar
- 5233 Didi ƣadrüñ felekden berter olsun
Seni eksük sevenler ebter olsun
- 5234 Pür olsun ‘adlile zībā vücūduñ
Cihāna şāmil olsun luţf u cūdan
- 5235 Cemālūñ şem‘i mehden envār olsun
Ruĥuñ verd-i cināndan ezher olsun
- 5236 Ayağına urup baş kām u nā-kām
Cihān ser-keşleri olsun saña rām
- 5237 Tamām itdi şeh-i Mihre du‘āyı
Didi Mihr iy cihān görmiş belāyı
- 5238 Ne yirdensün ne yüzdendür ma‘āşuñ
Nişāndur şalţanatda çeşm u ƣaşuñ
- 5239 Ƙo şekk zannı kim vardur yaƣınüm
Ki şıdƣa eyligim var kızbe kınüm
- 5240 Baña ‘allām-ı Hāƣ ‘ilm ile ma‘lūm
Olupdur ‘ilm u cehli idrāki mefhūm
- 5241 Eger şādıƣ olursañ devletūñ var
Ve ger kāzib olursañ mihnetūñ var
- 5242 Muşaddaƣ itmek isterse dürüĝı
Mihir didi ƣo kızbi yoƣ fūrūĝı
- 5243 Görür şeh kim düşübdür müşk ile hāl
Didi zıkr olmasun kızbi olan ƣāl
- 5244 Didi Mihr ey misāfir key tevehhüm
İdüp ketm itmegil derk ü tefehhüm
- 5245 Müjem birle saçumdan pür-ħazer ƣıl
Ƙılıçdan iti kıldan incedür yol

- 5246 Baķam tā ķadd u ķařım şöyle böyle
Demesin egri otur ęrri söyle
- 5247 İki olursa şimden řoñra sözüm
İki gözsüz baķayım iki gözüm
- 5248 Cemālũñ söz çeşidinden nikābın
Aķar gördi ķün ‘adlũñ āfitābın
- 5249 Söze başladı sultān didi ey cān
Bilũñ ben bende-i maġribde bir hān
- 5250 Sipāh ü kişverüm hādden biründür
Ki māl ü milketüm ‘adden füzündür
- 5251 Kaķan cem‘ olsa cünd ü ceş şehre
Düşerdi cüş u ġulġul ehl-i dehre
- 5252 Çü bī-zulm eylemişdüm ‘adli pişe
Ururdi ġürk başın pāy-ı mişe
- 5253 Velīkin ekřeriyā kaşd idüp şayd
řikār idüp iderdüm şaydumı ķayd
- 5254 Kařāyile idüp ‘azm-ı řikārı
İdüp şayd-ı nihān ü āřikārı
- 5255 Göründeri çeşmüme nāgeh bir āhũ
Ki ide bir laķzası biñ saġı şayru
- 5256 Görinür varimiş çeşme göründeri
Ķılup manzar Hāķuñ şun‘ın göründeri
- 5257 Çü gördük zinde yok tutmaya dermān
Helāk itmek göründeri lāyık-ı řān

E_207b řāh-ı MaġribBe-Hāl-i Hūd Vařf-kerden Piř-i Mihr-i Dilber¹⁰³⁹

- 5258 Uzatdum el urup¹⁰⁴⁰ tır u kemāna
Ki şahmürisden irmiş Kařramāna

¹⁰³⁹ A_170b Der-şifat-ı Kemān

¹⁰⁴⁰ el urup: el o dem E

- 5259 ‘Aceb ser-keş egmez kimseye baş
Diye Behrām-ı Gur olursa sâbâş
- 5260 Ziyâde tünd ü ser-keş sahtı tîrdür
Ki şan pûlâd-ı dil âhen-cigerdür
- 5261 Degül ya resm-i ebrû-yı kemân-keş
Dime aña kemân-keş belki cân-keş
- 5262 Dime aña kemân oldur dü ser mâr
Ki demrenli oğı yutmağa o mâr
- 5263 afa urur ‘adûya ehl-i tedbîr
Velî a ‘dâya ardından atar tîr¹⁰⁴¹
- 5264 İrer dest-i dirâzı nağd-ı câna
Kime kim uğradı baqmaz cihâna
- 5265 Kemân-ı pîre oğ şanma ‘aşâdur
Belâyile bir olmuş şan azâdur
- 5266 Veyâ irsal için mevtüñ peyâmın
Olur elçi virür ħasma selâmın
- 5267 Belâlar çok çeküp addi bükülmüş
ılup a ‘şâb eti cânı dökülmüş
- 5268 Egerçi pîr amma ki avî-dil
utup apması lîkin atı müşkil
- 5269 Ya mevtüñ geldügin eyler beşâret
ılup barmaq ucı birle işâret
- 5270 Pür olmuş aşları şan mâh-ı ‘ideyn
Sikender gibi lîkin zâtı arneyn
- 5271 İdüp bismil çü aldım tîrüm andan
Etine degmedin ten oydı cândan
- 5272 Be-nâgeh gördüm anda tîr-i diger
Ki per-tâb eylemişdi şağş-ı âher

¹⁰⁴¹ ardından atar tîr : ardan eşer tîr E

- 5273 Alup gördüm ki bir u‘cûbe-i dehr
Ne u‘cûbe ki urdı cānuma zehr
- 5274 Yazılmış ism-i Mihr anda mu‘ayyen
Ceb̄ine şan kazā hattı mübeyyen
- 5275 Tıoıındı gūşuma ol ism-i dil-keş
Ne dil-keş cānuma şan urdı âteş
- 5276 Görürler beglerüm âlüfte oldum
Ne âlüfte tamām âşüfte oldum
- 5277 H̄arāb olur deyü elbir iderler
Binā ta‘m̄irine tedb̄ir iderler
- 5278 Sözüñ āh̄ir bu alur intihāsı
Ki cādūdandur anuñ ibtidāsı

A_171a **Der-Şıfat-ı Sāhire**¹⁰⁴²

- 5279 Varidi bir ‘aceb üstād cādū
Fünūn-ı mekr içinde katı bed-ḥū
- 5280 Kılıla bağlaridi ejdehāyı
Yidüp zenc̄ir ile bād-ı şabāyı
- 5281 Eger siḥr eylese dil-dār-ı dil-bend
İde bir müyile gül-deste-yi bend
- 5282 Ruḥ-ı dil-berde cem‘-i âteş ü āb
İdüp zülfi kemendin cāna per-tāb
- 5283 H̄amel çarḥa çıkayazsa eger per
Cemāde seyr ideyazsa eger ser
- 5284 Ola bāğ içre gül-nār âteş-efşān
Gice şem‘i ide berç-i dıraḥşān
- 5285 Çü sāh̄ir h̄azır oldı didi ey şāh
Nedür ḥālūñ gözūñ aç olğıl āgāh

¹⁰⁴² E_208b Der-Şıfat-ı Sāhire

- 5286 Çü hâliñ söyledi başdan ser-â-ser
Didi sâhir ki ey sultân-ı server
- 5287 Bilürsin kim fülân târiḥde şâh
Vireydi hâvere hâkim şehin-şâh
- 5288 Haḫ virdi aña ir maḥbûbe duḥter
Nice duḥter şeref burcında aḥter
- 5289 Yüzi mâh u adı Mihr-i cihân-tâb
Ki ferr u vechi düşmüşdür cihân-tâb
- 5290 Gelür şimdi diyüp¹⁰⁴³ vardı getürdi
Ki nûrı zulmete şan kim yitürdi
- 5291 Umarum¹⁰⁴⁴ vuşlat itdi katlüme ḫaşd
İdüp her kirpügin bir deste faşd
- 5292 Çü dâyim aña irsâl eyledüm ben
Didüm kim gör ne dir ol şūḥı reh-zen
- 5293 Varup geldi dimiş bizden o şâha
Selâm idüp eyit ol pâdişâha
- 5294 Baña bir sâle dek virsin o mühlet
Dilersen hergün ola vaşl-ı vuşlat
- 5295 Bilem¹⁰⁴⁵ ma‘şūḫumuñ mevt ü ḫayâtın
Ya ma‘lûm idem iḥbâr-ı memâtın
- 5296 O vaḫtin ben de râm olam özine
Olam fermân-beri her bir sözine
- 5297 Daḫi şöyle ki eger eylerse ḡayret
Nihâdından taḫâzâ-yı şecâ‘at
- 5298 Muḫarrer olsa cidd ü cehd ile kâr
Diline vermesün cân ile âzâr

¹⁰⁴³ diyüp: diyü E

¹⁰⁴⁴ Umarum: Umardum E

¹⁰⁴⁵ Bilem: Benüm E

- 5299 Elüm hōd baña fermāndur muḥaḫḫaḫ
Anuñ ḫaḫḫı odur dādār-ı Ḥaḫ
- 5300 Helāk itmek vüçüdum eylerem kīş
Girüp ḫana olur eñ şoñra teşviş
- 5301 Muḫaşşal ḫāyil olduḫ her sözine
Virüp hem ihtiyārı kend'özine
- 5302 Geyüp bir sāl gönliyiçün ḫarayı
Ḫarayı geymeyen şaḫş arayı
- 5303 İdüp irsāl hüccāb u sipāhi
Siyeh-pūş olmayan görsün tebāhı
- 5304 Siyeh-pūş oldı kendi mātemiçiün
İdüp teb'ıyyeti biz mātemiçiün
- 5305 Olinca yıl başı dāyimle iḫbār
Dimiş çok 'ahd u peymān iş'ār
- 5306 Ki gönliüm ister anı ide seyrān
Gide dilden ğam u endūh-ı cānān
- 5307 Dimiş daḫi iki raḫşende raḫşi
Deger her biri biñ la'l-i Bedaḫşi
- 5308 Dimiş daḫi ne deñlü var ise söz
Bile sāzendesi söz ile dem-sāz
- 5309 İdüp esbāb-ı 'ıyşı cümle ḫāzır
Ki kimse olmaya hergiz münāzır
- 5310 Daḫi şol bāğ kim anuñ mişāli
Bulunmaz seyr iden görmez melāli
- 5311 Baña teslīm ola üç gün o ravza
Yüz urup ğavş idem andağı ḫavza
- 5312 Ṭaleb kılduḫça dil gül geşt u seyrān
Bile dāyim ola çün murğ-ı perrān

- 5313 Çü kendüm üç gün idem ‘ıyş ile nüş
O ‘ıyş u nüş ile çok ğurriş u cüş
- 5314 Çü üç gün ‘ıyş u ‘işret bula encām
Yüz emrine olursa emrine rām
- 5315 Diyüp rīv itdi baña anda ol cān
Ki ğayra vuşlat oldı baña ħirmān
- 5316 Çü dördünci gün oldı ĳopdı feryād
ĳamu derd-i Mihirden eyledi dād
- 5317 Perişān olup erkānum idüp cem‘
İdüp efkārı ol cem‘ içine şem‘
- 5318 Rücū‘-ı Mihri ĳutdum gitdi idrāk
Gidüp gül ĳaldı baña ħār u ħāşāk
- 5319 Nihāyet buldı çün tedbīr ü efkār
Hemān sāħir durur bu işde der-kār
- 5320 Diyüp da‘vet olur seĳĳāre-i dūn
Ki mişlin görmemişdi¹⁰⁴⁶ çeşm-i gerdūn
- 5321 Girüp¹⁰⁴⁷ bulmamış irdi yine baña
Hemān-dem ğālib oldı kīne bana
- 5322 Helāk itdüm hemān dem cāzūyı ben
Velīkin gitdi elden cān ile ten
- 5323 Çü gördüm yoĳ ĳarāra şabra¹⁰⁴⁸ dermān
Birin çökerlerümden eyledüm ħān
- 5324 Demiş el kim re’isin baĳr ü berdür
Ki dermān ‘aşĳa şabr ü ya seferdür
- 5325 Sefer şūretde gerçi kim saĳardur
ĳazā her yide līkin mā-hazardur

¹⁰⁴⁶ görmemişdi: görmemişdür E

¹⁰⁴⁷ Girüp: Gezüp E

¹⁰⁴⁸ şabra: şoñra A

- 5326 Temeyyün ma‘nisinde var teberrük
Degül hālī teberrükden taḥarrük
- 5327 Dil ü cān ile rāhuñ şiddetin ben
Ki şayfuñ ḥarr u berrüñ hiddetin ben
- 5328 Firāvān gördüm u çekdüm belālar
Gice gündüz ğam u derd u ‘anālar
- 5329 Sizüñ şehre giderken irdi rūḥum
Gözüm bu ‘aynı gördi pādişāhum
- 5330 Görüp şāfi şanup bī-hīle vü reng
Dilüm kıldı nuḳāşı la‘l u dil-teng
- 5331 Baḳup taşvīr oldum naḳş-ı dīvār
Olup ol dem ḥayāl itdi dil-efgār
- 5332 Velī şek yoḳ bu şüret şüret-i Mihr
Ki nışf-ı sīb oldur nışfı bu çih
- 5333 Çü gördüm āh idüp ḥestüm tağılmış
Ki vaḥdedeyiken keşret yığılmış
- 5334 Gözüm açdum görüp bir nice mehveş
Degül mehveş ḳamusı ḥüb u dil-keş
- 5335 Didiler ṭur bize oldun çün mihmān
Gerek ḳul ol gerekse Mışra sultān
- 5336 Budur ferman-ı şāhī ‘izzet idüp
Nice ‘izzet kemāl-i ḥürmet idüp
- 5337 Olasuz ḥızmetüñde bende-fermān
Fidā bir emriñüñ yādına biñ cān
- 5338 Çü āsüde olasın bir nice gün
Şafādan bilmeyüp gün mi veyā dün
- 5339 Girüp ḥammāme andan şāha ḳarşu
Dime şeh necm-i baḥtuñ māha ḳarşu

- 5340 Ne teftīş eyler ise toğrı git rāh
Ne zaħmet çekseñ “el-ecru ‘ale’llāh”¹⁰⁴⁹
- 5341 Diler dil zamm ide Hađ ‘ömr-i Nūhı
Vere hem ‘ömr-i bī-ħadden fütūhı
- 5342 Hużūr itdüñ vüfür-ı şefkatüñde
İdüp hażlar hużūr-i devletüñde
- 5343 Zuhūr itdiyse ger eksüklük ey şāh
İki ‘ālemde eksüksüz bir Allāh
- 5344 Mu‘ayyendür idince kul hađālar
Maħāzīsinde şāh ide ‘ađālar
- 5345 Bunı fehm itme qorqam cān u serden
Nigārā¹⁰⁵⁰ işte tīg u işde gerden
- 5346 Çü hağm itdi sözin şāh-ı cihān-tāb
Sekiz cennet anuñ hüsninde bir bāb
- 5347 Serir-i Mihr kıldı şāha teklīf
Oturmaz şeh ki ola Mihre taħfīf
- 5348 Rücū‘ itdi qodı¹⁰⁵¹ āyın-i pürsī
O pürsiş üzre qorlar aña kürsi
- 5349 Bu yaña nevbet irdi çün Zengi
Yirinden turdı gūyā şir-i cengi
- 5350 İrüp baş urdı pāy-ı tağt-ı Mihre
Qarār itdi zūħal mihr-i sipihre
- 5351 Du‘āya ağzın açdı ğār-mānend
Dili ol ğār içinde mār-mānend
- 5352 Didi şāha zamānda var olasın
Cihān bāğında ber-hürdār olasın

¹⁰⁴⁹ Yunus 10/72, Hūd 11/29 bkz. dipnot 863

¹⁰⁵⁰ Nigārā: Nigār E

¹⁰⁵¹ qodı: koyup E

- 5353 Bu taht u baht saña bākī olsun
Bu bezme zühre mehveş sākī olsun
- 5354 Kemīneñ bil ki şāh-i reng-bārum
O kavmuñ içre ben de ihtiyārum
- 5355 İşüm oldı dün ü gün gāret-gūr
İki Hindū kulumdur Keyd ile Fūr
- 5356 Be-nāgeh seyri deren bir araya
Yitişdük key maqām-ı dil-güşāya
- 5357 Baqup gördük yaturdı iki mehveş
Yanakları müşa‘şa‘ şanki āteş
- 5358 Görince zāyil olmış ‘aql ile hūş
Derūn-ı sīnede gālib olup cūş
- 5359 Hemān emr eyledüm duhter qapılsın
Feleklerden meh-i enver qapılsın
- 5360 Qapıldı çün iletdüm sūr içine
Görenler didi döndi sūr-i Çīne
- 5361 Çü halvet eyleyüp āheng-i vuşlat
İdüp dil istemez kim vire ruşat
- 5362 Velī ol yārimiş ‘ālemde tarrār
Şanasın delletu‘l-muhtāle mekkār
- 5363 Beni şimden girü didi senüñ bil
Senüñ bilmek nedür cān u tenüñ bil
- 5364 Velī ‘özü-i havātīn var muhaqqāq
İnan kim Teñri bir peygamberdur haq
- 5365 Ne dirseñ kāyil olam her söze ben
Ki teslīm-i tamām idem size ben
- 5366 Oqur ol deñlü çok sihr ile efsūn
İde biñ ‘aqlı meftūn u mecnūn

A_174a Der-Şıfat-ı Şeb¹⁰⁵²

- 5367 Meger bir şeb hışâr-ı çâr-güşe
Gelür nevbetçi şavtından hurûşa
- 5368 Çü yaqdı heft burcuñ bāspānı
Kamu fanūsı irince zamānı
- 5369 Hışāre çıkmason diyü şeyātīn
İderler recm irdükçe melā'īn
- 5370 O şeb ben daħı düzdüm hüsn-i 'ālī
Görünmezdi anuñ düşde mişāli
- 5371 İdüp tecdīd-i dil-ber şevk u şādī
Cefā vü cevre itdūñ hayr-bādī
- 5372 Çü şādī gālib oldı cüş-ı meyden
Kızardı rû-yı dil-ber nüş-i meyden
- 5373 Dilek idüp didi şāķī olayın
Kadeħden 'ömriñe bāķī olayın
- 5374 Didi çün kāyıl oldum sundı ke'si
Kabaķ kılķul dimekle tutdı ye'si
- 5375 Sihir mi eyledi bilmem ki idrāk
Gidüp düşmiş vücūdum nitekim hāk
- 5376 Uçup tāvūsveş bāl u per açmış
Şalup hāke bizi eflāke kaçmış
- 5377 Ne ol var göz açup gördük ne ħod bu
Kamuyı kapladı hep kara kayģu
- 5378 Hemān dīvāneveş terk-i diyārı
İdüdüñm tāki yāri ide yārı
- 5379 Bulam bir gün görem hüsn ü cemālin
Dilüm yok vaşf idem ħulķ u kemālin

¹⁰⁵² E_212a Der-Şıfat-ı Şeb.

- 5380 Budur hayfım ki ağızın öpmedüm hiç
Beni ol öpdi ben itdüm boyın piç
- 5381 Ben anı öpmeyem öpdi beni ol
Şu resme kesdi ben üftādeye yol
- 5382 Budur hālüm eyā ferhunde-ahter
Hümāyun-çehre vü tābende-manzar
- 5383 Çü bitdi nevbeti bir kürsī-i rūy
Ururlar tā oturdı diyü bed-ḫūy
- 5384 İrer nevbet bu kez Bezzāze nā-gāh
Velī Bezzāz iderdi nāle vü āh
- 5385 Gözi yaşın döküp encüm mişāli
İdüp emrine māhuñ imtişāli
- 5386 Yüz urdı pāy-taht-ı şāh öñinde
Baş egdi¹⁰⁵³ eyledi āhı şoñında
- 5387 Didi şāha tūlū‘ itdükçe ḫurşīd
Yüzüñ ḫurşīdi nūrı ola tecdīd
- 5388 Yanağıñ nūrı mihr ü māha irsün
Lebüñ lezzetde rūḫ-ı rāha irsün
- 5389 Olup gündən güne ḫüsnüñ ziyāde
Bir iken biñ ola ey şāhzāde
- 5390 Didi bil şāh-ı ‘ālem hācezāde
Olup kārım dün ü gün nūş-ı bāde
- 5391 Gice gündüz işüm ‘ıyş ü tena‘um
İderdüm zevk ile cūş u terennüm
- 5392 Ne setr itdüm siz anı bilmeyesiz
Baña ‘adl u yasağı kılmayasız
- 5393 Ki şāhid-bāzdum ma‘rūf u meşhūr
Ki reşk eylerdi baña şāh u düstūr

¹⁰⁵³ Baş egdi: Egdi baş E

- 5394 Kılup şeh-bâzlık kebg-ı derîler
İdüp şaydı füsün ile periler
- 5395 İştüm nâgehâni bir ‘aceb söz
Ne gûş itdim ne hûd görmiş kulağ göz
- 5396 Ki geldi şehre şimdi bir güzel hân
Nişânın kimse virmez nitekim cân
- 5397 Dem olur ay ile günden¹⁰⁵⁴ alur reng
İder yılduzlar ile nice gün ceng
- 5398 Perişân u müşevveş olsa el-ħağ
Tolar sünbüllere barmağ geh ayak
- 5399 Kılursa alur¹⁰⁵⁵ çeşm-i sürmedârı
Gözinden encümün h’ab kararı
- 5400 Nezâket birle itse kebg’ reftâr
‘Uğâb-âyîn sağâ bî-‘add ider bâr
- 5401 Ruğın ‘arz itdügince gâh ü bî-gâh
Diye ehl-i nazarlar “barek‘allâh”¹⁰⁵⁶
- 5402 Öñinde müşterinün yılduzı yok
Kâtında hür u perinün yüzi yok
- 5403 Otursa gül durur kad çekse serv ol
Haremde kebg’ u şahrâda tezerv ol
- 5404 Güneş bir zerrece gelmez gözine
Gelür mi yüzini gören özine
- 5405 Yüzeyüz olmağa yüz yok peride
Peri añma ki mihr-i hâveride

¹⁰⁵⁴ günden: gündüz E

¹⁰⁵⁵ alur: ele E

¹⁰⁵⁶ Â‘raf 7/54 Şüphesiz ki rabbiniz, gökleri ve yeri altı günde yaratan, sonra arşa istiva eden; geceyi, durmadan kendisini kovalayan gündüze bürüyüp örten; güneşi, ayı ve yıldızları emrine boyun eğmiş durumda yaratan Allah’tır. Bilesiniz ki, halk da emir de yalnız O’na aittir. Âlemlerin rabbi olan Allah yüceler yücesidir.

- 5406 Saçıdur leyl-ķadr vechidür rüz
Şeb-i kadr ile hoşdur rüz-ı nevrüz
- 5407 İştüm düşdi dilden Mihre mührem
Şarardı zer gibi derd ile çihrem
- 5408 Çü ‘aşık oldum ol dil-dār-ı dil-bend
Hayāl-i zülfiyle eyledi bend
- 5409 Çü gördüm hālümü oldu diğer-gün
‘Aķık-i la‘li bağrum eyledi hün
- 5410 Bize varidi yārāndan ‘azīze
Değişme sen anı cāndan ‘azīze
- 5411 Velī sihr ü füsūndan mişl ü mānend
Aña olmazdı baña yār-ı dil-bend
- 5412 Güzeller bende vü ol Hüsrev-āyın
Lebi şirīn yüzi cām-ı cihān-bīn
- 5413 Anuñ gibi idi sihr içre fāyık
Racīm olursa şākird aña lāyık
- 5414 Kābül etmez velīkin ol delīli
Aña bir maħrem eyler mi zelīli
- 5415 Nice nāzır ola kāmil zelīle
Gözine kim koyar hāki el ile
- 5416 Olaydı çün müşire¹⁰⁵⁷ her huşūşa
Ki beñzerdi işāreti nuşūşa
- 5417 Kığırdup ol nigār-ı gül-‘izār
Ki haddi zeyn idüp¹⁰⁵⁸ bād-ı bahārı
- 5418 Eyitdüm ki dil ile cān senüñdür
Daħi hep dürr ile mercān senüñdür

¹⁰⁵⁷Müşire: mesire E

¹⁰⁵⁸ idüp: ider E

- 5419 Medet eyle atı vre oldum
‘Aceb b-derd iken b-are oldum
- 5420 Saa her müşkil iş oldu sn
Olursa bilmeyüp chil her sn
- 5421 Görinür vechi cn atudadur sehl
Bu fende mübtedi il azretn ehl
- 5422 İşitdi nki mekkre sözüm tz
Harfe ‘aşık aladı zm tz
- 5423 Başın der-pş idüp n itdi tedbr
Zamn gedi meknı ıldı tağyr
- 5424 Szm¹⁰⁵⁹ şavı götürdi anda itdi
Ne fehm idem ne itdi anda gitdi
- 5425 Anı gördüm ki geldi girdi dra
Baa bağdı ılup aşra neğre
- 5426 Bağınca gördüm anı girdi bir ay
Ne ay olmak ki mihr-i ‘lem-ry
- 5427 Seçer n eylemiş sihr ile sağın
Ki bir myına aylağ n  Mn
- 5428 Sağıyla beleri hem-vr olurlar
Giceler uğrlarla yr olurlar
- 5429 Dile mjgn ucından gedi işler
Bennlar fikri yrtdi amışlar
- 5430 ulumdur diyü gönli mha açmaz
Perestrum diyü urşide bağmaz
- 5431 Ser--ser sağına olmak ber--ber
Cihnda ağ başı var ola ejder
- 5432 Başa ıkmaz anula ser-be-ser kes
Hemn ser-keş olanu başını kes

¹⁰⁵⁹ Sözüm: Sözi A

- 5433 Saçını eylemiş pîrāye-i hüsn
Lebi olmuş beli sermāye-i hüsn
- 5434 Egerçi zülfi ejderveş çeker baş
Senüñ diyü göz ider egüp kaç
- 5435 Yüzi üzre iki kaşı ser-āmed
Şanasın āfitāb üzre iki med
- 5436 İki yüzlü iki tîğ oldı kaşı
Dilerler cān ile dilden savaşı
- 5437 Velī ol iki çeşm-i fitne-engiz
Urur mekkārılığla tîr-i hūn-rîz
- 5438 Gehi mihe kaçup na‘le kaçar gāh
Cigerden işler ol hūn-rîz-i bed-h‘āh
- 5439 Cigerden işler işler ol dil-āvîz
Yüreklenmiş anuñçün hançer-i tîz
- 5440 Bir oldı girdügi demde kapudan
Çıkup sed itdi fark olmaz yapudan
- 5441 Yüzeyüz eyledüm çok çok senālar
Revān tırdum idüp biñ biñ du‘ālar
- 5442 Didüm ey mihr-i hüsn-i ‘ālem-ārāy
Ki ökçeñ basduğı yirden toğar ay
- 5443 Görince cevher-i ālūde-i hāk
İdersin şeb-nemāsā yirin eflāk
- 5444 Ne iyi āfitāb-ı nūr-güster
Ki büstānuñda bitse bî-hār u ber
- 5445 Ki olda menzil olur necm-i serde
Ne deñlü pest olup çalursa yirde
- 5446 Çü gördi kendi düşmiş şa‘b-kāre
Miyāndan kıl kadar yir yok kenāre

- 5447 Hemân dem egdi baş ol serv-i ser-keş
Yanağı gönlüme şan urdı âteş
- 5448 Açıldı şan gül-berg-i demîde
Şitâb eylerken oldu ârâmîde
- 5449 Oturdu yanuma ol serv-i âzâd
Şanasın sâye şaldı şâma şimşâd
- 5450 Dizüm çün ki toğundurdu dizine
İletdüm tîr-i maşşûdı gezine
- 5451 Açup ol dem leb-i yâkûtı dürri
Şanasın her biri bir necm-i dürri
- 5452 Tekellüfsüz didi kanı şarâbuñ
Bir içim içmedük biz serd-i âbuñ
- 5453 Hemânâ dildeyimiş ‘aşk-ı dilden
Gerekdür kırtula tâ âb u gilden
- 5454 Gerek hüsn-i ciğer-hûbuñ şarâbı
Yaraşur nuqlı bağımuñ kebâbı
- 5455 Yürek kanın dökem bu teşne câna
Kânına kan ile kana kana
- 5456 Leb ile¹⁰⁶⁰ haddine bakşam düşüp şevk
Muşavver oldu derdüm zevk ile şevk
- 5457 Bu güft ü gûda emr itdüm şarâbı
Getürdi nuql ile şem‘ u şarâbı

A_176b Der-Şıfat-ı Şarâb ü Hâl-i Harâb-Ender Harâb¹⁰⁶¹

- 5458 Çü gördi bâde ruhsârın nigâruñ
Kızardı hacletinden gül-‘izâruñ
- 5459 Perîveş şîşedeki mesken eyler
Havâdîş taşlarından me‘men eyler

¹⁰⁶⁰ Leb ile: Lebine E

¹⁰⁶¹ Başlık: -E

- 5460 Kişi gâh eyler qahramân ol
Halâşuñ yoq gerekse Qahramân ol
- 5461 Öpüp pâyın iderseñ başına tâc
Yine ol ‘aqla düşmendür alur bâc
- 5462 Egerçi bâc alur bir pehlevândur
Alaylar tağıdur şâhib-kırândur
- 5463 Velîkin ‘aqla düşmen ‘aşq ile dost
O mağz olmışdurur şan ‘aql aña post¹⁰⁶²
- 5464 Çü bir kaç devr idüp cām-ı zeberced
Olup devvârı devri kıldı mümted

A_177a **Der-Şıfat-ı Şeb**¹⁰⁶³

- 5465 Siyeh bürqa‘ tutup dünyâ ‘arısı
Şalup kâfuri geydi âbnüsi
- 5466 Şafaqdan bâde güyâ çıqdı başa
Tıqındı şîşe-i nâmüs taşa
- 5467 Kevâkib âb-gîne pârelerdür
Velî şafvetde cümle pârelerdür
- 5468 Çü gün göz yumduğın gördi nigâruñ
Açıldı şanasın gül-berg-i yâruñ¹⁰⁶⁴
- 5469 Nevâzişlerle ‘arz idüp ta‘alluq
Kemâl-i hadde gösterdi temelluq
- 5470 Dedüm ey mülk-i hüsnüñ pâdişâhı
Gönül eglencesi cân cilvegâhı
- 5471 Dilüm zülfüñ kemendi ideli bend
Olupdur rişte-i cân aña peyvend

¹⁰⁶² ‘aql aña post: aña ‘aql post E

¹⁰⁶³ Başlık: -E

¹⁰⁶⁴ yâruñ: -A

- 5472 Keserseñ ¹⁰⁶⁵ dil ü cānum senüñdür
Ne cān kim dīn ü ĩmānum senüñdür
- 5473 Tılsım-ı ‘aşk itdüm çünki der-ber
Açulmaz añlaram tā rüz-ı maşser
- 5474 Ne ola ey leb-i şekker fi-şānum
Leţāfet bāğı içre gül-sitānum
- 5475 Ger la‘l u güher ya hānmāndur
Dil u cānile şāhum der-miyāndur
- 5476 Çü gördi var muhabbet bī-nihāyet
Ki yokdur hiç aña haddile ğāyet
- 5477 Didi ben olayın meclisde şākī
İde Hāq bezmüni ‘ālemde bākī
- 5478 Revān pür kıldı bir cām-ı şafa-başş
Lebinden eylemiş güyā şifā-başş

A_177b **Der-Şıfat-ı Şākī-i Meh-Pāre** ¹⁰⁶⁶

- 5479 Kıyām-ı kāmetidür cilve-ārā
Ki cevlān urdı şan tāvūs-ı ra‘nā
- 5480 Diyüp ya hū elinden ayağı nūş
İdüp āhū gözinden hū‘ābı medhūş ¹⁰⁶⁷
- 5481 Olup hūrşid şākī mül getürmiş
Nihāl-i rāst güyā gül getürmiş
- 5482 Kāmiş āyīneveş cāmı dizine
Muķābil eyleyüp gül-gūn yüzine
- 5483 Göre māhiyyetini şūretinüñ
Delīli ola şem‘-i sīretinüñ

¹⁰⁶⁵ Keserseñ: Gerek kes E

¹⁰⁶⁶ E_216a Der-Şıfat-ı Şākī

¹⁰⁶⁷ hū‘ābı medhūş: cāmı medhūş E

- 5484 Görür çün olmazam cāmile bī-hūş
Anuñ ḥod itmeğimiş қаşd-ı medhūş
- 5485 Tururdu meclis içre ke‘s-i ekber
Anı pür kıldı vü kıldı ber-ser
- 5486 Urup başı yādına işbu ayağı
Bil içdüm olur ise tolu āğı
- 5487 Diyüp nūş itdi çünkim virdi baña
Unutduñ yāri ola şoñın aña
- 5488 Yir itdüm fikr-i la‘le cān içinde
Bulundu iki destüm kıan içinde
- 5489 Meseldür bunu diyen ‘ākıl añlar
Öñin fehm itmeyen şoñunda tañlar¹⁰⁶⁸
- 5490 Dimāğum şevk-ı ‘aşkile pür itdi
Velikin perde-i ğaflet büridi
- 5491 Ta‘ākub gösterüp ol mihr-i lāmi‘
Olup cāndan o şirīn la‘le tāmī‘
- 5492 Dem-ā-dem gelmişem içdükçe cūşa
O gül şevkile bülbülveş ḥurūşa
- 5493 Tolu yağıdı şanasın ol araya
Diler tolıyla dil yāre yaraya
- 5494 Degül tolu belāyimiş kazādan
Kazā-yı āsumānī şan hevādan
- 5495 Hevādandur belā irmek hemişe
Hevādurur ḥired pāyine teşne
- 5496 Gözüm açdum o laḥza gördüm anı
Ferāmuş eyledüm cān ü cihānı
- 5497 Ki ḥüsn-i meclisüñ anı görünmez
Ne āb kim¹⁰⁶⁹ cisminüñ cānı görünmez

¹⁰⁶⁸ şoñunda tañlar: şoñunı añlar E

- 5498 İdüp âhı çü gıtdüm kend'özümden
Cünün âşârı fehm oldı sözümden
- 5499 Dilerler itmege bendile zindân
Hayâl-i zülfi ol çâh-ı zenaḥdan
- 5500 Velî za'fum görüp kayd eylemezler
Zebûn avdur diyü şayd eylemezler
- 5501 Çü gördüm ki dün gün hem-demüm âh
Cehennem oldı ansuz tāk u dergâh
- 5502 İdüp ser-cümlesine ḥayr-bādî
Ayag¹⁰⁷⁰ altuna aldım dest ü vādî
- 5503 Geçüp katı beyābân eyleyüp bol
Yolup gerçi yol getürdi¹⁰⁷¹ beni yol
- 5504 İrişdüm âhirü'l-emr uş kapuña
Urup baş ḥızmete irdüm tapuna
- 5505 Anı bilmem ki şimden soñra nâ-gâh
Şeb-i ḥübla ne vaz' eyler seḥergâh
- 5506 Budur ḥayfum ki bir kez buse kâri
İdüp būs itmedüm ol gül-'izârı
- 5507 Yağın iken bu kez bağdum ırağdan
Umar iken boynuzı çığdum kulağdan
- 5508 Diyüp çünkim tamâm itdi sözün hem
Sözünden Mihr fehm itdi özin hem
- 5509 Buyurdi urdılar bir kürsî-i sîm
Şehün tahtına tā kim ola bî-bîm
- 5510 Şehin-şeh tahtı oldı fevķ-ı Zengî
Görüp anı kem oldı şevķ-i Zengî

¹⁰⁶⁹ Ne âb kim: Ne an kim E

¹⁰⁷⁰ Ayag: Ayak A

¹⁰⁷¹ yol getürdi: yoluğturdi E

- 5511 Oradan key çoçındı Zengî-i şüm
Özin merhûm umarken oldı maḥrem
- 5512 Bu yaña geldi nevbet Düzd-i tarrâr
O şeb mekr eyleyüp olmışdı mekkâr
- 5513 Diyüp taḥt ayağına urdı başı
Büt-i Çînsin¹⁰⁷² sarâyın ola kâşî
- 5514 Didi hem Hâḫ ziyâd ide ömrüñ
Geçirsin ser-be-ser şâhâne emrüñ
- 5515 Sipihri eyleyüp Hâḫ sâyebânuñ
Gün olsun ḫubbe-i zerrîni anuñ
- 5516 Budur ḫâlüm cihân da bî-nevâyam
Belin zilletde bükmiş şanki nâyem

A_178b **Der-Şıfat-ı Şeb**¹⁰⁷³

- 5517 Meger bir şeb ki leyl-i zulmet-endüd
Şalup âh-ı mesâkîn göge dūd
- 5518 Olur dūd-ı belâ¹⁰⁷⁴ dilden demîde
Yirinde murğ u mâhi âramîde
- 5519 İdüp ra‘d-ı felek âvâze güm güm
Olurdu deyrde şavt-ı ceres güm
- 5520 Degül ḫâlî yire feryâd u âhı
Hâḫı tesbîh idüp dirdi ilâhî
- 5521 Ceresle ḫavfile Allâhu Ekber
Diyüp ruhbân oḫurdu küfr-i ezber
- 5522 Ḳatı gurriş idüp ra‘dūñ ḫurūşı
Sipihre lerze şaldı ‘arza cūşı

¹⁰⁷² Büt-i Çînsin: Püt-i Çînsin E

¹⁰⁷³ E_217b Der-Şıfat-ı Şeb.

¹⁰⁷⁴ dūd-ı belâ: derd-i belâ E

- 5523 Sen anı şavt-ı ra'di şanma kim ol
Mesākīn āh ü feryādı idüp bol
- 5524 Tölup cevfi semā eylerdi āheng
Ki çekdi na're-i āhı kı lup ceng
- 5525 Qazādan ol gice ben bī-ser u pā
İderdüm geşt ü seyri şöyle tenhā
- 5526 Bize bil ol qaranlıq dūn degüldür
Kim eydür anı kim ol gün degüldür
- 5527 Gice gündüz bize aqz u yebāne
Nitekim bayquşuñ cānı qarābe
- 5528 Qarāb-ābād olur hümā 'imāret
Qazā aqbārıdur aña beşāret
- 5529 Biñi bir pūla çün emri 'acībūñ
Meşel meşhürdur kim dūn qarībūñ
- 5530 Muqasşal geşt iderken bir araya
İrüp vardı yolum 'ālī bir sarāya
- 5531 Öñinde bir gūlām-ı hūr-siret
Meh oldur gökde olan mäh-şūret
- 5532 Tutar elde iki esb-i güzide
Ki anlar gibi yoq at āferide
- 5533 Görince talbınup cānum tenümde
Aşılmaq atıçün cāyız benümde
- 5534 Bunı gördüm ki varmış qa'ba aqlan
Hemān-dem atdum atı almaqa cān
- 5535 Varup andan yaña çün gördüm anı
İki atūñ boşanmışdı 'ināmı
- 5536 Birin tutdum binince üstine ben
Zuhūr itdi hemān-dem kimse

- 5537 Çıķup didi baña ey cān-ı ‘ālem
Nider sen olmayacaķ cānı ‘ālem
- 5538 Ne tırmaķ kaçdum andan nitekim bād
Egerçi dil olupdı¹⁰⁷⁵ atıçün şād
- 5539 Velī ķatı olmayup ardumdan ol hiç
Kaçup ben daķi itdüm başumı pīç
- 5540 Dem-ā-dem dir baña küsdüñ mi şāhum
Kemine bendeñem ey pādişāhum
- 5541 Hūdā göstermesün sensiz cihānı
Nidem cānānsuz cān u cihānı
- 5542 Muħabbetden ider gerçi ki lābe
Velīkin kim yaza haķ rü-yı āba
- 5543 Aña dek kim sipeh-sālār-ı devrān
Binüp ħink-i kebūde tıtdı meydān
- 5544 Çü rüzuñ raşş-ı gül-günün görüp tünd
Gicenüñ esb-i şeb-dīzi olur künd
- 5545 Olunca şubħ merd-i tālib
Beni gördi vü oldu ħışmı ğālib
- 5546 Çü ardumdan irişdi ol ķamer-fer
‘Aķīb-i şebde şankim mihr-i enver
- 5547 Pelengāsā irişdi çünki ol şır
Ben oldum ‘ömrden āhū gibi sır
- 5548 İnüp atumdan itdüm çehremi ħāk
Didüm ey āfitāb-ı evci eflāk
- 5549 Benüm eksüklügüm ‘afv eyle şāhum
Yüzi tağlu ķuluñam¹⁰⁷⁶ pādişāhum

¹⁰⁷⁵ olupdı: olupdur E

¹⁰⁷⁶ ķuluñam: ķuluñven E

- 5550 Niyāzum gördi vü itdi teraḥḥum
Bunı kıldı velī ol dem teveḥḥüm
- 5551 Helāk itmiş olam ben şāhibini
Ki bī-maṭlūb koyam ṭālibini
- 5552 Didi bu anuñ issini ne itdüñ
Anı evvel helāk itdüñ mi gitdüñ
- 5553 Didüm ey ferfirāz-ı ḥayl-i merdān
Ser-i ser-defter-i ḥübān-ı devrān
- 5554 Be-ḥaḥḳı ḥālīḳ-ı devrān-ı ‘ālem
Be ḥaḥḳı rāzīḳ-ı ḥayvān ü ādem
- 5555 Toḳunmadı elüm degmek degül el
Degül nāḳış vüçüdüm şanma mu‘tel
- 5556 Mużā‘afdur diyānet dilde müdḡam
Mübārek ḥāṭıruñ olmaya derhem
- 5557 Atın aldum velī terk etdüm anı
Bilür Ḥaḳ ḳavlümuñ yoḳdur yalanı
- 5558 Çü gördi sözlerim iḥlāşa şāhid
Olup aḥvālümü çeşmi müşāhid
- 5559 Baña raḥm eyleyüp iḥsān ider at
Ne varsa daḡı hep esbāb u ālāt
- 5560 Egerçi şıḥḥatine key sevindi
Feraḡ oldu dil u cānı evindi
- 5561 Velīkin iftirāḳa eyledi āh
Ki fūrḳatde ber-ā-ber bende vü şāh
- 5562 Bunı gördüm baña da eyledi kār
Dilüm biryān idüp itdi dil-efḡār
- 5563 Żarūrī baña da geldi teḡayyür
Teḡayyürden olur ḥāşıl tekeşşür

5564 O hūznile iderken āh u feryād
Alup ol ŧeh-süvāruñ bürqa‘ın bād

A_180a **Der-Şıfat-ı Vefā Şāh**¹⁰⁷⁷

5565 Görindi nāgehān bir ŧüret-i hūb
Çü Yūsuf-ŧüret-i maħbūb u mergūb

5566 Başından ayağa varınca cāndur
Ki kıaddi ravzada serv-i revāndur

5567 Leb-i la‘li ser-i zūlfünde raħşān
Yed-i Zengīde ŧan yāķūt u mercān

5568 Yüzi ŧem‘ine zūlfi ŧanki fānūs
Veyā ŧan kec-külāh-ı ŧāh-ı Kāvūs

5569 Çü gördi ħayr yoķdur bende ol ŧāh
Beni anda kıoyup ŧıtdı özi rāh

5570 O demde ‘āŧıķ-ı ser-geŧte vü zār
Olup bī-‘aķl ü bī-sāmān ü bī-kār

5571 Budur ma‘lūmum ey sultān-ı āfāķ
Ki sultānlar içinde ħāzretūñ ŧāķ

5572 Bulındı cümle bī-ŧāli‘ felekden
Meŧeldür kim eŧek kıalmaz eŧekden

5573 Tamām itdi bu ħāzretde sözin ol
ŧehūñ dergāhına sürdi yüzün ol

5574 Bu kez söz nevbeti irdi Vefāya
Vefā ammā felekden pür-cefāya

5575 Didi Mihr āña ey miħmān-ı ferruķ
Hümāyūn ŧāli‘ vü sultān-ı ferruķ

5576 Diye sende nedür ħālūñ zevālūñ
Getür yāda neyise kıl u kıālūñ

¹⁰⁷⁷ E_219b Der-Şıfat-ı Düzd Bī-Müzd

- 5577 Bu yaña dinle hâlin diyem anı
Muhabbet kılzümünde diyem anı
- 5578 O şebde kim olup Bezzâzile Mihr
Yaşındı nitekim hūr u perî-çih̄r
- 5579 Vefâ kalbinde bes vesvâs-ı mekkâr
Hezârân şübhele kıldı¹⁰⁷⁸ bedîdâr
- 5580 Bu şübhe çün mürûr itdi diline
Karışdı sū-yı zan âb u giline
- 5581 Çü Haq gördi kim bilmez ni‘metin hem
Biraz çekdürdi fūrkat naqmetin hem
- 5582 Daği soñra kılup işbât-ı pâkî
Vefâ gönli hoş oldı gitdi bâkî
- 5583 Çü mecmû‘-ı katında itdiler zıkr
Bu ahvâli Vefâ Şâh eyledi fikr
- 5584 Ne kim var ise gūş itdi haberden
Tutuşdı hırmen-i cânı ciğerden
- 5585 Hemân-dem ‘aqlı gitdi düşdi hâke
Yağın oldı ire cânı helâke
- 5586 O demde ihtiyârı kalmayup Mihr
İnüp tahtından urdı toprağa çih̄r
- 5587 Alup başın dizine ol dil-efrüz
Bir oldı şanasın kim ‘ıyd-ı nevrüz
- 5588 Gül-âbı istediler idüp iğdâr
Kılalar tâ yüzine şāhuñ işār
- 5589 Gül-âb-ı serd ol mâhuñ şudâ‘ın
Ziyâd eyler diyü mihr-i hoş-âyîñ
- 5590 Tağıtdı âb-ı germi rû-yı şāha
Muqârin eyledi pervîni mâha

¹⁰⁷⁸ kıldı: ğıldı E

- 5591 Çü ref'-i h'ab-ı ğaflet oldu ol Şu
Nikāb-ı nevmi ol dem açdı bu Şu
- 5592 Mihir kim saçdı gözden rüyına āb
Vefā çeşminde yundı sürme-i h'ab
- 5593 Muĥabbet leŐkeri çün cūŐa geldi
Ķamu bī-'aql olanlar hūŐa geldi
- 5594 Açup çeŐmin görür bir vech-i mergūb
Bahār içinde reng-i gül gibi hūb
- 5595 Ne vech olsun bu tevcīh-i müvecceh
Ne yüz ola yañağına müŐebbeh
- 5596 Diyüp gerçi ki şa'n itdi baña dil
Velī Őoñra olur bu şavle kāyil
- 5597 Olur vech-i Őebe çün rengile bu
Nola teŐbīh olursa ey melek-hū
- 5598 Pes andan kendüye geldi Şehin-Őāh
Didi ey āfitāb-ı encüm ü māh
- 5599 Düşüm mi kim 'aceb görmek cemālūñ
Veyā Őüret mi bağladı ĥayālūñ
- 5600 Mihir didi gözün aç düş degüldür
Gözüm ĥavf itme merdüm-küş degüldür
- 5601 Diyüp aldı eline çığdı taĥta
Nūĥüsetden iriŐdi necm-i baĥta
- 5602 Hemān-dem söz yüzinden ref'-i bürqa'
İdüp ĥüsni yüzünden Şanki menba'
- 5603 Didi benven o Mihr-i ĥāksāri
Ki oldum pāklikde āb-ı cārī
- 5604 Budur hem 'āŐık-ı bī-iĥtiyārum
Hevāmmile kül olan ĥāksārum

- 5605 Bunuñven ben benündür bu cihānda
Bu rüşendür zeminile zamānda
- 5606 Ferāgat eyleyüp hier ü hafādan
Çoğu aluñ irüp¹⁰⁷⁹ Mihr ü Vefādan
- 5607 Mecāzī ‘aşk cümle ser-seridür
Olan ‘ākıl kamasından beridür
- 5608 Mecāz olan haqīkatden olur dūr
Bir olmaz şevk-ı dühn u şem‘-i kāfūr
- 5609 Mecāzidür bil rāh-ı haqīkat¹⁰⁸⁰
Bilür mi rāst bilmezken hicāzı
- 5610 Kaçan kim ihtiyār-ı fi‘l-i fā‘il
Ola muhtār kılmaz la‘l-i cā‘il
- 5611 Olur mı örtile bir açığile
Güneş mestūr olur mı balçığile
- 5612 Mekīn olup irüñ cümle mekāna
Serī‘üs-seyr ü devr ü zamāna
- 5613 Ferāgat itmekden fāyide ne
O fi‘li itmekden ‘āyide ne
- 5614 Velī nāfiz olup geçmezse emrüm
Eger nehy olmayasız ire qahrüm
- 5615 Size mestūli fehm eyleñ helāke
Müsāvī eylerem ser-cümle hāke
- 5616 Ser-ā-ser başıñuz almaq elümde
Bu kufluñ fetḥ-i miftāḥı dilümde
- 5617 Çamuñuz katl u qahre müsteḥaqsız
Beḫālet üzre siz şanmañ muḥaqsız

¹⁰⁷⁹ irüp: varup E

¹⁰⁸⁰ Velī cā‘līdür ‘ışk-ı mecāzī : Mecāzidür bil rāh-ı haqīkat A

- 5618 Velî āzād olun Mihr ü Vefāya
Vefā vü mihr menşe‘dür şafāya
- 5619 Diyüp emr itdi hem feth-i hāzāyin
Ola vü ideler keşf-i defāyin
- 5620 Buyurdı şāha evvel yüzi günrek
Peri-peyker şanem her biri bî-şek
- 5621 Çamusı mihr-şüret mäh-siret
Çamu şirin şemāyil ehl-i behcet
- 5622 Daği yüz kul çamusı çābük u cüst
Degül kārında biri añlaruñ süst
- 5623 Buyurdı daği yüz esb-i güzide
Birinüñ mişli olmaz āferide
- 5624 Yigirmi yük ola ihsān idüp zer
Girü bir nice derc-i dürr ü gevher
- 5625 Daği koşdı¹⁰⁸¹ nice yüz merd-i kārī
Biri qahr eyleye yüz nā-bekārī
- 5626 Tamām oldı buyurdı nice begler
Mülük ādābı üzre cümle yigler
- 5627 Bile yoldaş olup ser-ħadde dek tā
Olalar arqa yüz gösterse a‘dā
- 5628 Öpüp el el-vidā‘ile yürür hem
Cihānı gerd-i ser-cümle bürür hem
- 5629 Şehüñ itmezler emrine nizā‘ı
İderler mülk ucında el-vidā‘ı
- 5630 Hoşa gitdi vü ol üç kıldı bākī¹⁰⁸²
- 5631 Didi Mihr anlara maqşūduñuz ne
Gönülde söyleñiz ma‘hūduñuz ne

¹⁰⁸¹ koşdı: -A

¹⁰⁸² 5595: -E, 5595b: -A

- 5632 Hemân dem Zengî evvel kaçd-ı destür
İdüp didi eyâ sulţân-ı pür-nür
- 5633 İcâzet eylegil ben ‘abde ihsân
Olup mabeynimüzde ‘ahd u peymân
- 5634 Sipâhumla kamu ceng u ritîze
Çekem katl-i ‘adûya tîğ ü nîze
- 5635 Dağı hem hil‘atün hâşı verildi
O da tırmayup ol yirden ırıldı
- 5636 Virür Mihr aña hem-çün māl bî-ğod
Bile at u deve esbâb bî-‘ad
- 5637 O vechile olup Bezzâz bâ-zâr
‘İnâyetler olup olmadı âzâr
- 5638 Velî Düzd ihtiyâr itdi kapusın
Ki ide cânile dilden tapusın
- 5639 O dem Mihr itdi Düzdi mîr-i âhûr
Velî dir ki sağın itme şer u şûr
- 5640 Hâkîkatdür bunı şanmañ hayâldür
Yemin yügrük at arturmağ meşeldür
- 5641 Dilinde himmet oldıysa arada
Yeliñüz yükrük at olsun bu arada
- 5642 Görelüm esb-i hâşa hızm̄et üñi
Har olup depme sağın devletüñi
- 5643 Çü hâr olanları irdi yolından
O gül her birini kullı kulundan
- 5644 Vefâyile nihâñi gitmek eclin
Bu kişverden mağâma yitmek eclin
- 5645 Tanışdı eyledi çün cem‘-i a‘yân
Gelüp cem‘iyyet oldı cümle erkân

- 5646 Söze başladı Mihr ol dem saçup dūr
 amu gūı o dūrden eyledi pūr
- 5647 Didi añlan beni zen bilmeñiz merd
 Ne resme zen olan olursa ferd
- 5648 Yaramaz beglige ma‘lūmdur bu
 Dırāz olma ne lāzım gūftile gū
- 5649 ū fā oldu size avāli mestūr
 Virān luf-ı keremden baña destūr
- 5650 Diyince itdiler feryād u zārı
 Ki ey mihr-i sipihr-i ehriyārı¹⁰⁸³
- 5651 Mihirsin ‘āleme od vāye senden
 Ne vāye māye vū ser-māye senden
- 5652 Mihirsin ‘āleme olgıl cihān-gīr
 Diresūñ mehesidūr āsumān-gīr
- 5653 Mihirsin her günūñ günden yeg olsun
 Dünūñ hem-ün amu dünden yeg olsun
- 5654 Bizi alma gidüp āfāt iinde
 Sikendersin oma zūlmāt iinde
- 5655 Eger dirseñ zenem bilmeñ beni merd
 O cūz‘īdür anuñün olma pūr-derd
- 5656 elālūñ āzır u ferunde-ātır
 Niyābetden ola avāle nāzır
- 5657 Varup iki geh geh huźuruñda ide ‘arz
 Nitekim ulluğundur cānına farz
- 5658 O da eh-zādeyimi milketinde
 Kemāl ü ‘izzet üzre devletinde
- 5659 Girü hem-ün ki zātuñ eh-zāde
 İde ‘ömr-i dirāzuñ a ziyāde

¹⁰⁸³ Ki iy mihr-i sipihr-i ehriyārı: Ki mihr-i iy sipihr-i ehriyārı E

- 5660 Güzel yüz olana düzgün ne hâcet
 abîhe nice virsün Şive Şöhret
- 5661 oyun oqlanı āsān bire Őatmaq
 Nitekim bāgbāna tere Őatmaq
- 5662 Bilür mi gevherün adrini fellāh
 Ya mihr ü meramet aŐŐab u sellāh
- 5663 Bilür ehl olan ādem asb-i ālī
 Diger zerdūz olan zerrīn nihālī
- 5664 Bilür mi olmayan dil ehl-i mellāh
 Nitekim yüzümün avālīni mellāh
- 5665 Bilür īnī¹⁰⁸⁴ olanlar müşg-i Tātār
 Nitekim cevherīler dürr ü Őehvār
- 5666 Vefā vü siz iki Şeh-zādelersiz
 Hezārān cānile dildādelersiz
- 5667 Ki Őāhlīk siz ikinüñ Şan‘atıdur¹⁰⁸⁵
- 5668 Bu Őehrūñ kim degül ser-cümle dünyā
 İdüp beglük olursa mülk-i ‘ubā¹⁰⁸⁶
- 5669 Virürsüz a-ı ‘adlin cümleñüz siz
 Hemişe sāyeñüzde rāzıyız biz
- 5670 Vefāyı o senüñ bir kelbūñi biz
 MüŐāhiddür begendük celbūñi biz
- 5671 Őalup ŐimŐīr-i ahrūñ ğarb tā Őar
 Ura a‘dā içinde tīgimiz ber
- 5672 Nice iqlīm aalum apuna biz
 Geñez ul olmaduğa apuna biz

¹⁰⁸⁴ īnī: Cīnī E

¹⁰⁸⁵ 5632: -E / 5632b: -A

¹⁰⁸⁶ 5633 : -E

- 5673 Diyüp k̄āyil olurlar kim Vefā Şāh
 ul ola kendiler l̄ikin Vefā şāh
- 5674 Dönüp dai didiler ey şehin-şāh
 Murādı var bu a‘yān uñ ol āgāh
- 5675 İki gözsüz çeküp cev̄r ü cefāyı
 Helāküñken gözün görmez vefāyı
- 5676 Budur lāzım ki ‘arsa başlaya öz
 Dıraht-ı ‘ıyşıçün āl işleyevüz
- 5677 Şalalum beglerün bir açımı biz
 Ki tā ihvānıñuz celb itmeye siz
- 5678 Gelüp ‘arsa iki zībā bürāzer
 Olup diller o fūratden pür-āzer
- 5679 Dai bir nice kimse şal ki Dāye
 Alup gelsin azāyin birle māye
- 5680 Gelüp cümle ola cem‘-i firāvān
 Yirine vara neyse ük̄m ü fermān
- 5681 Dil ü cāndan ulām u bendeñiz biz
 amumuz ‘āşık u efgendeñuz biz
- 5682 Didiler çün tamām ri‘āyet
 Beyāz oldu olan şütr ü şikāyet
- 5683 Hemān emr itdi bir aç biñ çālāk
 Ki ‘azm-i rāh ide cüst ü arabnāk
- 5684 Buyurdu yol yaraı hep görüldi
 oundı dest-i udret şan sürüldi
- 5685 Verildi çün yoluñ arcı mükemmel
 Degül arcı aşālet üzre ekmel
- 5686 Çü anlar gitdi ışsa aña yitdi
 Görelüm ol iki şeh-zāde n’itdi

A_184a Der-Şıfat-ı Mekâtibât-ı Ahkâm-ı Pâdişâhî Bahr-ı İklîm Da‘vet-i ‘Arūs u
 Haber-dâden-i Bürâzer-i Büzürg Be-Ĥâl-i ‘Arūs¹⁰⁸⁷

- 5687 Gel ey ğavvâs-ı deryâ-yı ma‘ânî
 Beden iklîminün rûĥ-ı revâni
- 5688 Muĥâlif olma bir dem iyi nevâsâz
 Maĥâmuñ bil olasın râst-âvâz
- 5689 Revân it gel ber ü bir cüybâri
 İşiden cânlaruñ¹⁰⁸⁸ gitsün ħarârı
- 5690 Yine eyle bedâyi‘den beyânı
 Ki elfâzında derc ola ma‘ânî
- 5691 Ki şan ser-cümle ten cismi ‘ibâret
 Ĥayâl-i bekr cândan isti‘âret
- 5692 ‘İbâretdür şu kim olmadı behre
 Olur mı ‘ibret ehl-i rû-yı dehre
- 5693 Şu resme derc ü ħarc eyle zâyî‘
 Ma‘âniden beyân eyle bedâyi‘
- 5694 Beyân it zevĥ ü şevĥ u câm-ı ‘aşĥı
 Ne yüzden zıkr olur encâm-ı ‘aşĥı
- 5695 Çü ‘aşĥ âşâridür ‘âlemde a‘lâ
 Cemi‘-i irtifâ‘ üzre mu‘allâ
- 5696 Ne kim var ‘âlem içre nîk eger bed
 Olur ‘aşĥile ‘âlemde mü‘eyyed
- 5697 ‘Acâyibden ‘acebdür ‘âlem-i ‘aşĥ
 ‘Aceb ĥoş büydür her dem dem-i ‘aşĥ
- 5698 Eger ‘aşĥ olmasaydı ‘âlem içre
 Nizâm olmazdı herġiz âdem içre

¹⁰⁸⁷ E_225a Haber-i Dâden-i Bürâzer-i Büzürg Be-Ĥâl-i Vefâ

¹⁰⁸⁸ cânlaruñ: cânları E

- 5699 Çü şerh-i ‘aşka had yoğdur nihāyet
Şikāyetsiz beyān olsun hikāyet
- 5700 Rivāyet iden üstād-ı sühensār
Bu resme oldu sözde nükte-berdār
- 5701 Vefānuñ kardeşi ol dem ki gitdi
Ol aher kardeşüñ milkine yitdi
- 5702 Buluşdılar görüşdiler bu demde
Müşerref bir maḳām-ı muhteremde
- 5703 Şeh olan kardeşi çünkim Vefāyı
Tezekkür eyledi ol pür-cefāyı
- 5704 Yürekden kaynayup cüş itdi taşdı
Ki mevc-i baḫr-ı fūrkat başdan aşdı
- 5705 Didi ya Rab görem mi hiç¹⁰⁸⁹ ol ayı
Ḳarındaşum güneş yüzli Vefāyı
- 5706 Nice gördi şorar ḫāl-i Vefāyı
Cefā-keş mübtelāyı pür-belāyı
- 5707 Neler çekdi Vefā cevr ü cefādan
Neler kıldı özi mihr ü Vefādan
- 5708 Olup hoş dil-berine gitdigin hem
Özi pend ü naşīḫat itdugin hem
- 5709 Naşīḫat tutmayup itdi çok iḫsān
Şu ḫadde kim bulunmaz ‘add ü pāyān
- 5710 Daḫi çok tuḫfe şāha virdugin hem
Özi emvāl-i bī-ḫad gördigin hem
- 5711 Daḫi dūr kim Vefāda genc-i maḫzūn
Şu resme çok şanasın genc-i Ḳārūn

¹⁰⁸⁹ hiç: -A

- 5712 Ki Hâk ihsân idüp virsin ¹⁰⁹⁰Vefâya
Dili şâfiyidi irmiş şafâya
- 5713 Topuña elli dâne dürr ü gevher
İdüp pür virdi cümle günden enver
- 5714 Şeb-i deycûri pür-nür eyler encüm
Velî nür-ı kamersiz cümlesi güm ¹⁰⁹¹
- 5715 Velî şimdi nedür hâlî bir Allâh
Bilür kim cümle eşrâre ol âgâh
- 5716 Vefâ hâlini zıkr eyler iken
'Aceb noldı diyü fikr eyler iken
- 5717 Görüp yüz urdı haccâbuñ biridür
Ki ey hûbuñ cemi'-i halkavâfir
- 5718 Cihânuñ cânısın olğıl güşâde
Kamu düşmanlaruñ olsun fütâde
- 5719 Gelüp bir nice peyk irdi kapuya
Dilerler irmege varup tapuya
- 5720 Diyüp anı icâzet aldı hâcib
Şahâ irgürmekiçün oldu râğıb
- 5721 Alup kâşıdları çün irdi şâha
Güneş yüzlü kamer-ruḡ pâdişâha
- 5722 Torup hâcibler anlar karşıdan baş
Egüp dirler selâtin içre hoş baş
- 5723 Cihânda pây-ı tahtuñ kâyim olsun
Saña bu zevk u 'işret dâyim olsun
- 5724 Selâm eyler ¹⁰⁹²size şâhâ Vefâ Şâh
Ki siz mihre du'âlar eyler ol şâh ¹⁰⁹³

¹⁰⁹⁰ Virsin: virmiş E

¹⁰⁹¹ güm: kim E

¹⁰⁹² eyler: itdi E

¹⁰⁹³ şâh: mâh E

- 5725 Diyüp ser-cümle ahvâli ser-â-ser
Beyân itdi çün ol peyk-i haber-ber
- 5726 Daği ‘arsına da‘vet itdügin hem
O da‘vet içre minnet itdügin hem
- 5727 İştidi şeh didi kim aşı-ı maşşūd
Budur “Elḥamdülillāh” virdi ma‘būd
- 5728 Dilerdüm ki bırağub raht ü bahtı
Periṣān¹⁰⁹⁴ eyleseydim tāt ü tahtı
- 5729 Vefānuñ ‘aşkıyile eyleyüp geşt
Bulur bulmaz kıomayam kūh ile deşt
- 5730 Mübārek tal‘atundan şād u mesrūr
Olnca eyleyem çok cehdile zūr
- 5731 Bulup tā görmeyince tahta ‘avdet
İder miydüm eger biñ olsa da‘vet
- 5732 Buña teklif olur mı kendi mevcūd
Ola da bulmağ anı ola maşşūd
- 5733 Bu resme da‘vet ide cān u dilden
Yüzi mihrin saķınmaya bu gilden
- 5734 Buyurdi müjdeciye müjdegānı
Dilerdi müjdegāni ide cānı
- 5735 Hemān emr itdi esbāb u hedāya
Müheyā olana cümle ‘aṭāya
- 5736 Kıodı tahtı çü şeh lālalarına
Kim anı itmesinler şeh yirine
- 5737 Diledi kim ola bir nice ādem
Sebük-bār olup ide geşt-i ‘ālem
- 5738 Velikin mü‘ebbed ‘ālī idüp cehd
Didi kıaşd eylegil zehr olmaya şehd

¹⁰⁹⁴ Periṣān : Biriṣān A

- 5739 Yoluñ vara ire bir milk-i ğayre
Ki geçmek lâzım ola geşt ü seyre
- 5740 Diyince peyk eydür ey cihān-ġir
Ki sensin ‘ālem içre mīr-i şemşir
- 5741 Ki rāhuñ derd u renci ‘aqlum almış
İletmiş baħr-ı ğayret içre şalmış
- 5742 Bu ğayretten gidüp yādumdan ol söz
Ki şāhen-şeh tuta aña kulağ göz
- 5743 Giderken key sipāriş itdi ğadsız
Diyesin cem‘ ide ‘asker ‘adedsiz
- 5744 O deñlü ‘askeri cem‘ ide ğāyet
Ki gelse itmeye Ye‘cüc-i ğāret
- 5745 Ki yolına nice şāhuñ milketine
İrüp keşret virilse vaħdetine
- 5746 Eger ceng ister ise eyleyüp ceng
Ola ger sāz olursa sulħa āheng
- 5747 Biri bu yirde mihrüñ tımturākı
İrer ne çarħa tākı vü tırākı
- 5748 Çeküp siz daħi ceysi eyleñiz ğoş
Ki düşmen görse ola deng-i medhüş
- 5749 Bunı ğüş itdi oldı anda sultān
Vefānuñ emrine maħkūm u fermān
- 5750 Buyurdı ğāzır olup cümle kātib
Yazılsın ğāzır olsun çok mekātib
- 5751 Olup irsāl sancağ beglerine
Cemi‘-i beglerinüñ yeglerine
- 5752 Ki düşmān āletile ğāzır olsun
Çamu eksiklerine nāzır olsun

- 5753 atı sür‘at idüp irsin apuya
Gelüp yüzler süre cümle apuya
- 5754 Sehel müddetde cem‘ oldu eriler
amu ceng ire gyetde eriler
- 5755 Dirildi bir er kim görmemiş göz
Ki sa-ı ‘arz ı utdı cümle dbdz
- 5756 Gelüp cem‘ oldu hep erkn-ı ‘asker
Dirildi bir yire a‘yn-ı ‘asker
- 5757 Gelüp el öpdi ekdi armaanlar
amu dilden virüp ‘aşına cnlar
- 5758 Didi Şeh eyleñiz cengün yaraın
Daı fikr eyleyüp Őhuñ yasaın
- 5759 Hemn dŐmn yaraını mkemmell
Görüp mecm‘uñuz tge urun el
- 5760 amusı gösterüp sr‘atde tzi
dp ser-cümlesi lk hzi
- 5761 Hemn-dem emr olup ekdi ‘lemler
‘Adnuñ eŐmine ml-i elemler
- 5762 Görünmez oldu tozdan mihrile mh
Degül mihrile meh bu setr-i hrgh
- 5763 dp cn  gönülden ‘azm-i rhi
Toz evc-i mhdan t tat-ı mhi
- 5764 rp gerdna gerd-i fevc-i leşker
Brndi yirile gök mhile hr

A_186b **Der-Şıfat-ı Reften Brazer-i Vef Be-Cnib-i **¹⁰⁹⁵

- 5765 Gidüp menzil-be-menzil nitekim mh
riŐdiler girüp bir Şehre n-gh

¹⁰⁹⁵ E_228a Der-Şıfat-ı meden-i Dye Be-Mihr  Vef

- 5766 Yolu bunda koyalum okıyavuz
Dime idüp ta'allül yaḥşi yavuz
- 5767 O dem kim Dāye birle on nigārın
Vefā gitdi ḳodı ser-cümle varın
- 5768 Dem-ā-dem kim Vefā vü Mihri yāde
Getürdükçe sürürü ḥālī bāde
- 5769 Anuñçün yasile mātem tutarlar
Dem-ā-dem ḡuşşa yirler ḳan yudarlar
- 5770 'Aceb noldı dir iken aḥbār
Ne aḥbār olma¹⁰⁹⁶ şankim cāndan āşār
- 5771 Didiler mürdegānı kim Vefā Mihr
Çü bir arada şan Ḥamzayla Gülfıhr
- 5772 Neyise hep ḥikāyet eylediler
Daḥi şükr ü şikāyet eylediler
- 5773 Daḥi ḥāzır oluñ gitmek gerekdür
Olar emr itdigin itmek gerekdür
- 5774 Buyurdu hem Vefā vü Mihr-i dil-dār
Süleymān maḥzeninden on iki dār
- 5775 Ne var ise içinde yükledüñ tiz
Gice ḳalmañ becīd oluñ seḥer-ḥiz
- 5776 Baḳarlar ol ḳadar vardur ḥazāyin
Ki sıḡmaz ḥadde herḡiz ol defāyin
- 5777 Ki riḥlet 'azmin itdükde Süleymān
Veziri Āşāfa diri süḥendān
- 5778 Bu resme genc-i bi-ḥad eyledüm cem'
Daḥi vāfir cevāhir nitekim şem'
- 5779 Ne itsek anı kim hep ehl-i İslām
Bulup ide Süleymān itmiş in'ām

¹⁰⁹⁶ olma: ola

- 5780 Reh-i dīne idüp ħarc-ı şafālar
Bulunca rūĥuma idüp du‘ālar
- 5781 Ki tā ħızmet ola ol ħabībe
O cümle ħasta olan ħabībe
- 5782 İñen ġāyet severmiş ümmetini
İdermiş ümmetine himmetini
- 5783 Hevādār olduġumdan olup āġāh
Ķabül ide bu necmüñ mihrin ol māh
- 5784 Diyüp bir nice yirde çok ħazāyin
Nihāyetsiz ħodı bī-ħad defāyin
- 5785 Yıġup bend itdi bil gencüñ tılsımın
Ki miftāh eyledi aña Ħaġ ismin
- 5786 Ķamuya nāzır itdi Ħızır ol şāh
Ki bu yıldızları ħıfz ide ol māh
- 5787 Daġı işletmişidi anda bir bāġ
Müzeyyen şaġnı anuñ şanki açmaġ
- 5788 Ķamu eşcārı altun ü gümüşden
Budaġı toptolu cevher yimişden
- 5789 Dıraġt-ı bāġ miġdārınca eşcār
Girü aña münāsib bir güle bār
- 5790 Ķatarile turur ħullar iken çok
Ķamusı cüşsesince ħiç ħad yok
- 5791 Ķamu zerden velī cümle mücevher
Velīkin vaz‘ı görseñ ħanı cevher
- 5792 Daġı ol cüşseyile gergedanlar
Ki görse zinde şanup özge cānlar
- 5793 Muġaşşal her ne var ise cihān da
Ki adı zıkr olur devr ü zamānda

- 5794 Cemād olsun veyāhūd ola cāni
Daḥi uran vardur cinn ü cāni
- 5795 amu z heybeti birle alınmış
Grenler anı cānıyle alınmış
- 5796 Daḥi var bstāndan taşra kırk ky
Sıgardı anda bi dv-i sebk-py
- 5797 Ki ya‘ni řaḥn-ı key enbh meydān
Dşinde grmemiş mişlini keyvān
- 5798 amu meml sebke smile zer
Daḥi elmās u mrvārd ü gevher
- 5799 Yigirmi ḥāne daḥi ālet-i ḥarb¹⁰⁹⁷
Yeter leşker onansa şarile ğarb
- 5800 Vefā emr eyledi kim on iki dār
Boşanup bağlana ştrlere bār
- 5801 Ne del yk yklendiye maḥmil
dp şaşdi biri olmadı mhmel
- 5802 Getrdi bi çatı ştr birer bār
Grldi kim boşalandır iki dār
- 5803 kinci hep tamām olmadı andan
Saşınmaş anı lāzım oldu cāndan
- 5804 Daḥi ç bi yk ola ḥarb-ḥāne
Degl kim ḥarb-ḥāne¹⁰⁹⁸ arb-ḥāne
- 5805 Daḥi ç bi yk ola ḥāř mefreş
amunu içi pr-esbāb-ı dil-keş
- 5806 Daḥi beş yz yk ola la‘l u mercān
Bile drr  gehi elmās-ı raḥřān

¹⁰⁹⁷ ḥarb: ḥarbE

¹⁰⁹⁸ ḥarb-ḥāne: ḥarb-ḥāne E

- 5807 Daḡi biñ at amunuñ zīni zerrīn
Ki şan zīni hilāl-i gevher-ālin
- 5808 Daḡi dūldūl-řıfat biñ ḡař-ester
Revān olduda bādı gemek ister
- 5809 Urulmuř cūmlesine zeyn-i zerrīn
Yiden ullar daḡi Tūrk ũ Moḡul u īn
- 5810 Daḡi biñ ul amusı ābūk u cūst
Biri hergiz iřinde olmadı sūst
- 5811 eker ũ biñ řūtūr¹⁰⁹⁹ daḡi umařı
Kimi Yezdi umařuñ kimi kāřı
- 5812 Daḡi ũ biñ yo ola etr ũ a yaḡ
Ki maḡmil her birinde şanasın aḡ
- 5813 Dūzūldi zīnetiyle bař ‘amārī
Gire tā aña dāyeyle cevārī
- 5814 ū gitdiler tılısmın baḡladılar
Vaan terkini anup aḡladılar
- 5815 Gōup ūnkim giderler ol aradan
řūreyyāya irerler řan serādan¹¹⁰⁰
- 5816 o bunda yūk aḡır yep yep iriřsūn
Sebūk mařūd olan yire giriřsūn
- 5817 Vefā ardařı řāh evvel gōrūlsūn
Ne yoldan kim gelūr yūzler sūrūlsūn
- 5818 Bu cānibden Vefāya Mihr pūr-řev
Leb-i la‘li Vefāya cāni pūr-zev
- 5819 utup birbirūnūñ ‘ařına bāde
Dadi hātif ki vermeñ ‘ōmri bāde

¹⁰⁹⁹ řūtūr: řiter E

¹¹⁰⁰ şan serādan: ol aradan E

- 5820 Gice gündüz iderler geşt ü seyrân
Biri mehdür biri mihr-i dirâşân
- 5821 İderler birbiriyle dost-bâzî
Niyâz u nâz ile hem ‘aşq-sâzî
- 5822 Gehi idüp şikâre tîr bārân
O bārândan ecel seylini ‘ummân
- 5823 Kemendi ejdehâveş pîç-der-pîç
Kime şalınsa cünbiş eylemez hiç
- 5824 Kemendi ejderûñ za‘fı bu kim ac
Ki cû‘uñ keşretinden şayda muhtâc
- 5825 Bu yana añma Mihrûñ kayd ü bendin
Tutar bağlar neye şalsa kemendin
- 5826 Kemend oldı şan ejdehâ pür-şûr
Dem urup yudduğıdur şîrile gür
- 5827 Miyândan atalar gâhi kenâra
Dilerdi çün teşebbüh zülf-i yâre
- 5828 Kenâre şalsalar anı miyândan
Tutar ef‘î gibi çün der-miyândan
- 5829 Kıtı yayın gâzabdan eylese çîn
İde kan bağrın andan âhû-yı çîn
- 5830 Dem-â-dem demleri zevk u şafâdan
Belâ vü mihnete bakup kafâdan
- 5831 İrişdi bir haber nâ-gâh cândan
Ki yigdür cân gibi cümle cihândan
- 5832 İdüp şâdî buyurdu cümle çavuş
Ne deñlü hükmi içre halkadur güş
- 5833 Olanlar hâzır olsunlar ne kim var
Şeherden atlanur mihr-i cihândâr

- 5834 Göre tā ardeşi rŭyın bŭrāzer
Saça Şu Őine olmışken pŭr-āzer
- 5835 Daı bu oldı cŭmle emr-i Őāhı
Ki vāy aa ki ide iŐtibāhı
- 5836 Budur fermān ola cŭmle mŭkemmell
Demŭr ālātile cevŐende ekmele
- 5837 Seergeh kim bu mır-āhŭr-ı gerdŭn
Urur ink-i sipihre zın-i gŭl-gŭn
- 5838 Şalındı Şır-i ara zın-i zerrin
Sŭvār olsun diyŭ mihr-i zŭhāl-kın
- 5839 ara Şal urdılar Şeb-diz-i leyle
Yek-endāz ola tā yek-rān-ı ayle
- 5840 Girŭ Şeh-zādeye esb-i Őabāyı
Yarı yolda oya bād-ı Őabāyı
- 5841 Rivāyet bŭyle ıldı ıŐŐa-perdāz
Vefā vŭ Mihrile ol iki Şeh-bāz
- 5842 Şeh-i maribden aldılar iki at
Mŭkemmell cŭmle esbāb ũ ālāt
- 5843 Alup gitmiŐleridi ayrılup Mihr
Vefāyı Őandıında ol melek-ihr
- 5844 ŭ Dŭzdi gŭrdi isān itdi atı
Mahalliken diye Őāh-ı mātı
- 5845 Gelŭp Őāh olıca kim bindi ata
Yilerse ger yili yābāna ata
- 5846 Özinden evvel olan Őāh-ı devrān
Ata binse binermiŐ aa ol ān
- 5847 Ol atı adıdır Meymŭn-ı Gŭl-gŭn¹¹⁰¹
oria seyr ılsa ink-i gerdŭn

¹¹⁰¹ Meymŭn-ı Gŭl-gŭn: Őaymŭn-ı Gŭl-gŭnE

- 5848 Didiler ol sebebden aña Meymün
Süvār olan bulur baht-ı hümāyun
- 5849 Adı Mihr atunuñ Esb-i Şabādur¹¹⁰²
Segirdüm içre şan bād-ı şabādur
- 5850 Aña bindi Vefā ol gün seḥergāh
Geceyle gündüz oldu şanki hem-gāh
- 5851 Ol atunñ rengiyidi reng-i şeb-dīz
Revān olsa kıllur bād-ı seherḥīz
- 5852 Binüp atlandılar ol iki şeh-zād
Şanasın bindi Hurşīd u Feraḥşād
- 5853 Çü şāh atlanduğın gördi ağalar
Binüp ata sürüp zevk u şafālar
- 5854 Daḥi ḥāzır olup ser-cümle a‘yān
Ne deñlü var ise cumhūr erkān
- 5855 Kāfasından ‘alemler çün açıldı
Şanasın reng-i gün-a-gün şaçıldı
- 5856 Ötüp şurnā çalındı kūs-i ḥarbī
Tutar ğulğul miyān-ı şarḫ u ğarbı
- 5857 Görüp cem‘iyyeti kūs oldu ğurrān
O şevke oldu atlar pāy-ı kübān
- 5858 O cūşile olup şurnā ḥurūşān
Uşüle ḍarb urup şeyḫ oldu cūşān
- 5859 Uzatdı nīze dil şerh-i maḫāle
Dil ü cānile başlar kīl u ḫāle
- 5860 Dil-āzār oldığüçün sancağa lest
Olur zīrā dimişler dest-ber-dest
- 5861 ‘Alemdür tācdār-ı milk-i rezmün
Şeh-i ‘ālī maḫāmı ceş-i ‘azmün

¹¹⁰² Esb-i Şabādur: Bād-ı Şabādur E

- 5862 Demür gönlüñ içinde cism-i insân
Şanasın dâma düşmiş murğ-ı perrân
- 5863 İrenler tîr işinde Sa‘d-i Vaqqâş
Şadâ-yı nây tîre esb-i raqqâs
- 5864 Süleymânlıktan irüp aña vâye
Şalar kuşlar hevâdan Mihre sâye
- 5865 Şu deñlü cem‘ olup gelmişdi ‘asker
Şanasın keşret içre kavm-i maşşer
- 5866 Olaydı mevc-i seyl ol ceşşe cüşân
Emerlerdi ilikveş añı merdân
- 5867 Dilâzâr oldu nîze çün semâya
Anuñçün varını virdi hevâya
- 5868 Bu tavrile yürür çünkim Vefâ Şâh
İrişdi ol tarafından ol iki mâh
- 5869 Meger bir püşte varidi orada
Yaratmış tîğ şan evc-i semâda
- 5870 Baqarlar çünki etrâf-ı diyâre
Görürler maşşer olmuş aşikâre¹¹⁰³
- 5871 Çıqup ihvâni evvel kûha çün bād
Vefâ ceşşine dirler âferin-bād
- 5872 Gör irdükçe görinen nîze hañçer
Ki yalmanup cihâni yutmağ ister
- 5873 Urur mevc-i belâ baħr-ı kazâdur
Ki dürr-i cân o yirde kem-bahâdur
- 5874 O ceşş-i ger görürse şîr-i şerze
Ola kerbe düşüp cismine lerze

¹¹⁰³ 5869: -A

- 5875 Buyurdı kendilerinden cümle ceş
Tağınsunlar kılıc alup ele keyş
- 5876 Mühevvil üç yüz altmışaltı çavuş
Seferde pür-ğurūş u evde hāmūş
- 5877 Çü bunlar vardı anlar geldi der-hāl
İdüp birbirine ta'zīm ü iclāl
- 5878 Görindi çün Vefāya şeh-zāde
Atıldı atdan vü oldu piyāde
- 5879 Vefā Şāhile atıldı bile Mihr
Ki Mihre ġālibidi şevķile mihr
- 5880 Görince bunlaruñ atıldığıñ cüst
Muğabbet rahtınun şatıldığıñ cüst
- 5881 Görüşdiler yüzeyüz cümle bir bir
Şarışdılar biraz-dem hāl u hātır
- 5882 İki cānibden indi çün iki şāh
Nüzül itdi bile erkān-ı dergāh
- 5883 Girü çün atlarına bindi anlar
Çatı 'ālī idi anlarda sānlar
- 5884 Yanaşdı seyr idüp şeh-zādelerle
Vefā vü Mihr ol āzādelerle
- 5885 Şarışdı birbirinüñ hāl ü kālın
Bu ortada geçen derd ü zevālün
- 5886 Çü mevc-i şādī insānda ura ser
At üzre ayağı yirler mi başar
- 5887 Gehi fūrķat zamānın eyleyüp fikr
O fūrķatden belālar hūrķatın zıkr
- 5888 Gehi sāhır ne itmişdir sihirler
Ki kılmışdur anı cādū-yı ebter

- 5889 Gehi vaşlından anuñ tatduğın bal
Gehi nūş itdügin zehr-āb-ı attāl
- 5890 Zamāne cevrin ü mihrin nigāruñ
Eyüsin yavuzın bu rūzigāruñ
- 5891 Zen iken erligin Mihr-i gūzinüñ
Ere ne rāst olduğın sözinüñ
- 5892 Beyān itdi amu avālını hep
Ne kim vāki‘ ola anı müretteb
- 5893 Sevinmekde uçup da ağladılar
Deñizler gibi vāfir ağladılar
- 5894 Be-āhır şükr idüp vuşlatlarına
Nihāyet olduğın fūratlarına
- 5895 Degül anlar sevinmek cümle ‘asker
Şafādan şādılıklar eylediler
- 5896 Degül ādem sevindi cümle hayvān
Olar da şād olurlar şanki insān
- 5897 İdüp rakaslı ser-cümle bāra
Gögüs tabl ü ayaklar ār-pāre
- 5898 Şuheyl itmekde gerden şanki şurnā
Şadā birle pür oldu deşt ü şahrā
- 5899 Şafāyile belirdüp o eşerler
Geçüp birbirini turmaz eşerler
- 5900 Eger virmezse rakīb aña rām
İki ‘ālem olurdı aña bir kām
- 5901 Tozutsa ger yiri arı bürürdi
İzinüñ dördin iki gösterirdi
- 5902 O şādīye bu ‘al u fehm irmez
Demek ister ki anı dört gözli görmez

- 5903 Gelüp çün irdiler ārāmgāha
Yaқın қaldı ki ireler bārgāha
- 5904 Vefā vü Mihr evvel ҳayme ҳargāh
Cemi‘i қurdurup olmışdı āgāh
- 5905 Şu ‘ālī ҳaymeler kim çarҳ-ı atlas
Anuñ ‘ālilığına indirür bes
- 5906 Anuñ gibi қurulmış çetr-i şāhī
Ki aña ser қubbe қılmış mihr ü māhı
- 5907 Bir igne çarҳ-ı çārumdan düşe ger
Süñü nevkeden özge bulmaya yer
- 5908 Miyāne ҳaymede nīze iken çok
Bir igne başacaқ ol yirde yer yok
- 5909 Ya deryāyidi şan bī-ҳadd ü pāyān
Ҳabāb olmuş çetirler aña ılan
- 5910 Girişmiş birbirine eyle ıtnāb
Тutar şan Rüstemile nice Sührāb
- 5911 Miyānında görür bir ҳayme şāh
Kenār itmiş anı ser-cümle ҳargāh
- 5912 Alup geldiler evvel şāhi ifrāz
İderler қardeşin min-ba‘d ibrāz
- 5913 Daҳi ser-cümleten hep beglerin hem
Cemi‘i beglerinüñ yeglerin hem
- 5914 İletdi başқа başқа her birini
İderler cān u dilden āferīni
- 5915 Bes andan gitdiler daҳi otağa
Gelüp başladılar dürlü yarağa
- 5916 Daҳi bī-ҳad tuҳaf birle hedāya
Ki ‘add olmaz ne ҳadde olsa ihsā

- 5917 Daḥi nuḡl u ŧarab u ŧem‘ u ŧekker
‘Uḡarid ḡtusa defter k le  ala ebter
- 5918 Hem n esb be olındı teva k uf
Ki eglendi diyü oldu te‘essüf
- 5919 Gice irdi  ılurlar istir hat
Olinca ŧub  irdi r ha r hat

A_191b **Der-ŧıfat-ı Seçer**¹¹⁰⁴

- 5920 Seçer kim s r-b r-ı ma mil- r 
Virür z net  amu b rına z b 
- 5921  ninde ba ladı bir k s-ı zerr n
K‘ide r hlet iŧ r tını teby n
- 5922  r p bir peyk-i   l k-ı  aber-ber
Vef ya dir ey  sult n-ı kiŧver
- 5923 Aya u n tozu  ar a efser olsun
Zühal burcıyla  adr n hem-ser olsun
- 5924  riŧdi müjde olsun kim haz yin
Egerçi hep  a an irer def yin
- 5925 Kif yet idicek de l  yetiŧdi
 alanına da i tek sen yetiŧ di
- 5926 Da i d ye bile cümle cev r 
 amu sa  u sel met ŧan hav r 
- 5927    verdi müjde aldı m jdeg n 
Vef yidi sa h  v  müjde  anı
- 5928 Hem n-dem seyr içün atlandı fi‘l- h l
Mihir atlanmıyaca  dir ki  oŧ  h l
- 5929 Bu ya a   n b r zerler iŧitdi
Hem n-dem atlanup seyri iŧ itdi

¹¹⁰⁴ E_234a Der-ŧıfat-ı  meden  az y n-i Süleyman Be-Mihr   Vef 

- 5930 İderler birbirine cümle tekrîm
Yirine yitdi çünkim resm-i ta'zîm
- 5931 Bile bindi kamu begler ne kim var
Vefâ ser-cümlesine lîk serdâr
- 5932 Gelüp bir püşte üzre çün tururlar
Nazar ser-cümle eṭrâfa ururlar
- 5933 Görürler bir ğubâr-ı bî-nihâyet
Şu resme çok ne had bellü ne ğâyet
- 5934 İrüp evvel yidekler zîn-i zerrîn
Ki olmuş la'l ü cevher birle tezyin

A_192a Resîden-i Dâye vü Cevârî Be-Hazine ilâ Be-Mîhr¹¹⁰⁵

- 5935 Felekler her biri sür'atde seyyâr
Siperler mihr ü mehdür anda devvâr
- 5936 Kılıçlar üzre naḡş olan zer-efşân
Ḥazân yapraklarıdur cûya raḡşân
- 5937 Ğuzātuñ yayı gibi cümle gerden
Atılmış tîre beñzer sür'ati şan
- 5938 Şanasın her biri dünyâ gögidür
Müzeyyen ser-te-ser encümdür o dür
- 5939 Biri ortada¹¹⁰⁶ ol aşkar şıfatdur
Ol üç gözli Velî bu yek cihetdür
- 5940 Göge çıksa göge mânendidi ol
Keser yirden süheyli göklere yol
- 5941 Ḥâr-ı 'İsâ gök üstinde baḡardı
Bu yirden göge minnetle baḡardı

¹¹⁰⁵ E_235a Der-Şıfat-ı Bârhâ-yı Üştürân

¹¹⁰⁶ ortada : -A

5942 Biri¹¹⁰⁷ bir çār-ṭāk-ı kāmurāndur
Zeminden çarḥa gūyā nerdubāndur

5943 Mücevher zīn-i zer çün burc-ı cevzā
Ki cevz‘olmuş aña dürr ü güher-zā

A_192a **Der-Şıfat-ı Esbāb**¹¹⁰⁸

5944 Şütürler pūriyān hevdeclü yek-şer
‘Ade‘dde altı biñ pūr-dürr ü gevher

5945 Felek-rif‘at cesāmetde cemeller
Ḥudādan ḥāli cümle bī-‘ameller

5946 Kāmusı şan riyāyet-pīşe zāhid
Vefādār u yük ehlidür mücāhid

5947 Kāṭarı şanasın kim çarḥ-ı nüh tā
Ni yire da‘vet olursa urur pā

5948 Vücūdı ehl-i ḥacca kaşr ü eyvān
Binen bendeysel olur aña sulṭān

5949 Zamandan olmayup būy-ı vefāyı
Çeker rāḥat görüp cevz ü cefāyı

5950 Kanā‘at virdi Ḥaḳ aña kim bir ḥār
Ne deñlü ağır olursa çeker bār

5951 Cemelde mihr ü mehveş çalınur kūs
Mücevher müşk-bū bir nice ṭāvūs

5952 Urup çarḥı ki itdükçe tebāḥter
Dimāğ-ı ‘ālemi ḥoş-bū ider per

5953 İki derciydi her bir yükde ‘ālī
Kevākib birle gerdūnuñ mişāli

5954 Cevāhirden felek-mānend pūr-ḥāl
Olur zerrīn-derāy ü sīm ḥalḥal

¹¹⁰⁷ Biri: dime E

¹¹⁰⁸ E_235a Der-Şıfat-ı Mikdār-ı Ḥazāyīn-i Süleymān

- 5955 Daḥi üç biñ qatır cümle yüki zer
Müzeyyen simden ālāt ü efser
- 5956 Daḥi üç biñ yük ola bāri ḥāş mefreş
Qamu ser-cümlesi dībā münakkaş
- 5957 Var ola iki biñ yük ḥāş ester
Qamusı şīb u yezdidür ser-ā-ser
- 5958 Daḥi üç biñ yük ola ḥayme ḥargāh
Birini düşde görmez mihrile māh
- 5959 Daḥi biñ at qamunuñ zīni zerrīn
Cihānuñ zeyn idüp naqş-ı nigārīn
- 5960 Daḥi üç biñ yoq ola ālet-i ḥarb
Birinün mişli yoqdur şarq tā ğarb
- 5961 Olur mı mişli hep tiğ-i Süleymān
Daḥi nīze siper ser-cümle ḥaftān
- 5962 Daḥi beş mehd a'lā-yı mu'ayyen
Şanasın 'arş-ı Belkīs-ı müzeyyen
- 5963 İçinde dāye birle on cevārī¹¹⁰⁹
Görenler anlara dirdi ḥavārī
- 5964 Yaḥın irdükde ma'lūm oldı bu ḥāl
Ki istiḳbāle çıqdı şāh fi'l-ḥāl
- 5965 Umūr-ı māzī çün itdiler fikr
Tefekkür idecek şükri idüp zıkr
- 5966 Yaḥın irdi çü şehden aldı vāye
Özi mehdüñ içinden itdi Dāye
- 5967 İnüp şāhuñda gitdi ihtiyārı
Degül bu ihtiyārī ıztırārī

¹¹⁰⁹ on cevārī: üç cevārī E

- 5968 Çü Dāye irdi şāha ḥasretile
Aķar gözyaşı şehden fūrķatile
- 5969 İdüp birbiriyle merḥabāyı
Beyān idüp geķer aĝ u ķarayı
- 5970 O dem şeh Dāyeye bir at baĝışlar
Baḥasın ya Rab anuñ kim saĝışlar
- 5971 Binüp aşdılar andan çün meķāna
‘Acebdür gerdiş-i devr-i zamāna
- 5972 Virür vuşlat kimine fūrķat iķre
Şalar fūrķat kimine vuşlat iķre
- 5973 Hem iltür dünyā iķre vāye vāye
O kim dāyen ola dimez mi dāye
- 5974 Sarāya çün yakın geldi Vefā Şāh
Ki cem‘-i menzil ide mihriyle māh
- 5975 Hemān ķardeşlerine şeb be-ḥayri
İdüp şahn-ı sarāya ķıldı seyri
- 5976 Çü geldi şeh du‘ālar itdi ḥüccāb
İrince ķapuya baş urdı bevvāb
- 5977 Çü bu ta‘zīmle indi sarāya
Serā sañma maķām –ı dil-güşā
- 5978 Bu yaña cümle dayeyle cevārī
Ķamu meydān-ı ḥüsnüñ şeh-süvārı
- 5979 Gelüp çün irdiler Mihrün ķatına
Şan encüm irdi māhuñ şöḥbetini
- 5980 Mihir de Dāyesin gördi sevindi
Ķam olmış ḥātırı külli avındı
- 5981 Görüp Dāye daḥi Mihrüñ yüzün hem
Muḥabbet ateşi yaķdı özin hem

- 5982 Atıldı didi ey rūḥ-i revānum
Enīsüm mūnisüm cismümde cānum
- 5983 Diyüp ‘aqlı yayındı çün başından
Bu deñlü Mihr gördi mehveşinden
- 5984 Nigārın emr idüp sepdürdi cüllāb
Şanasın kim saçıldı āteşe āb
- 5985 Açup çeşmin baqar ruḥsār-ı Mihre
Gelüp şādī tamām ol māh-çihre
- 5986 Görüp şükr-i firāvān itdi Dāye
Didi minnet Ḥaqa irdüm bu aya
- 5987 Daḥi irdi altı dil-ber-i pāk
Birinüñ ḥüsn-i olmaz yüzyıl idrāk
- 5988 İrüp evvel Vefānuñ soñra Mihrüñ
Ki ya‘ni ol nigār-ı ḥür-çihrüñ
- 5989 Öpüp evvel elin soñra ayağın
Açar miftāḥ olup el gönli bāğın
- 5990 Dil ü cān bāğı cümle bir nefesdür
Ser-engüşt-i Mihir miftāḥ-ı besdür
- 5991 Hemān-dem cem‘ olurlar bir araya
Ki sığmaz kılcā kıl u qāl oraya
- 5992 Sevinmekden o şeb bī-ḥ̣‘ab olurlar
Enīs-i lem‘a-ı meh-tāb olurlar

A_193b **Der-Şıfat-ı ‘Urūs**¹¹¹⁰

- 5993 Seḥer çün nev‘ ‘arūs-i çarḥ-ı vālā
Rūḥın gül-gūniyile kıldı ḥamrā
- 5994 Daḥi şubḥuñ sefidācın idüp cel
Qoyup zānūsına zerrin secencel

¹¹¹⁰E_237a İbtidā-kerden Be-Nev‘-i ‘Urūsī

- 5995 Yiriniden tırdı Mihri Vefā Şāh
İderler birbirinden cānı āgāh
- 5996 Çü girdi perdeye mihr-i k̄amer-fer
Bulutda gizlenür şan mihr-i h̄āver
- 5997 Geçüp tahta Vefā ol dem oturdu
Cefā vü cevr tavrını götürdü
- 5998 Buyurdu geldi hep erkān-ı devlet
Ne kim var ise hem a‘yān-ı ‘izzet
- 5999 Bilüp şeh çıkdıgun ol iki şeh-zād
Gelürle ğuşsa birle ğamdan āzād
- 6000 K̄uruldu emr-i şāhile iki taht
Oturdılar iki şāh-ı cüvān-baht
- 6001 Yinildi çün ta‘āmı buldı encām
Du‘āyile şenā hem buldı itmām
- 6002 Vefā Şāh dir ki ey cümle ulular
Ulu olan uluları ulular
- 6003 H̄udā virdi çü Mihri baña evvel
Olundu levh-i maḥfūza müseccel
- 6004 Ne resme kim ‘adūlar hem çü şeytān
Dilerdi kıllalar naḫş-ı ĩmān
- 6005 İdüp bozdurmadılar cehdini hiç
“Elem a‘had”¹¹¹¹ söziyle ‘ahdini hiç
- 6006 Çü cem‘iyyet kamu şāha yaraşur
Yaluñuzluk bir Allāha yaraşur
- 6007 Perī rüyiken itdi ādemīlik
Melek-h̄udur denilse aña lāyık

¹¹¹¹ Yāsīn 36/60-61 Ey Ademoğulları! Size “Şeytana kulluk etmeyin, o size apaçık bir düşmandır; bana kulluk edin, doğru yol budur” dememiş miydiniz?

- 6008 Murādum ŧimdi ‘urs idem ben
Yiter çekdüm belā rāhında ğam ben
- 6009 Diyince hep eyitdiler yaraşur
Ki ola zevc-i mercān ferdine dūr
- 6010 Kırān itsün ŧeref burcında sa‘deyn
Ola sa‘deynile tā kim cihān zeyn
- 6011 Yüzünde çün sa‘adet mihri t̄ālī‘
Siyādet nūrıdur cebheñde lāmī‘
- 6012 Tuta ‘ālem revādur ‘adet-i nev
Ki cem‘iyyet bula ŧir̄in ü Hüsrev
- 6013 Revādur ‘ursuña halk ide meyli
Ki tā vuşlat bula Mecnūn ü Leylī
- 6014 İki göz Hağ ider miydi muvāfıq
Eger olmasañuz ‘Azrā vü Vāmıq
- 6015 Anuñçün olduñuz siz ğamdan āzād
Ki sizensiz ŧimdi Hurşid ü Ferağşād
- 6016 Vefā eydür ki gelsün hep ehāli
Ne kim var ise ser-cümle e’ālī
- 6017 Tafağun eyleyüp ŧalsun nazārlar
Nazar iğre idüp ğāyet hazerler
- 6018 İdüp eflākı cev cev tarğ u tağsım
Ğanı derk eyleyüp idrāk u tefhim
- 6019 Nücūmuñ sa‘d u nağsın eyleyüp fark
Ki sür‘at iğre ola fikr ger berğ
- 6020 Diyince hāzır oldı mū-i tedbīr
Ehāli rūbeh olmuş kendisi ŧir̄
- 6021 Ferağdan ŧādiyile zevğ iderler
Ne zevğ itmek sürūr u ŧevğ iderler

- 6022 Hemân ‘ağd-ı nikâh itdi tamâmet
Görildi ibtidâsından nihâyet
- 6023 Vefâ Şeh dir beni kim sevse ihsân
İdüp itsün Vefâya mehrin i‘lân
- 6024 Diyince ol kadar dînâr u esbâb
Virildi ‘acze vardı cümle hesâb
- 6025 Mihir de viridi hem on bedre altun
Daği on buğçe hem dîbâ vü eksun
- 6026 Rivâyet iden üstâd-ı rivâyet
Sözi bu resme iderdi hikâyet
- 6027 Ki bu pîr ol hakîm-i nüktedândır
A’yân itdük ki çok şâhib-beyândur
- 6028 Cihân eşrârına bulmuş vukûf ol
Ki üstâd-ı Vefâdur feylesof ol
- 6029 Atasına vezîr-i a‘zamidi
O mecmû‘ içre kadri mu‘zamidi
- 6030 Pes ol demde haber irdi ki ey şâh
Bilün anı kim irdi ol şehen-şâh
- 6031 Ki şâh-ı Mağrib olan yârũuzdur
Sizũn dil-dâde vü ğam-h‘ârũuzdur
- 6032 İrişdiler anuñçün süre mesrûr
Degül Bağdâd ‘âşık olana dūr
- 6033 Getürmiş ol kadar vardur hedâyâ
Ki kalmışdur götürmekden matâyâ¹¹¹²
- 6034 Daği hem bir taraftan Zengî-yi şîr
Ne şîr olmağ ki bebr-i ejdehâ-gîr
- 6035 İşitmiş ol iki şeh ‘ursa gelmiş
Vefâ vü Mihre şevk izhâr kılmış

¹¹¹² matâyâ: -A

- 6036 Bile Bezzâz-1 şarraf-1 cevâhir
‘Avârîz şanma ser-cümle cevâhir
- 6037 Buyurdu şâh cümle ehl-i dîvân
Ne kim var ise hep a‘yân u erkân
- 6038 Varup alup gelürler şâha karşı
Kamu encüm-şîfat şan karşı
- 6039 Vefâda karşı çıkdı mevkibile
Kamu encüm hisâbı kevkebile
- 6040 Kocuşdı şanasın iki bürâzer
İkisi daħi olmuş şâh-1 kişver
- 6041 Daħi irdi melikden soñra Zengî
Şalâbetde şanasın pîl-i cengî
- 6042 Anuñ birle görüşdi çün Vefâ Şâh
İrişdi ba‘d-ez-ân Bezzâz-1 âgâh
- 6043 Kõnuldı şol kula üç kürsî-i zer
Kamu “zâti‘l bürüc”¹¹¹³ a yâr ü hem-ser
- 6044 Cülûsında girü şâh itdi tekrîm
Diyüp hoş geldi ger çoğ itdi ta‘zîm
- 6045 Nişâra çekdiler şol deñlü esbâb
Olur ‘âciz kitâb itmekde kütâb
- 6046 İdüp diğkat bulurlar ‘ursa bir cây
Kıyamaz çok havrâ başmağa pây
- 6047 Bes andan eyleyüp fikr ü firâset
Döküp ölçüp idüp vehm ü ħirâset
- 6048 Şu vechile güzel şahrâyidi ol
Ki Çîn âhûlarına câyidi ol
- 6049 Anı cârüb zerrîn birle her rûz
İderdi biñ ħurşîd-i dil-efrûz

¹¹¹³ Bürüc 85/1 Andolsun burçlarla dolu göge.

6050 Buyurdı kırdılar çok çetr-i a'lā
Felek tākı gibi gāyet mu'allā

A_195b Der-Şıfat-ı Çetr¹¹¹⁴

6051 Sütün-ı çetr cümle sım ü zerden
Müzeyyen her biri dürr ü güherden

6052 Kaķılmıř sikkeler ser-cümle sımın
Şanasın pençe urmış şır-i pür-kın

6053 Veyāhūd kuḫb-ı 'ālemdür sütünü
Getürdi şanki tāk-ı bī-sütünü

6054 Felek hey'et velī itmiş kararı
Ki baķsa kimsenün şalmaz kararı

6055 Dime itnāb anı devr itmiş evtād
Boğazı iplilerdür olmaz āzād

6056 Ki atlas etri şan kim çarḫ-ı atlas
Anuñçün řāf atlasdan muḫallas

6057 Kamunuñ sikkesi cümle nevābit
Çıkar ka'r-i zeminden şan nevābit

6058 Uzunluķda řanabı¹¹¹⁵ kırķ erişdür
Benātü'n-niş pāyına kirişdür

6059 Döşendi ebrişimden nice şalı
Cihānda gāyet a'lālarda 'ālī

6060 Pelengine nihālīler döşendi
Çoğ āhū řır-i ner řandı üşendi

6061 Çü şadre geçdi ol yirde nihālī
Yire geçdi şanasın anda řālī

6062 Uzatdı dil saçaķdan şali evvel
O dilsüz şande bulur şali evvel

¹¹¹⁴ E_239b Der-Şıfat-ı Ḥaymehā-yı Büzürg-i Terān

¹¹¹⁵ şanabı: -A

- 6063 Ne hāline ider şādī ol abdāl
Yalıncağ bir nemedden ğayri yoğ hāl
- 6064 Nihālī dağı eydür kim ne hāli
Var ola kim diline ola kālī
- 6065 Ki kālī hāli cümle nā-mağaldür
Deli alaca sevdügi meşeldür
- 6066 Döşendi hem nice ‘ālī nemedler
Ki hayrān görmekten ħiredler
- 6067 Oturdu anda nice ħüb çālāk
Nemedler nice āyīne-pāk
- 6068 Kōnuldı bī-nihāye müttekālār
İde cālīs olanlar ittikālār
- 6069 Tamām oldı cülūs itdi selātin
Dili her birinün cām-ı cihān-bīn

A_196a **Der-Şıfat-ı Ni‘mehā-yı Kārāvān**¹¹¹⁶

- 6070 Hemān geldi ni‘am bī-ğadd ü ğāyet
K‘aņa iğşā olur mı ya nihāyet
- 6071 Çevürmeyle kebāb olmış cigerler
Tabaqlarda tolu pāçeyle serler
- 6072 Yenür key ağıza gelmiş güzeldür
İken ğarrā laţif ü bī-bedeldür
- 6073 Egerçi yüregın olup sökerler
Velī fülülle tuz atın ekerler
- 6074 Pilāvuñ yağına bağan tesellī
Bulur ğüyā iner Turş tecelli
- 6075 Ya bir dil-ber dururşan cism-i sīmīn
Beyāzıdur muşahhağ cerb ü şirīn

¹¹¹⁶ E_240a Çekiden-i Ni‘methā-yı Der-Piş-i Ekābir

- 6076 Çü kıaddi müntehâdur cismi zîbâ
Niçün kıadri olmaz şadr-ı a'lâ
- 6077 Pilâv oldu egerçi tünd ü ser-keş
Müza'fer dağı geydi câme zer-keş
- 6078 Egerçi Çîn ü Rûsîdür ikisi
Hezârân ehl-i diller hâse kîsi
- 6079 Halîme key mülâyimdür hâlîmi
Yinür key bî-tekellüfdür selimi
- 6080 Melâhat gâlib olmuş hûbe beñzer
Laţîf ü tâze ter maĥbûbe beñzer

A_196b Der-Şıfat-ı Şoĥbet ü 'İşret¹¹¹⁷

- 6081 Tamâm oldu yemek götürildi önden
Söze başlandı çünkü şoñdan önden
- 6082 Gümüş sipâde kıondı badyâlar
Anı nûş itmekiçün pâdişâlar
- 6083 Çü sipâye cülûs itdi murabba'
Şanasın çarĥ-ı heftümdür müvessa'
- 6084 Hemân-dem şâķî-yi meh-rû-yı sâde
Yed-i simîne aldı la'l-i bâde
- 6085 Yürürler şağa vü şola kıadeĥler
Göçüp ĥamlar gelüp kıondı feraĥlar
- 6086 Ki arslan¹¹¹⁸ şîridür çün eyleye cûş
Şalup heybet kıamuyı ide bî-hûş
- 6087 Yedi iklîme bir kâse ider ĥân
Ne ĥân olmaķ ider dehre Süleymân
- 6088 Egerçi açlıkda zehr-i ef'î
Velî tiryâk-i ekber deñlü nef'î

¹¹¹⁷ E_240b Der-Şıfat-ı Şoĥbet-i 'Arûsî

¹¹¹⁸ Arslan: aşlan E

6089 Zelîhâ-yı zamâne Yûsuf-ı ‘aşr
Ruhi şevkiyle ‘adne döner kaşr

6090 Ya oldur bir sipehdâr-ı kavî-dil
Egerçi tünd illâ tab‘ı mâyil

A_197a Der-Şıfat-ı Çeng¹¹¹⁹

6091 Çü geldi gözlerine mey buhârı
Getürdi sineden şabr u qarârı

6092 İñildiler çeng dest-i dil-rübâdan
İder feryâdlar bir pür-cefâdan¹¹²⁰

6093 Taleb kıldı çü begler nağmeverlik
Çü favûs ide şâkı cilvegerlik

6094 Ya oldur bir kalender şeyh-i murtâz
Olup mürşid kamuya oldı feyyâz

6095 Bu turfe tül-i rişile kalender
Dirâz olup uzatmış pây-ta-ser

6096 Degül riş ol ki mıstar olmuş edvâr
Ola tâ anuñile râst-ı reftâr

A_197a Der-Şıfat-ı Def¹¹²¹

6097 O pîrûñ bir münevver yüzlü oğlan
Koyında geh gehî koltukda her ân

6098 Kulağı halkalı bir yâr-ı nâzûk
Ki hoş-h’anlıkda bülbül ya çekâvük

6099 Müdevver yüzlü bir dil-dâr-ı mehveş
Sözinüñ sūzi urur cāna āteş

6100 Yimişken silleler üstâd elinden
Velîkin dād ile feryâd elinden

¹¹¹⁹ E_241a Der-Şıfat-ı Meclis

¹¹²⁰ pür-cefâdan: pür-ḥafâdanE

¹¹²¹ E_241b Der-Şıfat-ı Gulgul-i Şurâhi

- 6101 Egerçi kim degül anuñ gözi ac
İki üç manķıra ‘ālemde muħtāc
- 6102 Ayuñ on dördine beñzer yañağı
Ki pehlū olmağūñ vaķtinde çağı
- 6103 Yimişdür vechine nisbet ŧabanca
Daħi vardur yüzünde resm-i pençe
- 6104 Zerile genç iken medfūn-ı gence
Girür deste ne vaķtin olsa pençe
- 6105 Őoyundan yir budur ħūbı çü ŧāhid
Dü rūyı olduğın añlar müŧāhid

A_197b **Der-Şıfat-ı Nāy**¹¹²²

- 6106 Girü Pīrūñ yanında bir cūvān-yār
Reŧīkū‘l-ķadr zārīfū‘l-ħūb-reftār
- 6107 Egerçi ķaddi serv-i mu‘tedildür
Velīkin lāübāli pāk-dildür
- 6108 Cūdā ķılmıŧ vaŧandan tīg-i ħasret
Yaķup bağrını delmiŧ nār-ı fūrķat
- 6109 Zebūr-i ‘aŧķı ķıldıķça ser-āğāz
Olurdı sözi Dāvūdile dem-sāz
- 6110 Çü baŧ çekdi göge nāy-ı hevāyī
Vücūdın ŧogradılar gör ķazāyı
- 6111 Girü raħm eyleyip bend eylediler
Neyiken ŧanasın ķand eylediler
- 6112 Çü ney dilden ide ŧevķile nāle
Semāya nice girmesün piyāle
- 6113 Leb-i dil-berden açdı ŧırr-ı zevķı
Teŧevvuķ iŧti‘āl iderdi ŧevķı

¹¹²² E_241b Der-Şıfat-ı H‘ānendegān

- 6114 Dil ü cāndan kırup vācib meveddet
Ki sūnnetdür dile farz-ı muḥabbet
- 6115 Kemānce ‘aqlı yaylı bir ḥarāmī
Ḥarāmī ola dil raḥtın ḳoya mı
- 6116 Oḳın atar dile gizler kemānın
Yaḳın ide muḥabbetde gümānın
- 6117 Ḳopuzda ṣoḳranup girdi araya
Ki ṣavt-ı serdile yāre yaraya
- 6118 Çü erkeklik muḳarrerdür ṣadāda
Baṣardı ṣavtını çengüñ hevāda
- 6119 Çü ‘avvād ide ṣavtın ‘ūda dem-sāz
Nigīsā Bārbed birle hem-āvāz
- 6120 Çü itmiş zaḥmesini ‘ūd ser-tīz
Ṣanasın desti ide āteṣ-i tīz
- 6121 Çü ‘ūdī rind olup meyden yilerdi
Anuñçün ‘ūdī her ḳıldan çalardı
- 6122 Çü naḡme ‘ām olupdur cümle sāza
O maḥrem eylemişdür sāzı rāza
- 6123 Delinmiş sīne ṣan minḳār-ı ḳaknūs
Yürekler yaḳdı cism içre fānūs
- 6124 ‘Acebden meclis oldı anda key ḥāṣ
Ki gök bezm oldı mihr u māh raḳḳās
- 6125 Çü bezmüñ keh-keṣān olmuş simātı
Taṣavvur eyle anda inbisātı
- 6126 Tekellüf mūmıdūr bir deste pervīn
Anuñla ta ki meclis buldı rengin
- 6127 Ki ṣayd-ı dil-beričün çeng ṣayyād
Olur her bir ḳılile biri ḳayyād

- 6128 Çü buse cerrini itdi qadehler
Ki maħmil-bend idüp gitdi teraħlar
- 6129 Cemāne mecma‘ içre meclis-ārā
Şanasın bezmde cām-ı Cemāsā
- 6130 Bu yüzden oldı çil rûze düğünler
Uruldı qalb-i a‘dāya dögünler
- 6131 O gün destür¹¹²³ oldı cümle ‘amma
Ĥavāşşā virdi bī-ħad esb ü cāme
- 6132 Ĥaber irsāl itdi şāh Mihre
Ola ĥüsñile ‘ālem içre şöhre
- 6133 Ki bu şeb ĥāzır olsun kim şeb-i qadr
Ola ‘aşıq meh-i nev kendüsi bedr
- 6134 İçildi beglere ol dem tolular
Virüp tāt u kemer cümle ulular
- 6135 Kimine at virdi kime ĥil‘at
Kimine manşıb oldı kime ‘izzet
- 6136 Kimine dil virildi kimine yil
Kimine baħşış aqçe kimine il
- 6137 Budur bu gerdiş-i devr-i zamānuñ
Qararı yokdurur seyr-i cihānuñ

A_198b **Der-Şıfat-ı Bezm-i Ĥaş Mihr-Māh-ı Qadr**¹¹²⁴

- 6138 Bu yaña mihr-i ‘ālem-tāb-ı şāhī
Maqarr-ı pertev-i nūr-i ilāhī
- 6139 İdüp anlar da ‘ālī bezm-i ĥāşī
İderdi birbirine ihtişāşı
- 6140 Qığırdı Dāyeyi bezme nigārīn
Şanasın ‘ıyş ider Şāvūr ü Şīrīn

¹¹²³ Destür: destün E

¹¹²⁴ E_243a Der-Şıfat-ı Şoħbet-i ‘Arūsī-i Mihr

- 6141 Ne deñlü ol aqalım içre hātun
Var ise cümlesi olmışdı maqrūn
- 6142 Bi‘aynih anda da ‘ıyş u şafādan
Gelip zevke açup Mihr ü Vefādan
- 6143 Degül¹¹²⁵ kışşa anuñ mecmū‘-ı haşşe
Ki şādī si cihānuñ cümle ğuşşa
- 6144 Yürür şākīler ol dem ‘işretārā
Ayağ üstüne geldi cev-k-i havrā
- 6145 Ki çün nūş itdiler bir nice aqdāh
Feraħlar hāşıl itdi qalb ü ervāh
- 6146 Şarāb-ı āb mey çün oldu pür-nūr
Ki fitne tab‘a şaldı şerr-i pür-şūr
- 6147 Ayaqdan keyf ü kemmi irdi başa
‘Araz rengini cevher urdı taşā
- 6148 ‘Arazdur ol ki hāric ola zātı
Heves reh-zenlerinüñ oldur atı
- 6149 Çü Mihrüñ şūretin mey itdi gül gül
İdüp çin ol gül üzre zülfi sünbül
- 6150 Hemān emr itdi Mihr-i māh-peyker
Degül māh āfitāb-ı heft kişver
- 6151 Ki çengīler ala çengīne çengī
Bir āvāz ide kim nerm ide sengi
- 6152 Dimek ister ki bilgil ‘aşq için ol
Kılıçdan iti kıldan incedür yol
- 6153 Anuñ gibi nevāsın eyledi tiz
Alurdı bi-nevālardan eşer tiz
- 6154 İdüp şaldı dile cūş-ı firākı
Cihānı yaqayazdı ihtirākı

¹¹²⁵ Degül: Gönül E

- 6155 Çü ney keşf itdi eşrār-ı nihānı
 Kamunun ağıza geldi benānı
- 6156 Kimisi tutdı ‘uşşākuñ maķāmın
 Bile nāzım olup nazm-ı nizāmın
- 6157 Kimin teng eyledi küçük dehenler
 Kimine cān virür şirīn sühanlar
- 6158 Kaçan kim çekdi nağme ‘ūdī ‘avvād
 Belürdi her tarafından dād feryād
- 6159 Çalardı her ne dem şevķile ‘ūdī
 Ururdı şanasın kim ‘ūda odı
- 6160 Gice bu şevķı görđi geldi cūşā
 Cemādāt irdi ‘aķıl gibi hūşā
- 6161 Gül oldı mest-i cām-ı hüsnden key
 Külāhın kec kıılır şan kāvus u key
- 6162 Ki olmış gonceler ser-cümle mey-ħār
 Sebük-rıtlile olmışlar girān-bār
- 6163 Çü¹¹²⁶ çekdi yek deme süsen kabağın
 Ki mest olup yalıñ itmiş bıçağın
- 6164 Ki tā Mihrüñ hārīm-i ‘iffetine
 Ayak basmaya nāşī ‘ismetine
- 6165 O meclisde olup maħmūr nergis
 Ki Mihrüñ ‘aşķına mey-ħār nergis
- 6166 Degül nergis kamu cevķ-i nazār-bāz
 Baķarlar uğrın uğrın şanki şeh-bāz
- 6167 Benefşe ser-girān mest ü ser-endāz
 Kāra yumlular içre şanki ser-bāz¹¹²⁷

¹¹²⁶ Çü: ki A

¹¹²⁷ 6166b: -A

6168 İçinde reng ü bûyuñ görđi şeme
 ader ıl ucı deñlü keyfi keme

6169 Mûnâsib añlamış lîkin ne nisbet
 Ki Hindûya aseb içre ne ısbet

A_199b Der-Şıfat-ı Mihr-i Dil-ber¹¹²⁸

6170 Çü Mihrüñ daı ma‘lûmi olur âl
 Teğayyür üzre oldu cümle avâl

6171 Gelüp meşşâtaalar devrine Mihrüñ
 Çü encüm devrine mihr-i sipihrûn

6172 Dilerler el urup zülfine evvel
 Ser-âmed ıl-be-ıldan tâ mü‘evvel

6173 Ola lîkin odur biñ başlu ejder
 Kime şarmaşsa almaz uvvet ü fer

6174 Mahâbîbüñ egerçi zülfi şu‘bân
 Velî Mihrüñ saıdur Şâh-ı Mârân

6175 Dilerlerdi ılı ıldan idüp fark
 alup diler tolaşdı pây tâ fark

6176 Dilerler aşına çekmege vesme
 ayâl u vehmden tâ iki resme

6177 İdüp biñ diatıle cânını piç
 Çeker bâlâya gÿyâ iki med piç

6178 Degül med ol ki bâlâya belâdur
 Ya bir genc üzre iki ejdehâdur

6179 Sen anı tut iki tuğrâ-yı şâhî
 utulmuş gün yüzinde iki mâhî

6180 Çeker çeşmine sürme çünkü ressâm
 Belâyı şan ikiye oldu aşşâm

¹¹²⁸ E_244b Der-Şıfat-ı Zînet-Kerden-i Mihr Ber-‘Arûsî

- 6181 Ya yazdı çeşmini şâh-ı kalendar
Ki merdümlük durur rāh-ı kalendar
- 6182 Ya bir āşüb-ı fettān şūh-ı dil-ber
Müjesinden geye tāk-ı kalendar
- 6183 Diler gül-güne-i haddine sürmek
Yüzeyüz aña olmaz el degirmek
- 6184 Ki reng-ā-reng olur çün-kim yüzinden
Taşa söylerse nerm ola sözünden
- 6185 Aña gül-güne lāyıkdır şafağdan
Hem isfidāc ola şubh-ı falağdan
- 6186 Ruğun rengin iderler berk-i gülden
Lebi rengi nitekim la‘l-ı mülden
- 6187 Yanağı berk-i gülden çünki tāze
Ne hācet sürmek ol ruhsāra ğāze
- 6188 Görüp hüsnin ziyānkār olmasun göz
Dehānı yoqlığında olmayup söz
- 6189 Ki gerden-bend idüp boynında zülfin
Tutardı top idüp koyunında zülfin
- 6190 Yüzi levhine kaşı çekdi tuğrā
Şanasın māh-ı nevdür ‘ālem-ārā
- 6191 İder çün boynımı kān-ı cevāhir
Cevāhir şanma ser-cümle zevāhir
- 6192 ‘Aceb şarp aşılacağdur ururlar
Ne iderse iderler taqılurlar
- 6193 Muḳārīn oldı şankim¹¹²⁹ māha pervīn
Kālada boynına tā bula temkin
- 6194 Kulağında olan dür gūşvāre
Meh-i nev birle cem‘ olmış sitāre

¹¹²⁹ şankim: şanki E

- 6195 Olur hem egnine dībā-yı ezher
Ki şan encümle pür çarḥ-ı münevver
- 6196 Başına geydi bir tāk-ı kiyāni
Ki düşde görmedi tāk-ı Keyānī
- 6197 Miyāna bir kemer bend itdi mergūb
Çuşanmaz bil aña beñzer kemer ḥūb
- 6198 Bu yaña çün Vefā Şāh-ı Vefādār
Seherden şām irince oldı mey-ḥ̄ār
- 6199 Aña dek kim ‘arūs-ı çarḥ-ı a‘lā
Cemālin düzdi қоşdı kıldı zībā
- 6200 Penāh itdi yüzün müşgin tutuḡda
Meşā‘il zāhir idüp her ufuḡda
- 6201 Hemān dem Şeh Vefā-yı mihr-i ‘ālem
Çamu nahçır kendi şır-i ‘ālem
- 6202 Binüp ata ki kıldı қаşd-ı vuşlat
İderdi tā ki fevt olmaya fırsat
- 6203 O gice Şāh-ı Mağrib ḥān-ı server
Bürāzerler iki başında mihter
- 6204 Olup şağdıç o dem şāh-ı güzine
Du‘ā aḡzın açardı āferine
- 6205 Hemān dem çalınur zer nice yüz kūs
İrer şavt-ı bülend-i Rūm tā Tūs
- 6206 Şafādan döğdi görsin kūs қаvī
Şadāsı ditredür mähile gāvi
- 6207 Nefir ol şevķile çün itdi nāle
Cihāmı қаpladı şavt-ı ‘alāle¹¹³⁰

¹¹³⁰ ‘alāle: ‘ulāle E

- 6208 Bırağup zelzele tağ u taşā hınc
Uşūle đarb urup çaldı elin senc
- 6209 Çalup şur-nāy cümle mehter-i Rūs
Zemīn gerdūn-şifat tölmişdi fānūs
- 6210 O resme yanmışidi bāldan mūm
Ki çarh oldu ħarāc-ı kayser-i Rūm
- 6211 Çü şem‘uñ çeşmi uyğudan uyandı
Göge ol dem zil āvāzı boyandı

A_200b Der-Şıfat-ı Şem¹¹³¹

- 6212 Felekler berbatın zühre idüp sāz
Şeh-i Şām oldu āvāze dem-sāz
- 6213 Yağup her yılduz anda şem‘-i dil-keş
Urulmuş yir yirin eflāke āteş
- 6214 Veyā āteş-feşān olmuşdi eflāk
Mücellā oldu şan āyīne-i pāk
- 6215 İşāret oldu çün bu şeb nücūme
Ki yol açılmaya ħavm-i rücūme
- 6216 Şalup hırmān odın ol dünde Rahmān
Şeyātīn münhezim a’ dā girizān
- 6217 İdüp keyvān buğūri müşg-i şebden
Zamāne töldi ‘ıyşile tarabdan
- 6218 Niyāmına şalup şimşir-i Behrām
Çoyup rezmi el urdı bezme nā-kām
- 6219 Kesildi ‘ālem içre şit ü sesler
Yumup ağızın dilin tıtdı ceresler
- 6220 Hemān-dem cūş idüp deryā-yı insān
Peri açmağa yir yoğ cinnile cān

¹¹³¹ E_246a Der-Şıfat-ı Şeb-i ‘Arūs-i Mihr

- 6221 İrince apusına ol sarāyuñ
Ki leşker ‘aynīyidi necm u ayuñ
- 6222 Şeh-i Mihr emri birle biñ kenīzek
amunuñ vechi ahsen hūlkı gkçek
- 6223 amu altun abadan dūrr ü gevher
Nişār idüp şalarlar kerrile fer
- 6224 amu yama idüp ser-cümle cevher
Ki gösterdi ‘araz rengini cevher
- 6225 Cevāhir keşreti bī-add ü pāyān
Gören ‘aıllar olur deng ü hayrān
- 6226 Bes andan cümlesine şeb be-ayri
İdüp ıldı seray-ı sūre seyri
- 6227 İdüp cevile hādimler selāmı
ılup cān u gñülden itirāmı
- 6228 Girüp birbiri içre heft-apu
amu āhen binādur şanki yapu
- 6229 Girü her apuda bir nice bevvāb
‘Aşā-yı sīm ü zer utmuşdı haccāb
- 6230 Öñince düşdi gitdi Dāye aldı¹¹³²
Yüridi menzile vü irdi yitdi
- 6231 Ne gördi gördi kim bir aşr-ı zīnet
İdüp zībā şanasın ā-ı cennet

A_201b **Der-Şıfat-ı Hüsñ ü Mihr-Peri-Ruhsār**¹¹³³

- 6232 Ki başdan ayaa cān u cihān dūr
Ayadan başa dek rū-ı revāndur
- 6233 Görüp şāhı yirinden ırdı ol māh
Nitekim āfitāb-ı ‘izzet ü cāh

¹¹³² Öñince düşdi gitdi Dāye aldı: Öñince düşdi Dāye aldı gitdi E

¹¹³³ E_246b Der-āne-i ‘Arūsī Cem’ Şoden Be-Mihr ü Vefā

- 6234 Ya şan ҡopdı yirinden küh-1 billür
Tecellî mihrine menzil olur Tūr
- 6235 Ya cism-i mürdeye irişdi şan cān
Ölümlü teşneye ya āb-1 hayvān
- 6236 Cemāli ‘ıyd ü zülfi ҡadre beñzer
Ruħı nevrüz ü alnı bedre beñzer
- 6237 Gözi āhūsı vü zülfi kemendi
Şalar şır ü peleng bebre bendi
- 6238 Ҙaşıyla kirpügi tır ü kemāndur
Ol oқdan diri ҡurtulmaқ gümāndur
- 6239 İki çeşmi iki hindū-yi hūni
İder her biri yüz biñ dürlü hūni
- 6240 İki oқçı durur Yaħūd kemānver
‘Aceb oқlar dil-i ‘āşıkda oynar
- 6241 Boyun altında n’eyler zülf-i hindū
Ger olmasa ıraқ altı ҡarañu
- 6242 Şanasın enfidür bir tığ-i bürrān
İder gün yüzde şaққ-1 māh-1 tābān
- 6243 Şehādet barmağı ya vech i‘lān
İde kāfir gözine ‘arz-1 imān
- 6244 Lebi cān virdügi ‘uşşāқа haқdur
Velikin ğamzesi yalıñ bıçaқdur
- 6245 Dehānı gerçi kim olmış güher-çin
Düşüpdür laubālī la‘l-i şirīn
- 6246 Egerçi ğamzesi sine sökerdi
Lebi ҡan aқmağa tuz ekerdi
- 6247 Gören düşnām-ı la‘lin dir vefāsız
Meşeldür gerçi bal olmaz belāsız

- 6248 İki ruhsârı virmiş ferr ü tâbı
Ki başmış ferr ü tâbı mihr ü mâhı
- 6249 ‘Aceb mi hîçe şatsa cism ü cāmı
Miyān-bend ile yārūn miyānı
- 6250 Ne diyem hîç hüsñile miyānuñ
Ki vār u yoğıdur cān u cihānuñ
- 6251 Gözi añlar dehānı varı yokdur
Görür görmezlenür çün nāzı çokdur
- 6252 Dehānı mā-şadağdur bî-nişāne
Taşavvur virmeye andan nişāne
- 6253 Şanasın çeşmi oldı¹¹³⁴ kîş-i Rüstem
K‘olur қаşı kemānı aña hem-dem
- 6254 Anuñçün çeşm ü ebrū oldı hem-kîş
Ki bir mezhebdeyidi iki hem-kîş
- 6255 Yanağı nūrı imāndur ‘amelde
Lebi hod şuret-i cāndur meşelde
- 6256 Dehānın dest-i kudret māye yazmış
Lebin ol māyeye ser-māye yazmış
- 6257 İki çeşmi iki türk-i kemāndār
Oğından herbirinüñ cān u dil zār
- 6258 Meger şayd itmek için cān-ı miskīn
Yataklanmış iki āhū-yı miskin
- 6259 Yaḥūd şayd itmegiçündür nihānī
Keminden gösterür қаşı kemānī
- 6260 Қаşı resmi қақан kim şalsa sāye
Yüzi tağlu қul olur māh ol aya
- 6261 Saçını gördi baş egdi aña cīm
Dehāne halka қıldı қaddin mīm

¹¹³⁴ çeşmi oldı: kîş oldı E

- 6262 Cemāli cīm oldı zīver-i cān
Dehān-ı mīmi oldı şekker-efşān
- 6263 Kemend-i zūlfini çün şaldı aya
Zihī hindū ki şaldı Rūma sāye
- 6264 İki ebrūsı çetr-i sāye-güster
Olur mu andan artuğ sāye göster
- 6265 Ne ebrūdur ruğ üzre sāye şalmış
'Aceb sāye degül mi k'aye şalmış
- 6266 'İzārı gūşesinde kaçıdur rā
Anuñçün oldı ebrū 'ālem-ārā
- 6267 Ne fettānlıklar eyler dāne-i hāl
Ki eyler 'aşıkı ser-geşte aḥvāl
- 6268 Yüzidür āfitāb-ı 'ālem-ārā
Saçıdur misk-i nāb-ı 'anberāsā
- 6269 Olur ol cebhe-i ḥurşid-enver
Cemāli üzre şan mihr-i münevver
- 6270 Ya oldur pādişāh-ı pür-mevāhib
İki kaçı iki yanında ḥācib
- 6271 Cebīn pür-şu'le-i mäh-ı münevver
Yanağı āfitāb-ı heft kişver
- 6272 Güneş sa'yile girmez sāyesine
Ḳamer ḳadrile irmez pāyesine
- 6273 Elif ḳaddiyle mīm olsa hem-dem
Olurdı derd-i 'aşkı 'āşıka em
- 6274 Beyānından anuñ ḥaddi beşer dūr
Ki zūlfi kāfir anuñ cismi kāfūr
- 6275 Ele el aldılar ol iki zībā
Ne zībā āfitāb-ı 'ālem-ārā

- 6276 Ele el aldılar yirinden tırurlar
Ayağı pāye-i tahta ururlar
- 6277 Dime cism anlara kim nūrlardur
Ki cennet taht u anlar hūrlardur
- 6278 Selef de olmaz u düşmez hālef de
İki dürridi gūyā bir şadefde
- 6279 Biraz çün anda daği itdiler ‘ıyş
Ki görse ola hayrān şāh ü derviş
- 6280 Kimi sāzı çalup kim urdı çarhı
Ki çarhile getürdi çarha çarhı
- 6281 Varidi hızm̄etinde iki hāşı
Bulup ‘ām içre anlar ihtişāsı
- 6282 Birisi Rūm̄idi biri Zengī
Habeşden biri vü biri Frengī
- 6283 Birinūñ ismi Nevm ü biri Bīdār
Ki çeşmi ol iki hāşa nigehdār
- 6284 Göz itdi Nevm ol dem çeşm-i āhū
Aña meylin görüp Bīdār yāhū
- 6285 Diyüp Bīdār gitdi qaldı çün Nevm
Gice qalur dime şebdūr aña yevm
- 6286 Çü Dāye olmişidi kārı fermāy
Didi şimden girü hāl̄i gerek cāy
- 6287 Kaçalum engel olmağ şūmlıq̄dur
Degül şūm olma key mey-şūmlıq̄dur
- 6288 Çü hūrmet yakın iken olalum dūr
Yuvaya geldi kuş yuvaya destūr¹¹³⁵
- 6289 Çü hāne oldı hāl̄i nīk ü bedden
Gülile dāne degşūr hāl̄ ü hādden

¹¹³⁵ yuvaya destūr: yuva ne destūr E

- 6290 Gögercinler o yirden itdi pervāz
 ılur tenhā bir evde kebg ü Şeh-bāz
- 6291 Yapışdı el ele ol iki sultān
 O demde itdiler ‘azm-ı Őebistān
- 6292 Hemān dem el urur Őāh-ı hūmāyūn
 Ki tā ide lihāfin ğonce bīrūn
- 6293 Bir oldu iki irūp ol mekāna
 Olup cān cāna vū ğōñlek yabāna
- 6294 ū zer bendi abāyile kemerden
 Şoyıldı Şan bulut cirm-i amerden
- 6295 Girūp bir bistere ol iki sultān
 Hāṭa itdūm bir cisme iki cān
- 6296 Leb-i la‘linden alup kāmın evvel
 Őalup zūlf-i kemend-i dāmın evvel
- 6297 Lebinden la‘li yūk yūk virdi bāca
 Diler kim cān vire ol da hārāca
- 6298 Gōrūr ṭoymaz virūr mūŐğ-i īni
 Ki Őan‘at kılmıŐıdi mūŐğ īni
- 6299 Nesīminden irūp būy-ı hayātuñ
 Urup diş tengini bozdı nebātun
- 6300 Degūl and ol ki bil ‘İsī Őuyıdur
 Ki anuñ oldu her bir aṭresi dūr
- 6301 Ezelden yoğ iken a‘lāyīŐ-i hāk
 Vefānuñ rūhi ‘aŐķıyla olup pāk¹¹³⁶
- 6302 Yoğıdi aydı vū ārāmı anuñ
 Nitekim bī-cihetlik hāli anuñ
- 6303 Olup būlbūl uardı mest u ğüstāh
 Cihān būstānı ire Őāh-ber-Őāh

¹¹³⁶ Pāk: Őād E

- 6304 O demde çünki oldı Mihre nāzır
Görür kim şāhid-i gayb anda hāzır
- 6305 Görür bir bŭstāndur cismi Mihrŭn
O ravza aşlı bu ‘arz u sipihrŭn
- 6306 Girŭp çŭn seyri der ol bŭstānı
K‘āna bir gŭşe dŭnyā gŭlsitānı
- 6307 El urdu deste deste şāh bŭlbŭl
Götürdi buğce buğce sŭnbŭl ü gül
- 6308 Gehi sŭnbŭllerin saçdı gülinden
Gehi güller götürdi sŭnbŭlinden
- 6309 Benefşin gāhi fark itdi semenden
Ya gülden bŭ alırdı yāsemenden
- 6310 Gehi sŭnbŭllerin eylerdi ber-dŭş
Gehi ser-ħalka gāhı ħalka der-gŭş
- 6311 Ururdı geh semenler sŭnbŭle dest
Gül-i ter yāsemīne gāhı peyvest
- 6312 Vefā Şāh ol maḡāmuñ hayretinden
O bāğ u bāgbānuñ sīretinden
- 6313 Olur şāh ol arada mest bŭlbŭl
Ne bāde geldi gönline¹¹³⁷ ne ħod gül
- 6314 O ħayret birle irdi bir ħiṣāre
Çekilmiş rif‘atile burc u bāra
- 6315 Müheyyā hāzır olmiş līk bī-der
Mücessem gevdesi var līk bī-ser
- 6316 Egerçi ħŭb u rŭşendür fezāsı
Ne yurdı bellü līkin ne yuvası

¹¹³⁷ geldi gönline: gönline geldi E

- 6317 Yapan gerçi güzel yapmış yapusın
Velikin itmemiş zāhir apusın
- 6318 Yüürdi ün ŐehinŐeh geldi h̄ize
O h̄iddetle eline aldı n̄ize
- 6319 Egerçi n̄ize illā key atı tünd
Ki bir arbile h̄i olmaz ucı künd
- 6320 Velī ol h̄iŐna bir ejder nigejbān
Ki anuñ h̄avfindan inler cinn ü insān
- 6321 Degül irmek ki yil irmez yapuya
Bu ande aldı kim girmek apuya
- 6322 Ne ejder kim uŐatmıŐ berd ü ser-mār
İŞi bu kim olur ol h̄iŐnı devvār
- 6323 Biraz ün al‘a cengi oldu tekrār
ü h̄adden gedi gerden aldı d̄izdār¹¹³⁸
- 6324 Hemān dem Őıradı gül-güne Şeb-d̄iz
Ser-i gülzāre Şan bād-ı Şeher-h̄iz
- 6325 Gehī evce irüp seb-d̄iz-i Şeb-per
H̄azīza gāhī gül-gün-i sebük-ser¹¹³⁹
- 6326 ‘Uāb āyīn ki udı ondı serve
Ya Őunuridi Şan pest-i tezerve
- 6327 Gehī dürrācile Őāhīn barışdı
Gehī Şeh-bāzile keklik yarıŐdı
- 6328 Ğazāle Őīr daı gerçi tālīb
Muabbet iki başdan l̄ik gālīb
- 6329 Boyın egdi hem āır bāze t̄ihū
BarıŐdı Őanasın kim Őīr ü āhū

¹¹³⁸ 6323b: -A

¹¹³⁹ 6324b: -A

- 6330 Görür şeh bir ‘aceb derc-i müşeyyed
Şanasın bāb-ı ser olmuş muḳayyed
- 6331 Mu‘ammā fetḫi gibi şa‘b bī-der
Vücūdi kimyaveş rāhı muzmer
- 6332 Tılsım itmiş anı üstād-ı ‘ālem
Aña dāḫil itmemiş perri vü ādem
- 6333 Yolu rüşen velī var bī-girānlık
Beriyi añma ötesi ḳaranlık
- 6334 Ya nāf oldı şanasın cism-i ‘ıyşa
Ya tīr-i rāḫatidi irdi kişe
- 6335 Ya kehf-i cān penāh olmuşdurur şan
Ya nefsi ‘aşıye Ḥaḳ ḳıldı zindān
- 6336 Ya şankim ol nigār āhū-yı miskin
O mevzi‘ vāḳī‘ olmuş nāfe-i Çīn
- 6337 Seg-i nefsūn ya ḫod görür gözidür
Ki ol mevzi‘ ki var āhū izidür
- 6338 Sağarda şanasın kim ḫufre-i mūr
Gömec baldan yapılmış ḫān-ı zenbūr
- 6339 Ya şan kim ḫüsnile Mihr oldı ḫurşīd
Geçürdi barmağına mihri Cemşīd
- 6340 Ya şeh barmağıdur engüşt-i ḳudret
İder şeh pāçe-i āhūya ḳuvvet
- 6341 Kemān oldı çü tīr-i ḳāmet-i şeh
Nişān-ı tīri nola ola¹¹⁴⁰ ger meh
- 6342 Ya gevher olmağa şan eyledi ḫīz
Şadef şaḳ eyledi elmās-ı nebtiz
- 6343 O vechile ter açar anı üstād
Şanasın şaḳ ider gül yaprağın bād

¹¹⁴⁰ Ola: olsa E

- 6344 O resmile ider haq bir dem anı
Ki şan miqrâz-ı hażz ü perniyânı
- 6345 Kızıl vâlâya sîm-âb oldu hem-dem
Gül-i sürha saçlıdı şanki şeb-nem
- 6346 Çü virdi cevherin ü oldu sersâm
Ki dökdi pûte içre nuqre-i hām
- 6347 O hālün lezzetinden ol iki cān
Ki bir gün bir gice ol iki sultān
- 6348 Yatup lezzet şarābı birle ser-mest
Biri bilmez özin kim nist ya hest

A_205a **Der-Şıfat-ı Hammām Seher ü Bezm-i Hammām**¹¹⁴¹

- 6349 Seherden çün sürür encām-ı hāver
Binüp şādile kalkıtdı tekāver
- 6350 Şahāvet birle ol resme zer-efşān
İder kim pür-zer oldu rû-yı devrān
- 6351 Görüp şubh olduğın Mihr ü Vefā Şāh
Tururlar şanki gökden mihr ile māh
- 6352 İderdi her biri yüz biñ niyāzı
Hudāya k‘oldur eşyā kār-sāzı
- 6353 İki şāh eyledi çok cūd ü ihsān
Bulunmaz aña hergiz hadd ü pāyān
- 6354 Ne ki itdiler anlar nezrile ‘ahd
Birine biñ virüp çok itdiler cehd
- 6355 Geyindi ol iki şeh cevheriler
Ki bilmezdi bahāsın cevheriler
- 6356 Hemān-dem ‘azm idüp cem‘iyyetine
İkisi merd ü zen şem‘iyyetine

¹¹⁴¹ E_251b Der-Şıfat-ı Şubh Hammām Residen-i Vefā Şāh

- 6357 Seherden cümle begler oldı hâzır
Bürâzerler ma‘ân olup münâzır
- 6358 Çü geldi saçı çok du‘âlar
İdüp sağdıç dahi itdi şenâlar
- 6359 Hemân-dem atlanup hammâme ‘azmi
İdüp ser cümle leşker şanki rezmi
- 6360 Girü çün ra‘d gürler kūs-ı ekber
Bile çalındı şan şurnâ-yı maşşer
- 6361 Nefîr-i na‘ra-zen çün itdi na‘ra
Urur şan ‘âlemi ğark itdi ka‘ra
- 6362 Eyâ qarşar turup çün şubḥ Rûsî
Bulurdı lerze çarḥ-ı âbnûsî
- 6363 Yirün bir katı katıldı hevâya
Ki şan yiltendi atıldı hevâya
- 6364 Girüp tuğlar o dem raş ü semâa
O devrân içre hod yok ictimâ‘a
- 6365 İrüp hammâme çünkim girdi sultân
Tapuya turdı cümle şâh şâhân

A_205b Der-Şıfat-ı Hammâm¹¹⁴²

- 6366 Degül hammâm bir şeyḥ-i tarîkat
Şeri‘at ehli vü şâhib-tarîkat
- 6367 Müsâfir âdeme ebvâb-ı meftûḥ
Metîn iken kamu ešrâr-ı meşrûḥ
- 6368 Qazanı rûz u şeb inmez ocaqdan
Müsâfir olanı şalmaz kucaqdan
- 6369 Düzildi şâhiçün bir câmekende
Olur cismi Vefâdan cân mekende

¹¹⁴² E_252a Der-Şıfat-ı Hammâm ve Hâlât-ı Evşâf

- 6370 Bitüp hammām işi bes çıkdı hākān
Şeh-i mağrib virür biñ zerr-i sultān
- 6371 Ki şağdıçdur anuñdur ħarc-ı hammām
Biñ altun virdi şāh-ı nif-fercām
- 6372 O dem biñ daħi virdi nāzırına
İdüp iħsān o yirde ħāzırine
- 6373 Çıķup andan iriřdiler¹¹⁴³ sarāya
Ki şalar sāyesi firdevse sāye
- 6374 Girü ‘ıyş u neřātı bī-girāne
İdüp feryādı çengīle çegāne
- 6375 O vaķt oldı ki istendi icāzet
Varup cümle yirine buldı rāħat
- 6376 Hemān evvel Şeh-i Mağrib du‘āyı
İdüp gözyaşı birle çok şenāyı
- 6377 Esen ħal dir eyā ferhūnde-aħter
Selāmet ħıl eyā tábende-manzar
- 6378 Cihānda çekmege cismūñ belāyı
Göre ħıřmuñdan a‘dā ibtilāyı
- 6379 Olnca yāruñam cümle cihānda
Degül aģyār olam devr-i zamānda
- 6380 Diyüp gitdi alup hep leşkerin ol
Ki tā ħıfz itmegiçün kişverin ol
- 6381 İdüp şeh daħi key bī-ħadd seħāvet
Ki ‘add içre yoğidi ħadd ü ħāyet
- 6382 Daħi tırdı diler destūr Zengī
Dir ey şāhān-i ‘ālem şūħ u şengī
- 6383 Baña da eyle destūr ey ħudāvend
Ķamu düşmenlerūñ Ķaķ eyleye bend

¹¹⁴³ andan irişdiler: irişdiler andan E

- 6384 Ki ŧimdi yāruñam yāruñ olsa
‘Adūsuyam o kim aġyāruñ olsa
- 6385 Diyince ŧeh virür bī-ħad zer ü sīm
Deve at ve ħatır vaŧfin anan kim
- 6386 O da ġitdi gelüp nevbet bürāzer
İkisi istedi taħta varalar
- 6387 Mihir emr itdi kim virsin Vefā ŧāh
Hedāya ŧāña ħalsın mihrile māh
- 6388 Nice yüz yük kim eger sīm ü zerden
Muraŧŧa cevheri tīġ u teberden
- 6389 Daħi bir nice yüz esbile ester
ŧolaŧup ‘ālemi yıl geċmek ister
- 6390 Bile ħıkdı vü ġörindi nice ġün
Ĥü dördinci ġün oldı ŧāli’-i dūn
- 6391 Cüdā olmaġ ġöründi yārdan yār
Bunun birle ki yār olmaġa yarar
- 6392 Bulurlar derd-i fūrħatden ŧudā’ı
Ĥılurlar āħir-i kār el-devā’ı
- 6393 Budur derd-i zamānuñ ħāl ü ħāli
Ki ŧādīsıyile tev‘em meāli

A_206b **Der-ŧıfat-ı Ĥatime-i Kitāb**¹¹⁴⁴

- 6394 Bi ħamdi’llāh ki bu ferhūnde-nāme
İriŧdi ħayrile āħir tamāma
- 6395 Sözüñ buldı irüp yirden ġöge rāh
Meleklerden iŧitdük Bāreke’llāh
- 6396 Yedi iħlīmi ŧıtdı ŧavt-ı ŧadāsı
Eŧer idüp dile tır-i edāsı

¹¹⁴⁴E_253a Der-ŧıfat-ı Āġaz-ı Aħvāl-i Saħib-i Kitāb

- 6397 Faşâhatdan geyüp rengin libâsı
Belâgat zînetine iltibâsı
- 6398 Bulup fikr-i bikirden rû-yı tâze
Hayâl-i hâş olur ol veche gâze
- 6399 Letâfetden kıılır¹¹⁴⁵ kıaddin kıyâmet
Kıyâmetden fiten içre kıyâmet
- 6400 Virür¹¹⁴⁶ her gâmzesine tîg-i tîzi
İdüp tefhîm-i âyîn-i sîtizî
- 6401 Velîkin şîve-i reftâr firâset
Ki kıaddi kıaş¹¹⁴⁷ anı ider ârâst
- 6402 Çeküp hem gözlerine sürme-i nâz
Dehânı la‘lin itdi aña hem-râz
- 6403 Lebi şûretde dürr ü ağzı mercân
Bula yok yirde tâlîb âb-ı hayvân
- 6404 Çeküp bî-ğad meşakkat eyleyüp çok
Çü itmâm oldı güc kıalması hiç yok
- 6405 Ki izhâr eyleyüp Rûm içre Çînler
Kıamu nefrîn yirine âferînler
- 6406 İdüp izhâr-ı elfâz-ı ma‘âni¹¹⁴⁸
Bedâyi‘ birle keşf idüp beyâni
- 6407 Çalındı sem‘üme şavt olmağa hey
Şanâyi‘ ‘askeri irdi pey-â-pey
- 6408 Hıuşûşâ terk idüp ‘aklı vü bezmi
İder muhtâr anı¹¹⁴⁹ ‘azm ü rezmi
- 6409 Şalup her cânibe peyk-i haber-ber
Ki her iqlîme irsâl ü ser-ser

¹¹⁴⁵ kıılır: kıilup E

¹¹⁴⁶ Virür: VirüpE

¹¹⁴⁷ kıaş: kıâmeti A

¹¹⁴⁸ izhâr-ı elfâz-ı ma‘âni: elfâz-ı izhâr-ı ma‘âni E

¹¹⁴⁹ İder muhtâr anı: İdüp muhtâr anda E

- 6410 Eliflerden çeküp her sū ‘ālemler
‘Ālem dime çeküp tiri elemler
- 6411 Olup bālar belā üzre ser-āmed
Süreyyādan irişüp tā ser āmed¹¹⁵⁰
- 6412 Olup bālar belā üzre selāmet
Yerine geçdi mīm oldı melāmet
- 6413 İdüp dāli delālet derd ü vāye
Delālet itdi vāvı vāy-vāye
- 6414 Ma‘ānī ‘askerinden fevc-ber-fevc
İrüp tıldı hāzīzi vü eger evc
- 6415 Yüridi kalkıdup esb-i faşāhat
Faşāhat aña kim esb-i belāgat
- 6416 Ma‘āni ‘askerine irdi bir cūş
Feleklerde melekler oldı bī-hūş
- 6417 Şudūrından¹¹⁵¹ çeküp her yaña şaflar
Ki tığ u nizede ser cümle kefler
- 6418 Olursa¹¹⁵² zabt için serdārile mīr
Dime serdār belki bebrile şīr
- 6419 Hūrūş itdi yüridi cūş ceysi
Ne yād eglendi anda ne bilişi
- 6420 Eger tab‘um ide kaçd-ı kaçīde
Selātīne çekem nūzl ü ‘asīde
- 6421 Ma‘āniden zahīren eyleyüp harc
İdüp derc-i tabī‘atdan dile derç
- 6422 İderdüm ol kadar icād mevcūd
Olamazdı muhāsib itse ma‘dūd

¹¹⁵⁰ 6409: -A

¹¹⁵¹ Şudūrından: Şutūrından E

¹¹⁵² Olursa: Olur E

6423 Ğazel tarzına virsem ħüsn-i tezyîñ
Ħasen her beytine eyleye taĥsîn

6424 Muĥaddem çok diyüp rengîñ ğazeller
İşidüp raĥşa girürdi güzeller

E_254b **Der-Şıfat-ı İrşād-ı Nevāyî Der-Tāriĥ-i Müstaĥîm(r.a)**¹¹⁵³

6425 Bu ħâlile geĥerken rûz eyyâm
Nevayî'den irişdi bir ulu cām

6426 Dime cām añā oldur baĥr-ı pür-mevc
İĥen bilmez ħazîzile nedür evc

6427 Didi elfāzı ħo ir ma'nevîye
Ğazel tarzın biraĥ ir mesneviye

6428 Didüm ey serverân-ı nazma serdâr
Ki sensin cümle-i serdâra şâlâr

6429 Buyur dök bende yoĥdur ol bidâ'at
Ki bulam mesneviye istiĥâ'at

E_254b **Der-Şıfat-ı Beyân-ı Ħişi va 'Ammüzāde-i Ħod Mîr Būd**¹¹⁵⁴

6430 Didi var iki yüzden dest-girüñ
Olur her biri zāhirde zāhirüñ

6431 Biri bu ħîşisin Sulţân Emirüñ
Ki sulţânlar ħul eden Ħân Emirüñ

6432 Kim oldur mürşid-i rāh-ı ħaĥîĥat
Çü andan¹¹⁵⁵ yol bulur ehl-i tarîĥat

6433 Dili deycür-ı cehle şem'-i raĥşân
Gören kāfir olur elbet müselmân

6434 Egerĥi şavĥ-ı cismi zāt buĥāra
Bu gevher maĥla'ı olmış Buĥāra

¹¹⁵³ Başlık: -A

¹¹⁵⁴ Başlık: -A

¹¹⁵⁵ Çü andan: Kim andan E

- 6435 Velīkin mağrib olmuş Bursa şehri
 amu dihkānlardur Bursa şehri
- 6436 ü ‘ammuzāde olduñ ol Emīre
 Ki muhtāc olamaz ceş ü vezire
- 6437 Ki ankı bendeye orsa ‘ālem şāh
 Olur dünyāya bī-abl u ‘ālem şāh
- 6438 Ki maħlaş Hāşimī ism‘oldı Ca‘fer
 Peder Seyyid Hāsandur ey bürāzer
- 6439 Hāsan atası Nūrullāhdur bil
 Aña sādāt encüm ol māhdur bil
- 6440 Anuñ atası Seyyid Muştafādur
 Resülün neslidür şāh-ı cihāndur
- 6441 Pederdür Muştafāya Seyyid ‘Āli Şāh
 Şalāħa menşe‘ itmiş anı Allāh
- 6442 ‘Alī daħi Mu‘allā oğlıdur ħān
 Ki oldu leşker-i zühd içre sultān
- 6443 Mu‘allā ibn olur Seyyid Cemāle
 Ki tev‘em düşmiş ol seyyid Celāle
- 6444 İki bir arında tev‘emāndur
 Veyā bir cism içinde iki cāndur
- 6445 ırān eyledi bir burcda¹¹⁵⁶ sa‘deyn
 oğar bir yirde iki mäh-ı ‘ideyn
- 6446 Fairün nesli kim irdi¹¹⁵⁷ Cemāle
 Emir sultānuñ irdi¹¹⁵⁸ bil Celāle
- 6447 ü¹¹⁵⁹ tertibini bildün bulduñ¹¹⁶⁰ anı
 Ne cānlardan zühura geldi cānı

¹¹⁵⁶ bir burcda: bir burc içre E

¹¹⁵⁷ İrdi: irer E

¹¹⁵⁸ İrdi: irer E

¹¹⁵⁹ ü: Bu A

¹¹⁶⁰ bildün bulduñ: buldun dinle E

- 6448 Adı Sultān Emīrūndür Muḥammed
Anuñ ceddini bī-şek añla Aḥmed
- 6449 Muḥammed bin Muḥammed bin Muḥammed
Beşincisi Celāleddin Muḥammed
- 6450 Velī her birinüñ bir künyeti var
Kim ola anuñile hem¹¹⁶¹ bedīdār
- 6451 Kimi Mekkīdürür kimisi Ẕudsi
Riyāzātile olmış nefsi Ẕudsi
- 6452 Kimi deycūr-i mişbāḥi‘l-ḥaremdür
Kimisi hem dem-i bāğ-ı İremdür
- 6453 Biri daḥi bu olduñ ehl-i ilmüñ
Ki şimdi az egerçi ehli ilmüñ
- 6454 Bedāyi‘den beyān idüp ma‘āni
Ẕamu gezdüm mevālī vü cihānı
- 6455 Huşuşā var Ẕamunuñ feylesofi
Cemi‘-i ‘ilme var anuñ vukūfi

A_208a **Der-Şıfat-ı Evşāf-ı İbn Hatib Ẕāsım**¹¹⁶²

- 6456 ‘Ulūm içre Ẕamunuñ serveri ol
Ne server cümlesinüñ ser-defteri ol
- 6457 Ğazāya Ẕınduran oldur ğuzātı
Şıfat-ı ḥarbi tebyīn itdi zātı
- 6458 İmām-ı a‘zam aḳvāline fehvā
Münāsib düşmezse virmezdi fetvā
- 6459 Geçer a‘dā dilini gelse ḥīze
Sen anı nāme şanma anla nīze¹¹⁶³

¹¹⁶¹ Hem: ol E

¹¹⁶² Başlık: -E

¹¹⁶³ 6457: -A

- 6460 Veyā oldur dünyāya seyf-i ĩmān¹¹⁶⁴
Delīli at‘ olmiş tıg‘-i ‘uryān
- 6461 Ne deñlü ittisāl itse tehālũf
Bulur fayşal orada bĩ-tekellũf
- 6462 Hısāb-ı baħriũn zātunda haşyet
Anuñla baħr arasında ne nisbet
- 6463 ĩmām-ı a‘zam oldur ‘aşr iinde
Ki baħr-ı bĩ-girāndur nehr iinde
- 6464 Haıb āsıma ibn oldı bu Aħmed¹¹⁶⁵
Yüzinden ber urur ‘ilm-i Muħammed¹¹⁶⁶
- 6465 Elif bālāya dikdi rāyet-i dīn
Veyā el aldırup ħamdile āmīn
- 6466 Kim anuñ eyleye medħ ü şıfatın
ũ ħamd üstine berter itdi zātın
- 6467 Olur ħařı anuñ serdār-ı ħazne
Mīm u dālı olur dem şara ġarbe¹¹⁶⁷
- 6468 o ālī ũn münāsib geldi hāle
Ta‘allũm neydi mal neyũn menāle
- 6469 Olur mīmi kemer-bendĩ melāmet
Yirine gedi dāl oldı delālet
- 6470 Olur ser-hala-ı serdār-ı meydān¹¹⁶⁸
şeh-i merdān olur her ‘ilme sultān
- 6471 Bedīhĩdũr elinde cüz‘i külli zaħmet
İderdi nota-i mevħũm-i ısmet

A_208b **Der-şıfat-ı Peder-i Ĩod**¹¹⁶⁹

¹¹⁶⁴ dünyāya seyf-i ĩmān: niyām-ı seyf-i ĩmān E

¹¹⁶⁵ Haıb āsıma ibn oldı bu Aħmed: Haıb āsımuñ ismi oldu Aħmed E

¹¹⁶⁶ ‘ilm-i Muħammed: nũr-ı Muħammed E

¹¹⁶⁷ Mīm u dālı olur dem şara ġarbe: Yanardı şar u ġarbe arb-ı ħarbe A

¹¹⁶⁸ meydān: merdān E

¹¹⁶⁹ E_256b Der-Tavşıf-ı Peder-i ‘Aziz Be-Ĩāl-i Ĩod

- 6472 Bunı daħi bu olduñ şeyh-zāde
Ki virmez ħāk-i insānı o bāda
- 6473 Atamdur Şeyh Hüsāmeddin aña ism
Emir Sultāna hiş olmak aña resm
- 6474 Şalāhile zamāne içre mevşūf
‘Ulūm içre ma‘ārif birle ma‘rūf
- 6475 Vuzū ābıyla idüp zirā‘at
‘İbādet dānesiyle ħırāset
- 6476 Eger başına ħoparsa ħıyāmet
Mü‘ezzin itmese itmezdi ħāmet
- 6477 Ayāsofyāda bir cum‘a deprenür¹¹⁷⁰ yir
Ķaçarlar cümlesi illa ħalur pır¹¹⁷¹
- 6478 Namāzın bozmadı deprenmedi ħiç
Başını ħaldırup eylemedi pīç
- 6479 Boyun ikbāl-i mihrābā idüp ħam
Gice gündüz dem-i Ħaħķile hem-dem
- 6480 Yüzine şu‘le şalmış nūr-ı imān
Ki ħilye liħyesi şem‘-i dıraħşān
- 6481 Veyāħūd liħyesidür şem‘-i kāfur
O şem‘ üzre saçı “nūrun ‘alā nūr”
- 6482 Du‘ā toħmına yir itmiş semāyı
Ķāzab adına eylemiş hevāyı
- 6483 Dili alçaķlıĶa şu gibi māyil
Edāsı ‘ayb-ı ħalka sedd ü ħāyil
- 6484 ‘Aşāsı bāĶ içinde serv-i ser-keş
Dili şūretde şu ma‘nide āteş

¹¹⁷⁰ deprenür: depreni E

¹¹⁷¹ Ķaçarlar cümlesi illa ħalur pır: Ki cümlesi kaçdılar ħaldı velī pır E

- 6485 Ki i'cāze vilāyet hem beyāndur
Ma'ārif de kelīme tev'emāndur
- 6486 Yedi-i beyzāile dest-i sivādur
'Aşā münkir gözine ejdehādur
- 6487 Mutî' olup¹¹⁷² baş egmiş hizmetine
'Aşası gibi¹¹⁷³ bile hizmeti ne
- 6488 Daḡi ef'ālī kavli ḡalḡ ibtidādur
Mu'allā sīreti ḡalbi şafādur¹¹⁷⁴
- 6489 Görülmemiş vuzū'suz yire başmaḡ
Bulunmaz şu o vaḡt teymīm almaḡ¹¹⁷⁵
- 6490 Ya celb-i ḡalb –i ḡalḡa oldı ḡullāb
Bu ḡavle doya mı her dest-i ḡallāb
- 6491 Ol isminden müsem mā bulmuşıdi
Ḥaḡīḡat Ḥaḡḡa vāşıl olmuşıdi¹¹⁷⁶
- 6492 Şunuñ¹¹⁷⁷ gibi 'azīz envār içinde
İrişdi¹¹⁷⁸ 'ömr-i heft heştād içinde
- 6493 Cemî'-i 'ömrini der-ḡalvet-i Ḥaḡ
İderdi¹¹⁷⁹ erba'inler hep muḡaḡḡaḡ
- 6494 Hemān bir erba'inler oldıḡı sâ'at
İderdi bir erba'ine daḡi niyyet
- 6495 Ki kırḡ kez kırḡ idüpdür erba'ini
Yaşı kırḡa varınca kıldı¹¹⁸⁰ bunu

¹¹⁷² olup: olmuş E

¹¹⁷³ 'Aşası gibi: 'Aşası ta ki E

¹¹⁷⁴ 6487: -E

¹¹⁷⁵ 6488: -E

¹¹⁷⁶ Ḥaḡīḡat Ḥaḡḡa vāşıl olmuşıdi: Cemāli nūr-ı 'ālem ḡolmuşıdi E

¹¹⁷⁷ Şunuñ: Anuñ A

¹¹⁷⁸ İrişdi: Ki irdi E

¹¹⁷⁹ İderdi: Çekerdi ; hep: hem E

¹¹⁸⁰ Kıldı: itdi E

- 6496 Bu Һalvetlerde aher kez içmedi şu
Yimez Һayvāniyātı uymaz uyķu¹¹⁸¹
- 6497 Daħi her erba‘īn ‘iṣrīn¹¹⁸² iftār
İderdi¹¹⁸³ biz anı gördük nice bār
- 6498 Ramazān ayı içre üç gicede bir
Orucın açdı gördük Şeyħ Һasan Pīr

A_209b **Der-Şifat-ı Muħabbet Seyyīd Һüsāmeddin ‘Āli Sultān Süleymān Şāh¹¹⁸⁴**

- 6499 Anuñ gibi severdi pādişāhı
Kim andan yoğ sever çok pādişāhı
- 6500 Süleymān Şāhı sever cānı gibi
Teni içindeki şan cānı gibi¹¹⁸⁵
- 6501 Sever v’allāhi b’illāhi şehi çün
Gice gündüz du‘ācıdur şeh içün
- 6502 Cihān Һalkı şehiçün hep du‘acı
Bulur¹¹⁸⁶ mişli bulunmaz bir du‘acı
- 6503 Şeh-i ‘ālem gidicek bir ğazāya
Şehi ‘askerle ışmarlar Һudāya
- 6504 Hemān-dem erba‘īnün Һalvetine
Degül kim ide kimse minnetine¹¹⁸⁷
- 6505 Gidüp gelince şehre şāh-ı ‘ālem
Giceler uydığın görmez ādem

“Yeķulun-nebī aleyhis-selām en tazaküm bi za‘afā’iküm”(Nesir)

Bu Һādīş sebab-i vürüdi oldur kim Tebük ğazāsında rivāyet olındı kim keferde on biñ kez yüz biñ kāfiridi. Hemān yetmiş yedi biñ müselmāndı kırķ altı biñ atlu Fārisiydi. Otuz bir biñ piyāde idi. Ya‘ni Resūlullāh ‘aleyhi vessellam buyurur “ger kim sizün

¹¹⁸¹ 6495: -E

¹¹⁸² ‘iṣrīn: on kez E

¹¹⁸³ İderdi: idipdür E

¹¹⁸⁴ Kāle Nebiyü ‘Aleynā Du‘āül’imāni ve Du‘āü’s-sultān E

¹¹⁸⁵ 6499: -E

¹¹⁸⁶ Bulur: Bunuñ A

¹¹⁸⁷ 6503: -E

üzerinize bu nuşret ve bu fırsat Medine-i şeref-hâ Allâh halkınıñ zu‘afâsınıñ hayır du‘alarıdır.

A_210a **Der-Şıfat-ı Binâ-kerden-i Şehr-i İstanbül Müşlet Şekl-i Diyâra ‘Asâkir-i Mansûr**¹¹⁸⁸

- 6506 Şehile ‘askerinüñ cevresine
Du‘âdan kal‘a yapar devresine
- 6507 Gidüp gelince İstanbül içinde
Ole şeh ‘askerile hıfz içinde

A_210a **Be-Ķavl-i Nebi Aleyhisselâm**¹¹⁸⁹

- 6508 Hemân şâhiledür leyl ü nehârı
Şehüñ zikrinde olmağdur şi‘ârı
- 6509 Riyâzâtile halvet fi‘li Ķavli
Ħağıñ zikridurur zâtına ħavli¹¹⁹⁰
- 6510 Gör anuñ nûra Ķarğ eyler özini
Unıdur aña bağanlar özini
- 6511 Bunuñ¹¹⁹¹ gibi du‘âcı pâdişâha
Niyâzı nâzı mağbûldur ilâha
- 6512 Atam bî-bûd gül-i Ķuṭb-ı zamândur
Zamânuñ rûḥıdur cân u cihândur¹¹⁹²
- 6513 Du‘âsıyla Süleymân şâha ‘ömr-i efvün
Ṭavîl-i ‘ömr ola ol dürr-i meknün¹¹⁹³
- 6514 Bu târiḥ içre oldı Şâh Süleymân
Onuncısı Lebîb-i ‘Âli ‘Oşman
- 6515 Bu târiḥ içre geldi ‘Âli ‘Oşman
Onuncısı olupdur Şâh Süleymân

¹¹⁸⁸ Başlık: -E.

¹¹⁸⁹ Niyyetü’l-mü’mini ḥayrün min ‘amelihî E

¹¹⁹⁰ Ħağıñ zikridurur zâtına ħavli: Şikest rahmetinden zıkr-i Ħağ zâtına ħavli E

¹¹⁹¹ Bunuñ: Anuñ E

¹¹⁹² 6485: -E

¹¹⁹³ Du‘âsıyla şehün ömrini efvün : İdüp bâğî kıla çün dürr-i meknün E

- 6516 Ki sulṭānı biñ sulṭānı bin sulṭān
 amu sulṭānlar ire āh Sūleymān¹¹⁹⁴
- 6517 Cenāb-ı Hā Te‘āladan hemīe
 Budur ol reh-nümā-ı hāla pīe
- 6518 Elini aldırıp ider ilāhī
 Yir ü gk ehlinüñ pūt¹¹⁹⁵ u penāhı
- 6519 Bu sulṭāna hemīe sen mu‘īn ol
 ıl anuñ dūmeninüñ saını ol
- 6520 Ser-i rāyetini eflāke irgür¹¹⁹⁶
 ırāın rūen it emse ber-ā-ber
- 6521 Felek mihri nice kim seyr ide māh
 Serīr-i salṭanatda anı ıl āh
- 6522 Livā-yı devletin¹¹⁹⁷ ma‘mūr eyle
 Livā-yı ‘askerin mañūr eyle
- 6523 Ser-i evlādın¹¹⁹⁸ irgür evc-i sipihre
 Yitidur rif‘atını māh ü mihre
- 6524 Cihān a ün hālife ıldıñ anı
 Mūerref ıl vüūdından cihānı
- 6525 Muammed ümmetinüñ nāırıdur
 Her ilerinde hāfız nāırıdur
- 6526 İlāhī daim anı hurrem eyle
 Sarāy-ı devletin¹¹⁹⁹ mukem eyle

E_258b **Tārī-i Tamām-ı Kitāb-ı Mihr ü Vefā Hān**¹²⁰⁰

¹¹⁹⁴ 6489: -E

¹¹⁹⁵ pūt: hırz E

¹¹⁹⁶ İrgür: ber-ser E

¹¹⁹⁷ Livā-yı devletin: serā-yı devletin E

¹¹⁹⁸ Serīr-i evlādın: Budāların A

¹¹⁹⁹ Sarāy-ı devletin: Esās-ı devletin E

¹²⁰⁰ Balık: -A

- 6527 Çü âhîr eyledüm bu kışşayı rāst
Bes itdüm aña bu târiḥ der-ḥāst
- 6528 Bi'ḥamdi'llāh tamām oldı risāle¹²⁰¹
Bu târiḥ oldı ḳudretten ḥavāle
- 6529 Eger beş gün görürse 'izz ü şalat
Virür bir ay eger faḳr u furḳat¹²⁰²
- 6530 Şular kim 'izzetile dersin ādem
Maḳarr-ı ādemde oldı işbu 'ālem
- 6531 Dilersiñ kim ide 'izz u 'ināyet¹²⁰³
Baḳup şefḳat göziyle it himāyet
- 6532 Ğabīdür evvel āhîrī elemdür
'Arab olsun veyā mülk-i 'acemdür¹²⁰⁴

¹²⁰¹ E nüshasının son beyti

¹²⁰² 6491: -E

¹²⁰³ 6492: -E

¹²⁰⁴ 6493: -E

SONUÇ

Hâşimî'nin Mihr ü Vefâ mesnevisi, aynı adı taşıyan diğer mesnevilere göre oldukça hacimlidir. Türk edebiyatındaki diğer Mihr ü Vefâ mesnevileri daha çok masal özelliği taşıırken Hâşimî'nin eseri, bütün özellikleriyle tam bir klasik edebiyat ürünüdür.

Klasik Türk edebiyatının en verimli devirlerinden biri olan 16. yüzyılda yazılan eserin iki nüshası mevcuttur. Yurtiçi nüshası Erzurum Seyfettin Özege Yazmaları arasında bulunurken yurtdışı nüshası ise Almanya/Avusturya Gotha Yazma koleksiyonunda yer almaktadır.

Mihr ü Vefâ mesnevisinin beyit sayısı iki nüshada farklılık arz etmektedir. Tenkitli metne göre mesnevinin tamamı 6532 beyittir. Erzurum nüshası 6511 beyit iken Avusturya Gotha nüshası 6494 beyit ve küçük mensur bir bölümden oluşmaktadır. Her iki nüshada farklı beyitler mevcuttur.

Mihr ü Vefâ, ikili aşk kahramanları üzerine bina edilen bir mesnevisidir. İki sevgili arasındaki aşk, temayı belirler. Âşıkların yaşadığı ayrılık ve vuslata dair maceralar, aynı zamanda olay halkalarını oluşturmaktadır. Rakiplerin varlığı ve şahıs kadrosunun genişliğiyle modern bir roman kurgusunu hatırlatır. Ancak klasik formda yazıldığından ifade tarzı itibarıyla farklı olduğunu belirtmek gerekir.

Klasik Türk edebiyatında çokça yazılan Yusuf u Züleyha, Leyla vü Mecnun, Hüsrev ü Şirin, Mihr ü Mah kadar bilinmese de Mihr ü Vefâ mesnevisi; dil, ifade, kurgu ve üslup özellikleriyle bunlarla yarışabilecek bir eserdir.

Konusu aşk olan mesnevilerde genellikle rakip sayısı bellidir. Çoğunlukla âşık ve maşuk arasına giren bir rakibin varlığı söz konusudur. Kusursuz bir aşkı, mükemmel bir başbaşalığı bozan münasabetsiz üçüncü olarak rakip, hemen hemen klasik edebiyatın bütün eserlerinde konumu ve kişiliği bellidir. Mihr ü Vefâ mesnevisinde âşık Vefâ'nın dört rakibi vardır. Şah-ı Mağrib, Zengi, Bezzaz ve Düzd rakip olarak Vefâ'nın arzusuna ortak olan karakterlerdir. Genel olarak anlatılarda rakipler cezalandırılır. Oysa Mihr ü Vefâ mesnevisinin sonunda rakipler affedilir.

Mihr ü Vefâ mesnevisinde ülkü değerler ile karşıt değerlerin çatışması, kişiler ve kavramlar üzerinden sağlanır. Âşıkların yanında yer alan kişiler ile kavuşmalarına engel olan kişiler bu çatışmaya uygun olarak çizilirler. Yönlendiriciler bazen insanî özelliklere sahip bazen ise insanüstü kişiliklerdir. Hızır, Remmal, Zen ve Sahire bunlardan birkaçıdır.

Anlatının önemli unsurlarından biri olan mekânın işlevsel boyutunun önemsendiğini söylemek gerekir. Mekân, üzerinde vak'anın geçtiği salt bir corafya değildir. Vak'anın ruhuna uygun olarak poetik değer taşıdığını görmekteyiz. Kahramanın olgunlaşmasında önemli rol oynar. Kahramanın içinde bulunduğu hâl ile mekân arasında daima bir bağın kurulduğunu söyleyebiliriz.

Zaman unsuru, vak'anın kendine özgü zamanı dışında algılanış ve aktarma zamanı itibariyle de önemli olduğunu söylebilir. Mesnevide zaman, okuyucu ile eser arasında sıcak bir temas kuran bir yapıya sahiptir. Geçmiş, bugün ve gelecek arasında köprüler kuran zaman, metnin şekillenmesinde göz ardı edilmeyen bir unsurdur.

Vefâ'nın baba evinden zorunlu bir sebeple çıkması çıkarılması, hem bir yazgı hem de bir sebeptir. Kahramanın ayrılma-olgunlaşma-dönüş mitosunu tamamlaması basamak basamak gerçekleşir. Her bir zorluk, imtihan kahraman için bir tecrübedir. Vefâ'nın olgunlaşma serüveni, vak'a halkaları içinde belirtilmiştir.

Eski Anadolu Türkçesiyle kaleme alınan eser, aynı dönemin dil ve üslup özelliklerine bağlıdır. Herhangi bir ciddi sapma görülmez. Terkip, deyim, atasözü, ayet ve hadis kullanımı konusunda oldukça zengin bir mesnevidir.

Mihr ü Vefâ mesnevisi, dönemin dil ve edebiyat anlayışını yansıtan önemli bir eserdir. Eski Anadolu Türkçesi ile Klasik Osmanlı Türkçesi arasındaki döneme denk gelen eser, özellikle Türkçe deyim ve atasözleri bakımından oldukça zengindir.

Hâşimî'nin dil ve anlatım tarzı dikkat çekicidir. Kendi dönemine göre oldukça başarılı anlatımı vardır. Eserde pek çok anlatım tekniği kullanmıştır. Uzun olmasına rağmen okuyucuyu sürükleyen bir macerayı kendine özgü üslubuyla kaleme almıştır.

İslam kültür ve medeniyetine bağılı olarak gelişen klasik edebiyatımız, bugün pek çok yönüyle ortaya konmuş ve çerçevesi belirlenmiştir. Kendine özgü metotları olan ve bu metotlarla yeni çalışmaların yapıldığı malumdur. Önemli olan yeterince bilinmeyen veya gölgede kalmış tarafların ortaya konmasıdır. Edebî çalışmalarda yol ve metot seçiminde önemli olan eserle çalışma yönteminin uyuşmasıdır. İlgisiz, birbiriyle uyuşmayan eser ve incelemelerin alana faydadan çok zarar verebileceğini unutulmamalıdır.

KAYNAKÇA

- Aksan, D. (2000). *Her Yönüyle Dil*. Ankara: TDK.
- Aksoyak, İ.H. (2003). Gelibolulu Mustafa Âlî'nin Mihr ü Vefâ Mesnevisi. *Diriözler Armağanı: Meserret Diriöz ve Haydar Ali Diriöz Hatıra Kitabı*. Ankara.
- Aktaş, Ş. (2000). *Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Aktaş, Ş. (1998). *Edebiyatta Üslup ve Problemleri*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Andrews, W. G. (2003). *Şiirin Sesi Toplumun Şarkısı*. (T. Güney, Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.
- Arslan, F. (2009). *Öykünün Sesini Kısımak*. Erzurum: Salkımsöğüt Yayınları.
- Ateş, A. (1997). "Mesnevi" Milli Eğitim Bakanlığı İslam Ansk. Ankara: MEB Yay.
- Ateş, A. (1942). Metin Tenkidi Hakkında. *Türkiyat Mecmuası*. C VII-VIII, s. 253-267.
- Aytaç, G. (2003). *Genel Edebiyat Bilimi*. İstanbul: Say Yayıncılık.
- Aytür, Ü. (2009). *Henry James ve Roman Sanatı*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Ayvazoğlu, B. (2014) *Aşk Estetiği*. İstanbul: Kapı Yayınları.
- Bachelard, G. (2008). *Uzamın Poetikası*. (A. Tümertekin, Çev.) İstanbul: İthaki Yayınları.
- Sahih-i Buhari ve Tercümesi*. (1987) Ebu Abdillah b. İsmail (Mütercim: Mehmet Sofuoğlu), İstanbul: Ötüken Yay.
- Bulan, A. (1993). *Hâşimî, Hayatı, Edebî Kişiliği ve Divanının Tenkitli Metni*. Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Selçuk Üniversitesi: Konya
- Campbell, J. (2010). *Kahramanın Sonsuz Yolculuğu*. (S. Gürses, Çev.) İstanbul: Kabalcı Yayınları.
- Cebeci, O. (2009). *Psikanalitik Edebiyat Kuramı*. İstanbul: İthaki Yayınları.
- Çanga, M. (2007). *Kur'an-ı Kerim Lügati*. İstanbul : Timaş Yayınları.
- Çavuşoğlu, M. (2006). *Divanlar Arasında*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Çetin, N. (2003). *Roman Çözümleme Yöntemi*. Ankara: Öncü Basımevi

- Çetişli, İ. (2008). *Edebiyat Sanatı ve Bilimi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Demirel, G. (2014), “Klasik Türk Şiirinde “Mekân”ın Sembolik Yorumu”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. VII, S.34
- Develioğlu, F. (1993). *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lugat*. Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.
- Dilçin, C. (1997). *Türk Şiir Bilgisi*. Ankara: AKM Yayınları.
- Dilçin, C. (2011). *Divan Şiiri ve Şairleri Üzerine İncelemeler*. İstanbul: Kabalcı Yayınları.
- Ece, S. (1996), *Tahkiye Açısından Haşimî'nin Mihr ü Vefâ Mesnevisi*, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üni. SBE.
- Ece, S. (2014). Metin Tamiri. A. Ü. *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi [TAED]* S.51. Erzurum.
- Eco, U. (2001). *Anlatı Ormanlarında Altı Gezinti*. (K. Atakay, Çev.) İstanbul: Can Yayınları.
- Eliade, M. (1994). *Ebedi Dönüş Mitosu*. (Ü. Altuğ, Çev.) Ankara: İmge Kitabevi.
- Eliade, M. (1993). *Mitlerin Özellikleri* (S. Rıfat, Çev.) İstanbul: Simavi Yayınları.
- Eliade, M. (1991). *Kutsal ve Dindışı*. (M.A. Kılıçbay, Çev.) İstanbul: Gece Yayınları.
- Ergin, M. (1992). *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul.
- Faik Reşat, (1311) *Eslaf*. İstanbul.
- Forster, E. M. (1982). *Roman Sanatı*. (Ü. Aytür, Çev.) İstanbul: Adam Yayıncılık.
- Fromm, E. (1993). *İnsandaki Yıkıcılığın Kökenleri*. (Ş. Alpagut, Çev.) İstanbul: Payel Yayınları.
- Fromm, E. (1992). *Rüyalar, Masallar, Mitoslar*. (A. Arıtan, K.H. Ökten, Çev.) İstanbul: Arıtan Yayınevi.
- Fromm, E. (1985). *Sevme Sanatı*. (I.Gündüz, Çev.) İstanbul: Say Yayınları.
- Girard, R. (2007). *Romantik Yalan ve Romansal Hakikat (Edebi Yapıda Ben ve Öteki)*, (A. E. İldem, Çev.) İstanbul: Metis Yayınları.

- Gündüz, O. (2009). "Geleneksel Aniatma Formlarından Çağdaş Romana", *Turkish Studies*, International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 4/1-I Winter.
- Holbrook, V.R. (1998). *Aşkın Okunmaz Kıyıları*. Çevirenler: Koroğlu, E, Kılıç E, İstanbul: İletişim Yayınları.
- İçli, A. *Mihr ü Mâh Gelibolulu Mustafa Âlî İnceleme-Metin*, (Fırat Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Elazığ 2009.
- Jung, C.G. (1999). *Keşfedilmemiş Benlik*. (C.E. Sılay, Çev.) İstanbul: İlhan Yayınevi.
- Jung, C.G. (2005). *Dört Arketip* (Z.A. Yılmaz, Çev.), İstanbul: Metis Yayınları
- Jung, C.G. (2006). *Analitik Psikoloji*. (E. Gürol, Çev.) İstanbul: Payek Yayınları
- Jung, C.G.(2009). *İnsan ve Sembolleri*. (A.N. Babaoğlu, Çev.) İstanbul: Okyanus Yayınları.
- Karabulut, M.(2012). Yusuf Atılgan'ın 'Aylak Adam' Romanında Anlatım Teknikleri. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 7/1 Winter*.
- Karaca, O.S. (1995). *Hâşimî Divanı*. Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü Erciyes Ünivertesisi: Kayseri.
- Kavruk, H. (1998). *Eski Türk Edebiyatında Mensur Hikâyeler*. İstanbul: MEB Yayınları.
- Kınalızade, H. Ç. (1989). Tezkiretü'ş- Şu'ara. (Haz. İbrahim Kutluk), Ankara: TTK.
- Koçoğlu, T. (2008). Metin Neşrinde İmla Üzerine Görüşler ve Uygulamalara Dair” *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 3/6 Fall*. 488-498
- Korkmaz, R. (2002). *İkaros'un Yeni Yüzü Cahit Sıtkı Tarancı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Köksal, M.F. (2008). Metin Tamiri (Usul ve Esaslar, Uygulamalar ve Bazı Teklifler). *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi* 1. 169-190.
- Köksal, M.F. (2012). Metin Neşrinin Ana Esasları. TÜBAR-XXXI-/Bahar/ 179-210.
- Kundera, M. (2005). *Roman Sanatı*. (A.Bora, Çev) İstanbul: Can Yayınları.

- Kur'an Yolu* (2002-2008) (Türkçe Meal ve Tesfir, C. I - C. V) Ankara: DİB.
- Küçük, S., Yıldırım, A., Demirel, Ş.,(2005). Klasik Dönem. *Türk Dünyası Ortak Edebiyatı Türk Dünyası Edebiyat Tarihi* (C.5). Ankara: AKM.
- Kütüb-i Sitte Muhtasarı Tecüme Şerhi. (1988). (Mütercim: İbrahim Çağan),* Ankara: Akçağ Yay.
- Levend, A. S. (1984). *Türk Edebiyatı Tarihi I.* Ankara: TTK.
- Livingston, R. (1998). *Geleneksel Edebiyat Teorisi.* (N. Özdemiroğlu, Çev.) İstanbul: İnsan Yayınları.
- Lukacs, G. (2007). *Roman Sanatı.* (C. Soydemir, Çev.) İstanbul: Metis Yayınları.
- Mehmet Sürreya,(1308). *Sicill-i Osmanî,* İstanbul.
- Mengi, M. (2010). *Divan Şiiri Yazıları.* Ankara: Akçağ Yayınları.
- Moran, B. (2007). *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri.* İstanbul: İletişim Yayınları.
- Moran, B. (2007). *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış I.* İstanbul: İletişim Yayınları.
- Narlı, M. (2007), *Şiir ve Mekân,* Ankara: Hece Yayınları.
- Okuyucu, C.(2006). *Divan Edebiyatı Estetiği,* İstanbul LM Yayınları.
- Onay, A. T. (2000). *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı.*(Haz. Cemal Kurnaz). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Özkan, Ö. (2009). Tasavvufi Mesnevilerde Sıklıkla İşlenen Bir Motif: Sefer / Seyahat
Turkish Studies Volume 4/3
- Öztürk, A. (1993). *Kur'an-ı Kerim Fihristi,* İstanbul : Timaş Yayınları.
- Öztürk, M. (2014). Aşk Mesnevilerinde Oyun ve Eğlencenin Kurgusal İşlevi. *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi* C.12 S.3.
- Polat, S. (2010). *Metin Tenkidi.* İstanbul : İFAV Yayınları.
- Propp, V. (2011). *Masalın Biçimbilimi* (M. Rıfat, S. Rıfat, Çev.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Sami, Ş.(1996). *Kamus-ı Türki.* İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Saraç, M.A.(2007). *Klasik Edebiyat Bilgisi.* İstanbul: 3F Yayınevi.
- Selçuk, B. (2010). Meşâkku'l-'Uşşâk'ta Âşık, Maşûk ve Aşkın Gücü. *Turkish Studies Volume 5/3*

- Steingass, F. (2005). *A Comprehensive Persian-English Dictionary*. İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Stevick, P. (1988). *Roman Teorisi*. (S.Kantarcıoğlu, Çev) Ankara: Gazi Üniv. Yay.
- Şentürk, A. A.(1995). *Klasik Osmanlı Edebiyatı Tiplerinden Rakibe Dair*. İstanbul: Enderun Kitapevi.
- Şentürk, A. A, Kartal, A (2005). *Eski Türk Edebiyatı Tarihi. İstanbul: Dergâh Yayınları*.
- Şentürk, A. A. (2006). Osmanlı Şiirinde Aşka Dair. *Doğu Batı*. S.26, 59-73.
- Şentürk, A. A. (2002). *XVI. Asra Kadar Anadolu Sahası Mesnevilerinde Edebi Tasvirler*. İstanbul: Kitabevi.
- Şeyhi Mehmet Efendi, (1989). *Şakayık-ı Numaniyye ve Zeyilleri*. (Haz. Abdulkadir Özcan), İstanbul.
- Şahin, H. (2003). *Eski Anadolu Türkçesi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Tahir, B.M. (1333). *Osmanlı Müellifleri (C.III)*. İstanbul: Matbaa-i Amire.
- Tekin. M. (2001). *Roman Sanatı*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Tonguç, S. (1988), *Epikten Romansa*, İstanbul: İ.Ü Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul.
- Tökel, D.A. (2000). *Divan Şiirine Mitolojik Unsurlar*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Unat, F. R. (1988). *Hicri Tarihleri Miladi Tarihlere Çevirme Kılavuzu*. Ankara: TTK.
- Ünver, İ. (1986). *Türk Dili Türk Şiiri Özel Sayısı (Divan Şiiri)*. Ankara: TDK.
- Ünver, İ. (1993). Çeviri Yazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler”. *Türkoloji Dergisi* C. XI, S 1, s. 51-89.
- Wellek, R. Warren A. (2005). *Edebiyat Teorisi (Ö.F. Huyugüzel, Çev.) İzmir: Akademi Kitabevi*.
- Yıldırım, A. (2006). Renk Simgeçiliği ve Şeyh Galib’in Üç Rengi. *Milli Folklor (S.72, 129-140)*.
- Yıldırım, A. (2007). Metin Tenkidi ile İlgili Hususlar ve Kami Divanı Örneği”. *Turkish Studies / Türkoloji Araştırmaları Volume 2/3 Summer. s. 624-637*
- Yıldırım, A. (2009). *Kâmî Dîvânı*. Ankara: MEB Eğitim Yayınları.

Yıldırım, A.(2014). Edebiyat ve Kùltürümüzde Tren. *Turkish Studies* - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 9/6.

Yıldız, A. (2013). *Çakerî Yusuf u Züleyha Ankara: Hitabevi Yayınları. S.81*

ÖZGEÇMİŞ

Salih UÇAK, Diyarbakır'ın Ergani ilçesinde 1977 yılında doğdu. İlköğrenimini Ergani Ortaokulu'nda, ortaöğrenimini Ergani Anadolu Öğretmen Lisesi'nde tamamladı. Lisans eğitimini Malatya İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği bölümünde yaptı. Daha sonra öğretmenliğe başlayan UÇAK, yüksek lisansını Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı dalında “Ergani’de Eski Türk İnançlarının İzleri ve Halk Hekimliği ” tez konusuyla tamamladı. 2000-2011 yılları arasında MEB’e bağlı okullarda Edebiyat Öğretmenliği yaptı. UÇAK, 2011 yılında Bakanlıklararası Ortak Kültür Komisyonu kararıyla Irak Erbil Başkonsolosluğu nezdinde Selahaddin Üniversitesi Diller Fakültesi Türk Dili Bölümü’ne Türk Dili Okutmanı olarak görevlendirildi. Halen buradaki görevine devam eden UÇAK, evli ve üç çocuk babasıdır.